

नालन्दा-देवनागरी-पालि-ग्रन्थमालाय

अभिधम्मपिटके
विभङ्गपालि

पद्यानसंतोषको
भिक्षु जगदीसकरसपो

बिहारराजकीयेन पालिपकासनमण्डलेन
पकासिता

बु० २५०४

वि० २०१७

१९६०

वितरक
भोतीलाल धनारसीबास,
नेपाली शहर,

THE
VIBHAṄGA

General Editor

BHIKKHŪ J. KASHYAP

PĀLI PUBLICATION BOARD
(BIHAR GOVERNMENT)

B. E. 2504

V. E. 2017

1960

Sole Agents:
MOTI LAL BANARASI DAS,
नेपाली घर,

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hīnayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men: "What is life? Why should I live? Why should I do anything? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death?" Nijinsky summed up the whole problem in his *Diary* when he wrote: "The whole life of my wife and of all mankind is death." How can we be saved from the body of this death? This is the problem of religion.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the individual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of *tr̥ṣṇā* or *taṇhā*. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffering.

When the Upanisads declare, "That thou art", *tat tvam asi*, it is not a mere statement of fact. It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change, the Buddhist stresses the dynamic character of the self. No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather than by the play of the intellect. Religion is not a creed, but a vital process. It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace. If few are chosen, it is because few choose to be chosen. The Buddha laid stress on the creative freedom of man. The Buddha did not encourage dependence on the supernatural. He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him. The ten veramanis or prohibitions or abstinences called *dasasila* or *dasasiksapada* which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words : "I take upon myself the abstinence, (1) from destroying life, (2) from taking what is not given, (3) from leading an unchaste life, (4) from speaking untruth, (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours, (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations, (9) from using high couches and seats, (10) from accepting gifts of gold and silver." The first five are the Buddhist *pancasila*.

Pānātipātā veramanī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Adinnādānā veramanī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Kāmesu micchācārā veramanī sikkhāpadaṃ
 samādiyāmi
 Musāvādā veramanī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Surā-meraya-majja-pamādatthānā
 veramanī sikkhāpadaṃ samādiyāmi

Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged. If men were at peace within themselves, the outer conflicts

between nations would inevitably cease. By practising the Buddha's pañcaśīla we will develop patience, courage, love and unselfishness. The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony, which is not at the mercy of outward circumstance.

Nirvāṇam paramam sukham : Nirvāṇa is the highest bliss. It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one. The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution. The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being; the Buddhist says that man can live in a transfigured world where *saṃsāra* and *nirvāṇa* are one. In *Mahā-saccaka Sutta*, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows :

“When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becomings, set free from the intoxication of ignorance. In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation. And I came to know : “Rebirth is at an end. The higher life has been fulfilled. What had to be done has been accomplished. After this present life there is no further for this or that. This last insight did I attain to in the last watch of the night. Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself.” Thus ended the struggle of six long years.

The Buddha is said to be a physician. Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition. If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign.

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha's parinirvāṇa, the Government of India decided to publish standard versions in Devanāgarī Script of the complete Pāli and the Sanskrit texts of the two schools, Southern and Northern, in the hope that some of the readers of these books may be impelled to love the good, to practise altruism and hold their spirit aloof from the desires and ambitions of the world.

S. Radhakrishnan

INTRODUCTION

1. The Pāli Tīpiṭaka

After the passing away of the Buddha at Kusinārā, the disciples had assembled to pay their last homage to him. The Venerable Mahā Kassapa, the chief of the congregation, was delivering words of consolation to the bereaved assembly, reminding them of the declaration of the Buddha:—"It is the very nature of all things near and dear to us that we must divide ourselves from them." Subhadra, a monk who had received ordination in an advanced age, however, did not look gloomy. He took a perverted view of the situation and spoke—"Do not grieve, brothers, for now we are definitely released from the restraint of the Great Teacher and his too rigid discipline. While the Teacher lived, we were constantly rebuked for failing to observe the hard rules; but, now we are at liberty to do as we please; therefore, do not grieve." These words sounded a note of warning against the future possible distortion of the Dhamma at the hands of faithless members of a similar category. The Venerable Mahā Kassapa felt an urgent need for convening a Grand Council of the leading Elders of the Saṅgha to make a full collection of the teachings, and also to adopt means for their right preservation and transmission to posterity. He addressed the Bhikkhus thus:—"Come, friends, let us chant together the Dhamma and the Vinaya..." The Venerable Mahā Kassapa drew a list of five hundred names of the topmost disciples to be appointed as members of the Council. At first, the name of the Venerable Ānanda was left out in view of the fact that he had not attained Arhat-hood till then. But, as no one else in the Saṅgha had the privilege of listening to the Teacher so very closely and for such a long period of time, his participation was deemed necessary and important. He was, consequently, asked to go to a suitable abode and develop insight, so as to become an Arhat and be able in time to join the Council. King Ajātasattu made necessary arrangements for the accommodation and convenience

of the convention at Rājagaha, a favourite resort of the Teacher himself. A spacious beautiful pavilion was raised for the meeting at the entrance of the Sattapaṇṇi cave, on the northern side of the Vebhāra Hill.

Venerable Ānanda made the best efforts to train himself in developing insight. He kept walking up and down for the whole night absorbed in deep meditation; and, early in the morning, as he was going to stretch himself on the bed, his feet had left the ground and the head had not reached the pillow, at that moment, as if by a flash of light, darkness was dispelled and the sublime light of saint-hood dawned upon him. And, through his miraculous superhuman power of an Arhat, he appeared all of a sudden on his appointed seat in the hall, as if emerging out of the ground, exactly as the proceedings were going to be started.

With the permission of the Saṅgha, Venerable Mahā Kassapa asked Upāli questions on Vinaya, relating to the different monastic transgressions; the matter, the occasion, the individuals concerned, the principal rules (paṇṇatti), the amended rules (anupaṇṇatti) and all other details about them. In this, the Vinaya text was agreed upon and settled. Then, again, with the permission of the Saṅgha, he asked Ānanda questions on the Dhamma; the occasion of a sermon and the person or persons with reference to whom it was preached¹.

The commentary, Aṭṭhakathā, of a much later date, assumes that the Abhidhamma Piṭaka was also included in the collection of the Dhamma, and that the Tipiṭaka, as it is available to us, was finalised at this very stage.²

A century after the passing away of the Buddha, a great controversy arose in the Saṅgha concerning the interpretation of some Vinaya rules. This necessitated the holding of the Second Council at Vesālī. Seven hundred leading Elders from distant parts of the country assembled to take part in

1. *Cullavagga*, Chapter XI. 2. *Sumaṅgalavilāsini*, *Nidāna-kathā*.

it; and they had drawn up a new edition of the Scripture, resulting in the fixing up of the Piṭakas, Nikāyas, Aṅgas and Dhammakhandhas¹.

A century after, when King Asoka embraced Buddhism and gave patronage to its propagation, the richly furnished monasteries became centres of attraction even for the members of other sects. They donned the yellow robe, either by proper ordination or stealthily, and went about as Bhikkhus enjoying the privileges and honour given to them. They could not, however, leave their own inclinations behind, and began to twist and distort the Doctrine in their own ways. This led to a state of confusion and it became difficult to distinguish the true principles from the coloured ones. The Elders felt the necessity of safeguarding the purity of the Dhamma by affecting a total purge of the alien elements in the philosophical life of the Saṅgha. This task was entrusted to the Venerable Moggaliputta Tissa, a saint, a thinker and a writer. He compiled a book called the Kathāvattu, refuting all the foreign theories, which was adopted as a book of the Tipiṭaka at the Third Council held at Pāṭaliputta under his presidency. After the council, Asoka despatched missionaries to the then civilised parts of the world for a wide propagation of the Dhamma².

Prince Mahinda and Princess Saṅghamittā renounced the world and joined the Order to lead a mission to Sīhaladīpa (Ceylon). Since then, the island became a stronghold of Buddhism, and, even up to this day, has maintained the tradition of Pāli Tipiṭaka with all religious zeal³.

Up till then, the Tipiṭaka was traditionally handed down orally from teachers to pupils. The complete Scripture was compiled in the form of books for the first time in Ceylon in 29 B. C., under the patronage of king Vaṭṭagāmaṇi Abhaya, with all the detailed classifications that are now obtained in the Pāli Tipiṭaka of the Theravāda School. This was done at the

1. *Cullavagga*, chapter xi. 2. *Mahāvamsa*, chapter v.
3. *Mahāvamsa*, op. cit.

Council convened for the purpose, known as the Fourth Great Council¹.

The Fifth Council, according to orthodox tradition, was held at Mandalay, Upper Burma, in 1871, under the patronage of king Mindon. In this Council the entire Pāli Tipiṭaka was revised, re-edited and finally engraved on 729 marble slabs as follows²—

Vinaya:	111 slabs
Sutta:	410 slabs
Abhidhamma:	208 slabs

Now, in this present age, the necessity of bringing out an upto-date edition of the Tipiṭaka printed on modern machines was felt. This task was taken up by the Burmese Chaṭṭha Saṅgāyana, the Sixth Great Council, held in Rangoon, which opened on the 17th May, 1954 in the artificially built Rock Cave, especially constructed for the purpose, at a little distance from the city. Two thousand and five hundred of the most erudite Bhikkhus, from all parts of the world, participated in chanting the Tipiṭaka together. A modern printing press was installed in a separate building and there the texts were printed as soon as they received the sanction of the Saṅgāyana. The Council kept functioning for two years, and concluded on the fullmoon day, May 1956, synchronising with the 2500th Jayanti of the Buddha.

In Ceylon, Burma, Thailand and Cambodia the principal religion of the people is Theravāda Buddhism, that adheres to Pāli Tipiṭaka as its Scripture. There, they have been having editions of it in their own scripts. Pāli Text Society, London, has been able to complete the publication of a major portion of it in Roman characters. But, as yet, it is not fully available in any script of India.

It is with a view to removing this want that the Government of India and the State Government of Bihar have jointly sanctioned a scheme of editing and publishing the entire Pāli

1. *Aśāhāvamsa*, chapter x-xxiii. 2. बौद्ध धर्म के २५०० वर्ष, १९५६, p. 35.

Tipiṭaka in Devanāgarī, which will be complete in 40 volumes of about 400 pages each. This task has been entrusted to the Devanāgarī Tripiṭaka Publication Department, Nalanda. It aims at presenting a co-ordinated edition of the text based on the printed books in Roman, Sinhalese, Burmese and Siamese scripts.

The following chart will show the distribution of books in the literature:—

TIPITAKA

Vinaya Piṭaka	Sutta Piṭaka	Abhidhamma Piṭaka
1. Mahāvagga	1. Dīghanikāya	1. Dhammasaṅgaṇi
2. Cullavagga	2. Majjhimanikāya	2. Vibhaṅga
3. Pārājika	3. Saṃyuttanikāya	3. Dhātukathā
4. Pācittiya	4. Aṅguttaranikāya	3. Puggalapaññatti
5. Parivāra	5. Khuddakanikāya	5. Kathāvatthu
	which contains the	6. Yamaka
	following fifteen	7. Paṭṭhāna
	books:—	
	i. Khuddakapāṭha	
	ii. Dhammapada	
	iii. Udāna	
	iv. Itivuttaka	
	v. Suttanipāta	
	vi. Vimānavatthu	
	vii. Petavatthu	
	viii. Theragāthā	
	ix. Therīgāthā	
	x. Jātaka	
	xi. Niddesa	
	xii. Paṭisambhidāmagga	
	xiii. Apadāna	
	xiv. Buddhavaṃsa &	
	xv. Cariyāpiṭaka	

2. The Present Volume

This is the second book of the Abhidhammapiṭaka. The purpose of this book is to supplement the previous one.

The *Dhammasaṅgaṇi*, we have seen, enumerates the states of things (*Dhammas*) under the heads of the *Tika* and *Duka* groups of the *Mālikā*, and also points out how many *Khandhas*, *Āyatanas*, *Dhātus*, *Indriyas*, *Jhānaṅgas* etc. are contained in them. The *Vibhaṅgappakaraṇa* goes further and enquires into their exact limits, without which a grasp of their mutual relationship with the *Dhammas* is not possible.

The first book points out what *Khandhas*, *Āyatanas* etc. are contained in the *Dhammas*, and the second what *Dhammas* are contained in them.

The book is divided into 18 Chapters, each complete in itself. They follow, to a considerable extent, an identical method in adherence to the *Mālikā* of the *Dhammasaṅgaṇi*; and they are named after the terms the scope of which they define. These chapters are:—

1. Khandha-vibhaṅga	10. Bojjhaṅga-vibhaṅga
2. Āyatana-vibhaṅga	11. Magga-vibhaṅga
3. Dhātu-vibhaṅga	12. Jhāna-vibhaṅga
4. Sacca-vibhaṅga	13. Appamaññā-vibhaṅga
5. Indriya-vibhaṅga	14. Sikkhāpada-vibhaṅga
6. Paṭīccasamuppāda-
vibhaṅga	15. Paṭisambhidā-vibhaṅga
7. Satipaṭṭhāna-vibhaṅga	16. Nāṇa-vibhaṅga
8. Sammappadhāna-vibhaṅga	17. Khuddakavatthu-
vibhaṅga
9. Iddhipāda-vibhaṅga	18. Dhammahadaya-vibhaṅga

When examined carefully, it would be found that the above list owes its origin greatly to the *Koṭṭhāsavāra* of the

(10), *viṅgu* (11), *Jhana* (12), and *Appamaññā* (13) are most obviously taken from the *Dhammasaṅgaṇi* that considers them in relation to the *Dhammas*.

Sammappadhāna (8) is the same as *Sammāvājāma* that is included in *Magga* (11), *Sikkhāpada* (14) is the same as *Sammā-kammanta-Sammāvācā-Sammāñjīva* that is also included in the same. *Paṭisambhidā* (15) and *Nāṇa* (16) are the same as

Sammādit̥ṭhi that is also included in the same. *Sacca* (4) is very wide in its extent and practically includes them all. *Khuddakavattu-vibhaṅga* (17) defines a number of minor terms, *Akusala* in character. And, the last chapter, *Dhammahadaya-vibhaṅga*, is a critical recapitulation of the whole book in questions and answers.

The *Vibhaṅgas* follow a similar method of investigation under three heads, namely, (1) *Suttantabhājanīya* or the extent of the terms and the classification of the *Dhammas* as determined according to the *Sutta*-version : (2) *Abhidhamma-bhājanīya* or the same according to the *Mātikā*, the basis of the entire system of *Abhidhamma* : and (3) *Pañhāpucchaka* or the distribution of those *Dhammas* according to all the *Tika* and *Duka* groups stated in questions and answers.

Let us study some of the important *Vibhaṅgas* in their outlines, and examine the method of treatment followed in them.

1. KHANDHA-VIBHAṄGA

(1) SUTTANTĀ-BHĀJANIYA

There are five *Khandhas*, namely, *Rūpakkhanda*, *Vedanākkhandha*, *Saññākkhandha*, *Saṅkhārakkhandha*, and *Viññāpakkhanda*.

“What is *Rūpakkhanda* ? Whatever matter is there, past, future, present, belonging to the person of a being or existing externally, gross or subtle, bad or good, distant or near, all of them taken together as a whole is called *Rūpakkhanda*, the aggregate of matter.” Making this quotation of the *Sutta Piṭaka* as its basis, it takes all of these terms one by one introducing them by asking questions in the above manner, and explains them on the lines of the *Suttas*.

The same quotation as above is given with regards to *Vedanākkhandha*; and past, future and present are associated with it in the similar manner. The feelings of one’s own are called *ajjhattika-vedanā*, and those of others *bahiddhā-vedanā*. About gross and subtle feelings, it draws a gradation of them in the following manner—

‘What feelings are gross and what subtle ? Immoral

The Dhammasaṅgaṇi, we have seen, enumerates the states of things (*Dhammas*) under the heads of the *Tika* and *Duka* groups of the *Mātikā*, and also points out how many *Khandhas*, *Āyatanas*, *Dhātus*, *Indriyas*, *Jhānaṅgas* etc. are contained in them. The *Vibhaṅgappakarāṇa* goes further and enquires into their exact limits, without which a grasp of their mutual relationship with the *Dhammas* is not possible

The first book points out what *Khandhas*, *Āyatanas* etc. are contained in the *Dhammas*, and the second what *Dhammas* are contained in them.

The book is divided into 18 Chapters, each complete in itself. They follow, to a considerable extent, an identical method in adherence to the *Mātikā* of the *Dhammasaṅgaṇi*; and they are named after the terms the scope of which they define. These chapters are:—

1. Khandha-vibhaṅga	10. Bojjhaṅga-vibhaṅga
2. Āyatana-vibhaṅga	11. Magga-vibhaṅga
3. Dhātu-vibhaṅga	12. Jhāna-vibhaṅga
4. Sacca-vibhaṅga	13. Appamaññā-vibhaṅga
5. Indriya-vibhaṅga	14. Sikkhāpada-vibhaṅga
6. Paṭiccasamuppāda-
vibhaṅga	15. Paṭisambhidā-vibhaṅga
7. Satipaṭṭhāna-vibhaṅga	16. Nāṇa-vibhaṅga
8. Sammāppadhāna-vibhaṅga	17. Khuddakavatthu-
vibhaṅga
9. Iddhipāda-vibhaṅga	18. Dhammahadaya-vibhaṅga

When examined carefully, it would be found that the above list owes its origin greatly to the *Koṭṭhāsavāra* of the *Dhammasaṅgaṇi*. *Khandha* (1), *Āyatana* (2), *Dhātu* (3), *Indriya* (5), *Paṭiccasamuppāda* (6), *Satipaṭṭhāna* (7), *Iddhipāda* (9), *Bojjhaṅga* (10), *Magga* (11), *Jhāna* (12), and *Appamaññā* (13) are most obviously taken from the *Dhammasaṅgaṇi* that considers them in relation to the *Dhammas*.

Sammāppadhāna (8) is the same as *Sammāvāyāma* that is included in *Magga* (11), *Sikkhāpada* (14) is the same as *Sammā-kammanta-Sammāvācā-Sammājīva* that is also included in the same. *Paṭisambhidā* (15) and *Nāṇa* (16) are the same as

Sammāditṭhi that is also included in the same. *Sacca* (4) is very wide in its extent and practically includes them all. *Khuddakavattu-vibhaṅga* (17) defines a number of minor terms, *Akusala* in character. And, the last chapter, *Dhammahadaya-vibhaṅga*, is a critical recapitulation of the whole book in questions and answers.

The *Vibhaṅgas* follow a similar method of investigation under three heads, namely, (1) *Suttantabhājanīya* or the extent of the terms and the classification of the *Dhammas* as determined according to the *Sutta*-version : (2) *Abhidhamma-bhājanīya* or the same according to the *Mātikā*, the basis of the entire system of *Abhidhamma* : and (3) *Pañhāpucchaka* or the distribution of those *Dhammas* according to all the *Tika* and *Duka* groups stated in questions and answers.

Let us study some of the important *Vibhaṅgas* in their outlines, and examine the method of treatment followed in them.

1. KHANDHA-VIBHAṄGA

(1) SUTTANTĀ-BHĀJANĪYA

There are five *Khandhas*, namely, *Rūpakkkhandha*, *Vedanākkhandha*, *Saññākkhandha*, *Saṅkhārakkhandha*, and *Viññāṇakkhandha*.

“What is *Rūpakkkhandha* ? Whatever matter is there, past, future, present, belonging to the person of a being or existing externally, gross or subtle, bad or good, distant or near, all of them taken together as a whole is called *Rūpakkkhandha*, the aggregate of matter.” Making this quotation of the *Sutta Piṭaka* as its basis, it takes all of these terms one by one introducing them by asking questions in the above manner, and explains them on the lines of the *Suttas*.

The same quotation as above is given with regards to *Vedanākkhandha*; and past, future and present are associated with it in the similar manner. The feelings of one’s own are called *ajjhattika-vedanā*, and those of others *bahiddhā-vedanā*. About gross and subtle feelings, it draws a gradation of them in the following manner—

“What feelings are gross and what subtle ? Immoral

feelings are gross, moral and non-moral feelings are subtle. Moral and immoral feelings also may be considered as gross, and non-moral feelings as subtle. Painful feelings are gross; pleasurable and neutral feelings are subtle. Painful and pleasurable feelings also may be regarded as gross, and neutral as subtle. The feelings of one who has not attained *Jhāna* are gross, and of one who has attained it are subtle.

The same gradation is made in identically the same terms about the next pair of bad (*Itta*) and good (*Paṇīta*) the first being placed for gross and the second for subtle.

About distant (*Dūre*) and near (*Santike*), the same kinds of the pairs of *Vedanā*, as above, are shown mutually distant one from the other, as below—

Immoral feelings are distant from the moral and non-moral feelings. Painful feelings are distant from the pleasurable and neutral feelings. The near (*Santike*) feelings are those that belong to the same kind. Moral feelings are near with relation to moral feelings, and immoral or non-moral feelings in relation to immoral or non-moral feelings.

As regards *Saññākkhandha*, it follows the same process as above, with the variation that after each statement the *Saññā* is described as arising with the contact of the different senses. Among the kinds of gross and subtle *Saññā*, it adds one more distinction, namely—of *Patighasamphassajā* and *Adhivacana-samphassajā*. The commentary explains that the first is that which arises as the result of mere physical contact with the object through the senses, and the second is that which is determined by the attitude of the subject towards the object. It further illustrates this kind of *Saññā* with the help of an example of a Bhikkhu who looked at a girl with a sisterly feeling.

Sankharakkhandha is also described just in the above manner in the same terms, the word *Cetarā* being replaced for *Saññā*. The commentary explains that the term *Cetanā* is taken to indicate the whole cluster of psychic factors included in it, because of the fact that it is the most prominent and

chief one amongst all. It has been compared to the *Jeṭṭha Vaḍḍhakī* or 'head carpenter', who, while performing his share of work, engages others also to do their own.

Viññāṇakkhandha is also described in the above manner, in the same terms.

(2) ABHIDHAMMA-BHĀJANĪYA

Rūpakkkhandha has been explained on the basis of the *Mātikā* of the *Dhammasaṅgaṇi* as laid down in the *Rūpakaṇḍa*.

Vedanākkhandha has been considered in one, two, three... ten ways, as under—

Vedanā is one—as being accompanied by contact.

Vedanā is two—as accompanied by *Hetu*, and as without it.

Vedanā is three—as moral, immoral and non-moral.

Vedanā is four—as belonging to the *Kāmāvacara*, *Rūpāvacara*, *Arūpāvacara*, and *Apariyāpanna* planes.

Vedanā is five—*Sukha*, *Dukkha*, *Somanassa*, *Domanassa* and *Upēkkhā*.

Vedanā is six—as that which arises in visual contact... that which arises in mental contact.

Vedanā is seven—that which arises in visual contact ... in tactual contact, in *Manodhātu*-contact, and in *Manoviññāṇadhātu*-contact.

Vedanā is eight—that which arises in visual contact ... in tongue-contact, in pleasurable tactual contact, in painful tactual contact, in *Manodhātu*-contact and in *Manoviññāṇadhātu* contact.

Vedanā is nine—that which arises in visual contact... in tactual contact, in *Manodhātu*-contact, in *Kusala Manoviññāṇadhātu*-contact, in *Akusala Manoviññāṇadhātu*-contact, and in *Abyākata Manoviññāṇadhātu*-contact.

Vedanā is ten—that which arises in visual contact ... in tactual contact, in pleasurable *Manodhātu*-contact, in painful *Manodhātu*-contact, in *Kusala Manovinnāṇadhātu*-contact, in *Akusala Manovinnāṇadhātu*-contact and in *Abjākata Manovinnāṇadhātu*-contact.

Thus, with reference to the *Tika* and the *Duka* groups, in various permutation and combination, the *Vedanākkhandha* has been distributed and classified again and again, which gives a thorough exercise in understanding the groups of the *Mātikā* in their mutual relation. The full process consists of three main divisions, namely—

- A. *Duka-mūlaka*—the *Tikas* brought and mixed with the *Dukas*.
- B. *Tika-mūlaka*—the *Dukas* brought and mixed with the *Tikas*.
- C. *Ubhatovaddhaka*—bringing both the *Tikas* and *Dukas* together.

There is one more division called the *Bahuvīdha-vāra*, which starts with a classification of sevenfold *Vedanā*, and makes it very much complicated by different combinations of the same terms.

The remaining three *Khandhas* have been dealt with in the same manner with necessary additions and alterations.

(3) PAÑHĀPUCCHAKA

The heads of all the *Tika* and *Duka* groups are taken one by one, and asked how many of five *Khandhas* can be brought under them, as—of the five *Khandhas*.

How many are moral ? How many are immoral ? How many are non-moral ?—and so on with all the *Tikas* and *Dukas*.

Then, there follow their answers, often only in the number of the *Khandhas* included under them, without mentioning their names, which the readers are expected to understand themselves, as—

The *Rūpakkhandha* is non-moral. Four *Khandhas* may be moral, immoral or non-moral ... Two *Khandhas* cannot be called as associated with pleasure or pain or neutral feeling. Three *Khandhas* may be associated with pleasure, or with pain or with a neutral feeling. ... Four *Khandhas* are non-*Hetu*. *Saṅkhārakkhandha* may be *Hetu* or non-*Hetu* ... *Rūpakkhandha* is of *Kāmāvacara* plane. Four *Khandhas* may be of *Kāmāvacara* plane or not. ... *Rūpakkhandha* is *Araṇā*. Four *Khandhas* may be *Araṇā* or may be *Saraṇā*.

2. ĀYATANA-VIBHAṄGA

(1) SUTTANTA-BHĀJANĪYA

There are twelve *Āyatanas*—eye, form, ear, sound, nose, smell, tongue, taste, body, touch, mind and mental objects. They are all transitory, painful and substanceless.

(2) ABHIDHAMMA-BHĀJANĪYA

It describes eye-*Āyatana* as—‘The eye, consisting in the sensitivity (*Pasāda*) derived from the four primary physical elements, being one with the personality of the being, not an object of sight, capable to impinge by which one has seen the form, object of sight and capable of being impinged, or sees it, or will see it, or may see it, this is called eye, the eye-base, eye-*dhātu*, eye-sense, sphere, door sea, field, organ, the other shore, empty village.’

The other *Āyatanas* have been described in the same way and terms with necessary changes. *Mind-Āyatana* is the same as the four psychic aggregates. Touch-*Āyatana* is earth-*dhātu*, fire-*dhātu*, air-*dhātu*, rough soft. Mental object-*Āyatana* is—the *Khandhas* of feelings, cognition, and volition, as also the material qualities that are not visible, not capable of being impinged, and the uncomposite principle, *Nibbāna*.

(3) PAṆHĀPUCCHAKA

How many of the twelve *Āyatanas*—moral, how many are immoral, and how many are non-moral ? ... How many of them are *Saraṇā*, and how many *Araṇā* ?

Ten of them are non-moral, two of them may be

Kusala (moral), or *Akusala* (immoral), or *Abyākata* (non-moral). ... About ten of them it cannot be said that they are accompanied by pleasurable or painful or neutral feelings. Mind-*Āyatana* may be accompanied by any of the feelings. Mental object-*Āyatana* may be accompanied by any of them, and also above such considerations. ... Eleven of them are not *Hetu*. Mental object-*Āyatana* may be *Hetu* or not. ... Ten of them belong to *Kāmāvacara* plane. Two of them may be of this plane or not. ... Ten of them are *Araṇā*. Two of them may be *Saraṇā* or *Araṇā*.

3. DHĀTU-VIBHAṄGA

(1) SUTTANTA-BHĀJANIYA

Here, the eighteen *Dhātus*, quite different in their division from the *Abhidhamma-Bhājanīya*, are grouped in three as below—

(i) There are six *Dhātus*—earth, water, fire, air, sky and consciousness.

(ii) Again, there are six *Dhātus*—pleasure, pain, joy, unpleasantness, neutral feeling, and ignorance.

(iii) Again; there are six *Dhātus*—desire, ill will, animosity, renunciation, good will, and friendliness.

(2) ABHIDHAMMA-BHĀJANIYA

The eighteen *Dhātus* are—eye, form, eye-consciousness, ear, sound, ear-consciousness, nose, smell, nose-consciousness, tongue, taste, tongue-consciousness, body, touch, body-consciousness, mind, mental object, and consciousness (*Mano-viññāṇa*).

Of these, ten belong to *Rūpakkhanda*. Mental object is both mental and material. The remaining are mental.

Manodhātu is described as the consciousness that arises just after eye-consciousness or any of the other senses, which, in the process of cognition is also called by the name of *Sampha-ṭicchanna*. It has been also described as 'the consciousness that

omission of the word 'noble,' the Commentary suggests, is the fact that precisely in accordance to Abhidhamma the origin of misery is not only 'desire,' but it is also the other corruptions, the other immoral principles, the three moral *Hetus* that are accompanied by depravities, and the moral principles of the same nature.

The explanation of the four truths is as follows—
 1. The origin of misery is desire, the remaining delving elements, the remaining immoral principles, the three moral roots associated with depravity, and the remaining moral principles associated with it.

2. Misery is the same as above except 'desire,' and also the resultant of the moral and immoral principles... and all material qualities.

3. Cessation of misery consists in the destruction of all the contents of the origin of misery.

4. Way to the cessation of misery is the realisation of *Jhana* on *Nibbana*, as described in the *Dhammasaṅgani*, in which the eight constituents of the Path have been fulfilled.

(3) PANNĀPUCCHAKA

Of the four noble truths how many are moral, how many immoral, and how many non-moral? ... How many *Savaṇṇa*, and how many *Araṇṇa*?

The origin of misery is immoral. The way to the cessation of misery is moral. The cessation of misery is non-moral. Misery itself may be moral, or immoral, or non-moral. ... Two truths may be accompanied by pleasure or a neutral feeling. There is no such consideration in the case of cessation of misery. Misery may be accompanied by any of the feelings or above such consideration. ... The origin of misery is *Heṭṭu*. The cessation of misery is non-*Heṭṭu*. Two truths may not be *Heṭṭu*. ... The origin of misery is of the *Kāmaṇācāra* plane. Two truths are not of *Kāmaṇācāra*. Misery may be *Kāmaṇācāra* or not. ... Origin of misery is *Savaṇṇa*. Two truths are *Savaṇṇa*. Misery may be *Savaṇṇa* or *Araṇṇa*.

5. JHĀNA-VIBHAṄGA

(1) SUTTANTA-BHĀJANIYA

In a long paragraph, it describes in detail in the same words that are quite common in the discourses of the Sutta Piṭaka, how a Bhikkhu intending to obtain the stages of *Jhāna* leads a pure life according to the rules of *Pātimokkha*, is always cautious to avoid the slightest evil, is moderate in food, is always mindful of his movements, dwells in a solitary and peaceful place, dispells his greed hate and dullness, removes the hinderances, etc. This paragraph serves as the *Mātikā* : all the words and phrases of it are taken one by one and explained fully.

(2) ABHIDHAMMA-BHĀJANIYA

The four stages of *Jhāna* according to *Catukkanaya*, then the five according to *Pañcakanaya*, then the four stages of *Arūpa Jhāna*, and then the different *Lokuttara Jhānas* are stated exactly as in the *Dhammasaṅgaṇi*.

(3) PAÑHĀPUCCHAKA

Of the four stages of *Jhāna* how many are moral, how many immoral, and how many non-moral ? ... how many *Saraṇā*, and how many *Araṇā* ?

They may be moral or non-moral, but never immoral.
 ... Three *Jhānas* are accompanied by pleasure. The fourth *Jhāna* is accompanied by neutral feeling. ... They are non-*Hetu*
 ... They are *Araṇā*.

3. The Present Edition

This presents a co-ordinated edition in Devanāgarī of the second book of the Abhidhamma Piṭaka, the Vibhaṅga based on the following versions of the text—Burmese, Chaṭṭha-saṅgāyana publication, 1956; Sinhalese, edited by Pandita Kirielle Nanawimal Thero 1952; Siamese, Mahā-makūṭa Government publication, 1926; and Roman, edited by Mrs. Rhys Davids, (P.T.S. London, 1904.)

For preparing our MSS, we have adopted the Chaṭṭha-saṅgāyana edition as our basic text, an edition that has been

5. JHĀNA-VIBHAṄGA

(1) SUTTANTA-BHĀJANIYA

In a long paragraph, it describes in detail in the same words that are quite common in the discourses of the Sutta Piṭaka, how a Bhikkhu intending to obtain the stages of *Jhāna* leads a pure life according to the rules of *Pātimokkha*, is always cautious to avoid the slightest evil, is moderate in food, is always mindful of his movements, dwells in a solitary and peaceful place, dispels his greed hate and dullness, removes the hinderances, etc. This paragraph serves as the *Mātikā* : all the words and phrases of it are taken one by one and explained fully.

(2) ABHIDHAMMA-BHĀJANIYA

The four stages of *Jhāna* according to *Catukkanaya*, then the five according to *Pañcakanaya*, then the four stages of *Arūpa Jhāna*, and then the different *Lokuttara Jhānas* are stated exactly as in the *Dhammasaṅgāṇi*.

(3) PAÑHĀPUCCHAKA

Of the four stages of *Jhāna* how many are moral, how many immoral, and how many non-moral ? ... how many *Saraṇā*, and how many *Araṇā* ?

They may be moral or non-moral, but never immoral. ... Three *Jhānas* are accompanied by pleasure. The fourth *Jhāna* is accompanied by neutral feeling. ... They are non-*Hetu* ... They are *Araṇā*.

3. The Present Edition

This presents a co-ordinated edition in Devanāgarī of the second book of the Abhidhamma Piṭaka, the Vibhaṅga based on the following versions of the text—Burmese, Chaṭṭha-saṅgāyana publication, 1956; Sinhalese, edited by Pandita Kirielle Nanawimal Thero 1952; Siamese, Mahā-makuṭa Government publication, 1926; and Roman, edited by Mrs. Rhys Davids, (P.T.S. London, 1904.)

For preparing our MSS, we have adopted the Chaṭṭha-saṅgāyana edition as our basic text, an edition that has been

THE PĀLI ALPHABET IN DEVANĀGARĪ AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

अ a आ ā इ i ई ī उ u ऊ ū ए e ओ o

CONSONANTS WITH VOWEL, "A"

क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa
च ca	छ cha	ज ja	झ, ञ jha	ञ ña
ट ṭa	ठ tha	ड da	ढ dha	ण ṇa
त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
य ya	र ra	ल la	व va	श sa
		ह ha	ळ ḷa	ष ṣa

VOWELS IN COMBINATION

क ka का kā कि ki की kī कु ku कू kū के ke को ko
ख kha खा khā खि khi खी khī खु khu खू khū खे khe खो kho

CONJUNCT—CONSONANTS

क kka	ञ्च ñca	द dva	म्ब mba
क्ख kkha	ञ्च् ñcha	ध dhya	म्भ mbha
क्य kya	ञ्ज ñja	ध्व dhva	म्म mma
क्रि kri	ञ्ज, ञ्ज ñjha	न्त nta	म्म्य mya
क्ल kla	ट्ट, ट्ट ñṭa	न्त्व ntva	म्ह mha
क्व kva	ट्ट, ट्ट ñṭha	न्व nthva	म्म्य yya
क्य khya	ड्ड, ड्ड ñḍa	न्द nda	य्ह yha
क्व khva	ड्ड, ड्ड ñḍha	न्द्र ndra	ल्ल lla
ग्ग gga	ण्ट णṭa	न्ध ndha	ल्य lya
ग्घ ggha	ण्ट णṭha	न्न, न्न nna	ल्ल्ह lha
ग्य gya	ण्ट णṭa	न्य nya	व्ह vha
ग्र gra	ण्ण ण्ण	न्ह nha	स्त sta
ङ्क ñka	ण्ह ण्ह	प्प ppa	स्य stra
ङ्क्ख ñkha	त्त tta	प्फ ppha	स्त sna
ङ्ग, ङ्ग ñga	त्त ttha	प्य pya	स्य sya
ङ्घ, ङ्घ ñgha	त्त tva	प्ल pla	स्य ssa
च्च cca	त्त tya	ब्ब bba	स्य sma
च्च ccha	त्र tra	ब्भ bbha	स्य sva
ज्ज jja	द्द, द्द dda	ब्ब bya	ह्य hma
ज्ज, ञ्ज jjha	द्द ddha	ब्र bra	ह्य hva
ञ्ज ñña	द्य dya	म्प mpa	ब्ह lha
ञ्ह ñha	द्र dra	म्फ mpha	

१=ā; २=i; ३=ī; ४=u; ५=ū; ६=c; ७=0
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ ०

अभिधम्मपिटके
विभङ्गो

विभङ्गपालि

१. खन्धविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं^१

१. पञ्चकखन्धा - रूपकखन्धो, वेदनाकखन्धो, सञ्जाकखन्धो, सङ्खारकखन्धो, विञ्जाणकखन्धो ।

B. 1,
R. 1

१. रूपकखन्धो

२. तत्थ कतमो रूपकखन्धो ?

यं किञ्चि रूपं अतीतानागतपञ्चुप्पन्नं अज्झत्तं वा बहिद्धा वा ओळारिकं वा सुखुमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दूरे सन्तिके वा, तदेकज्झं 5 अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्खिपित्वा - अयं वुच्चति रूपकखन्धो ।

(१) अतीतं रूपं

३. तत्थ कतमं रूपं अतीतं ?

यं रूपं अतीतं निरुद्धं विगतं विपरिणतं अत्यङ्गतं अग्भत्यङ्गतं उप्पज्जित्वा विगतं अतीतं अतीतसेन सङ्गहितं^२, चत्तारो च महाभूता चतुन्नं च महाभूतानं उपादाय रूपं - इदं वुच्चति रूपं अतीतं । 10

(२) अनागतं रूपं

४. तत्थ कतमं रूपं अनागतं ?

यं रूपं अजातं अभूतं असञ्जातं अनिब्बत्तं अनभिनिब्बत्तं अपातुभूतं अनुप्पन्नं असमुप्पन्नं अनुट्ठितं असमुट्ठितं अनागतं अनागतसेन सङ्गहितं, चत्तारो च महाभूता चतुन्नं च महाभूतानं उपादाय रूपं - इदं वुच्चति रूपं अनागतं । 15

१. गी०, स्था० पोटपकेणु नत्थि, एवमुपरि पि । २. सङ्गहितं - वी० ।

(३) पञ्चुप्पन्नं रूपं

५. तत्प कतमं रूपं पञ्चुप्पन्नं ?

यं रूपं जातं भूतं सञ्जातं निव्वत्तं अभिनिव्वत्तं पातुभूतं उप्पन्नं समुप्पन्नं उट्ठितं समुट्ठितं पञ्चुप्पन्नं पञ्चुप्पन्नसेन सङ्गहितं, चत्तारो च महाभूता चतुन्नं च महाभूतानं उपादाय रूपं - इदं वुच्चति रूपं पञ्चुप्पन्नं ।

(४) अज्झत्तं रूपं

६. तत्प कतमं रूपं अज्झत्तं ?

यं रूपं तेसं तेसं सत्तानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियकं पाटिपुग्गलिकं उपादिन्नं, चत्तारो च महाभूता चतुन्नं च महाभूतानं उपादाय रूपं - इदं वुच्चति रूपं अज्झत्तं ।

(५) वहिद्धा रूपं

७. तत्प कतमं रूपं वहिद्धा ?

यं रूपं तेसं तेसं परसत्तानं परपुग्गलानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियकं पाटिपुग्गलिकं उपादिन्नं, चत्तारो च महाभूता चतुन्नं च महाभूतानं उपादाय रूपं - इदं वुच्चति रूपं वहिद्धा ।

(६) ओळारिकं रूपं

८. तत्प कतमं रूपं ओळारिकं ?

१५ चक्खायतनं ... पे०... फोट्टव्वायतनं - इदं वुच्चति रूपं ओळारिकं ।

(७) सुखुमं रूपं

९. तत्प कतमं रूपं सुखुमं ?

इत्थिन्द्रियं . पे०... कवळीकारो' आहारो - इदं वुच्चति रूपं सुखुमं ।

(८) हीन रूपं

१०. तत्प कतमं रूपं हीनं ?

य रूपं तेसं तेसं सत्तानं उञ्जातं अवञ्जातं हीळितं परिभूतं

अचित्तीकतं^१ हीनं हीनमतं हीनसम्मतं अनिट्टं अकन्तं अमनापं, रूपा सदा गन्धा रसा फोट्टुव्वा - इदं वुच्चति रूपं हीनं ।

(६) पणीतं रूपं

११. तत्थ कतमं रूपं पणीतं ?

यं रूपं तेसं तेसं सत्तानं अनुञ्जातं अनवञ्जातं अहीळितं अपरिभूतं चित्तीकतं पणीतं पणीतमतं पणीतसम्मतं इट्टं कन्तं मनापं, रूपा सदा गन्धा रसा फोट्टुव्वा - इदं वुच्चति रूपं पणीतं । तं तं वा पन रूपं उपादायुपादाय रूपं हीनं पणीतं दट्टुवं ।

(१०) दूरे रूपं

१२. तत्थ कतमं रूपं दूरे ?

इत्थिन्द्रियं ... पे०... कवळीकारो आहारो, यं वा पनञ्जं पि अत्थि रूपं अनासन्ने अनुपकट्टे असन्तिके - इदं वुच्चति रूपं दूरे ।

(११) सन्तिके रूपं

१३. तत्थ कतमं रूपं सन्तिके ?

चक्खायतनं ... पे०... फोट्टुव्वायतनं, यं वा पनञ्जं पि अत्थि रूपं आसन्ने उपकट्टे^१ अविदूरे सन्तिके - इदं वुच्चति रूपं सन्तिके । तं तं वा पन रूपं उपादायुपादाय रूपं दूरे सन्तिके दट्टुवं ।

२. वेदनाक्खन्धो

१४. तत्थ कतमो वेदनाक्खन्धो ?

या काचि वेदना अतीतानागतपच्चुप्पन्ना अज्झत्ता वा बहिद्धा वा ओळारिका वा सुखुमा वा हीना वा पणीता वा या दूरे सन्तिके वा, तदेकज्जं अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्घिपित्वा - अयं वुच्चति वेदनाक्खन्धो ।

(१) अतीता वेदना

१५. तत्थ कतमा वेदना अतीता ?

या वेदना अतीता निरुद्धा विगता विपरिणता अत्यङ्गता अत्थङ्गता उप्पज्जित्वा विगता अतीता अतीतसेन सङ्गहिता, सुखा वेदना दुक्खा वेदना अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति वेदना अतीता ।

(२) अनागता वेदना

१६. तत्थ कतमा वेदना अनागता ?

या वेदना अजाता अभूता असञ्जाता अनिच्चत्ता अनभिनिच्चत्ता अपातुभूता अनुप्पन्ना असमुप्पन्ना अनुट्ठिता असमुट्ठिता अनागता अनागतंसेन सङ्गहिता, सुखा वेदना दुक्खा वेदना अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति वेदना अनागता ।

5 वुच्चति वेदना अनागता ।

(३) पच्चुप्पन्ना वेदना

१७. तत्थ कतमा वेदना पच्चुप्पन्ना ?

या वेदना जाता भूता सञ्जाता निच्चत्ता अभिनिच्चत्ता पातुभूता उप्पन्ना समुप्पन्ना उट्ठिता समुट्ठिता पच्चुप्पन्ना पच्चुप्पन्नंसेन^१ सङ्गहिता, सुखा वेदना दुक्खा वेदना अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति वेदना

10 पच्चुप्पन्ना ।

(४) अज्झत्ता वेदना

१८. तत्थ कतमा वेदना अज्झत्ता ?

या वेदना तेसं तेसं सत्तानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियका पाटिपुग्गलिका उपादिन्ना, सुखा वेदना दुक्खा वेदना अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति वेदना अज्झत्ता ।

(५) वहिद्धा वेदना

15 १९. तत्थ कतमा वेदना वहिद्धा ?

या वेदना तेसं तेसं परसत्तानं परपुग्गलानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियका पाटिपुग्गलिका उपादिन्ना, सुखा वेदना दुक्खा वेदना अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति वेदना वहिद्धा ।

(६-७) ओळारिका, सुखुमा वेदना

२०. तत्थ कतमा वेदना ओळारिका सुखुमा ?

20 अकुसला वेदना ओळारिका, कुसलाव्याकता वेदना सुखुमा । कुसलाकुसला वेदना ओळारिका, अव्याकता वेदना सुखुमा । दुक्खा वेदना ओळारिका, सुखा च अदुक्खमसुखा च वेदना सुखुमा । सुखदुक्खा वेदना ओळारिका, अदुक्खमसुखा वेदना सुखुमा । असमापन्नस्स वेदना

ओळारिका, समापन्नस्स वेदना सुखुमा । सासवा वेदना ओळारिका,
अनासवा वेदना सुखुमा । तं तं वा पन वेदनं उपादायुपादाय वेदना
ओळारिका सुखुमा दट्टव्वा ।

(८-६) हीना, पणीता वेदना

२१. तत्थ कतमा वेदना हीना पणीता ?

अकुसला वेदना हीना, कुसलाव्याकता वेदना पणीता । कुसला- 5
कुसला वेदना हीना, अव्याकता वेदना पणीता । दुक्खा वेदना हीना,
सुखा च अदुक्खमसुखा च वेदना पणीता । सुखदुक्खा वेदना हीना,
अदुक्खमसुखा वेदना पणीता । असमापन्नस्स वेदना हीना, समापन्नस्स
वेदना पणीता । सासवा वेदना हीना, अनासवा वेदना पणीता । तं
तं वा पन वेदनं उपादायुपादाय वेदना हीना पणीता दट्टव्वा । 10

(१०) दूरे वेदना

२२. तत्थ कतमा वेदना दूरे ?

अकुसला वेदना कुसलाव्याकताहि वेदनाहि दूरे; कुसलाव्याकता
वेदना अकुसलाय वेदनाय दूरे; कुसला वेदना अकुसलाव्याकताहि
वेदनाहि दूरे; अकुसलाव्याकता वेदना कुसलाय वेदनाय दूरे; अव्याकता
वेदना कुसलाकुसलाहि वेदनाहि दूरे; कुसलाकुसला वेदना अव्याकताय 15
वेदनाय दूरे । दुक्खा वेदना सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि
दूरे; सुखा च अदुक्खमसुखा च वेदना दुक्खाय वेदनाय दूरे; सुखा वेदना
दुक्खाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि दूरे; दुक्खा च अदुक्खमसुखा
च वेदना सुखाय वेदनाय दूरे; अदुक्खमसुखा वेदना सुखदुक्खाहि वेदनाहि
दूरे; सुखदुक्खा वेदना अदुक्खमसुखाय वेदनाय दूरे । असमापन्नस्स 20
वेदना समापन्नस्स वेदनाय दूरे; समापन्नस्स वेदना असमापन्नस्स वेदनाय
दूरे । सासवा वेदना अनासवाय वेदनाय दूरे; अनासवा वेदना सासवाय
वेदनाय दूरे - अयं बुच्चति वेदना दूरे ।

(११) सन्तिके वेदना

२३. तत्थ कतमा वेदना सन्तिके ?

अकुसला वेदना अकुसलाय वेदनाय सन्तिके; कुसला वेदना 25
कुसलाय वेदनाय सन्तिके; अव्याकता वेदना अव्याकताय वेदनाय

सन्तिके । दुःखा वेदना दुःखाय वेदनाय सन्तिके; सुखा वेदना सुखाय वेदनाय सन्तिके; अदुःखमसुखा वेदना अदुःखमसुखाय वेदनाय सन्तिके । असमापन्नस्स वेदना असमापन्नस्स वेदनाय सन्तिके । समापन्नस्स वेदना समापन्नस्स वेदनाय सन्तिके; सासवा वेदना सासवाय वेदनाय सन्तिके; 5 अनासवा वेदना अनासवाय वेदनाय सन्तिके । अयं वुच्चति वेदना सन्तिके । तं तं वा पन वेदनं उपादायुपादाय वेदना दूरे सन्तिके दट्ठुवा ।

३. सञ्जावखन्धो

२४. तत्थ कतमो सञ्जावखन्धो ?

या काचि सञ्जा अतीतानागतपच्चुप्पन्ना अज्झत्ता वा वहिद्धा वा ओळारिका वा सुखुमा वा हीना वा पणीता वा या दूरे सन्तिके 10 वा. तदेकज्झं अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्घिपित्वा^१ - अयं वुच्चति सञ्जावखन्धो ।

(१) अतीता सञ्जा

२५. तत्थ कतमा सञ्जा अतीता ?

या सञ्जा अतीता निरुद्धा विगता विपारणता अत्यङ्गता अमत्थङ्गता उप्पज्जित्वा विगतां अतीता अतीतसेन सङ्गहिता, चक्खु- 15 सम्फस्सजा सञ्जा सोतसम्फस्सजा सञ्जा घानसम्फस्सजा^२ सञ्जा जिह्वासम्फस्सजा सञ्जा कायसम्फस्सजा सञ्जा मनोसम्फस्सजा सञ्जा - अयं वुच्चति सञ्जा अतीता ।

(२) अनागता सञ्जा

२६. तत्थ कतमा सञ्जा अनागता ?

या सञ्जा अजाता अभूता असञ्जाता अनिर्वत्ता अनभिनिर्वत्ता 20 अपातुभूता अनुप्पन्ना असमुप्पन्ना अनुट्ठिता असमुट्ठिता अनागता अनागतसेन सङ्गहिता, चक्खुसम्फस्सजा सञ्जा सोतसम्फस्सजा सञ्जा घानसम्फस्सजा सञ्जा जिह्वासम्फस्सजा सञ्जा कायसम्फस्सजा सञ्जा मनोसम्फस्सजा सञ्जा - अयं वुच्चति सञ्जा अनागता ।

(३) पच्चुप्पन्ना सञ्जा

२७. तत्थ कतमा सञ्जा पच्चुप्पन्ना ?

१. अभिसङ्घिपित्वा - मी० । २. घानसम्फस्सजा - मी०, एकमुपरि पि ।

या सञ्जा जाता भूता सञ्जाता निव्वत्ता अभिनिव्वत्ता पातुभूता उप्पन्ना समुप्पन्ना उट्ठिता समुट्ठिता पच्चुप्पन्ना पच्चुप्पन्नंसेन सङ्गहिता, चक्खुसम्फस्सजा सञ्जा सोतसम्फस्सजा सञ्जा धानसम्फस्सजा सञ्जा जिव्हासम्फस्सजा सञ्जा कायसम्फस्सजा सञ्जा मनोसम्फस्सजा सञ्जा - अयं वुच्चति सञ्जा पच्चुप्पन्ना ।

5

(४) अज्झत्ता सञ्जा

२८. तत्थ कतमा सञ्जा अज्झत्ता ?

B. 6

या सञ्जा तेसं तेसं सत्तानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियका पाटिपुंगलिका उपादिन्ना, चक्खुसम्फस्सजा सञ्जा सोतसम्फस्सजा सञ्जा धानसम्फस्सजा सञ्जा जिव्हासम्फस्सजा सञ्जा कायसम्फस्सजा सञ्जा मनोसम्फस्सजा सञ्जा - अयं वुच्चति सञ्जा अज्झत्ता ।

10

(५) बहिद्धा सञ्जा

२९. तत्थ कतमा सञ्जा बहिद्धा ?

या सञ्जा तेसं तेसं परसत्तानं परपुग्गलानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियका पाटिपुग्गलिका उपादिन्ना, चक्खुसम्फस्सजा सञ्जा सोतसम्फस्सजा सञ्जा धानसम्फस्सजा सञ्जा जिव्हासम्फस्सजा सञ्जा कायसम्फस्सजा सञ्जा मनोसम्फस्सजा सञ्जा - अयं वुच्चति सञ्जा बहिद्धा ।

15

(६-७) ओळारिका, सुखुमा सञ्जा

३०. तत्थ कतमा सञ्जा ओळारिका सुखुमा ?

R. 6

पटिघसम्फस्सजा सञ्जा ओळारिका, अधिवचनसम्फस्सजा सञ्जा सुखुमा । अकुसला सञ्जा ओळारिका, कुसलाव्याकता सञ्जा सुखुमा । कुसलाकुसला सञ्जा ओळारिका, अव्याकता सञ्जा सुखुमा । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्जा ओळारिका, सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्ता सञ्जा सुखुमा । सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुत्ता सञ्जा ओळारिका, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्जा सुखुमा । असमापन्नस्स सञ्जा ओळारिका, समापन्नस्स सञ्जा सुखुमा । सासवा सञ्जा ओळारिका, अनासवा सञ्जा सुखुमा । तं तं वा पन सञ्जा उपादायुपादाय सञ्जा ओळारिका सुखुमा दड्ढ्वा ।

25

(८-६) हीना, पणीता सञ्जा

३१. तत्थ कतमा सञ्जा हीना पणीता ?

- अकुसला सञ्जा हीना, कुसलाव्याकता सञ्जा पणीता ।
 कुसलाकुसला सञ्जा हीना, अव्याकता सञ्जा पणीता । दुक्खाय
 वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्जा हीना, सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि
 5 सम्पयुत्ता सञ्जा पणीता । सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुत्ता सञ्जा
 हीना, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्जा पणीता । असमा-
 पन्नस्स सञ्जा हीना, समापन्नस्स सञ्जा पणीता । सासवा सञ्जा
 हीना, अनासवा सञ्जा पणीता । त त वा पन सञ्ज उपादायुपादाय
 सञ्जा हीना पणीता दट्ठ्वा ।

(१०) दूरे सञ्जा

10 ३२ तत्थ कतमा सञ्जा दूरे ?

- अकुसला सञ्जा कुसलाव्याकताहि सञ्जाहि दूरे, कुसला-
 व्याकता सञ्जा अकुसलाय सञ्जाय दूरे, कुसला सञ्जा अकुसला-
 व्याकताहि सञ्जाहि दूरे, अकुसलाव्याकता सञ्जा कुसलाय सञ्जाय
 दूरे । अव्याकता सञ्जा कुसलाकुसलाहि सञ्जाहि दूरे, कुसलाकुसला
 15 सञ्जा अव्याकताय सञ्जाय दूरे । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्जा
 सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्ताहि सञ्जाहि दूरे, सुखाय
 च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्ता सञ्जा दुक्खाय वेदनाय सम्प-
 युत्ताय सञ्जाय दूरे, सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्जा दुक्खाय च
 अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्ताहि सञ्जाहि दूरे, दुक्खाय च
 20 अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुत्ता सञ्जा सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ताय
 सञ्जाय दूरे, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्जा सुखदुक्खाहि
 वेदनाहि सम्पयुत्ताहि सञ्जाहि दूरे, सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुत्ता
 सञ्जा अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ताय सञ्जाय दूरे । असमापन्नस्स
 सञ्जा समापन्नस्स सञ्जाय दूरे, नमापन्नस्स सञ्जा असमापन्नस्स
 25 सञ्जाय दूरे । सासवा सञ्जा अनासवाय सञ्जाय दूरे, अनासवा
 सञ्जा सासवाय सञ्जाय दूरे - अय वुच्चति सञ्जा दूरे ।

(११) सन्तिके सञ्जा

३३ तत्थ कतमा सञ्जा सन्तिके ?

अकुसला सञ्जा अकुसलाय सञ्जाय सन्तिके; कुसला सञ्जा
 कुसलाय सञ्जाय सन्तिके; अव्याकता सञ्जा अव्याकताय सञ्जाय
 सन्तिके । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्जा दुक्खाय वेदनाय सम्प-
 युत्ताय सञ्जाय सन्तिके; सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता सञ्जा सुखाय
 वेदनाय सम्पयुत्ताय सञ्जाय सन्तिके; अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्प- 5
 युत्ता सञ्जा अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ताय सञ्जाय सन्तिके ।
 असमापन्नस्स सञ्जा असमापन्नस्स सञ्जाय सन्तिके; समापन्नस्स
 सञ्जा समापन्नस्स सञ्जाय सन्तिके । सासवा सञ्जा सासवाय
 सञ्जाय सन्तिके; अनासवा सञ्जा अनासवाय सञ्जाय सन्तिके ।
 अयं वुच्चति सञ्जा सन्तिके । तं तं वा पन सञ्जं उपादायुपादाय 10
 सञ्जा दूरे सन्तिके दट्ठ्वा ।

४. सङ्खारक्खन्धो

३४. तत्थ कतमो सङ्खारक्खन्धो ?

ये केचि सङ्खारा अतीतानागतपच्चुप्पन्ना अज्झत्ता^१ वा वहिद्धा
 वा ओळारिका वा सुखुमा वा हीना वा पणीता वा ये दूरे सन्तिके वा,
 तदेकज्झं अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्खिपित्वा - अयं वुच्चति सङ्खार- 15
 क्खन्धो ।

B. 8

(१) अतीता सङ्खारा

३५. तत्थ कतमे सङ्खारा अतीता ?

ये सङ्खारा अतीता निरुद्धा विगता विपरिणता अत्यङ्गता
 अब्भत्यङ्गता उप्पज्जित्वा विगता अतीता अतीतंसेन सङ्गहिता, चक्खु-
 सम्फस्सजा चेतना सोतसम्फस्सजा चेतना धानसम्फस्सजा चेतना जिव्हा- 20
 सम्फस्सजा चेतना कायसम्फस्सजा चेतना मनोसम्फस्सजा चेतना - इमे
 वुच्चन्ति सङ्खारा अतीता ।

(२) अनागता सङ्खारा

३६. तत्थ कतमे सङ्खारा अनागता ?

ये सङ्खारा अजाता अभूता असञ्जाता अनिब्वत्ता अनभिनिब्वत्ता
 अपातुभूता अनुप्पन्ना असमुप्पन्ना अनुट्ठिता असमुट्ठिता अनागता अनागतं- 25

सेन सङ्ग्रहिता, चक्खुसम्फस्सजा चेतना सोतसम्फस्सजा चेतना घान-
सम्फस्सजा चेतना जिव्हासम्फस्सजा चेतना कायसम्फस्सजा चेतना
मनोसम्फस्सजा चेतना - इमे वुच्चन्ति सङ्खारा अनागता ।

(३) पच्चुप्पन्ना सङ्खारा

३७. तत्थ कतमे सङ्खारा पच्चुप्पन्ना ?

5 ये सङ्खारा जाता भूता सञ्जाता^१ निव्वत्ता अभिनिव्वत्ता
पातुभूता उप्पन्ना समुप्पन्ना उट्ठिता समुट्ठिता पच्चुप्पन्ना पच्चुप्पन्नसेन
8 सङ्ग्रहिता, चक्खुसम्फस्सजा चेतना सोतसम्फस्सजा चेतना घानसम्फस्सजा
चेतना जिव्हासम्फस्सजा चेतना कायसम्फस्सजा चेतना मनोसम्फस्सजा
चेतना - इमे वुच्चन्ति सङ्खारा पच्चुप्पन्ना ।

(४) अज्झत्ता सङ्खारा

10 ३८. तत्थ कतमे सङ्खारा अज्झत्ता ?

ये सङ्खारा तेसं तेसं सत्तानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियका पाटि-
पुग्गलिका उपादिन्ना, चक्खुसम्फस्सजा चेतना सोतसम्फस्सजा चेतना
घानसम्फस्सजा चेतना जिव्हासम्फस्सजा चेतना कायसम्फस्सजा चेतना
मनोसम्फस्सजा चेतना - इमे वुच्चन्ति सङ्खारा अज्झत्ता ।

(५) वहिद्धा सङ्खारा

15 ३९. तत्थ कतमे सङ्खारा वहिद्धा ?

ये सङ्खारा तेसं तेसं परसत्तानं परपुग्गलानं अज्झत्तं पच्चत्तं
नियका पाटिपुग्गलिका उपादिन्ना, चक्खुसम्फस्सजा चेतना सोत-
सम्फस्सजा चेतना घानसम्फस्सजा चेतना जिव्हासम्फस्सजा चेतना
कायसम्फस्सजा चेतना मनोसम्फस्सजा चेतना - इमे वुच्चन्ति
20 सङ्खारा वहिद्धा ।

(६-७) ओळारिका, सुखुमा सङ्खारा

B. 9 ४०. तत्थ कतमे सङ्खारा ओळारिका सुखुमा ?

अकुसला सङ्खारा ओळारिका, कुसलाव्याकता सङ्खारा सुखुमा ।
कुमलाकुमला सङ्खारा ओळारिका, अव्याकता सङ्खारा सुखुमा ।
दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता सङ्खारा ओळारिका, सुखाय च अदुक्खम-

सुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्ता सङ्घारा सुखुमा । सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुक्ता सङ्घारा ओळारिका, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्घारा सुखुमा । असमापन्नस्स सङ्घारा ओळारिका, समापन्नस्स सङ्घारा सुखुमा । सासवा सङ्घारा ओळारिका, अनासवा सङ्घारा सुखुमा । ते ते वा पन सङ्घारे उपादायुपादाय सङ्घारा 5 ओळारिका सुखुमा दट्ठव्वा ।

(८-९) हीना, पणीता सङ्घारा

४१. तत्थ कतमे सङ्घारा हीना पणीता ?

अकुसला सङ्घारा हीना, कुसलाव्याकता सङ्घारा पणीता । कुसलाकुसला सङ्घारा हीना, अव्याकता सङ्घारा पणीता । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्घारा हीना, सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि 10 सम्पयुक्ता सङ्घारा पणीता । सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुक्ता सङ्घारा हीना, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्घारा पणीता । असमापन्नस्स सङ्घारा हीना, समापन्नस्स सङ्घारा पणीता । सासवा सङ्घारा हीना, अनासवा सङ्घारा पणीता । ते ते वा पन सङ्घारे उपादायुपादाय सङ्घारा हीना पणीता दट्ठव्वा । 15

(१०) दूरे सङ्घारा

४२. तत्थ कतमे सङ्घारा दूरे ?

अकुसला सङ्घारा कुसलाव्याकतेहि सङ्घारेहि दूरे; कुसलाव्याकता सङ्घारा अकुसलेहि सङ्घारेहि दूरे; कुसला सङ्घारा अकुसलाव्याकतेहि सङ्घारेहि दूरे; अकुसलाव्याकता सङ्घारा कुसलेहि सङ्घारेहि दूरे; अव्याकता सङ्घारा कुसलाकुसलेहि सङ्घारेहि दूरे; कुसलाकुसला 20 सङ्घारा अव्याकतेहि सङ्घारेहि दूरे । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्घारा सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्तेहि सङ्घारेहि दूरे; सुखाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्ता सङ्घारा दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्तेहि सङ्घारेहि दूरे; सुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्घारा दुक्खाय च अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्तेहि सङ्घारेहि दूरे; दुक्खाय च 25 अदुक्खमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्ता सङ्घारा सुखाय वेदनाय सम्पयुक्तेहि सङ्घारेहि दूरे; अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्घारा सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुक्तेहि सङ्घारेहि दूरे; सुखदुक्खाहि वेदनाहि

सम्पयुक्ता सङ्घारा अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्तेहि सङ्घारेहि दूरे ।
 असमापन्नस्स सङ्घारा समापन्नस्स सङ्घारेहि दूरे; समापन्नस्स सङ्घारा
 असमापन्नस्स सङ्घारेहि दूरे । सासवा सङ्घारा अनासवेहि सङ्घारेहि
 दूरे; अनासवा सङ्घारा सासवेहि सङ्घारेहि दूरे । इमे वुच्चन्ति
 5 सङ्घारा दूरे ।

(११) सन्तिके सङ्घारा

४३. तत्थ कतमे सङ्घारा सन्तिके ?

अकुसला सङ्घारा अकुसलानं सङ्घारानं सन्तिके; कुसला
 सङ्घारा कुसलानं सङ्घारानं सन्तिके; अव्याकता सङ्घारा अव्याकतानं
 सङ्घारानं सन्तिके । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्घारा दुक्खाय
 10 वेदनाय सम्पयुक्तानं सङ्घारानं सन्तिके; सुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता
 सङ्घारा सुखाय वेदनाय सम्पयुक्तानं सङ्घारानं सन्तिके; अदुक्खमसुखाय
 वेदनाय सम्पयुक्ता सङ्घारा अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्तानं
 सङ्घारानं सन्तिके । असमापन्नस्स सङ्घारा असमापन्नस्स सङ्घारानं
 सन्तिके; समापन्नस्स सङ्घारा समापन्नस्स सङ्घारानं सन्तिके ।
 15 सासवा सङ्घारा सासवानं सङ्घारानं सन्तिके; अनासवा सङ्घारा
 अनासवानं सङ्घारानं सन्तिके । इमे वुच्चन्ति सङ्घारा सन्तिके ।
 ते ते वा पन सङ्घारे उपादायुपादाय सङ्घारा दूरे सन्तिके दट्ठुवा ।

५. विञ्जाणक्खन्धो

४४. तत्थ कतमो विञ्जाणक्खन्धो ?

यं किञ्चि विञ्जाणं अतीतानागतपच्चुप्पन्नं अज्झत्तं वा बहिद्धा
 20 वा ओळारिकं वा सुसुमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दूरे सन्तिके वा, तदेकज्झं
 अभिमञ्जूहित्वा अभिसङ्घिपित्वा - अयं वुच्चति विञ्जाणक्खन्धो ।

(१) अतीतं विञ्जाणं

४५. तत्थ कतमं विञ्जाणं अतीतं ?

यं विञ्जाणं अतीतं निरुद्धं विगतं विपरिणतं अत्यज्झतं अब्भ-
 त्यज्झतं उप्पज्जित्वा विगतं अतीतं अतीतंसेन सङ्गहितं, चक्खुविञ्जाणं
 25 सोतविञ्जाणं घानविञ्जाणं जिह्वाविञ्जाणं कायविञ्जाणं मनो-
 विञ्जाणं - इदं वुच्चति विञ्जाणं अतीतं ।

(२) अनागतं विज्ञाणं

४६. तत्थ कतमं विज्ञाणं अनागतं ?

यं विज्ञाणं अजातं अभूतं असञ्जातं अनिब्बत्तं अनभिनिब्बत्तं अपातुभूतं अनुप्पन्नं असमुप्पन्नं अनुट्ठितं असमुट्ठितं अनागतं अनागतंसेन सङ्गहितं, चक्खुविज्ञाणं सोतविज्ञाणं घानविज्ञाणं जिह्वाविज्ञाणं कायविज्ञाणं मनोविज्ञाणं - इदं वुच्चति विज्ञाणं अनागतं ।

B. 11

5

(३) पच्चुप्पन्नं विज्ञाणं

४७. तत्थ कतमं विज्ञाणं पच्चुप्पन्नं ?

यं विज्ञाणं जातं भूतं सञ्जातं निब्बत्तं अभिनिब्बत्तं पातुभूतं उप्पन्नं समुप्पन्नं उट्ठितं समुट्ठितं पच्चुप्पन्नं पच्चुप्पन्नंसेन सङ्गहितं, चक्खु-विज्ञाणं सोतविज्ञाणं घानविज्ञाणं जिह्वाविज्ञाणं कायविज्ञाणं मनोविज्ञाणं - इदं वुच्चति विज्ञाणं पच्चुप्पन्नं ।

10

(४) अज्झत्तं विज्ञाणं

४८. तत्थ कतमं विज्ञाणं अज्झत्तं ?

यं विज्ञाणं तेसं तेसं सत्तानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियकं पाटि-पुग्गलिकं उपादिन्नं, चक्खुविज्ञाणं सोतविज्ञाणं घानविज्ञाणं जिह्वाविज्ञाणं कायविज्ञाणं मनोविज्ञाणं - इदं वुच्चति विज्ञाणं अज्झत्तं ।

15

(५) वहिद्धा विज्ञाणं

४९. तत्थ कतमं विज्ञाणं वहिद्धा ?

यं विज्ञाणं तेसं तेसं परसत्तानं परपुग्गलानं अज्झत्तं पच्चत्तं नियकं पाटिपुग्गलिकं उपादिन्नं, चक्खुविज्ञाणं सोतविज्ञाणं घान-विज्ञाणं जिह्वाविज्ञाणं कायविज्ञाणं मनोविज्ञाणं - इदं वुच्चति विज्ञाणं वहिद्धा ।

20

(६-७) ओळारिकं, सुखुमं विज्ञाणं

५०. तत्थ कतमं विज्ञाणं ओळारिकं सुखुमं ?

अकुसलं विज्ञाणं ओळारिकं, कुसलाव्याकता विज्ञाणा गुणुमा । कुसलाकुसला विज्ञाणा ओळारिका, अव्याकतं विज्ञाणं सुखुमं । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं विज्ञाणं ओळारिकं, सुखाय च

अदुःखमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्ता विज्ञाणा सुगुमा । सुखदुःखाहि वेदनाहि सम्पयुक्ता विज्ञाणा ओळारिका, अदुःखमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्त विज्ञाण सुखुम । असमापन्नस्स विज्ञाण ओळारिक, समापन्नस्स विज्ञाण सुखुम । सासव विज्ञाण ओळारिक, अनासव विज्ञाण सुखुम । त त वा पन विज्ञाण उपादायुपादाय विज्ञाण ओळारिक सुखुम ददुव्व ।

(८-९) हीन, पणीत विज्ञाण

५१ तत्थ कतम विज्ञाण हीन पणीत ?

अकुसल विज्ञाण हीन, कुसलाव्याकता विज्ञाणा पणीता । कुसलाकुसला विज्ञाणा हीना, अव्याकत विज्ञाण पणीत । दुःखाय वेदनाय सम्पयुक्त विज्ञाण हीन, सुखाय च अदुःखमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्ता विज्ञाणा पणीता । सुखदुःखाहि वेदनाहि सम्पयुक्ता विज्ञाणा हीना, अदुःखमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्त विज्ञाण पणीत । असमापन्नस्स विज्ञाण हीन, समापन्नस्म विज्ञाण पणीत । सासव विज्ञाण हीन, अनासव विज्ञाण पणीत । त त वा पन विज्ञाण उपादायुपादाय विज्ञाण हीन पणीत ददुव्व ।

(१०) दूरे विज्ञाण

५२ तत्थ कतम विज्ञाण दूरे ?

अकुसल विज्ञाण कुसलाव्याकतेहि विज्ञाणेहि दूरे; कुसलाव्याकता विज्ञाणा अकुसला विज्ञाणा दूरे, कुसल विज्ञाण अकुसलाव्याकतेहि विज्ञाणेहि दूरे, अकुसलाव्याकता विज्ञाणा कुसला विज्ञाणा दूरे, अव्याकत विज्ञाण कुसलाकुसलेहि विज्ञाणेहि दूरे, कुसलाकुसला विज्ञाणा अव्याकता विज्ञाणा दूरे । दुःखाय वेदनाय सम्पयुक्त विज्ञाण सुखाय च अदुःखमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्तेहि विज्ञाणेहि दूरे, सुखाय च अदुःखमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्ता विज्ञाणा दुःखाय वेदनाय सम्पयुक्ता विज्ञाणा दूरे, सुगुमाय वेदनाय सम्पयुक्त विज्ञाण दुःखाय च अदुःखमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्तेहि विज्ञाणेहि दूरे, दुःखाय च अदुःखमसुखाय च वेदनाहि सम्पयुक्ता विज्ञाणा सुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता विज्ञाणा दूरे ।

अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं विञ्जाणं सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्प-
 युत्तेहि विञ्जाणेहि दूरे; सुखदुक्खाहि वेदनाहि सम्पयुत्ता विञ्जाणा
 अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता विञ्जाणा दूरे । असमापन्नस्स
 विञ्जाणं समापन्नस्स विञ्जाणा दूरे; समापन्नस्स विञ्जाणं असमा-
 पन्नस्स विञ्जाणा दूरे । सासवं विञ्जाणं अनासवा विञ्जाणा दूरे; 5
 अनासवं विञ्जाणं सासवा विञ्जाणा दूरे - इदं वुच्चति विञ्जाणं
 दूरे ।

(११) सन्तिके विञ्जाणं

५३. तत्थ कतमं विञ्जाणं सन्तिके ?

अकुसलं विञ्जाणं अकुसलस्स विञ्जाणस्स सन्तिके, कुसलं R. 12
 विञ्जाणं कुसलस्स विञ्जाणस्स सन्तिके; अव्याकतं विञ्जाणं अव्या- 10
 कतस्स विञ्जाणस्स सन्तिके । दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं विञ्जाणं
 दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तस्स विञ्जाणस्स सन्तिके; सुखाय वेदनाय
 सम्पयुत्तं विञ्जाणं सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तस्स विञ्जाणस्स सन्तिके;
 अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं विञ्जाणं अदुक्खमसुखाय वेदनाय
 सम्पयुत्तस्स विञ्जाणस्स सन्तिके । असमापन्नस्स विञ्जाणं असमा- 15
 पन्नस्स विञ्जाणस्स सन्तिके; समापन्नस्स विञ्जाणं समापन्नस्स
 विञ्जाणस्स सन्तिके । सासवं विञ्जाणं सासवस्स विञ्जाणस्स B. 15
 सन्तिके; अनासवं विञ्जाणं अनासवस्स विञ्जाणस्स सन्तिके - इदं
 वुच्चति विञ्जाणं सन्तिके । तं तं वा पन विञ्जाणं उपादायुपादाय
 विञ्जाणं दूरे सन्तिके दटुब्बं । 20

सुत्तन्तभाजनीयं^१ ।

— १ —

§ २. अभिधम्मभाजनीयं

५४. पञ्चक्खन्धो - रूपक्खन्धो, वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो,
 सङ्खारक्खन्धो, विञ्जाणक्खन्धो ।

१. रूपक्खन्धो

५५. तत्थ कतमो रूपक्खन्धो ?

१. सुत्तन्तभाजनीयं - नी० ।

वि०-३

एकविधेन रूपकखन्धो - सव्यं रूपं न हेतु, अहेतुकं, हेतुविष्ययुतं, सप्पञ्चयं, सङ्घतं, रूपं, लोकियं, सासवं, संयोजनियं^१, गन्धनियं, ओघ-नियं, योगनियं, नीवरणियं, परामट्टं, उपादानियं, सङ्किलेसिकं, अव्याकतं, अनारम्भणं, अचेतसिकं, चित्तविष्ययुतं, नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मं, असङ्किलिट्टसङ्किलेसिकं, न सवितक्कसविचारं, न अवितक्कविचारमत्तं, अवितक्कअविचारं, न पीतिसहगतं, न सुखसहगतं, न उपेक्खासहगतं, नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वं, नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्व-हेतुकं, नेवाचयगामिनापचयगामी^२, नेवसेक्खनासेक्खं, परित्तं, कामा-वचरं, न रूपावचरं, न अरूपावचरं, परियापन्नं, नो अपरियापन्नं, अनि-यतं, अनिध्यानिकं, उप्पन्नं, छहि विञ्जाणेहि विञ्जेय्यं, अनिच्चं, जराभिभूतं । एवं एकविधेन रूपकखन्धो ।

५६. दुविधेन रूपकखन्धो - अत्थि रूपं उपादा, अत्थि रूपं नो^३ उपादा^३ । अत्थि रूपं उपादिन्नं, अत्थि रूपं अनुपादिन्नं । अत्थि रूपं उपादिन्नुपादानियं, अत्थि रूपं अनुपादिन्नुपादानियं । अत्थि रूपं सनिदस्सनं, अत्थि रूपं अनिदस्सनं । अत्थि रूपं सप्पटिघं, अत्थि रूपं अप्पटिघं । अत्थि रूपं इन्द्रियं, अत्थि रूपं न इन्द्रियं । अत्थि रूपं महाभूतं, अत्थि रूपं न महाभूतं । अत्थि रूपं विञ्जत्ति, अत्थि रूपं न विञ्जत्ति । अत्थि रूपं चित्तसमुद्धानं, अत्थि रूपं न चित्तसमुद्धानं । अत्थि रूपं चित्त-सहमु^४, अत्थि रूपं न चित्तसहमु । अत्थि रूपं चित्तानुपरिवत्ति, अत्थि रूपं न चित्तानुपरिवत्ति । अत्थि रूपं अज्झत्तिकं, अत्थि रूपं वाहिरं । अत्थि रूपं ओळारिकं, अत्थि रूपं सुखुमं । अत्थि रूपं दूरे, अत्थि रूपं सन्तिके ... पे०... अत्थि रूपं कवळीकारो^५ आहारो, अत्थि रूपं न कवळी-कारो आहारो । एवं दुविधेन रूपकखन्धो ।

(यथा^६ रूपकण्ठे विभत्तं, तथा इघ विभजितव्वं^६ ।)

५७. त्रिविधेन रूपकखन्धो - यं तं रूपं अज्झत्तिकं तं उपादा, यं तं रूपं वाहिरं तं अत्थि उपादा, अत्थि नो^३ उपादा^३ । यं तं रूपं अज्झत्तिकं तं उपादिन्नं, यं तं रूपं वाहिरं तं अत्थि उपादिन्नं, अत्थि

१. सञ्जोजनिय - स्या० । २. ० नापचयगामि - मी०, स्या० । ३-३. नूपादा - सी० । ४. चित्तसहमु - मी०, स्या० । ५. कवळीकारो - सी०, स्या० । ६-६. स्या० गोत्पके नत्थि । ७-७. अनुपादा - स्या० ।

अनुपादिन्नं । यं तं रूपं अज्झत्तिकं तं उपादिन्नुपादानियं, यं तं रूपं बाहिरं तं अत्थि उपादिन्नुपादानियं, अत्थि अनुपादिन्नुपादानियं ... पे०... यं तं रूपं अज्झत्तिकं तं न कवळीकारो आहारो, यं तं रूपं बाहिरं तं अत्थि कवळीकारो आहारो, अत्थि न कवळीकारो आहारो । एवं तिविधेन रूपकखन्धो ।

5

५८. चतुर्विधेन रूपकखन्धो — यं तं रूपं उपादा तं अत्थि उपादिन्नं, अत्थि अनुपादिन्नं; यं तं रूपं नो उपादा तं अत्थि उपादिन्नं, अत्थि अनुपादिन्नं । यं तं रूपं उपादा तं अत्थि उपादिन्नुपादानियं, अत्थि अनुपादिन्नुपादानियं; यं तं रूपं नो उपादा तं अत्थि उपादिन्नुपादानियं, अत्थि अनुपादिन्नुपादानियं । यं तं रूपं उपादा तं अत्थि सप्पटिघं, अत्थि अप्पटिघं; यं तं रूपं नो उपादा तं अत्थि सप्पटिघं, अत्थि अप्पटिघं । यं तं रूपं उपादा तं अत्थि ओळारिकं, अत्थि सुखुमं; यं तं रूपं नो उपादा तं अत्थि ओळारिकं, अत्थि सुखुमं । यं तं रूपं उपादा तं अत्थि दूरे, अत्थि सन्तिके; यं तं रूपं नो उपादा तं अत्थि दूरे, अत्थि सन्तिके ... पे०... दिट्ठं, सुतं, मुतं, विञ्जातं रूपं^१ । एवं चतुर्विधेन रूपकखन्धो ।

10

R. 1

15

५९. पञ्चविधेन रूपकखन्धो — पथवीधातु^२, आपोधातु, तेजोधातु, वायोधातु, यं च रूपं उपादा । एवं पञ्चविधेन रूपकखन्धो ।

६०. छविधेन रूपकखन्धो — चक्खुविञ्जेय्यं रूपं, सोतविञ्जेय्यं रूपं, घानविञ्जेय्यं^३ रूपं, जिह्हाविञ्जेय्यं रूपं, कायविञ्जेय्यं रूपं, मनोविञ्जेय्यं रूपं । एवं छविधेन रूपकखन्धो ।

20

६१. सत्तविधेन रूपकखन्धो — चक्खुविञ्जेय्यं रूपं, सोतविञ्जेय्यं रूपं, घानविञ्जेय्यं रूपं, जिह्हाविञ्जेय्यं रूपं, कायविञ्जेय्यं रूपं, मनोधातुविञ्जेय्यं रूपं, मनोविञ्जाणधातुविञ्जेय्यं रूपं । एवं सत्तविधेन रूपकखन्धो ।

६२. अट्ठविधेन रूपकखन्धो — चक्खुविञ्जेय्यं रूपं, सोतविञ्जेय्यं रूपं, घानविञ्जेय्यं रूपं, जिह्हाविञ्जेय्यं रूपं, कायविञ्जेय्यं रूपं अत्थि सुखसम्फत्सं, अत्थि दुक्खसम्फत्सं, मनोधातु-

25

D. 15

१. त्या० पोत्थवे^१ नत्थि । २. पठविधातु — ती०; पठवीधातु — त्या० । ३. घाणविञ्जेय्यं — ती०, एवमुपरिदि ।

विञ्ज्येयं रूपं, मनोविञ्जाणघातुविञ्ज्येयं रूपं । एवं अट्टविधेन रूपकखन्धो ।

६३. नवविधेन रूपकखन्धो - चक्षुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, घानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, इत्यिन्द्रियं, पुरिसिन्द्रियं, जीवित्तिन्द्रियं, यं च रूपं न इन्द्रियं । एवं नवविधेन रूपकखन्धो ।

६४. दसविधेन रूपकखन्धो - चक्षुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, घानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, इत्यिन्द्रियं, पुरिसिन्द्रियं, जीवित्तिन्द्रियं, न इन्द्रियं रूपं अत्यि सप्पटिघं, अत्यि अप्पटिघं । एवं दसविधेन रूपकखन्धो ।

६५. एकादसविधेन रूपकखन्धो - चक्खायतनं, सोत्तायतनं, घानायतनं, जिह्वायतनं, कायायतनं, रूपायतनं, सद्दायतनं, गन्वायतनं, रसायतनं, फोट्टुव्वायतनं, यं च रूपं अनिदस्सनअप्पटिघं घम्मायतनपरियापन्नं । एवं एकादसविधेन रूपकखन्धो ।

अयं^१ वुच्चति रूपकखन्धो^१ ।

२. वेदनाकखन्धो

६६. तत्य कतमो वेदनाकखन्धो ?

(१)

एकविधेन वेदनाकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

६७. दुविधेन वेदनाकखन्धो - अत्यि सहेतुको, अत्यि अहेतुको ।

६८. त्रिविधेन वेदनाकखन्धो - अत्यि कुसलो, अत्यि अकुसलो, अत्यि अव्याकतो ।

६९. चतुर्विधेन वेदनाकखन्धो - अत्यि कामावचरो, अत्यि रूपावचरो, अत्यि अरूपावचरो, अत्यि अपरियापन्नो ।

७०. पञ्चविधेन वेदनाकखन्धो - अत्यि सुखिन्द्रियं, अत्यि दुखिन्द्रियं, अत्यि सोमनस्सिन्द्रियं, अत्यि दोमनस्सिन्द्रियं, अत्यि उपेक्खिन्द्रियं । एवं^२ पञ्चविधेन वेदनाकखन्धो^२ ।

७१. छत्रिविधेन वेदनाकखन्धो - चक्खुसम्फस्सजा वेदना,

सोतसम्फस्सजा वेदना, घानसम्फस्सजा वेदना, जिब्हासम्फस्सजा वेदना, कायसम्फस्सजा वेदना, मनोसम्फस्सजा वेदना । एवं छ्विधेन वेदना-
कखन्धो ।

७२. सत्तविधेन वेदनाकखन्धो — चक्खुसम्फस्सजा वेदना, सोत-
सम्फस्सजा वेदना, घानसम्फस्सजा वेदना, जिब्हासम्फस्सजा वेदना, 5
कायसम्फस्सजा वेदना, मनोधातुसम्फस्सजा वेदना, मनोविञ्जाण-
घातुसम्फस्सजा वेदना । एवं सत्तविधेन वेदनाकखन्धो ।

७३. अट्टविधेन वेदनाकखन्धो — चक्खुसम्फस्सजा वेदना,
सोतसम्फस्सजा वेदना, घानसम्फस्सजा वेदना, जिब्हासम्फस्सजा वेदना,
कायसम्फस्सजा वेदना अत्थि सुखा, अत्थि दुक्खा, मनोधातुसम्फस्सजा 10
वेदना, मनोविञ्जाणघातुसम्फस्सजा वेदना । एवं अट्टविधेन वेदना-
कखन्धो ।

७४. नवविधेन वेदनाकखन्धो — चक्खुसम्फस्सजा वेदना, सोत-
सम्फस्सजा वेदना, घानसम्फस्सजा वेदना, जिब्हासम्फस्सजा वेदना,
कायसम्फस्सजा वेदना, मनोधातुसम्फस्सजा वेदना, मनोविञ्जाण- 15
घातुसम्फस्सजा वेदना अत्थि कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि अब्याकता ।
एवं नवविधेन वेदनाकखन्धो ।

७५. दसविधेन वेदनाकखन्धो — चक्खुसम्फस्सजा वेदना, सोत-
सम्फस्सजा वेदना, घानसम्फस्सजा वेदना, जिब्हासम्फस्सजा वेदना,
कायसम्फस्सजा वेदना अत्थि सुखा, अत्थि दुक्खा, मनोधातुसम्फस्सजा 20
वेदना, मनोविञ्जाणघातुसम्फस्सजा वेदना अत्थि कुसला, अत्थि
अकुसला, अत्थि अब्याकता । एवं दसविधेन वेदनाकखन्धो ।

(२)

७६. एकविधेन वेदनाकखन्धो — फस्ससम्पयुत्तो ।

७७. दुविधेन वेदनाकखन्धो — अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

R. 16

७८. त्रिविधेन वेदनाकखन्धो — अत्थि विपाको, अत्थि विपाक- 25
धम्मधम्मो, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । अत्थि उपादिष्णु-
पादानियो, अत्थि अनुपादिष्णुपादानियो, अत्थि अनुपादिष्णुअनुपादानियो ।

- अत्यि सङ्किलिटुसङ्किलेसिको, अत्यि असङ्किलिटुसङ्किलेसिको, अत्यि असङ्किलिटुअसङ्किलेसिको । अत्यि सवितक्कसविचारो, अत्यि अवितक्क-
विचारमत्तो, अत्यि अवितक्कअविचारो । अत्यि दस्सनेन पहातब्बो,
अत्यि भावनाय पहातब्बो, अत्यि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बो ।
5 अत्यि दस्सनेन पहातब्बहेतुको, अत्यि भावनाय पहातब्बहेतुको,
अत्यि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुको । अत्यि आचयगामी,
अत्यि अपचयगामी, अत्यि नेवाचयगामिनापचयगामी । अत्यि सेक्खो,
अत्यि असेक्खो, अत्यि नेवसेक्खनासेक्खो^१ । अत्यि परित्तो, अत्यि
महग्गतो, अत्यि अप्पमाणो । अत्यि परित्तारम्मणो, अत्यि महग्गता-
10 रम्मणो, अत्यि अप्पमाणारम्मणो । अत्यि हीनो, अत्यि मज्झिमो,
अत्यि पणीतो । अत्यि मिच्छत्तनियतो, अत्यि सम्मत्तनियतो, अत्यि
अनियतो । अत्यि मग्गारम्मणो, अत्यि मग्गहेतुको, अत्यि मग्गाधि-
पति । अत्यि उप्पन्नो, अत्यि अनुप्पन्नो, अत्यि उप्पादी । अत्यि अतीतो,
अत्यि अनागतो, अत्यि पच्चुप्पन्नो । अत्यि अतीतारम्मणो, अत्यि अना-
15 गतारम्मणो, अत्यि पच्चुप्पन्नारम्मणो । अत्यि अज्झत्तो, अत्यि वहिद्दो,
अत्यि अज्झत्तवहिद्दो । अत्यि अज्झत्तारम्मणो, अत्यि वहिद्दारम्मणो,
अत्यि अज्झत्तवहिद्दारम्मणो .. पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(३)

७६. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

८०. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्यि हेतुसम्पयुत्तो, अत्यि
20 हेतुविप्पयुत्तो ...पे०... अत्यि न हेतु सहेतुको, अत्यि न हेतु अहेतुको । अत्यि
लोकियो, अत्यि लोक्कत्तरो । अत्यि केनचि विञ्जेय्यो, अत्यि केनचि
18 न विञ्जेय्यो । अत्यि सासवो, अत्यि अनासवो । अत्यि आसवसम्प-
युत्तो, अत्यि आसवविप्पयुत्तो । अत्यि आसवविप्पयुत्तमान्णवो, अत्यि
आसवविप्पयुत्तअनासवो । अत्यि संयोजनियो, अत्यि असंयोजनियो ।
25 अत्यि संयोजनसम्पयुत्तो, अत्यि संयोजनविप्पयुत्तो । अत्यि संयोजन-
विप्पयुत्तसंयोजनियो, अत्यि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो । अत्यि

१. सविळिटुसविलेसिको - सी०, एवमुपरि सि । २. नेवसेक्खना नासेक्खो - सी० ;
नेवसेक्खो नासेक्खो - स्था० ।

गन्धनियो, अत्थि अगन्धनियो । अत्थि गन्धसम्पयुत्तो, अत्थि गन्धविप्प-
 युत्तो । अत्थि गन्धविप्पयुत्तगन्धनियो, अत्थि गन्धविप्पयुत्तअगन्धनियो ।
 अत्थि ओघनियो, अत्थि अनोघनियो । अत्थि ओघसम्पयुत्तो, अत्थि
 ओघविप्पयुत्तो । अत्थि ओघविप्पयुत्तओघनियो, अत्थि ओघविप्पयुत्त-
 अनोघनियो । अत्थि योगनियो, अत्थि अयोगनियो । अत्थि योगसम्प- 5
 युत्तो, अत्थि योगविप्पयुत्तो । अत्थि योगविप्पयुत्तयोगनियो, अत्थि
 योगविप्पयुत्तअयोगनियो । अत्थि नीवरणियो, अत्थि अनीवरणियो ।
 अत्थि नीवरणसम्पयुत्तो, अत्थि नीवरणविप्पयुत्तो । अत्थि नीवरणविप्प-
 युत्तनीवरणियो, अत्थि नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणियो । अत्थि परामट्ठो,
 अत्थि अपरामट्ठो । अत्थि परामाससम्पयुत्तो, अत्थि परामासविप्प- 10
 युत्तो । अत्थि परामासविप्पयुत्तपरामट्ठो, अत्थि परामासविप्पयुत्त-
 अपरामट्ठो । अत्थि उपादिन्नो, अत्थि अनुपादिन्नो । अत्थि उपादा-
 नियो, अत्थि अनुपादानियो । अत्थि उपादानसम्पयुत्तो, अत्थि उपादान-
 विप्पयुत्तो । अत्थि उपादानविप्पयुत्तउपादानियो, अत्थि उपादान-
 विप्पयुत्तअनुपादानियो । अत्थि सङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलेसिको । 15
 अत्थि सङ्किलिट्ठो, अत्थि असङ्किलिट्ठो । अत्थि किलेससम्पयुत्तो,
 अत्थि किलेसविप्पयुत्तो । अत्थि किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिको, अत्थि
 किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिको । अत्थि दस्सनेन पहातव्वो, अत्थि न
 दस्सनेन पहातव्वो । अत्थि भावनाय पहातव्वो, अत्थि न भावनाय
 पहातव्वो । अत्थि दस्सनेन पहातव्वहेतुको, अत्थि न दस्सनेन पहातव्व- 20
 हेतुको । अत्थि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्थि न भावनाय पहातव्व-
 हेतुको । अत्थि सवितक्को, अत्थि अवितक्को । अत्थि सविचारो, अत्थि
 अविचारो । अत्थि सप्पीतिको, अत्थि अप्पीतिको । अत्थि पीत्ति-
 सहगतो, अत्थि न पीत्तिसहगतो । अत्थि कामावचरो, अत्थि न कामा-
 वचरो । अत्थि रूपावचरो, अत्थि न रूपावचरो । अत्थि अरूपावचरो, 25
 अत्थि न अरूपावचरो । अत्थि परियापन्नो, अत्थि अपरियापन्नो ।
 अत्थि निव्यानिको, अत्थि अनिव्यानिको । अत्थि नियतो, अत्थि अनि-
 यतो । अत्थि सउत्तरो, अत्थि अनुत्तरो । अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

D. 18

R. 19

८१. तिविधेन वेदनाक्खन्धो – अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो,
 अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

- अत्यि सङ्कलिदुसङ्कलेसिको, अत्यि असङ्कलिदुसङ्कलेसिको, अत्यि असङ्कलिदुअसङ्कलेसिको । अत्यि सवित्तवकसविचारो, अत्यि अवित्तवक-
विचारमत्तो, अत्यि अवित्तवकअविचारो । अत्यि दस्सनेन पहातव्वो,
अत्यि भावनाय पहातव्वो, अत्यि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वो ।
5 अत्यि दस्सनेन पहातव्वहेतुको, अत्यि भावनाय पहातव्वहेतुको,
अत्यि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुको । अत्यि आचयगामी,
अत्यि अपचयगामी, अत्यि नेवाचयगामिनापचयगामी । अत्यि सेक्खो,
अत्यि असेक्खो, अत्यि नेवसेक्खनासेक्खो^१ । अत्यि परित्तो, अत्यि
महग्गतो, अत्यि अप्पमाणो । अत्यि परित्तारम्मणो, अत्यि महग्गता-
10 रम्मणो, अत्यि अप्पमाणारम्मणो । अत्यि हीनो, अत्यि मज्झिमो,
अत्यि पणीतो । अत्यि मिच्छत्तनियतो, अत्यि सम्मत्तनियतो, अत्यि
अनियतो । अत्यि मग्गारम्मणो, अत्यि मग्गहेतुको, अत्यि मग्गाधि-
पति । अत्यि उप्पन्नो, अत्यि अनुप्पन्नो, अत्यि उप्पादी । अत्यि अतीतो,
अत्यि अनागतो, अत्यि पच्चुप्पन्नो । अत्यि अतीतारम्मणो, अत्यि अना-
15 गतारम्मणो, अत्यि पच्चुप्पन्नारम्मणो । अत्यि अज्झत्तो, अत्यि वहिद्वो,
अत्यि अज्झत्तवहिद्वो । अत्यि अज्झत्तारम्मणो, अत्यि वहिद्वारम्मणो,
अत्यि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(३)

७९. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

८०. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्यि हेतुसम्पयुत्तो, अत्यि
20 हेतुविप्पयुत्तो ... पे०... अत्यि न हेतु सहेतुको, अत्यि न हेतु अहेतुको । अत्यि
लोकियो, अत्यि लोकुत्तरो । अत्यि केनचि विञ्जेय्यो, अत्यि केनचि
18 न विञ्जेय्यो । अत्यि सासवो, अत्यि अनासवो । अत्यि आसवसम्प-
युत्तो, अत्यि आसवविप्पयुत्तो । अत्यि आसवविप्पयुत्तसामवो, अत्यि
आसवविप्पयुत्तअनासवो । अत्यि संयोजनियो, अत्यि असंयोजनियो ।
25 अत्यि संयोजनसम्पयुत्तो, अत्यि संयोजनविप्पयुत्तो । अत्यि संयोजन-
विप्पयुत्तसंयोजनियो, अत्यि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो । अत्यि

१. सङ्कलिदुसङ्कलेसिको - सी०, एवमुपरि पि । २. नेवसेक्खो नासेक्खो - सी० ;
नेवसेक्खो नासेक्खो - स्या० ।

गन्थनियो, अत्थि अगन्थनियो । अत्थि गन्थसम्पयुत्तो, अत्थि गन्थविप्प-
 युत्तो । अत्थि गन्थविप्पयुत्तगन्थनियो, अत्थि गन्थविप्पयुत्तअगन्थनियो ।
 अत्थि ओघनियो, अत्थि अनोघनियो । अत्थि ओघसम्पयुत्तो, अत्थि
 ओघविप्पयुत्तो । अत्थि ओघविप्पयुत्तओघनियो, अत्थि ओघविप्पयुत्त-
 अनोघनियो । अत्थि योगनियो, अत्थि अयोगनियो । अत्थि योगसम्प- 5
 युत्तो, अत्थि योगविप्पयुत्तो । अत्थि योगविप्पयुत्तयोगनियो, अत्थि
 योगविप्पयुत्तअयोगनियो । अत्थि नीवरणियो, अत्थि अनीवरणियो । 3
 अत्थि नीवरणसम्पयुत्तो, अत्थि नीवरणविप्पयुत्तो । अत्थि नीवरणविप्प-
 युत्तनीवरणियो, अत्थि नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणियो । अत्थि परामट्ठो,
 अत्थि अपरामट्ठो । अत्थि परामाससम्पयुत्तो, अत्थि परामासविप्प- 10
 युत्तो । अत्थि परामासविप्पयुत्तपरामट्ठो, अत्थि परामासविप्पयुत्त-
 अपरामट्ठो । अत्थि उपादिशो, अत्थि अनुपादिशो । अत्थि उपादा-
 नियो, अत्थि अनुपादानियो । अत्थि उपादानसम्पयुत्तो, अत्थि उपादान-
 विप्पयुत्तो । अत्थि उपादानविप्पयुत्तउपादानियो, अत्थि उपादान-
 विप्पयुत्तअनुपादानियो । अत्थि सङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलेसिको । 15
 अत्थि सङ्किलिट्ठो, अत्थि असङ्किलिट्ठो । अत्थि किलेससम्पयुत्तो,
 अत्थि किलेसविप्पयुत्तो । अत्थि किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिको, अत्थि
 किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिको । अत्थि दस्सनेन पहातव्वो, अत्थि न
 दस्सनेन पहातव्वो । अत्थि भावनाय पहातव्वो, अत्थि न भावनाय
 पहातव्वो । अत्थि दस्सनेन पहातव्वहेतुको, अत्थि न दस्सनेन पहातव्व- 20
 हेतुको । अत्थि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्थि न भावनाय पहातव्व-
 हेतुको । अत्थि सवित्तको, अत्थि अवित्तको । अत्थि सविचारो, अत्थि
 अविचारो । अत्थि सप्पीतिको, अत्थि अप्पीतिको । अत्थि पीति- 19
 सहगतो, अत्थि न पीतिसहगतो । अत्थि कामावचरो, अत्थि न कामा-
 वचरो । अत्थि रूपावचरो, अत्थि न रूपावचरो । अत्थि अरूपावचरो, 25
 अत्थि न अरूपावचरो । अत्थि परियापन्नो, अत्थि अपरियापन्नो ।
 अत्थि निय्यानिको, अत्थि अनिय्यानिको । अत्थि नियतो, अत्थि अनि-
 यतो । अत्थि सजत्तरो, अत्थि अनुत्तरो । अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

B. 18

R. 19

90

८१. तिविधेन वेदनाक्खन्धो — अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो,
 अत्थि अब्याक्तो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(४)

८२. एकविधेन वेदनावखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो^१ ।

८३. दुविधेन वेदनावखन्धो - अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

८४. त्रिविधेन वेदनावखन्धो - अत्थि विपाको, अत्थि विपाक-
घम्मघम्मो, अत्थि नेवविपाकनविपाकघम्मघम्मो । अत्थि उपादिधु-
पादानियो ... पे०... अत्थि अज्जत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो,
अत्थि अज्जत्तवहिद्वारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनावखन्धो ।

दुकमूलकं ।

(५)

८५. एकविधेन वेदनावखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

८६. दुविधेन वेदनावखन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

८७. त्रिविधेन वेदनावखन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो,
अत्थि अव्याक्तो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनावखन्धो ।

(६)

८८. एकविधेन वेदनावखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

८९. दुविधेन वेदनावखन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो^२, अत्थि
हेतुविप्पयुत्तो^३ ।

९०. त्रिविधेन वेदनावखन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो,
अत्थि अव्याक्तो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनावखन्धो ।

(७)

९१. एकविधेन वेदनावखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

९२. दुविधेन वेदनावखन्धो - अत्थि न^४ हेतु सहेतुको^५, अत्थि
न^६ हेतु अहेतुको^७ । अत्थि लोकियो, अत्थि लोकुत्तरो । अत्थि केनचि
विञ्जेय्यो, अत्थि केनचि न विञ्जेय्यो । अत्थि सासवो, अत्थि
अनासवो । अत्थि आसवसम्पयुत्तो, अत्थि आसवविप्पयुत्तो । अत्थि

१-१. रो० पोत्यके नत्थि, एवमुपरि पि । २. गरणो - स्या०, रो० । ३. अरणो -
स्या०, रो० । ४-४. सहेतुको - स्या०, रो० । ५-५. अहेतुको - स्या०, रो० ।

आसवविप्पयुत्तसासवो, अत्थि आसवविप्पयुत्तअनासवो ... पे०... अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

६३. तिविधेन वेदनाक्खन्धो – अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(८)

६४. एकविधेन वेदनाक्खन्धो – फस्ससम्पयुत्तो । 5

६५. दुविधेन वेदनाक्खन्धो – अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

६६. तिविधेन वेदनाक्खन्धो – अत्थि विपाको, अत्थि विपाक-
धम्मधम्मो, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । अत्थि उपादिन्नु-
पादानियो, अत्थि अनुपादिन्नुपादानियो, अत्थि अनुपादिन्नअनुपादा-
नियो । अत्थि सङ्किलिट्टसङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिट्टसङ्किलेसिको, 10
अत्थि असङ्किलिट्टअसङ्किलेसिको । अत्थि सवित्तकसविचारो, अत्थि
अवित्तकविचारमत्तो, अत्थि अवित्तकअविचारो । अत्थि दस्सनेन पहा-
तब्बो, अत्थि भावनाय पहातब्बो, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहा-
तब्बो । अत्थि दस्सनेन पहातब्बहेतुको, अत्थि भावनाय पहातब्बहेतुको,
अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुको । अत्थि आचयगामी, 15
अत्थि अपचयगामी, अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी । अत्थि सेक्खो,
अत्थि असेक्खो, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खो । अत्थि परित्तो, अत्थि महग्गतो,
अत्थि अप्पमाणो । अत्थि परित्तारम्मणो, अत्थि महग्गतारम्मणो, अत्थि
अप्पमाणारम्मणो । अत्थि हीनो, अत्थि मज्झिमो, अत्थि पणीतो ।
अत्थि मिच्छत्तनियतो, अत्थि सम्मत्तनियतो, अत्थि अनियतो । अत्थि 20
मग्गारम्मणो, अत्थि मग्गहेतुको, अत्थि मग्गाधिपति । अत्थि उप्पन्नो,
अत्थि अनुप्पन्नो, अत्थि उप्पादी । अत्थि अतीतो, अत्थि अनागतो,
अत्थि पच्चुप्पन्नो । अत्थि अतीतारम्मणो, अत्थि अनागतारम्मणो,
अत्थि पच्चुप्पन्नारम्मणो । अत्थि अज्जत्तो, अत्थि वहिद्धो, अत्थि
अज्जत्तवहिद्धो । अत्थि अज्जत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि 25
अज्जत्तवहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(९)

६७. एकविधेन वेदनाक्खन्धो – फस्ससम्पयुत्तो ।

६८ द्विविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि हेतुविप्पयुत्तो । अत्थि न हेतुसहेतुको, अत्थि न हेतुअहेतुको । अत्थि लोकियो, अत्थि लोकुत्तरो । अत्थि केनचि विञ्जेय्यो, अत्थि केनचि न विञ्जेय्यो । अत्थि सासवो, अत्थि अनासवो । अत्थि आसव-
 5 सम्पयुत्तो, अत्थि आसवविप्पयुत्तो । अत्थि आसवविप्पयुत्तसासवो, अत्थि आसवविप्पयुत्तअनासवो । अत्थि सयोजनियो, अत्थि असयोजनियो पे० अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

६९ तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि बहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तबहिद्वारम्मणो पे० । एव दसविधेन
 10 वेदनाक्खन्धो ।

तिकमूलक ।

(१०)

- 21 १०० एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।
 १०१ द्विविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि महेतुको, अत्थि अहेतुको ।
 १०२ तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्यावती पे० । एव दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(११)

- 15 १०३ एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।
 १०४ द्विविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि हेतुविप्पयुत्तो ।
 22 १०५ तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि विपाकी, अत्थि विपाकधम्मघम्मो, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मघम्मो पे० । एव
 20 दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(१२)

- १०६ एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।
 १०७ द्विविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि न हेतुसहेतुको, अत्थि न हेतुअहेतुको ।

१०८. त्रिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि उपादिन्नुपादानियो^१,
अत्थि अनुपादिन्नुपादानियो, अत्थि अनुपादिन्नअनुपादानियो ... पे०... ।
एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(१३)

१०९. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

११०. द्विविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि लोकियो, अत्थि ५^{*}
लोकुत्तरो ।

१११. त्रिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिको,
अत्थि असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिट्ठअसङ्किलेसिको
... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(१४)

११२. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

10

११३. द्विविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि केनचि विञ्जेय्यो,
अत्थि केनचि न विञ्जेय्यो ।

११४. त्रिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि सवितक्कसविचारो,
अत्थि अवितक्कविचारमत्तो, अत्थि अवितक्कअविचारो ... पे०... । एवं
दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

15

(१५)

११५. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

B. 22

११६. द्विविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि सासवो, अत्थि
अनासवो ।

११७. त्रिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि दस्सनेन पहातव्वो,
अत्थि भावनाय पहातव्वो, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वो 20
... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

R. 23

(१६)

११८. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१. उपादिन्नुपादानियो - दो०, एयमुपरि पि ।

११६. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि आसवसम्पयुत्तो, अत्थि आसवविप्पयुत्तो ।

१२०. तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि दस्सनेन पहातव्वहेतुको, अत्थि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुको ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(१७)

१२१. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१२२. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि आसवविप्पयुत्तसासवो, अत्थि आसवविप्पयुत्तअनासवो ।

१२३. तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि आचयगामी, अत्थि अपचयगामी, अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी' ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(१८)

१२४. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१२५. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि संयोजनियो, अत्थि असंयोजनियो ।

१२६. तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि सेक्खो, अत्थि असेक्खो, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(१९)

१२७. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१२८. दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि संयोजनसम्पयुत्तो, अत्थि संयोजनविप्पयुत्तो ।

१२९. तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि परित्तो, अत्थि महग्गतो, अत्थि अप्पमाणो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

(२०)

१३०. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१. नेवाचयगामिनापचयगामि - सी०, स्या० ।

१३१. द्विविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि संयोजनविप्पयुत्त-
संयोजनियो, अत्थि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो ।

१३२. त्रिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि परित्तरम्मणो, अत्थि
महग्गतारम्मणो, अत्थि अप्पमाणारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन
वेदनाक्खन्धो ।

5

(२१)

१३३. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१३४. द्विविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि गन्थनियो, अत्थि
अगन्थनियो ।

१३५. त्रिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि हीनो, अत्थि मज्झिमो,
अत्थि पणीतो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

10

(२२)

१३६. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१३७. द्विविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि गन्थसम्पयुत्तो, अत्थि
गन्थविप्पयुत्तो ।

१३८. त्रिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि मिच्छत्तनियतो, अत्थि
सम्मत्तनियतो, अत्थि अनियतो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

15

(२३)

१३९. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१४०. द्विविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि गन्थविप्पयुत्तगन्थनियो,
अत्थि गन्थविप्पयुत्तअगन्थनियो ।

१४१. त्रिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि मग्गारम्मणो, अत्थि
मग्गहेतुको, अत्थि मग्गाधिपति ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ।

R. 25

20.

(२४)

१४२. एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१४३. द्विविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि ओघनियो, अत्थि
अनोघनियो ।

१४४. त्रिविधेन वेदनाकखन्धो - अत्थि उप्पन्नो, अत्थि अनुप्पन्नो, अत्थि उप्पादी ... पे०. . । एवं दसविधेन वेदनाकखन्धो ।

(२५)

१४५. एकविधेन वेदनाकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१४६. दुविधेन वेदनाकखन्धो - अत्थि ओघसम्पयुत्तो, अत्थि ओघविप्पयुत्तो ।

१४७. त्रिविधेन वेदनाकखन्धो - अत्थि अतीतो, अत्थि अनागतो, अत्थि पच्चुप्पन्नो .. पे०... । एवं दसविधेन वेदनाकखन्धो ।

(२६)

१४८. एकविधेन वेदनाकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१४९. दुविधेन वेदनाकखन्धो - अत्थि ओघविप्पयुत्तओघनियो, अत्थि ओघविप्पयुत्तअनोघनियो ।

१५०. त्रिविधेन वेदनाकखन्धो - अत्थि अतीतारम्मणो, अत्थि अनागतारम्मणो, अत्थि पच्चुप्पन्नारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन वेदनाकखन्धो ।

(२७)

१५१. एकविधेन वेदनाकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१५२. दुविधेन वेदनाकखन्धो - अत्थि योगनियो, अत्थि अयोगनियो ।

१५३. त्रिविधेन वेदनाकखन्धो - अत्थि अज्झत्तो, अत्थि वहिद्धो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धो ... पे०. . । एवं दसविधेन वेदनाकखन्धो ।

(२८)

१५४. एकविधेन वेदनाकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१५५. दुविधेन वेदनाकखन्धो - अत्थि योगसम्पयुत्तो, अत्थि योगविप्पयुत्तो ।

१५६. त्रिविधेन वेदनाकखन्धो - अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो पे०. . । एवं दसविधेन वेदनाकखन्धो ।

(२६)

१५७. सत्तविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो । एवं सत्तविधेन वेदनाक्खन्धो ।

१५८. अपरो पि सत्तविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो । एवं सत्तविधेन वेदनाक्खन्धो ।

१५९. चतुवीसत्तिविधेन वेदनाक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो; सोतसम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... घानसम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... जिव्हासम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... मनोसम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो; चक्खुसम्फस्सजा वेदना, सोतसम्फस्सजा वेदना, घानसम्फस्सजा वेदना, जिव्हासम्फस्सजा वेदना, कायसम्फस्सजा वेदना, मनोसम्फस्सजा वेदना । एवं चतुवीसत्तिविधेन वेदनाक्खन्धो ।

१६०. अपरो पि चतुवीसत्तिविधेन वेदनाक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो, चक्खुसम्फस्सजा वेदना ... पे०... मनोसम्फस्सजा वेदना; सोतसम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... घानसम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... जिव्हासम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो ... पे०... मनोसम्फस्सपच्चया वेदनाक्खन्धो अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो, चक्खुसम्फस्सजा वेदना ... पे०... मनोसम्फस्सजा वेदना । एवं चतुवीसत्तिविधेन वेदनाक्खन्धो ।

१६१. तिसविधेन वेदनाक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सपच्चया वेदना-

- क्खन्धो अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो,
 अत्थि अपरियापन्नो; सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... धानसम्फस्सपच्चया
 ... पे०... जिह्वासम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०...
 मनोसम्फस्सपच्चया वेदनावक्खन्धो अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो,
 5 अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; चक्खुसम्फस्सजा वेदना,
 सोतसम्फस्सजा वेदना, धानसम्फस्सजा वेदना, जिह्वासम्फस्सजा
 वेदना, कायसम्फस्सजा वेदना, मनोसम्फस्सजा वेदना । एवं
 तिसविधेन वेदनावक्खन्धो ।

१६२. बहुविधेन वेदनावक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सपच्चया वेदना-
 10 क्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, अत्थि कामा-
 वचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो;
 सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... धानसम्फस्सपच्चया ... पे०... जिह्वा-
 सम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०... मनोसम्फस्स-
 6 पच्चया वेदनावक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि
 15 अव्याकतो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो,
 अत्थि अपरियापन्नो; चक्खुसम्फस्सजा वेदना, सोतसम्फस्सजा
 वेदना, धानसम्फस्सजा वेदना, जिह्वासम्फस्सजा वेदना, काय-
 सम्फस्सजा वेदना, मनोसम्फस्सजा वेदना । एवं बहुविधेन वेदना-
 क्खन्धो ।

- 20 १६३. अपरो पि बहुविधेन वेदनावक्खन्धो - चक्खुसम्फस्स-
 पच्चया वेदनावक्खन्धो अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो,
 अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो, अत्थि कामावचरो,
 अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; सोतसम्फस्स-
 पच्चया वेदनावक्खन्धो ... पे०... धानसम्फस्सपच्चया वेदनावक्खन्धो ... पे०...
 25 जिह्वासम्फस्सपच्चया वेदनावक्खन्धो ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया वेदना-
 क्खन्धो ... पे०... मनोसम्फस्सपच्चया वेदनावक्खन्धो अत्थि विपाको
 ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्त-
 वहिद्वारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपा-
 वचरो, अत्थि अपरियापन्नो; चक्खुसम्फस्सजा वेदना, सोत-
 30 सम्फस्सजा वेदना, धानसम्फस्सजा वेदना, जिह्वासम्फस्सजा वेदना,

कायसम्फस्सजा वेदना, मनोसम्फस्सजा वेदना । एवं बहुविधेन वेदनाक्खन्धो ।

अयं वुच्चति वेदनाक्खन्धो ।

३. सञ्जाक्खन्धो

१६४. तत्थ कतमो सञ्जाक्खन्धो ?

(१)

एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

5

१६५. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

१६६. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ।

१६७. चतुर्विधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो ।

10

१६८. पञ्चविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सुखिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि सोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि दोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि उपेक्खिन्द्रियसम्पयुत्तो । एवं 'पञ्चविधेन सञ्जाक्खन्धो' ।

B. 27

15

१६९. छव्विधेन सञ्जाक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सजा सञ्जा, सोतसम्फस्सजा सञ्जा, धानसम्फस्सजा सञ्जा, जिह्वासम्फस्सजा सञ्जा, कायसम्फस्सजा सञ्जा, मनोसम्फस्सजा सञ्जा । एवं छव्विधेन सञ्जाक्खन्धो ।

१७०. सत्तविधेन सञ्जाक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सजा सञ्जा, सोतसम्फस्सजा सञ्जा, धानसम्फस्सजा सञ्जा, जिह्वासम्फस्सजा सञ्जा, कायसम्फस्सजा सञ्जा, मनोधातुसम्फस्सजा सञ्जा, मनो-विज्जाणधातुसम्फस्सजा सञ्जा । एवं सत्तविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

20

१७१. अट्टविधेन सञ्जाक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सजा सञ्जा ... पे०... कायसम्फस्सजा सञ्जा अत्थि सुखसहगता, अत्थि दुक्खसहगता,

25

मनोधातुसम्फस्सजा सञ्जा, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा सञ्जा ।
 एवं अट्टविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

१७२. नवविधेन सञ्जाक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सजा सञ्जा
 ... पे०... कायसम्फस्सजा सञ्जा, मनोधातुसम्फस्सजा सञ्जा, मनो-
 5 विञ्जाणधातुसम्फस्सजा सञ्जा अत्थि कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि
 अव्याकता । एवं नवविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

१७३. दसविधेन सञ्जाक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सजा सञ्जा
 ... पे०... कायसम्फस्सजा सञ्जा अत्थि सुखसहगता, अत्थि दुक्खसहगता,
 मनोधातुसम्फस्सजा सञ्जा, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा सञ्जा
 10 अत्थि कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि अव्याकता । एवं दसविधेन
 सञ्जाक्खन्धो ।

(२) :

१७४. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१७५. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि
 अहेतुको ।

15 १७६. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय सम्प-
 युत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय
 सम्पयुत्तो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(३)

8 १७७. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

20 १७८. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि
 अहेतुको ।

१७९. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि विपाको, अत्थि
 विपाकधम्मधम्मो, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । अत्थि उपा-
 दिन्नुपादानियो, अत्थि अनुपादिन्नुपादानियो, अत्थि अनुपादिन्ननुपादा-
 नियो । अत्थि सच्चिलिट्ठसच्चिल्लेसिको, अत्थि असच्चिलिट्ठसच्चिल्लेसिको,
 25 अत्थि असच्चिलिट्ठअसच्चिल्लेसिको । अत्थि सवित्तक्कसविचारो, अत्थि
 अविताक्कविचारमत्तो, अत्थि अवित्तक्कअविचारो । अत्थि पीतिसहगतो,

अत्थि सुखसहगतो, अत्थि उपेक्खासहगतो । अत्थि दस्सनेन पहातव्वो,
 अत्थि भावनाय पहातव्वो, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वो ।
 अत्थि दस्सनेन पहातव्वहेतुको, अत्थि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्थि
 नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुको । अत्थि आचयगामी, अत्थि
 अपचयगामी, अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी । अत्थि सेक्खो, अत्थि 5
 असेक्खो, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खो । अत्थि परित्तो, अत्थि महग्गतो,
 अत्थि अप्पमाणो । अत्थि परित्तारम्मणो, अत्थि महग्गतारम्मणो, अत्थि
 अप्पमाणारम्मणो । अत्थि हीनो, अत्थि मज्झिमो, अत्थि पणीतो ।
 अत्थि मिच्छत्तनियतो, अत्थि सम्मत्तनियतो, अत्थि अनियतो । अत्थि
 मग्गारम्मणो, अत्थि मग्गहेतुको, अत्थि मग्गाधिपति । अत्थि उप्पन्नो, 10
 अत्थि अनुप्पन्नो, अत्थि उप्पादी । अत्थि अतीतो, अत्थि अनागतो,
 अत्थि पच्चुप्पन्नो । अत्थि अतीतारम्मणो, अत्थि अनागतारम्मणो,
 अत्थि पच्चुप्पन्नारम्मणो । अत्थि अज्झत्तो, अत्थि वहिद्धो, अत्थि अज्झत्त-
 वहिद्धो । अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्त-
 वहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो । 15

(४)

१८०. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१८१. द्विविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि
 हेतुविप्पयुत्तो । अत्थि न हेतु सहेतुको, अत्थि न हेतु अहेतुको । अत्थि
 लोकियो, अत्थि लोकुत्तरो । अत्थि केनचि विञ्जेय्यो, अत्थि केनचि
 न विञ्जेय्यो । अत्थि सासवो, अत्थि अनासवो । अत्थि आसवसम्पयुत्तो, 20
 अत्थि आसवविप्पयुत्तो । अत्थि आसवविप्पयुत्तसासवो, अत्थि
 आसवविप्पयुत्तअनासवो । अत्थि संयोजनियो, अत्थि असंयोजनियो ।
 अत्थि संयोजनसम्पयुत्तो, अत्थि संयोजनविप्पयुत्तो । अत्थि संयोजन-
 विप्पयुत्तसंयोजनियो, अत्थि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो । अत्थि
 गन्थनियो, अत्थि अगन्थनियो । अत्थि गन्थसम्पयुत्तो, अत्थि गन्थविप्प- 25
 युत्तो । अत्थि गन्थविप्पयुत्तगन्थनियो, अत्थि गन्थविप्पयुत्तअगन्थनियो ।
 अत्थि ओघनियो, अत्थि अनोघनियो । अत्थि ओघसम्पयुत्तो, अत्थि
 ओघविप्पयुत्तो । अत्थि ओघविप्पयुत्तओघनियो, अत्थि ओघविप्पयुत्त-

अनोघनियो । अत्यि योगनियो, अत्यि अयोगनियो । अत्यि योगसम्प-
 युत्तो, अत्यि योगविप्पयुत्तो । अत्यि योगविप्पयुत्तयोगनियो, अत्यि
 योगविप्पयुत्तअयोगनियो । अत्यि नीवरणियो, अत्यि अनोवरणियो ।
 अत्यि नीवरणसम्पयुत्तो, अत्यि नीवरणविप्पयुत्तो । अत्यि नीवरण-
 5 विप्पयुत्तनीवरणियो, अत्यि नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणियो । अत्यि
 परामट्टो, अत्यि अपरामट्टो । अत्यि परामाससम्पयुत्तो, अत्यि परामास-
 विप्पयुत्तो । अत्यि परामासविप्पयुत्तपरामट्टो, अत्यि परामासविप्प-
 युत्तअपरामट्टो । अत्यि उपादिन्नो, अत्यि अनुपादिन्नो । अत्यि उपादा-
 नियो, अत्यि अनुपादानियो । अत्यि उपादानसम्पयुत्तो, अत्यि उपादान-
 10 विप्पयुत्तो । अत्यि उपादानविप्पयुत्तउपादानियो, अत्यि उपादानविप्प-
 युत्तअनुपादानियो । अत्यि सङ्किलेसिको, अत्यि असङ्किलेसिको । अत्यि
 सङ्किलिट्ठो, अत्यि असङ्किलिट्ठो । अत्यि किलेससम्पयुत्तो, अत्यि
 किलेसविप्पयुत्तो । अत्यि किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिको, अत्यि किलेस-
 विप्पयुत्तअसङ्किलेसिको । अत्यि दस्सनेन पहातव्वो, अत्यि न दस्सनेन
 15 पहातव्वो । अत्यि भावनाय पहातव्वो, अत्यि न भावनाय पहातव्वो ।
 अत्यि दस्सनेन पहातव्वहेतुको, अत्यि न दस्सनेन पहातव्वहेतुको । अत्यि
 भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्यि न भावनाय पहातव्वहेतुको । अत्यि
 सवितक्को, अत्यि अवितक्को । अत्यि सविचारो, अत्यि अविचारो ।
 अत्यि सप्पीतिको, अत्यि अप्पीतिको । अत्यि पीतिसहगतो, अत्यि न
 20 पीतिसहगतो । अत्यि सुखसहगतो, अत्यि न सुखसहगतो । अत्यि
 उपेक्खासहगतो, अत्यि न उपेक्खासहगतो । अत्यि कामावचरो, अत्यि
 न कामावचरो । अत्यि रूपावचरो, अत्यि न रूपावचरो । अत्यि
 3 अरूपावचरो, अत्यि न अरूपावचरो । अत्यि परियापन्नो, अत्यि
 4 अपरियापन्नो । अत्यि निव्यानिको, अत्यि अनिव्यानिको । अत्यि
 25 नियतो, अत्यि अनियतो । अत्यि सउत्तरो, अत्यि अनुत्तरो । अत्यि
 सरणो, अत्यि अरणो ।

१८२. तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि कुसलो, अत्यि
 अंकुसलो, अत्यि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(५)

१८३. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१८४. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

१८५. तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो । अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अञ्जत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अञ्जत्तवहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं 5 दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(यथा^१ कुसलत्तिके विद्यारो एवं सब्बे पि तिका विद्यारेतब्बा^१ ।)

दुकमूलकं ।

(६)

१८६. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१८७. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

१८८. तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि 10 अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(७)

१८९. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१९०. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि 15 हेतुविप्पयुत्तो ... पे०... अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

R. 32

१९१. तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि 15 अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(८)

१९२. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१९३. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि 20 अहेतुको ।

१९४. तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय 20 सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो । अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अञ्जत्तारम्मणो,

B. 31

अत्यि वहिद्वारम्मणो, अत्यि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(६)

१६५. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१६६. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि हेतुसम्पयुत्तो, अत्यि हेतुविप्पयुत्तो ... पे०... अत्यि सरणो, अत्यि अरणो ।

१६७. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - ... पे०... अत्यि अज्झत्ता-
रम्मणो, अत्यि वहिद्वारम्मणो, अत्यि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो ... पे०... ।
एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

तिकमूलकं ।

(१०)

१६८. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१६९. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि सहेतुको, अत्यि अहेतुको ।

२००. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि कुसलो, अत्यि अकुसलो, अत्यि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(११)

२०१. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२०२. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि हेतुसम्पयुत्तो, अत्यि हेतुविप्पयुत्तो ।

२०३. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्यि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्यि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(१२)

२०४. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२०५. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि न हेतु सहेतुको, अत्यि न हेतु अहेतुको ।

२०६. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि विपाको, अत्यि

विपाकवम्भधम्मो, अत्थि नेवविपाकनविपाकवम्भधम्मो ... पे०... ।
एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(१३)

२०७. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फत्ससम्पयुत्तो ।

B. 32

२०८. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि लोकियो, अत्थि
लोकुत्तरो ।

R. 94

5

२०९. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि उपादिनुपादानियो,
अत्थि अनुपादिनुपादानियो, अत्थि अनुपादिन्ननुपादानियो ... पे०... ।
एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(१४)

२१०. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फत्ससम्पयुत्तो ।

२११. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि केनचि विञ्जेय्यो, 10
अत्थि केनचि न विञ्जेय्यो ।

२१२. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिको,
अत्थि असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिट्ठअसङ्किलेसिको
... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(१५)

२१३. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फत्ससम्पयुत्तो ।

15

२१४. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सासवो, अत्थि
अनासवो ।

२१५. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सवितक्कसविचारो,
अत्थि अवितक्कविचारमत्तो, अत्थि अवितक्कअविचारो ... पे०... ।
एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

20

(१६)

२१६. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फत्ससम्पयुत्तो ।

२१७. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि आसवसम्पयुत्तो,
अत्थि आसवविष्णयुत्तो ।

२१८. त्रिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि पीनिअण्णो अत्थि

सुखसहगतो, अत्यि उपेक्खासहगतो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जा-
क्खन्धो ।

(१७)

२१६. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२२०. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि आसवविप्पयुत्तसासवो,

५ अत्यि आसवविप्पयुत्तअनासवो ।

२२१. तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि दस्सनेन पहातव्वो,
अत्यि भावनाय पहातव्वो, अत्यि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वो
... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(१८)

२२२. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

१० २२३. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि संयोजनियो, अत्यि
असंयोजनियो ।

२२४. तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि दस्सनेन पहातव्व-
हेतुको, अत्यि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्यि नेव दस्सनेन न भावनाय
पहातव्वहेतुको ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(१९)

१५ २२५. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२२६. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि संयोजनसम्पयुत्तो,
अत्यि संयोजनविप्पयुत्तो ।

२२७. तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि आचयगामी, अत्यि
अपचयगामी, अत्यि नेवाचयगामिनापचयगामी ... पे०... । एवं दस-
२० विधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(२०)

२२८. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२२९. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि संयोजनविप्पयुत्त-
संयोजनियो, अत्यि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो ।

२३०. तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्यि सेक्खो, अत्यि असेक्खो,
२५ अत्यि नेवसेक्खनासेक्खो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(२१)

२३१. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२३२. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि गन्थनियो, अत्थि अगन्थनियो ।

२३३. तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि परित्तो, अत्थि महग्गतो, अत्थि अप्पमाणो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो । 5

(२२)

२३४. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२३५. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि गन्थसम्पयुत्तो, अत्थि गन्थविप्पयुत्तो ।

२३६. तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि परित्तारम्मणो, अत्थि महग्गतारम्मणो, अत्थि अप्पमाणारम्मणो ... पे०... । एवं दस- 10
विधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(२३)

२३७. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

B. 34

२३८. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि गन्थविप्पयुत्तगन्थनियो, अत्थि गन्थविप्पयुत्तअगन्थनियो ।

२३९. तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि हीनो, अत्थि मज्झिमो, 15
अत्थि पणीतो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(२४)

२४०. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२४१. दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि ओघनियो, अत्थि अनोघनियो ।

२४२. तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि मिच्छत्तनियतो, 20 R. 37
अत्थि सम्मत्तनियतो, अत्थि अनियतो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

(२५)

२४३. एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२४४. दुविधेन सञ्जाकखन्धो - अत्थि ओघसम्पयुत्तो, अत्थि ओघविप्पयुत्तो ।

२४५. तिविधेन सञ्जाकखन्धो - अत्थि मग्गारम्मणो, अत्थि मग्गहेतुको, अत्थि मग्गाधिपति ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जा-
5 कखन्धो ।

(२६)

२४६. एकविधेन सञ्जाकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२४७. दुविधेन सञ्जाकखन्धो - अत्थि ओघविप्पयुत्तओघ-
नियो, अत्थि ओघविप्पयुत्तअनोघनियो ।

२४८. तिविधेन सञ्जाकखन्धो - अत्थि उप्पन्नो, अत्थि
10 अरुप्पन्नो, अत्थि उप्पादी ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाकखन्धो ।

(२७)

२४९. एकविधेन सञ्जाकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२५०. दुविधेन सञ्जाकखन्धो - अत्थि योगनियो, अत्थि
अयोगनियो ।

२५१. तिविधेन सञ्जाकखन्धो - अत्थि अतीतो, अत्थि
15 अनागतो, अत्थि पच्चुप्पन्नो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्जाकखन्धो ।

(२८)

२५२. एकविधेन सञ्जाकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२५३. दुविधेन सञ्जाकखन्धो - अत्थि योगसम्पयुत्तो, अत्थि
योगविप्पयुत्तो ।

२५४. तिविधेन सञ्जाकखन्धो - अत्थि अतीतारम्मणो, अत्थि
20 अनागतारम्मणो, अत्थि पच्चुप्पन्नारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन
सञ्जाकखन्धो ।

(२९)

२५५. एकविधेन सञ्जाकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२५६. दुविधेन सञ्जाकखन्धो - अत्थि योगविप्पयुत्तयोग
नियो, अत्थि योगविप्पयुत्तअयोगनियो ।

२५७. त्रिविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अत्थि अज्झत्तो, अत्थि वहिद्धो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

(३०)

२५८. एकविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

२५९. दुविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अत्थि नीवरणियो, अत्थि अनीवरणियो ।

5

२६०. त्रिविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

उभतोवद्भुक् ।

(३१)

२६१. सत्तविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो । एवं सत्तविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

10

२६२. अपरो पि सत्तविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - अत्थि^१ सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो ... पे०...^१ अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो । एवं सत्तविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो ।

15

२६३. चतुर्वीसतिविधेन सञ्ज्ञाक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सपच्चया सञ्ज्ञाक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो; सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... घानसम्फस्सपच्चया ... पे०... जिह्वासम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०... मनोसम्फस्सपच्चया सञ्ज्ञाक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो; चक्सुसम्फस्सजा सञ्ज्ञा, सोतसम्फस्सजा सञ्ज्ञा, घानसम्फस्सजा

20

R. 39

B. 36

25

सञ्ज्ञा, जिह्वासम्फस्सजा सञ्ज्ञा, कायसम्फस्सजा सञ्ज्ञा, मनो-
सम्फस्सजा सञ्ज्ञा । एवं चतुर्वीसतिविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो ।

२६४. अपरो पि चतुर्वीसतिविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो - चक्खु-
सम्फस्सपच्चया सञ्ज्ञाकखन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०...
5 अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वार-
रम्मणो, चक्खुसम्फस्सजा सञ्ज्ञा ... पे०... मनोसम्फस्सजा सञ्ज्ञा ।
सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... धानसम्फस्सपच्चया ... पे०... जिह्वा-
सम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०... मनोसम्फस्स-
पच्चया सञ्ज्ञाकखन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०...
10 अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वार-
रम्मणो; चक्खुसम्फस्सजा सञ्ज्ञा ... पे०... मनोसम्फस्सजा सञ्ज्ञा ।
एवं चतुर्वीसतिविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो ।

२६५. तिसतिविधेन^१ सञ्ज्ञाकखन्धो - चक्खुसम्फस्सपच्चया
सञ्ज्ञाकखन्धो अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो,
15 अत्थि अपरियापन्नो, सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... धानसम्फस्सपच्चया
... पे०... जिह्वासम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०...
मनोसम्फस्सपच्चया सञ्ज्ञाकखन्धो अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपा-
वचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो, चक्खुसम्फस्सजा सञ्ज्ञा
... पे०... मनोसम्फस्सजा सञ्ज्ञा । एवं तिसतिविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो ।

- 20 २६६. बहुविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो - चक्खुसम्फस्सपच्चया सञ्ज्ञा-
कखन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, अत्थि कामा-
वचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो,
सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... धानसम्फस्सपच्चया ... पे०... जिह्वा-
सम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०... मनोसम्फस्स-
25 पच्चया सञ्ज्ञाकखन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो,
अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि
अपरियापन्नो, चक्खुसम्फस्सजा सञ्ज्ञा ... पे०... मनोसम्फस्सजा
सञ्ज्ञा । एवं बहुविधेन सञ्ज्ञाकखन्धो ।

१. तिसविधेन - स्या०, रो०, एवमुपरि पि ।

२६७. अपरो पि बहुविधेन सञ्जाक्खन्धो - चक्खुसम्फस्स-
 पच्चया सञ्जाक्खन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... अत्थि
 अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो,
 अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि
 अपरियापन्नो, सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... धानसम्फस्सपच्चया 5
 ... पे०... जिह्वासम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०...
 मनोसम्फस्सपच्चया सञ्जाक्खन्धो अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि
 वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो, अत्थि कामावचरो,
 अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो, चक्खु-
 सम्फस्सजा सञ्जा, सोतसम्फस्सजा सञ्जा, धानसम्फस्सजा सञ्जा, 10
 जिह्वासम्फस्सजा सञ्जा, कायसम्फस्सजा सञ्जा, मनोसम्फस्सजा
 सञ्जा । एवं बहुविधेन सञ्जाक्खन्धो ।

अयं वुच्चति सञ्जाक्खन्धो ।

४. सङ्गारक्खन्धो

२६८. तत्थ कतमो सङ्गारक्खन्धो ?

(१)

एकविधेन सङ्गारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो । 15

२६९. दुविधेन सङ्गारक्खन्धो - अत्थि हेतु, अत्थि न हेतु ।

२७०. त्रिविधेन सङ्गारक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि
 अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ।

२७१. चतुर्विधेन सङ्गारक्खन्धो - अत्थि कामावचरो, अत्थि
 रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो । 20

२७२. पञ्चविधेन सङ्गारक्खन्धो - अत्थि सुखिन्द्रियसम्पयुत्तो,
 अत्थि दुक्खिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि सोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि
 दोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि उपेक्खिन्द्रियसम्पयुत्तो । एवं पञ्च-
 विधेन सङ्गारक्खन्धो^१ ।

२७३. छव्विधेन सङ्गारक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सजा चेतना, 25
 सोतसम्फस्सजा चेतना, धानसम्फस्सजा चेतना, जिह्वासम्फस्सजा चेतना,

१. चतुर्विधेन - स्या० । २-२. स्या० पोत्वधेः नत्थि, एवमुत्तरि पि ।

कायसम्फस्सजा चेतना, मनोसम्फस्सजा चेतना । एवं छव्विधेन सङ्खार-
क्खन्धो ।

२७४. सत्तविधेन सङ्खारक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सजा चेतना,
सोतसम्फस्सजा चेतना, धानसम्फस्सजा चेतना, जिव्हासम्फस्सजा चेतना,
5 कायसम्फस्सजा चेतना, मनोधातुसम्फस्सजा चेतना, मनोविञ्जाण-
धातुसम्फस्सजा चेतना । एवं सत्तविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

२७५. अट्ठविधेन सङ्खारक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सजा चेतना
... पे०... कायसम्फस्सजा चेतना अत्थि सुखसहगता, अत्थि दुक्खसहगता,
मनोधातुसम्फस्सजा चेतना, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा चेतना ।
10 एवं अट्ठविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

२७६. नवविधेन सङ्खारक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सजा चेतना
... पे०... मनोधातुसम्फस्सजा चेतना, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा
चेतना अत्थि कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि अव्याकता । एवं नवविधेन
सङ्खारक्खन्धो ।

15 २७७. दसविधेन सङ्खारक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सजा चेतना
... पे०... कायसम्फस्सजा चेतना अत्थि सुखसहगता, अत्थि दुक्खसहगता,
मनोधातुसम्फस्सजा चेतना, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा चेतना अत्थि
कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि अव्याकता । एवं दसविधेन सङ्खार-
क्खन्धो ।

(२)

20 २७८. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।
२७९. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि हेतु, अत्थि न हेतु ।
२८०. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय
सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय
वेदनाय सम्पयुत्तो । अत्थि विपाको, अत्थि विपाकघम्मघम्मो, अत्थि
25 नेवविपाकनविपाकघम्मघम्मो । अत्थि उपादिनुपादानियो, अत्थि
अनुपादिनुपादानियो, अत्थि अनुपादिन्नअनुपादानियो । अत्थि सङ्क-
लिट्ठसङ्किल्लेसिको, अत्थि असङ्किल्लिट्ठसङ्किल्लेसिको, अत्थि असङ्किल्लिट्ठ-
असङ्किल्लेसिको । अत्थि सवितक्कसविचारो, अत्थि अवितक्कविचारमत्तो,

अत्थि अविक्कअविचारो । अत्थि पीतिसहगतो, अत्थि सुखसहगतो,
 अत्थि उपेक्खासहगतो । अत्थि दस्सनेन पहातब्बो, अत्थि भावनाय
 पहातब्बो, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बो । अत्थि दस्सनेन
 पहातब्बहेतुको, अत्थि भावनाय पहातब्बहेतुको, अत्थि नेव दस्सनेन न
 भावनाय पहातब्बहेतुको । अत्थि आचयगामी, अत्थि अपचयगामी, 5
 अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी । अत्थि सेक्खो, अत्थि असेक्खो,
 अत्थि नेवसेक्खनासेक्खो । अत्थि परित्तो, अत्थि महग्गतो, अत्थि
 अप्पमाणो । अत्थि परित्तारम्मणो, अत्थि महग्गतारम्मणो,
 अत्थि अप्पमाणारम्मणो । अत्थि हीनो, अत्थि मज्झिमो, अत्थि
 पणीतो । अत्थि मिच्छत्तनियतो, अत्थि सम्मत्तनियतो, अत्थि 10
 अनियतो । अत्थि मग्गारम्मणो, अत्थि मग्गहेतुको, अत्थि मग्गाधि-
 पति । अत्थि उप्पन्नो, अत्थि अनुप्पन्नो, अत्थि उप्पादी । अत्थि
 अतीतो, अत्थि अनागतो, अत्थि पच्चुप्पन्नो । अत्थि अतीतारम्मणो,
 अत्थि अनागतारम्मणो, अत्थि पच्चुप्पन्नारम्मणो । अत्थि अज्झत्तो,
 अत्थि वहिद्धो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धो । अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि 15
 वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन
 सङ्खारक्खन्धो ।

(३)

२८१. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो — चित्तसम्पयुत्तो ।

२८२. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो — अत्थि सहेतुको, अत्थि
 अहेतुको । अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि हेतुविप्पयुत्तो । अत्थि हेतु चैव 20 R. 4
 सहेतुको च, अत्थि सहेतुको चैव न च हेतु । अत्थि हेतु चैव हेतुसम्पयुत्तो
 च, अत्थि हेतुसम्पयुत्तो चैव न च हेतु । अत्थि न हेतु सहेतुको, अत्थि न
 हेतु अहेतुको । अत्थि लोकियो, अत्थि लोकुत्तरो । अत्थि केनचि विञ्जेय्यो,
 अत्थि केनचि न विञ्जेय्यो । अत्थि आसवो, अत्थि नो आसवो । अत्थि
 सासवो, अत्थि अनासवो । अत्थि आसवसम्पयुत्तो, अत्थि आसव- 25
 विप्पयुत्तो । अत्थि आसवो चैव सासवो च, अत्थि सासवो चैव नो च
 आसवो । अत्थि आसवो चैव आसवसम्पयुत्तो च, अत्थि आसवसम्पयुत्तो
 चैव नो च आसवो । अत्थि आसवविप्पयुत्तसासवो, अत्थि आसवविप्प-
 युत्तअनासवो । अत्थि संयोजनं, अत्थि नो संयोजनं । अत्थि संयोजनियो,

अत्यि असंयोजनियो । अत्यि संयोजनसम्पयुत्तो, अत्यि संयोजनविष्प
 युत्तो । अत्यि संयोजनं चैव संयोजनियो च, अत्यि संयोजनियो चैव न
 40 च संयोजनं । अत्यि संयोजनं चैव संयोजनसम्पयुत्तो च, अत्यि संयोजन
 सम्पयुत्तो चैव नो च संयोजनं । अत्यि संयोजनविष्पयुत्तसंयोजनियं
 5 अत्यि संयोजनविष्पयुत्तअसंयोजनियो ।

अत्यि गन्यो, अत्यि नो गन्यो । अत्यि गन्यनियो, अति
 अगन्यनियो । अत्यि गन्यसम्पयुत्तो, अत्यि गन्यविष्पयुत्तो । अति
 गन्यो चैव गन्यनियो च, अत्यि गन्यनियो चैव नो च गन्यो । अति
 गन्यो चैव गन्यसम्पयुत्तो च, अत्यि गन्यसम्पयुत्तो चैव नो च गन्यो
 3. 43 10 अत्यि गन्यविष्पयुत्तगन्यनियो, अत्यि गन्यविष्पयुत्तअगन्यनियो । अति
 ओघो, अत्यि नो ओघो । अत्यि ओघनियो, अत्यि अनोघनियो । अति
 ओघसम्पयुत्तो, अत्यि ओघविष्पयुत्तो । अत्यि ओघो चैव ओघनि
 च, अत्यि ओघनियो चैव नो च ओघो । अत्यि ओघो चैव ओघसम्पयु
 च, अत्यि ओघसम्पयुत्तो चैव नो च ओघो । अत्यि ओघविष्पयुत्तओ
 15 नियो, अत्यि ओघविष्पयुत्तअनोघनियो । अत्यि योगो, अत्यि नो योगं
 अत्यि योगनियो, अत्यि अयोगनियो । अत्यि योगसम्पयुत्तो, अति
 योगविष्पयुत्ती । अत्यि योगो चैव योगनियो च, अत्यि योगनियो न
 नो च योगो । अत्यि योगो चैव योगसम्पयुत्तो च, अत्यि योगसम्पयु
 चैव नो च योगो । अत्यि योगविष्पयुत्तयोगनियो, अत्यि योगविष्पयु
 20 अयोगनियो । अत्यि नीवरणं, अत्यि नो नीवरणं । अत्यि नीवरणि
 अत्यि अनीवरणियो । अत्यि नीवरणसम्पयुत्तो, अत्यि नीवरणवि
 युत्तो । अत्यि नीवरणं चैव नीवरणियो च, अत्यि नीवरणियो चैव
 च नीवरणं । अत्यि नीवरणं चैव नीवरणसम्पयुत्तो च, अत्यि नीव
 सम्पयुत्तो चैव नो च नीवरणं । अत्यि नीवरणविष्पयुत्तनीवरणि
 25 अत्यि नीवरणविष्पयुत्तअनीवरणियो ।

अत्यि परामासो, अत्यि नो परामासो । अत्यि पराम
 अत्यि अपरामट्टो । अत्यि परामाससम्पयुत्तो, अत्यि परामासविष्पयु
 अत्यि परामासो चैव परामट्टो च, अत्यि परामट्टो चैव नो च परामा
 अत्यि परामासविष्पयुत्तपरामट्टो, अत्यि परामासविष्पयुत्तअपराम;

अत्थि उपादिन्नो, अत्थि अनुपादिन्नो । अत्थि उपादानं, अत्थि नो उपादानं । अत्थि उपादानियो, अत्थि अनुपादानियो । अत्थि उपादानसम्पयुत्तो, अत्थि उपादानविष्युत्तो । अत्थि उपादानं चैव उपादानियो च, अत्थि उपादानियो चैव नो च उपादानं । अत्थि उपादानं चैव उपादानसम्पयुत्तो च, अत्थि उपादानसम्पयुत्तो चैव नो च उपादानं । अत्थि 5 उपादानविष्युत्तुपादानियो, अत्थि उपादानविष्युत्तनुपादानियो ।

अत्थि किलेसो, अत्थि नो किलेसो । अत्थि सङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलेसिको । अत्थि सङ्किलिट्टो, अत्थि असङ्किलिट्टो । अत्थि किलेससम्पयुत्तो, अत्थि किलेसविष्युत्तो । अत्थि किलेसो चैव सङ्किलेसिको च, अत्थि सङ्किलेसिको चैव नो च किलेसो । अत्थि किलेसो 10 चैव सङ्किलिट्टो च, अत्थि सङ्किलिट्टो चैव नो च किलेसो । अत्थि किलेसो चैव किलेससम्पयुत्तो च, अत्थि किलेससम्पयुत्तो चैव नो च किलेसो । अत्थि किलेसविष्युत्तसङ्किलेसिको, अत्थि किलेसविष्युत्त-असङ्किलेसिको । अत्थि दस्सनेन पहातव्वो, अत्थि न दस्सनेन पहातव्वो । अत्थि भावनाय पहातव्वो, अत्थि न भावनाय पहातव्वो । अत्थि दस्सनेन 15 पहातव्वहेतुको, अत्थि न दस्सनेन पहातव्वहेतुको । अत्थि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्थि न भावनाय पहातव्वहेतुको ।

अत्थि सवित्तको, अत्थि अवित्तको । अत्थि सविचारो, अत्थि अविचारो । अत्थि सप्पीतिको, अत्थि अप्पीतिको । अत्थि पीतिसहगतो, अत्थि न पीतिसहगतो । अत्थि सुखसहगतो, अत्थि न 20 सुखसहगतो । अत्थि उपेक्खासहगतो, अत्थि न उपेक्खासहगतो । अत्थि कामावचरो, अत्थि न कामावचरो । अत्थि रूपावचरो, अत्थि न रूपावचरो । अत्थि अरूपावचरो, अत्थि न अरूपावचरो । अत्थि परियापन्नो, अत्थि अपरियापन्नो । अत्थि निव्यानिको, अत्थि अनिव्यानिको । अत्थि नियतो, अत्थि अनियतो । अत्थि सज्जरो, अत्थि अनुत्तरो । 25 अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

२८३. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अब्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो ।

(४)

२८४. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

२८५. दुविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।
 २८६ तिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि सुत्ताय वेदनाय सम्प-
 युत्तो पे० अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि
 अज्झत्तवहिद्वारम्मणो पे० । एव दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।
 दुकमूलकं ।

(५)

- २८७ एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।
 २८८ दुविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि हेतु, अत्थि न हेतु ।
 २८९ तिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो,
 अत्थि अव्याकतो . पे० । एव दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(६)

- २९० एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।
 २९१. दुविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।
 २९२. तिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि
 अकुसलो, अत्थि अव्याकतो . पे० । एव दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(७)

- २९३ एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।
 २९४. दुविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि हेतु, अत्थि न हेतु ।
 २९५. तिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि^१ अज्झत्तारम्मणो,
 अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो ... पे०... । एवं
 दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(८)

- २९६ एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।
 २९७ दुविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।
 २९८. तिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि अज्झत्तारम्मणो,
 अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो .. पे०... । एवं
 दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

तिकमूलकं ।

१. एत्थ स्या० पत्थिवे 'अत्थि सुत्ताय वेदनाय सम्पयुत्ता अत्थि दुक्काम वेदनाय सम्पयुत्ता अत्थि अदुक्कामत्तुत्ताय वेदनाय सम्पयुत्ता' ति अधिक्का पाठो दिग्गति ।

(६)

३९६. एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३००. द्विविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि हेतु, अत्थि न हेतु ।

R. 47

३०१. त्रिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि

B. 43

अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(१०)

३०२. एकविधेन सङ्घारकखन्धो चित्तसम्पयुत्तो ।

5

३०३. द्विविधेन सङ्घारकखन्धो अत्थि सहेतुको, अत्थि

अहेतुको ।

३०४. त्रिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

10

(११)

३०५. एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो :

३०६. द्विविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि

हेतुविषययुत्तो ।

३०७. त्रिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि विपाको, अत्थि

विपाकधम्मधम्मो, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो ... पे०... । एवं 15
दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(१२)

३०८. एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३०९. द्विविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि हेतु_१चेव सहेतुको च,

अत्थि सहेतुको चेव न च हेतु ।

३१०. त्रिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि उपादिनुपादानियो, 20

अत्थि अनुपादिनुपादानियो, अत्थि अनुपादिअनुपादानियो ... पे०... ।

एवं दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(१३)

३११. एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३१२. दुविधेन सद्धारकखन्वो - अत्यि हेतु चैव हेतुसम्पयुत्तो च, अत्यि हेतुसम्पयुत्तो चैव न च हेतु ।

३१३. तिविधेन सद्धारकखन्वो - अत्यि सङ्किलिट्टसङ्किलेसिको, अत्यि अमङ्किलिट्टमङ्किलेसिको, अत्यि असङ्किलिट्टअसङ्किलेसिको ... पे० । एव दमविधेन सद्धारकखन्वो ।

(१४)

३१४ एकविधेन सद्धारकखन्वो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३१५ दुविधेन सद्धारकखन्वो - अत्यि न हेतु सहेतुको, अत्यि न हेतु अहेतुको ।

३१६. तिविधेन सद्धारकखन्वो - अत्यि सवितक्कसविचारो, अत्यि अवितक्कविचारमत्तो, अत्यि अवितक्कअविचारो ... पे०... । एवं दसविधेन सद्धारकखन्वो ।

(१५)

३१७. एकविधेन सद्धारकखन्वो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३१८. दुविधेन सद्धारकखन्वो - अत्यि लोकियो, अत्यि लोकुत्तरो ।

३१९. तिविधेन सद्धारकखन्वो - अत्यि पीतिसहगतो, अत्यि सुखसहगतो, अत्यि उपेक्खासहगतो .. पे०... । एवं दसविधेन सद्धारकखन्वो ।

(१६)

३२०. एकविधेन सद्धारकखन्वो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३२१. दुविधेन सद्धारकखन्वो - अत्यि केनचि विञ्जेय्यो, अत्यि केनचि न विञ्जेय्यो ।

३२२. तिविधेन सद्धारकखन्वो - अत्यि दस्सनेन पहातव्वो, अत्यि भावनाय पहातव्वो, अत्यि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वो ... पे० .. । एवं दसविधेन सद्धारकखन्वो ।

(१७)

३२३. एकविधेन सद्धारकखन्वो - चित्तसम्पयुत्तो

३२४. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि आसवो, अत्थि नो आसवो ।

३२५. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि दस्सनेन पहातव्वहेतुको, अत्थि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुको ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 5

(१८)

३२६. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३२७. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि सासवो, अत्थि अनासवो । R. 49

३२८. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि आचयगामी, अत्थि अपचयगामी, अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 10

(१९)

३२९. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३३०. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि आसवसम्पयुत्तो, अत्थि आसवविप्पयुत्तो ।

३३१. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि सेक्खो, अत्थि असेक्खो, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 15

(२०)

३३२. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो । B. 45

३३३. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि आसवो चेव सासवो च, अत्थि सासवो चेव नो च आसवो ।

३३४. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि परित्तो, अत्थि महग्गतो, अत्थि अप्पमाणो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 20

(२१)

३३५. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ;

३३६. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि आसवो चेव आसवसम्पयुत्तो च, अत्थि आसवसम्पयुत्तो चेव नो च आसवो ।

३१२. द्विविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तो च, अत्थि हेतुसम्पयुत्तो चेव न च हेतु ।

३१३ तिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिट्ठअसङ्किलेसिको . पे० । एवं दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(१४)

३१४. एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३१५. द्विविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि न हेतु सहेतुको, अत्थि न हेतु अहेतुको ।

३१६ तिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि सवितक्कसविचारो, अत्थि अवितक्कविचारमत्तो, अत्थि अवितक्कअविचारो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(१५)

३१७ एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३१८. द्विविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि लोकियो, अत्थि लोकुत्तरो ।

३१९. तिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि पीतिसहगतो, अत्थि सुखसहगतो, अत्थि उपेक्खासहगतो .. पे० .. । एवं दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(१६)

३२०. एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३२१. द्विविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि केनचि विञ्जेय्यो, अत्थि केनचि न विञ्जेय्यो ।

३२२. तिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्थि दस्सनेन पहातव्वो, अत्थि भावनाय पहातव्वो, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(१७)

३२३. एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो

३२४. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि आसवो, अत्थि नो आसवो ।

३२५. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि दस्सनेन पहातव्वहेतुको, अत्थि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुको ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो' । 5

(१८)

३२६. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३२७. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि सासवो, अत्थि अनासवो । R. 49

३२८. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि आचयगामी, अत्थि अपचयगामी, अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 10

(१९)

३२९. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३३०. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि आसवसम्पयुत्तो, अत्थि आसवविप्पयुत्तो ।

३३१. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि सेक्खो, अत्थि असेक्खो, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 15

(२०)

३३२. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३३३. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि आसवो चेव सासवो च, अत्थि सासवो चेव नो च आसवो । B. 45

३३४. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि परित्तो, अत्थि महग्गतो, अत्थि अप्पमाणो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 20

(२१)

३३५. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो :

३३६. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि आसवो चेव आसवसम्पयुत्तो च, अत्थि आसवनम्पयुत्तो चेव नो च आमवो ।

३३७. त्रिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्यि परित्तरम्मणो, अत्यि महग्गतारम्मणो, अत्यि अप्पमाणारम्मणो . पे०... । एवं दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(२२)

३३८. एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३३९. दुविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्यि आसवविप्पयुत्तसासवो, अत्यि आसवविप्पयुत्तअनासवो ।

३४०. त्रिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्यि हीनो, अत्यि मज्झिमो, अत्यि पणोत्तो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(२३)

३४१. एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३४२. दुविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्यि संयोजनं, अत्यि नो संयोजनं ।

३४३. त्रिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्यि मिच्छत्तनियतो, अत्यि सम्मत्तनियतो, अत्यि अनियतो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(२४)

३४४. एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३४५. दुविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्यि संयोजनियो, अत्यि असंयोजनियो ।

३४६. त्रिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्यि मग्गारम्मणो, अत्यि मग्गहेतुको, अत्यि मग्गाधिपति ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(२५)

३४७. एकविधेन सङ्घारकखन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३४८. दुविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्यि संयोजनसम्पयुत्तो, अत्यि संयोजनविप्पयुत्तो ।

३४९. त्रिविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्यि उप्पन्नो, अत्यि अनुप्पन्नो, अत्यि उप्पादी ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्घारकखन्धो ।

(२६)

३५०. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३५१. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि संयोजनं चेव संयोजनियो च, अत्थि संयोजनियो चेव नो च संयोजनं ।

R. 51

३५२. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि अतीतो, अत्थि अनागतो, अत्थि पच्चुप्पन्नो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 5

(२७)

३५३. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३५४. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तो च, अत्थि संयोजनसम्पयुत्तो चेव नो च संयोजनं ।

३५५. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि अतीतारम्मणो, अत्थि अनागतारम्मणो, अत्थि पच्चुप्पन्नारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 10

(२८)

३५६. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३५७. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनियो, अत्थि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो ।

३५८. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि अज्झत्तो, अत्थि वहिद्धो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 15

(२९)

३५९. एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

३६०. दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि गन्थो, अत्थि नो गन्थो ।

३६१. तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो । 20

उभतोवट्टकं ।

(३०)

३६२. सत्तविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अट्पाकतो; अत्थि कामावचरो, अत्थि ट्पावचरो,

B. 47,
R. 52

अत्रिय अरूपावचरो, अत्रिय अपरियापन्नो । एवं सत्तविधेन सङ्घारकखन्धो ।

३६३ अपरो पि सत्तविधेन सङ्घारकखन्धो - अत्रिय सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्रिय दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्रिय अदुक्खम-
 5 सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो; अत्रिय कामावचरो, अत्रिय रूपावचरो, अत्रिय अरूपावचरो, अत्रिय अपरियापन्नो ... पे०... अत्रिय अज्झत्तारम्मणो, अत्रिय वहिद्वारम्मणो अत्रिय अज्झत्तवहिद्वारम्मणो; अत्रिय कामावचरो, अत्रिय रूपावचरो, अत्रिय अरूपावचरो, अत्रिय अपरियापन्नो । एवं सत्तविधेन सङ्घारकखन्धो ।

10 ३६४ चतुवीसतिविधेन सङ्घारकखन्धो - चक्खुसम्फस्स-
 पच्चया सङ्घारकखन्धो अत्रिय कुसलो, अत्रिय अकुसलो, अत्रिय अव्याकतो;
 सोतसम्फस्सपच्चया ... पे० . धानसम्फस्सपच्चया ... पे०... जिब्हा-
 सम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०... मनोसम्फस्स-
 पच्चया सङ्घारकखन्धो अत्रिय कुसलो, अत्रिय अकुसलो, अत्रिय अव्याकतो;
 15 चक्खुसम्फस्सजा चेतना ... पे०... मनोसम्फस्सजा चेतना । एवं चतु-
 वीसतिविधेन सङ्घारकखन्धो ।

३६५. अपरो पि चतुवीसतिविधेन सङ्घारकखन्धो - चक्खु-
 सम्फस्सपच्चया सङ्घारकखन्धो अत्रिय सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०...
 अत्रिय अज्झत्तारम्मणो, अत्रिय वहिद्वारम्मणो, अत्रिय अज्झत्तवहिद्वि-
 20 रम्मणो; चक्खुसम्फस्सजा चेतना ... पे०... मनोसम्फस्सजा चेतना;
 सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... धानसम्फस्सपच्चया ... पे०... जिब्हा-
 सम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०... मनोसम्फस्स-
 पच्चया सङ्घारकखन्धो अत्रिय सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... अत्रिय
 अज्झत्तारम्मणो, अत्रिय वहिद्वारम्मणो, अत्रिय अज्झत्तवहिद्वारम्मणो;
 25 चक्खुसम्फस्सजा चेतना, सोतसम्फस्सजा चेतना, धानसम्फस्सजा
 चेतना, जिब्हासम्फस्सजा चेतना, कायसम्फस्सजा चेतना, मनो-
 सम्फस्सजा चेतना । एवं चतुवीसतिविधेन सङ्घारकखन्धो ।

३६६. तिसतिविधेन सङ्घारकखन्धो - चक्खुसम्फस्सपच्चया
 सङ्घारकखन्धो अत्रिय कामावचरो, अत्रिय रूपावचरो, अत्रिय अरूपावचरो,
 30 अत्रिय अपरियापन्नो; सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... धानसम्फस्स-

पञ्चया ... पे०... जिह्वासम्फस्सपञ्चया ... पे०... कायसम्फस्सपञ्चया ... पे०... मनोसम्फस्सपञ्चया सङ्घारक्खन्धो अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; चक्खुसम्फस्सजा चेतना ... पे०... मनोसम्फस्सजा चेतना । एवं तिसतिविधेन सङ्घारक्खन्धो ।

5

३६७. बहुविधेन सङ्घारक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सपञ्चया सङ्घारक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अब्याकतो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; सोतसम्फस्सपञ्चया ... पे०... घानसम्फस्सपञ्चया ... पे०... जिह्वासम्फस्सपञ्चया ... पे०... कायसम्फस्सपञ्चया ... पे०... मनोसम्फस्सपञ्चया सङ्घारक्खन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अब्याकतो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; चक्खुसम्फस्सजा चेतना, सोतसम्फस्सजा चेतना, घानसम्फस्सजा चेतना, जिह्वासम्फस्सजा चेतना, कायसम्फस्सजा चेतना, मनोसम्फस्सजा चेतना । एवं बहुविधेन सङ्घारक्खन्धो ।

15

३६८. अपरो पि बहुविधेन सङ्घारक्खन्धो - चक्खुसम्फस्सपञ्चया सङ्घारक्खन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि बहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; सोतसम्फस्सपञ्चया ... पे०... घानसम्फस्सपञ्चया ... पे०... जिह्वासम्फस्सपञ्चया ... पे०... कायसम्फस्सपञ्चया ... पे०... मनोसम्फस्सपञ्चया सङ्घारक्खन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि बहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; चक्खुसम्फस्सजा चेतना, सोतसम्फस्सजा चेतना, घानसम्फस्सजा चेतना, जिह्वासम्फस्सजा चेतना, कायसम्फस्सजा चेतना, मनोसम्फस्सजा चेतना । एवं बहुविधेन सङ्घारक्खन्धो ।

25

अयं बुच्चति सङ्घारक्खन्धो ।

3

५. विज्ञानकलन्धो

३६६. तस्य कतमो विज्ञानकलन्धो ?

(१)

एकविधेन विज्ञानकलन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

३७०. दुविधेन विज्ञानकलन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

३७१. त्रिविधेन विज्ञानकलन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ।

३७२. चतुर्विधेन विज्ञानकलन्धो - अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो ।

३७३. पञ्चविधेन विज्ञानकलन्धो - अत्थि सुखिन्द्रिय-सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि सोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि दोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तो, अत्थि उपेक्खिन्द्रियसम्पयुत्तो । एवं पञ्चविधेन विज्ञानकलन्धो ।

३७४. छव्विधेन विज्ञानकलन्धो - चक्खुविज्ञानं, सोत-विज्ञानं, धानविज्ञानं, जिह्वाविज्ञानं, कायविज्ञानं, मनो-विज्ञानं । एवं छव्विधेन विज्ञानकलन्धो ।

३७५. सत्तविधेन विज्ञानकलन्धो - चक्खुविज्ञानं, सोत-विज्ञानं, धानविज्ञानं, जिह्वाविज्ञानं, कायविज्ञानं, मनोधातु, मनोविज्ञानधातु । एवं सत्तविधेन विज्ञानकलन्धो ।

३७६. अट्ठविधेन विज्ञानकलन्धो - चक्खुविज्ञानं, सोत-विज्ञानं, धानविज्ञानं, जिह्वाविज्ञानं, कायविज्ञानं अत्थि सुखसहगतं, अत्थि दुक्खसहगतं, मनोधातु, मनोविज्ञानधातु । एवं अट्ठविधेन विज्ञानकलन्धो ।

३७७. नवविधेन विज्ञानकलन्धो - चक्खुविज्ञानं, सोत-विज्ञानं, धानविज्ञानं, जिह्वाविज्ञानं, कायविज्ञानं, मनोधातु, मनोविज्ञानधातु अत्थि कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि अव्याकता । एवं नवविधेन विज्ञानकलन्धो ।

३७८. दसविधेन विञ्जाणक्खन्धो - चक्खुविञ्जाणं ... पे०...

कायविञ्जाणं अत्थि सुखसहगतं, अत्थि दुक्खसहगतं, मनोधातु, मनो-
विञ्जाणधातु अत्थि कुसला^१, अत्थि अकुसला^२, अत्थि अव्याकता^३ । एवं
दसविधेन विञ्जाणक्खन्धो ।

(२)

३७९. एकविधेन विञ्जाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

5 D. 50

३८०. दुविधेन विञ्जाणक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि
अहेतुको ।

३८१. त्रिविधेन विञ्जाणक्खन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय

सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय
वेदनाय सम्पयुत्तो । अत्थि विपाको, अत्थि विपाकधम्मधम्मो, अत्थि

10 R. 55

नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । अत्थि उपादिन्नुपादानियो, अत्थि अनु-
पादिन्नुपादानियो, अत्थि अनुपादिन्ननुपादानियो । अत्थि सङ्किलिट्ठ-

सङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिको, अत्थि असङ्किलिट्ठअसङ्किले-
लेसिको । अत्थि सवितक्कसविचारो, अत्थि अवितक्कविचारमत्तो,

अत्थि अवितक्कअविचारो । अत्थि पीतिसहगतो, अत्थि सुखसहगतो,

15

अत्थि उपेक्खासहगतो । अत्थि दस्सनेन पहातब्बो, अत्थि भावनाय
पहातब्बो, अत्थि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बो । अत्थि दस्सनेन

पहातव्वहेतुको, अत्थि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्थि नेव दस्सनेन न
भावनाय पहातव्वहेतुको । अत्थि आचयगामी, अत्थि अपचयगामी,

अत्थि नेवाचयगामिनापचयगामी । अत्थि सेक्खो, अत्थि असेक्खो,

20

अत्थि नेवसेक्खनासेक्खो । अत्थि परित्तो, अत्थि महग्गतो, अत्थि अप्प-
माणो । अत्थि परित्तारम्मणो, अत्थि महग्गत्तारम्मणो, अत्थि अप्पमाणा-

रम्मणो । अत्थि हीनो, अत्थि मज्झिमो, अत्थि पणीतो । अत्थि मिच्छत्त-
नियतो, अत्थि सम्मत्तनियतो, अत्थि अनियतो । अत्थि मग्गारम्मणो,

25

अत्थि मग्गहेतुको, अत्थि मग्गाधिपत्ति । अत्थि उप्पत्तो, अत्थि अनुप्पत्तो,
अत्थि उप्पादी । अत्थि अतीतो, अत्थि अनागतो, अत्थि पच्चुप्पत्तो ।
अत्थि अतीतारम्मणो, अत्थि अनागतारम्मणो, अत्थि पच्चुप्पन्नारम्मणो ।
अत्थि अज्झत्तो, अत्थि वहिद्धो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धो । अत्थि अज्झत्ता-

रम्भणो, अत्र, आत्य अज्ज्ञत्तवाहदात्तम्भणो ... पे०... ।
 एवं दसविधेन विञ्जाणक्खन्धो ।

(३)

३८२. एकविधेन विञ्जाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

३८३. द्विविधेन विञ्जाणक्खन्धो - अत्यि हेतुसम्पयुत्तो, अत्यि
 5 हेतुविप्पयुत्तो । अत्यि न हेतु सहेतुको, अत्यि न हेतु अहेतुको । अत्यि
 लोकियो, अत्यि लोकुत्तरो । अत्यि केनचि विञ्जेय्यो, अत्यि केनचि
 न विञ्जेय्यो । अत्यि सासवो, अत्यि अनासवो । अत्यि आसव-
 सम्पयुत्तो, अत्यि आसवविप्पयुत्तो । अत्यि आसवविप्पयुत्तसासवो,
 अत्यि आसवविप्पयुत्तअनासवो । अत्यि संयोजनियो, अत्यि असंयोज-
 10 नियो । अत्यि संयोजनसम्पयुत्तो, अत्यि संयोजनविप्पयुत्तो । अत्यि
 संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनियो, अत्यि संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो ।

अत्यि गन्धनियो, अत्यि अगन्धनियो । अत्यि गन्धसम्पयुत्तो,
 अत्यि गन्धविप्पयुत्तो । अत्यि गन्धविप्पयुत्तगन्धनियो, अत्यि गन्ध-
 विप्पयुत्तअगन्धनियो । अत्यि ओघनियो, अत्यि अनोघनियो ।
 15 अत्यि ओघसम्पयुत्तो, अत्यि ओघविप्पयुत्तो । अत्यि ओघविप्पयुत्त-
 ओघनियो, अत्यि ओघविप्पयुत्तअनोघनियो । अत्यि योगनियो, अत्यि
 अयोगनियो । अत्यि योगसम्पयुत्तो, अत्यि योगविप्पयुत्तो । अत्यि
 योगविप्पयुत्तयोगनियो, अत्यि योगविप्पयुत्तअयोगनियो । अत्यि नीवर-
 णियो, अत्यि अनीवरणियो । अत्यि नीवरणसम्पयुत्तो, अत्यि नीवरण-
 20 विप्पयुत्तो । अत्यि नीवरणविप्पयुत्तनीवरणियो, अत्यि नीवरण-
 विप्पयुत्तअनीवरणियो ।

56

अत्यि परामट्ठो, अत्यि अपरामट्ठो । अत्यि परामास-
 सम्पयुत्तो, अत्यि परामासविप्पयुत्तो । अत्यि परामासविप्पयुत्तपरामट्ठो,
 अत्यि परामासविप्पयुत्तअपरामट्ठो । अत्यि उपादिन्नो, अत्यि अनु-
 25 पादिन्नो । अत्यि उपादानियो, अत्यि अनुपादानियो । अत्यि उपादान-
 सम्पयुत्तो, अत्यि उपादानविप्पयुत्तो । अत्यि उपादानविप्पयुत्तउपादा-
 नियो, अत्यि उपादानविप्पयुत्तअनुपादानियो । अत्यि सङ्किलेसिको,
 अत्यि असङ्किलेसिको । अत्यि सङ्किलिट्ठो, अत्यि असङ्किलिट्ठो ।

अत्थि किलेससम्पयुत्तो, अत्थि किलेसविप्पयुत्तो । अत्थि किलेसविप्प-
 युत्तसङ्खिलेसिको, अत्थि किलेसविप्पयुत्तअसङ्खिलेसिको । अत्थि दस्सनेन
 पहातव्वो, अत्थि न दस्सनेन पहातव्वो । अत्थि भावनाय पहातव्वो,
 अत्थि न भावनाय पहातव्वो । अत्थि दस्सनेन पहातव्वहेतुको, अत्थि न
 दस्सनेन पहातव्वहेतुको । अत्थि भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्थि न 5
 भावनाय पहातव्वहेतुको ।

अत्थि सवितक्को, अत्थि अवितक्को । अत्थि सविचारो,
 अत्थि अविचारो । अत्थि सप्पीतिको, अत्थि अप्पीतिको । अत्थि
 पीतिसहगतो, अत्थि न पीतिसहगतो । अत्थि सुखसहगतो, अत्थि न
 सुखसहगतो । अत्थि उपेक्खासहगतो, अत्थि न उपेक्खासहगतो । अत्थि 10
 कामावचरो, अत्थि न कामावचरो । अत्थि रूपावचरो, अत्थि न
 रूपावचरो । अत्थि' अरूपावचरो, अत्थि न अरूपावचरो', अत्थि
 परियापन्नो, अत्थि अपरियापन्नो । अत्थि निय्यानिको, अत्थि अनिय्या-
 निको । अत्थि नियतो, अत्थि अनियतो । अत्थि सउत्तरो, अत्थि
 अनुत्तरो । अत्थि सरणो, अत्थि अरणो । 15

B 52

३८४. तिविधेन विञ्जाणक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि
 अकुसलो, अत्थि अव्याफतो ... पे०... । एवं दसविधेन विञ्जाणक्खन्धो ।

R. 57

(४)

३८५. एकविधेन विञ्जाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

३८६. दुविधेन विञ्जाणक्खन्धो - अत्थि सरणो, अत्थि
 अरणो । 20

३८७. तिविधेन विञ्जाणक्खन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय
 सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय
 वेदनाय सम्पयुत्तो । अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो,
 अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो ... पे०... । एवं
 दसविधेन विञ्जाणक्खन्धो । 25

दुकमूलकं ।

(५)

३८८. एकविधेन विञ्जाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

३८६. द्विविधेन विञ्जाणक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

३८७. तिविधेन विञ्जाणक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन विञ्जाणक्खन्धो ।

(६)

5 ३८८. एकविधेन विञ्जाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

३८९. द्विविधेन विञ्जाणक्खन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि हेतुविप्पयुत्तो ... पे०... अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

३९०. तिविधेन विञ्जाणक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन विञ्जाणक्खन्धो ।

(७)

10 ३९१. एकविधेन विञ्जाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

३९२. द्विविधेन विञ्जाणक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

३९३. तिविधेन विञ्जाणक्खन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो । अत्थि विपाको ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन विञ्जाणक्खन्धो ।

(८)

३९४. एकविधेन विञ्जाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

३९५. द्विविधेन विञ्जाणक्खन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि हेतुविप्पयुत्तो ... पे०... अत्थि सरणो, अत्थि अरणो ।

३९६. तिविधेन विञ्जाणक्खन्धो - अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं दसविधेन विञ्जाणक्खन्धो ।

तिकमूलकं ।

(९)

४००. एकविधेन विञ्जाणक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४०१. द्विविधेन विज्ञानवखन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

४०२. त्रिविधेन विज्ञानवखन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानवखन्धो ।

(१०)

४०३. एकविधेन विज्ञानवखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो । 5

४०४. द्विविधेन विज्ञानवखन्धो - अत्थि हेतुसम्पयुत्तो, अत्थि हेतुविप्पयुत्तो । R. 59

४०५. त्रिविधेन विज्ञानवखन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानवखन्धो । 10

(११)

४०६. एकविधेन विज्ञानवखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४०७. द्विविधेन विज्ञानवखन्धो - अत्थि न हेतु सहेतुको, अत्थि न हेतु अहेतुको ।

४०८. त्रिविधेन विज्ञानवखन्धो - अत्थि विपाको, अत्थि विपाकधम्मघम्मो, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मघम्मो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानवखन्धो । 15

(१२)

४०९. एकविधेन विज्ञानवखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४१०. द्विविधेन विज्ञानवखन्धो - अत्थि लोक्कियो, अत्थि लोक्कित्तरो ।

४११. त्रिविधेन विज्ञानवखन्धो - अत्थि उपादिद्गुपादानियो, अत्थि अनुपादिद्गुपादानियो, अत्थि अनुपादिद्गुअनुपादानियो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानवखन्धो । 20 B. 54

(१३)

४१२. एकविधेन विज्ञानवखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४१३. द्विविधेन विज्ञानवखन्धो - अत्थि केनचि विज्जेय्यो, अत्थि केनचि न विज्जेय्यो ।

४१४. त्रिविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि सङ्किलिट्टसङ्किलेसिको, अत्यि असङ्किलिट्टसङ्किलेसिको, अत्यि असङ्किलिट्टअसङ्किलेसिको ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानकखन्धो ।

(१४)

४१५. एकविधेन विज्ञानकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

5 ४१६. दुविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि सासवो, अत्यि अनासवो ।

४१७. त्रिविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि सवितक्कसविचारो, अत्यि अवितक्कविचारमत्तो, अत्यि अवितक्कअविचारो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानकखन्धो ।

(१५)

10 ४१८. एकविधेन विज्ञानकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४१९. दुविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि आसवसम्पयुत्तो, अत्यि आसवविप्पयुत्तो ।

४२०. त्रिविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि पीतिसहगतो, अत्यि सुखसहगतो, अत्यि उपेक्खासहगतो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञान-
15 कखन्धो ।

(१६)

४२१. एकविधेन विज्ञानकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४२२. दुविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि आसवविप्पयुत्त-
सासवो, अत्यि आसवविप्पयुत्तअनासवो ।

४२३. त्रिविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि दस्सनेन पहातब्बो,
20 अत्यि भावनाय पहातब्बो, अत्यि नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बो
... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानकखन्धो ।

(१७)

४२४. एकविधेन विज्ञानकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४२५. दुविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि संयोजनियो, अति
असंयोजनियो ।

४२६. त्रिविधेन विज्ञानकलन्धो - अत्रिथ दस्सनेन पहातव्वहेतुको, अत्रिथ भावनाय पहातव्वहेतुको, अत्रिथ नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुको ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानकलन्धो ।

(१८)

४२७. एकविधेन विज्ञानकलन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४२८. दुविधेन विज्ञानकलन्धो - अत्रिथ संयोजनसम्पयुत्तो, 5
अत्रिथ संयोजनविप्पयुत्तो ।

४२९. त्रिविधेन विज्ञानकलन्धो - अत्रिथ आचयगामी, अत्रिथ अपचयगामी, अत्रिथ नेवाचयगामिनापचयगामी ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानकलन्धो ।

(१९)

४३०. एकविधेन विज्ञानकलन्धो - फस्ससम्पयुत्तो । 10

४३१. दुविधेन विज्ञानकलन्धो - अत्रिथ संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनियो, अत्रिथ संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनियो ।

४३२. त्रिविधेन विज्ञानकलन्धो - अत्रिथ सेक्खो, अत्रिथ असेक्खो, अत्रिथ नेवसेक्खनासेक्खो^१ ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानकलन्धो । 15

(२०)

४३३. एकविधेन विज्ञानकलन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४३४. दुविधेन विज्ञानकलन्धो - अत्रिथ गन्थनियो, अत्रिथ अगन्थनियो ।

४३५. त्रिविधेन विज्ञानकलन्धो - अत्रिथ परित्तो, अत्रिथ महग्गतो, अत्रिथ अप्पमाणो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानकलन्धो । 20

(२१)

४३६. एकविधेन विज्ञानकलन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४३७. दुविधेन विज्ञानकलन्धो - अत्रिथ गन्थसम्पयुत्तो, अत्रिथ गन्थविप्पयुत्तो ।

१. नेवसेक्खो नासेक्खो - स्या० ।

४३८. त्रिविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि परित्तरम्मणो, अत्यि महग्गतारम्मणो, अत्यि अप्पमाणारम्मणो ... पे०... । एवं दस-विधेन विज्ञानकखन्धो ।

(२२)

४३९. एकविधेन विज्ञानकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।
 5 ४४०. दुविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि गन्धविप्पयुत्तगन्ध-नियो, अत्यि गन्धविप्पयुत्तअगन्धनियो ।

४४१. त्रिविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि हीनो, अत्यि मज्झिमो, अत्यि पणीतो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानकखन्धो ।

(२३)

४४२. एकविधेन विज्ञानकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।
 10 ४४३. दुविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि ओघनियो, अत्यि अनोघनियो ।

४४४. त्रिविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि मिच्छत्तनियतो, अत्यि सम्मत्तनियतो, अत्यि अनियतो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानकखन्धो ।

(२४)

४४५. एकविधेन विज्ञानकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।
 15 ४४६. दुविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि ओघसम्पयुत्तो, अत्यि ओघविप्पयुत्तो ।

४४७. त्रिविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि मग्गारम्मणो, अत्यि मग्गहेतुको, अत्यि मग्गाधिपति ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञान-
 20 कखन्धो ।

(२५)

४४८. एकविधेन विज्ञानकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।
 ४४९. दुविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि ओघविप्पयुत्त-
 ओघनियो, अत्यि ओघविप्पयुत्तअनोघनियो ।
 ४५०. त्रिविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्यि उप्पघ्नो, अत्यि
 25 अनुप्पघ्नो, अत्यि उप्पादी ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानकखन्धो ।

(२६)

४५१. एकविधेन विज्ञानकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४५२. दुविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्थि योगनियो, अत्थि अयोगनियो ।

४५३. त्रिविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्थि अतीतो, अत्थि अनागतो, अत्थि पच्चुप्पन्नो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञानकखन्धो । 5

(२७)

४५४. एकविधेन विज्ञानकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४५५. दुविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्थि योगसम्पयुत्तो, अत्थि योगविप्पयुत्तो ।

४५६. त्रिविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्थि अतीतारम्मणो, अत्थि अनागतारम्मणो, अत्थि पच्चुप्पत्तारम्मणो ... पे०... । एवं दस- 10
विधेन विज्ञानकखन्धो ।

B. 57

(२८)

४५७. एकविधेन विज्ञानकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४५८. दुविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्थि योगविप्पयुत्तयोग-
नियो, अत्थि योगविप्पयुत्तअयोगनियो ।४५९. त्रिविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्थि अज्झत्तो, अत्थि 15
वहिद्धो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धो ... पे०... । एवं दसविधेन विज्ञान-
कखन्धो ।

(२९)

४६०. एकविधेन विज्ञानकखन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

४६१. दुविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्थि नीवरणियो, अत्थि
अनीवरणियो । 20४६२. त्रिविधेन विज्ञानकखन्धो - अत्थि अज्झत्तारम्मणो,
अत्थि वहिद्धारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्धारम्मणो ... पे०... । एवं
दसविधेन विज्ञानकखन्धो ।

उभयोपट्टकं ।

(३०)

४६३ सत्तविधेन विज्जाणकखन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो । एव सत्तविधेन विज्जाणकखन्धो ।

४६४ अपरो पि सत्तविधेन विज्जाणकखन्धो - अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खम-
सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो पे० अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो । एव सत्तविधेन
विज्जाणकखन्धो ।

४६५ चतुवीसतिविधेन विज्जाणकखन्धो - चक्खुसम्फत्सपच्चया विज्जाणकखन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, सोत्तसम्फत्सपच्चया पे० घानसम्फत्सपच्चया पे० जिह्वासम्फत्सपच्चया पे० कायसम्फत्सपच्चया पे० मनो-
सम्फत्सपच्चया विज्जाणकखन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, चक्खुविज्जाण, सोत्तविज्जाण, घानविज्जाण, जिह्वा-
विज्जाण, कायविज्जाण, मनोविज्जाण । एव चतुवीसतिविधेन विज्जाणकखन्धो ।

४६६ अपरो पि चतुवीसतिविधेन विज्जाणकखन्धो - चक्खु-
सम्फत्सपच्चया विज्जाणकखन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तो, अत्थि अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो पे० अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो, चक्खुविज्जाण पे० कायविज्जाण, मनो-
विज्जाण, सोत्तसम्फत्सपच्चया पे० घानसम्फत्सपच्चया पे० जिह्वासम्फत्सपच्चया पे० कायसम्फत्सपच्चया पे० मनो-
सम्फत्सपच्चया विज्जाणकखन्धो अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो, चक्खुविज्जाण, सोत्तविज्जाण, घानविज्जाण, जिह्वाविज्जाण, कायविज्जाण, मनोविज्जाण । एव चतुवीसतिविधेन विज्जाणकखन्धो ।

४६७. तिसतिविधेन विज्ञानकखन्धो - चक्षुसम्फस्सपच्चया
 विज्ञानकखन्धो अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपा-
 वचरो, अत्थि अपरियापन्नो; सोतसम्फस्सपच्चया ... पे०... धानसम्फस्स-
 पच्चया ... पे०... जिह्वासम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया
 ... पे०... मनोसम्फस्सपच्चया विज्ञानकखन्धो अत्थि कामावचरो, अत्थि 5
 रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो; चक्षुविज्ञाणं,
 सोतविज्ञाणं, धानविज्ञाणं, जिह्वाविज्ञाणं, कायविज्ञाणं, मनो-
 विज्ञाणं । एवं तिसतिविधेन विज्ञानकखन्धो ।

R. 61

४६८. बहुविधेन विज्ञानकखन्धो - चक्षुसम्फस्सपच्चया
 विज्ञानकखन्धो अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, 10
 अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरि-
 यापन्नो, चक्षुविज्ञाणं ... पे०... मनोविज्ञाणं; सोतसम्फस्सपच्चया
 ... पे०... धानसम्फस्सपच्चया ... पे०... जिह्वासम्फस्सपच्चया ... पे०...
 कायसम्फस्सपच्चया ... पे०... मनोसम्फस्सपच्चया विज्ञानकखन्धो
 अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि अव्याकतो, अत्थि कामावचरो, 15
 अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि अपरियापन्नो, चक्षु-
 विज्ञाणं ... पे०... मनोविज्ञाणं । एवं बहुविधेन विज्ञानकखन्धो ।

४६९. अपरो पि बहुविधेन विज्ञानकखन्धो - चक्षुसम्फस्स-
 पच्चया विज्ञानकखन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो ...पे०... अत्थि
 अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्तवहिद्वारम्मणो, 20
 अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपावचरो, अत्थि
 अपरियापन्नो; सोतसम्फस्सपच्चया ...पे०... धानसम्फस्सपच्चया ...पे०...
 जिह्वासम्फस्सपच्चया ... पे०... कायसम्फस्सपच्चया ... पे०... मनो-
 सम्फस्सपच्चया विज्ञानकखन्धो अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तो
 ... पे०... अत्थि अज्झत्तारम्मणो, अत्थि वहिद्वारम्मणो, अत्थि अज्झत्त- 25
 वहिद्वारम्मणो, अत्थि कामावचरो, अत्थि रूपावचरो, अत्थि अरूपा-
 वचरो, अत्थि अपरियापन्नो; चक्षुविज्ञाणं, सोतविज्ञाणं, धान-
 विज्ञाणं, जिह्वाविज्ञाणं, कायविज्ञाणं, मनोविज्ञाणं । एवं
 बहुविधेन विज्ञानकखन्धो ।

B. 59

अयं वुच्चति विज्ञानकखन्धो ।

अनिघममहाजनीयं ।

§ ३. पञ्चापुच्छरुः^१

४७०. पञ्चरसन्धा - रूपखन्धो, वेदनाखन्धो, सञ्जा-
खन्धो, सङ्कारखन्धो, विञ्जाणखन्धो ।

४७१ पञ्चन्न गन्धान कति कुमला, कति अकुसला, कति
अव्याकता पे० कति मग्णा, कति अरणा ?

१. तिफमातिकानुक्रमेण

४७२ रूपखन्धो अव्याकतो । चत्तारो खन्धा सिया कुमला,
सिया अकुसला, मिया अव्याकता ।

४७३ द्वे खन्धा न वत्तव्या - "सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता" ति
पि, "दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता" ति पि, "अदुक्खमसुखाय वेदनाय
सम्पयुत्ता" ति पि । तयो खन्धा सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया
१० दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ।

४७४. रूपखन्धो नेवविपाकनविपाकधम्मघम्मो । चत्तारो
खन्धा सिया विपाका, सिया विपाकधम्मघम्मा, सिया नेवविपाक-
नविपाकधम्मघम्मा ।

४७५. रूपखन्धो सिया उपादिन्नुपादानियो, सिया अनुपादिन्नु-
१५ पादानियो । चत्तारो खन्धा सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नु-
पादानिया, सिया अनुपादिन्ननुपादानिया ।

४७६. रूपखन्धो असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिको । चत्तारो खन्धा
सिया सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका, सिया असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका, सिया
असङ्किलिट्ठअसङ्किलेसिका ।

४७७ रूपखन्धो अवितक्कअविचारो । तयो खन्धा सिया
सवितक्कसविचारा, मिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्क-
अविचारा । सङ्कारखन्धो सिया सवितक्कसविचारो, सिया अवितक्क-
विचारमत्तो, सिया अवितक्कअविचारो, सिया न वत्तव्यो - "सवितक्क-
सविचारो" ति पि, "अवितक्कविचारमत्तो" ति पि, "अवितक्क-
२५ अविचारो" ति पि ।

१ सन्धविमङ्गो (पञ्चापुच्छरु) - मी०, स्या० रो० पा० यवेभु नत्व ।

४७८. रूपखन्धो न वत्तव्वो - "पीतिसहगतो" ति पि, "सुख-
सहगतो" ति पि, "उपेक्खासहगतो" ति पि । वेदनाखन्धो सिया
पीतिसहगतो न सुखसहगतो न उपेक्खासहगतो, सिया न वत्तव्वो -
"पीतिसहगतो" ति । तयो खन्धा सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता,
सिया उपेक्खासहगता, सिया न वत्तव्वा - "पीतिसहगता" ति पि, "सुख- 5
सहगता" ति पि, "उपेक्खासहगता" ति पि ।

४७९. रूपखन्धो नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वो । चत्तारो
खन्धा सिया दस्सनेन पहातव्वा, सिया भावनाय पहातव्वा, सिया नेव
दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा ।

४८०. रूपखन्धो नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुको । 10
चत्तारो खन्धा सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया भावनाय पहातव्व-
हेतुका, सिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

४८१. रूपखन्धो नेवाचयगामिनापचयगामी । चत्तारो खन्धा
सिया आचयगामिनो, सिया अपचयगामिनो, सिया नेवाचयगामि-
नापचयगामिनो । 15

४८२. रूपखन्धो नेवसेक्खनासेक्खो । चत्तारो खन्धा सिया
सेक्खा, सिया असेक्खा, सिया नेवसेक्खनासेक्खा ।

४८३. रूपखन्धो परित्तो । चत्तारो खन्धा सिया परित्ता,
सिया महग्गता, सिया अप्पमाणा ।

४८४. रूपखन्धो अनारम्मणो । चत्तारो खन्धा सिया परित्ता- 20
रम्मणा, सिया महग्गतारम्मणा, सिया अप्पमाणारम्मणा, सिया
न वत्तव्वा - "परित्त्तारम्मणा" ति पि, "महग्गतारम्मणा" ति पि,
"अप्पमाणारम्मणा" ति पि । R. 63

४८५. रूपखन्धो मज्झिमो । चत्तारो खन्धा सिया हीना,
सिया मज्झिमा, सिया पणीता । 25

४८६. रूपखन्धो अनियतो । चत्तारो खन्धा सिया मिच्छत्त-
नियता, सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता । B. 61

४८७. रूपखन्धो अनारम्मणो । चत्तारो खन्धा सिया मग्गा-
रम्मणा, सिया मग्गहेतुका, सिया मग्गाधिपतिनो, सिया न वत्तव्वा -

“नगारम्मणा” ति पि, “मग्गहेतुका” ति पि, “मग्गाधिपतिनो” ति पि; सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो; सिया अतीता, सिया यनागता, सिया पच्चुप्पन्ना ।

४८८. रूपकखन्धो अनारम्मणो । चत्तारो खन्धा सिया अतीता-
5 रम्मणा, सिया अनागतारम्मणा, सिया पच्चुप्पन्नारम्मणा, सिया न वत्तव्वा - “अतीतारम्मणा” ति पि, “अनागतारम्मणा” ति पि, “पच्चु-
प्पन्नारम्मणा” ति पि; सिया अज्जत्ता, सिया वहिद्धा, सिया अज्जत्त-
वहिद्धा ।

४८९. रूपकखन्धो अनारम्मणो । चत्तारो खन्धा सिया अज्जत्ता-
10 रम्मणा, सिया वहिद्धारम्मणा, सिया अज्जत्तवहिद्धारम्मणा, सिया न वत्तव्वा - “अज्जत्तारम्मणा” ति पि, “वहिद्धारम्मणा” ति पि
“अज्जत्तवहिद्धारम्मणा” ति पि ।

४९०. चत्तारो खन्धा अनिदस्सनअप्पटिघा । रूपकखन्धो सिय
सनिदस्सनसप्पटिघो, सिया अनिदस्सनसप्पटिघो, सिया अनिदस्सन
15 अप्पटिघो ।

२. दुक्कमातिकामुक्कमेन

(१)

४९१. चत्तारो खन्धा न हेतू । सद्धारकखन्धो सिया हेतु
सियानहेतु ।

४९२. रूपकखन्धो अहेतुको । चत्तारो खन्धा सिया सहेतुक
सिया अहेतुका ।

20 ४९३. रूपकखन्धो हेतुविप्पयुत्तो । चत्तारो खन्धा सिया हेतु
सम्पयुत्ता, सिया हेतुविप्पयुत्ता ।

४९४. रूपकखन्धो न वत्तव्वो - “हेतु चेव सहेतुको चा” ।
पि, “सहेतुको चेव न च हेतू” ति पि । तयो खन्धान वत्तव्वा - “हे
चेव सहेतुका चा” ति^१, सिया सहेतुका चेव न च हेतू, सिया न वत्तव्वा
25 “सहेतुका चेव न च हेतू” ति । सद्धारकखन्धो सिया हेतुचेव सहेतु
च, सिया सहेतुको चेव न च हेतु, सिया न वत्तव्वो - “हेतु चेव सहेतु
चा” ति पि, “सहेतुको चेव न च हेतू” ति पि ।

४९५. रूपखन्धो न वत्तव्वो - "हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तो चा" ति पि, "हेतुसम्पयुत्तो चेव न च हेतू" ति पि । तयो खन्धा न वत्तव्वा - "हेतू चेव हेतुसम्पयुत्ता चा" ति, सिया हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू, सिया न वत्तव्वा - "हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू" ति । सङ्खारखन्धो सिया हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तो च, सिया हेतुसम्पयुत्तो चेव न च हेतु, सिया न वत्तव्वो - "हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तो चा" ति पि, "हेतुसम्पयुत्तो चेव न च हेतू" ति पि ।

5 B 62

४९६. रूपखन्धो न हेतु अहेतुको । तयो खन्धा सिया न हेतू सहेतुका, सिया न हेतू अहेतुका । सङ्खारखन्धो सिया न हेतु सहेतुको, सिया न हेतु अहेतुको, सिया न वत्तव्वो - "न हेतु सहेतुको" ति पि, "न हेतु अहेतुको" ति पि ।

R. 64

10

(२)

४९७. सप्पच्चया । सङ्खता । चत्तारो खन्धा अनिदस्सजा । रूपखन्धो सिया सनिदस्सनो, सिया अनिदस्सनो ।

४९८. चत्तारो खन्धा अप्पटिघा । रूपखन्धो सिया सप्पटिघो, सिया अप्पटिघो ।

15

४९९. रूपखन्धो रूपं । चत्तारो खन्धा अरूपा ।

५००. रूपखन्धो लोकियो । चत्तारो खन्धा सिया लोकिया, सिया लोक्कुत्तरा; केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या ।

(३)

५०१. चत्तारो खन्धा नो आसवा । सङ्खारखन्धो सिया आसवो, सिया नो आसवो ।

20

५०२. रूपखन्धो सासवो । चत्तारो खन्धा सिया सासवा, सिया अनासवा ।

५०३. रूपखन्धो आसवविप्पयुत्तो । चत्तारो खन्धा सिया आसवसम्पयुत्ता, सिया आसवविप्पयुत्ता ।

५०४. रूपखन्धो न वत्तव्वो - "आसवो चेव सासवो चा" ति, सासवो चेव नो च आसवो । तयो खन्धा न वत्तव्वा - "आसवा चेव

25

सासवा चा" ति, सिया सासवा चैव नो च आसवा, सिया न वत्तव्वा - "सासवा चैव नो च आसवा" ति । सङ्खारक्खन्धो सिया आसवो चैव सासवो च, सिया सासवो चैव नो च आसवो, सिया न वत्तव्वो - "आसवो चैव सासवो चा" ति पि, "सासवो चैव नो च आसवो" ति पि ।

५ ५०५. रूपक्खन्धो न वत्तव्वो - "आसवो चैव आसवसम्पयुत्तो चा" ति पि, "आसवसम्पयुत्तो चैव नो च आसवो" ति पि । तयो खन्धा न वत्तव्वा - "आसवा चैव आसवसम्पयुत्ता चा" ति, सिया आसवसम्पयुत्ता चैव नो च आसवा, सिया न वत्तव्वा - "आसवसम्पयुत्ता चैव नो च आसवा" ति । सङ्खारक्खन्धो सिया आसवो चैव आसवसम्पयुत्तो च, सिया आसवसम्पयुत्तो चैव नो च आसवो, सिया न वत्तव्वो - "आसवो चैव आसवसम्पयुत्तो चा" ति पि, "आसवसम्पयुत्तो चैव नो च आसवो" ति पि ।

३ ५०६. रूपक्खन्धो आसवविप्पयुत्तसासवा । चत्तारो खन्धा सिया आसवविप्पयुत्तसासवा, सिया आसवविप्पयुत्तअनासवा, सिया न वत्तव्वा - "आसवविप्पयुत्तसासवा" ति पि, "आसवविप्पयुत्तअनासवा" ति पि ।

(४)

५०७. चत्तारो खन्धा नो संयोजना । सङ्खारक्खन्धो सिया संयोजनं, सिया नो संयोजनं ।

५०८. रूपक्खन्धो संयोजनियो । चत्तारो खन्धा सिया संयोज-
निया, सिया असंयोजनिया ।

५०९. रूपक्खन्धो संयोजनविप्पयुत्तो । चत्तारो खन्धा सिं संयोजनसम्पयुत्ता, सिया संयोजनविप्पयुत्ता ।

२.६५ २५ ५१०. रूपक्खन्धो न वत्तव्वो - "संयोजनं चैव संयोजनिय चा" ति, "संयोजनियो चैव नो च संयोजनं" । तयो खन्धा न वत्तव्वा "संयोजना चैव संयोजनिया चा" ति, सिया संयोजनिया चैव नो संयोजना, सिया न वत्तव्वा - "संयोजनिया चैव नो च संयोजना" ति सङ्खारक्खन्धो सिया संयोजनं चैव संयोजनियो च, सिया संयोजनिय चैव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वो - "संयोजनं चैव संयोजनियो च ति पि, "संयोजनियो चैव नो च संयोजनं" ति पि ।

५११. रूपकखन्धो न वत्तव्वो — “संयोजनं चैव संयोजन-
सम्पयुत्तो चा” ति पि, “संयोजनसम्पयुत्तो चैव नो च संयोजनं” ति पि ।
तयो खन्धा न वत्तव्वा — “संयोजना चैव संयोजनसम्पयुत्ता चा” ति,
सिया संयोजनसम्पयुत्ता चैव नो च संयोजना, सिया न वत्तव्वा —
“संयोजनसम्पयुत्ता चैव नो च संयोजना” ति । सङ्खारकखन्धो सिया 5
संयोजनं चैव संयोजनसम्पयुत्तो च, सिया संयोजनसम्पयुत्तो चैव नो च
संयोजनं, सिया न वत्तव्वो — “संयोजनं चैव संयोजनसम्पयुत्तो चा” ति
पि, “संयोजनसम्पयुत्तो चैव नो च संयोजनं” ति पि ।

५१२. रूपकखन्धो संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनियो । चत्तारो
खन्धा सिया संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनिया, सिया संयोजनविप्पयुत्त- 10
असंयोजनिया, सिया न वत्तव्वा — “संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनिया” ति
पि, “संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनिया” ति पि ।

(५)

५१३. चत्तारो खन्धा नो गन्था । सङ्खारकखन्धो सिया गन्थो,
सिया नो गन्थो ।

५१४. रूपकखन्धो गन्थनियो । चत्तारो खन्धा सिया गन्थ- 15
निया, सिया अगन्थनिया ।

५१५. रूपकखन्धो गन्थविप्पयुत्तो । चत्तारो खन्धा सिया गन्थ-
सम्पयुत्तो, सिया गन्थविप्पयुत्ता ।

५१६. रूपकखन्धो न वत्तव्वो — “गन्थो चैव गन्थनियो चा”
ति, “गन्थनियो चैव नो च गन्थो” । तयो खन्धा न वत्तव्वा — “गन्था 20 B. 64
चैव गन्थनिया चा” ति, सिया गन्थनिया चैव नो च गन्था, सिया न वत्तव्वा
— “गन्थनिया चैव नो च गन्था” ति । सङ्खारकखन्धो सिया गन्थो चैव
गन्थनियो च, सिया गन्थनियो चैव नो च गन्थो, सिया न वत्तव्वो — “गन्थो
चैव गन्थनियो चा” ति पि, “गन्थनियो चैव नो च गन्थो” ति पि ।

५१७. रूपकखन्धो न वत्तव्वो — “गन्थो चैव गन्थसम्पयुत्तो चा” 25
ति पि, “गन्थसम्पयुत्तो चैव नो च गन्थो” ति पि । तयो खन्धा न वत्तव्वा
— “गन्था चैव गन्थसम्पयुत्ता चा” ति, सिया गन्थसम्पयुत्ता चैव नो च
गन्था, सिया न वत्तव्वा — “गन्थसम्पयुत्ता चैव नो च गन्था” ति ।

सङ्खारक्खन्धो सिया गन्थो च्चैव गन्थसम्पयुत्तो च, सिया गन्थसम्पयुत्तो च्चैव नो च गन्थो, सिया न वत्तब्बो - "गन्थो च्चैव गन्थसम्पयुत्तो चा" ति पि, "गन्थसम्पयुत्तो च्चैव नो च गन्थो" ति पि ।

५१८. रूपक्खन्धो गन्थविप्पयुत्तगन्थनियो । चत्तारो खन्धा
5 सिया गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया, सिया गन्थविप्पयुत्तअगन्थनिया, सिया न वत्तब्बा - "गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया" ति पि, "गन्थविप्पयुत्तअगन्थनिया" ति पि ।

(६-८)

५१९. चत्तारो खन्धा नो श्रोघा ... पे०... नो योगा ... पे०...
नो नीवरणा । सङ्खारक्खन्धो सिया नीवरणं, सिया नो नीवरणं ।

10 ५२०. रूपक्खन्धो नीवरणियो । चत्तारो खन्धा सिया नीवरणिया, सिया अनीवरणिया ।

५२१. रूपक्खन्धो नीवरणविप्पयुत्तो । चत्तारो खन्धा सिया नीवरणसम्पयुत्ता, सिया नीवरणविप्पयुत्ता ।

५२२. रूपक्खन्धो न वत्तब्बो - "नीवरणं च्चैव नीवरणियो चा"
15 ति, "नीवरणियो च्चैव नो च नीवरणं" । तयो खन्धा न वत्तब्बा - "नीवरणा च्चैव नीवरणिया चा" ति, सिया नीवरणिया च्चैव नो च नीवरणा, सिया न वत्तब्बा - "नीवरणिया च्चैव नो च नीवरणा" ति । सङ्खारक्खन्धो सिया नीवरणं च्चैव नीवरणियो च, सिया नीवरणियो च्चैव नो च नीवरणं, सिया न वत्तब्बो - "नीवरणं च्चैव नीवरणियो चा" ति पि, "नीवरणियो
20 च्चैव नो च नीवरणं" ति पि ।

५२३. रूपक्खन्धो न वत्तब्बो - "नीवरणं च्चैव नीवरणसम्पयुत्तो चा" ति पि, "नीवरणसम्पयुत्तो च्चैव नो च नीवरणं" ति पि । तयो खन्धा न वत्तब्बा - "नीवरणा च्चैव नीवरणसम्पयुत्ता चा" ति, सिया नीवरणसम्पयुत्ता च्चैव नो च नीवरणा, सिया न वत्तब्बा - "नीवरणसम्पयुत्ता
25 च्चैव नो च नीवरणा" ति । सङ्खारक्खन्धो सिया नीवरणं च्चैव नीवरणसम्पयुत्तो च, सिया नीवरणसम्पयुत्तो च्चैव नो च नीवरणं, सिया न वत्तब्बो - "नीवरणं च्चैव नीवरणसम्पयुत्तो चा" ति पि, "नीवरणसम्पयुत्तो च्चैव नो च नीवरणं" ति पि ।

५२४. रूपक्खन्धो नीवरणविप्पयुत्तनीवरणियो । चत्तारो
खन्धा सिया नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया, सिया नीवरणविप्पयुत्त-
अनीवरणिया, सिया न वत्तव्वा - "नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया"
ति पि, "नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणिया" ति पि ।

(६)

५२५. चत्तारो खन्धा नो परामासा । सङ्खारक्खन्धो सिया 5
परामासो, सिया नो परामासो ।

५२६. रूपक्खन्धो परामट्ठो । चत्तारो खन्धा सिया परामट्ठा,
सिया अपरामट्ठा ।

५२७. रूपक्खन्धो परामासविप्पयुत्तो । तयो खन्धा सिया
परामाससम्पयुत्ता, सिया परामासविप्पयुत्ता । सङ्खारक्खन्धो सिया 10
परामाससम्पयुत्तो, सिया परामासविप्पयुत्तो, सिया न वत्तव्वो - "परा-
माससम्पयुत्तो" ति पि, "परामसविप्पयुत्तो" ति पि ।

५२८. रूपक्खन्धो न वत्तव्वो - "परामासो च्चैव परामट्ठो चा"
ति, "परामट्ठो च्चैव नो च परामासो" । तयो खन्धान वत्तव्वा - "परामासा
च्चैव परामट्ठा चा" ति, सिया परामट्ठा च्चैव नो च परामासा, सिया न 15
वत्तव्वा - "परामट्ठा च्चैव नो च परामासा" ति । सङ्खारक्खन्धो सिया
परामासो च्चैव परामट्ठो च्च, सिया परामट्ठो च्चैव नो च परामासो, सिया
न वत्तव्वो - "परामासो च्चैव परामट्ठो चा" ति पि, "परामट्ठो च्चैव नो
च परामासो" ति पि ।

५२९. रूपक्खन्धो परामासविप्पयुत्तपरामट्ठो । चत्तारो खन्धा 20
सिया परामासविप्पयुत्तपरामट्ठा, सिया परामासविप्पयुत्तअपरामट्ठा,
सिया न वत्तव्वा - "परामासविप्पयुत्तपरामट्ठा" ति पि, "परामासविप्प-
युत्तअपरामट्ठा" ति पि ।

R. 67

(१०)

५३०. रूपक्खन्धो अनारम्मणो । चत्तारो खन्धा सारम्मणा ।

५३१. विञ्जाणक्खन्धो चित्तं । चत्तारो खन्धा नो चित्ता । 25

५३२. तयो खन्धा चेतसिका । द्वे खन्धा अचेतसिका ।

५३३. तयो खन्धा चित्तसम्पयुत्ता । रूपक्खन्धो चित्तविप्प-

युक्तो । विञ्जाणकखन्वो न वत्तव्वो - "चित्तेन सम्पयुक्तो" ति पि,
"चित्तेन विप्पयुक्तो" ति पि ।

५३४. तयो खन्वा चित्तसंसट्ठा । रूपकखन्वो चित्तविसंसट्ठो ।
विञ्जाणकखन्वो न वत्तव्वो - "चित्तेन संसट्ठो" ति पि, "चित्तेन
5 विसंसट्ठो" ति पि ।

५३५. तयो खन्वा चित्तसमुट्ठाना । विञ्जाणकखन्वो नो
चित्तसमुट्ठानो । रूपकखन्वो सिया चित्तसमुट्ठानो, सिया नो चित्तसमुट्ठानो ।

५३६. तयो खन्वा चित्तसहभुनो । विञ्जाणकखन्वो नो चित्त-
सहभू । रूपकखन्वो सिया चित्तसहभू, सिया नो चित्तसहभू ।

10 ५३७. तयो खन्वा चित्तानुपरिवत्तिनो । विञ्जाणकखन्वो नो
चित्तानुपरिवत्ति । रूपकखन्वो सिया चित्तानुपरिवत्ति, सिया नो चित्तानु-
5 परिवत्ति ।

५३८. तयो खन्वा चित्तसंसट्ठसमुट्ठाना । द्वे खन्वा नो चित्त-
संसट्ठसमुट्ठाना ।

15 ५३९. तयो खन्वा चित्तसंसट्ठसमुट्ठानसहभुनो । द्वे खन्वा नो
चित्तसंसट्ठसमुट्ठानसहभुनो ।

५४०. तयो खन्वा चित्तसंसट्ठसमुट्ठानानुपरिवत्तिनो । द्वे
खन्वा नो चित्तसंसट्ठसमुट्ठानानुपरिवत्तिनो ।

(११)

20 ५४१. विञ्जाणकखन्वो अज्झत्तिको । तयो खन्वा वाहिरा ।
रूपकखन्वो सिया अज्झत्तिको, सिया वाहिरो ।

५४२. चत्तारो खन्वा नो उपादा । रूपकखन्वो सिया उपादा,
सिया नो उपादा, सिया उपादिन्ना, सिया अनुपादिन्ना ।

५४३. चत्तारो खन्वा नो उपादाना । सद्धारकखन्वो सिया
उपादानं, सिया नो उपादानं ।

25 ५४४. रूपकखन्वो उपादानियो । चत्तारो खन्वा सिया उपा-
दानिया, सिया अनुपादानिया ।

५४५. रूपकखन्वो उपादानविप्पयुक्तो । चत्तारो खन्वा मिया
उपादानसम्पयुक्ता, सिया उपादानविप्पयुक्ता ।

५४६. रूपकखन्धो न वत्तव्वो — “उपादानं चेव उपादानियो चा”
 ति, “उपादानियो चेव नो च उपादानं” । तयो खन्धा न वत्तव्वा —
 “उपादानां चेव उपादानिया चा” ति, सिया उपादानिया चेव नो च
 उपादाना, सिया न वत्तव्वा — “उपादानिया चेव नो च उपादाना” ति ।
 सङ्खारकखन्धो सिया उपादानं चेव उपादानियो च, सिया उपादानियो 5
 चेव नो च उपादानं, सिया न वत्तव्वो — “उपादानं चेव उपादानियो चा”
 ति पि, “उपादानियो चेव नो च उपादानं” ति पि ।

५४७. रूपकखन्धो न वत्तव्वो — “उपादानं चेव उपादान-
 सम्पयुत्तो चा” ति पि, “उपादानसम्पयुत्तो चेव नो च उपादानं” ति पि ।
 तयो खन्धा न वत्तव्वा — “उपादानां चेव उपादानसम्पयुत्ता चा” ति, 10
 सिया उपादानसम्पयुत्ता चेव नो च उपादाना, सिया न वत्तव्वा — “उपा-
 दानसम्पयुत्ता चेव नो च उपादाना” ति । सङ्खारकखन्धो सिया उपादानं
 चेव उपादानसम्पयुत्तो च, सिया उपादानसम्पयुत्तो चेव नो च उपादानं,
 सिया न वत्तव्वो — “उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्तो चा” ति पि,
 “उपादानसम्पयुत्तो चेव नो च उपादानं” ति पि । 15

५४८. रूपकखन्धो उपादानविप्पयुत्तउपादानियो । चत्तारो
 खन्धा सिया उपादानविप्पयुत्तउपादानिया, सिया उपादानविप्पयुत्त-
 अनुपादानिया, सिया न वत्तव्वा — “उपादानविप्पयुत्तउपादानिया” ति
 पि, “उपादानविप्पयुत्तअनुपादानिया” ति पि ।

(१२)

५४९. चत्तारो खन्धा नो किलेसा । सङ्खारकखन्धो सिया 20
 किलेसो, सिया नो किलेसो ।

५५०. रूपकखन्धो सङ्किलेसिको । चत्तारो खन्धा सिया
 सङ्किलेसिका, सिया असङ्किलेसिका ।

५५१. रूपकखन्धो असङ्किलिट्ठो । चत्तारो खन्धा सिया सङ्किलि-
 ट्ठो, सिया असङ्किलिट्ठो । 25

५५२. रूपकखन्धो किलेसविप्पयुत्तो । चत्तारो खन्धा सिया
 किलेससम्पयुत्ता, सिया किलेसविप्पयुत्ता ।

५५३ रूपकखन्धो न वत्तव्वो - "किलेसो चेव सङ्किलेसिको चा" ति, "सङ्किलेसिको चेव नो च किलेसो" । तयो खन्धा न वत्तव्वा - "किलेसा चेव सङ्किलेसिका चा" ति, सिया सङ्किलेसिका चेव नो च किलेसा, सिया न वत्तव्वा - "सङ्किलेसिका चेव नो च किलेसा" ति ।
 5 सङ्कारकखन्धो सिया किलेसो चेव सङ्किलेसिको च, सिया सङ्किलेसिको चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वो - "किलेसो चेव सङ्किलेसिको चा" ति पि, "सङ्किलेसिको चेव नो च किलेसो" ति पि ।

५५४. रूपकखन्धो न वत्तव्वो - "किलेसो चेव सङ्किलिट्ठो चा" ति पि, "सङ्किलिट्ठो चेव नो च किलेसो" ति पि । तयो खन्धा न वत्तव्वा
 10 - "किलेसा चेव सङ्किलिट्ठा चा" ति, सिया सङ्किलिट्ठा चेव नो च किलेसा, सिया न वत्तव्वा - "सङ्किलिट्ठा चेव नो च किलेसा" ति । सङ्कारकखन्धो सिया किलेसो चेव सङ्किलिट्ठो च, सिया सङ्किलिट्ठो चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वो - "किलेसो चेव सङ्किलिट्ठो चा" ति पि, "सङ्किलिट्ठो चेव नो च किलेसो" ति पि ।

15 ५५५. रूपकखन्धो न वत्तव्वो - "किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तो चा" ति पि, "किलेससम्पयुत्तो चेव नो च किलेसो" ति पि । तयो खन्धा न वत्तव्वा - "किलेसा चेव किलेससम्पयुत्ता चा" ति, सिया किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसा, सिया न वत्तव्वा - किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसा" ति । सङ्कारकखन्धो सिया किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तो च,
 20 सिया किलेससम्पयुत्तो चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वो - "किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तो चा" ति पि, "किलेससम्पयुत्तो चेव नो च किलेसो" ति पि ।

५५६ रूपकखन्धो किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिको । चत्तारो खन्धा सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका, सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका,
 25 सिया न वत्तव्वा - "किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका" ति पि, "किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका" ति पि ।

(१३)

५५७ रूपकखन्धो न दस्सनेन पहातव्वो । चत्तारो खन्धा सिया दस्सनेन पहातव्वा, सिया न दस्सनेन पहातव्वा ।

५५८. रूपक्खन्धो न भावनाय पहातव्वो । चत्तारो खन्धा
सिया भावनाय पहातव्वा, सिया न भावनाय पहातव्वा ।

५५९. रूपक्खन्धो न दस्सनेन पहातव्वहेतुको । चत्तारो खन्धा
सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया न दस्सनेन पहातव्वहेतुका ।

५६०. रूपक्खन्धो न भावनाय पहातव्वहेतुको । चत्तारो खन्धा 5
सिया भावनाय पहातव्वहेतुका, सिया न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

५६१. रूपक्खन्धो अवितक्को । चत्तारो खन्धा सिया
सवितक्का, सिया अवितक्का ।

५६२. रूपक्खन्धो अविचारो । चत्तारो खन्धा सिया सविचारा,
सिया अविचारा । 10

५६३. रूपक्खन्धो अप्पीतिको, चत्तारो खन्धा सिया
सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका ।

५६४. रूपक्खन्धो न पीतिसहगतो । चत्तारो खन्धा सिया
पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता ।

५६५. द्वे खन्धा न सुखसहगता । तयो खन्धा सिया सुख- 15
सहगता, सिया न सुखसहगता ।

५६६. द्वे खन्धा न उपेक्खासहगता । तयो खन्धा सिया उपेक्खा-
सहगता, सिया न उपेक्खासहगता ।

५६७. रूपक्खन्धो कामावचरो । चत्तारो खन्धा सिया कामा-
वचरा, सिया न कामावचरा । 20

५६८. रूपक्खन्धो न रूपावचरो । चत्तारो खन्धा सिया रूपा-
वचरा, सिया न रूपावचरा ।

५६९. रूपक्खन्धो न अरूपावचरो । चत्तारो खन्धा सिया
अरूपावचरा, सिया न अरूपावचरा ।

५७०. रूपक्खन्धो परियापन्नो । चत्तारो खन्धा सिया परिया- 25
पन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

५७१. रूपक्खन्धो अनिय्यानिको । चत्तारो खन्धा सिया
निय्यानिका, सिया अनिय्यानिका ।

५७२. रूपकखन्धो अनियतो । चत्तारो खन्धा सिया नियता,
सिया अनियता ।

५७३. रूपकखन्धो सउत्तरो । चत्तारो खन्धा सिया सउत्तरा,
सिया अनुत्तरा ।

5 ५७४. रूपकखन्धो अरणो । चत्तारो खन्धा सिया सरणा,
सिया अरणा ति ।

पञ्चापुच्छकं ।
खन्धविभङ्गो निद्वितो ।

२. आयतनविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. द्वादसायतनानि - चक्खायतनं, रूपायतनं, सोतायतनं, सद्दायतनं, धानायतनं, गन्धायतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोट्टव्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं ।

B. 69,
C. R. 70

२. चक्खुं अनिच्चं दुक्खं अनत्ता विपरिणामधम्मं । रूपा अनिच्चा दुक्खा अनत्ता विपरिणामधम्मा । सोतं अनिच्चं दुक्खं अनत्ता विपरिणामधम्मं । सद्दा अनिच्चा दुक्खा अनत्ता विपरिणामधम्मा । धानं अनिच्चं दुक्खं अनत्ता विपरिणामधम्मं । गन्धा अनिच्चा दुक्खा अनत्ता विपरिणामधम्मा । जिह्वा अनिच्चा दुक्खा अनत्ता विपरिणामधम्मा । रसा अनिच्चा दुक्खा अनत्ता विपरिणामधम्मा । कायो अनिच्चो दुक्खो अनत्ता विपरिणामधम्मो । फोट्टव्वा अनिच्चा दुक्खा अनत्ता विपरिणामधम्मा । मनो अनिच्चो दुक्खो अनत्ता विपरिणामधम्मो । धम्मा अनिच्चा दुक्खा अनत्ता विपरिणामधम्मा ।

सुत्तन्तभाजनीयं ।

§ २. अभिधम्मभाजनीयं

३. द्वादसायतनानि - चक्खायतनं, सोतायतनं, धानायतनं, जिह्वायतनं, कायायतनं, मनायतनं, रूपायतनं, सद्दायतनं, गन्धायतनं, रसायतनं, फोट्टव्वायतनं, धम्मायतनं ।

15

४. तत्थ कतमं चक्खायतनं ?

यं चक्खुं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो अत्तभावपरियापन्नो प्रनिदस्सनो सप्पटिघो, येन चक्खुना अनिदस्सनेन सप्पटिघेन रूपं सनिदस्सनं सप्पटिघं पस्सि वा पस्सति वा पस्सिस्सति वा पस्से वा, चक्खुम्पेतं चक्खायतनम्पेतं चक्खुधातु पेसा चक्खुन्द्रियम्पेतं लोको पेसो द्वारा पेसा समुद्दो पेसो पण्डरम्पेतं खेतम्पेतं बत्थुम्पेतं नेत्तम्पेतं नयनम्पेतं ओरिमं तीरम्पेतं सुञ्जो गामो पेसो । इदं वुच्चति "चक्खायतनं" ।

R. 71

20

५. तत्थ कतमं सोतायतनं ?

यं सोतं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो अत्तभावपरियापन्नो अनिदस्सनो सप्पटिघो, येन सोतेन अनिदस्सनेन सप्पटिघेन सहं अनिदस्सनं सप्पटिघं सुणि वा सुणाति वा सुणिस्सति वा सुणे वा, सोतम्पेतं
5 सोतायतनम्पेतं सोतघातु पेसा सोतिन्द्रियम्पेतं लोको पेसो द्वारा पेसा समुद्दो पेसो पण्डरम्पेतं खेत्तम्पेतं वत्युम्पेतं ओरिमं तीरम्पेतं सुञ्जी गामो पेसो । इदं वुच्चति "सोतायतनं" ।

६. तत्थ कतमं घानायतनं ?

यं घानं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो अत्तभावपरियापन्नो अनिदस्सनो सप्पटिघो, येन घानेन अनिदस्सनेन सप्पटिघेन गन्धं अनिदस्सनं सप्पटिघं घायि वा घायति वा घायिस्सति वा घाये वा, घानम्पेतं
10 घानायतनम्पेतं घानघातु पेसा घानिन्द्रियम्पेतं लोको पेसो द्वारा पेसा समुद्दो पेसो पण्डरम्पेतं खेत्तम्पेतं वत्युम्पेतं ओरिमं तीरम्पेतं सुञ्जी गामो पेसो । इदं वुच्चति "घानायतनं" ।

७. तत्थ कतमं जिब्हायतनं ?

या जिब्हा चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो अत्तभावपरियापन्नो अनिदस्सनो सप्पटिघो, याय जिब्हाय अनिदस्सनाय सप्पटिघाय रसं अनिदस्सनं सप्पटिघं सायि वा सायति वा सायिस्सति वा साये वा, जिब्हा पेसा जिब्हायतनम्पेतं जिब्हाघातु पेसा जीब्हिन्द्रियम्पेतं लोको
20 पेसो द्वारा पेसा समुद्दो पेसो पण्डरम्पेतं खेत्तम्पेतं वत्युम्पेतं ओरिमं तीरम्पेतं सुञ्जी गामो पेसो । इदं वुच्चति "जिब्हायतनं" ।

८. तत्थ कतमं कायायतनं ?

यो कायो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो अत्तभावपरियापन्नो अनिदस्सनो सप्पटिघो, येन कायेन अनिदस्सनेन सप्पटिघेन फोटुब्बं
25 अनिदस्सनं सप्पटिघं फुसि वा फुसति वा फुसिस्सति वा फुसे वा, कायो पेसो कायायतनम्पेतं कायघातु पेसा कायिन्द्रियम्पेतं लोको पेसो द्वारा पेसा समुद्दो पेसो पण्डरम्पेतं खेत्तम्पेतं वत्युम्पेतं ओरिमं तीरम्पेतं सुञ्जी गामो पेसो । इदं वुच्चति "कायायतनं" ।

९. तत्थ कतमं मनायतनं ?

(१)

एकविधेन मनायतनं - फस्ससम्पयुत्तं ।

दुविधेन मनायतनं - अत्थि सहेतुकं, अत्थि अहेतुकं ।

तिविधेन मनायतनं - अत्थि कुसलं, अत्थि अकुसलं, अत्थि अव्याकतं ।

चतुर्विधेन मनायतनं - अत्थि कामावचरं, अत्थि रूपावचरं, 5
अत्थि अरूपावचरं, अत्थि अपरिरियापन्नं ।

पञ्चविधेन मनायतनं - अत्थि सुखिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि दुःखिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि सोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि दोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि उपेक्खिन्द्रियसम्पयुत्तं ।

छव्विधेन मनायतनं - चक्खुविञ्जाणं, सोतविञ्जाणं, घान- 10
विञ्जाणं, जिह्वाविञ्जाणं, कायविञ्जाणं, मनोविञ्जाणं । एवं
छव्विधेन मनायतनं ।

सत्तविधेन मनायतनं - चक्खुविञ्जाणं, सोतविञ्जाणं, घान-
विञ्जाणं, जिह्वाविञ्जाणं, कायविञ्जाणं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु ।
एवं सत्तविधेन मनायतनं । 15

अट्ठविधेन मनायतनं - चक्खुविञ्जाणं, सोतविञ्जाणं,
घानविञ्जाणं, जिह्वाविञ्जाणं, कायविञ्जाणं अत्थि सुखसहगतं,
अत्थि दुःखसहगतं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु । एवं अट्ठविधेन
मनायतनं ।

नवविधेन मनायतनं - चक्खुविञ्जाणं, सोतविञ्जाणं, घान- 20
विञ्जाणं, जिह्वाविञ्जाणं, कायविञ्जाणं, मनोधातु, मनोविञ्जाण-
धातु अत्थि कुसलं, अत्थि अकुसलं, अत्थि अव्याकतं । एवं नवविधेन
मनायतनं ।

दसविधेन मनायतनं - चक्खुविञ्जाणं, सोतविञ्जाणं,
घानविञ्जाणं, जिह्वाविञ्जाणं, कायविञ्जाणं अत्थि सुखसहगतं, 25
अत्थि दुःखसहगतं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु अत्थि कुसलं, अत्थि
अकुसलं, अत्थि अव्याकतं । एवं दसविधेन मनायतनं ।

(२)

एकविधेन मनायतनं - फस्ससम्पयुत्तं ।

दुविधेन मनायतनं - अत्थि सहेतुकं, अत्थि अहेतुकं ।

तिविधेन मनायतनं - अत्थि सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, अत्थि दुःखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, अत्थि अदुःखमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं
५ ... पे०... । एवं बहुविधेन मनायतनं । इदं वुच्चति "मनायतनं" ।

१०. तत्थ कतमं रूपायतनं ?

यं रूपं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय वण्णनिभा सनिदस्सनं सप्पटिघं नीलं पीतकं^१ लोहितकं^२ ओदातं काळकं^३ मञ्जिट्टकं^४ हरिं^५ हरिवण्णं^६ अम्बड्कुरवण्णं दीघं रस्सं अणुं थूलं वट्टं परिमण्डलं चतुरस्सं छळंसं
१० अट्टंसं सोळसंसं निन्नं थलं छाया आतपो आलोको अन्धकारो अद्भा
: महिका धूमो रजो चन्दमण्डलस्स वण्णनिभा सुरियमण्डलस्स^७ वण्णनिभा तारकरूपानं वण्णनिभा आदासमण्डलस्स वण्णनिभा मणिसह्वमुत्त-
वेळुरियस्स वण्णनिभा जातरूपरजतस्स वण्णनिभा, यं वा पनञ्जो पि अत्थि रूपं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय वण्णनिभा सनिदस्सनं सप्पटिघं,
१५ यं रूपं सनिदस्सनं सप्पटिघं चक्खुना अनिदस्सनेन सप्पटिघेन पस्सि वा पस्सति वा पस्सिस्सति वा पस्से वा, रूपम्पेतं रूपायतनम्पेतं
२१ रूपघातु पेसा । इदं वुच्चति "रूपायतनं" ।

११. तत्थ कतमं सद्दायतनं ?

यो सद्दो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो भेरिसद्दो मुदिङ्गसद्दो^१ सह्वसद्दो पणवसद्दो^२ गीतसद्दो वादितसद्दो सम्म-
२० सद्दो पाणिसद्दो सत्तानं निग्घोससद्दो वातूनं सन्निघातसद्दो वातसद्दो उदकसद्दो मनुस्ससद्दो अमनुस्ससद्दो, यो वा पनञ्जो पि अत्थि सद्दो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो, यं सद्दं अनिदस्सनं सप्पटिघं सोतेन अनिदस्सनेन सप्पटिघेन सुणि वा सुणाति वा सुणिस्सति
२५ वा सुणे वा, सद्दो पेसो सद्दायतनम्पेतं सद्दघातु पेसा । इदं वुच्चति "सद्दायतनं" ।

१-१. पीतं लोहित - सी० । २. कालकं - सी० । ३. मञ्जिट्टक - मी०, त्या० ।
४-४. हरिवण्ण - सी० । ५. सुरियमण्डलस्स - म० । ६. मुत्तिङ्ग० - सी० ।
७. पनञ्जो - सी० ।

१२. तत्थ कतमं गन्धायतनं ?

यो गन्धो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो मूलगन्धो सारगन्धो तच्चगन्धो पत्तगन्धो पुप्फगन्धो फलगन्धो आमगन्धो विस्सगन्धो सुगन्धो दुग्गन्धो, यो वा पनञ्जो पि अत्थि गन्धो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो, यं गन्धं अनिदस्सनं सप्पटिघं 5 B. 79 धानेन अनिदस्सनेन सप्पटिघेन घायि वा घायति वा घायिस्सति वा घाये वा, गन्धो पेसो गन्धायतनम्पेतं गन्धधातु पेसा । इदं वुच्चति "गन्धायतनं" ।

१३. तत्थ कतमं रसायतनं ?

यो रसो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो 10 मूलरसो खन्धरसो त्थरसो पत्तरसो पुप्फरसो फलरसो अम्बिलं मधुरं तित्तकं कटुकं लोणिकं खारिकं लम्बिकं^१ कसावो सादु असादु, यो वा पनञ्जो पि अत्थि रसो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो, यं रसं अनिदस्सनं सप्पटिघं जिब्हाय अनिदस्सनाय सप्पटिघाय सायि वा सायति वा सायिस्सति वा साये वा, रसो पेसो रसायतनम्पेतं 15 रसधातु पेसा । इदं वुच्चति "रसायतनं" ।

१४. तत्थ कतमं फोट्टव्वायतनं ?

पथवीधातु^२ तेजोधातु वायोधातु कक्खळं^३ मुदुकं सण्हं फरुसं सुखसम्फस्सं दुक्खसम्फस्सं गरुकं लहुकं, यं फोट्टव्वं अनिदस्सनं सप्पटिघं कायेन अनिदस्सनेन सप्पटिघेन फुसि वा फुसति वा फुसिस्सति वा फुसे 20 वा, फोट्टव्वो पेसो फोट्टव्वायतनम्पेतं फोट्टव्वधातु पेसा । इदं वुच्चति "फोट्टव्वायतनं" ।

१५. तत्थ कतमं धम्मायतनं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, यं च रूपं अनिदस्सनसप्पटिघं धम्मायतनपरियापन्नं, असङ्खता च धातु । 25

तत्थ कतमो वेदनाक्खन्धो ?

एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

१. तपिलकं - सी० । २. पठविधातु - सी०; पठवीधातु - त्या०, रो० ।

३. कन्नरानं - सी० ।

तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो, अत्थि
अव्याकतो ... पे०... एवं दसविधेन वेदनाक्खन्धो ... पे०... एवं बहुविधेन
वेदनाक्खन्धो । अयं वुच्चति "वेदनाक्खन्धो" ।

तत्थ कतमो सञ्जाक्खन्धो ?

5 एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि अहेतुको ।

तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो,
अत्थि अव्याकतो ... पे०... एवं दसविधेन सञ्जाक्खन्धो ... पे०... एवं
बहुविधेन सञ्जाक्खन्धो । अयं वुच्चति "सञ्जाक्खन्धो" ।

10 तत्थ कतमो सङ्खारक्खन्धो ?

एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि हेतु, अत्थि न हेतु ।

तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि अकुसलो,
अत्थि अव्याकतो ... पे०... एवं दसविधेन सङ्खारक्खन्धो ... पे०... एवं
15 बहुविधेन सङ्खारक्खन्धो । अयं वुच्चति "सङ्खारक्खन्धो" ।

तत्थ कतमं रूपं अनिदस्सनअप्पटिघं धम्मायतनपरियापन्नं ?

इत्थिन्द्रियं पुरिसिन्द्रियं ... पे०... कवळीकारो आहारो । इदं
वुच्चति रूपं "अनिदस्सनअप्पटिघं धम्मायतनपरियापन्नं" ।

तत्थ कतमा असङ्खता धातु ?

73 20 रागक्खयो, दोसक्खयो, मोहक्खयो - अयं वुच्चति "असङ्खता
धातु" ।

इदं वुच्चति धम्मायतनं ।

अभिधम्मभाजनीयं ।

३. पञ्हापुच्छकं

१६. द्वादसायतनानि - चक्खायतनं, रूपायतनं, सोत्तायतनं,
सहायतनं, धानायतनं, गन्धायतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं,
25 फोट्टुत्तायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं ।

१. कवळीकारो - सी०, स्या०, रो०, एवमुपरि पि ।

१७. द्वायतनं आयतनानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

२. तिकनातिकानुक्कमेन

१८. दसायतना अव्याकता । द्वायतना सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया अव्याकता ।

१९. दसायतना न वत्तव्वा - "सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता" ति 5
पि, "दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता" ति पि, "अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता" ति पि । मनायतनं सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं । धम्मायतनं सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया न वत्तव्वं - "सुखाय 10
वेदनाय सम्पयुत्तं" ति पि, "दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं" ति पि, "अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं" ति पि ।

B. 75

२०. दसायतना नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । द्वायतना सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । 15

२१. पञ्चायतना उपादिन्नुपादानिया^१ । सद्दायतनं अनुपादिन्नुपादानियं । चत्तारो आयतना सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादानिया । द्वायतना सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्ननुपादानिया ।

२२. दसायतना असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका । द्वायतना सिया 20
सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका, सिया असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका, सिया असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका ।

२३. दसायतना अवितक्कअविचारा । मनायतनं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्कविचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं । धम्मायतनं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्कविचारमत्तं, सिया 25
अवितक्कअविचारं, सिया न वत्तव्वं - "सवितक्कसविचारं" ति पि, "अवितक्कविचारमत्तं" ति पि, "अवितक्कअविचारं" ति पि ।

१. उपादिन्नुपादानिया - सी०, रो०, एवमुपरि पि ।

२४. दसायतना न वत्तव्वा - "पीतिसहगता" ति पि, "सुख-
सहगता" ति पि, "उपेक्खासहगता" ति पि । द्वायतना सिया पीति-
सहगता, सिया सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता, सिया न वत्तव्वा -
"पीतिसहगता" ति पि, "सुखसहगता" ति पि, "उपेक्खासहगता"
5 ति पि ।

२५. दसायतना नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा । द्वायतना
सिया दस्सनेन पहातव्वा, सिया भावनाय पहातव्वा, सिया नेव दस्सनेन
न भावनाय पहातव्वा ।

२६. दसायतना नेव दस्मनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका ।
10 द्वायतना सिया दस्सनेन^१ पहातव्वहेतुका, सिया भावनाय पहातव्व-
हेतुका, सिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

२७. दसायतना नेवाचयगामिनापचयगामिनो । द्वायतना
सिया आचयगामिनो, सिया अपचयगामिनो, सिया नेवाचयगामि-
नापचयगामिनो ।

15 २८. दसायतना नेवसेक्खनासेक्खा । द्वायतना सिया सेक्खा,
सिया असेक्खा, सिया नेवसेक्खनासेक्खा ।

२९. दसायतना परित्ता । द्वायतना सिया परित्ता, सिया
महग्गता, सिया अप्पमाणा ।

३०. दसायतना अनारम्मणा । द्वायतना सिया परित्त्तारम्मणा,
20 सिया महग्गतारम्मणा, सिया अप्पमाणारम्मणा, सिया न वत्तव्वा -
"परित्त्तारम्मणा" ति पि, "महग्गतारम्मणा" ति पि, "अप्पमाणारम्मणा"
ति पि ।

३१. दसायतना मज्झिमा । द्वायतना सिया हीना, सिया
मज्झिमा, सिया पणीता ।

25 ३२. दसायतना अनियता । द्वायतना सिया मिच्छत्तनियता,
सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता ।

३३. दसायतना अनारम्मणा । द्वायतना सिया भग्गारम्मणा,

सिया मग्गहेतुका, सिया मग्गाधिपतिनो, सिया न वत्तव्वा — “मग्गा-
रम्मणा” ति पि, “मग्गहेतुका” ति पि, “मग्गाधिपतिनो” ति पि ।

३४. पञ्चायतना सिया उप्पन्ना, सिया उप्पादिनो, न वत्तव्वा —
“अनुप्पन्ना” ति । सद्दायतनं सिया उप्पन्नं, सिया अनुप्पन्नं, न वत्तव्वं —
“उप्पादी” ति । पञ्चायतना सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया 5
उप्पादिनो । धम्मायतनं सिया उप्पन्नं, सिया अनुप्पन्नं, सिया उप्पादि,
सिया न वत्तव्वं — “उप्पन्नं” ति पि, “अनुप्पन्नं” ति पि, “उप्पादी”
ति पि ।

३५. एकादसायतना सिया अतीता, सिया अनागता, सिया
पच्चुप्पन्ना । धम्मायतनं सिया अतीतं, सिया अनागतं, सिया पच्चुप्पन्नं, 10
सिया न वत्तव्वं — “अतीतं” ति पि, “अनागतं” ति पि, “पच्चुप्पन्नं”
ति पि ।

३६. दसायतना अनारम्मणा । द्वायतना सिया अतीतारम्मणा,
सिया अनागतारम्मणा, सिया पच्चुप्पन्नारम्मणा, सिया न वत्तव्वा — R 75
“अतीतारम्मणा” ति पि, “अनागतारम्मणा” ति पि, “पच्चुप्पन्ना- 15
रम्मणा” ति पि; सिया अज्झत्ता, सिया बहिद्धा, सिया अज्झत्तबहिद्धा ।

३७. दसायतना अनारम्मणा । द्वायतना सिया अज्झत्तारम्मणा,
सिया बहिद्धारम्मणा, सिया अज्झत्तबहिद्धारम्मणा, सिया न वत्तव्वा —
“अज्झत्तारम्मणा” ति पि, “बहिद्धारम्मणा” ति पि, “अज्झत्तबहिद्धा- 20
रम्मणा” ति पि ।

३८. रूपायतनं सनिदस्सनसप्पटिघं । नवायतना अनिदस्सन-
सप्पटिघा । द्वायतना अनिदस्सनसप्पटिघा ।

२. दुक्कमातिकानुक्कमेन

(१)

३९. एकादसायतना न हेतू । धम्मायतनं सिया हेतु, सिया
न हेतु ।

४०. दसायतना अहेतुका । द्वायतना सिया सहेतुका, सिया 25
अहेतुका ।

४१. दसायतना हेतुविष्ययुत्ता । द्वायतना सिया हेतुसम्पयुत्ता,
सिया हेतुविष्ययुत्ता ।

४२. दसायतना न वत्तव्वा - "हेतू चेव सहेतुका चा" ति पि,
"सहेतुका चेव न च हेतू" ति पि । मनायतनं न वत्तव्वं - "हेतु चेव
5 सहेतुकं चा" ति, सिया सहेतुकं चेव न च हेतु, सिया न वत्तव्वं - "सहे-
तुकं चेव न च हेतू" ति । धम्मायतनं सिया हेतु चेव सहेतुकं च, सिया
सहेतुकं चेव न च हेतु, सिया न वत्तव्वं - "हेतु चेव सहेतुकं चा" ति पि,
"सहेतुकं चेव न च हेतू" ति पि ।

४३. दसायतना न वत्तव्वा - "हेतू चेव हेतुसम्पयुत्ता चा" ति
10 पि, "हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू" ति पि । मनायतनं न वत्तव्वं - "हेतु
चेव हेतुसम्पयुत्त चा" ति, सिया हेतुसम्पयुत्तं चेव न च हेतु, सिया न
वत्तव्वं - "हेतुसम्पयुत्तं चेव न च हेतू" ति । धम्मायतनं सिया हेतु चेव
हेतुसम्पयुत्तं च, सिया हेतुसम्पयुत्तं चेव न च हेतु, सिया न वत्तव्वं - "हेतु
चेव हेतुसम्पयुत्तं चा" ति पि, "हेतुसम्पयुत्तं चेव न च हेतू" ति पि ।

15 ४४. दसायतना न हेतू अहेतुका । मनायतनं सिया न हेतु
सहेतुकं, सिया न हेतु अहेतुकं । धम्मायतनं सिया न हेतु सहेतुकं, सिया न
हेतु अहेतुकं, सिया न वत्तव्वं - "न हेतु सहेतुकं" ति पि, "न हेतु अहेतुकं"
ति पि ।

(२)

४५. एकादसायतना सप्पच्चया । धम्मायतनं सिया सप्पच्चयं,
20 सिया अप्पच्चयं ।

४६. एकादसायतना सद्धता^१ । धम्मायतनं सिया सद्धतं,
सिया असद्धतं ।

४७. रूपायतनं^२ सनिदस्सनं^३ । एकादसायतना अनिदस्सना ।

४८. दसायतना सप्पटिघा । द्वायतना अप्पटिघा ।

25 ४९. दसायतना रूपा । मनायतनं अरूपं । धम्मायतनं सिया
रूपं, सिया अरूपं ।

५०. दसायतना लोकिया । द्वायतना सिया लोकिया, सिया
लोकुत्तरा; केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या ।

१ सद्धत - म० । २-२ स्या० पांत्थवे नत्थि ।

(३)

५१. एकादसायतना नो आसवा । धम्मायतनं सिया आसवो,
सिया नो आसवो ।

५२. दसायतना सासवा । द्वायतना सिया सासवा, सिया
अनासवा ।

५३. दसायतना आसवविप्पयुत्ता । द्वायतना सिया आसव- 5
सम्पयुत्ता, सिया आसवविप्पयुत्ता ।

५४. दसायतना न वत्तब्बा - "आसवा चेव सासवा चा" ति,
"सासवा चेव नो च आसवा" । मनायतनं न वत्तब्बं - "आसवो चेव
सासवं चा" ति, सिया सासवं चेव नो च आसवो, सिया न वत्तब्बं - "सासवं
चेव नो च आसवो" ति । धम्मायतनं सिया आसवो चेव सासवं च, 10
सिया सासवं चेव नो च आसवो, सिया न वत्तब्बं - "आसवो चेव
सासवं चा" ति पि, "सासवं चेव नो च आसवो" ति पि । B. 7

५५. दसायतना न वत्तब्बा - "आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता
चा" ति पि, "आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवा" ति पि । मनायतनं
न वत्तब्बं - "आसवो चेव आसवसम्पयुत्तं चा" ति, सिया आसवसम्पयुत्तं 15
चेव नो च आसवो, सिया न वत्तब्बं - "आसवसम्पयुत्तं चेव नो च आसवो"
ति । धम्मायतनं सिया आसवो चेव आसवसम्पयुत्तं च, सिया आसव-
सम्पयुत्तं चेव नो च आसवो, सिया न वत्तब्बं - "आसवो चेव आसव-
सम्पयुत्तं चा" ति पि, "आसवसम्पयुत्तं चेव नो च आसवो" ति पि ।

५६. दसायतना आसवविप्पयुत्तसासवा । द्वायतना सिया 20
आसवविप्पयुत्तसासवा, सिया आसवविप्पयुत्तअनासवा, सिया न वत्तब्बा
- "आसवविप्पयुत्तसासवा" ति पि, "आसवविप्पयुत्तअनासवा"
ति पि ।

(४)

५७. एकादसायतना नो संयोजना । धम्मायतनं सिया संयो-
जनं, सिया नो संयोजनं ।

25

५८. दसायतना संयोजनिया । द्वायतना सिया संयोजनिया,
सिया असंयोजनिया ।

५६. दसायतना संयोजनविष्ययुत्ता । द्वायतना सिया संयोजन-
सम्पयुत्ता, सिया संयोजनविष्ययुत्ता ।

६०. दसायतना न वत्तव्वा - "संयोजना चेव संयोजनिया चा"
ति, संयोजनिया चेव नो च संयोजना । मनायतनं न वत्तव्वं - "संयोजनं
५ चेव संयोजनियं चा" ति, सिया संयोजनियं चेव नो च संयोजनं, सिया न
वत्तव्वं - "संयोजनियं चेव नो च संयोजनं" ति । धम्मायतनं सिया
संयोजनं चेव संयोजनियं च, सिया संयोजनियं चेव नो च संयोजनं, सिया
न वत्तव्वं - "संयोजनं चेव संयोजनियं चा" ति पि, "संयोजनियं चेव
नो च संयोजनं" ति पि ।

६१. दसायतना न वत्तव्वा - "संयोजना चेव संयोजनसम्पयुत्ता
चा" ति पि, "संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजना" ति पि । मनायतनं
न वत्तव्वं - "संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तं चा" ति, सिया संयोजन-
सम्पयुत्तं चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वं - "संयोजनसम्पयुत्तं चेव
नो च संयोजनं" ति । धम्मायतनं सिया संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तं
१५ च, सिया संयोजनसम्पयुत्तं चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वं - "संयो-
जनं चेव संयोजनसम्पयुत्तं चा" ति पि, "संयोजनसम्पयुत्तं चेव नो च
संयोजनं" ति पि ।

६२. दसायतना संयोजनविष्ययुत्तसंयोजनिया । द्वायतना
सिया संयोजनविष्ययुत्तसंयोजनिया, सिया संयोजनविष्ययुत्तसंयोजनिया,
२० सिया न वत्तव्वा - "संयोजनविष्ययुत्तसंयोजनिया" ति पि, "संयोजन-
विष्ययुत्तसंयोजनिया" ति पि ।

(५)

६३. एकादसायतना नो गन्था । धम्मायतनं सिया गन्थो,
सिया नो गन्थो ।

६४. दसायतना गन्थनिया । द्वायतना सिया गन्थनिया, सिया
२५ अगन्थनिया ।

६५. दसायतना गन्थविष्ययुत्ता । द्वायतना सिया गन्थसम्प-
युत्ता, सिया गन्थविष्ययुत्ता ।

६६. दसायतना न वत्तव्वा - "गन्था चेव गन्थनिया चा" ति,

गन्थनिया चेव नो च गन्था । मनायतनं न वत्तब्बं - "गन्थो चेव गन्थनियं चा" ति, सिया गन्थनियं चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तब्बं - "गन्थनियं चेव नो च गन्थो" ति । धम्मायतनं सिया गन्थो चेव गन्थनियं च, सिया गन्थनियं चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तब्बं - "गन्थो चेव गन्थनियं चा" ति पि, "गन्थनियं चेव नो च गन्थो" ति पि ।

5

६७. दसायतना न वत्तब्बा - "गन्था चेव गन्थसम्पयुत्ता चा" ति पि, "गन्थसम्पयुत्ता चेव नो च गन्था" ति पि । मनायतनं न वत्तब्बं - "गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं चा" ति, सिया गन्थसम्पयुत्तं चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तब्बं - "गन्थसम्पयुत्तं चेव नो च गन्थो" ति । धम्मायतनं सिया गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं च, सिया गन्थसम्पयुत्तं चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तब्बं - "गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं चा" ति पि, "गन्थसम्पयुत्तं चेव नो च गन्थो" ति पि ।

10

६८. दसायतना गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया । द्वायतना सिया गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया, सिया गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया, सिया न वत्तब्बा - "गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया" ति पि, "गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया" ति पि ।

15

(६-८)

६९. एकादसायतना नो ओघा ... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा । धम्मायतनं सिया नीवरणं, सिया नो नीवरणं ।

७०. दसायतना नीवरणिया । द्वायतना सिया नीवरणिया, सिया अनीवरणिया ।

R. 7B

७१. दसायतना नीवरणविप्पयुत्ता । द्वायतना सिया नीवरणसम्पयुत्ता, सिया नीवरणविप्पयुत्ता ।

20

७२. दसायतना न वत्तब्बा - "नीवरणा चेव नीवरणिया चा" ति, नीवरणिया चेव नो च नीवरणा । मनायतनं न वत्तब्बं - "नीवरणं चेव नीवरणियं चा" ति, सिया नीवरणियं चेव नो च नीवरणं, सिया न वत्तब्बं - "नीवरणियं चेव नो च नीवरणं" ति । धम्मायतनं सिया नीवरणं चेव नीवरणियं च, सिया नीवरणियं चेव नो च नीवरणं, सिया न वत्तब्बं - "नीवरणं चेव नीवरणियं चा" ति पि, "नीवरणियं चेव नो च नीवरणं" ति पि ।

25

B. 80

७३. दसायतना न वत्तव्वा - "नीवरणा चैव नीवरणसम्पयुत्ता चा" ति पि, "नीवरणसम्पयुत्ता चैव नो च नीवरणा" ति पि । मनायतनं न वत्तव्वं - "नीवरणं चैव नीवरणसम्पयुत्तं चा" ति, सिया नीवरणसम्पयुत्तं चैव नो च नीवरणं, सिया न वत्तव्वं - "नीवरणसम्पयुत्तं चैव नो च नीवरणं" ति । धम्मायतनं सिया नीवरणं चैव नीवरणसम्पयुत्तं च, सिया नीवरणसम्पयुत्तं चैव नो च नीवरणं, सिया न वत्तव्वं - "नीवरणं चैव नीवरणसम्पयुत्तं चा" ति पि, "नीवरणसम्पयुत्तं चैव नो च नीवरणं" ति पि ।

७४. दसायतना नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया । द्वायतना सिया नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया, सिया नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणिया, सिया न वत्तव्वा - "नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया" ति पि, "नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणिया" ति पि ।

(६)

७५. एकादसायतना नो परामासा । धम्मायतनं सिया परामासो, सिया नो परामासो ।

७६. दसायतना परामट्टा । द्वायतना सिया परामट्टा, सिया अपरामट्टा ।

७७. दसायतना परामासविप्पयुत्ता । मनायतनं सिया परामाससम्पयुत्तं, सिया परामासविप्पयुत्तं । धम्मायतनं सिया परामाससम्पयुत्तं, सिया परामासविप्पयुत्तं, सिया न वत्तव्वं - "परामाससम्पयुत्तं" ति पि, "परामासविप्पयुत्तं" ति पि ।

७८. दसायतना न वत्तव्वा - "परामासा चैव परामट्टा चा" ति, "परामट्टा चैव नो च परामासा" । मनायतनं न वत्तव्वं - "परामासो चैव परामट्टं चा" ति, सिया परामट्टं चैव नो च परामासो सिया न वत्तव्वं - "परामट्टं चैव नो च परामासो" ति । धम्मायतनं सिया परामासो चैव परामट्टं च, सिया परामट्टं चैव नो च परामासो सिया न वत्तव्वं - "परामासो चैव परामट्टं चा" ति पि, "परामासो चैव नो च परामासो" ति पि ।

७९. दसायतना परामासविप्पयुत्तपरामट्टा । द्वायतना सिया

परामासविष्ययुत्तपरामट्टा, सिया परामासविष्ययुत्तअपरामट्टा, सिया न वत्तब्बा - "परामासविष्ययुत्तपरामट्टा" ति पि, "परामासविष्ययुत्तअपरामट्टा" ति पि ।

R. 79

(१०)

८०. दसायतना अनारम्मणा । मनायतनं सारम्मणं । धम्मायतनं सिया सारम्मणं, सिया अनारम्मणं ।

5

८१. मनायतनं चित्तं । एकादसायतना नो चित्ता ।

८२. एकादसायतना अचेतसिका । धम्मायतनं सिया चेतसिकं, सिया अचेतसिकं ।

८३. दसायतना चित्तविष्ययुत्ता । धम्मायतनं सिया चित्तसम्पयुत्तं, सिया चित्तविष्ययुत्तं । मनायतनं न वत्तब्बं - "चित्तेन सम्पयुत्तं" ति पि, "चित्तेन विष्ययुत्तं" ति पि ।

10

B. 81

८४. दसायतना चित्तविसंसट्टा । धम्मायतनं सिया चित्तसंसट्टं, सिया चित्तविसंसट्टं । मनायतनं न वत्तब्बं - "चित्तेन संसट्टं" ति पि, "चित्तेन विसंसट्टं" ति पि ।

८५. छायायतना नो चित्तसमुट्टाना । छायायतना सिया चित्तसमुट्टाना, सिया नो चित्तसमुट्टाना ।

15

८६. एकादसायतना नो चित्तसहभुनो । धम्मायतनं सिया चित्तसहभू, सिया नो चित्तसहभू ।

८७. एकादसायतना नो चित्तानुपरिवत्तिनो । धम्मायतनं सिया चित्तानुपरिवत्ति, सिया नो चित्तानुपरिवत्ति ।

20

८८. एकादसायतना नो चित्तसंसट्टसमुट्टाना । धम्मायतनं सिया चित्तसंसट्टसमुट्टानं, सिया नो चित्तसंसट्टसमुट्टानं ।

८९. एकादसायतना नो चित्तसंसट्टसमुट्टानसहभुनो । धम्मायतनं सिया चित्तसंसट्टसमुट्टानसहभू, सिया नो चित्तसंसट्टसमुट्टानसहभू ।

९०. एकादसायतना नो चित्तसंसट्टसमुट्टानानुपरिवत्तिनो । धम्मायतनं सिया चित्तसंसट्टसमुट्टानानुपरिवत्ति, सिया नो चित्तसंसट्टसमुट्टानानुपरिवत्ति ।

25

(११)

६१. द्वायतना अज्जत्तिका । द्वायतना वाहिरा ।

६२. नवायतना उपादा । द्वायतना नो उपादा । धम्मा-
यतनं सिया उपादा, सिया नो उपादा ।६३. पञ्चायतना उपादिन्ना । सद्दायतनं अनुपादिन्नं । द्वाय-
5 तना सिया उपादिन्ना, सिया अनुपादिन्ना ।६४. एकादसायतना नो उपादाना । धम्मायतनं सिया उपा-
दानं, सिया नो उपादानं ।६५. दसायतना उपादानिया । द्वायतना सिया उपादानिया,
सिया अनुपादानिया ।10 ६६. दसायतना उपादानविप्पयुत्ता । द्वायतना सिया उपा-
दानसम्पयुत्ता, सिया उपादानविप्पयुत्ता ।६७. दसायतना न वत्तव्वा - "उपादाना चेव उपादानिया
चा" ति, उपादानिया चेव नो च उपादाना । मनायतनं न वत्तव्वं -
"उपादानं चेव उपादानियं चा" ति, सिया उपादानियं चेव नो च उपादानं,
15 सिया न वत्तव्वं - "उपादानियं चेव नो च उपादानं" ति । धम्मायतनं
सिया उपादानं चेव उपादानियं च, सिया उपादानियं चेव नो च उपादानं,
सिया न वत्तव्वं - "उपादानं चेव उपादानियं चा" ति पि, "उपादानियं
चेव नो च उपादानं" ति पि ।६८. दसायतना न वत्तव्वा - "उपादाना चेव उपादानसम्प-
20 युत्ता चा" ति पि, "उपादानसम्पयुत्ता चेव नो च उपादाना" ति
पि । मनायतनं न वत्तव्वं - "उपादानियं" चेव उपादानसम्पयुत्तं
चा" ति, सिया उपादानसम्पयुत्तं चेव नो च उपादानं, सिया न
वत्तव्वं - "उपादानसम्पयुत्तं चेव नो च उपादानं" ति । धम्मायतनं
सिया उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्तं च, सिया उपादानसम्पयुत्तं चेव
• नो च उपादानं, सिया न वत्तव्वं - "उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्तं
82 25 चा" ति पि, "उपादानसम्पयुत्तं चेव नो च उपादानं" ति पि ।

६९. दसायतना उपादानविप्पयुत्तउपादानिया । द्वायतना

सिया उपादानसम्पयुत्तउपादानिया', सिया उपादानविप्पयुत्तअनुपादानिया, सिया न वत्तव्वा - "उपादानविप्पयुत्तउपादानिया" ति पि, "उपादानविप्पयुत्तअनुपादानिया" ति पि ।

(१२)

१००. एकादसायतना नो किलेसा । धम्मायतनं सिया किलेसो, सिया नो किलेसो ।

5

१०१. दसायतना सङ्किलेसिका । द्वायतना सिया सङ्किलेसिका, सिया असङ्किलेसिका ।

१०२. दसायतना असङ्किलिट्ठा । द्वायतना सिया सङ्किलिट्ठा, सिया असङ्किलिट्ठा ।

१०३. दसायतना किलेसविप्पयुत्ता । द्वायतना सिया किलेस- 10 सम्पयुत्ता, सिया किलेसविप्पयुत्ता ।

१०४. दसायतना न वत्तव्वा - "किलेसा चेव सङ्किलेसिका चा" ति, "सङ्किलेसिका चेव नो च किलेसा" । मनायतनं न वत्तव्वं - "किलेसो चेव सङ्किलेसिकं चा" ति, सिया सङ्किलेसिकं चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वं - "सङ्किलेसिकं चेव नो च किलेसो" ति । धम्मायतनं 15 सिया किलेसो चेव सङ्किलेसिकं च, सिया सङ्किलेसिकं चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वं - "किलेसो चेव सङ्किलेसिकं चा" ति पि, "सङ्किलेसिकं चेव नो च किलेसो" ति पि ।

१०५. दसायतना न वत्तव्वा - "किलेसा चेव सङ्किलिट्ठा चा" ति पि, "सङ्किलिट्ठा चेव नो च किलेसा" ति पि । मनायतनं न वत्तव्वं - 20 "किलेसो चेव सङ्किलिट्ठं चा" ति, सिया सङ्किलिट्ठं चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वं - "सङ्किलिट्ठं चेव नो च किलेसो" ति । धम्मायतनं सिया किलेसो चेव सङ्किलिट्ठं च, सिया सङ्किलिट्ठं चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वं - "किलेसो चेव सङ्किलिट्ठं चा" ति पि, "सङ्किलिट्ठं चेव नो च किलेसो" ति पि ।

25

१०६. दसायतना न वत्तव्वा - "किलेसा चेव किलेससम्पयुत्ता चा" ति पि, "किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसा" ति पि । मनायतनं

न वत्तव्वं - "किलेसो चेंव किलेससम्पयुत्तं चा" ति, सिया किलेससम्पयुत्तं चेंव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वं - "किलेससम्पयुत्तं चेंव नो च किलेसो" ति । घम्मायतनं सिया किलेसो चेंव किलेससम्पयुत्तं च, सिया किलेससम्पयुत्तं चेंव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वं - "किलेसो चेंव किलेससम्पयुत्तं चा" ति पि, "किलेससम्पयुत्तं चेंव नो च किलेसो" ति पि ।

१०७. दसायतना किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका । द्वायतना सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका, सिया किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिका, सिया न वत्तव्वा - "किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका" ति पि, "किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिका" ति पि ।

(१३)

१०८. दसायतना न दस्सनेन पहातव्वा । द्वायतना सिया दस्सनेन पहातव्वा, सिया न दस्सनेन पहातव्वा ।

१०९. दसायतना न भावनाय पहातव्वा । द्वायतना सिया भावनाय पहातव्वा, सिया न भावनाय पहातव्वा ।

११०. दसायतना न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । द्वायतना सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया न दस्सनेन पहातव्वहेतुका ।

१११. दसायतना न भावनाय पहातव्वहेतुका । द्वायतना सिया भावनाय पहातव्वहेतुका, सिया न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

११२. दसायतना अवितक्का । द्वायतना सिया सवितक्का, सिया अवितक्का ।

११३. दसायतना अविचारा । द्वायतना सिया सविचारा, सिया अविचारा ।

११४. दसायतना अप्पीतिका । द्वायतना सिया सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका ।

११५. दसायतना न पीतिसहगता । द्वायतना सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता ।

११६. दसायतना न सुखसहगता । द्वायतना सिया सुखसहगता, सिया न सुखसहगता ।

११७. दसायतना न उपेक्वासहगता । द्वायतना सिया उपेक्वा-
सहगता, सिया न उपेक्वासहगता ।

११८. दसायतना कामावचरा । द्वायतना सिया कामावचरा,
सिया न कामावचरा ।

११९. दसायतना न रूपावचरा । द्वायतना सिया रूपावचरा, 5
सिया न रूपावचरा ।

१२०. दसायतना न अरूपावचरा । द्वायतना सिया अरूपा-
वचरा, सिया न अरूपावचरा ।

१२१. दसायतना परियापन्ना । द्वायतना सिया परियापन्ना,
सिया अपरियापन्ना । 10

१२२. दसायतना अनिय्यानिका । द्वायतना सिया निय्यानिका,
सिया अनिय्यानिका ।

१२३. दसायतना अनियता । द्वायतना सिया नियता, सिया
अनियता ।

१२४. दसायतना सउत्तरा । द्वायतना सिया सउत्तरा, सिया 15 .
अनुत्तरा ।

१२५. दसायतना अरणा । द्वायतना सिया सरणा, सिया
अरणा ति ।

पञ्हापुच्छकं ।
आयतनविभङ्गो निहितो ।

३. धातुविभङ्गो

§ १. सुतन्तभाजनीयं

१. पथवीधातु आदि

१. छ घातुयो - पथवीधातु, आपोधातु, तेजोधातु, वायोधातु, आकासधातु, विञ्जाणधातु ।

२. तत्थ कतमा पथवीधातु ?

पथवीधातुद्वयं - अत्थि अज्झत्तिका, अत्थि वाहिरा ।

तत्थ कतमा अज्झत्तिका पथवीधातु ?

यं अज्झत्तं पच्चत्तं कक्खळं खरिगतं कक्खळत्तं कक्खळभावो अज्झत्तं उपादिन्नं, सेय्ययीदं^१ - केसा लोमा नखा दन्ता तच्चो मंसं न्हारु^२ अट्ठि^३ अट्ठिमिञ्जो^४ वक्कं हृदयं यकनं किलोमकं पिहकं पप्फासं अन्तं अन्तगुणं उदरियं करीसं, यं वा पनञ्जं पि अत्थि अज्झत्तं पच्चत्तं कक्खळं खरिगतं कक्खळत्तं कक्खळभावो अज्झत्तं उपादिन्नं - अयं वुच्चति 'अज्झत्तिका पथवीधातु' ।

तत्थ कतमा वाहिरा पथवीधातु ?

यं वाहिरं कक्खळं खरिगतं कक्खळत्तं कक्खळभावो वहिद्धा अनुपादिन्नं, सेय्ययीदं - अयो लोहं तिपु सीसं सज्जं^५ मुत्ता मणि वेळुरियो सङ्खो सिला पवाळ^६ रजतं जातरूपं लोहितङ्को^७ मसारगल्लं तिणं कट्ठं सक्खरा कळलं भूमि पासाणो पध्वतो, यं वा पनञ्जं पि अत्थि वाहिरं कक्खळं खरिगतं कक्खळत्तं कक्खळभावो वहिद्धा अनुपादिन्नं - अयं वुच्चति 'वाहिरा पथवीधातु' ।

१. सेय्ययीदं - म०, एवमुपरि पि । २. न्हारु - सी०; न्हारु - स्या०, रो० ।

३. अट्ठि - स्या०, रो० । ४. अट्ठिमिञ्जो - सी०, रो० । ५. सज्जु - स्या०, रो० ।

६. पवाळ - सी० । ७. लोहितङ्को - स्या० । ८. वयता - स्या०, रो० ।

या च अज्ज्ञत्तिका पथवीधातु या च बाहिरा पथवीधातु,
तदेकज्ज्ञं अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्घिपित्वा - अयं वुच्चति
“पथवीधातु” ।

३. तत्थ कतमा आपोधातु ?

R. 83

आपोधातुद्वयं - अत्थि अज्ज्ञत्तिका, अत्थि बाहिरा ।

5-

तत्थ कतमा अज्ज्ञत्तिका आपोधातु ?

यं अज्ज्ञत्तं पच्चत्तं आपो आपोगतं सिनेहो^१ सिनेहगतं^२
बन्धनत्तं रूपस्स अज्ज्ञत्तं उपादिन्नं, सेय्यथीदं - पित्तं
सेम्हं पुब्बो लोहितं सेदो मेदो अस्सु वसा खेळो^३
सिङ्घाणिका^४ लसिका मुत्तं, यं वा पनञ्जं पि अत्थि 10
अज्ज्ञत्तं पच्चत्तं आपो आपोगतं सिनेहो सिनेहगतं
बन्धनत्तं रूपस्स अज्ज्ञत्तं उपादिन्नं - अयं वुच्चति
'अज्ज्ञत्तिका आपोधातु' ।

B. 85

तत्थ कतमा बाहिरा आपोधातु ?

यं बाहिरं आपो आपोगतं सिनेहो सिनेहगतं बन्धनत्तं 15
रूपस्स बहिद्धा अनुपादिन्नं, सेय्यथीदं - मूलरसो
खन्धरसो तच्चरसो पत्तरसो पुप्फरसो फलरसो खीरं
दधि सप्पि^५ नवनीतं तेलं मधु फाणितं भुम्मानि वा
उदकानि अन्तलिक्खानि वा, यं वा पनञ्जं पि अत्थि
बाहिरं आपो आपोगतं सिनेहो सिनेहगतं बन्धनत्तं 20
रूपस्स बहिद्धा अनुपादिन्नं - अयं वुच्चति 'बाहिरा
आपोधातु' ।

या च अज्ज्ञत्तिका आपोधातु या च बाहिरा आपोधातु,
तदेकज्ज्ञं अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्घिपित्वा - अयं वुच्चति
“आपोधातु” ।

25

४. तत्थ कतमा तेजोधातु ?

तेजोधातुद्वयं - अत्थि अज्ज्ञत्तिका, अत्थि बाहिरा ।

तत्थ कतमा अज्ज्ञत्तिका तेजोधातु ?

१-१. स्नेहो स्नेहगत - मी०, स्या० । २. खेळो - सी०, स्या०, दो० । ३. सिङ्घा-
निका - मी० । ४. सप्पी - सी० ।

यं अज्झत्तं पच्चत्तं तेजो तेजोगतं उस्मा उस्मागतं
 उसुमं उसुमगतं अज्झत्तं उपादिन्नं, सेय्यथीदं - येन
 च सन्तप्पति येन च जीरीयति^१ येन च परिद्वहति^२ येन
 च अस्सितपीतखायितसायितं सम्मा परिणामं गच्छति,
 यं वा पनञ्जं पि अत्थि अज्झत्तं पच्चत्तं तेजो तेजोगतं
 उस्मा उस्मागतं उसुमं उसुमगतं अज्झत्तं उपादिन्नं -
 अयं वुच्चति 'अज्झत्तिका तेजोधातु' ।

तत्थ कतमा वाहिरा तेजोधातु ?

यं वाहिरं तेजो तेजोगतं उस्मा उस्मागतं उसुमं
 उसुमगतं वहिद्धा अनुपादिन्नं, सेय्यथीदं - कट्ठिग्गि
 पलालग्गि^३ तिणग्गि गोमयग्गि थुसग्गि सञ्झारग्गि
 इन्दग्गि अग्गिसन्तापो सुरियसन्तापो^४ कट्ठसन्निचय-
 सन्तापो तिणसन्निचयसन्तापो घञ्जसन्निचयसन्तापो
 भण्डसन्निचयसन्तापो^५, यं वा पनञ्जं पि अत्थि वाहिरं
 तेजो तेजोगतं उस्मा उस्मागतं उसुमं उसुमगतं वहिद्धा
 अनुपादिन्नं - अयं वुच्चति 'वाहिरा तेजोधातु' ।

या च अज्झत्तिका तेजोधातु या च वाहिरा तेजोधातु, तदेकज्झं
 अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्घिपित्वा - अयं वुच्चति "तेजोधातु" ।

५. तत्थ कतमा वायोधातु ?

वायोधातुद्वयं - अत्थि अज्झत्तिका, अत्थि वाहिरा ।

तत्थ कतमा अज्झत्तिका वायोधातु ?

यं अज्झत्तं पच्चत्तं वायो वायोगतं थम्भित्तं रूपस्स
 अज्झत्तं उपादिन्नं, सेय्यथीदं - उद्धञ्जमा वाता अघोगमा
 वाता कुच्छिसया वाता कौट्टासया^६ वाता अज्झ-
 मञ्झानुमारिनो वाता सत्थकवाता खुरकवाता उप्प-
 लकवाता अस्सासो पस्सासो इति^७ वा^८, यं वा पनञ्जं
 पि अत्थि अज्झत्तं पच्चत्तं वायो वायोगतं थम्भित्तं

१. जीरयति - स्या० । २. परिद्वहति - म्या० । ३. सक्किल्लिग्गि - सी०; सक्किल्लिग्गि
 - स्या० । ४. सुरियसन्तापो - म०, एवमुपरि पि । ५. मम्मासन्निचयसन्तापो - स्या०,
 रो० । ६. कौट्टमया - स्या०, रो० । ७-७ स्या०, रो० वत्थनेमु नत्थि ।

रूपस्स अज्झत्तं उपादिन्नं - अयं वुच्चति 'अज्झत्तिका वायोघातु' ।

तत्थ कतमा वाहिरा वायोघातु ?

यं वाहिरं वायो वायोगतं थम्भित्तं रूपस्स बहिद्धा अनुपादिन्नं, सेय्यथीदं - पुरत्थिमा वाता पच्छिमा 5
वाता उत्तरा वाता दक्खिणा वाता सरजा वाता अरजा वाता सीता वाता उण्हा वाता परित्ता वाता अधिमत्ता वाता काळवाता^१ वेरम्भवाता पक्खवाता सुपण्णवाता तालवण्टवाता विधूपनवाता, यं वा पनञ्जं पि अत्थि वाहिरं वायो वायोगतं थम्भित्तं रूपस्स बहिद्धा 10
अनुपादिन्नं - अयं वुच्चति 'वाहिरा वायोघातु' ।

या च अज्झत्तिका वायोघातु या च वाहिरा वायोघातु, तदेकज्झं अभिसञ्चूहित्वा अभिसङ्घिपित्वा - अयं वुच्चति "वायोघातु" ।

६. तत्थ कतमा आकासघातु ?

आकासघातुद्वयं - अत्थि अज्झत्तिका, अत्थि वाहिरा । 15

तत्थ कतमा अज्झत्तिका आकासघातु ?

यं अज्झत्तं पच्चत्तं आकासो आकासगतं अघं अघगतं विवरो विवरगतं असम्फुट्टं मंसलोहितेहि अज्झत्तं उपादिन्नं, सेय्यथीदं - कण्णच्छिद्धं नासच्छिद्धं मुखद्वारं, येन च असितपीतखायितसायितं अज्झोहरति, यत्थ 20
च असितपीतखायितसायितं सन्तिट्ठति, येन च असितपीतखायितसायितं अघोभागं निक्खमति, यं वा पनञ्जं पि अत्थि अज्झत्तं पच्चत्तं आकासो आकासगतं अघं अघगतं विवरो विवरगतं असम्फुट्टं मंसलोहितेहि अज्झत्तं उपादिन्नं - अयं वुच्चति 'अज्झत्तिका 25
आकासघातु' ।

तत्थ कतमा वाहिरा आकासघातु ?

यं वाहिरं आकासो आकासगतं अघं अघगतं विवरो

विवरगतं असम्पुष्टं चतूहि महाभूतेहि वहिद्वा अनु-
पादिन्नं - अयं वुच्चति 'वाहिरा आकासघातु' ।

या च अज्ज्ञातिका आकासघातु या च वाहिरा आकासघातु,
तदेकज्ज्ञं अभिसञ्चूहिक्त्वा अभिसङ्घ्वित्वा - अयं वुच्चति "आकास-
5 घातु" ।

७. तत्थ कतमा विञ्जाणघातु ?

चक्खुविञ्जाणघातु, सोतविञ्जाणघातु, धानविञ्जाणघातु,
जिह्वाविञ्जाणघातु, कायविञ्जाणघातु, मनोविञ्जाणघातु - अयं
वुच्चति "विञ्जाणघातु" ।

10 इमा छ धातुयो ।

२. सुखघातु ... अविज्जाघातु

८. अपरा पि छ धातुयो - सुखघातु, दुक्खघातु, सोमनस्स-
घातु, दोमनस्सघातु, उपेक्खाघातु, अविज्जाघातु ।

९. तत्थ कतमा सुखघातु ?

यं कायिकं सातं कायिकं सुखं कायसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं
15 कायसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "सुखघातु" ।

१०. तत्थ कतमा दुक्खघातु ?

यं कायिकं असातं कायिकं दुक्खं कायसम्फस्सजं असातं दुक्खं
वेदयितं कायसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना - अयं वुच्चति "दुक्ख-
घातु" ।

20 ११. तत्थ कतमा सोमनस्सघातु ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "सोमनस्सघातु" ।

१२. तत्थ कतमा दोमनस्सघातु ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्फस्सजं असातं दुक्खं
25 वेदयितं चेतोसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना - अयं वुच्चति
"दोमनस्सघातु" ।

१३. तत्थ कतमा उपेक्खाघातु ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्फस्सजं अदुक्खमसुखं

वेदयितं चेतोसम्पस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति "उपेक्खा-
धातु" ।

१४. तत्थ कतमा अविज्जाधातु ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं अनभिसमयो अननुवोधो असम्बोधो
अप्पटिवेधो असङ्गाहणा अपरियोगाहणा असमपेक्खना अपच्चवेक्खणा 5
अपच्चक्खकम्मं दुम्भेज्जं वाल्यं असम्पजञ्जं मोहो पमोहो सम्मोहो
अविज्जा अविज्जोधो अविज्जायोगो अविज्जानुसयो अविज्जापरियुट्ठानं
अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं - अयं वुच्चति "अविज्जाधातु" ।
इमा छ धातुयो ।

B. 88

R. 86

३. कामधातु ... अविहिंसाधातु

१५. अपरा पि छ धातुयो - कामधातु, व्यापादधातु, विहिंसा- 10
धातु, नेक्खम्मधातु, अव्यापादधातु, अविहिंसाधातु ।

१६. तत्थ कतमा कामधातु ?

कामपटिसंयुत्तो तक्को वितक्को सङ्कप्पो अप्पना व्यप्पना चेतसो
अभिनिरोपता मिच्छासङ्कप्पो - अयं वुच्चति कामधातु । हेट्ठतो 15
अवीचिनिरयं परियन्तं करित्वा उपरितो परनिम्मितवसवत्ती देवे अन्तो
करित्वा यं एतस्मि अन्तरे एत्थावचरा एत्थ परियापत्ता खन्धधातु-
आयतना रूपा^१ वेदना सञ्जा सङ्गारा विञ्जाणं - अयं वुच्चति
"कामधातु" ।

१७. तत्थ कतमा व्यापादधातु ?

व्यापादपटिसंयुत्तो तक्को वितक्को ... पे०... मिच्छासङ्कप्पो - 20
अयं वुच्चति "व्यापादधातु" । दससु वा आघातवत्थूसु^२ चित्तस्स आघातो
पटिघातो पटिघं पटिविरोधो कोपो पकोपो सम्पकोपो दोसो पदोसो
सम्पदोसो चित्तस्स व्यापत्ति मनोपदोसो कोधो कुज्झना कुज्झतत्तं दोसो
दुस्सना^३ दुस्सितत्तं^४ व्यापत्ति व्यापज्जना^५ विरोधो पटिविरोधो चण्डिक्कं
असुरोपो अनत्तमनता चित्तस्स - अयं वुच्चति "व्यापादधातु" । 25

१८. तत्थ कतमा विहिंसाधातु ?

१. स्म - स्या०, रो० । २. पापटवत्थूसु - स्या० । ३. दूग्गा - स्या० ।

४. दूमितत्तं - स्या० । ५. व्यापज्जना व्यापज्जिता - स्या०, रो० ।

- विहिंसापटिसंयुक्तो तक्को वितक्को ... पे०... मिच्छासङ्कप्पो - अयं वुच्चति "विहिंसाघातु" । इधेकच्चो पाणिना वा लेड्डुना वा दण्डेन वा सत्येन वा रज्जुया वा अञ्जतरञ्जतरेन सत्ते^१ विहेठेति, या एवरूपा हेठना विहेठना हिंसना विहिंसना रोसना विरोसना परूपघातो -
- 5 अयं वुच्चति "विहिंसाघातु" ।

१६. तत्थ कत्तमा नेक्खम्मघातु ?

नेक्खम्मपटिसंयुक्तो तक्को वितक्को ... पे०... सम्मासङ्कप्पो - अयं वुच्चति "नेक्खम्मघातु" । सव्वे पि कुसला धम्मा "नेक्खम्मघातु" ।

२०. तत्थ कत्तमा अव्यापादघातु ?

- 10 अव्यापादपटिसंयुक्तो तक्को वितक्को ... पे०... सम्मासङ्कप्पो - अयं वुच्चति "अव्यापादघातु" । या सत्तेसु मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "अव्यापादघातु" ।

२१. तत्थ कत्तमा अविहिंसाघातु ?

- 15 अविहिंसापटिसंयुक्तो तक्को वितक्को सङ्कप्पो अप्पना व्यप्पना चेतसो अभिनरोपना सम्मासङ्कप्पो - अयं वुच्चति "अविहिंसाघातु" । या सत्तेसु करुणा^२ करुणायना^३ करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "अविहिंसाघातु" ।

इमा छ घातुयो ।

- 20 इति इमानि तीणि छक्कानि तदेकज्झं अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्घिपित्वा अट्टारस घातुयो होन्ति ।

मुत्तन्तभाजनीयं ।

§ २. अभिघम्मभाजनीयं

२२. अट्टारस घातुयो - चक्खुघातु, रूपघातु, चक्खुविञ्जाणघातु, सोतघातु, सहघातु, सोतविञ्जाणघातु, घानघातु, गन्धघातु, घानविञ्जाणघातु, जिह्वाघातु, रसघातु, जिह्वाविञ्जाणघातु, कायघातु, फोट्टुव्वघातु, कायविञ्जाणघातु, मनोघातु, धम्मघातु, मनो-
- 25 विञ्जाणघातु ।

१. वा सत्ते - सी० । २-२. करुणायना - म० ।

२३. तत्थ कतमा चक्खुधातु ?

यं चक्खु चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो ... पे०... सुञ्जो
गामो पेसो - अयं वुच्चति "चक्खुधातु" ।

२४. तत्थ कतमा रूपधातु ?

यं रूपं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय वण्णनिभा ... पे०... रूपधातु 5
पेसा - अयं वुच्चति "रूपधातु" ।

२५. तत्थ कतमा चक्खुविञ्जाणधातु ?

चक्खुं च पटिच्च रूपे च उप्पज्जति चित्तं मनो मानसं हृदयं
पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं विञ्जाणक्खन्धो तज्जा-
चक्खुविञ्जाणधातु - अयं वुच्चति "चक्खुविञ्जाणधातु" । 10

२६. तत्थ कतमा स्रोतधातु ?

B. 90

यं स्रोतं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो ... पे०... सुञ्जो
गामो पेसो - अयं वुच्चति "स्रोतधातु" ।

२७. तत्थ कतमा सद्दधातु ?

यो सद्दो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो 15
... पे०... सद्दधातु पेसा - अयं वुच्चति "सद्दधातु" ।

२८. तत्थ कतमा स्रोतविञ्जाणधातु ?

स्रोतं च पटिच्च सद्दे च उप्पज्जति चित्तं मनो मानसं हृदयं पण्डरं
मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं विञ्जाणक्खन्धो तज्जास्रोत-
विञ्जाणधातु - अयं वुच्चति "स्रोतविञ्जाणधातु" । 20

२९. तत्थ कतमा धानधातु ?

यं धानं चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो ... पे०... सुञ्जो
गामो पेसो - अयं वुच्चति "धानधातु" । R. 89

३०. तत्थ कतमा गन्धधातु ?

यो गन्धो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो 25
... पे०... गन्धधातु पेसा - अयं वुच्चति "गन्धधातु" ।

३१. तत्थ कतमा धानविञ्जाणधातु ?

धानं च पटिच्च गन्धे च उप्पज्जति चित्तं मनो मानसं हृदयं

पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं विञ्जाणक्खन्धो तज्जा-
घानविञ्जाणधातु - अयं वुच्चति "घानविञ्जाणधातु" ।

३२. तत्थ कतमा जिह्वाधातु ?

या जिह्वा चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो ... पे०... सुञ्जो
५ गामो पेसो - अयं वुच्चति "जिह्वाधातु" ।

३३ तत्थ कतमा रसधातु ?

यो रसो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय अनिदस्सनो सप्पटिघो
... पे० . रसधातु पेसा - अयं वुच्चति "रसधातु" ।

३४. तत्थ कतमा जिह्वाविञ्जाणधातु ?

१० जिह्वं च पटिच्च रसे च उप्पज्जति चित्तं मनो मानसं हृदयं
पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं विञ्जाणक्खन्धो तज्जा-
जिह्वाविञ्जाणधातु - अयं वुच्चति "जिह्वाविञ्जाणधातु" ।

३५. तत्थ कतमा कायधातु ?

यो कायो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो ... पे०... सुञ्जो
१५ गामो पेसो - अयं वुच्चति "कायधातु" ।

३६. तत्थ कतमा फोट्टव्वधातु ?

पथवीधातु ... पे०... फोट्टव्वधातु पेसा - अयं वुच्चति "फोट्टव्व-
धातु" ।

३७. तत्थ कतमा कायविञ्जाणधातु ?

२० कायं च पटिच्च फोट्टव्वे च उप्पज्जति चित्तं मनो मानसं हृदयं
पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं विञ्जाणक्खन्धो तज्जा-
कायविञ्जाणधातु - अयं वुच्चति "कायविञ्जाणधातु" ।

३८. तत्थ कतमा मनोधातु ?

२५ चक्खुविञ्जाणधातुया उप्पज्जित्वा निरुद्धसमनन्तरा उप्पज्जति
चित्तं मनो मानसं हृदयं पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं
विञ्जाणक्खन्धो तज्जामनोधातु; सोत्तविञ्जाणधातुया ... पे०... घान-
विञ्जाणधातुया ... पे०... जिह्वाविञ्जाणधातुया ... पे०... काय-
विञ्जाणधातुया उप्पज्जित्वा निरुद्धसमनन्तरा उप्पज्जति चित्तं मनो
मानसं हृदयं पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं विञ्जाण-

क्खन्धो तज्जामनोधातु सव्वधम्मेषु वा पन पठमसमन्नाहारो उप्पज्जति^१
चित्तं मनो मानसं हृदयं ण्णडरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं
विञ्जाणक्खन्धो तज्जामनोधातु^१ - अयं वुच्चति "मनोधातु" ।

३६. तत्थ कतमा धम्मधातु ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, यं च रूपं अनि- 5
दस्सनअप्पटिघं धम्मायतनपरियापन्नं, असङ्खता च धातु ।

(१) तत्थ कतमो वेदनाक्खन्धो ?

एकविधेन वेदनाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

दुविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि
अहेतुको । 10

तिविधेन वेदनाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि
अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... एवं दसविधेन
वेदनाक्खन्धो ... पे०... एवं बहुविधेन वेदना-
क्खन्धो । अयं वुच्चति "वेदनाक्खन्धो" ।

(२) तत्थ कतमो सञ्जाक्खन्धो ? 15

एकविधेन सञ्जाक्खन्धो - फस्ससम्पयुत्तो ।

दुविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि सहेतुको, अत्थि
अहेतुको ।

तिविधेन सञ्जाक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि
अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... एवं दसविधेन 20
सञ्जाक्खन्धो ... पे०... एवं बहुविधेन सञ्जा-
क्खन्धो । अयं वुच्चति "सञ्जाक्खन्धो" ।

(३) तत्थ कतमो सङ्खारक्खन्धो ?

एकविधेन सङ्खारक्खन्धो - चित्तसम्पयुत्तो ।

दुविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि हेतु, अत्थि अहेतु^२ । 25

तिविधेन सङ्खारक्खन्धो - अत्थि कुसलो, अत्थि
अकुसलो, अत्थि अव्याकतो ... पे०... एवं दसविधेन
सङ्खारक्खन्धो ... पे०... एवं बहुविधेन सङ्खार-
क्खन्धो - अयं वुच्चति "सङ्खारक्खन्धो" ।

(४) तत्थ कतम रूप अनिदस्सनअप्पटिघ धम्मायतन-
परियापन्न ?

इत्थिन्द्रिय पे० कवळीकारो आहारो - इद
वुच्चति रूप "अनिदस्सनअप्पटिघ धम्मायतन-
परियापन्न" ।

(५) तत्थ कतमा असङ्घता धातु ?

रागक्खयो, दोसक्खयो, मोहक्खयो - अय वुच्चति
"असङ्घता धातु" ।

अय वुच्चति "धम्मधातु" ।

४० तत्थ कतमा मनोविञ्जाणधातु ?

चक्खुविञ्जाणधातुया उप्पज्जित्वा निरुद्धसमनन्तरा उप्पज्जति
मनोधातु, मनोधातुया उप्पज्जित्वा^२ निरुद्धसमनन्तरा उप्पज्जति चित्त
मनो मानस पे० तज्जामनोविञ्जाणधातु, सोतविञ्जाणधातुया
पे० धानविञ्जाणधातुया पे० जिह्वाविञ्जाणधातुया पे०

१५ कायविञ्जाणधातुया उप्पज्जित्वा निरुद्धसमनन्तरा उप्पज्जति मनोधातु,
मनोधातुया पि उप्पज्जित्वा निरुद्धसमनन्तरा उप्पज्जति चित्त मनो मानस
पे० तज्जामनोविञ्जाणधातु मन च पटिच्च धम्मे च उप्पज्जति
चित्त मनो मानस हृदय पण्डर मनो मनायतन मनिन्द्रिय विञ्जाण
विञ्जाणक्खन्वो तज्जामनोविञ्जाणधातु - अय वुच्चति "मनो-
२० विञ्जाणधातु" ।

अभिधम्मभाजनीय ।

§ ३ पञ्हापुच्छकं

४१ अट्टारम धातुयो - चक्खुधातु, रूपधातु, चक्खुविञ्जाण-
धातु, मोतधातु, सहधातु, सोतविञ्जाणधातु, धानधातु, गन्धधातु, धान-
विञ्जाणधातु, जिह्वाधातु, रसधातु, जिह्वाविञ्जाणधातु, नायधातु,
फोट्टव्यधातु, कायविञ्जाणधातु, मनोधातु, धम्मधातु, मनोविञ्जाणधातु ।

४२ अट्टारसत्त धातून कति कुसला, कति अकुसला, कति
अध्याकता पे० कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुषकमेत

४३. सोळस धातुयो अव्याकता । द्वे धातुयो सिया कुसला,

B. 93

सिया अकुसला, सिया अव्याकता ।

४४. दस धातुयो न वत्तव्वा — “सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति

पि, “दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि, “अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि । पञ्च धातुयो अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । 5
कायविञ्जाणधातु सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता । मनोविञ्जाणधातु सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । धम्मधातु सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया न वत्तव्वा — 10
“सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि, “दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि, “अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता” ति पि ।

४५. दस धातुयो नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । पञ्च धातुयो

R. 91

विपाका । मनोधातु सिया विपाका, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । द्वे धातुयो सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेव- 15
विपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

४६. दस धातुयो उपादिन्नुपादानिया । सद्दधातु अनुपादिन्नु-

पादानिया । पञ्च धातुयो सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नु-
पादानिया । द्वे धातुयो सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नु-
पादानिया, सिया अनुपादिन्ननुपादानिया । 20

४७. सोळस धातुयो असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका । द्वे धातुयो

सिया सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका, सिया असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिका, सिया
असङ्किलिट्ठअसङ्किलेसिका ।

४८. पन्नरस धातुयो अवितक्कअविचारा । मनोधातु सवितक्क-

सविचारा । मनोविञ्जाणधातु सिया सवितक्कसविचारा, सिया अवि- 25
तक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा । धम्मधातु सिया सवितक्क-
सविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा, सिया
न वत्तव्वा — “सवितक्कसविचारा” ति पि, “अवितक्कविचारमत्ता” ति
पि, “अवितक्कअविचारा” ति पि ।

४६. दस धातुयो न वत्तव्वा - "पीतिसहगता" ति पि, "सुख-
सहगता" ति पि, "उपेक्खासहगता" ति पि । पञ्च धातुयो उपेक्खा-
सहगता । कायविञ्जाणधातु न पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, न
उपेक्खासहगता, सिया न वत्तव्वा - "सुखसहगता" ति । द्वे धातुयो
5 सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता, सिया न
वत्तव्वा - "पीतिसहगता" ति पि, "सुखसहगता" ति पि, "उपेक्खा-
सहगता" ति पि ।

५०. सोळस धातुयो नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा । द्वे
धातुयो सिया दस्सनेन पहातव्वा, सिया भावनाय पहातव्वा, सिया नेव
10 दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा ।

५१. सोळस धातुयो नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका ।
द्वे धातुयो सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया भावनाय पहातव्वहेतुका,
सिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

५२. सोळस धातुयो नेवाचयगामिनापचयगामिनो । द्वे धातुयो
15 सिया आचयगामिनो, सिया अपचयगामिनो, सिया नेवाचयगामि-
नापचयगामिनो ।

५३. सोळस धातुयो नेवसेक्खनासेक्खा । द्वे धातुयो सिया
सेक्खा, सिया असेक्खा, सिया नेवसेक्खनासेक्खा ।

५४. सोळस धातुयो परित्ता । द्वे धातुयो सिया परित्ता, सिय
20 महग्गता, सिया अप्पमाणा ।

R. 92 ५५. दस धातुयो अनारम्मणा । छ धातुयो परित्तारम्मणा
द्वे धातुयो सिया परित्तारम्मणा, सिया महग्गत्तारम्मणा, सिया अप्पमाणा
रम्मणा, सिया न वत्तव्वा - "परित्तारम्मणा" ति पि, "महग्गत्तारम्मणा"
ति पि, "अप्पमाणारम्मणा" ति पि ।

25 ५६. सोळस धातुयो मज्झिमा । द्वे धातुयो सिया हीना, सि
मज्झिमा, सिया पणीता ।

५७ सोळस धातुयो अनियता । द्वे धातुयो सिया मिच्छत्त
नियता, सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता ।

५८. दस धातुयो अनारम्मणा । छ धातुयो न वत्तव्वा

“मग्नारम्मणा” ति पि, “मग्गहेतुका” ति पि, “मग्गाधिपतिनो” ति पि ।
 द्वे धातुयो सिया मग्नारम्मणा, सिया मग्गहेतुका, सिया मग्गाधिपतिनो,
 सिया न वत्तब्बा - “मग्नारम्मणा” ति पि, “मग्गहेतुका” ति पि, “मग्गा-
 धिपतिनो” ति पि ।

५६. दस धातुयो सिया उप्पन्ना, सिया उप्पादिनो, सिया^१ न 5
 वत्तब्बा - “अनुप्पन्ना” ति । सद्दधातु सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना,
 सिया^१ न वत्तब्बा - “उप्पादिनी” ति । छ धातुयो सिया उप्पन्ना, सिया
 अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो । धम्मधातु सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना,
 सिया उप्पादिनी, सिया न वत्तब्बा - “उप्पन्ना” ति पि, “अनुप्पन्ना” ति
 पि, “उप्पादिनी” ति पि ।

६०. सत्तरस धातुयो सिया अतीता, सिया अनागता, सिया
 पच्चुप्पन्ना । धम्मधातु सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना,
 सिया न वत्तब्बा - “अतीता” ति पि, “अनागता” ति पि, “पच्चुप्पन्ना”
 ति पि ।

६१. दस धातुयो अनारम्मणा । छ धातुयो पच्चुप्पन्नारम्मणा । 15
 द्वे धातुयो सिया अतीतारम्मणा, सिया अनागतारम्मणा, सिया पच्चुप्पन्ना-
 रम्मणा, सिया न वत्तब्बा - “अतीतारम्मणा” ति पि, “अनागतारम्मणा”
 ति पि, “पच्चुप्पन्नारम्मणा” ति पि; सिया अज्जत्ता, सिया बहिद्धा, सिया
 अज्जत्तबहिद्धा ।

६२. दस धातुयो अनारम्मणा । छ धातुयो सिया अज्जत्ता- 20
 रम्मणा, सिया बहिद्धारम्मणा, सिया अज्जत्तबहिद्धारम्मणा । द्वे धातुयो
 सिया अज्जत्तारम्मणा, सिया बहिद्धारम्मणा, सिया अज्जत्तबहिद्धा-
 रम्मणा, सिया न वत्तब्बा - “अज्जत्तारम्मणा” ति पि, “बहिद्धारम्मणा”
 ति पि, “अज्जत्तबहिद्धारम्मणा” ति पि ।

६३. रूपधातु सनिदस्सनसप्पटिघा । नव धातुयो अनिदस्सन- 25
 अप्पटिघा । अट्ट धातुयो अनिदस्सनअप्पटिघा ।

२. दुक्कमात्तिकानुक्कमेन

(१)

६४. सत्तरस धातुयो न हेतू । धम्मधातु सिया हेतु, सिया न हेतु ।

१. सी०, स्मा०, रो० पांयवेणु नरिण ।

६५. सोळस धातुयो अहेतुका । द्वे धातुयो सिया सहेतुका, सिया अहेतुका ।

६६. सोळस धातुयो हेतुविप्पयुत्ता । द्वे धातुयो सिया हेतुसम्पयुत्ता, सिया हेतुविप्पयुत्ता ।

5 ६७. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "हेतु चैव सहेतुका चा" ति पि, "सहेतुका चैव न च हेतू" ति पि । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा - "हेतु चैव सहेतुका चा" ति^१, सिया सहेतुका चैव न च हेतु, सिया न वत्तव्वा - "सहेतुका चैव न च हेतू" ति । धम्मधातु सिया हेतु चैव सहेतुका च, सिया सहेतुका चैव न च हेतु, सिया न वत्तव्वा - "हेतु चैव सहेतुका चा" ति पि, "सहेतुका चैव न च हेतू" ति पि ।

६८. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "हेतू चैव हेतुसम्पयुत्ता चा" ति पि, "हेतुसम्पयुत्ता चैव न च हेतू" ति पि । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा - "हेतु चैव हेतुसम्पयुत्ता चा" ति, सिया हेतुसम्पयुत्ता चैव न च हेतु, सिया न वत्तव्वा - "हेतुसम्पयुत्ता चैव न च हेतू" ति । धम्मधातु 15 सिया हेतु चैव हेतुसम्पयुत्ता च, सिया हेतुसम्पयुत्ता चैव न च हेतु, सिया न वत्तव्वा - "हेतु चैव हेतुसम्पयुत्ता चा" ति पि, "हेतुसम्पयुत्ता चैव न च हेतू" ति पि ।

६९. सोळस धातुयो न हेतु अहेतुका । मनोविञ्जाणधातु सिया न हेतु सहेतुका, सिया न हेतु अहेतुका । धम्मधातु सिया न हेतु 20 सहेतुका, सिया न हेतु अहेतुका, सिया न वत्तव्वा - "न हेतु सहेतुका" ति पि, "न हेतु अहेतुका" ति पि ।

(२)

६०. सत्तरस धातुयो सप्पच्चया । धम्मधातु सिया सप्पच्चया, सिया अप्पच्चया ।

७१. सत्तरस धातुयो सङ्घता । धम्मधातु सिया सङ्घता, 25 सिया असङ्घता ।

७२. रूपधातु सनिदस्सना । सत्तरस धातुयो अनिदस्सना ।

७३. दस धातुयो सप्पट्ठिघा । अट्ठ धातुयो अप्पट्ठिघा ।

१. ही० पोत्तके नत्थि, एवमुपरि पि । २. ति पि - स्या०, रो० ।

७४. दस धातुयो रूपा । सत्त धातुयो अरूपा । धम्मधातु
सिया रूपा^१, सिया अरूपा^२ ।

७५. सोळस धातुयो लोकिया । द्वे धातुयो सिया लोकिया,
सिया लोकुत्तरा; केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या ।

(३)

७६. सत्तरस धातुयो नो आसवा । धम्मधातु सिया आसवा^३, ५
सिया नो आसवा^३ ।

७७. सोळस धातुयो सासवा । द्वे धातुयो सिया सासवा, सिया
अनासवा ।

७८. सोळस धातुयो आसवविप्पयुत्ता । द्वे धातुयो सिया
आसवसम्पयुत्ता, सिया आसवविप्पयुत्ता । 10

७९. सोळस धातुयो न वत्तब्बा - "आसवा चेव सासवा चा"
ति, "सासवा चेव नो च आसवा" । मनोविञ्जाणधातु न वत्तब्बा - R.94
"आसवो चेव सासवा चा" ति, सिया सासवा चेव नो च आसवो, सिया न
वत्तब्बा - "सासवा चेव नो च आसवो" ति । धम्मधातु सिया आसवो
चेव सासवा च, सिया सासवा चेव नो च आसवो, सिया न वत्तब्बा - 15
"आसवो चेव सासवा चा" ति पि, "सासवा चेव नो च आसवो" ति पि ।

८०. सोळस धातुयो न वत्तब्बा - "आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता
चा" ति पि, "आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवा" ति पि । मनो-
विञ्जाणधातु न वत्तब्बा - "आसवो चेव आसवसम्पयुत्ता चा" ति,
सिया आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवो, सिया न वत्तब्बा - "आसव- 20
सम्पयुत्ता चेव नो च आसवो" ति । धम्मधातु सिया आसवो चेव आसव-
सम्पयुत्ता च, सिया आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवो, सिया न वत्तब्बा -
"आसवो चेव आसवसम्पयुत्ता चा" ति पि, "आसवसम्पयुत्ता चेव नो च
आसवो" ति पि ।

८१. सोळस धातुयो आसवविप्पयुत्तसासवा । द्वे धातुयो 25
सिया आसवविप्पयुत्तसासवा, सिया आसवविप्पयुत्तअनासवा, सिया न
वत्तब्बा - "आसवविप्पयुत्तसासवा" ति पि, "आसवविप्पयुत्तअनासवा"
ति पि । B. 97

(४)

८२. सत्तरस धातुयो नो संयोजना^१ । धम्मधातु सिया संयोजनं, सिया नो संयोजनं ।

८३. सोळस धातुयो संयोजनिया । द्वे धातुयो सिया संयोजनिया, सिया असंयोजनिया ।

८४. सोळस धातुयो संयोजनविप्पयुत्ता । द्वे धातुयो सिया संयोजनसम्पयुत्ता, सिया संयोजनविप्पयुत्ता ।

८५. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "संयोजना चेव संयोजनिया चा" ति, संयोजनिया चेव नो च संयोजना । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा - "संयोजनं चेव संयोजनिया चा" ति, सिया संयोजनिया चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वा - "संयोजनिया चेव नो च संयोजनं" ति । धम्मधातु सिया संयोजनं चेव संयोजनिया च, सिया संयोजनिया चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वा - "संयोजनं चेव संयोजनिया चा" ति पि, "संयोजनिया चेव नो च संयोजनं" ति पि ।

८६. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "संयोजना चेव संयोजनसम्पयुत्ता चा" ति पि, "संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजना" ति पि । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा - "संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्ता चा" ति, सिया संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वा - "संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजनं" ति । धम्मधातु सिया संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्ता च, सिया संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वा - "संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्ता चा" ति पि, "संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजनं" ति पि ।

८७. सोळस धातुयो संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनिया । द्वे धातुयो सिया संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनिया, सिया संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनिया, सिया न वत्तव्वा - "संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनिया" ति पि, "संयोजनविप्पयुत्तअसंयोजनिया" ति पि ।

(५)

८८. सत्तरस धातुयो नो गन्था । धम्मधातु सिया गन्थो, सिया नो गन्थो ।

१. सञ्जोचना - सी०, स्था०, एवमुपरि पि ।

८६. सोळस धातुयो^१ गन्थनिया । द्वे धातुयो सिया गन्थनिया,
सिया अगन्थनिया ।

९०. सोळस धातुयो गन्थविप्पयुत्ता । द्वे धातुयो सिया गन्थ-
सम्पयुत्ता, सिया गन्थविप्पयुत्ता ।

९१. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "गन्था चेव गन्थनिया 5 B. 98
चा" ति, गन्थनिया चेव नो च गन्था । मनोविञ्जाणघातु न वत्तव्वा -
"गन्थो चेव गन्थनिया चा" ति, सिया गन्थनिया चेव नो च गन्थो, सिया
न वत्तव्वा - "गन्थनिया चेव नो च गन्थो" ति । धम्मघातु सिया गन्थो
चेव गन्थनिया च, सिया गन्थनिया चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तव्वा -
"गन्थो चेव गन्थनिया चा" ति पि, "गन्थनिया चेव नो च गन्थो" ति पि । 10

९२. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "गन्था चेव गन्थसम्पयुत्ता
चा" ति पि, "गन्थसम्पयुत्ता चेव नो च गन्था" ति पि । मनोविञ्जाण-
घातु न वत्तव्वा - "गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्ता चा" ति, सिया गन्थसम्पयुत्ता
चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तव्वा - "गन्थसम्पयुत्ता चेव नो च गन्थो"
ति । धम्मघातु सिया गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्ता च, सिया गन्थसम्पयुत्ता 15
चेव नो च गन्थो, सिया न वत्तव्वा - "गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्ता चा" ति
पि, "गन्थसम्पयुत्ता चेव नो च गन्थो" ति पि ।

९३. सोळस धातुयो गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया । द्वे धातुयो
सिया गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया, सिया गन्थविप्पयुत्तअगन्थनिया, सिया
न वत्तव्वा - "गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया" ति पि, "गन्थविप्पयुत्तअगन्थ- 20
निया" ति पि ।

(६-८)

९४. सत्तरस धातुयो नो ओघा ... पे०... नो योगा ... पे०...
नो नीवरणा । धम्मघातु सिया नीवरणं, सिया नो नीवरणं ।

९५. सोळस धातुयो नीवरणिया । द्वे धातुयो सिया नीवरणिया,
सिया अनीवरणिया । 25

९६. सोळस धातुयो नीवरणविप्पयुत्ता । द्वे धातुयो सिया
नीवरणसम्पयुत्ता, सिया नीवरणविप्पयुत्ता ।

६७. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "नीवरणा चेंव नीवरणिया चा" ति, नीवरणिया चेंव नो च नीवरणा । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा - "नीवरणं चेंव नीवरणिया चा" ति, सिया नीवरणिया चेंव नो च नीवरणं, सिया न वत्तव्वा - "नीवरणिया चेंव नो च नीवरणं" ति ।
 5 घम्मधातु सिया नीवरणं चेंव नीवरणिया च, सिया नीवरणिया चेंव नो च नीवरणं, सिया न वत्तव्वा - "नीवरणं चेंव नीवरणिया चा" ति पि, "नीवरणिया चेंव नो च नीवरणं" ति पि ।

६८. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "नीवरणा चेंव नीवरण-सम्पयुत्ता चा" ति पि, "नीवरणसम्पयुत्ता चेंव नो च नीवरणा" ति पि ।
 10 मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा - "नीवरणं चेंव नीवरणसम्पयुत्ता चा" ति, सिया नीवरणसम्पयुत्ता चेंव नो च नीवरणं, सिया न वत्तव्वा - "नीवरणसम्पयुत्ता चेंव नो च नीवरणं" ति । घम्मधातु सिया नीवरणं चेंव नीवरणसम्पयुत्ता च, सिया नीवरणसम्पयुत्ता चेंव नो च नीवरणं, सिया न वत्तव्वा - "नीवरणं चेंव नीवरणसम्पयुत्ता चा" ति पि,
 15 "नीवरणसम्पयुत्ता चेंव नो च नीवरणं" ति पि ।

६९. सोळस धातुयो नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया । द्वे धातुयो सिया नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया, सिया नीवरणविप्पयुत्तन्ननीवरणिया, सिया न वत्तव्वा - "नीवरणविप्पयुत्तनीवरणिया" ति पि, "नीवरण-विप्पयुत्तन्ननीवरणिया" ति पि ।

(६)

20 १००. सत्तरस धातुयो नो परामासा । घम्मधातु सिया परामासो, सिया नो परामासो ।

१०१. सोळस धातुयो परामट्ठा । द्वे धातुयो सिया परामट्ठा, सिया अपरामट्ठा ।

१०२. सोळस धातुयो परामासविप्पयुत्ता । मनोविञ्जाण-
 25 धातु सिया परामाससम्पयुत्ता, सिया परामासविप्पयुत्ता । घम्मधातु सिया परामाससम्पयुत्ता, सिया परामासविप्पयुत्ता, सिया न वत्तव्वा - "परामाससम्पयुत्ता" ति पि, "परामासविप्पयुत्ता" ति पि ।

१०३. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "परामासा चेंव परामट्ठा

चा ति परामट्टा चैव नो च परामासो” । मनोविञ्जाणघातु न वत्तव्वा –
 “परामासो चैव परामट्टा चा” ति, सिया परामट्टा चैव नो च परामासो,
 सिया न वत्तव्वा – “परामट्टा चैव नो च परामासो” ति । धम्मधातु
 सिया परामासो चैव परामट्टा च, सिया परामट्टा चैव नो च परामासो,
 सिया न वत्तव्वा – “परामासो चैव परामट्टा चा” ति पि, “परामट्टा चैव
 नो च परामासो” ति पि ।

१०४. सोळस धातुयो परामासविप्पयुत्तपरामट्टा । द्वे धातुयो
 सिया परामासविप्पयुत्तपरामट्टा, सिया परामासविप्पयुत्तअपरामट्टा, सिया
 न वत्तव्वा – “परामासविप्पयुत्तपरामट्टा” ति पि, “परामासविप्पयुत्त-
 अपरामट्टा” ति पि ।

(१०)

१०५. दस धातुयो अनारम्मणा । सत्त धातुयो सारम्मणा ।
 धम्मधातु सिया सारम्मणा, सिया अनारम्मणा ।

१०६. सत्त धातुयो चित्ता । एकादस धातुयो नो चित्ता ।

१०७. सत्तरस धातुयो अचेतसिका । धम्मधातु सिया चेत-
 सिका, सिया अचेतसिका ।

१०८. दस धातुयो चित्तविप्पयुत्ता । धम्मधातु सिया चित्त-
 सम्पयुत्ता, सिया चित्तविप्पयुत्ता ।

१०९. सत्त धातुयो न वत्तव्वा – “चित्तेन सम्पयुत्ता” ति पि,
 “चित्तेन विप्पयुत्ता” ति पि । दस धातुयो चित्तविसंसट्टा । धम्मधातु
 सिया चित्तसंसट्टा, सिया चित्तविसंसट्टा । सत्त धातुयो न वत्तव्वा –
 “चित्तेन संसट्टा” ति पि, “चित्तेन विसंसट्टा” ति पि ।

११०. द्वादस धातुयो नो चित्तसमुट्टाना । छ धातुयो सिया
 चित्तसमुट्टाना, सिया नो चित्तसमुट्टाना ।

१११. सत्तरस धातुयो नो चित्तसहभुनो । धम्मधातु सिया
 चित्तसहभू, सिया नो चित्तसहभू ।

११२. सत्तरस धातुयो नो चित्तानुपरिवत्तिनो । धम्मधातु
 सिया चित्तानुपरिवत्ती, सिया नो चित्तानुपरिवत्ती ।

१. पयमाना – स्था०, रं० । २. पित्तानुपरिवत्ति – गी०, स्था०, रं० ।
 ६०-१९

११३. सत्तरस धातुयो नो चित्तसंसद्वसमुद्धाना । धम्मधातु
सिया चित्तसंसद्वसमुद्धाना, सिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धाना ।

११४. सत्तरस धातुयो नो चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभुनो । धम्म-
धातु सिया चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू, सिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू ।

5 ११५. सत्तरस धातुयो नो चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवत्तिनो ।
धम्मधातु सिया चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवत्ती, सिया नो चित्तसंसद्व-
समुद्धानानुपरिवत्ती ।

११६. द्वादस धातुयो अज्झत्तिका । छ धातुयो बाहिरा ।

(११)

10 ११७. नव धातुयो उपादा । अट्ट धातुयो नो उपादा । धम्म-
धातु सिया उपादा, सिया नो उपादा ।

११८. दस धातुयो उपादिन्ना । सट्ठधातु अनुपादिन्ना । सत्त
धातुयो सिया उपादिन्ना, सिया अनुपादिन्ना ।

११९. सत्तरस धातुयो नो उपादाना । धम्मधातु सिया
उपादानं, सिया नो उपादानं ।

15 १२०. सोळस धातुयो उपादानिया । द्वे धातुयो सिया उपा-
दानिया, सिया अनुपादानिया ।

१२१. सोळस धातुयो उपादानविप्पयुत्ता । द्वे धातुयो सिया
उपादानसम्पयुत्ता, सिया उपादानविप्पयुत्ता ।

20 १२२. सोळस धातुयो न वत्तव्वा – “उपादाना चैव उपादानिया
चा” ति, “उपादानिया चैव नो च उपादाना” । मनोविञ्जाणधातु न
वत्तव्वा – “उपादानं चैव उपादानिया चा” ति, सिया उपादानिया चैव
नो च उपादानं, सिया न वत्तव्वा – “उपादानिया चैव नो च उपादानं”
ति । धम्मधातु सिया उपादानं चैव उपादानिया च, सिया उपादानिया
चैव नो च उपादानं, सिया न वत्तव्वा – “उपादानं चैव उपादानिया चा”
25 ति पि, “उपादानिया चैव नो च उपादानं” ति पि ।

१२३. सोळस धातुयो न वत्तव्वा – “उपादाना चैव उपादान-
सम्पयुत्ता चा” ति पि, “उपादानसम्पयुत्ता चैव नो च उपादाना” ति

पि । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा - "उपादानं चैव उपादानसम्पयुक्ता चा" ति, सिया उपादानसम्पयुक्ता चैव नो च उपादानं, सिया न वत्तव्वा - "उपादानसम्पयुक्ता चैव नो च उपादानं" ति । धम्मधातु सिया उपादानं चैव उपादानसम्पयुक्ता च, सिया उपादानसम्पयुक्ता चैव नो च उपादानं, सिया न वत्तव्वा - "उपादानं चैव उपादानसम्पयुक्ता चा" ति पि, "उपादानसम्पयुक्ता चैव नो च उपादानं" ति पि ।

B. 10

१२४. सोळस धातुयो उपादानविप्पयुत्तउपादानिया । द्वे धातुयो सिया उपादानविप्पयुत्तउपादानिया, सिया उपादानविप्पयुत्तअनुपादानिया, सिया न वत्तव्वा - "उपादानविप्पयुत्तउपादानिया" ति पि, "उपादानविप्पयुत्तअनुपादानिया" ति पि ।

10

(१२)

१२५. सत्तरस धातुयो नो किलेसा । धम्मधातु सिया किलेसा^१, सिया नो किलेसा^१ ।

१२६. सोळस धातुयो सङ्किलेसिका । द्वे धातुयो सिया सङ्किलेसिका, सिया असङ्किलेसिका ।

१२७. सोळस धातुयो असङ्किलिट्ठा । द्वे धातुयो सिया सङ्किलिट्ठा, सिया असङ्किलिट्ठा ।

15

१२८. सोळस धातुयो किलेसविप्पयुक्ता । द्वे धातुयो सिया किलेससम्पयुक्ता, सिया किलेसविप्पयुक्ता ।

१२९. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "किलेसा चैव सङ्किलेसिका चा" ति, सङ्किलेसिका चैव नो च किलेसा । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा - "किलेसो^२ चैव सङ्किलेसिका चा" ति, सिया सङ्किलेसिका चैव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वा - "सङ्किलेसिका चैव नो च किलेसो" ति । धम्मधातु सिया किलेसो चैव सङ्किलेसिका च, सिया सङ्किलेसिका चैव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वा - "किलेसो चैव सङ्किलेसिका चा" ति पि, "सङ्किलेसिका चैव नो च किलेसो" ति पि ।

25

१३०. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "किलेसा चैव सङ्किलिट्ठा चा" ति पि, "सङ्किलिट्ठा चैव नो च किलेसा" ति पि । मनोविञ्जाण-

१. किलेसा - स्वा०, रो० । २. किलेसा - स्वा०, रो० ।

धातु न वत्तव्वा - "किलेसो च्चव सङ्किलिट्ठा चा" ति, सिया सङ्किलिट्ठा च्चव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वा - "सङ्किलिट्ठा च्चव नो च किलेसो" ति । धम्मधातु सिया किलेसो च्चव सङ्किलिट्ठा च्च, सिया सङ्किलिट्ठा च्चव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वा - "किलेसो च्चव सङ्किलिट्ठा चा" ति
5 पि, "सङ्किलिट्ठा च्चव नो च किलेसो" ति पि ।

१३१. सोळस धातुयो न वत्तव्वा - "किलेसा च्चव किलेस-सम्पयुत्ता चा" ति पि, "किलेससम्पयुत्ता च्चव नो च किलेसा" ति पि । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्वा - "किलेसो च्चव किलेससम्पयुत्ता चा" ति, सिया किलेससम्पयुत्ता च्चव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वा -
10 "किलेससम्पयुत्ता च्चव नो च किलेसो" ति । धम्मधातु सिया किलेसो च्चव किलेससम्पयुत्ता च्च, सिया किलेससम्पयुत्ता च्चव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वा - "किलेसो च्चव किलेससम्पयुत्ता चा" ति पि, "किलेससम्पयुत्ता च्चव नो च किलेसो" ति पि ।

१३२. सोळस धातुयो किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका । द्वे
15 धातुयो सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका, सिया किलेसविप्पयुत्त-असङ्किलेसिका, सिया न वत्तव्वा - "किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका" ति पि, "किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिका" ति पि ।

(१३)

१३३. सोळस धातुयो न दस्सनेन पहातव्वा । द्वे धातुयो सिया दस्सनेन पहातव्वा, सिया न दस्सनेन पहातव्वा ।

20 १३४. सोळस धातुयो न भावनाय पहातव्वा । द्वे धातुयो सिया भावनाय पहातव्वा, सिया न भावनाय पहातव्वा ।

१३५. सोळस धातुयो न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । द्वे धातुयो सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया न दस्सनेन पहातव्वहेतुका ।

25 १३६. सोळस धातुयो न भावनाय पहातव्वहेतुका । द्वे धातुयो सिया भावनाय पहातव्वहेतुका, सिया न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

१३७. पन्नरस धातुयो अचित्तक्का । मनोधातु' सचित्तक्का । द्वे धातुयो सिया सचित्तक्का, सिया अचित्तक्का ।

१३८ पञ्चरस धातुयो अविचारा । मनोधातु सविचारा ।
द्वे धातुयो सिया सविचारा, सिया अविचारा ।

१३९. सोळस धातुयो अप्पीतिका । द्वे धातुयो सिया सप्पी-
तिका, सिया अप्पीतिका ।

१४०. सोळस धातुयो न पीतिसहगता । द्वे धातुयो सिया 5
पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता ।

१४१. पञ्चरस धातुयो न सुखसहगता । तिस्तो धातुयो सिया
सुखसहगता, सिया न सुखसहगता ।

१४२. एकादस धातुयो न उपेक्खासहगता । पञ्च धातुयो
उपेक्खासहगता । द्वे धातुयो सिया उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खा- 10
सहगता ।

१४३. सोळस धातुयो कामावचरा । द्वे धातुयो सिया कामा-
वचरा, सिया न कामावचरा ।

१४४. सोळस धातुयो न रूपावचरा । द्वे धातुयो सिया रूपा-
वचरा, सिया न रूपावचरा ।

१४५. सोळस धातुयो न अरूपावचरा । द्वे धातुयो सिया 15
अरूपावचरा, सिया न अरूपावचरा । B. 1

१४६. सोळस धातुयो परियापन्ना । द्वे धातुयो सिया परिया-
पन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

१४७. सोळस धातुयो अनिय्यानिका । द्वे धातुयो सिया निय्या- 20
निका, सिया अनिय्यानिका ।

१४८. सोळस धातुयो अनियता । द्वे धातुयो सिया नियता,
सिया अनियता ।

१४९. सोळस धातुयो सउत्तरा । द्वे धातुयो सिया सउत्तरा,
सिया अनुत्तरा ।

१५०. सोळस धातुयो अरणा । द्वे धातुयो सिया सरणा, सिया 25
अरणा ति । R. ५

पञ्हापुच्छकं ।

धातुविमङ्गो निद्रितो ।

:०:

धातु न वत्तव्या - "किलेसो चैव सङ्किलिटा चा" ति, सिया सङ्किलिटा चैव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्या - "सङ्किलिटा चैव नो च किलेसो" ति । धम्मधातु सिया किलेसो चैव सङ्किलिटा च, सिया सङ्किलिटा चैव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्या - "किलेसो चैव सङ्किलिटा चा" ति
 5 पि, "सङ्किलिटा चैव नो च किलेसो" ति पि ।

१३१ सोळस धातुयो न वत्तव्या - "किलेसा चैव किलेस-सम्पयुत्ता चा" ति पि, "किलेससम्पयुत्ता चैव नो च किलेसा" ति पि । मनोविञ्जाणधातु न वत्तव्या - "किलेसो चैव किलेससम्पयुत्ता चा" ति, सिया किलेससम्पयुत्ता चैव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्या -
 10 "किलेससम्पयुत्ता चैव नो च किलेसो" ति । धम्मधातु सिया किलेसो चैव किलेससम्पयुत्ता च, सिया किलेससम्पयुत्ता चैव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्या - "किलेसो चैव किलेससम्पयुत्ता चा" ति पि, "किलेससम्पयुत्ता चैव नो च किलेसो" ति पि ।

१३२. सोळस धातुयो किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका । द्वे
 15 धातुयो सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका, सिया किलेसविप्पयुत्त-असङ्किलेसिका, सिया न वत्तव्या - "किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका" ति पि, "किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिका" ति पि ।

(१३)

१३३. सोळस धातुयो न दस्सनेन पहातव्या । द्वे धातुयो सिया दस्सनेन पहातव्या, सिया न दस्सनेन पहातव्या ।

20 १३४. सोळस धातुयो न भावनाय पहातव्या । द्वे धातुयो सिया भावनाय पहातव्या, सिया न भावनाय पहातव्या ।

१३५ सोळस धातुयो न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । द्वे धातुयो सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया न दस्सनेन पहातव्वहेतुका ।

25 १३६. सोळस धातुयो न भावनाय पहातव्वहेतुका । द्वे धातुयो सिया भावनाय पहातव्वहेतुका, सिया न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

१३७. पन्नरस धातुयो अवितक्का । मनोधातु' सवितक्का । द्वे धातुयो सिया सवितक्का, सिया अवितक्का ।

१३८. पन्नरस धातुयो अविचारा । मनोधातु सविचारा ।
द्वे धातुयो सिया सविचारा, सिया अविचारा ।

१३९. सोळस धातुयो अप्पीतिका । द्वे धातुयो सिया सप्पी-
तिका, सिया अप्पीतिका ।

१४०. सोळस धातुयो न पीतिसहगता । द्वे धातुयो सिया 5
पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता ।

१४१. पन्नरस धातुयो न सुखसहगता । तित्तसो धातुयो सिया
सुखसहगता, सिया न सुखसहगता ।

१४२. एकादस धातुयो न उपेक्खासहगता । पञ्च धातुयो
उपेक्खासहगता । द्वे धातुयो सिया उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खा- 10
सहगता ।

१४३. सोळस धातुयो कामावचरा । द्वे धातुयो सिया कामा-
वचरा, सिया न कामावचरा ।

१४४. सोळस धातुयो न रूपावचरा । द्वे धातुयो सिया रूपा-
वचरा, सिया न रूपावचरा । 15

१४५. सोळस धातुयो न अरूपावचरा । द्वे धातुयो सिया
अरूपावचरा, सिया न अरूपावचरा ।

१४६. सोळस धातुयो परियापन्ना । द्वे धातुयो सिया परिया-
पन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

१४७. सोळस धातुयो अनिय्यानिका । द्वे धातुयो सिया निय्या- 20
निका, सिया अनिय्यानिका ।

१४८. सोळस धातुयो अनियता । द्वे धातुयो सिया नियता,
सिया अनियता ।

१४९. सोळस धातुयो सउत्तरा । द्वे धातुयो सिया सउत्तरा,
सिया अनुत्तरा । 25

१५०. सोळस धातुयो अरणा । द्वे धातुयो सिया सरणा, सिया
अरणा ति ।

पञ्हापुच्छकं^१ ।

धातुविभङ्गो निट्ठित्तो^२ ।

०:

४. सच्चविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. चत्तारि अरियसच्चानि - दुक्खं अरियसच्चं, दुक्खसमुदयं^१
अरियसच्चं, दुक्खनिरोधं^२ अरियसच्चं, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा
अरियसच्चं ।

१. दुक्खसच्चं

२. तत्थ कतमं दुक्खं अरियसच्चं ?

५ जाति पि दुक्खा, जरा पि दुक्खा, मरणं पि दुक्खं, सोकपरिदेव-
दुक्खदोमनस्सुपायासा पि दुक्खा, अप्पियेहि सम्पयोगो दुक्खो, पियेहि
विप्पयोगो दुक्खो, यं पिच्छं न लभति तं पि दुक्खं, सङ्घित्तेन
पञ्चुपादानक्खन्वा दुक्खा ।

(१) तत्थ कतमा जाति ?

१० या तेसं तेसं सत्तानं तम्हि तम्हि सत्तनिकाये
जाति सञ्जाति ओक्कन्ति अभिनिव्वत्ति खन्वानं
पातुभावो आयतनानं पटिलाभो - अयं वुच्चति
“जाति” ।

(२) तत्थ कतमा जरा ?

१५ या तेसं तेसं सत्तानं तम्हि तम्हि सत्तनिकाये
जरा जीरणता खण्डिच्चं पालिच्चं वलित्तचता
आयुनो संहानि इन्द्रियानं परिपाको - अयं
वुच्चति “जरा” ।

(३) तत्थ कतमं मरणं ?

२० या तेसं तेसं सत्तानं तम्हा तम्हा सत्तनिकाया
चुत्ति चवनता भेदो अन्तरधानं मच्चु मरणं
कालकिरिया खन्वानं भेदो कळेवरस्स निक्खेपो
जीवित्तिन्द्रियस्सुपच्छेदो - इदं वुच्चति “मरणं” ।

१. दुक्खसमुदयो - स्था०, रो०, एवमुपरि पि । २. दुक्खनिरोधो - स्था०, रो० ।

(४) तत्थ कतमो सोको ?

आतिव्यसनेन वा फुट्टस्स भोगव्यसनेन वा
फुट्टस्स रोगव्यसनेन वा फुट्टस्स सीलव्यसनेन वा
फुट्टस्स दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्टस्स अञ्जतरञ्जतरेन
व्यसनेन समन्नागतस्स अञ्जतरञ्जतरेन 5
दुक्खधम्मेन फुट्टस्स सोको सोचना सोचित्तं
अन्तोसोको अन्तोपरिसोको चेतसो परिज्झायना
दोमनस्सं सोकसल्लं - अयं वुच्चति "सोको" ।

R.

(५) तत्थ कतमो परिदेवो ?

आतिव्यसनेन वा फुट्टस्स भोगव्यसनेन वा 10
फुट्टस्स रोगव्यसनेन वा फुट्टस्स सीलव्यसनेन वा
फुट्टस्स दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्टस्स अञ्जतरञ्जतरेन
व्यसनेन समन्नागतस्स अञ्जतरञ्जतरेन दुक्ख-
धम्मेन फुट्टस्स आदेवो परिदेवो आदेवना परिदेवना
आदेवित्तं परिदेवित्तं वाचा पलापो विप्पलापो 15
लालप्पो^१ लालप्पना लालप्पित्तं^२ - अयं वुच्चति
"परिदेवो" ।

B. I

(६) तत्थ कतमं दुक्खं ?

यं कायिकं असातं कायिकं दुक्खं कायसम्फस्सजं
असातं दुक्खं वेदयित्तं कायसम्फस्सजा असाता 20
दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दुक्खं" ।

(७) तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्फस्सजं
असातं दुक्खं वेदयित्तं चेतोसम्फस्सजा असाता
दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दोमनस्सं" । 25

(८) तत्थ कतमो उपायासो ?

आतिव्यसनेन वा फुट्टस्स भोगव्यसनेन वा
फुट्टस्स रोगव्यसनेन वा फुट्टस्स सीलव्यसनेन वा
फुट्टस्स दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्टस्स अञ्जतरञ्जतरेन

४. सच्चविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. चत्तारि अरियसच्चानि - दुक्खं अरियसच्चं, दुक्खसमुदयं^१
अरियसच्चं, दुक्खनिरोधं^२ अरियसच्चं, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा
अरियसच्चं ।

१. दुक्खसच्चं

२. तत्थ कतमं दुक्खं अरियसच्चं ?

५ जाति पि दुक्खा, जरा पि दुक्खा, मरणं पि दुक्खं, सोकपरिदेव-
दुक्खदोमनस्सुपायासा पि दुक्खा, अप्पियेहि सम्पयोगो दुक्खो, पियेहि
विप्पयोगो दुक्खो, यं पिच्छं न लभति तं पि दुक्खं, सङ्घित्तेन
पञ्चुपादानक्खन्धा दुक्खा ।

(१) तत्थ कतमा जाति ?

१० या तेसं तेसं सत्तानं तम्हि तम्हि सत्तनिकाये
जाति सञ्जाति ओक्कन्ति अभिनिव्वत्ति खन्धानं
पातुभावो आयतनानं पटिलाभो - अयं वुच्चति
“जाति” ।

(२) तत्थ कतमा जरा ?

१५ या तेसं तेसं सत्तानं तम्हि तम्हि सत्तनिकाये
जरा जीरणता खण्डिच्चं पालिच्चं वलित्तचता
आयुनो संहानि इन्द्रियानं परिपाको - अयं
वुच्चति “जरा” ।

(३) तत्थ कतमं मरणं ?

२० या तेसं तेसं सत्तानं तम्हा तम्हा सत्तनिकाया
चुत्ति चवनता भेदो अन्तरधानं मच्चु मरणं
कालकिरिया खन्धानं भेदो कळेवरस्स निक्खेपो
जीवित्तिन्द्रियस्सुपच्छेदो - इदं वुच्चति “मरणं” ।

१. दुक्खसमुदयो - स्या०, रो०, एवमुपरि पि । २. दुक्खनिरोधो - स्या०, रो० ।

(४) तत्थ कतमो सोको ?

जातिव्यसनेन वा फुट्टस्स भोगव्यसनेन वा
फुट्टस्स रोगव्यसनेन वा फुट्टस्स सीलव्यसनेन वा
फुट्टस्स दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्टस्स अञ्जतरञ्जतरेन
व्यसनेन समन्नागतस्स अञ्जतरञ्जतरेन 5
दुक्खधम्मेन फुट्टस्स सोको सोचना सोचित्तं
अन्तोसोको अन्तोपरिसोको चेतसो परिञ्जायना
दोमनस्सं सोकसल्लं - अयं वुच्चति "सोको" ।

(५) तत्थ कतमो परिदेवो ?

जातिव्यसनेन वा फुट्टस्स भोगव्यसनेन वा 10
फुट्टस्स रोगव्यसनेन वा फुट्टस्स सीलव्यसनेन वा
फुट्टस्स दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्टस्स अञ्जतरञ्जतरेन
व्यसनेन समन्नागतस्स अञ्जतरञ्जतरेन दुक्ख-
धम्मेन फुट्टस्स आदेवो परिदेवो आदेवना परिदेवना
आदेवित्तं परिदेवित्तं वाचा पलापो विप्पलापो 15
लालप्पो^१ लालप्पना लालप्पित्तं^२ - अयं वुच्चति
"परिदेवो" ।

(६) तत्थ कतमं दुक्खं ?

यं कायिकं असातं कायिकं दुक्खं कायसम्फस्सजं
असातं दुक्खं वेदयितं कायसम्फस्सजा असाता 20
दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दुक्खं" ।

(७) तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्फस्सजं
असातं दुक्खं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा असाता
दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दोमनस्सं" । 25

(८) तत्थ कतमो उपायासो ?

जातिव्यसनेन वा फुट्टस्स भोगव्यसनेन वा
फुट्टस्स रोगव्यसनेन वा फुट्टस्स सीलव्यसनेन वा
फुट्टस्स दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्टस्स अञ्जतरञ्जतरेन

व्यसनेन समन्नागतस्स अञ्जतरूञ्जतरेण दुक्ख-
धम्मेण फुट्टस्स आयासो उपायासो आयासितत्तं
उपायासितत्तं - अयं वुच्चति "उपायासो" ।

(६) तत्थ कतमो अप्पियेहि सम्पयोगो दुक्खो ?

इध यस्स ते होन्ति अनिट्ठा अकन्ता अमनापा
रूपा सद्दा गन्धा रसा फोट्टुव्वा, ये वा पनस्स ते
होन्ति अनत्यकामा अहितकामा अफासुककामा^१
अयोगक्खेमकामा; या तेहि सङ्गति समागमो
समोधानं मिस्सीभावो - अयं वुच्चति "अप्पियेहि
सम्पयोगो दुक्खो" ।

(१०) तत्थ कतमो पियेहि विप्पयोगो दुक्खो ?

इध यस्स ते होन्ति इट्ठा कन्ता मनापा रूपा
सद्दा गन्धा रसा फोट्टुव्वा, ये वा पनस्स ते होन्ति
अत्यकामा हितकामा फासुककामा योगक्खेमकामा
माता वा पिता वा भाता वा भगिनी वा मित्ता वा^३
अमच्चा^२ वा ज्ञाती वा^३ सालोहिता वा; या तेहि
असङ्गति असमागमो असमोधानं अमिस्सीभावो -
अयं वुच्चति "पियेहि विप्पयोगो दुक्खो" ।

(११) तत्थ कतमं य पिच्छं न लभति तं पि दुक्खं ?

जातिधम्मानं सत्तानं एवं इच्छा उप्पज्जति -
"अहो वत्त, मयं न जातिधम्मा अस्साम; न च,
वत्त, नो जाति आगच्छेय्या" ति ! न खो पनेतं
इच्छाय पत्तव्वं । इद पि "यं पिच्छं न लभति तं
पि दुक्खं" ।

जराधम्मानं सत्तानं .. पे०... व्याधिधम्मानं
सत्तानं ... पे०... मरणधम्मानं सत्तानं ... पे०...
सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मानं सत्तानं एवं
इच्छा उप्पज्जति - "अहो वत्त, मयं न सोकपरिदेव-

१. अफामुयामा - स्या०, रो०, एवमुपरि पि । २. मी० पात्यवे नत्वि । ३. मी०,
स्या०, रो० पात्यवेसु नत्वि ।

दुःखदोमनस्सुपायासधम्मा अस्ताम; न च, वत्त,
नो सोकपरिदेवदुःखदोमनस्सुपायासा आगच्छेय्युं”
ति ! न खो पनेतं इच्छाय पत्तव्वं । इदं पि “यं
पिच्छं न लभति तं पि दुक्खं” ।

(१२) तत्थ कतमे सङ्घित्तेन पञ्चुपादानक्खन्धा दुक्खा ? 5

सेय्यथीदं - रूपुपादानक्खन्धो^१, वेदनुपादान-
क्खन्धो, सञ्जुपादानक्खन्धो, सङ्खारुपादान-
क्खन्धो, विञ्जाणुपादानक्खन्धो । इमे वुच्चन्ति
“सङ्घित्तेन पञ्चुपादानक्खन्धा दुक्खा” ।

इदं वुच्चति “दुक्खं अरियसच्चं” ।

10

२. समुदयसच्चं

३. तत्थ कतमं दुक्खसमुदयं^२ अरियसच्चं ?

यायं तण्हा पोनोभविका^३ नन्दिरागसहगता तत्रतत्राभिनन्दिनी,
सेय्यथीदं - कामतण्हा, भवतण्हा, विभवतण्हा ।

४. सा खो पनेसा तण्हा कत्थ उप्पज्जमाना उप्पज्जति, कत्थ
निविसमाना निविसति ?

15

यं लोके पियरूपं सातरूपं, एत्येसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्प-
ज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

५. किञ्च लोके पियरूपं सातरूपं ?

चक्खुं लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्जमाना
उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सोतं लोके ... पे०... धानं
लोके ... जिह्वा लोके ... कायो लोके ... मनो लोके पियरूपं सातरूपं ।
एत्येसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

20 B 107

रूपा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्ज-
माना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सद्दा लोके ... पे०...
गन्धा लोके ... रसा लोके ... फोदुब्बा लोके ... धम्मा लोके पियरूपं
सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना
निविसति ।

25 R. 102

१. रूपुपादानक्खन्धो - सी०, स्या०, रो० । २. दुक्खसमुदयो - रो० ।

३. पोनोभविका - स्या०, रो० ।

चक्रुविञ्जाणं लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सोतविञ्जाणं
लोके ... पे०... धानविञ्जाणं लोके ... जिव्हाविञ्जाणं लोके ... काय-
विञ्जाणं लोके ... मनोविञ्जाणं लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा
5 तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

चक्रुसम्फस्सो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सोतसम्फस्सो
लोके ... पे०... धानसम्फस्सो लोके ... जिव्हासम्फस्सो लोके ... काय-
सम्फस्सो लोके ... मनोसम्फस्सो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा
10 उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

चक्रुसम्फस्सजा वेदना लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा
तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सोत-
सम्फस्सजा वेदना लोके ... पे०... धानसम्फस्सजा वेदना लोके ... जिव्हा-
सम्फस्सजा वेदना लोके ... कायसम्फस्सजा वेदना लोके ... मनोसम्फस्सजा
15 वेदना लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति,
एत्थ निविसमाना निविसति ।

रूपसञ्जा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्ज-
माना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सद्दसञ्जा लोके
... पे०... गन्धसञ्जा लोके ... रससञ्जा लोके ... फोट्टुव्वसञ्जा लोके
20 ... धम्मसञ्जा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्जमाना
उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

रूपसञ्चेतना लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सद्दसञ्चेतना
लोके ... पे०... गन्धसञ्चेतना लोके ... रससञ्चेतना लोके ... फोट्टुव्व-
25 सञ्चेतना लोके ... धम्मसञ्चेतना लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा
तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

रूपतण्हा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्ज-
माना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सद्दतण्हा लोके ... पे०...
गन्धतण्हा लोके ... रसतण्हा लोके ... फोट्टुव्वतण्हा लोके ... धम्मतण्हा
30 लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ
निविसमाना निविसति ।

रूपवित्तको लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सद्दवित्तको
लोके ... पे०... गन्धवित्तको लोके ... रसवित्तको लोके ... फोट्टुब्बवित्तको
लोके ... धम्मवित्तको लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा उप्पज्ज-
माना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

5

रूपविचारो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा
उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । सद्दविचारो
लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ
निविसमाना निविसति । गन्धविचारो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा
तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति । रस-
विचारो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति,
एत्थ निविसमाना निविसति । फोट्टुब्बविचारो लोके पियरूपं सातरूपं ।
एत्थेसा तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।
धम्मविचारो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा उप्पज्जमाना
उप्पज्जति, एत्थ निविसमाना निविसति ।

R. 103

10

15

इदं वुच्चति “दुक्खसमुदयं अरियसच्चं” ।

३. निरोधसच्चं

६. तत्थ कतमं दुक्खनिरोधं^१ अरियसच्चं ?

यो तस्सायेव तण्हाय असेसविरागनिरोधो चागो पट्टिनिस्सग्गो
मुत्ति अनालयो ।

७. सा खो पनेसा तण्हा कत्थ पहीयमाना पहीयति, कत्थ 20 B. 109
निरुज्झमाना निरुज्झति ?

यं लोके पियरूपं सातरूपं, एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति,
एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

८. किञ्च लोके पियरूपं सातरूपं ?

चक्खुं लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना 25
पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति । सोतं लोके ... पे०... घानं
लोके ... जिन्हा लोके ... कायो लोके ... मनो लोके पियरूपं सातरूपं ।
एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

रूपा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्य निरुज्झमाना निरुज्झति । सद्दा लोके ... पे०... गन्वा लोके ... रसा लोके ... फोट्टुव्वा लोके ... घम्मा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्य निरुज्झमाना निरुज्झति ।

5 चक्खुविञ्जाणं लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्य निरुज्झमाना निरुज्झति । सोतविञ्जाणं लोके ... पे०... धानविञ्जाणं लोके ... जिब्हाविञ्जाणं लोके ... काय-विञ्जाणं लोके ... मनोविञ्जाणं लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्य निरुज्झमाना निरुज्झति ।

10 चक्खुसम्फस्सो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्य निरुज्झमाना निरुज्झति । सोतसम्फस्सो लोके ... पे०... धानसम्फस्सो लोके ... जिब्हासम्फस्सो लोके ... काय-सम्फस्सो लोके ... मनोसम्फस्सो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्य निरुज्झमाना निरुज्झति ।

15 चक्खुसम्फस्सजा वेदना लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्य निरुज्झमाना निरुज्झति । सोतसम्फ-स्सजा वेदना लोके ... पे०... धानसम्फस्सजा वेदना लोके ... जिब्हा-सम्फस्सजा वेदना लोके ... कायसम्फस्सजा वेदना लोके ... मनोसम्फस्सजा वेदना लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्य निरुज्झमाना निरुज्झति ।

20 रूपसञ्जा लोके ... सद्दसञ्जा लोके ... गन्धसञ्जा लोके ... रससञ्जा लोके ... फोट्टुव्वसञ्जा लोके ... घम्मसञ्जा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्य निरुज्झ-माना निरुज्झति ।

25 रूपसञ्चेतना लोके ... सद्दसञ्चेतना लोके ... गन्ध-सञ्चेतना लोके ... रससञ्चेतना लोके ... फोट्टुव्वसञ्चेतना लोके ... घम्मसञ्चेतना लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्य निरुज्झमाना निरुज्झति ।

30 रूपतण्हा लोके ... सद्दतण्हा लोके ... गन्धतण्हा लोके ... रसतण्हा लोके ... फोट्टुव्वतण्हा लोके ... घम्मतण्हा लोके पियरूपं सातरूपं । एत्येसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्य निरुज्झमाना निरुज्झति ।

रूपवितक्को लोके ... सद्दवितक्को लोके ... गन्धवितक्को लोके ... रसवितक्को लोके ... फोटुव्ववितक्को लोके ... धम्मवितक्को लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

रूपविचारो लोके ... सद्दविचारो लोके ... गन्धविचारो लोके ... रसविचारो लोके ... फोटुव्वविचारो लोके ... धम्मविचारो लोके पियरूपं सातरूपं । एत्थेसा तण्हा पहीयमाना पहीयति, एत्थ निरुज्झमाना निरुज्झति ।

इदं वुच्चति - "दुक्खनिरोधं अरियसच्चं" ।

४. मग्गसच्चं

६. तत्थ कतमं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं ? 10
अयमेव अरियो अट्टुङ्गिको मग्गो, सेय्यथीदं - सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

(१) तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

दुक्खे जाणं, दुक्खसमुदये जाणं, दुक्खनिरोधे 15
जाणं, दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय जाणं -
अयं वुच्चति "सम्मादिट्ठि" ।

(२) तत्थ कतमो सम्मासङ्कप्पो ?

नेक्खम्मसङ्कप्पो, अव्यापादसङ्कप्पो, अविहिंसा-
सङ्कप्पो - अयं वुच्चति "सम्मासङ्कप्पो" । 20

(३) तत्थ कतमा सम्मावाचा ?

मुसावादा वेरमणी, पिसुणाय^१ वाचाय^१ वेरमणी,
फरुसाय वाचाय वेरमणी, सम्फप्पलापा वेरमणी -
अयं वुच्चति "सम्मावाचा" ।

(४) तत्थ कतमो सम्माकम्मन्तो ?

पाणातिपाता वेरमणी, अदिन्नादाना वेरमणी,
कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी - अयं वुच्चति
"सम्माकम्मन्तो" । 25

(५) तत्थ कतमो सम्माआजीवो ?

इध अरियसावको मिच्छाआजीवं पहाय सम्माआजीवेन जीविकं कप्पेति - अयं वुच्चति "सम्माआजीवो" ।

(६) तत्थ कतमो सम्मावायामो ?

इव भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति, वायमति, विरियं^१ आरभति, चित्तं पग्गण्हाति, पदहति । उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहाणाय छन्दं जनेति, वायमति, विरियं आरभति, चित्तं पग्गण्हाति, पदहति । अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति, वायमति, विरियं आरभति, चित्तं पग्गण्हाति, पदहति । उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति, वायमति, विरियं आरभति, चित्तं पग्गण्हाति, पदहति । अयं वुच्चति "सम्मावायामो" ।

(७) तत्थ कतमा सम्मासति ?

इध भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा, विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं । वेदनासु ... पे०... चित्ते ... पे०... धम्मेषु धम्मानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा, विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं । अयं वुच्चति "सम्मासति" ।

(८) तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

इध भिक्खु विविच्चेव कामेहि, विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि, सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । वितक्कविचारानं वूपसमा, अज्झत्तं सम्पसादनं,

चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं समाधिजं
पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ।
पीतिया च विरागा, उपेक्खको च विहरति, सतो
च सम्पजानो, सुखं च कायेन पटिसंवेदेति, यं तं
अरिया आचिक्खन्ति - "उपेक्खको^१ सतिमा 5
सुखविहारी" ति, ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरति । सुखस्स च पहाना, दुक्खस्स च पहाना^२,
पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्थङ्गमा, अदुक्खम-
सुखं उपेक्खासतिपारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरति । अयं वुच्चति "सम्मासमाधि" । 10

इदं वुच्चति "दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं" । R. 1

सुत्तन्तभाजनीयं ।

— ० —

१२. अभिधम्मभाजनीयं

(१)

१०. चत्तारि सच्चानि - दुक्खं, दुक्खसमुदयो, दुक्खनिरोधो,
दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ।

११. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?

तण्हा - अयं वुच्चति "दुक्खसमुदयो" । 15

१२. तत्थ कतमं दुक्खं ?

अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा, तीणि^३ च
कुसलमूलानि सासवानि, अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा, सासवा
च कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला
नाकुसला न च कम्मविपाका, सव्वं च रूपं - इदं वुच्चति "दुक्खं" । 20

१३. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

तण्हाय पहानं - अयं वुच्चति "दुक्खनिरोधो" ।

१४. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं^४

१. उपेक्खको - ती० । २. पहाना - ती०, एवमुपरि वि । ३. तीणि - ती० ।
४. निय्यानिकं - ती० ।

अपचयगामि दिट्ठिगतान पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया, विविच्चेव कामेहि पे० पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं^१ दन्धाभिञ्ज, तस्मिं समये अट्ठङ्गिको मग्गो होति सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मासमाधि ।

5 (१) तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

या पञ्जा पजानना .. पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्ग मग्गपरियापन्न – अयं वुच्चति “सम्मादिट्ठि” ।

10 (२) तत्थ कतमो सम्मासङ्कप्पो ?

यो तक्को वितक्को .. पे०... सम्मासङ्कप्पो मग्गङ्ग मग्गपरियापन्न – अयं वुच्चति “सम्मासङ्कप्पो” ।

13 (३) तत्थ कतमा सम्मावाचा ?

15 या चतूहि वचीदुच्चरितेहि आरति विरति पटिविरति वेरमणी अकिरिया अकरणं अनज्झापत्ति वेलाअनतिक्कमो सेतुघातो सम्मावाचा मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं – अयं वुच्चति “सम्मावाचा” ।

20 (४) तत्थ कतमो सम्माकम्मन्तो ?

या तीहि कायदुच्चरितेहि आरति विरति पटिविरति वेरमणी अकिरिया अकरणं अनज्झापत्ति वेलाअनतिक्कमो सेतुघातो सम्माकम्मन्तो मग्गङ्ग मग्गपरियापन्नं – अयं वुच्चति “सम्माकम्मन्तो” ।

25 (५) तत्थ कतमो सम्माआजीवो ?

या मिच्छा आजीवा आरति विरति पटिविरति वेरमणी अकिरिया अकरणं अनज्झापत्ति वेलाअनतिक्कमो सेतुघातो सम्माआजीवो मग्गङ्ग मग्गपरियापन्न – अयं वुच्चति “सम्माआजीवो” ।

30

(६) तत्थ कतमो सम्मावायामो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मा-
वायामो विरियसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरिया-
पन्नं - अयं वुच्चति "सम्मावायामो" ।

(७) तत्थ कतमा सम्मासति ?

5

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति
सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं
वुच्चति "सम्मासति" ।

(८) तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति ... पे०... सम्मा- 10
समाधि समाधिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरिया-
पन्नं - अयं वुच्चति "सम्मासमाधि" ।

अयं वुच्चति "दुक्खनिरोधगामिनी" पटिपदा" । अवसेसा धम्मा
दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय सम्पयुत्ता ।

(२)

१५. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?

15

तण्हा च अवसेसा च किलेसा - अयं वुच्चति "दुक्खसमुदयो" ।

१६. तत्थ कतमं दुक्खं ?

अवसेसा च अकुसला धम्मा, तीणि च कुसलमूलानि सासवानि,
अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा, सासवा च कुसलाकुसलानं धम्मनं
विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका, 20
सब्बं च रूपं - इदं वुच्चति "दुक्खं" ।

१७. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

B. 11

तण्हाय च, अवसेसानं च किलेसानं पहानं - अयं वुच्चति
"दुक्खनिरोधो" ।

१८. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

25

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया, विविच्चेव

कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं,
 तस्मिं समये अट्ठङ्गिको मग्गो होति - सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मासमाधि ।
 अयं वुच्चति - “दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा” । अवसेसा
 धम्मा दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय सम्पयुत्ता ।

(३)

५ १६. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?
 तण्हा च अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा -
 अयं वुच्चति “दुक्खसमुदयो” ।

२०. तत्थ कतमं दुक्खं ?
 तीणि च कुसलमूलानि सासवानि, अवसेसा च सासवा कुसला
 १० धम्मा, सासवा च कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया
 नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका, सत्वं च रूपं - इदं वुच्चति
 “दुक्खं” ।

२१. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?
 तण्हाय च, अवसेसानं च किलेसानं, अवसेसानं च अकुसलानं
 १५ धम्मानं पहानं - अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधो” ।

२२. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?
 इव भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
 अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
 कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
 २० भिञ्जं, तस्मिं समये अट्ठङ्गिको मग्गो होति - सम्मादिट्ठि ... पे०...
 सम्मासमाधि ।

अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा” । अवसेसा धम्मा
 दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय सम्पयुत्ता ।

(४)

२३. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?
 २५ तण्हा च अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा,
 तीणि च कुसलमूलानि सासवानि - अयं वुच्चति “दुक्खसमुदयो” ।

२४. तत्थ कतमं दुक्खं ?

अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा, सासवा च कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका, सब्बं च रूपं - इदं वुच्चति "दुक्खं" ।

२५. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

B. 115
R. 109

तण्हाय च, अवसेसानं च किलेसानं, अवसेसानं च अकुसलानं धम्मानं, तिण्णं च कुसलमूलानं सासवानं पहानं - अयं वुच्चति "दुक्खनिरोधो" ।

२६. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये अट्ठङ्गिको मग्गो होति - सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मासमाधि ।

अयं वुच्चति "दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा" । अवसेसा धम्मा दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय सम्पयुत्ता ।

15

(५)

२७. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?

तण्हा च, अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा, तीणि च कुसलमूलानि सासवानि, अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा - अयं वुच्चति "दुक्खसमुदयो" ।

२८. तत्थ कतमं दुक्खं ?

20

सासवा कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका, सब्बं च रूपं - इदं वुच्चति "दुक्खं" ।

२९. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

तण्हाय च, अवसेसानं च किलेसानं, अवसेसानं च अकुसलानं धम्मानं, तिण्णं च कुसलमूलानं सासवानं, अवसेसानं च सासवानं कुसलानं धम्मानं पहानं - अयं वुच्चति "दुक्खनिरोधो" ।

३०. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया, विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये अट्ठङ्गिको मग्गो होति - सम्मादिट्ठि ... पे०...
5 सम्मासमाधि ।

अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा” । अवसेसा
धम्मा दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय सम्पयुत्ता ।

(६)

३१. चत्तारि सच्चानि - दुक्खं, दुक्खसमुदयो, दुक्खनिरोधो,
दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ।

10 ३२. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?
तण्हा - अयं वुच्चति “दुक्खसमुदयो” ।

३३. तत्थ कतमं दुक्खं ?

अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा, तीणि च
कुसलमूलानि सासवानि, अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा, सासवा
15 च कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला
नाकुसला न च कम्मविपाका, सव्वं च रूपं - इदं वुच्चति “दुक्खं” ।

३४. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

तण्हाय पहानं - अयं वुच्चति “दुक्खनिरोधो” ।

३५. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

20 इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया, विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं,
तस्मिं समये पञ्चङ्गिको मग्गो होति - सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो,
सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

25 (१) तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्म-
विचयो सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति “सम्मा-
दिट्ठि” ।

(२) तत्थ कतमो सम्मासङ्कप्पो ?

यो तक्को वितक्को ... पे०... सम्मासङ्कप्पो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मासङ्कप्पो" ।

(३) तत्थ कतमो सम्मावायामो ?

5

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरियसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मावायामो" ।

(४) तत्थ कतमा सम्मासति ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति सति- 10 सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मासति" ।

(५) तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

या चित्तस्स ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - 15 अयं वुच्चति "सम्मासमाधि" ।

अयं वुच्चति "दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा" । अवसेसा धम्मा दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय सम्पयुत्ता ।

(७)

३६. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?

R. 111

तण्हा च, अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा, 20 तीणि च कुसलमूलानि सासवानि, अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा - अयं वुच्चति "दुक्खसमुदयो" ।

D. 117

३७. तत्थ कतमं दुक्खं ?

सासवा कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका, सव्वं च रूपं - इदं वुच्चति 25 "दुक्खं" ।

३८. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

तण्हाय च, अवसेसानं च किलेसानं, अवसेसानं च अकुसलानं

धम्मानं, तिण्णं च कुसलमूलानं सासवानं, अवसेसानं च सासवानं कुसलानं धम्मानं पहानं - अयं वुच्चति "दुक्खनिरोधो" ।

३९. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोक्खत्तरं ज्ञानं भावेति निघ्यानिकं

५ अपचयगार्मिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया, विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये पञ्चङ्गिको मग्गो होति - सम्मादिट्ठि, सम्मा-
सङ्कप्पो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

अयं वुच्चति "दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा" । अवसेसा धम्मा

१० दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय सम्पयुत्ता ।

(८)

४०. चत्तारि सच्चानि - दुक्खं, दुक्खसमुदयो, दुक्खनिरोधो, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ।

४१. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?

तण्हा - अयं वुच्चति "दुक्खसमुदयो" ।

१५ ४२. तत्थ कतमं दुक्खं ?

अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा, तीणि च कुसलमूलानि सासवानि, अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा, सासवा च कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका, सव्वं च रूपं - इदं वुच्चति
२० "दुक्खं" ।

४३. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

तण्हाय पहानं - अयं वुच्चति "दुक्खनिरोधो" ।

४४. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

४५. इध भिक्खु यस्मिं समये लोक्खत्तरं ज्ञानं भावेति निघ्या-

२५ निकं अपचयगार्मिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये फत्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । अयं
८ वुच्चति "दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा" ।

(६) -

४६. तत्थ कतमो दुक्खसमुदयो ?

तण्हा च, अवसेसा च किलेसा, अवसेसा च अकुसला धम्मा, तीणि च कुसलमूलानि सासवानि, अवसेसा च सासवा कुसला धम्मा - अयं वुच्चति "दुक्खसमुदयो" ।

४७. तत्थ कतमं दुक्खं ?

5

सासवा कुसलाकुसलानं धम्मानं विपाका, ये च धम्मा किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका, सब्बं च रूपं - इदं वुच्चति "दुक्खं" ।

४८. तत्थ कतमो दुक्खनिरोधो ?

तण्हाय च, अवसेसानं च किलेसानं, अवसेसानं च अकुसलानं 10 धम्मानं, तिण्णं च कुसलमूलानं सासवानं, अवसेसानं च सासवानं कुसलानं धम्मानं प्हानं - अयं वुच्चति "दुक्खनिरोधो" ।

४९. तत्थ कतमा दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपन्नयगामिं विट्ठिगतानं प्हानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव 15 कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दग्धा-भिज्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । अयं वुच्चति "दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा" ।

— ० —

§ ३. पञ्हापुच्छकं

५०. चत्तारि अरियसच्चानि - दुक्खं अरियसच्चं, दुक्खसमुदयं अरियसच्चं, दुक्खनिरोधं अरियसच्चं, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा 20 अरियसच्चं ।

-५१. चतुन्नं अरियसच्चानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तियमात्तिकानुक्कमेन

५२. समुदयसच्चं अकुसलं । मग्गसच्चं कुसलं । निरोध-

सच्चं अव्याकतं । दुक्खसच्चं सिया कुसलं, सिया अकुसलं, सिया अव्याकतं ।

५३. द्वे सच्चा सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्ख-
मसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । निरोधसच्चं न वत्तव्वं - "सुखाय वेदनाय
5 सम्पयुत्तं" ति पि, "दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं" ति पि, "अदुक्खमसुखाय
वेदनाय सम्पयुत्तं" ति पि । दुक्खसच्चं सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं,
सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं,
सिया न वत्तव्वं - "सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं" ति पि, "दुक्खाय वेदनाय
सम्पयुत्तं" ति पि, "अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं" ति पि ।

10. ५४. द्वे सच्चा विपाकधम्मधम्मा । निरोधसच्चं नेवविपाक-
नविपाकधम्मधम्मं । दुक्खसच्चं सिया विपाकं, सिया विपाकधम्मधम्मं,
सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मं ।

५५. समुदयसच्चं अनुपादिन्नुपादानियं । द्वे सच्चा अनुपादिन्नुपादा
निया । दुक्खसच्चं सिया उपादिन्नुपादानियं, सिया अनुपादिन्नुपादानियं ।

15 ५६. समुदयसच्चं सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिकं । द्वे सच्चा असङ्किलि-
ट्ठअसङ्किलेसिका । दुक्खसच्चं सिया सङ्किलिट्ठसङ्किलेसिकं, सिया
असङ्किलिट्ठसङ्किलेसिकं ।

५७. समुदयसच्चं सवितक्कसविचारं । निरोधसच्चं अवितक्क-
अविचारं । मग्गसच्चं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्क-
20 विचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं । दुक्खसच्चं सिया सवितक्क-
सविचारं, सिया अवितक्कविचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं, सिया
न वत्तव्वं - "सवितक्कसविचारं" ति पि, "अवितक्कविचारमत्तं" ति
पि, "अवितक्कअविचारं" ति पि ।

५८. द्वे सच्चा सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया
25 उपेक्खासहगता । निरोधसच्चं न वत्तव्वं - "पीतिसहगतं" ति पि,
"सुखसहगतं" ति पि, "उपेक्खासहगतं" ति पि । दुक्खसच्चं सिया
पीतिसहगतं, सिया सुखसहगतं, सिया उपेक्खासहगतं, सिया न वत्तव्वं -
"पीतिसहगतं" ति पि, "सुखसहगतं" ति पि, "उपेक्खासहगतं" ति पि ।

५६. द्वे सच्चा नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बा । समुदय-
सच्चं सिया दस्सनेन पहातब्बं, सिया भावनाय पहातब्बं । दुक्खसच्चं
सिया दस्सनेन पहातब्बं, सिया भावनाय पहातब्बं, सिया नेव दस्सनेन न
भावनाय पहातब्बं ।

६०. द्वे सच्चा नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुका । 5
समुदयसच्चं सिया दस्सनेन पहातब्बहेतुकं, सिया भावनाय पहातब्ब-
हेतुकं । दुक्खसच्चं सिया दस्सनेन पहातब्बहेतुकं, सिया भावनाय
पहातब्बहेतुकं, सिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुकं ।

B.

६१. समुदयसच्चं आचयगामि । मग्गसच्चं अपचयगामि^१ ।
निरोधसच्चं नेवाचयगामिनापचयगामि । दुक्खसच्चं सिया आचयगामि, 10 R. 1'
सिया नेवाचयगामिनापचयगामि ।

६२. मग्गसच्चं सेक्खं । तीणि सच्चानि^२ नेवसेक्खनासेक्खा ।

६३. समुदयसच्चं परित्तं । द्वे सच्चा अप्पमाणा । दुक्ख-
सच्चं सिया परित्तं, सिया महग्गतं ।

६४. निरोधसच्चं अनारम्मणं । मग्गसच्चं अप्पमाणारम्मणं । 15
समुदयसच्चं सिया परित्तारम्मणं, सिया महग्गतारम्मणं न अप्पमाणा-
रम्मणं, सिया न वत्तब्बं — “परित्तारम्मणं” ति पि, “महग्गतारम्मणं”
ति पि । दुक्खसच्चं सिया परित्तारम्मणं, सिया महग्गतारम्मणं, सिया
अप्पमाणारम्मणं, सिया न वत्तब्बं — “परित्तारम्मणं” ति पि, “महग्गता-
रम्मणं” ति पि, “अप्पमाणारम्मणं” ति पि । 20

६५. समुदयसच्चं हीनं । द्वे सच्चा पणीता । दुक्खसच्चं
सिया हीनं, सिया मज्झिमं ।

६६. निरोधसच्चं अनियतं । मग्गसच्चं सम्मतनियतं । द्वे
सच्चा सिया मिच्छत्तनियता, सिया अनियता ।

६७. निरोधसच्चं अनारम्मणं । समुदयसच्चं न वत्तब्बं — 25
“मग्गारम्मणं” ति पि, “मग्गहेतुकं” ति पि, “मग्गाधिपती” ति पि ।
मग्गसच्चं न मग्गारम्मणं मग्गहेतुकं^३, सिया मग्गाधिपति, सिया न
न वत्तब्बं — “मग्गाधिपती” ति । दुक्खसच्चं सिया मग्गारम्मणं न

१. अपचयगामी — ती० । २. सच्चा — स्या०, दो० । ३. सिया मग्गहेतुकं — स्या०, दो० ।

सच्चं अव्याकतं । दुक्त्वसच्चं सिया कुसलं, सिया अकुसलं, सिया अव्याकतं ।

R. 113

५३. द्वे सच्चा सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्त्व-
मसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । निरोधसच्चं न वत्तव्वं - "सुखाय वेदनाय
5 सम्पयुत्तं" ति पि, "दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं" ति पि, "अदुक्त्वमसुखाय
वेदनाय सम्पयुत्तं" ति पि । दुक्त्वसच्चं सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं,
सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया अदुक्त्वमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं,
सिया न वत्तव्वं - "सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं" ति पि, "दुक्खाय वेदनाय
सम्पयुत्तं" ति पि, "अदुक्त्वमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं" ति पि ।

10. ५४. द्वे सच्चा विपाकघम्मघम्मा । निरोधसच्चं नेवविपाक-
नविपाकघम्मघम्मं । दुक्त्वसच्चं सिया विपाकं, सिया विपाकघम्मघम्मं,
सिया नेवविपाकनविपाकघम्मघम्मं ।

५५. समुदयसच्चं अनुपादिन्नुपादानियं । द्वे सच्चा अनुपादिन्नुपादा
निया । दुक्त्वसच्चं सिया उपादिन्नुपादानियं, सिया अनुपादिन्नुपादानियं ।

15 ५६. समुदयसच्चं सङ्किलिट्टसङ्किलेसिकं । द्वे सच्चा असङ्किलि-
ट्टअसङ्किलेसिका । दुक्त्वसच्चं सिया सङ्किलिट्टसङ्किलेसिकं, सिया
असङ्किलिट्टसङ्किलेसिकं ।

५७. समुदयसच्चं सवितक्कसविचारं । निरोधसच्चं अवितक्क-
अविचारं । मग्गसच्चं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्क-
20 विचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं । दुक्त्वसच्चं सिया सवितक्क-
सविचारं, सिया अवितक्कविचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं, सिया
न वत्तव्वं - "सवितक्कसविचारं" ति पि, "अवितक्कविचारमत्तं" ति
पि, "अवितक्कअविचारं" ति पि ।

५८. द्वे सच्चा सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया
25 उपेक्खासहगता । निरोधसच्चं न वत्तव्वं - "पीतिसहगतं" ति पि,
"मुखसहगतं" ति पि, "उपेक्खासहगतं" ति पि । दुक्त्वसच्चं सिया
पीतिसहगतं, सिया मुखसहगतं, सिया उपेक्खासहगतं, सिया न वत्तव्वं -
"पीतिसहगतं" ति पि, "मुखसहगतं" ति पि, "उपेक्खासहगतं" ति पि ।

५६. द्वे सच्चा नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्वा । समुदय-
सच्चं सिया दस्सनेन पहातब्बं, सिया भावनाय पहातब्बं । दुक्खसच्चं
सिया दस्सनेन पहातब्बं, सिया भावनाय पहातब्बं, सिया नेव दस्सनेन न
भावनाय पहातब्बं ।

६०. द्वे सच्चा नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुका । 5
समुदयसच्चं सिया दस्सनेन पहातब्बहेतुकं, सिया भावनाय पहातब्ब-
हेतुकं । दुक्खसच्चं सिया दस्सनेन पहातब्बहेतुकं, सिया भावनाय
पहातब्बहेतुकं, सिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुकं ।

B. 1

६१. समुदयसच्चं आचयगामि । मग्गसच्चं अपचयगामि^१ ।
निरोधसच्चं नेवाचयगामिनापचयगामि । दुक्खसच्चं सिया आचयगामि, 10 R. 11
सिया नेवाचयगामिनापचयगामि ।

६२. मग्गसच्चं सेक्खं । तीणि सच्चानि^२ नेवसेक्खनासेक्खा ।

६३. समुदयसच्चं परित्तं । द्वे सच्चा अप्पमाणा । दुक्ख-
सच्चं सिया परित्तं, सिया महग्गतं ।

६४. निरोधसच्चं अनारम्मणं । मग्गसच्चं अप्पमाणारम्मणं । 15
समुदयसच्चं सिया परित्तारम्मणं, सिया महग्गतारम्मणं न अप्पमाणा-
रम्मणं, सिया न वत्तब्बं - "परित्तारम्मणं" ति पि, "महग्गतारम्मणं"
ति पि । दुक्खसच्चं सिया परित्तारम्मणं, सिया महग्गतारम्मणं, सिया
अप्पमाणारम्मणं, सिया न वत्तब्बं - "परित्तारम्मणं" ति पि, "महग्गता-
रम्मणं" ति पि, "अप्पमाणारम्मणं" ति पि । 20

६५. समुदयसच्चं हीनं । द्वे सच्चा पणीता । दुक्खसच्चं
सिया हीनं, सिया मज्झिमं ।

६६. निरोधसच्चं अनियतं । मग्गसच्चं सम्मतनियतं । द्वे
सच्चा सिया मिच्छतनियता, सिया अनियता ।

६७. निरोधसच्चं अनारम्मणं । समुदयसच्चं न वत्तब्बं - 25
"मग्गारम्मणं" ति पि, "मग्गहेतुकं" ति पि, "मग्गाधिपती" ति पि ।
मग्गसच्चं न मग्गारम्मणं मग्गहेतुकं^३, सिया मग्गाधिपति, सिया न
न वत्तब्बं - "मग्गाधिपती" ति । दुक्खसच्चं सिया मग्गारम्मणं न

१. अपचयगामि - सी० । २. सच्चा - स्या०, रो० । ३. सिया मग्गहेतुकं - स्या०, रो० ।

मग्गहेतुकं, सिया मग्गाधिपति, सिया न वत्तव्वं - "मग्गारम्मणं" ति पि,
"मग्गाधिपती" ति पि ।

६८. द्वे सच्चा सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, न वत्तव्वा -
'उप्पादिनो' ति । निरोधसच्चं न वत्तव्वं - "उप्पन्नं" ति पि, "अनुप्पन्नं"
5 ति पि, "उप्पादी" ति पि । दुक्खसच्चं सिया उप्पन्नं, सिया अनुप्पन्नं,
सिया उप्पादि ।

६९. तीणि सच्चानि सिया अतीता, सिया अनागता, सिया
पच्चुप्पन्ना । निरोधसच्चं न वत्तव्वं - "अतीतं" ति पि, "अनागतं"
ति पि, "पच्चुप्पन्नं" ति पि ।

10 ७०. निरोधसच्चं अनारम्मणं । मग्गसच्चं न वत्तव्वं -
"अतीतारम्मणं" ति पि, "अनागतारम्मणं" ति पि, "पच्चुप्पन्नारम्मणं"
ति पि । द्वे सच्चा सिया अतीतारम्मणा, सिया अनागतारम्मणा, सिया
पच्चुप्पन्नारम्मणा, सिया न वत्तव्वा - "अतीतारम्मणा" ति पि, "अना-
गतारम्मणा" ति पि, "पच्चुप्पन्नारम्मणा" ति पि ।

R. 115 15 ७१. निरोधसच्चं वहिद्धा । तीणि सच्चानि सिया अज्झत्तां,
सिया वहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा ।

७२. निरोधसच्चं अनारम्मणं । मग्गसच्चं वहिद्धारम्मणं ।
समुदयसच्चं सिया अज्झत्तारम्मणं, सिया वहिद्धारम्मणं, सिया अज्झत्त-
वहिद्धारम्मणं ।

20 B. 121 ७३. दुक्खसच्चं सिया अज्झत्तारम्मणं, सिया वहिद्धारम्मणं,
सिया अज्झत्तवहिद्धारम्मणं, सिया न वत्तव्वं - "अज्झत्तारम्मणं" ति
पि, "वहिद्धारम्मणं" ति पि, "अज्झत्तवहिद्धारम्मणं" ति पि ।

७४. तीणि सच्चानि अनिदस्सनअप्पटिघा । दुक्खसच्चं सिया
सनिदस्सनअप्पटिघं, सिया अनिदस्सनअप्पटिघं, सिया अनिदस्सनअप्पटिघं ।

२. दुक्कमातिकानुक्कमेन

(१)

25 ७५. समुदयसच्चं हेतु । निरोधसच्चं न हेतु । द्वे सच्चा
सिया हेतू, सिया न हेतू ।

७६. द्वे सच्चा सहेतुका । निरोधसच्चं अहेतुकं । दुक्खसच्चं
सिया सहेतुकं, सिया अहेतुकं ।

७७. द्वे सच्चा हेतुसम्पयुक्ता । निरोधसच्चं हेतुविष्ययुत्तं ।

दुक्खसच्चं सिया हेतुसम्पयुत्तं, सिया हेतुविष्ययुत्तं ।

७८. समुदयसच्चं हेतु चैव सहेतुकं च । निरोधसच्चं न

वत्तब्बं - "हेतु चैव सहेतुकं चा" ति पि, "सहेतुकं चैव न च हेतू" ति पि ।

मग्गसच्चं सिया हेतु चैव सहेतुकं च, सिया सहेतुकं चैव न च हेतु । 5

दुक्खसच्चं सिया हेतु चैव सहेतुकं च, सिया सहेतुकं चैव न च हेतु, सिया

न वत्तब्बं - "हेतु चैव सहेतुकं चा" ति पि, "सहेतुकं चैव न च हेतू" ति पि ।

७९. समुदयसच्चं हेतु चैव हेतुसम्पयुत्तं च । निरोधसच्चं

न वत्तब्बं - "हेतु चैव हेतुसम्पयुत्तं चा" ति पि, "हेतुसम्पयुत्तं चैव न च

हेतू" ति पि । मग्गसच्चं सिया हेतु चैव हेतुसम्पयुत्तं च, सिया हेतुसम्प- 10

युत्तं चैव न च हेतु । दुक्खसच्चं सिया हेतु चैव हेतुसम्पयुत्तं च, सिया

हेतुसम्पयुत्तं चैव न च हेतु, सिया न वत्तब्बं - "हेतु चैव हेतुसम्पयुत्तं

चा" ति पि, "हेतुसम्पयुत्तं चैव न च हेतू" ति पि ।

८०. निरोधसच्चं न हेतु अहेतुकं । समुदयसच्चं न वत्तब्बं -

"न हेतु सहेतुकं" ति पि, "न हेतु अहेतुकं" ति पि । मग्गसच्चं 15

सिया न हेतु सहेतुकं, सिया न वत्तब्बं - "न हेतु सहेतुकं" ति पि, "न हेतु

अहेतुकं" ति पि । दुक्खसच्चं सिया न हेतु सहेतुकं, सिया न हेतु अहेतुकं,

सिया न वत्तब्बं - "न हेतु सहेतुकं" ति पि, "न हेतु अहेतुकं" ति पि ।

(२)

८१. तीणि सच्चानि सप्पच्चया । निरोधसच्चं अप्पच्चयं । R. 116

८२. तीणि सच्चानि सङ्खता । निरोधसच्चं असङ्खतं । 20

८३. तीणि सच्चानि अनिदस्सना । दुक्खसच्चं सिया सनि-

दस्सनं, सिया अनिदस्सनं ।

८४. तीणि सच्चानि अप्पटिघा । दुक्खसच्चं सिया सप्पटिघं,

सिया अप्पटिघं ।

८५. तीणि सच्चानि अरूपानि । दुक्खसच्चं सिया रूपं, 25

सिया अरूपं ।

८६. द्वे सच्चा लोकिया । द्वे सच्चा लोकुत्तरा; केनचि

विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या । B. 122

(३)

८७. समुदयसच्चं आसवो । द्वे सच्चा नो आसवा । दुःख-
सच्चं सिया आसवो, सिया नो आसवो ।

८८. द्वे सच्चा सासवा । द्वे सच्चा अनासवा ।

८९. समुदयसच्चं आसवसम्पयुत्तं^१ । द्वे सच्चा आसव-
5 विष्पयुत्ता । दुःखसच्चं सिया आसवसम्पयुत्तं, सिया आसवविष्पयुत्तं ।

९०. समुदयसच्चं आसवो चैव सासवं च । द्वे सच्चा न
वत्तव्वा - "आसवा चैव सासवा चा" ति पि, "सासवा चैव नो च
आसवा" ति पि । दुःखसच्चं सिया आसवो चैव सासवं च, सिया सासवं
चैव नो च आसवो ।

10 ९१. समुदयसच्चं आसवो चैव आसवसम्पयुत्तं च । द्वे
सच्चा न वत्तव्वा - "आसवा चैव आसवसम्पयुत्ता चा" ति पि, "आसव-
सम्पयुत्ता चैव नो च आसवा" ति पि । दुःखसच्चं सिया आसवो चैव
आसवसम्पयुत्तं च, सिया आसवसम्पयुत्तं चैव नो च आसवो, सिया न
वत्तव्वं - "आसवो चैव आसवसम्पयुत्तं चा" ति पि, "आसवसम्पयुत्तं
15 चैव नो च आसवो" ति पि ।

९२. द्वे सच्चा आसवविष्पयुत्तअनासवा । समुदयसच्चं न
वत्तव्वं - "आसवविष्पयुत्तसासवं" ति पि, "आसवविष्पयुत्तअनासवं"
ति पि । दुःखसच्चं सिया आसवविष्पयुत्तसासवं, सिया न वत्तव्वं -
"आसवविष्पयुत्तसासवं" ति पि, "आसवविष्पयुत्तअनासवं" ति पि ।

(४)

20 ९३. समुदयसच्चं संयोजनं । द्वे सच्चा नो संयोजना ।
दुःखसच्चं सिया संयोजनं, सिया नो संयोजनं ।

९४. द्वे सच्चा संयोजनिया । द्वे सच्चा असंयोजनिया ।

९५. समुदयसच्चं संयोजनसम्पयुत्तं । द्वे सच्चा संयोजन-
विष्पयुत्ता । दुःखसच्चं सिया संयोजनसम्पयुत्तं, सिया संयोजनविष्पयुत्तं ।

25 ९६. समुदयसच्च संयोजनं चैव संयोजनियं च । द्वे सच्चा
न वत्तव्वा - "संयोजना चैव संयोजनिया चा" ति पि, "संयोजनिया

चेव नो च संयोजना” ति पि । दुक्खसच्चं सिया संयोजनं चेव संयोजनियं च, सिया संयोजनियं चेव नो च संयोजनं ।

६७. समुदयसच्चं संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तं च । द्वे सच्चा न वत्तव्वा — “संयोजना चेव संयोजनसम्पयुत्ता चा” ति पि, “संयोजनसम्पयुत्ता चेव नो च संयोजना” ति पि । दुक्खसच्चं सिया संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तं च, सिया संयोजनसम्पयुत्तं चेव नो च संयोजनं, सिया न वत्तव्वं — “संयोजनं चेव संयोजनसम्पयुत्तं चा” ति पि, “संयोजनसम्पयुत्तं चेव नो च संयोजनं” ति पि ।

R. 11

B. 11

६८. द्वे सच्चा संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनिया । समुदयसच्चं न वत्तव्वं — “संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनियं” ति पि, “संयोजनविप्पयुत्त-असंयोजनियं” ति पि । दुक्खसच्चं सिया संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनियं, सिया न वत्तव्वं — “संयोजनविप्पयुत्तसंयोजनियं” ति पि, “संयोजन-विप्पयुत्तसंयोजनियं” ति पि ।

(५)

६९. समुदयसच्चं गन्थो । द्वे सच्चा नो गन्था । दुक्खसच्चं सिया गन्थो, सिया नो गन्थो ।

13

१००. द्वे सच्चा गन्थनिया । द्वे सच्चा अगन्थनिया ।

१०१. द्वे सच्चा गन्थविप्पयुत्ता । द्वे सच्चा सिया गन्थसम्पयुत्ता, सिया गन्थविप्पयुत्ता ।

१०२. समुदयसच्चं गन्थो चेव गन्थनियं च । द्वे सच्चा न वत्तव्वा — “गन्था चेव गन्थनिया चा” ति पि, “गन्थनिया चेव नो च गन्था” ति पि । दुक्खसच्चं सिया गन्थो चेव गन्थनियं च, सिया गन्थनियं चेव नो च गन्थो ।

20

१०३. समुदयसच्चं गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं च, सिया न वत्तव्वं — “गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं चा” ति पि, “गन्थसम्पयुत्तं चेव नो च गन्थो” ति पि । द्वे सच्चा न वत्तव्वा — “गन्था चेव गन्थसम्पयुत्ता चा” ति पि, “गन्थसम्पयुत्ता चेव नो च गन्था” ति पि । दुक्खसच्चं सिया गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं च, सिया गन्थसम्पयुत्तं चेव नो च गन्थो,

25

सिया न वत्तव्वं - "गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं चा" ति पि, "गन्थसम्पयुत्तं
चेव नो च गन्थो" ति पि ।

१०४. द्वे सच्चा गन्थविप्पयुत्तअगन्थनिया । द्वे सच्चा सिया
गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया, सिया न वत्तव्वा - "गन्थविप्पयुत्तगन्थनिया"
5 ति पि, "गन्थविप्पयुत्तअगन्थनिया" ति पि ।

(६-८)

१०५. समुदयसच्चं ओघो ... पे०... योगो ... पे०... नीवरणं ।
द्वे सच्चा नो नीवरणा । दुक्खसच्चं सिया नीवरणं, सिया नो नीवरणं ।

१०६. द्वे सच्चा नीवरणिया ? द्वे सच्चा अनीवरणिया ।

118 १०७. समुदयसच्चं नीवरणसम्पयुत्तं । द्वे सच्चा नीवरण-
10 विप्पयुत्ता । दुक्खसच्चं सिया नीवरणसम्पयुत्तं, सिया नीवरणविप्पयुत्तं ।

१०८. समुदयसच्चं नीवरणं चेव नीवरणियं च । द्वे सच्चा
न वत्तव्वा - "नीवरणा चेव नीवरणिया चा" ति पि, "नीवरणिया चेव
नो च नीवरणा" ति पि । दुक्खसच्चं सिया नीवरणं चेव नीवरणियं च,
सिया नीवरणियं चेव नो च नीवरणं ।

15 १०९. समुदयसच्चं नीवरणं चेव नीवरणसम्पयुत्तं च । द्वे
सच्चा न वत्तव्वा - "नीवरणा चेव नीवरणसम्पयुत्ता चा" ति पि,
"नीवरणसम्पयुत्ता चेव नो च नीवरणा" ति पि । दुक्खसच्चं
सिया नीवरणं चेव नीवरणसम्पयुत्तं च, सिया नीवरणसम्पयुत्तं
चेव नो च नीवरणं, सिया न वत्तव्वं - "नीवरणं चेव नीव-
20 रणसम्पयुत्तं चा" ति पि, "नीवरणसम्पयुत्तं चेव नो च नीवरणं"
ति पि । द्वे सच्चा नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणिया । समुदयसच्चं न
वत्तव्वं - "नीवरणविप्पयुत्तनीवरणियं" ति पि, "नीवरणविप्पयुत्तअनी-
वरणियं" ति पि । दुक्खसच्चं मिया नीवरणविप्पयुत्तनीवरणियं,
सिया न वत्तव्वं - "नीवरणविप्पयुत्तनीवरणियं" ति पि, "नीवरणविप्प-
25 युत्तअनीवरणियं" ति पि ।

(९)

११०. तीणि सच्चानि नो परामासा । दुक्खसच्चं सिया परा-
मासो, सिया नो परामासो ।

१११. द्वे सच्चा परामट्टा । द्वे सच्चा अपरामट्टा ।

११२. द्वे सच्चा परामासविप्पयुत्ता । समुदयसच्चं सिया परामाससम्पयुत्तं, सिया परामासविप्पयुत्तं । दुक्खसच्चं सिया परामाससम्पयुत्तं, सिया परामासविप्पयुत्तं, सिया न वत्तव्वं - "परामाससम्पयुत्तं" ति पि, "परामासविप्पयुत्तं" ति पि ।

5

११३. समुदयसच्चं न वत्तव्वं - "परामासो चैव परामट्टं चा" ति, परामट्टं चैव नो च परामासो । द्वे सच्चा न वत्तव्वा - "परामासा चैव परामट्टा चा" ति पि, "परामट्टा चैव नो च परामासा" ति पि । दुक्खसच्चं सिया परामासो चैव परामट्टं च, सिया परामट्टं चैव नो च परामासो ।

10

११४. द्वे सच्चा परामासविप्पयुत्तअपरामट्टा । द्वे सच्चा सिया परामासविप्पयुत्तपरामट्टा, सिया न वत्तव्वा - "परामासविप्पयुत्तपरामट्टा" ति पि, "परामासविप्पयुत्तअपरामट्टा" ति पि ।

(१०)

११५. द्वे सच्चा सारम्मणा । निरोधसच्चं अनारम्मणं । दुक्खसच्चं सिया सारम्मणं, सिया अनारम्मणं ।

15

११६. तीणि सच्चानि नो चित्ता । दुक्खसच्चं सिया चित्तं, सिया नो चित्तं ।

११७. द्वे सच्चा चेतसिका । निरोधसच्चं अचेतसिकं । दुक्खसच्चं सिया चेतसिकं, सिया अचेतसिकं ।

११८. द्वे सच्चा चित्तसम्पयुत्ता । निरोधसच्चं चित्तविप्पयुत्तं । दुक्खसच्चं सिया चित्तसम्पयुत्तं, सिया चित्तविप्पयुत्तं, सिया न वत्तव्वं - "चित्तेन सम्पयुत्तं" ति पि, "चित्तेन विप्पयुत्तं" ति पि ।

20

११९. द्वे सच्चा चित्तसंसट्ठा । निरोधसच्चं चित्तविसंसट्ठं । दुक्खसच्चं सिया चित्तसंसट्ठं, सिया चित्तविसंसट्ठं, सिया न वत्तव्वं - "चित्तेन संसट्ठं" ति पि, "चित्तेन विसंसट्ठं" ति पि ।

25

१२०. द्वे सच्चा चित्तसमुद्धाना । निरोधसच्चं नो चित्तसमुद्धानं । दुक्खसच्चं सिया चित्तसमुद्धानं, सिया नो चित्तसमुद्धानं ।

१२१. द्वे सच्चा चित्तसहभुनो । निरोधसच्चं नो चित्तसहभू ।
दुक्खसच्चं सिया चित्तसहभू, सिया नो चित्तसहभू ।

१२२. द्वे सच्चा चित्तानुपरिवत्तिनो । निरोधसच्चं नो चित्ता-
नुपरिवत्ति । दुक्खसच्चं सिया चित्तानुपरिवत्ति, सिया नो चित्तानु-
५ परिवत्ति ।

५. 125

२. 119

१२३. द्वे सच्चा चित्तसंसद्वसमुद्धाना । निरोधसच्चं नो चित्त-
संसद्वसमुद्धानं । दुक्खसच्चं सिया चित्तसंसद्वसमुद्धानं, सिया नो चित्त-
संसद्वसमुद्धानं ।

१२४. द्वे सच्चा चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभुनो । निरोधसच्चं नो
१० चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू । दुक्खसच्चं सिया चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू,
सिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू ।

१२५. द्वे सच्चा चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवत्तिनो । निरोध-
सच्चं नो चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवत्ति । दुक्खसच्चं सिया चित्तसंसद्व-
समुद्धानानुपरिवत्ति, सिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवत्ति ।

१२६. तीणि सच्चानि^१ बाहिरा । दुक्खसच्चं सिया अज्झत्तं,
१५ सिया बाहिरं ।

(११)

१२७. तीणि सच्चानि नो उपादा । दुक्खसच्चं सिया उपादा,
सिया नो उपादा ।

१२८. तीणि सच्चानि अनुपादिन्ना । दुक्खसच्चं सिया उपा-
२० दिन्नं, सिया अनुपादिन्नं ।

१२९. समुदयसच्चं उपादानं । द्वे सच्चा नो उपादाना ।
दुक्खसच्चं सिया उपादानं, सिया नो उपादानं ।

१३०. द्वे सच्चा उपादानिया । द्वे सच्चा अनुपादानिया ।

१३१. द्वे सच्चा उपादानविप्पयुत्ता । द्वे सच्चा सिया उपा-
२५ दानसम्पयुत्ता, सिया उपादानविप्पयुत्ता ।

१३२. समुदयसच्चं उपादानं चैव उपादानियं च । द्वे सच्चा
न वत्तब्बा - "उपादाना चैव उपादानिया चा" ति पि, "उपादानिया चैव

नो च उपादाना" ति पि । दुक्खसच्चं सिया उपादानं चेव उपादानियं च, सिया उपादानियं चेव नो च उपादानं ।

१३३. समुदयसच्चं सिया उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्तं च, सिया न वत्तव्वं — "उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्तं चा" ति पि, "उपादानसम्पयुत्तं चेव नो च उपादानं" ति पि । द्वे सच्चा न वत्तव्वा — 5
"उपादाना चेव उपादानसम्पयुत्ता चा" ति पि, "उपादानसम्पयुत्ता चेव नो च उपादाना" ति पि । दुक्खसच्चं सिया उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्तं च, सिया उपादानसम्पयुत्तं चेव नो च उपादानं, सिया न वत्तव्वं —
"उपादानं चेव उपादानसम्पयुत्तं चा" ति पि, "उपादानसम्पयुत्तं चेव नो च उपादानं" ति पि । 10

१३४. द्वे सच्चा उपादानविप्पयुत्तअनुपादानिया । द्वे सच्चा सिया उपादानविप्पयुत्तउपादानिया, सिया न वत्तव्वा — "उपादानविप्पयुत्तउपादानिया" ति पि, "उपादानविप्पयुत्तअनुपादानिया" ति पि ।

(१२)

१३५. समुदयसच्चं किलेसो । द्वे सच्चा नो किलेसा । दुक्खसच्चं सिया किलेसो, सिया नो किलेसो । 15

१३६. द्वे सच्चा सङ्किलेसिका । द्वे सच्चा असङ्किलेसिका ।

१३७. समुदयसच्चं सङ्किलिट्ठं । द्वे सच्चा असङ्किलिट्ठा । दुक्खसच्चं सिया सङ्किलिट्ठं, सिया असङ्किलिट्ठं ।

१३८. समुदयसच्चं किलेससम्पयुत्तं । द्वे सच्चा किलेसविप्पयुत्ता । दुक्खसच्चं सिया किलेससम्पयुत्तं, सिया किलेसविप्पयुत्तं । 20

१३९. समुदयसच्चं किलेसो चेव सङ्किलेसिकं च । द्वे सच्चा न वत्तव्वा — "किलेसा चेव सङ्किलेसिका चा" ति पि, "सङ्किलेसिका चेव नो च किलेसा" ति पि । दुक्खसच्चं सिया किलेसो चेव सङ्किलेसिकं च, सिया सङ्किलेसिकं चेव नो च किलेसो ।

१४०. समुदयसच्चं किलेसो चेव सङ्किलिट्ठं च । द्वे सच्चा 25
न वत्तव्वा — "किलेसा चेव सङ्किलिट्ठा चा" ति पि, "सङ्किलिट्ठा चेव नो च किलेसा" ति पि । दुक्खसच्चं सिया किलेसो चेव सङ्किलिट्ठं च, सिया सङ्किलिट्ठं चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वं — "किलेसो चेव सङ्किलिट्ठं चा" ति पि, "सङ्किलिट्ठं चेव नो च किलेसो" ति पि ।

१४१ समुदयसच्चं किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तं च । द्वे सच्चा न वत्तव्या - "किलेसा चेव किलेससम्पयुत्ता चा" ति पि, "किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसा" ति पि । दुवससच्चं सिया किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तं च, सिया किलेससम्पयुत्तं चेव नो च किलेसो, सिया न वत्तव्वं -
 5 "किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तं चा" ति पि, "किलेससम्पयुत्तं चेव नो च किलेसो" ति पि ।

१४२. द्वे सच्चा किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिका । समुदयसच्चं न वत्तव्वं - "किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिकं" ति पि, "किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिकं" ति पि । दुवससच्चं सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिकं,
 10 सिया न वत्तव्वं - "किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिकं" ति पि, "किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिकं" ति पि ।

(१३)

R. 121

१४३. द्वे सच्चा न दस्सनेन पहातव्वा । द्वे सच्चा सिया दस्सनेन पहातव्वा, सिया न दस्सनेन पहातव्वा ।

१४४. द्वे सच्चा न भावनाय पहातव्वा । द्वे सच्चा सिया भावनाय पहातव्वा, सिया न भावनाय पहातव्वा ।
 15 भावनाय पहातव्वा, सिया न भावनाय पहातव्वा ।

१४५. द्वे सच्चा न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । द्वे सच्चा सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया न दस्सनेन पहातव्वहेतुका ।

१४६. द्वे सच्चा न भावनाय पहातव्वहेतुका । द्वे सच्चा सिया भावनाय पहातव्वहेतुका, सिया न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

१४७. समुदयसच्चं सवितक्कं । निरोधसच्चं अवितक्कं ।
 20 द्वे सच्चा सिया सवितक्का, सिया अवितक्का ।

१४८. समुदयसच्चं सविचारं । निरोधसच्चं अविचारं । द्वे सच्चा सिया सविचारा, सिया अविचारा ।

१४९. निरोधसच्चं अप्पीतिकं । तीणि सच्चानि सिया अप्पी-
 25 तिका, सिया अप्पीतिका ।

१५०. निरोधसच्चं न पीतिसहगतं । तीणि सच्चानि सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता ।

१५१. निरोधसच्चं न सुखसहगतं । तीणि सच्चानि सिया सुखसहगता, सिया न सुखसहगता ।

१५२. निरोधसच्चं न उपेक्खासहगतं । तीणि सच्चानि सिया उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खासहगता ।

१५३. समुदयसच्चं कामावचरं । द्वे सच्चा न कामावचरा । 5 दुक्खसच्चं सिया कामावचरं, सिया न कामावचरं ।

१५४. तीणि सच्चानि न रूपावचरा । दुक्खसच्चं सिया रूपावचरं, सिया न रूपावचरं ।

१५५. तीणि सच्चानि न अरूपावचरा । दुक्खसच्चं सियो अरूपावचरं, सिया न अरूपावचरं । 10

१५६. द्वे सच्चा परियापन्ना । द्वे सच्चा अपरियापन्ना ।

१५७. मग्गसच्चं निय्यानिकं । तीणि सच्चानि अनिय्यानिका ।

१५८. मग्गसच्चं नियतं । निरोधसच्चं अनियतं । द्वे सच्चा सिया नियता, सिया अनियता ।

१५९. द्वे सच्चा सउत्तरा । द्वे सच्चा अनुत्तरा । 15

१६०. समुदयसच्चं सरणं । द्वे सच्चा अरणा । दुक्खसच्चं सिया सरणं, सिया अरणं ति ।

सच्चविभङ्गो निद्वितो ।

५. इन्द्रियविभङ्गो

§ १. अभिधम्मभाजनीयं

१. वावीसतिन्द्रियानि - चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, घानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं, पुरिसिन्द्रियं, जीवित्तिन्द्रियं, सुखिन्द्रियं, दुक्खिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं, दोमनस्सिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं,
5 अनञ्जातञ्जास्सामीत्तिन्द्रियं^१, अञ्चिन्द्रियं, अञ्जाताविन्द्रियं ।

२. तत्थ कतमं चक्खुन्द्रियं ?

यं चक्खु चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो ... पे०... सुञ्चो गामो पेसो - इदं वुच्चति "चक्खुन्द्रियं" ।

३. तत्थ कतमं सोतिन्द्रियं ... पे०... घानिन्द्रियं ... पे०... जिह्विन्द्रियं ... पे०... कायिन्द्रियं ?
10

यो कायो चतुन्नं महाभूतानं उपादाय पसादो ... पे०... सुञ्चो गामो पेसो - इदं वुच्चति "कायिन्द्रियं" ।

४. तत्थ कतमं मनिन्द्रियं ?

एकविधेन मनिन्द्रियं - फस्ससम्पयुत्तं ।

15 दुविधेन मनिन्द्रियं - अत्थि सहेतुकं, अत्थि अहेतुकं ।

तिविधेन मनिन्द्रियं - अत्थि कुसलं, अत्थि अकुसलं, अत्थि अट्ठ्याकत्तं ।

चतुर्विधेन मनिन्द्रियं - अत्थि कामावचरं, अत्थि रूपावचरं, अत्थि अरूपावचरं, अत्थि अपरियापन्नं ।

20 पञ्चविधेन मनिन्द्रियं - अत्थि सुखिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि दुक्खिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि सोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि दोमनस्सिन्द्रियसम्पयुत्तं, अत्थि उपेक्खिन्द्रियसम्पयुत्तं ।

छट्ठविधेन मनिन्द्रियं - चक्खुविञ्जाणं ... पे०... मनोविञ्जाणं । एवं छट्ठविधेन मनिन्द्रियं ।

सत्तविधेन मनिन्द्रियं - चक्खुविञ्जाणं ... पे०... कायविञ्जाणं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु । एवं सत्तविधेन मनिन्द्रियं ।

अट्टविधेन मनिन्द्रियं - चक्खुविञ्जाणं ... पे०... कायविञ्जाणं अत्थि सुखसहगतं, अत्थि दुक्खसहगतं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु । एवं अट्टविधेन मनिन्द्रियं ।

5

नवविधेन मनिन्द्रियं - चक्खुविञ्जाणं ... पे०... कायविञ्जाणं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु अत्थि कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि अव्याकता । एवं नवविधेन मनिन्द्रियं ।

B.

दसविधेन मनिन्द्रियं - चक्खुविञ्जाणं ... पे०... कायविञ्जाणं अत्थि सुखसहगतं, अत्थि दुक्खसहगतं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु अत्थि कुसला, अत्थि अकुसला, अत्थि अव्याकता । एवं दसविधेन मनिन्द्रियं ... पे०... एवं बहुविधेन मनिन्द्रियं । इदं वुच्चति "मनिन्द्रियं" ।

10

५. तत्थ कतमं इत्थिन्द्रियं ?

यं इत्थिया इत्थिलिङ्गं^१ इत्थिनिमित्तं इत्थिकुत्तं इत्थाकप्पो इत्थत्तं^२ इत्थिभावो - इदं वुच्चति "इत्थिन्द्रियं" ।

15

६. तत्थ कतमं पुरिसिन्द्रियं ?

यं^३ पुरिसस्स पुरिसलिङ्गं पुरिसनिमित्तं पुरिसकुत्तं पुरिसा- कप्पो पुरिसत्तं पुरिसभावो - इदं वुच्चति "पुरिसिन्द्रियं" ।

R. 125

७. तत्थ कतमं जीवितिन्द्रियं ?

जीवितिन्द्रियं दुविधेन - अत्थि रूपजीवितिन्द्रियं, अत्थि अरूप- जीवितिन्द्रियं ।

20

(१) तत्थ कतमं रूपजीवितिन्द्रियं ?

यो तेसं रूपीनं धम्मानं आयु ठित्ति यपना यापना इरियना वत्तना पालना जीवितं जीवितिन्द्रियं - इदं वुच्चति "रूपजीवितिन्द्रियं" ।

25

(२) तत्थ कतमं अरूपजीवितिन्द्रियं ?

यो तेसं अरूपीनं धम्मानं आयु ठित्ति यपना यापना इरियना वत्तना पालना जीवितं जीवितिन्द्रियं - इदं वुच्चति "अरूपजीवितिन्द्रियं" ।

इदं वुच्चति "जीवितिन्द्रियं" ।

८. तत्थ कतमं मुखिन्द्रियं ?

यं कायिकं सातं कायिकं सुखं कायसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं कायसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - इदं वुच्चति "सुखिन्द्रियं" ।

5 ९. तत्थ कतमं दुक्खिन्द्रियं ?

यं कायिकं असातं कायिकं दुक्खं कायसम्फस्सजं असातं दुक्खं वेदयितं कायसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दुक्खिन्द्रियं" ।

१०. तत्थ कतमं सोमनस्सिन्द्रियं ?

10 यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - इदं वुच्चति "सोमनस्सिन्द्रियं" ।

B. 130

११. तत्थ कतमं दोमनस्सिन्द्रियं ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्फस्सजं असातं दुक्खं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दोमन-
15 स्सिन्द्रियं" ।

१२. तत्थ कतमं उपेक्खिन्द्रियं ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्फस्सजं अदुक्खमसुखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - इदं वुच्चति "उपेक्खिन्द्रियं" ।

20 १३. तत्थ कतमं सद्धिन्द्रियं ?

या सद्धा सद्धहना ओकप्पना अभिप्पसादो सद्धा सद्धिन्द्रियं सद्धावलं - इदं वुच्चति "सद्धिन्द्रियं" ।

१४. तत्थ कतमं विरियिन्द्रियं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो निक्कमो परक्कमो उय्यामो वायामो
25 उस्साहो उस्सोब्धी^१ थामो टिति^२ असिथिलपरक्कमता अनिक्खित्तद्धन्दता
R. 124 अनिक्खित्तघुरता घुरसम्पग्गाहो विरियं विरियिन्द्रियं विरियवलं^३ - इदं
वुच्चति "विरियिन्द्रियं" ।

१. उस्सोब्धि - सी०, रो० । २. पिति - सी०, म्हा०, रो० । ३. विरियवलं सम्मा-
वायामो - स्वा०, रो० ।

१५. तत्थ कतमं सतिन्द्रियं ?

या सति अनुस्सति पटिस्सति सति सरणता धारणता अपिला-
पनता असम्मुस्सनता^१ सति सतिन्द्रियं सतिबलं सम्मासति - इदं वुच्चति
“सतिन्द्रियं” ।

१६. तत्थ कतमं समाधिन्द्रियं ?

5

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति अवट्ठिति अविसाहारो अविकल्हेपो
अविसाहटमानसता समथो समाधिन्द्रियं समाधिवलं सम्मासमाधि - इदं
वुच्चति “समाधिन्द्रियं” ।

१७. तत्थ कतमं पञ्जान्द्रियं ?

या पञ्जा पजानता ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - 10
इदं वुच्चति “पञ्जान्द्रियं” ।

१८. तत्थ कतमं अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं ?

या तेसं धम्मानं अनञ्जातानं^२ अदिट्ठानं अप्पत्तानं अविदितानं
असच्छिकतानं सच्छिकिरियाय पञ्जा पजानता ... पे०... अमोहो
धम्मविचयो सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं 15
- इदं वुच्चति “अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं” ।

१९. तत्थ कतमं अञ्जान्द्रियं ?

या तेसं धम्मानं ज्ञातानं दिट्ठानं पत्तानं विदितानं सच्छिकतानं
सच्छिकिरियाय पञ्जा पजानता ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मा-
दिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति 20
अञ्जान्द्रियं ।

२०. तत्थ कतमं अञ्जाताविन्द्रियं ?

B. 131

या तेसं धम्मानं अञ्जातावीनं दिट्ठानं पत्तानं विदितानं सच्छि-
कतानं सच्छिकिरियाय पञ्जा पजानता .. पे०... अमोहो धम्मविचयो
सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति 25
“अञ्जाताविन्द्रियं” ।

§ २. पञ्चापुच्छकं

२१. वावीसतिन्द्रियानि - चक्खुन्द्रियं, सोत्तिन्द्रियं, घानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं, पुरिसिन्द्रियं, जीवितिन्द्रियं, सुखिन्द्रियं, दुक्खिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं, दोमनस्सिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सत्तिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं, अनञ्जातञ्जास्सामीतिन्द्रियं, अञ्चिन्द्रियं, अञ्जाताविन्द्रियं ।

२२. वावीसतीनं इन्द्रियानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुक्कमेन

२३. दसिन्द्रिया अव्याकता । दोमनस्सिन्द्रियं अकुसलं । अनञ्जातञ्जास्सामीतिन्द्रियं कुसलं । चत्तारिन्द्रिया सिया कुसला, सिया अव्याकता । छ इन्द्रिया सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया अव्याकता ।

२४. द्वादसिन्द्रिया न वत्तव्वा - "सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता" ति पि, "दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता" ति पि, "अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता" ति पि । छ इन्द्रिया सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । तीणिन्द्रिया सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । जीवितिन्द्रियं सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया न वत्तव्वं - "सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं" ति पि, "दुक्खाय वेदनाय सम्पयुत्तं" ति पि, "अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं" ति पि ।

२५. सत्तिन्द्रिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । तीणिन्द्रिया विपाका । द्विन्द्रिया विपाकधम्मधम्मा । अञ्चिन्द्रियं सिया विपाकं, सिया विपाकधम्मधम्मं । नविन्द्रिया सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

२६. नविन्द्रिया उपादिनुपादानिया । दोमनस्सिन्द्रियं अनुपादिनुपादानियं । तीणिन्द्रिया अनुपादिअनुपादानिया । नविन्द्रिया

सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्न-
अनुपादानिया ।

२७. नविन्द्रिया असङ्किलिट्टसङ्किलेसिका । दोमनस्सिन्द्रियं
सङ्किलिट्टसङ्किलेसिकं । तीणिन्द्रिया असङ्किलिट्टअसङ्किलेसिका । तीणि-
न्द्रिया सिया असङ्किलिट्टसङ्किलेसिका, सिया असङ्किलिट्टअसङ्किलेसिका । 5
छ इन्द्रिया सिया सङ्किलिट्टसङ्किलेसिका, सिया असङ्किलिट्टसङ्किलेसिका,
सिया असङ्किलिट्टअसङ्किलेसिका ।

२८. नविन्द्रिया अवितक्कअविचारा । दोमनस्सिन्द्रियं सवितक्क-
सविचारं । उपेक्खिन्द्रियं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्क-
अविचारं । एकादसिन्द्रिया सिया सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्क- 10
विचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा ।

२९. एकादसिन्द्रिया न वत्तब्बा - "पीतिसहगता" ति पि,
"सुखसहगता" ति पि, "उपेक्खासहगता" ति पि । सोमन्नस्सिन्द्रियं
सिया पीतिसहगतं न सुखसहगतं न उपेक्खासहगतं, सिया न वत्तब्बं -
"पीतिसहगतं" ति । छ इन्द्रिया सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, 15
सिया उपेक्खासहगता । चत्तारिन्द्रिया सिया पीतिसहगता, सिया सुख-
सहगतां, सिया उपेक्खासहगता, सिया न वत्तब्बा - "पीतिसहगता" ति
पि, "सुखसहगता" ति पि, "उपेक्खासहगता" ति पि ।

R. 126

३०. पन्नरसिन्द्रिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बा ।
दोमनस्सिन्द्रियं सिया दस्सनेन पहातब्बं, सिया भावनाय पहातब्बं । 20
छ इन्द्रिया सिया दस्सनेन पहातब्बा, सिया भावनाय पहातब्बा, सिया नेव
दस्सनेन न भावनाय पहातब्बा ।

३१. पन्नरसिन्द्रिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुका ।
दोमनस्सिन्द्रियं सिया दस्सनेन पहातब्बहेतुकं, सिया भावनाय पहातब्ब-
हेतुकं । छ इन्द्रिया सिया दस्सनेन पहातब्बहेतुका, सिया भावनाय 25
पहातब्बहेतुका, सिया नेव दस्सनेन न भावनाय पहातब्बहेतुका ।

३२. दसिन्द्रिया नेवाचयगामिनापचयगामिनो । दोमनस्सिन्द्रियं
आचयगामि । अनञ्जातञ्जास्सामीतिन्द्रियं अपचयगामि । अञ्चिन्द्रियं
सिया अपचयगामि, सिया नेवाचयगामिनापचयगामि । नविन्द्रिया सिया
आचयगामिनो, सिया अपचयगामिनो, सिया नेवाचयगामिनापचयगामिनो । 30

D. 133

३३. दसिन्द्रिया नेवसेक्खनासेक्खा । द्विन्द्रिया सेक्खा । अञ्जा-
ताविन्द्रियं असेक्खं । नविन्द्रिया सिया सेक्खा, सिया असेक्खा, सिया
नेवसेक्खनासेक्खा ।

३४. दसिन्द्रिया परित्ता । तीणिन्द्रिया अप्पमाणा । नविन्द्रिया
५ सिया परित्ता, सिया महग्गता, सिया अप्पमाणा ।

३५. सत्तिन्द्रिया अनारम्मणा । द्विन्द्रिया परित्तारम्मणा ।
तीणिन्द्रिया अप्पमाणारम्मणा । दोमनस्सिन्द्रियं सिया परित्तारम्मणं
सिया महग्गतारम्मणं, न अप्पमाणारम्मणं, सिया न वत्तव्वं - "परित्ता-
रम्मणं" ति पि, "महग्गतारम्मणं" ति पि । नविन्द्रिया सिया परित्ता-
१० रम्मणा, सिया महग्गतारम्मणा, सिया अप्पमाणारम्मणा, सिया न वत्तव्वा
- "परित्तारम्मणा" ति पि, "महग्गतारम्मणा" ति पि, "अप्पमाणा-
रम्मणा" ति पि ।

३६. नविन्द्रिया मज्झिमा । दोमनस्सिन्द्रियं हीनं । तीणिन्द्रिया
पणीता । तीणिन्द्रिया सिया मज्झिमा, सिया पणीता । छ इन्द्रिया
१५ सिया हीना, सिया मज्झिमा, सिया पणीता ।

३७. दसिन्द्रिया अनियता । अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं
सम्मत्तनियतं । चत्तारिन्द्रिया सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता ।
दोमनस्सिन्द्रियं सिया मिच्छत्तनियतं, सिया अनियतं । छ इन्द्रिया सिया
मिच्छत्तनियता, सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता ।

३८. सत्तिन्द्रिया अनारम्मणा । चत्तारिन्द्रिया न वत्तव्वा -
"मग्गारम्मणा" ति पि, "मग्गहेतुका" ति पि, "मग्गाधिपतिनो" ति
पि । अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं न मग्गारम्मणं, सिया मग्गहेतुकं,
सिया मग्गाधिपति, सिया न वत्तव्वं - "मग्गहेतुकं" ति पि, "मग्गा-
धिपती" ति पि । अञ्जिन्द्रियं न मग्गारम्मणं, सिया मग्गहेतुकं, सिया
२५ मग्गाधिपति, सिया न वत्तव्वं - "मग्गहेतुकं" ति पि, "मग्गाधिपती"
ति पि । नविन्द्रिया सिया मग्गारम्मणा, सिया मग्गहेतुका, सिया
मग्गाधिपतिनो, सिया न वत्तव्वा - "मग्गारम्मणा" ति पि, "मग्ग-
हेतुका" ति पि, "मग्गाधिपतिनो" ति पि ।

३९. दसिन्द्रिया सिया उप्पन्ना, सिया उप्पादिनो, न वत्तव्वा -
३० "अनुप्पन्ना" ति । द्विन्द्रिया सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया न

वत्तव्वा - "उप्पादिनो" ति । दसिन्द्रिया सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो; सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना ।

४०. सत्तिन्द्रिया अनारम्मणा । द्विन्द्रिया पच्चुप्पन्नारम्मणा । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा - "अतीतारम्मणा" ति पि, "अनागतारम्मणा" ति पि, "पच्चुप्पन्नारम्मणा" ति पि । दसिन्द्रिया सिया अतीतारम्मणा, 5 सिया अनागतारम्मणा, सिया पच्चुप्पन्नारम्मणा, सिया न वत्तव्वा - "अतीतारम्मणा" ति पि, "अनागतारम्मणा" ति पि, "पच्चुप्पन्नारम्मणा" ति पि; सिया अज्झत्ता, सिया बहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा । सत्तिन्द्रिया अनारम्मणा । तीणिन्द्रिया बहिद्धारम्मणा । चत्तारिन्द्रिया सिया अज्झत्तारम्मणा, सिया बहिद्धारम्मणा, सिया अज्झत्तवहिद्धारम्मणा, अट्टिन्द्रिया 10 सिया अज्झत्तारम्मणा, सिया बहिद्धारम्मणा, सिया अज्झत्तवहिद्धारम्मणा, सिया न वत्तव्वा - "अज्झत्तारम्मणा" ति पि, "बहिद्धारम्मणा" ति पि, "अज्झत्तवहिद्धारम्मणा" ति पि ।

४१. पञ्चिन्द्रिया अनिदस्सनसप्पटिघा । सत्तरसिन्द्रिया अनिदस्सनसप्पटिघा । 15

२. बुक्कमातिकानुक्कमेन

(९)

४२. चत्तारिन्द्रिया हेतू । अट्टारसिन्द्रिया न हेतू

४३. सत्तिन्द्रिया सहेतुका । नविन्द्रिया अहेतुका । छ इन्द्रिया सिया सहेतुका, सिया अहेतुका ।

४४. सत्तिन्द्रिया हेतुसम्पयुत्ता । नविन्द्रिया हेतुविप्पयुत्ता । छ इन्द्रिया सिया हेतुसम्पयुत्ता, सिया हेतुविप्पयुत्ता । 20

४५. चत्तारिन्द्रिया हेतू चैव सहेतुका च । नविन्द्रिया न वत्तव्वा - "हेतू चैव सहेतुका चा" ति पि, "सहेतुका चैव न च हेतू" ति पि । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा - "हेतू चैव सहेतुका चा" ति । सहेतुका चैव न च हेतू । छ इन्द्रिया न वत्तव्वा - "हेतू चैव सहेतुका चा" ति, सिया सहेतुका चैव न च हेतू, सिया न वत्तव्वा - "सहेतुका चैव न च हेतू" ति । 25

४६. चत्तारिन्द्रिया हेतू चैव हेतुसम्पयुत्ता च । नविन्द्रिया न वत्तव्वा - "हेतू चैव हेतुसम्पयुत्ता चा" ति पि, "हेतुसम्पयुत्ता चैव न

च हेतू" ति पि । तीणिन्द्रिया न वत्तव्या - "हेतू चैव हेतुसम्पयुक्ता चा"
ति, "हेतुसम्पयुक्ता चैव न च हेतू" । छ इन्द्रिया न वत्तव्या - "हेतू चैव
हेतुसम्पयुक्ता चा" ति, सिया हेतुसम्पयुक्ता चैव न च हेतू, सिया न वत्तव्या-
"हेतुसम्पयुक्ता चैव न च हेतू" ति ।

- 5 ४७. नविन्द्रिया न हेतू अहेतुका । तीणिन्द्रिया न हेतू सहेतुका ।
चत्तारिन्द्रिया न वत्तव्या - "न हेतू सहेतुका" ति पि, "न हेतू अहेतुका"
ति पि । छ इन्द्रिया सिया न हेतू सहेतुका, सिया न हेतू अहेतुका ।

(२)

४८. सप्पच्चया । सङ्खता । अनिदत्सना ।

४९. पञ्चिन्द्रिया सप्पटिघा । सत्तरसिन्द्रिया अप्पटिघा ।

- 10 ५०. सत्तिन्द्रिया रूपा । चुट्टसिन्द्रिया अरूपा । जीवित्तिन्द्रियं
सिया रूपं, सिया अरूपं ।

५१. दसिन्द्रिया लोकिया । तीणिन्द्रिया लोकुत्तरा । नविन्द्रिया
सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा; केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या ।

(३)

५२. नो आसवा । दसिन्द्रिया सासवा । तीणिन्द्रिया अनासवा ।
15 नविन्द्रिया सिया सासवा, सिया अनासवा ।

५३. पन्नरसिन्द्रिया आसवविप्पयुक्ता । दोमनस्सिन्द्रियं आसव-
सम्पयुक्तं । छ इन्द्रिया सिया आसवसम्पयुक्ता, सिया आसवविप्पयुक्ता ।

५४. दसिन्द्रिया न वत्तव्या - "आसवा चैव सासवा चा" ति,
"सासवा चैव नो च आसवा" । तीणिन्द्रिया न वत्तव्या - "आसवा
20 चैव सासवा चा" ति पि, "सासवा चैव नो च आसवा" ति पि । नविन्द्रिया
न वत्तव्या - "आसवा चैव सासवा चा" ति, सिया सासवा चैव नो च
आसवा, सिया न वत्तव्या - "सासवा चैव नो च आसवा" ति ।

५५. पन्नरसिन्द्रिया न वत्तव्या - "आसवा चैव आसवसम्पयुक्ता
चा" ति पि, "आसवसम्पयुक्ता चैव नो च आसवा" ति पि । दोमनस्सि-
25 न्द्रियं न वत्तव्वं - "आसवो चैव आसवसम्पयुक्तं चा" ति, "आसवसम्पयुक्तं
चैव नो च आसवो" । छ इन्द्रिया न वत्तव्या - "आसवा चैव आसव-

सम्पयुक्ता चा" ति, सिया आसवसम्पयुक्ता चैव नो च आसवा, सिया न वत्तव्वा - "आसवसम्पयुक्ता चैव नो च आसवा" ति ।

५६. नविन्द्रिया आसवविष्पयुत्तसासवा । तीणिन्द्रिया आसव-
विष्पयुत्तअनासवा । दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तव्वं - "आसवविष्पयुत्त-
सासवं" ति पि, "आसवविष्पयुत्तअनासवं" ति पि । तीणिन्द्रिया सिया 5
आसवविष्पयुत्तसासवा, सिया आसवविष्पयुत्तअनासवा । छ इन्द्रिया सिया
आसवविष्पयुत्तसासवा, सिया आसवविष्पयुत्तअनासवा, सिया न वत्तव्वा -
"आसवविष्पयुत्तसासवा" ति पि, "आसवविष्पयुत्तअनासवा" ति पि ।

(४)

५७. नो संयोजना । दसिन्द्रिया संयोजनिया । तीणिन्द्रिया
असंयोजनिया । नविन्द्रिया सिया संयोजनिया, सिया असंयोजनिया । 10

५८. पत्तरसिन्द्रिया संयोजनविष्पयुक्ता । दोमनस्सिन्द्रियं
संयोजनसम्पयुत्तं । छ इन्द्रिया सिया संयोजनसम्पयुक्ता, सिया
संयोजनविष्पयुक्ता ।

B. 136,
R. 129

५९. दसिन्द्रिया न वत्तव्वा - "संयोजना चैव संयोजनिया
चा" ति, संयोजनिया चैव नो च संयोजना । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा - 15
"संयोजना चैव संयोजनिया चा" ति पि, "संयोजनिया चैव नो च संयो-
जना" ति पि । नविन्द्रिया न वत्तव्वा - "संयोजना चैव संयोजनिया
चा" ति, सिया संयोजनिया चैव नो च संयोजना, सिया न वत्तव्वा -
"संयोजनिया चैव नो च संयोजना" ति ।

६०. पत्तरसिन्द्रिया न वत्तव्वा - "संयोजना चैव संयोजन- 20
सम्पयुक्ता चा" ति पि, "संयोजनसम्पयुक्ता चैव नो च संयोजना" ति पि ।
दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तव्वं - "संयोजनं चैव संयोजनसम्पयुत्तं चा" ति,
संयोजनसम्पयुत्तं चैव नो च संयोजनं । छ इन्द्रिया न वत्तव्वा - "संयोजना
चैव संयोजनसम्पयुक्ता चा" ति, सिया संयोजनसम्पयुक्ता चैव नो च
संयोजना, सिया न वत्तव्वा - "संयोजनसम्पयुक्ता चैव नो च संयोजना" 25
ति ।

६१. नविन्द्रिया संयोजनविष्पयुत्तसंयोजनिया । तीणिन्द्रिया
संयोजनविष्पयुत्तअसंयोजनिया । दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तव्वं - "संयोजन-

विष्पयुत्तसंयोजनियं” ति पि, “संयोजनविष्पयुत्तसंयोजनियं” ति पि ।
 तीणिन्द्रिया सिया संयोजनविष्पयुत्तसंयोजनिया, सिया संयोजनविष्पयुत्त-
 असंयोजनिया । छ इन्द्रिया सिया संयोजनविष्पयुत्तसंयोजनिया, सिया
 संयोजनविष्पयुत्तसंयोजनिया, सिया न वत्तव्वा - “संयोजनविष्पयुत्त-
 5 संयोजनिया” ति पि, “संयोजनविष्पयुत्तसंयोजनिया” ति पि ।

(५)

६२. नो गन्था । दसिन्द्रिया गन्थनिया । तीणिन्द्रिया अगन्थ-
 निया । नविन्द्रिया सिया गन्थनिया, सिया अगन्थनिया ।

६३. पन्नरसिन्द्रिया गन्थविष्पयुत्ता । दोमनस्सिन्द्रियं गन्थ-
 सम्पयुत्तं । छ इन्द्रिया सिया गन्थसम्पयुत्ता, सिया गन्थविष्पयुत्ता ।

10 ६४. दसिन्द्रिया न वत्तव्वा - “गन्था चेव गन्थनिया चा” ति,
 गन्थनिया चेव नो च गन्था । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा - “गन्था
 चेव गन्थनिया चा” ति पि, “गन्थनिया चेव नो च गन्था” ति पि ।
 नविन्द्रिया न वत्तव्वा - “गन्था चेव गन्थनिया चा” ति, सिया गन्थनिया
 चेव नो च गन्था, सिया न वत्तव्वा - “गन्थनिया चेव नो च गन्था” ति ।

15 ६५. पन्नरसिन्द्रिया न वत्तव्वा - “गन्था चेव गन्थसम्पयुत्ता
 चा” ति पि, “गन्थसम्पयुत्ता चेव नो च गन्था” ति पि । दोमनस्सिन्द्रियं
 न वत्तव्वं - “गन्थो चेव गन्थसम्पयुत्तं” चा ति, गन्थसम्पयुत्तं चेव नो च
 गन्थो । छ इन्द्रिया न वत्तव्वा - “गन्था चेव गन्थसम्पयुत्ता चा” ति,
 सिया गन्थसम्पयुत्ता चेव नो च गन्था, सिया न वत्तव्वा - “गन्थसम्पयुत्ता
 20 चेव नो च गन्था” ति ।

R. 130 ६६. नविन्द्रिया गन्थविष्पयुत्तगन्थनिया । तीणिन्द्रिया गन्थ-
 विष्पयुत्तअगन्थनिया । दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तव्वं - “गन्थविष्पयुत्त-
 गन्थनियं” ति पि, “गन्थविष्पयुत्तअगन्थनियं” ति पि । तीणिन्द्रिया सिया
 गन्थविष्पयुत्तगन्थनिया, सिया गन्थविष्पयुत्तअगन्थनिया । छ इन्द्रिया सिया
 25 गन्थविष्पयुत्तगन्थनिया, सिया गन्थविष्पयुत्तअगन्थनिया, सिया न वत्तव्वा -
 “गन्थविष्पयुत्तगन्थनिया” ति पि, “गन्थविष्पयुत्तअगन्थनिया” ति पि ।

(६-८)

६७. नो ओघा ... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ।

दसिन्द्रिया नीवरणिया । तीणिन्द्रिया अनीवरणिया । नविन्द्रिया
सिया' नीवरणिया, सिया अनीवरणिया ।

६८. पन्नरसिन्द्रिया नीवरणविप्पयुत्ता । दोमनस्सिन्द्रियं नीवरण-
सम्पयुत्तं । छ इन्द्रिया सिया नीवरणसम्पयुत्ता, सिया नीवरणविप्पयुत्ता ।

६९. दसिन्द्रिया न वत्तब्बा - "नीवरणा चेव नीवरणिया चा" 5
ति, नीवरणिया चेव नो च नीवरणा । तीणिन्द्रिया न वत्तब्बा - "नीव-
रणा चेव नीवरणिया चा" ति पि, "नीवरणिया चेव नो च नीवरणा"
ति पि । नविन्द्रिया न वत्तब्बा - "नीवरणा चेव नीवरणिया चा" ति,
सिया नीवरणिया चेव नो च नीवरणा, सिया न वत्तब्बा - "नीवरणिया
चेव नो च नीवरणा" ति । 10

७०. पन्नरसिन्द्रिया न वत्तब्बा - "नीवरणा चेव नीवरण-
सम्पयुत्ता चा" ति पि, "नीवरणसम्पयुत्ता चेव नो च नीवरणा" ति पि ।
दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तब्बं - "नीवरणं चेव नीवरणसम्पयुत्तं चा" ति,
नीवरणसम्पयुत्तं चेव नो च नीवरणं । छ इन्द्रिया न वत्तब्बा - "नीवरणा
चेव नीवरणसम्पयुत्ता चा" ति, सिया नीवरणसम्पयुत्ता चेव नो च नीव- 15
रणा, सिया न वत्तब्बा - "नीवरणसम्पयुत्ता चेव नो च नीवरणा" ति ।

७१. नविन्द्रिया नीवरणविप्पयुत्तानीवरणिया । तीणिन्द्रिया
नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणिया । दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तब्बं - "नीवरण-
विप्पयुत्तानीवरणियं" ति पि, "नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणियं" ति पि ।
तीणिन्द्रिया सिया नीवरणविप्पयुत्तानीवरणिया, सिया नीवरणविप्पयुत्त- 20
अनीवरणिया । छ इन्द्रिया सिया नीवरणविप्पयुत्तानीवरणिया, सिया
नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणिया, सिया न वत्तब्बा - "नीवरणविप्पयुत्त-
नीवरणिया" ति पि, "नीवरणविप्पयुत्तअनीवरणिया" ति पि ।

(६)

७२. नो परामासा । दसिन्द्रिया परामट्टा । तीणिन्द्रिया अपरा-
मट्टा । नविन्द्रिया सिया परामट्टा, सिया अपरामट्टा । 25

७३. सोळसिन्द्रिया परामासविप्पयुत्ता । छ इन्द्रिया सिया
परामाससम्पयुत्ता, सिया परामासविप्पयुत्ता ।

७४ दसिन्द्रिया न वत्तव्वा - "परामासा च्चैव परामट्टा चो" ति, परामट्टा च्चैव नो च परामासा । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा - "परामासो च्चैव परामट्टा चा" ति पि, "परामट्टा च्चैव नो च परामासा" ति पि । नविन्द्रिया न वत्तव्वा - "परामासा च्चैव परामट्टा चा" ति, सिया परामट्टा च्चैव नो च परामासा, सिया न वत्तव्वा - "परामट्टा च्चैव नो च परामासा" ति ।

७५. दसिन्द्रिया परामासविप्पयुत्तपरामट्टा । तीणिन्द्रिया परामासविप्पयुत्तपरामट्टा । तीणिन्द्रिया सिया परामासविप्पयुत्तपरामट्टा, सिया परामासविप्पयुत्तपरामट्टा । छ् इन्द्रिया सिया परामासविप्पयुत्तपरामट्टा, सिया परामासविप्पयुत्तपरामट्टा, सिया न वत्तव्वा - "परामासविप्पयुत्तपरामट्टा" ति पि, "परामासविप्पयुत्तपरामट्टा" ति पि ।

(१०)

७६. सत्तिन्द्रिया अनारम्मणा । चुट्टसिन्द्रिया सारम्मणा । जीवित्तिन्द्रियं^१ सिया सारम्मणं, सिया अनारम्मणं ।

७७. एकवीसत्तिन्द्रिया नो चित्ता । मनिन्द्रियं चित्तं ।

७८. तेरसिन्द्रिया चेतसिका । अट्टिन्द्रिया अचेतसिका । जीवित्तिन्द्रियं सिया चेतसिकं, सिया अचेतसिकं ।

७९. तेरसिन्द्रिया चित्तसम्पयुत्ता । सत्तिन्द्रिया चित्तविप्पयुत्ता । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तसम्पयुत्तं, सिया चित्तविप्पयुत्तं । मनिन्द्रियं न वत्तव्वं - "चित्तेन सम्पयुत्तं" ति पि, "चित्तेन विप्पयुत्तं" ति पि ।

८०. तेरसिन्द्रिया चित्तसंसट्टा । सत्तिन्द्रिया चित्तविसंसट्टा । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तसंसट्टं, सिया चित्तविसंसट्टं । मनिन्द्रियं न वत्तव्वं - "चित्तेन संसट्टं" ति पि, "चित्तेन विसंसट्टं" ति पि ।

८१. तेरसिन्द्रिया चित्तसमुट्टाना । अट्टिन्द्रिया नो चित्तसमुट्टाना । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तसमुट्टानं, सिया नो चित्तसमुट्टानं ।

८२. तेरसिन्द्रिया चित्तसहभुनो । अट्टिन्द्रिया नो चित्तसहभुनो । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तसहभू, सिया नो चित्तसहभू ।

८३. तेरसिन्द्रिया चित्तानुपरिवर्त्तिनो । अट्टिन्द्रिया नो चित्तानुपरिवर्त्तिनो । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तानुपरिवर्त्ति, सिया नो चित्तानुपरिवर्त्ति ।

८४. तेरसिन्द्रिया चित्तसंसद्वसमुद्धाना । अट्टिन्द्रिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धाना । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तसंसद्वसमुद्धानं, सिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानं ।

८५. तेरसिन्द्रिया चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभुनो । अट्टिन्द्रिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभुनो । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू, सिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू ।

८६. तेरसिन्द्रिया चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवर्त्तिनो । अट्टिन्द्रिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवर्त्तिनो । जीवित्तिन्द्रियं सिया चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवर्त्ति, सिया नो चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवर्त्ति ।

८७. छ इन्द्रिया अज्झत्तिका । सोळसिन्द्रिया वाहिरा ।

(११)

८८. सत्तिन्द्रिया उपादा । चुट्टसिन्द्रिया नो उपादा । जीवित्तिन्द्रियं सिया उपादा, सिया नो उपादा ।

८९. नविन्द्रिया उपादिन्ना । चत्तारिन्द्रिया अनुपादिन्ना । नविन्द्रिया सिया उपादिन्ना, सिया अनुपादिन्ना ।

९०. नो उपादाना । दसिन्द्रिया उपादानिया । तीणिन्द्रिया अनुपादानिया । नविन्द्रिया सिया उपादानिया, सिया अनुपादानिया ।

९१. सोळसिन्द्रिया उपादानविप्पयुत्ता । छ इन्द्रिया सिया उपादानसम्पयुत्ता, सिया उपादानविप्पयुत्ता ।

९२. दसिन्द्रिया न वत्तव्वा - "उपादाना चैव उपादानिया चा" ति, उपादानिया चैव नो च उपादाना । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा - "उपादाना चैव उपादानिया चा" ति पि, "उपादानिया चैव नो च उपादाना" ति पि । नविन्द्रिया न वत्तव्वा - "उपादाना चैव उपादानिया चा" ति, सिया उपादानिया चैव नो च उपादाना । दसिन्द्रिया सिया उपादानिया चैव नो च उपादाना, सिया न वत्तव्वा - "उपादानिया चैव नो च उपादाना" ति ।

६३. सोळसिन्द्रिया न वत्तव्वा - "उपादाना चैव उपादान-
सम्पयुक्ता चा" ति पि, "उपादानसम्पयुक्ता चैव नो च उपादाना" ति पि ।
छ इन्द्रिया न वत्तव्वा - "उपादाना चैव उपादानसम्पयुक्ता चा" ति,
सिया उपादानसम्पयुक्ता चैव नो च उपादाना, सिया न वत्तव्वा - "उपा-
5 दानसम्पयुक्ता चैव नो च उपादाना" ति ।

६४. दसिन्द्रिया उपादानविष्ययुत्तउपादानिया । तीणिन्द्रिया
उपादानविष्ययुत्तअनुपादानिया । तीणिन्द्रिया सिया उपादानविष्ययुत्त-
उपादानिया, सिया उपादानविष्ययुत्तअनुपादानिया । छ इन्द्रिया सिया
उपादानविष्ययुत्तउपादानिया, सिया उपादानविष्ययुत्तअनुपादानिया,
10 सिया न वत्तव्वा - "उपादानविष्ययुत्तउपादानिया" ति पि, "उपादान-
विष्ययुत्तअनुपादानिया" ति पि ।

(१२)

B. 140

६५. नो किलेसा । दसिन्द्रिया सङ्किलेसिका । तीणिन्द्रिया
असङ्किलेसिका । नविन्द्रिया मिया सङ्किलेसिका, सिया असङ्किलेसिका ।

६६. पन्नरसिन्द्रिया असङ्किलिट्टा । दोमनस्सिन्द्रियं सङ्क-
15 लिट्टं । छ इन्द्रिया सिया सङ्किलिट्टा, सिया असङ्किलिट्टा ।

६७ पन्नरसिन्द्रिया किलेसविष्ययुक्ता । दोमनस्सिन्द्रियं किलेस-
सम्पयुक्तां । छ इन्द्रिया सिया किलेससम्पयुक्ता, सिया किलेसविष्ययुक्ता ।

६८. दसिन्द्रिया न वत्तव्वा - "किलेसा चैव सङ्किलेसिका चा"
ति, सङ्किलेसिका चैव नो च किलेसा । तीणिन्द्रिया न वत्तव्वा - "किलेसा
20 चैव सङ्किलेसिका चा" ति पि, "सङ्किलेसिका चैव नो च किलेसा" ति
पि । नविन्द्रिया न वत्तव्वा - "किलेसा चैव सङ्किलेसिका चा" ति,
सिया सङ्किलेसिका चैव नो च किलेसा, सिया न वत्तव्वा - "सङ्किलेसिका
चैव नो च किलेसा" ति ।

६९. पन्नरसिन्द्रिया न वत्तव्वा - "किलेसा चैव सङ्किलिट्टा
25 चा" ति पि, "सङ्किलिट्टा चैव नो च किलेसा" ति पि । दोमनस्सिन्द्रियं
न वत्तव्वं - "किलेसो चैव सङ्किलिट्टं चा" ति, सङ्किलिट्टं चैव नो च
किलेसो । छ इन्द्रिया न वत्तव्वा - "किलेसा चैव सङ्किलिट्टा चा" ति,
सिया सङ्किलिट्टा चैव नो च किलेसा, सिया न वत्तव्वा - "सङ्किलिट्टा
चैव नो च किलेसा" ति ।

R 133

१००. पन्नरसिन्द्रिया न वत्तव्वा — “किलेसा चेव किलेससम्पयुत्ता चा” ति पि, “किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसा” ति पि । दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तव्वं — “किलेसो चेव किलेससम्पयुत्तं चा” ति, किलेससम्पयुत्तं चेव नो च किलेसो । छ इन्द्रिया न वत्तव्वा — “किलेसा चेव किलेससम्पयुत्ता चा” ति, सिया किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसा, 5 सिया न वत्तव्वा — “किलेससम्पयुत्ता चेव नो च किलेसा” ति ।

१०१. नविन्द्रिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका । तीणिन्द्रिया किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिका । दोमनस्सिन्द्रियं न वत्तव्वं — “किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिकं” ति पि, “किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिकं” ति पि । तीणिन्द्रिया सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका, सिया किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिका । छ इन्द्रिया सिया किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका, सिया किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिका, सिया न वत्तव्वा — “किलेसविप्पयुत्तसङ्किलेसिका” ति पि, “किलेसविप्पयुत्तअसङ्किलेसिका” ति पि । 10

(१३)

१०२. पन्नरसिन्द्रिया न दस्सनेन पहातव्वा । सत्तिन्द्रिया सिया 15 B. 14 दस्सनेन पहातव्वा, सिया न दस्सनेन पहातव्वा ।

१०३. पन्नरसिन्द्रिया न भावनाय पहातव्वा । सत्तिन्द्रिया सिया भावनाय पहातव्वा, सिया न भावनाय पहातव्वा ।

१०४. पन्नरसिन्द्रिया न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । सत्तिन्द्रिया सिया दस्सनेन पहातव्वहेतुका, सिया न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । 20

१०५. पन्नरसिन्द्रिया न भावनाय पहातव्वहेतुका । सत्तिन्द्रिया सिया भावनाय पहातव्वहेतुका, सिया न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

१०६. नविन्द्रिया अवितक्का । दोमनस्सिन्द्रियं सवितक्कं । द्वादसिन्द्रिया सिया सवितक्का, सिया अवितक्का ।

१०७. नविन्द्रिया अविचारा । दोमनस्सिन्द्रियं सविचारं । 25 द्वादसिन्द्रिया सिया सविचारा, सिया अविचारा ।

१०८. एकादसिन्द्रिया अष्पीतिका । एकादसिन्द्रिया सिया सष्पीतिका, सिया अष्पीतिका ।

१०६. एकादसिन्द्रिया न पीतिसहगता । एकादसिन्द्रिया सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता ।

११०. द्वादसिन्द्रिया न सुखसहगता । दसिन्द्रिया सिया सुखसहगता, सिया न सुखसहगता ।

5 १११. द्वादसिन्द्रिया न उपेक्वासहगता । दसिन्द्रिया सिया उपेक्वासहगता, सिया न उपेक्वासहगता ।

११२. दसिन्द्रिया कामावचरा । तीणिन्द्रिया न कामावचरा । नविन्द्रिया सिया कामावचरा, सिया न कामावचरा ।

10 ११३. तेरसिन्द्रिया न रूपावचरा । नविन्द्रिया सिया रूपावचरा, सिया न रूपावचरा ।

११४. चुद्दसिन्द्रिया न अरूपावचरा । अट्टिन्द्रिया सिया अरूपावचरा, सिया न अरूपावचरा ।

११५. दसिन्द्रिया परियापन्ना । तीणिन्द्रिया अपरियापन्ना । नविन्द्रिया सिया परियापन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

R. 134 15 ११६. एकादसिन्द्रिया अनिय्यानिका । अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं निय्यानिकं । दसिन्द्रिया सिया निय्यानिका, सिया अनिय्यानिका ।

११७. दसिन्द्रिया अनियता । अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं नियतं । एकादसिन्द्रिया सिया नियता, सिया अनियता ।

20 ११८. दसिन्द्रिया सउत्तरा । तीणिन्द्रिया अनुत्तरा । नविन्द्रिया सिया सउत्तरा, सिया अनुत्तरा ।

११९. पन्नरसिन्द्रिया अरणा । दोमनस्सिन्द्रियं सरणं । छिन्द्रिया सिया सरणा, सिया अरणा ति ।

इन्द्रियविभङ्गो निट्ठितो ।

६. पटिच्चसमुष्पादविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. अविज्जापच्चया सङ्खारा, सङ्खारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया सळायतनं, सळायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं सोक-परिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा सम्भवन्ति । एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख- 5 कलन्धस्स समुदयो होति ।

२. तत्थ कतमा अविज्जा ?

दुक्खे अज्जाणं, दुक्खसमुदये अज्जाणं, दुक्खनिरोधे अज्जाणं, दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय अज्जाणं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

३. तत्थ कतमे अविज्जापच्चया सङ्खारा ?

पुज्जाभिसङ्खारो, अपुज्जाभिसङ्खारो, आनेज्जाभिसङ्खारो, कायसङ्खारो, वचीसङ्खारो, चित्तसङ्खारो ।

तत्थ कतमो पुज्जाभिसङ्खारो ?

कुसला चेतना कामावचरा रूपावचरा दानमया सीलमया भावनामया - अयं वुच्चति "पुज्जाभिसङ्खारो" ।

तत्थ कतमो अपुज्जाभिसङ्खारो ?

अकुसला चेतना कामावचरा - अयं वुच्चति "अपुज्जाभि-सङ्खारो" ।

तत्थ कतमो आनेज्जाभिसङ्खारो ?

कुसला चेतना अरूपावचरा - अयं वुच्चति "आनेज्जाभि-सङ्खारो" ।

तत्थ कतमो कायसङ्खारो ?

कायसञ्चेतना कामसङ्खारो, वचीसञ्चेतना वचीसङ्खारो, मनोसञ्चेतना चित्तसङ्खारो ।

इमे वुच्चन्ति "अविज्जापच्चया सङ्खारा" ।

४. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ?

चक्खुविञ्जाणं, सोतविञ्जाणं, घानविञ्जाणं, जिह्वा-
विञ्जाणं, कायविञ्जाणं, मनोविञ्जाणं - इदं वुच्चति "सङ्खार-
पच्चया विञ्जाणं" ।

5 ५. तत्थ कतमं विञ्जाणपच्चया नामरूपं ?

अ्रतिय नामं, अ्रतिय रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति

"नामं" ।

10 तत्थ कतमं रूपं ?

चत्तारो^१ महाभूता, चतुन्नं च महाभूतानं उपादाय रूपं - इदं
वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "विञ्जाणपच्चया
नामरूपं" ।

15 ६. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया सळायतनं ?

चक्खायतनं, सोतायतनं, घानायतनं, जिह्वायतनं, कायायतनं,
मनायतनं - इदं वुच्चति "नामरूपपच्चया सळायतनं" ।

७. तत्थ कतमो सळायतनपच्चया फस्सो ?

चक्खुसम्फस्सो, सोतसम्फस्सो, घानसम्फस्सो, जिह्वासम्फस्सो,
20 कायसम्फस्सो, मनोसम्फस्सो - अयं वुच्चति "सळायतनपच्चया फस्सो" ।

८. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

चक्खुसम्फस्सजा वेदना, सोतसम्फस्सजा वेदना, घानसम्फस्सजा
वेदना, जिह्वासम्फस्सजा वेदना, कायसम्फस्सजा वेदना, मनोसम्फस्सजा
वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना" ।

25 ९. तत्थ कतमा वेदनापच्चया तण्हा ?

रूपतण्हा, सद्दतण्हा, गन्धतण्हा, रसतण्हा, फोट्ट्वत्तण्हा, धम्म-
तण्हा - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया तण्हा" ।

१०. तत्थ कतमं तण्हापच्चया उपादानं ?

कामुपादानं, दिट्ठुपादानं, सीलव्वतुपादानं, अत्तवाटुपादानं — इदं वुच्चति "तण्हापच्चया उपादानं" ।

११. तत्थ कतमो उपादानपच्चया भवो ?

भवो दुविघेन — अत्थि कम्मभवो, अत्थि उपपत्तिभवो ।

R. 13

तत्थ कतमो कम्मभवो ?

5

पुञ्जाभिसङ्कारो, अपुञ्जाभिसङ्कारो, आनेञ्जाभिसङ्कारो — अयं वुच्चति "कम्मभवो" । सब्बं पि भवगामिकम्मं कम्मभवो ।

तत्थ कतमो उपपत्तिभवो ?

कामभवो, रूपभवो, अरूपभवो, सञ्जाभवो, असञ्जाभवो, नवसञ्जानासञ्जाभवो, एकवोकारभवो, चतुवोकारभवो, पञ्चवोकार- 10 भवो — अयं वुच्चति "उपपत्तिभवो" । इति^१ अयं च कम्मभवो, अयं च उपपत्तिभवो^२ । अयं वुच्चति "उपादानपच्चया भवो" ।

१२. तत्थ कतमा भवपच्चया जाति ?

B. 144

या तेसं तेसं सत्तानं तम्हि तम्हि सत्तनिकाये जाति सञ्जाति श्रोक्कन्ति अभिनिव्वत्ति, खन्धानं पातुभावो, आयतनानं पटिलाभो 15 — अयं वुच्चति "भवपच्चया जाति" ।

१३. तत्थ कतमं जातिपच्चया जरामरणं ?

अत्थि जरा, अत्थि मरणं ।

तत्थ कतमा जरा ?

या तेसं तेसं सत्तानं तम्हि तम्हि सत्तनिकाये जरा जीरणता 20 खण्डिच्चं पालिच्चं वलित्तचता आयुनो संहानि इन्द्रियानं परिपाको — अयं वुच्चति "जरा" ।

तत्थ कतमं मरणं ?

या तेसं तेसं सत्तानं तम्हा तम्हा सत्तनिकाया चुत्ति चवनता भेदो अन्तरधानं मच्चु मरणं कालकिरिया खन्धानं भेदो कळेवरस्स^३ निक्खेपो 25 जीवित्तिन्द्रियस्सुपच्छेदो — इदं वुच्चति "मरणं" । इति अयं च जरा, इदं च मरणं । इदं वुच्चति "जातिपच्चया जरामरणं" ।

१४. तत्थ कतमो सोको ?

१. कामुपादानं — गी०, एवमुपरि पि । २-२. गी०, न० पीत्यवेमु नत्थि । ३. कनेव-
रस्स — गी० ।

जातिव्यसनेन^१ वा फुट्टस्स, भोगव्यसनेन वा फुट्टस्स, रोगव्यसनेन वा फुट्टस्स, सीलव्यसनेन वा फुट्टस्स, दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्टस्स, अञ्ज-
तरञ्जतरेण व्यसनेन समन्नागतस्स, अञ्जतरञ्जतरेण दुक्खधम्मेण
फुट्टस्स सोको सोचना सोचित्तं अन्तोमोको अन्तोपरिसोको चेतसो
5 परिज्झायना दोमनस्सं सोकसल्लं - अयं वुच्चति "सोको" ।

१५. तत्थ कतमो परिदेवो ?

जातिव्यसनेन वा फुट्टस्स, भोगव्यसनेन वा फुट्टस्स, रोगव्यसनेन वा फुट्टस्स, सीलव्यसनेन वा फुट्टस्स, दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्टस्स, अञ्ज-
तरञ्जतरेण व्यसनेन समन्नागतस्स, अञ्जतरञ्जतरेण दुक्खधम्मेण
10 फुट्टस्स आदेवो परिदेवो आदेवना परिदेवना आदेवित्तं परिदेवित्तं वाचा पलापो विप्पलापो लालप्पो लालप्पना लालप्पित्तं - अयं वुच्चति परिदेवो" ।

१६. तत्थ कतमं दुक्खं ?

यं कायिकं असातं कायिकं दुक्खं कायसम्फस्सजं असातं दुक्खं
15 वेदयितं कायसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दुक्खं" ।

१७. तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

यं चेतसिकं असातं, चेतसिकं दुक्खं, चेतोसम्फस्सजं असातं
दुक्खं वेदयितं, चेतोसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति
"दोमनस्सं" ।

१८. तत्थ कतमो उपायासो ?

जातिव्यसनेन वा फुट्टस्स, भोगव्यसनेन वा फुट्टस्स, रोगव्यसनेन वा फुट्टस्स, सीलव्यसनेन वा फुट्टस्स, दिट्ठिव्यसनेन वा फुट्टस्स, अञ्ज-
तरञ्जतरेण व्यसनेन समन्नागतस्स, अञ्जतरञ्जतरेण दुक्खधम्मेण
फुट्टस्स आयासो उपायासो आयासित्तं उपायासित्तं - अयं वुच्चति
25 "उपायासो" ।

१९. एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती ति ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स सङ्गति होति, समागमो होति, समो-

१. जातिव्यसनेन - सी०, रो०, एवमुपरि पि ।

धानं होति, पातुभावो होति । तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
क्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

— ० —

§ २. अभिधम्मभाजनीयं

१. पच्चयत्तुक्कं

२०. अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं,
विज्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो,
फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, उपादान- 5
पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२१. अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं,
विज्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदना-
पच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया 10 R. 13C
जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स
समुदयो होति ।

२२. अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं,
विज्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया
फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, 15
उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२३. अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं,
विज्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया सट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया
फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, 20
उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२. हेतुचतुषकं

२४. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको, सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारहेतुकं, विज्जाणपच्चया नामं विज्जाणहेतुकं, नाम-
पच्चया छद्दायतनं नामहेतुकं, छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दायतनहेतुको,
फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका, वेदनापच्चया तण्हा वेदनाहेतुका, तण्हा-
5 पच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति,
जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो
होति ।

२५. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको, सङ्खारपच्चया
विज्जाणं सङ्खारहेतुकं, विज्जाणपच्चया नामं विज्जाणहेतुकं, नाम-
10 पच्चया फस्सो नामहेतुको, फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका, वेदनापच्चया
तण्हा वेदनाहेतुका, तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं; उपादानपच्चया
भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२६. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको, सङ्खारपच्चया
R. 140 15 विज्जाणं सङ्खारहेतुकं, विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाणहेतुकं,
B. 147 नामरूपपच्चया छद्दायतनं नामरूपहेतुकं, छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दा-
यतनहेतुको, फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका, वेदनापच्चया तण्हा वेदना-
हेतुका, तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं; उपादानपच्चया भवो, भव-
पच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
20 क्खन्धस्स समुदयो होति ।

२७. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको, सङ्खारपच्चया
विज्जाणं सङ्खारहेतुकं, विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाणहेतुकं,
नामरूपपच्चया सञ्जायतनं नामरूपहेतुकं, छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दा-
प्रतनहेतुको, फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका, वेदनापच्चया तण्हा वेदना-
25 हेतुका, तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं; उपादानपच्चया भवो, भव-
पच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
क्खन्धस्स समुदयो होति ।

३. सम्पयुत्तचतुक्कं

२८. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो, सङ्खार-
पच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विज्जाणपच्चया नामं विज्जाण-
सम्पयुत्तं, नामपच्चया छद्दायतनं नामसम्पयुत्तं, छद्दायतनपच्चया फस्सो
छद्दायतनसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया वेदना फस्ससम्पयुत्ता, वेदनापच्चया
तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हापच्चया उपादानं तण्हासम्पयुत्तं; उपादान- 5
पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२९. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो, सङ्खार-
पच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विज्जाणपच्चया नामं विज्जाण-
सम्पयुत्तं, नामपच्चया फस्सो नामसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया वेदना 10
फस्ससम्पयुत्ता, वेदनापच्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हापच्चया उपा-
दानं तण्हासम्पयुत्तं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जाति-
पच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३०. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो, सङ्खार-
पच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाण- 15
सम्पयुत्तं नामं, नामरूपपच्चया छद्दायतनं नामरूपसम्पयुत्तं, छद्दायतन-
पच्चया फस्सो छद्दायतनसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया वेदना फस्स-
सम्पयुत्ता, वेदनापच्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हापच्चया उपादानं
तण्हासम्पयुत्तं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया
जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति । 20

३१. अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो, सङ्खार-
पच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाण-
सम्पयुत्तं नामं, नामरूपपच्चया सल्लायतनं नामसम्पयुत्तं^१ छद्दायतनं,
छद्दायतनपच्चया^२ फस्सो छद्दायतनसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया वेदना फस्स-
सम्पयुत्ता, वेदनापच्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हापच्चया उपादानं 25
उपादानसम्पयुत्तं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जाति-
पच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

१-१. नामसम्पयुत्तं सल्लायतनं - सी०; नामसम्पयुत्तं सल्लायतनं - म्हा०;
नामसम्पयुत्तं - री० । २. छद्दायतनपच्चया - त्या०, री०, एवमुपरि वि ।

३८. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्घारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सङ्घारो" ।

३९. तत्थ कतमं सङ्घारपच्चया विज्जाणं ?

5 यं चित्तं मनो मानसं हृदयं पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं
विज्जाणं विज्जाणकखन्धो तज्जामनोविज्जाणघातु - इदं वुच्चति
"सङ्घारपच्चया विज्जाणं" ।

४०. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामं ?

10 वेदनाकखन्धो, सञ्जाकखन्धो, सङ्घारकखन्धो - इदं वुच्चति
"विज्जाणपच्चया नामं" ।

४१. तत्थ कतमं नामपच्चया छट्ठायतनं ?

यं चित्तं मनो मानसं हृदयं पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं
विज्जाणं विज्जाणकखन्धो तज्जामनोविज्जाणघातु - इदं वुच्चति
"नामपच्चया छट्ठायतनं" ।

४२. तत्थ कतमो छट्ठायतनपच्चया फस्सो ?

B 151 15 यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसित्तं - अयं वुच्चति
"छट्ठायतनपच्चया फस्सो" ।

४३. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

20 यं चेतसिकं सात चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना" ।

R. 145 ४४. तत्थ कतमा वेदनापच्चया तण्हा ?

यो रागो सारागो अनुनयो अनुरोधो नन्दी नन्दिरागो चित्तस्स
सारागो - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया तण्हा" ।

४५. तत्थ कतमं तण्हापच्चया उपादानं ?

25 या दिट्ठि दिट्ठिगतं दिट्ठिगहनं^१ दिट्ठिकन्तारो दिट्ठिविसूकायिकं
दिट्ठिविप्फन्दितं दिट्ठिसञ्जोजनं गाहो पतिट्ठाहो^२ अभिनिवेशो परामासो
कुम्मगो मिच्छापयो मिच्छत्तं तित्थायतनं विपरियासग्गाहो^३ - इदं
वुच्चति "तण्हापच्चया उपादानं" ।

१. दिट्ठिगहनं - सी० । २ पतिग्गाहो - रो० । ३ विपरियेसग्गाहो - सी०,
रो०; विपरियेसग्गाहो - स्या० ।

४६. तत्थ कतमो उपादानपच्चया भवो ?

उपेत्वा उपादानं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो
विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "उपादानपच्चया भवो" ।

४७. तत्थ कतमा भवपच्चया जाति ?

या तेसं^१ तेसं धम्मानं जाति सञ्जाति निव्वत्ति अभिनिव्वत्ति 5
पातुभावो - अयं वुच्चति "भवपच्चया जाति" ।

४८. तत्थ कतमं जातिपच्चया जरामरणं ?

अत्थि जरा, अत्थि मरणं ।

तत्थ कतमा जरा ?

या तेसं^१ तेसं धम्मानं जरा जीरणता आयुनो संहानि - अयं 10
वुच्चति "जरा" ।

तत्थ कतमं मरणं ?

यो तेसं^१ तेसं धम्मानं खयो वयो भेदो परिभेदो अनच्चता अन्तर-
धानं - इदं वुच्चति "मरणं" ।

इति अयं च जरा, इदं च मरणं । इदं वुच्चति "जातिपच्चया 15
जरामरणं" ।

४९. एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती ति ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स सङ्गति होति, सभागमो होति,
समोधानं होति, पातुभावो होति । तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति । 20

५०. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया B. .
विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया
वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, उपादानपच्चया R. .
भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति । 25

५१. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी^१ मोहो
अकुसलमूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

५२. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो ?

१. स्या०, रो० पोत्थकेसु तत्थि, एवमुपरि पि । २. ० नङ्गि - नी० ।

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं' - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सहारो" ।

५३. तत्थ कतमं सहारपच्चया विज्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु - इदं

5 वुच्चति "सहारपच्चया विज्जाणं" ।

५४. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सहारक्खन्धो - इदं वुच्चति

"विज्जाणपच्चया नामं" ।

५५. नामपच्चया फस्सो ति । तत्थ कतमं नामं ?

10 ठपेत्वा फस्सं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सहारक्खन्धो
विज्जाणक्खन्धो - इदं वुच्चति "नामं" ।

५६. तत्थ कतमो नामपच्चया फस्सो ?

यो फस्सो फुल्लना सम्फुल्लना सम्फुल्लित्तं - अयं वुच्चति "नाम-
पच्चया फस्सो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-

15 क्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

५७. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सहारो, सहारपच्चया
विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठा-
यतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हा-
पच्चया उपादानं, उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया
20 जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

५८. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०.. अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

५९. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सहारो ?

25 या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सहारो" ।

६०. तत्थ कतमं सहारपच्चया विज्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं .. पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपच्चया विञ्जाणं" ।

६१. तत्थ कतमं विञ्जाणपच्चया नामरूपं ?

R.

अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

5

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोतायतनस्स उपचयो, धानायतनस्स
उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं 10
पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुट्ठानं - इदं वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "विञ्जाणपच्चया
नामरूपं" ।

६२. नामरूपपच्चया छट्ठायतनं ति । अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

15

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

यं रूपं निस्साय मनोविञ्जाणघातु वत्तति - इदं वुच्चति
"रूपं" ।

20

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "नामरूपं" ।

६३. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया छट्ठायतनं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
वुच्चति "नामरूपपच्चया छट्ठायतनं" ।

६४. तत्थ कतमो छट्ठायतनपच्चया फस्सो ?

25

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति
"छट्ठायतनपच्चया फस्सो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

६५. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया
विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया सट्ठायतनं, छट्ठा-

30

यतनपञ्चया^१ फस्सो, फस्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया तण्हा, तण्हा-
पञ्चया उपादानं, उपादानपञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जाति-
पञ्चया जराभरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

६६. तत्थ कतमा अविज्जा ?

5 यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

६७. तत्थ कतमो अविज्जापञ्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पञ्चया सङ्खारो" ।

B. 154 10

६८. तत्थ कतमं सङ्खारपञ्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपञ्चया विञ्जाणं" ।

R. 148

६९. तत्थ कतमं विञ्जाणपञ्चया नामरूपं ?

अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

15 तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं !

- चक्खायतनस्स उपचयो, सोत्तायतनस्स उपचयो, घानायतनस्स
20 उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं
पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "विञ्जाणपञ्चया
नामरूपं" ।

७०. नामरूपपञ्चया सल्लायतनं ति । अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

25 तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

चत्तारो च महाभूता, यं च रूपं निस्साय मनोविञ्जाणघातु
वत्तति — इदं वुच्चति “रूपं” ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “नामरूपं” ।

७१. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया सळायतनं ?

चक्खायतनं, सोतायतनं, घानायतनं, जिब्हायतनं, कायायतनं, 5
मनायतनं — इदं वुच्चति “नामरूपपच्चया सळायतनं” ।

७२. तत्थ कतमो छट्ठायतनपच्चया फस्सो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं — अयं वुच्चति “छट्ठा-
यतनपच्चया फस्सो” ... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
क्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।^१

10

६. हेतुचतुक्कं

७३. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको,
सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारहेतुकं, विञ्जाणपच्चया नामं विञ्जाण-
हेतुकं, नामपच्चया छट्ठायतनं नामहेतुकं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो छट्ठा-
यतनहेतुको, फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका, वेदनापच्चया तण्हा वेदना-
हेतुका, तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं; उपादानपच्चया भवो, भव- 15
पच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
क्खन्धस्स समुदयो होति ।

७४. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अफुसल-
मूलं — अयं वुच्चति “अविज्जा” ।

20

७५. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं — अयं वुच्चति
“अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको” ।

७६. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारहेतुकं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु — इदं 25
वुच्चति “सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारहेतुकं” ।

७७. तत्थ कतमं विञ्जाणपच्चया नामं विञ्जाणहेतुकं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं बुच्चति
“विञ्जाणपच्चया नामं विञ्जाणहेतुकं” ।

७८. तत्थ कतमं नामपच्चया छट्ठायतनं नामहेतुकं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
5 बुच्चति “नामपच्चया छट्ठायतनं नामहेतुकं” ।

७९. तत्थ कतमो छट्ठायतनपच्चया फस्सो छट्ठायतनहेतुको ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसित्तं - अयं बुच्चति “छट्ठायतनपच्चया फस्सो छट्ठायतनहेतुको” ।

८०. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका ?

10 यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अयं बुच्चति “फस्सपच्चया वेदना
फस्सहेतुका” ।

८१. तत्थ कतमा वेदनापच्चया तण्हा वेदनाहेतुका ?

15 यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं बुच्चति
“वेदनापच्चया तण्हा वेदनाहेतुका” ।

८२. तत्थ कतमं तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं ?

या दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... तित्थायतनं विपरियासग्गाहो - इदं
बुच्चति “तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं” ... पे०... तेन बुच्चति
“एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति” ।

20 ८३. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको,
सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारहेतुकं, विञ्जाणपच्चया नामं
विञ्जाणहेतुकं, नामपच्चया फस्सो नामहेतुको, फस्सपच्चया वेदना
फस्सहेतुका, वेदनापच्चया तण्हा वेदनाहेतुका, तण्हापच्चया उपादानं
तण्हाहेतुकं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया
25 जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

८४. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं बुच्चति “अविज्जा” ।

८५. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको" ।

८६. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारहेतुकं ?
यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
वुच्चति सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारहेतुकं ।

5

८७. तत्थ कतमं विञ्जाणपच्चया नामं विञ्जाणहेतुकं ?
वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"विञ्जाणपच्चया नामं विञ्जाणहेतुकं" ।

८८. नामपच्चया फस्सो नामहेतुको ति । तत्थ कतमं
नामं ?

10

ठपेट्वा फस्सं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो
विञ्जाणक्खन्धो - इदं वुच्चति "नाम" ।

८९. तत्थ कतमो नामपच्चया फस्सो नामहेतुको ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसित्तं - अयं वुच्चति "नाम-
पच्चया फस्सो नामहेतुको" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

15

९०. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको,
सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारहेतुकं, विञ्जाणपच्चया नाम-
रूपं विञ्जाणहेतुकं, नामरूपपच्चया छट्ठायतनं नामरूपहेतुकं, छट्ठायतन-
पच्चया फस्सो छट्ठायतनहेतुको, फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका, वेदना-
पच्चया तण्हा वेदनाहेतुका, तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं; उपादान-
पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

20 B.

R. 151

९१. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

25

९२. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको ?
या चेतना सञ्चेतना सञ्चेयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको" ।

९३. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारहेतुकं ?

31

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारहेतुकं" ।

६४. तत्थ कतमं विञ्जाणपच्चया नामरूपं विञ्जाणहेतुकं ?
अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

5 तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोतायतनस्स उपचयो, घानायतनस्स
10 उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं
पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "विञ्जाणपच्चया
नामरूपं विञ्जाणहेतुकं" ।

६५. नामरूपपच्चया छद्दायतनं नामरूपहेतुकं ति । अत्थि
15 नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

20 यं रूपं निस्साय मनोविञ्जाणघातु वत्तति - इदं वुच्चति "रूपं" ।
इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "नामरूपं" ।

६६. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया छद्दायतनं नामरूपहेतुकं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
वुच्चति "नामरूपपच्चया छद्दायतनं नामरूपहेतुकं" ।

25 ६७. तत्थ कतमो छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दायतनहेतुको ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति "छद्दा-
यतनपच्चया फस्सो छद्दायतनहेतुको" ... पे०... तेन वुच्चति "एव-
मेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्वस्स समुदयो होती" ति ।

६८. तस्मिं समये अविञ्जापच्चया सङ्खारो अविञ्जाहेतुको,

30 सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारहेतुकं विञ्जाणपच्चया नामरूपं

विज्ञानहेतुकं, नामपञ्चया सल्लायतनं^१ नामरूपहेतुकं, छद्वायतनपञ्चया फस्सो छद्वायतनहेतुको, फस्सपञ्चया वेदना फस्सहेतुका, वेदनापञ्चया तण्हा वेदनाहेतुका, तण्हापञ्चया उपादानं तण्हाहेतुकं; उपादानपञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

5

६६. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

१००. तत्थ कतमो अविज्जापञ्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको ?
या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पञ्चया सङ्खारो अविज्जाहेतुको" ।

१०१. तत्थ कतमं सङ्खारपञ्चया विज्ञानं सङ्खारहेतुकं ?
यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्ञानघातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपञ्चया विज्ञानं सङ्खारहेतुकं" ।

१०२. तत्थ कतमं विज्ञानपञ्चया नामरूपं विज्ञानहेतुकं ?
अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोतायतनस्स उपचयो, घानायतनस्स
उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं
पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुट्ठानं - इदं वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "विज्ञानपञ्चया
नामरूपं विज्ञानहेतुकं" ।

25

१०३. नामरूपपञ्चया सल्लायतनं नामरूपहेतुकं ति । अत्थि
नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

30

तत्थ कत्तमं रूपं ?

चत्तारो च महाभूता, यं च रूपं निस्साय मनोविञ्जाणघातु
वत्तति - इदं वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "नामरूपं" ।

- 5 १०४. तत्थ कत्तमं नामरूपपच्चया सल्लायतनं नामरूपहेतुकं ?
चक्खायतनं, सोतायतनं, धानायतनं, जिह्वायतनं, कायायतनं,
मनायतनं - इदं वुच्चति "नामरूपपच्चया सल्लायतनं नामरूपहेतुकं" ।

- B. 159 १०५. तत्थ कत्तमो छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दायतनहेतुको ?
यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति "छद्दा-
10 यतनपच्चया फस्सो छद्दायतनहेतुको" ।

१०६. तत्थ कत्तमा फस्सपच्चया वेदना फस्सहेतुका ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना
फस्सहेतुका" ।

- 15 १०७. तत्थ कत्तमा वेदनापच्चया तण्हा वेदनाहेतुका ?
यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति
"वेदनापच्चया तण्हा वेदनाहेतुका" ।

१०८. तत्थ कत्तमं तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं ?

- या दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... तित्थायतनं विपरियासग्गाहो - इदं
20 वुच्चति "तण्हापच्चया उपादानं तण्हाहेतुकं" ... पे०... तेन वुच्चति
"एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

७. सम्पमुत्तचतुष्कं

१०९. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जासम्प-
युत्तो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विञ्जाणपच्चया नामं
विञ्जाणसम्पयुत्तं, नामपच्चया छद्दायतनं नामसम्पयुत्तं, छद्दायतन-
25 पच्चया फस्सो छद्दायतनसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया वेदना फस्ससम्पयुत्ता,
वेदनापच्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हापच्चया उपादानं तण्हासम्प-

युक्तं; उपादानपञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

११०. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं
- अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

5

१११. तत्थ कतमो अविज्जापञ्चया सङ्खारो अविज्जासम्प-
युत्तो ?

B.

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पञ्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो" ।

११२. तत्थ कतमं सङ्खारपञ्चया विञ्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं ?

10

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपञ्चया विञ्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं" ।

११३. तत्थ कतमं विञ्जाणपञ्चया नामं विञ्जाणसम्पयुत्तं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"विञ्जाणपञ्चया नामं विञ्जाणसम्पयुत्तं" ।

15

११४. तत्थ कतमं नामपञ्चया छट्ठायतनं नामसम्पयुत्तं ?

R.

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
वुच्चति "नामपञ्चया छट्ठायतनं नामसम्पयुत्तं" ।

११५. तत्थ कतमो छट्ठायतनपञ्चया फस्सो छट्ठायतनसम्प-
युत्तो ?

20

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसित्तं - अयं वुच्चति "छट्ठ-
ायतनपञ्चया फस्सो छट्ठायतनसम्पयुत्तो" ।

११६. तत्थ कतमा फस्सपञ्चया वेदना फस्ससम्पयुत्ता ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयित्तं
चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपञ्चया वेदना
फस्ससम्पयुत्ता" ।

25

११७. तत्थ कतमा वेदनापञ्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति
"वेदनापञ्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता" ।

११८. तत्त कतमं तण्हापच्चया उपादानं तण्हासम्पयुत्तं ?

या दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... तित्थायतनं विपरियासग्गाहो - इदं वुच्चति "तण्हापच्चया उपादानं तण्हासम्पयुत्तं" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

5 ११९. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जा-
सम्पयुत्तो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विज्जाणपच्चया
नामं विज्जाणसम्पयुत्तं, नामपच्चया फस्सो नामसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया
वेदना फस्ससम्पयुत्ता, वेदनापच्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हा-
पच्चया उपादानं तण्हासम्पयुत्तं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया
10 जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स
समुदयो होति ।

१२०. तत्त कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं -
अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

15 १२१. तत्त कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जासम्प-
युत्तो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो" ।

१२२. तत्त कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं ?

20 यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं" ।

१२३. तत्त कतमं विज्जाणपच्चया नामं विज्जाणसम्पयुत्तं ?

वेदनाक्खन्धो, सज्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"विज्जाणपच्चया नामं विज्जाणसम्पयुत्तं" ।

25 १२४. नामपच्चया फस्सो नामसम्पयुत्तो ति । तत्त कतमं
नामं ?

उपेत्वा फस्सं, वेदनाक्खन्धो सज्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो
विज्जाणक्खन्धो - इदं वुच्चति "नामं" ।

१२५. तत्त कतमो नामपच्चया फस्सो नामसम्पयुत्तो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति "नाम-
पच्चया फस्सो नामसम्पयुत्तो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

१२६. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जा-
सम्पयुत्तो, सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विज्जाणपच्चया 5
नामरूपं विज्जाणसम्पयुत्तं नामं, नामरूपपच्चया छट्ठायतनं नामसम्प-
युत्तं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो छट्ठायतनसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया वेदना
फस्ससम्पयुत्ता, वेदनापच्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हापच्चया उपा-
दानं तण्हासम्पयुत्तं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जाति- B. 1
पच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति । 10

१२७. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

१२८. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जा-
सम्पयुत्तो ? 15

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो" ।

१२९. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं ?
यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं" । 20

१३०. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाण-
सम्पयुत्तं नामं ?

अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सज्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति 25
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोत्तायतनस्स उपचयो, घानायतनस्स
उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं
पि अत्थि रूपं नित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति "रूपं" । 30

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “विञ्जाणपच्चया नामरूपं विञ्जाणसम्पयुत्तं नामं” ।

१३१. नामरूपपच्चया छद्दायतनं नामसम्पयुत्तं ति । अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

5 तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो — इदं वुच्चति “नामं” ।

तत्थ कतमं रूपं ?

यं रूपं निस्साय मनोविञ्जाणघातु वत्तति — इदं वुच्चति “रूपं” ।

10 इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “नामरूपं” ।

१३२. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया छद्दायतनं नामसम्पयुत्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु — इदं वुच्चति “नामरूपपच्चया छद्दायतनं नामसम्पयुत्तं” ।

15 १३३. तत्थ कतमो छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दायतन-सम्पयुत्तो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं — अयं वुच्चति “छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दायतनसम्पयुत्तो” ... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

B 163

20 १३४. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जा-सम्पयुत्तो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं, विञ्जाणपच्चया नामरूपं विञ्जाणसम्पयुत्तं नामं, नामरूपपच्चया सञ्जायतनं नामसम्पयुत्तं छद्दायतनं, छद्दायतनपच्चया फस्सो छद्दायतनसम्पयुत्तो, फस्स-पच्चया वेदना फस्ससम्पयुत्ता, वेदनापच्चया तण्हा वेदनासम्पयुत्ता, तण्हापच्चया उपादानं तण्हासम्पयुत्तं; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स

25 समुदयो होति ।

१३५. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं — अयं वुच्चति “अविज्जा” ।

. १. स्या०, रो० पाल्दवेयु नत्थि ।

१३६. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो अविज्जा-
सम्पयुत्तो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-
पच्चया सङ्खारो अविज्जासम्पयुत्तो" ।

१३७. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं ? 5
यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपच्चया विज्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं" ।

१३८. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामरूपं विज्जाण-
सम्पयुत्तं नामं ?

अत्थि नामं, अत्थि रूपं । 10

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोतायतनस्स उपचयो, घानायतनस्स 15
उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं
पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "विज्जाणपच्चया
नामरूपं विज्जाणसम्पयुत्तं नामं" ।

१३९. नामरूपपच्चया सळायतनं नामसम्पयुत्तं छद्दायतनं ति । 20
अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ? 25

चत्तारो च महाभूता, यं च रूपं निस्साय मनोविज्जाणधातु
वत्तति - इदं वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "नामरूपं" ।

१४०. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया सळायतनं नामसम्पयुत्तं
छद्दायतनं ? 30

१. रमा०, रो० पीत्पकेणु नत्थि ।

चक्रायतनं, सोतायतनं, घानायतनं, जिह्वायतनं, कायायतनं, मनायतनं - इदं वुच्चति "नामरूपपञ्चया सळायतनं नामसम्पयुतं छद्दायतनं" ।

१४१. तत्थ कतमो छद्दायतनपञ्चया फस्सो छद्दायतनसम्पयुत्तो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति "छद्दायतनपञ्चया फस्सो छद्दायतनसम्पयुत्तो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

८. अञ्जमञ्जचतुक्कं

१४२. तस्मिं समये अविज्जापञ्चया सङ्खारो, सङ्खारपञ्चया पि अविज्जा; सङ्खारपञ्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपञ्चया पि सङ्खारो;

विञ्जाणपञ्चया नामं, नामपञ्चया पि विञ्जाणं; नामपञ्चया छद्दायतनं, छद्दायतनपञ्चया पि नामं; छद्दायतनपञ्चया फस्सो, फस्सपञ्चया पि छद्दायतनं; फस्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया पि फस्सो; वेदनापञ्चया तण्हा, तण्हापञ्चया पि वेदना; तण्हापञ्चया उपादानं, उपादानपञ्चया पि तण्हा; उपादानपञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

१४३. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

१४४. तत्थ कतमो अविज्जापञ्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - अयं वुच्चति "अविज्जापञ्चया सङ्खारो" ।

१४५. तत्थ कतमा सङ्खारपञ्चया पि अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं - अयं वुच्चति "सङ्खारपञ्चया पि अविज्जा" ।

तत्थ कतमं सङ्खारपञ्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं वुच्चति सङ्खारपञ्चया विञ्जाणं ।

तत्थ कतमो विञ्जाणपच्चया पि सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति

“विञ्जाणपच्चया पि सङ्खारो” ।

१४६. तत्थ कतमं विञ्जाणपच्चया नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति 5

“विञ्जाणपच्चया नामं” ।

१४७. तत्थ कतमं नामपच्चया पि विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... प्रे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं वुच्चति “नामपच्चया पि विञ्जाणं” ।

१४८. तत्थ कतमं नामपच्चया छद्दायतनं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं वुच्चति “नामपच्चया छद्दायतनं” ।

१४९. तत्थ कतमं छद्दायतनपच्चया पि नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति “छद्दायतनपच्चया पि नामं” ।

१५०. तत्थ कतमो छद्दायतनपच्चया फस्सो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसित्तं - अयं वुच्चति “छद्दायतनपच्चया फस्सो” ।

१५१. तत्थ कतमं फस्सपच्चया पि छद्दायतनं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं वुच्चति “फस्सपच्चया पि छद्दायतनं” ।

१५२. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयित्तं चेतोसम्फस्सजा' साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति “फस्सपच्चया वेदना” ।

१५३. तत्थ कतमो वेदनापच्चया पि फस्सो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसित्तं - अयं वुच्चति “वेदनापच्चया पि फस्सो” ।

१५४. तत्थ कतमा वेदनापच्चया तण्हा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया तण्हा" ।

१५५. तत्थ कतमा तण्हापच्चया पि वेदना ?

5 यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "तण्हापच्चया पि वेदना" ।

१५६. तत्थ कतमं तण्हापच्चया उपादानं ?

या दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... तित्थायतनं विपरियासग्गाहो -
10 इदं वुच्चति "तण्हापच्चया उपादानं" ।

१५७. तत्थ कतमा उपादानपच्चया पि तण्हा ?

यो रागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति "उपादान-
पच्चया पि तण्हा" ।

B. 166

१५८. तत्थ कतमो उपादानपच्चया भवो ?

15 ठपेत्वा उपादानं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "उपादानपच्चया भवो" ।

१५९. तत्थ कतमा भवपच्चया जाति ?

या तेसं तेसं घम्मानं जाति सञ्जाति निव्वत्ति अभिनिव्वति पातुभावो - अयं वुच्चति "भवपच्चया जाति" ।

20 १६०. तत्थ कतमं जातिपच्चया जरामरणं ?

अत्थि जरा, अत्थि मरणं ।

तत्थ कतमा जरा ?

या तेसं तेसं घम्मानं जरा जीरणता आयुनो संहानि - अयं
R. 160 वुच्चति "जरा" ।

25 तत्थ कतमं मरणं ?

यो तेसं तेसं घम्मानं खयो वयो भेदो परिभेदो अनिच्चता अन्तर-
धानं - इदं वुच्चति "मरणं" ।

इति अयं च जरा, इदं च मरणं । इदं वुच्चति "जातिपच्चया
जरामरणं" ।

30

१६१. एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती ति ।

एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स सङ्गतिं होति, समागमो होति, समोधानं होति, पातुभावो होति । तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

१६२. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्कारो, सङ्कारपच्चया पि अविज्जा; सङ्कारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया पि सङ्कारो; 5
विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया पि विञ्जाणं; नामपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया पि नामं; फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पि फस्सो; वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया पि वेदना; तण्हापच्चया उपादानं, उपादानपच्चया पि तण्हा; उपादानपच्चया भवो, भव-
पच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स 10
दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

१६३. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं — अयं वुच्चति “अविज्जा” ।

१६४. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्कारो ? 15

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं — अयं वुच्चति “अविज्जा-
पच्चया सङ्कारो” ।

१६५. तत्थ कतमा सङ्कारपच्चया पि अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं — अयं वुच्चति “सङ्कारपच्चया पि अविज्जा” । 20

१६६. तत्थ कतमं सङ्कारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु — इदं
वुच्चति “सङ्कारपच्चया विञ्जाणं” ।

१६७. तत्थ कतमो विञ्जाणपच्चया पि सङ्कारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं — अयं वुच्चति “विञ्जाण- 25
पच्चया पि सङ्कारो” ।

१६८. तत्थ कतमं विञ्जाणपच्चया नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्कारक्खन्धो — इदं वुच्चति
“विञ्जाणपच्चया नामं” ।

१६६. तत्थ कतमं नामपच्चया पि विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं वुच्चति "नामपच्चया पि विञ्जाणं" ।

१७०. नामपच्चया फस्सो ति । तत्थ कतमं नामं ?

५ ठपेट्वा फस्सं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो विञ्जाणक्खन्धो - इदं वुच्चति "नामं" ।

१७१. तत्थ कतमो नामपच्चया फस्सो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति "नाम-पच्चया फस्सो" ।

१७२. तत्थ कतमं फस्सपच्चया पि नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, विञ्जाण-क्खन्धो - इदं वुच्चति "फस्सपच्चया पि नामं" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होतो" ति ।

१७३. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया 15 पि अविज्जा; सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया पि सङ्खारो; विञ्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया पि विञ्जाणं; नामरूप-पच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया पि नामरूपं; छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया पि छट्ठायतनं; फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पि फस्सो; वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया पि वेदना; तण्हापच्चया 20 उपादानं, उपादानपच्चया पि तण्हा; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

१७४. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसमूलं 25 - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

१७५. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - अयं वुच्चति "अविज्जा-पच्चया सङ्खारो ।

१७६. तत्थ कतमा सङ्खारपच्चया पि अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो
अकुसलमूलं - अयं वुच्चति "सङ्खारपच्चया पि अविज्जा" ।

१७७. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणधातु - इदं ५
वुच्चति "सङ्खारपच्चया विज्जाणं" ।

१७८. तत्थ कतमो विज्जाणपच्चया पि सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "विज्जाण-
पच्चया पि सङ्खारो" ।

१७९. तत्थ कतमं विज्जाणपच्चया नामरूपं ?

10

अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

15

चक्खायतनस्स उपचयो, सोतायतनस्स उपचयो, धानायतनस्स
उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पत्तञ्जं
पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति "रूपं" ;

R. 1

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "विज्जाणपच्चया
नामरूपं" ।

20

१८०. नामरूपपच्चया पि विज्जाणं ति । अत्थि नामं,
अत्थि रूपं ।

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

25

तत्थ कतमं रूपं ?

यं रूपं निस्साय मनोविज्जाणधातु वत्तति - इदं वुच्चति
"रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "नामरूपं" ।

१८१. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया पि विज्जाणं ?

30

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
वुच्चति "नामरूपपच्चया पि विञ्जाणं" ।

१८२. नामरूपपच्चया छद्दायतनं ति । अतिय नामं, अतिय
रूपं ।

5 तत्य कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सह्वारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

तत्य कतमं रूपं ?

यं रूपं निस्साय मनोविञ्जाणघातु वत्तति - इदं वुच्चति
10 "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "नामरूपं" ।

१८३. तत्य कतमं नामरूपपच्चया छद्दायतनं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
वुच्चति "नामरूपपच्चया छद्दायतनं" ।

15 १८४. तत्य कतमं छद्दायतनपच्चया पि नामरूपं ?

अतिय नामं, अतिय रूपं ।

तत्य कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सह्वारक्खन्धो - इदं वुच्चति
"नामं" ।

20 तत्य कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोतायतनस्स उपचयो, धानायतनस्स
उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं
पि अतिय रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "छद्दायतनपच्चया
25 पि नामरूपं" ।

१८५. तत्य कतमो छद्दायतनपच्चया फस्सो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसित्तं - अयं वुच्चति
"छद्दायतनपच्चया फस्सो" ।

१८६. तत्य कतमं फस्सपच्चया पि छद्दायतनं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं वुच्चति "फस्सपच्चया पि छट्ठायतनं" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

१८७. तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया पि अविज्जा; सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया पि सङ्खारो; विञ्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया पि विञ्जाणं; नामरूपपच्चया सञ्जायतनं, छट्ठायतनपच्चया^१ पि नामरूपं; छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया पि छट्ठायतनं; फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पि फस्सो; वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया पि वेदना; तण्हापच्चया उपादानं, उपादानपच्चया पि तण्हा; उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

१८८. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

१८९. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "अविज्जापच्चया सङ्खारो" ।

१९०. तत्थ कतमा सङ्खारपच्चया पि अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं - अयं वुच्चति "सङ्खारपच्चया पि अविज्जा" ।

१९१. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं वुच्चति "सङ्खारपच्चया विञ्जाणं" ।

१९२. तत्थ कतमो विञ्जाणपच्चया पि सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "विञ्जाणपच्चया पि सङ्खारो" ।

१९३. तत्थ कतमं विञ्जाणपच्चया नामरूपं ?

१. सञ्जायतनपच्चया - सी०, रया०, रो०, एवमुपरि पि ।

अत्यि नामं, अत्यि रूपं ।

तत्य कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
“नामं” ।

5 तत्य कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोत्तायतनस्स उपचयो, धानायतनस्स
उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं
पि अत्यि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति “रूपं” ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “विञ्जाणपच्चया
10 नामरूपं” ।

१६४. नामरूपपच्चया पि विञ्जाणं ति । अत्यि नामं,
अत्यि रूपं ।

तत्य कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
15 “नामं” ।

तत्य कतमं रूपं ?

यं रूपं निस्साय मनोविञ्जाणघातु वत्तति - इदं वुच्चति
“रूपं” ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “नामरूपं” ।

१६५. तत्य कतमं नामरूपपच्चया पि विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
वुच्चति “नामरूपपच्चया पि विञ्जाणं” ।

१६६. नामरूपपच्चया सळायतनं ति । अत्यि नामं, अत्यि रूपं ।

तत्य कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
25 “नामं” ।

तत्य कतमं रूपं ?

चत्तारो च महाभूता, यं च रूपं निस्साय मनोविञ्जाणघातु
वत्तति - इदं वुच्चति “रूपं” ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति “नामरूपं” ।

१९७. तत्थ कतमं नामरूपपच्चया सळायतनं ?

चक्खायतनं, सोतायतनं, घानायतनं, जिह्वायतनं, कायायतनं, मनायतनं - इदं वुच्चति "नामरूपपच्चया सळायतनं" ।

१९८. तत्थ कतमं छट्ठायतनपच्चया पि नामरूपं ?

अत्थि नामं, अत्थि रूपं ।

5

तत्थ कतमं नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति "नामं" ।

तत्थ कतमं रूपं ?

चक्खायतनस्स उपचयो, सोतायतनस्स उपचयो, घानायतनस्स उपचयो, जिह्वायतनस्स उपचयो, कायायतनस्स उपचयो, यं वा पनञ्जं पि अत्थि रूपं चित्तजं चित्तहेतुकं चित्तसमुद्धानं - इदं वुच्चति "रूपं" ।

इति इदं च नामं, इदं च रूपं । इदं वुच्चति "छट्ठायतनपच्चया पि नामरूपं" ।

१९९. तत्थ कतमो छट्ठायतनपच्चया फस्सो ?

15

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति "छट्ठायतनपच्चया फस्सो" ।

२००. तत्थ कतमं फस्सपच्चया पि छट्ठायतनं ?

B. . .

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं वुच्चति "फस्सपच्चया पि छट्ठायतनं" ।

20

२०१. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं, चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

25

६. अकुसलनिहंसो

२०२. कतमे धम्मा अकुसला ?

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्ससहगतं दिट्ठि-
गतसम्पयुत्तं ससङ्कारेण ... पे०... सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतविप्ययुत्तं

रूपारम्मरणं वा ...पे०... सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं ससह्वारेण
 रूपारम्मणं वा सद्धारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा रसारम्मणं वा फोट्टुव्वार-
 रम्मणं वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये अविज्जा-
 पच्चया सह्वारो, सह्वारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामं,
 5 नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना,
 वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया
 भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स
 दुक्खक्खन्वस्स समुदयो होति ।

२०३. तत्थ कतमा अविज्जा ?

10 यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
 मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

२०४. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सह्वारो ?

या चेतना मञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति
 अविज्जापच्चया सह्वारो ... पे०... ।

15 २०५. तत्थ कतमो तण्हापच्चया अधिमोक्खो ?

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं
 वुच्चति "तण्हापच्चया अधिमोक्खो" ।

२०६. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

उपेत्वा अधिमोक्खं, वेदनाक्खन्धो सज्जाक्खन्धो सह्वारक्खन्धो
 B 172 20 विज्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "अधिमोक्खपच्चया भवो" ... पे०...
 तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्वस्स समुदयो होती" ति ।

२०७. कतमे धम्मा अकुसला ?

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं दिट्ठिगत-
 सम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा सद्धारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा रसारम्मणं वा
 25 फोट्टुव्वारम्मणं वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये
 अविज्जापच्चया सह्वारो, सह्वारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया
 नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया
 वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, उपादानपच्चया
 भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स
 30 केवलस्स दुक्खक्खन्वस्स समुदयो होति ।

२०८. तत्थ कत्तमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो
अकुसलमूलं - अयं वुच्चति अविज्जा ... पे०... ।

२०९. तत्थ कत्तमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्फस्सजं अदुक्खमसुखं 5
वेदयितं चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्स-
पच्चया वेदना" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
क्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

२१०. कत्तमे धम्मा अकुसला ?

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं दिट्ठि- 10
गतसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं रूपा-
रम्मणं वा ... पे०... उपेक्खासहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं ससङ्खारेण रूपा-
रम्मणं वा सद्धारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा रसारम्मणं वा फोट्टुञ्चारम्मणं
वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये अविज्जापच्चया
सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया 15
छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया
तण्हा, तण्हापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया
जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स
समुदयो होति ।

२११. तत्थ कत्तमा अविज्जा ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स 20
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

२१२. कत्तमे धम्मा अकुसला ?

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति दोमनस्ससहगतं पटिध-
सम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा ... पे०... दोमनस्ससहगतं पटिधसम्पयुत्तं
ससङ्खारेण रूपारम्मणं वा सद्धारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा रसारम्मणं 25
वा फोट्टुञ्चारम्मणं वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये
अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया
नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया
वेदना, वेदनापच्चया पटिधं, पटिधपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख-

पञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्धस्स समुदयो होति ।

२१३. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालंङ्गी मोहो अकुसल-

5 मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ... पे०... अयं वुच्चति "छट्ठायतनपञ्चया फस्सो" ।

तत्थ कतमा फस्सपञ्चया वेदना ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्फस्सजं असातं दुक्खं

वेदयितं चेतोसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना - अयं वुच्चति "फस्स-

10 पञ्चया वेदना" ।

२१४. तत्थ कतमं वेदनापञ्चया पटिघं ?

यो चित्तस्स आघातो ... पे०... चण्डिबकं असुरोपो' अनत्तमनता

चित्तस्स - इदं वुच्चति "वेदनापञ्चया पटिघं" ।

२१५. तत्थ कतमो पटिघपञ्चया अधिमोक्खो ?

15 यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं वुच्चति "पटिघपञ्चया अधिमोक्खो" ।

२१६. तत्थ कतमो अधिमोक्खपञ्चया भवो ?

ठपेत्वा अधिमोक्खं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो

विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "अधिमोक्खपञ्चया भवो" ... पे०...

20 तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

२१७ कतमे धम्मा अकुसला ?

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं विचि-

किच्छासम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा सहारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा रसा-

रम्मणं वा फोट्टव्वारम्मणं वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं

25 समये अविज्जापञ्चया सङ्खारो, सङ्खारपञ्चया विञ्जाणं, विञ्जाण-

पञ्चया नामं, नामपञ्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपञ्चया फस्सो, फस्स-

पञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया विचिकिच्छा, विचिकिच्छापञ्चया भवो,

भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-

क्खन्धस्स समुदयो होति ।

२१८. तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अञ्ज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ... पे०... अयं वुच्चति "छट्ठायतन-
पच्चया फस्सो" ।

२१९. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्फस्सजं अदुक्खमसुखं
वेदयित्तं, चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्स-
पच्चया वेदना" ।

२२०. तत्थ कतमा वेदनापच्चया विचिकिच्छा ?

या कङ्खा कङ्खायना कङ्खायित्तं विमति विचिकिच्छा द्वेब्भकं
द्विधापथो^१ संसयो अनेकंसग्गाहो^२ आसप्पना परिसप्पना अपरियोगाहणा^३
छम्भित्तं^४ चित्तस्स मनोविलेखो - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया विचि-
किच्छा" ।

२२१. तत्थ कतमो विचिकिच्छापच्चया भवो ?

ठपेत्वा विचिकिच्छं, वेदनावखन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खार-
क्खन्धो विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "विचिकिच्छापच्चया भवो"
... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो
होती" ति ।

२२२. कतमे धम्मा अकुसला ?

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं उद्वच्च-
सम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा सहारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा रसारम्मणं
वा फोट्टुव्वारम्मणं वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये
अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया
नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया
वेदना, वेदनापच्चया उद्वच्चं, उद्वच्चपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख-
पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जराभरणं । एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२२३. तत्थ कतमा अविज्जा ?

१. द्वेधापथो - मी०, म्हा०, रो० । २. अनेकंसग्गाहो - मी०, म्हा०, रो० । ३. अपरियोगा-
हणा - मी०, म्हा०, रो० । ४. छम्भित्तं - स्या०, रो० ।

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसल-
मूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ... पे०... अयं वुच्चति "छट्ठायतनपच्चया
फस्सो" ।

२२४. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

- 5 यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्फस्सजं अदुक्खमसुखं
वेदयितं चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्स-
पच्चया वेदना" ।

२२५. तत्थ कतमं वेदनापच्चया उद्वच्चं ?

- 10 यं चित्तस्स उद्वच्चं अवूपसमो चेतसो विगखेपो भन्तत्तं चित्तस्स-
इदं वुच्चति "वेदनापच्चया उद्वच्चं" ।

२२६. तत्थ कतमो उद्वच्चपच्चया अधिमोक्खो ?

R. 169

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं
वुच्चति "उद्वच्चपच्चया अधिमोक्खो" ।

२२७. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

- 15 ठपेत्वा अधिमोक्खं, वेदनावखन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो
विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "अधिमोक्खपच्चया भवो" ... पे०...
तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

१०. कुसलनिहेसो

२२८. कतमे धम्मा कुसला ?

- यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
20 सहगतं जाणसम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा सद्धारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा
रस्यारम्मणं वा फोडुच्चारम्मणं वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ,
तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं,
विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो,
फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो,
25 अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२२६. तत्थ कतमे कुसलमूला ?

अलोभो, अदोसो, अमोहो ।

तत्थ कतमो अलोभो ?

यो अलोभो अलुब्भना अलुब्भितत्तं असारारगो असारज्जना
असारज्जितत्तं अनभिज्जा अलोभो कुसलमूलं - अयं वुच्चति "अलोभो" । 5

तत्थ कतमो अदोसो ?

यो अदोसो अदुस्सना^१ अदुस्सितत्तं^१ अव्यापादो अव्यापज्जो
अदोसो कुसलमूलं - अयं वुच्चति "अदोसो" ।

तत्थ कतमो अमोहो ?

या पज्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि- 10
अयं वुच्चति "अमोहो" । इमे वुच्चन्ति "कुसलमूला" ।

२३०. तत्थ कतमो कुसलमूलपच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - अयं वुच्चति "कुसलमूल-
पच्चया सङ्खारो" ।

२३१. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विज्जाणं ... पे०... 15

विज्जाणपच्चया नामं ... पे०... नामपच्चया छट्ठायतनं ... पे०...
छट्ठायतनपच्चया फस्सो ... पे०... फस्सपच्चया वेदना ... पे०... अयं
वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना" ।

२३२. तत्थ कतमो वेदनापच्चया पसादो ?

या सट्ठा सहहना ओकप्पना अभिप्पसादो - अयं वुच्चति 20
"वेदनापच्चया पसादो" ।

२३३. तत्थ कतमो पसादपच्चया अधिमोवखो ?

यो चित्तस्स अधिमोवखो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं
वुच्चति "पसादपच्चया अधिमोवखो" ।

२३४. तत्थ कतमो अधिमोवखपच्चया भवो ? 25

ठपेत्वा अधिमोवखं, वेदनावस्सन्धो सज्जावस्सन्धो सङ्खार-
वस्सन्धो विज्जाणवस्सन्धो - अयं वुच्चति "अधिमोवखपच्चया भवो"
... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुग्गलवस्सन्धस्स समुदयो
होती" ति ।

२३५. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं ज्ञाणसम्पयुत्तं ससङ्खारेण रूपारम्मणं वा ... पे०... सोमनस्स-
सहगतं ज्ञाणविप्पयुत्तं रूपारम्मणं वा ... पे०... सोमनस्ससहगतं ज्ञाण-
5 विप्पयुत्तं ससङ्खारेण रूपारम्मणं वा सद्धारम्मणं वा गन्धारम्मणं वा
रसारम्मणं वा फोट्टुव्वारम्मणं वा धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ,
177 तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्ज्जाणं,
विञ्ज्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठागतं, छट्ठागतपच्चया फस्सो,
फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोवखो,
10 अधिमोवखपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं ।
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२३६. तत्थ कतमे कुसलमूला ?

अलोभो, अदोसो ।

तत्थ कतमो अलोभो ?

15 यो अलोभो अलुब्भना अलुब्भतत्तं असारारगो असारज्जना
असारज्जिनत्तं अनभिज्झा अलोभो कुसलमूलं - अयं वुच्चति "अलोभो" ।

तत्थ कतमो अदोसो ?

यो अदोसो अदुस्सना अदुस्सितत्तं अव्यापादो अव्यापज्जो अदोसो
कुसलमूलं - अयं वुच्चति "अदोसो" । इमे वुच्चन्ति "कुसलमूला" ।

20 २३७. तत्थ कतमो कुसलमूलपच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - अयं वुच्चति "कुसलमूल-
पच्चया सङ्खारो" ... पे०.. अयं वुच्चति "छट्ठागतपच्चया फस्सो" ।

२३८. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं
25 चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना"
... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो
होती" नि ।

२३९. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं
30 ज्ञाणसम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा ... पे०... उपेक्खासहगतं ज्ञाणसम्पयुत्तं

ससङ्खारेण रूपारम्भणं वा सद्धारम्भणं वा गन्धारम्भणं वा रसारम्भणं वा फोट्टव्वारम्भणं वा धम्मारम्भणं वा यं यं वा पनारट्ठम, तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख- 5 पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्धस्स समुदयो होति ।

२४०. तत्थ कतमे कुसलमूला ?

B. 1

अलोभो, अदोसो, अमोहो - इमे वुच्चन्ति "कुसलमूला" ।

२४१. तत्थ कतमो कुसलमूलपच्चया सङ्खारो ?

10

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "कुसलमूल- पच्चया सङ्खारो" ... पे०... अयं वुच्चति - "छट्ठायतनपच्चया फस्सो" ।

२४२. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्फस्सजं अदुक्खमसुखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्स- 15 पच्चया वेदना" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्धस्स समुदयो होती" ति ।

२४३. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं 20 ञ्जाणविप्पयुत्तं रूपारम्भणं वा ... पे०... उपेक्खासहगतं ञ्जाणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण रूपारम्भणं वा सद्धारम्भणं वा गन्धारम्भणं वा रसारम्भणं वा फोट्टव्वारम्भणं वा धम्मारम्भणं वा यं यं वा पनारट्ठम, तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख- 25 पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्धस्स समुदयो होति ।

२४४. तत्थ कतमे कुसलमूला ?

अलोभो, अदोसो - इमे वुच्चन्ति "कुसलमूला" ।

२४५. तत्थ कतमो कुसलमूलपच्चया सङ्घारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "कुसलमूल-
पच्चया सङ्घारो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
वखन्वस्स समुदयो होती" ति ।

5 २४६. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव कामेहि
... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिण^१, तस्मिं समये
कुसलमूलपच्चया सङ्घारो, सङ्घारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाण-
पच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्स-
10 पच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोवखो, अधि-
मोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एव-
मेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्वस्स समुदयो होति ।

२४७. तत्थ कतमे कुसलमूला ?

अलोभो, अदोसो, अमोहो - इमे वुच्चन्ति "कुसलमूला" ।

15 २४८. तत्थ कतमो कुसलमूलपच्चया सङ्घारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "कुसलमूल-
पच्चया सङ्घारो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवख-
न्वस्स समुदयो होती" ति ।

२४९. कतमे धम्मा कुसला ?

20 यस्मिं समये अरूपपपत्तिया मग्गं भावेति सव्वसो आकिञ्चञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स च
पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये कुसल-
मूलपच्चया सङ्घारो, सङ्घारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं,
नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना,
25 वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोवखो, अधिमोक्खपच्चया
भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खवखन्वस्स समुदयो होति ।

२५०. तत्थ कतमे कुसलमूला ?

अलोभो, अदोसो, अमोहो - इमे वुच्चन्ति "कुसलमूला" ।

२५१. तत्थ कतमो कुसलमूलपच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "कुसलमूल-
पच्चयाः सङ्खारो" ... पे०... अयं वुच्चति "छट्टायतनपच्चया फस्सो" ।

२५२. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

5

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयित्तं
चेतोसम्फस्सजाः साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना"
... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवक्खन्धस्स समुदयो
होती" ति ।

२५३. कतमे घम्मा कुसला ?

10 B.

यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपच्चयगार्मिं
दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०...
पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपद^१ दन्धाभिञ्जं, तस्मिं
समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाण-
पच्चया नामं, नामपच्चया छट्टायतनं, छट्टायतनपच्चया फस्सो, फस्स-
पच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधि-
मोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमे-
तेसं घम्मानं समुदयो होति ।

R.

15

२५४. तत्थ कतमे कुसलमूला ?

अलोभो, अदोसो, अमोहो ।

20

तत्थ कतमो अलोभो ... पे०... अदोसो ... पे०... अमोहो ?

या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो घम्मविचयो सम्मादिट्ठि
घम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति
"अमोहो" । इमे वुच्चन्ति "कुसलमूला" ।

२५५. तत्थ कतमो कुसलमूलपच्चया सङ्खारो ?

25

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "कुसलमूल-
पच्चया सङ्खारो" ... पे०... अयं वुच्चति "छट्टायतनपच्चया फस्सो" ।

२५६. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेद-

१. दुक्खापटिपदं - सं०, स्था० ।

यितं चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना" ।

२५७. तत्थ कतमो वेदनापच्चया पसादो ?

या सद्धा सद्दहना ओकप्पना अभिप्पसादो - अयं वुच्चति
5 "वेदनापच्चया पसादो" ।

२५८. तत्थ कतमो पसादपच्चया अधिमोक्खो ?

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमूच्चना तदधिमुत्तता - अयं
वुच्चति "पसादपच्चया अधिमोक्खो" ।

२५९. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

10 ठपेदवा अधिमोक्खं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो
विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "अधिमोक्खपच्चया भवो" ... पे०...
अयं वुच्चति "जातिपच्चया जरामरणं" ।

B. 181

२६०. एवमेतेसं धम्मानं समुदयो होती ति । एवमेतेसं धम्मानं
सङ्गति होति, समागमो होति, समोधानं होति, पातुभावो होति । तेन
15 वुच्चति "एवमेतेसं धम्मानं समुदयो होती" ति ।

११. अव्याकतनिद्देशो

२६१. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्त
विपाकं चक्खुविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रूपारम्मणं, तस्मिं
समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया
20 छद्दायतनं, छद्दायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया
भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२६२. तत्थ कतमो सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - अयं वुच्चति "सङ्खारो" ।

25 २६३. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जाचक्खुविञ्जाणघातु - इदं
वुच्चति "सङ्खारपच्चया विञ्जाणं" ।

२६४. तत्थ कतमं विञ्जाणपच्चया नामं ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो - इदं वुच्चति
“विञ्जाणपच्चया नामं” ।

२६५. तत्थ कतमं नामपच्चया छट्ठायतनं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जाचक्खुविञ्जाणधातु - इदं 5
वुच्चति “नामपच्चया छट्ठायतनं” ।

२६६. तत्थ कतमो छट्ठायतनपच्चया फस्सो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसितत्तं - अयं वुच्चति “छट्ठा-
तनपच्चया फस्सो” ।

२६७. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्फस्सजं अदुक्खमसुखं
अदयितं चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति “फस्स-
च्चया वेदना” ।

२६८. तत्थ कतमो वेदनापच्चया भवो ?

ठपेत्वा वेदनं, सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो विञ्जाणक्खन्धो 15
- अयं वुच्चति “वेदनापच्चया भवो” ... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

२६९. तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारहेतुकं,
विञ्जाणपच्चया नामं विञ्जाणहेतुकं, नामपच्चया छट्ठायतनं नाम-
हेतुकं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो छट्ठायतनहेतुको, फस्सपच्चया वेदना 20
फस्सहेतुका, वेदनापच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरा-
मरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२७०. तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं सङ्खारसम्पयुत्तं,
विञ्जाणपच्चया नामं विञ्जाणसम्पयुत्तं, नामपच्चया छट्ठायतनं नाम-
सम्पयुत्तं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो छट्ठायतनसम्पयुत्तो, फस्सपच्चया 25
वेदना फस्ससम्पयुत्ता, वेदनापच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जाति-
पच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२७१. तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाण-
पच्चया पि सङ्खारो; विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया पि विञ्जाणं;

नामपच्चया छद्वायतनं, छद्वायतनपच्चया पि नामं; छद्वायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया पि छद्वायतनं; फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पि फस्सो; वेदनापच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

5 २७२. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्ता विपाकं सोतविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं सद्धारम्मणं ... पे०... धानविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं गन्धारम्मणं ... पे०... जिह्हा-विञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रसारम्मणं ... पे० ... काय-
10 विञ्जाणं उप्पन्नं होति सुखसहगतं फोट्टुव्वारम्मणं, तस्मिं समये सद्धार-पच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छद्वायतनं, छद्वायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया भवो, भव-पच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-क्खन्धस्स समुदयो होति ।

B 183 '15

२७३. तत्थ कतमो सद्धारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "सद्धारो" ... पे०... अयं वुच्चति "छद्वायतनपच्चया फस्सो" ।

२७४. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं कायिकं सातं कायिकं सुखं कायसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं
20 कायसम्फस्सजा साता मुत्ता वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना" ।

२७५. तत्थ कतमो वेदनापच्चया भवो ?

ठपेत्वा वेदनं, सञ्जाक्खन्धो सद्धारक्खन्धो विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया भवो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

25 २७६. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्ता विपाका मनोघातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा सद्धारम्मणा वा गन्धारम्मणा वा रसारम्मणा वा फोट्टुव्वारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये सद्धारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया

‘वामं, नामपच्चया छद्वायतनं, छद्वायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२७७. तत्थ कतमो सङ्खारो ?

5

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति “सङ्खारो” ।

२७८. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मतो मानसं ... पे०... तज्जामनोघातु - इदं वुच्चति “सङ्खारपच्चया विञ्जाणं” ... पे०... अयं वुच्चति “छद्वायतनपच्चया फस्सो” ।

10

२७९. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं नेच सातं नासातं चेतोसम्फस्सजं अदुक्खमसुखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति “फस्सपच्चया वेदना” ।

15

२८०. तत्थ कतमो वेदनापच्चया अधिमोक्खो ?

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं वुच्चति “वेदनापच्चया अधिमोक्खो” ।

२८१. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

B.

ठपेत्वा अधिमोक्खं, वेदनावक्खन्धो सञ्जावक्खन्धो सङ्खार-
क्खन्धो विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति “अधिमोक्खपच्चया भवो”
... पे०... तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवक्खन्धस्स समुदयो
होती” ति ।

20

२८२. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता
विपाका मनोविञ्जाणघातु उप्पन्ना होति सोमनस्ससहगता रूपारम्मणा
वा सद्धारम्मणा वा गन्धारम्मणा वा रसारम्मणा वा फोडुव्वारम्मणा वा
धम्मारम्मणा वा यंयं वा पनारब्भ, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं,
विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छद्वायतनं, छद्वायतनपच्चया फस्सो,

25

फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२८३. तत्थ कतमो सङ्खारो ?

5 या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "सङ्खारो" ।

२८४. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं वुच्चति "सङ्खारपच्चया विञ्जाणं" ... पे०... अयं वुच्चति "छट्ठायतन-पच्चया फस्सो" ।

10 २८५. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना" ।

२८६. तत्थ कतमो वेदनापच्चया अधिमोक्खो ?

15 यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया अधिमोक्खो" ।

२८७. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

ठपेट्वा अधिमोक्खं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "अधिमोक्खपच्चया भवो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

२८८. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्ता विपाका मनोविञ्जाणघातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा सद्धारम्मणा वा गन्धारम्मणा वा रसारम्मणा वा फोट्टुव्वारम्मणा वा धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, 25 विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२८९. तत्थ कतमो सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं^१ - अयं वुच्चति "सङ्खारो" ।

२६०. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं वुच्चति "सङ्खारपच्चया विञ्जाणं" ... पे०... अयं वुच्चति "छद्दायतन-पच्चया फस्सो" ।

5

२६१. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्फस्सजं अदुक्खमसुखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति "फस्स-पच्चया वेदना" ।

२६२. तत्थ कतमो वेदनापच्चया अधिमोक्खो ?

10

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया अधिमोक्खो" ।

२६३. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

ठपेट्वा अधिमोक्खं, वेदनावक्खन्धो सञ्जावक्खन्धो सङ्खार-क्खन्धो, विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "अधिमोक्खपच्चया भवो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

15

२६४. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपाचतत्ता विपाका मनोविञ्जाणघातु उप्पन्ना होति सोमनस्ससहगता जाणसम्प-युत्ता ... पे०... सोमनस्ससहगता जाणसम्पयुत्ता ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्ससहगता जाणविप्पयुत्ता ... पे०... सोमनस्ससहगता जाणविप्पयुत्ता ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगता जाणसम्पयुत्ता ... पे०... उपेक्खासहगता जाणविप्पयुत्ता ... पे०... उपेक्खासहगता जाणविप्पयुत्ता ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगता जाणविप्पयुत्ता ... पे०... उपेक्खासहगता जाणविप्पयुत्ता ससङ्खारेण रूपारम्मणा वा ... पे०... धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भं, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छद्दायतनं, छद्दायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया

D. 186

25

पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

२६५. तत्थ कतमो सङ्कारो ?

5 या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयितत्तं - अयं वुच्चति "सङ्कारो" ।

२६६. तत्थ कतमं सङ्कारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं वुच्चति "सङ्कारपच्चया विञ्जाणं" ... पे०... अयं वुच्चति "फस्स-पच्चया वेदना" ।

10 २६७. तत्थ कतमो वेदनापच्चया पसादो ?

R. 178 या सद्धा सद्वहना श्लोकप्पना अभिप्पसादो - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया पसादो" ।

२६८. तत्थ कतमो पसादपच्चया अधिमोक्खो ?

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं वुच्चति "पसादपच्चया अधिमोक्खो" ।

२६९. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

उपेत्वा अधिमोक्खं, वेदनावक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्कारक्खन्धो विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "अधिमोक्खपच्चया भवो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

20 ३००. कतमे धम्मा अव्याकता ?

: यस्मिं समये रूपपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति - इमे धम्मा कुसला ।

३०१. तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचि-
25 तत्ता विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये सङ्कारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख-
पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स
30 केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३०२. कतमे धम्मा अब्याकता ?

यस्मिं समये अरूपपपत्तिया मगं भावेति सब्वसो आकिञ्च-
ञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स
च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये
फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति - इमे धम्मा कुसला । 5

३०३. तस्सेव अरूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचि-
तत्ता विपाकं सब्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जा-
नासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाण-
पच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्स- 10
पच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधि-
मोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । R. 1
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३०४. कतमे धम्मा अब्याकता ?

यस्मिं समये लोक्कतरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं अपचयगामि 15
दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०...
पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं^१ दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये
फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति - इमे धम्मा कुसला ।

३०५. तस्सेव लोक्कतरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता
विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति 20
दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं^२, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं,
विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो,
फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो,
अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । R. 180
एवमेतेसं धम्मानं समुदयो होति । 25

३०६. कतमे धम्मा अब्याकता ?

यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं
चक्खुविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रूपारम्मणं ... पे०... सोत-

१. दुक्खपटिपदं - नी०, स्वा०, री० । २. दन्धाभिञ्जं मुञ्जतं - स्वा०, री० ।

विज्ञाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं सट्टारम्मणं ... पे०... धानविज्ञाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं गन्वारम्मणं ... पे०... जिह्वाविज्ञाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रसारम्मणं ... पे०... कायविज्ञाणं उप्पन्नं होति दुक्खसहगतं फोट्टव्वारम्मणं, तस्मिं समये सट्टारपच्चया विज्ञाणं, 5 विज्ञाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्टायतनं, छट्टायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३०७. तत्थ कतमो सट्टारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "सट्टारो" ।

10 ३०८. तत्थ कतमं सट्टारपच्चया विज्ञाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जाकायविज्ञाणघातु - इदं वुच्चति "सट्टारपच्चया विज्ञाणं" ... पे०... अयं वुच्चति "छट्टायतनपच्चया फस्सो" ।

३०९. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

15 यं कायिकं असातं कायिकं दुक्खं कायसम्फस्सजं असातं दुक्खं वेदयितं कायसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना - अयं वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना" ।

३१०. तत्थ कतमो वेदनापच्चया भवो ?

20 उपेत्या वेदनं, सञ्जाक्खन्धो सट्टारक्खन्धो विज्ञाणक्खन्धो - अयं वुच्चति "वेदनापच्चया भवो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

३११. कतमे घम्मा अव्याकता ?

R. 181

यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्तता विपाका मनोवातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा सट्टारम्मणा वा 25 गन्वारम्मणा वा रसारम्मणा वा फोट्टव्वारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भं, तस्मिं समये सट्टारपच्चया विज्ञाणं, विज्ञाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्टायतनं, छट्टायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया अधिमोक्तो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३१२. तत्थ कतमो सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति सङ्खारो ।

३१३. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोधातु - इदं वुच्चति
“सङ्खारपच्चया विञ्जाणं” ... पे०... अयं वुच्चति “छट्ठायतनपच्चया 5
फस्सो” ।

३१४. तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतोसम्फस्सजं अदुक्खमसुखं
वेदयितं चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अयं वुच्चति “फस्स-
पच्चया वेदना” ।

10

३१५. तत्थ कतमो वेदनापच्चया अधिमोक्खो ?

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अयं
वुच्चति “वेदनापच्चया अधिमोक्खो” ।

३१६. तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

उपेत्वा अधिमोक्खं, वेदनाक्खन्धो सञ्जाक्खन्धो सङ्खारक्खन्धो 15
विञ्जाणक्खन्धो - अयं वुच्चति “अधिमोक्खपच्चया भवो”... पे०...
तेन वुच्चति “एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती” ति ।

३१७. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाका
मनोविञ्जाणधातु उपपन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... 20
धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं,
विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो,
फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो,
भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जराभरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
क्खन्धस्स समुदयो होति ।

25

३१८. तत्थ कतमो सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति “सङ्खारो” ।

३१९. तत्थ कतमं सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं

बुच्चति "सङ्खारपच्चया विञ्जाणं" ... पे०... तेन बुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

३२०. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये मनोघातु उप्पन्ना होति किरिया नेव कुसला ना-

- 5 कुसला न च कम्मविपाका उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... फोट्टु-
व्वारम्मणा वा ... पे०... मनोविञ्जाणघातु उप्पन्ना होति किरिया नेव
कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका सोमनस्ससहगता रूपारम्मणा वा
... पे०... धम्मारम्मणा वा ... पे०... मनोविञ्जाणघातु उप्पन्ना होति
किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका उपेक्खासहगता
10 रूपारम्मणा वा ... पे०... धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं
समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया
छट्ठायातनं, छट्ठायातनपच्चया फत्सो, फत्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया
अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया
जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

15 ३२१. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये मनोविञ्जाणघातु उप्पन्ना होति किरिया नेव

- कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका सोमनस्ससहगता ज्ञाणसम्पयुत्ता
... पे०... सोमनस्ससहगता ज्ञाणसम्पयुत्ता ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्स-
सहगता ज्ञाणविप्पयुत्ता ... पे०... सोमनस्ससहगता ज्ञाणविप्पयुत्ता
20 ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगता ज्ञाणसम्पयुत्ता ... पे०... उपेक्खा-
सहगता ज्ञाणसम्पयुत्ता ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगता ज्ञाण-
विप्पयुत्ता ... पे०... उपेक्खासहगता ज्ञाणविप्पयुत्ता ससङ्खारेण रूपा-
रम्मणा वा ... पे०... धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये
सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठा-
25 यतनं, छट्ठायातनपच्चया फत्सो, फत्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया
पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया
जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स
समुदयो होति ।

३२२. कतमे धम्मा अव्याकता ?

न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं^१, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया 5 जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३२३. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अरूपावचरं ज्ञानं भावेति किरियं नेव कुसलं नाकुसलं न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स च 10 पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया 15 जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

११. अविज्जामूलककुसलनिर्हेसो

३२४. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्ससहगतं ज्ञाणसम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा ... पे०... धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया 20 विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३२५. तत्थ कतमो अविज्जापच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं—अयं वुच्चति “अविज्जापच्चया सङ्खारो”... पे०... अयं वुच्चति “छट्ठायतनपच्चया फस्सो” । 25

३२६ तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

य चेतसिक सात चेतसिक सुख चेतोसम्फस्सज सात सुख वेदयित्त चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - अय वुच्चति "फस्सपच्चया वेदना" ।

३२७ तत्थ कतमो वेदनापच्चया पसादो ?

या सद्दा सद्दहना ओकप्पना अभिप्पसादो - अय वुच्चति "वेदनापच्चया पसादो" ।

३२८ तत्थ कतमो पसादपच्चया अधिमोक्खो ?

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अय वुच्चति "पसादपच्चया अधिमोक्खो" ।

३२९ तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

ठपेत्वा अधिमोक्ख, वेदनाक्खन्धो सञ्जावखन्धो सङ्खार-क्खन्धो विञ्जाणक्खन्धो - अय वुच्चति "अधिमोक्खपच्चया भवो"

पे० तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

३३० तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाण, विञ्जाणपच्चया नाम, नामपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख-पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरण । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३३१ तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाण, विञ्जाणपच्चया नामरूप, नामरूपपच्चया छट्ठायतन, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरण । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३३२ तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाण, विञ्जाणपच्चया नामरूप, नामरूपपच्चया छट्ठायतन, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसाद-पच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जाति-पच्चया जरामरण । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३३३. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं जाणसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्ससहगतं जाणविप्प-
युत्तं ... पे०... सोमनस्ससहगतं जाणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०...
उपेक्खासहगतं जाणसम्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं जाणसम्पयुत्तं 5
ससङ्खारेण .. पे०... उपेक्खासहगतं जाणविप्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खा-
सहगतं जाणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण रूपारम्मणं वा ... पे०... धम्मारम्मणं
वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खार-
पच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं,
छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, 10
पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति,
जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो
होति ।

३३४. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये रूपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव कामेहि 15
... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये
अविज्जापच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया
नामं, नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया
वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख-
पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स 20
केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३३५. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये अरूपपत्तिया मगं भावेति सब्बसो आकिञ्चञ्जा-
यतनं समतिककम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स च
पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये अविज्जा- 25
पच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं,
नामपच्चया छट्ठायतनं, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना,
वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया
भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स
दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३३६ कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये लोकोत्तर ज्ञान भावेति निय्यानिक अपचयगार्मि दिट्ठिगतान पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि पे०. पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपद दन्वाभिञ्ज, तस्मिं समये 5 अविज्जापच्चया सङ्कारो, सङ्कारपच्चया विञ्जाण, विञ्जाणपच्चया नाम, नामपच्चया छट्ठायतन, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्ख-पच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरण । एवमेतेम धम्मान समुदयो होति ।

१३. कुसलमूलकविपाकनिद्देशो

10 ३३७ कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्ता विपाक चक्षुविञ्जाण उप्पन्न होति उपेक्खासहगत रुपारम्मण, तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सङ्कारो, सङ्कारपच्चया विञ्जाण, विञ्जाण-पच्चया नाम, नामपच्चया छट्ठायतन, छट्ठायतनपच्चया फस्सो, फस्स- 15 पच्चया वेदना, वेदनापच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरण । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३३८ तत्थ कतमो^१ कुसलमूलपच्चया सङ्कारो^२ ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्त - अय वुच्चति "कुसल-मूलपच्चया सङ्कारो" पे० तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स 20 दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

३३९ कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्ता विपाक सोतविञ्जाण उप्पन्न होति उपेक्खासहगत सङ्कारम्मण पे० धानविञ्जाण उप्पन्न होति उपेक्खासहगत गन्वारम्मण पे० जिब्हा- 25 विञ्जाण उप्पन्न होति उपेक्खासहगत रसारम्मण पे० काय-विञ्जाण उप्पन्न होति सुलसहगत फोट्टुव्वारम्मण पे० मनोधानु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रुपारम्मणा वा पे० फोट्टुव्वारम्मणा

वा ... पे०... मनोविञ्जाणघातु उप्पन्ना होति सोमनस्ससहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... धम्मारम्मणा वा ... पे०... मनोविञ्जाणघातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छद्दायतनं, 5
 छद्दायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३४०. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता 10
 विपाका मनोविञ्जाणघातु उप्पन्ना होति सोमनस्ससहगता ज्ञाणसम्प-
 युत्ता ... पे०... सोमनस्ससहगता ज्ञाणसम्पयुत्ता ससङ्खारेण ... पे०...
 सोमनस्ससहगता ज्ञाणविप्पयुत्ता ... पे०... सोमनस्ससहगता ज्ञाणविप्प-
 युत्ता ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगता ज्ञाणसम्पयुत्ता ... पे०...
 उपेक्खासहगता ज्ञाणसम्पयुत्ता ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगता 15
 ज्ञाणविप्पयुत्ता ... पे०... उपेक्खासहगता ज्ञाणविप्पयुत्ता ससङ्खारेण
 रूपारम्मणा वा ... पे०... धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं
 समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाण-
 पच्चया नामं, नामपच्चया छद्दायतनं, छद्दायतनपच्चया फस्सो, फस्स-
 पच्चया वेदना, वेदनापच्चया पसादो, पसादपच्चया अधिमोक्खो, अधि- 20
 मोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं ।
 एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३४१. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव कामेहि 25
 ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये
 फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति — इमे धम्मा कुसला ।

३४२. तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता
 उपचितत्ता विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज
 विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये कुसलमूलपच्चया सङ्खारो,
 सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छद्दायतनं, 30

छद्वायतनपञ्चया फस्सो, फस्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया पसादो, पसादपञ्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति, जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्वस्स समुदयो होति ।

३४३. कतमे घम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अरूपूपत्तिया भगं भावेति सव्वसो आकिञ्च-
ञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स
च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये फस्सो
होति ... पे० .. अविक्खेपो होति - इमे घम्मा कुसला ।

- 10 ३४४. तस्सेव अरूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उप-
चितत्ता विपाकं सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जाना-
सञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये कुसलमूलपञ्चया सङ्खारो, सङ्खार-
पञ्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपञ्चया नामं, नामपञ्चया छद्वायतनं,
15 छद्वायतनपञ्चया फस्सो, फस्सपञ्चया वेदना, वेदनापञ्चया पसादो,
पसादपञ्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपञ्चया भवो, भवपञ्चया जाति,
जातिपञ्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्वस्स समुदयो
होति ।

३४५. कतमे घम्मा अव्याकता ?

- 20 यस्मिं समये लोक्वत्तरं ज्ञानं भावेति नित्यानिकं अपचयगार्मि
दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०...
पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वाभिञ्जं, तस्मिं समये
फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति - इमे घम्मा कुसला ।

- 25 ३४६. तस्सेव लोक्वत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता
विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
दुक्खपटिपदं दन्वाभिञ्जं सुञ्जतं, तस्मिं समये कुसलमूलपञ्चया
सङ्खारो, सङ्खारपञ्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपञ्चया नामं, नाम-
पञ्चया छद्वायतनं, छद्वायतनपञ्चया फस्सो, फस्सपञ्चया वेदना,
वेदनापञ्चया पसादो, पसादपञ्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपञ्चया

भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतेसं धम्मानं समुदयो होति ।

२४. अकुसलमूलकविपाकनिद्देशो

३४७. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं चक्खुविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रूपारम्मणं, तस्मिं समये 5
अकुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खारपच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायातनं, छट्ठायातनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३४८. तत्थ कतमो अकुसलमूलपच्चया सङ्खारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - अयं वुच्चति "अकुसल-मूलपच्चया सङ्खारो" ... पे०... तेन वुच्चति "एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-क्खन्धस्स समुदयो होती" ति ।

३४९. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं 15
सोतविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं सद्धारम्मणं ... पे०... धान-विञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं गन्धारम्मणं ... पे०... जिब्हा-विञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रसारम्मणं ... पे०... काय-विञ्जाणं उप्पन्नं होति दुक्खसहगतं फोट्टुव्वारम्मणं ... पे०... मनोधातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... फोट्टुव्वारम्मणा 20
वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये अकुसलमूलपच्चया सङ्खारो, सङ्खार-पच्चया विञ्जाणं, विञ्जाणपच्चया नामं, नामपच्चया छट्ठायातनं, छट्ठायातनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

३५०. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाका मनोविञ्जाणधातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०...

धम्मारम्मणा वा य य वा पनारब्भ, तस्मिं समये अकुसलमूलपच्चया
सह्वारो, सह्वारपच्चया विञ्जाण, विञ्जाणपच्चया नाम, नामपच्चया
98 छद्दायतन, छद्दायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया
191 अधिमोक्खो, अधिमोक्खपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया
5 जरामरण । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खखण्डस्स समुदयो होति ।

३५१ तत्थ कतमो अकुसलमूलपच्चया सह्वारो ?

या चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्त - अय वुच्चति "अकुसल-
मूलपच्चया सह्वारो" ।

३५२ तत्थ कतम सह्वारपच्चया विञ्जाण ?

10 य चित्त मनो मानस पे० तज्जामनोविञ्जाणघातु - इद
वुच्चति "सह्वारपच्चया विञ्जाण" ।

३५३ तत्थ कतम विञ्जाणपच्चया नाम ?

वेदनाक्खण्डो, सञ्जाक्खण्डो, सह्वारक्खण्डो - इद वुच्चति
"विञ्जाणपच्चया नाम" ।

15 ३५४ तत्थ कतम नामपच्चया छद्दायतन ?

य चित्त मनो मानस पे० तज्जामनोविञ्जाणघातु - इद
वुच्चति "नामपच्चया छद्दायतन" ।

३५५ तत्थ कतमो छद्दायतनपच्चया फस्सो ?

यो फस्सो फुसना सम्फुसना सम्फुसित्त - अय वुच्चति "छद्दा-
20 यतनपच्चया फस्सो" ।

३५६ तत्थ कतमा फस्सपच्चया वेदना ?

य चेतसिक नेव सात नासात चेतोसम्फस्सज अदुक्खमसुख
वेदयित्त चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना - अय वुच्चति "फस्स-
पच्चया वेदना" ।

25 ३५७ तत्थ कतमो वेदनापच्चया अधिमोक्खो ?

यो चित्तस्स अधिमोक्खो अधिमुच्चना तदधिमुत्तता - अय
वुच्चति "वेदनापच्चया अधिमोक्खो" ।

३५८ तत्थ कतमो अधिमोक्खपच्चया भवो ?

ठपेत्वा अधिमोक्ख, वेदनाक्खण्डो सञ्जाक्खण्डो सह्वार-
30 क्खण्डो विञ्जाणक्खण्डो - अय वुच्चति "अधिमोक्खपच्चया भवो" ।

३५६. तत्थ कत्तमा भवपच्चया जाति ?

या तेसं तेसं धम्मानं जाति सञ्जाति निब्बत्ति अभिनिब्बत्ति पातुभावो - अयं वुच्चति "भवपच्चया जाति" ।

३६०. तत्थ कत्तमं जातिपच्चया जरामरणं ?

अत्थि जरा, अत्थि मरणं ।

5

तत्थ कत्तमा जरा ?

या तेसं तेसं धम्मानं जरा जीरणता आयुनो संहानि - अयं वुच्चति "जरा" ।

तत्थ कत्तमं मरणं ?

यो तेसं तेसं धम्मानं खयो वयो भेदो परिभेदो अनिच्चता अन्तरधानं - इदं वुच्चति "मरणं" ।

10

इति अयं च जरा, इदं च मरणं । इदं वुच्चति "जातिपच्चया जरामरणं" ।

३६१. एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्धस्स समुदयो होती ति । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्धस्स सङ्गति होति, समागमो होति, समो-
धानं होति, पातुभावो होति । तेन वुच्चति एवमेतस्स केवलस्स दुक्ख-
वखन्धस्स समुदयो होती" ति ।

15

पटिच्चसमुप्पादविभङ्गो^१ निद्धितो^२ ।

—:०:—

१. पच्चयावाराविभङ्गो - सी०, स्या०, रो० । २. समत्तो - स्या० ।

७. सतिपट्टानविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. चत्तारो सतिपट्टाना - इध भिक्खु अज्झत्तं काये कायानु-
पस्सी विहरति वहिद्धा काये कायानुपस्सी विहरति अज्झत्तवहिद्धा काये
कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झा-
दोमनस्सं, अज्झत्तं वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति वहिद्धा वेदनासु
5 वेदनानुपस्सी विहरति अज्झत्तवहिद्धा वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति
आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं, अज्झत्तं
चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति वहिद्धा चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति अज्झत्त-
वहिद्धा चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य
लोके अभिज्झादोमनस्सं, अज्झत्तं धम्मेषु धम्मामुपस्सी विहरति वहिद्धा
10 धम्मेषु धम्मामुपस्सी विहरति अज्झत्तवहिद्धा धम्मेषु धम्मामुपस्सी
विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ।

१. कायानुपस्सना

२. कथं च भिक्खु अज्झत्तं काये कायानुपस्सी विहरति ?

- इध भिक्खु अज्झत्तं कायं उद्धं पादतला अघो केसमत्यका तच्च-
परियन्तं पूरं नानप्पकारस्स असुचिनो पच्चवेक्खति - "अत्थि इमस्मि
15 काये केसा लोमा नखा दन्ता तच्चो मंसं न्हारु' अट्ठि' अट्ठिमिञ्जं' वक्कं
हृदयं यकनं किलोमकं पिहकं पप्फासं अन्तं अन्तगुणं उदरियं करोसं पित्तं
सेम्हं पुब्बो लोहितं सेदो मेदो अस्सु वसा खेळो सिङ्घाणिका लसिका
मुत्तं" ति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं^१
ववत्थपेति^२ । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वाव-
20 त्थितं ववत्थपेत्वा वहिद्धा काये चित्तं उपसंहरति ।

३. कथं च भिक्खु वहिद्धा काये कायानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु वहिद्धा कायं उद्धं पादतला अघो केसमत्यका तच्च-

१. न्हारु - सं०; न्हारु - स्या०, रो० । २. अट्ठी - स्या०, रो० । ३. अट्ठि-
मिञ्जा - सी०, रो० । ४. स्ववत्थितं - स्या०, एवमुपरि पि । ५. ववत्थपेति - स्या०,
एवमुपरि पि; ववत्थपेति - रो० ।

परियन्तं पूरं नानप्पकारस्स असुचिनो पच्चवेक्खति - “अत्थिस्स^१ काये केसा लोमा नखा दन्ता तचो मंसं न्हारु अट्ठि अट्ठिमिञ्जं वक्कं हृदयं यकनं किलोमकं पिहकं पप्फासं अन्तं अन्तगुणं उदरियं करीसं पित्तं सेम्हं पुब्बो लोहितं सेदो मेदो अस्सु वसा खेळो सिङ्घाणिका लसिका मुत्तं” ति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं 5
ववत्थपेति । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वावत्थितं ववत्थपेत्वा अञ्जत्तवहिद्धा काये चित्तं उपसंहरति ।

४. कथं च भिक्खु अञ्जत्तवहिद्धा काये कायानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु अञ्जत्तवहिद्धा कायं उद्धं पादतला अधो केसमत्थका तचपरियन्तं पूरं नानप्पकारस्स असुचिनो पच्चवेक्खति - “अत्थि 10
इमस्मि^२ काये केसा लोमा नखा दन्ता तचो मंसं न्हारु अट्ठि अट्ठिमिञ्जं वक्कं हृदयं यकनं किलोमकं पिहकं पप्फासं अन्तं अन्तगुणं उदरियं करीसं पित्तं सेम्हं पुब्बो लोहितं सेदो मेदो अस्सु वसा खेळो सिङ्घाणिका लसिका मुत्तं” ति । एवं भिक्खु अञ्जत्तवहिद्धा काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं । 15

५. अनुपस्सी ति । तत्थ कतमा अनुपस्सना ?

या पञ्जा पजानत्ता ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति “अनुपस्सना” । इमाय अनुपस्सनाय उपेतो होति समुपेतो उपागतो समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो^३ समन्नागतो । तेन वुच्चति “अनुपस्सी” ति । 20

६. विहरती ति । इरियति वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति विहरति । तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

७. आतापी ति । तत्थ कतमो^४ आतापो^५ ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो - अयं वुच्चति “आतापो” । इमिना आतापेन उपेतो होति समुपेतो उपागतो 25
समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो समन्नागतो । तेन वुच्चति “आतापी” ति ।

८. सम्पजानो ति । तत्थ कतमं सम्पजञ्जं ?

या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि

१. अत्थि इमस्मि - सी० । २. स्या०, रो० पीत्यकेमुत्तियि । ३. समुपपन्नो - स्या०, एकमुपरि पि । ४-५. कतमं आतापं - सी०; कतमं आतापं - स्या०, रो० । ५. इदं - सी०, स्या०, रो० ।

— इदं वुच्चति “सम्पजञ्जं” । इमिना सम्पजञ्जेन उपेतो होति समुपेतो उपागतो समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो समन्नागतो । तेन वुच्चति “सम्पजानो” ति ।

६. सतिमा ति । तत्थ कतमा सति ?

५ या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति — अयं वुच्चति “सति” । इमाय सतिया उपेतो होति समुपेतो उपागतो समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो समन्नागतो । तेन वुच्चति “सतिमा” ति ।

१०. विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ति । तत्थ कतमो लोको ?

१० स्वेव कायो लोको । पञ्च पि उपादानक्खन्वा लोको । अयं वुच्चति “लोको” ।

तत्थ कतमा अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो — अयं वुच्चति “अभिज्झा” ।

१५ तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्फस्सजं असातं दुक्खं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना — इदं वुच्चति “दोमनस्सं” ।

इति अयं च अभिज्झा इदं च दोमनस्सं इमम्हि लोके विनीता
२० होन्ति पटिविनीता सन्ता समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता अन्वत्यङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति “विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं” ति ।

२. वेदनानुपस्सना

११. कयं च भिक्खु अज्जत्तं वेदानामु वेदानानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु सुखं वेदनं वेदयमानो “सुखं वेदनं वेदयामी” ति
२५ पजानाति, दुक्खं वेदनं वेदयमानो “दुक्खं वेदनं वेदयामी” ति पजानाति, अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयमानो “अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयामी” ति पजानाति, सामिसं वा सुखं वेदनं वेदयमानो “सामिसं सुखं वेदनं वेदयामी” ति पजानाति, निरामिसं वा सुखं वेदनं वेदयमानो “निरामिसं सुखं वेदनं

वेदयामी" ति पजानाति, सामिसं वा दुक्खं वेदनं वेदयमानो "सामिसं दुक्खं वेदनं वेदयामी" ति पजानाति, निरामिसं वा दुक्खं वेदनं वेदयमानो "निरामिसं दुक्खं वेदनं वेदयामी" ति पजानाति, सामिसं वा अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयमानो "सामिसं अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयामी" ति पजानाति, निरामिसं वा अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयमानो "निरामिसं अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयामी" ति पजानाति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं ववत्थपेति । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वावत्थितं ववत्थपेत्वा बहिद्धा वेदनासु चित्तं उपसंहरति ।

१२. कथं च भिक्खु बहिद्धा वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति ? 10

इथ भिक्खु सुखं वेदनं वेदयमानं^१ "सुखं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, दुक्खं वेदनं वेदयमानं "दुक्खं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयमानं "अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, सामिसं वा सुखं वेदनं वेदयमानं "सामिसं सुखं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, निरामिसं वा सुखं वेदनं वेदयमानं "निरामिसं सुखं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, सामिसं वा दुक्खं वेदनं वेदयमानं "सामिसं दुक्खं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, निरामिसं वा दुक्खं वेदनं वेदयमानं "निरामिसं दुक्खं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, सामिसं वा अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयमानं "सामिसं अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयती" ति पजानाति, निरामिसं वा अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयमानं "निरामिसं अदुक्खमसुखं वेदनं वेदयती" ति पजानाति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं ववत्थपेति । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वावत्थितं ववत्थपेत्वा अज्झत्तबहिद्धा वेदनासु चित्तं उपसंहरति ।

१३. कथं च भिक्खु अज्झत्तबहिद्धा वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति ? 25

इथ भिक्खु सुखं वेदनं "सुखा वेदना" ति पजानाति, दुक्खं वेदनं "दुक्खा वेदना" ति पजानाति, अदुक्खमसुखं वेदनं "अदुक्खमसुखा वेदना" ति पजानाति, सामिसं वा^२ सुखं वेदनं "सामिसा सुखा वेदना" ति

१. वेदयमानं - मी०, रो०, एवमुपरि पि । २. स्या०, रो० पोत्यवेमु नरिय, एवमुपरि पि ।

पजानाति, निरामिसं वा सुखं वेदनं “निरामिसा सुखा वेदना” ति पजानाति, सामिसं वा दुःखं वेदनं “सामिसा दुःखा वेदना” ति पजानाति, निरामिसं वा दुःखं वेदनं “निरामिसा दुःखा वेदना” ति पजानाति, सामिसं वा अदुःखमसुखं वेदनं “सामिसा अदुःखमसुखा वेदना” ति पजानाति, निरामिसं वा अदुःखमसुखं वेदनं “निरामिसा अदुःखमसुखा वेदना” ति पजानाति । एवं भिक्खु अज्झत्तवहिद्धा वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ।

B. 204

R. 197

१४. अनुपस्सी ति ... पे०... विहरती ति ... पे०... आतापी ति ... पे०... सम्पजानो ति ... पे०... सतिमा ति ... पे०... विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ति । तत्थ कतमो लोको ?

सायेव वेदना लोको । पञ्च पि उपादानक्खग्घा लोको । अयं वुच्चति “लोको” ।

तत्थ कतमा अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति “अभिज्झा” ।

तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुःखं चेतोसम्फस्सजं असातं दुःखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा असाता दुःखा वेदना - इदं वुच्चति “दोमनस्सं” ।

इति अयं च अभिज्झा इदं च दोमनस्सं इमम्हि लोके विनीता होन्ति पटिविनीता सन्ता समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता अम्भत्यङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति “विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं” ति ।

३. चित्तानुपस्सना

१५. कथं च भिक्खु अज्झत्तं चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु सरागं वा चित्तं “सरागं मे चित्तं” ति पजानाति, वीतरागं वा चित्तं “वीतरागं मे चित्तं” ति पजानाति, सदोसं वा चित्तं “सदोसं मे चित्तं” ति पजानाति, वीतदोसं वा चित्तं “वीतदोसं मे चित्तं” ति पजानाति, समोहं वा चित्तं “समोहं मे चित्तं” ति पजानाति, वीतमोहं वा चित्तं “वीतमोहं मे चित्तं” ति पजानाति, सङ्घित्तं वा चित्तं “सङ्घित्तं

मे चित्तं" ति पजानाति, विक्खित्तं वा चित्तं "विक्खित्तं मे चित्तं" ति पजानाति, महग्गतं वा चित्तं "महग्गतं मे चित्तं" ति पजानाति, अमहग्गतं वा चित्तं "अमहग्गतं मे चित्तं" ति पजानाति, सउत्तरं वा चित्तं "सउत्तरं मे चित्तं" ति पजानाति, अनुत्तरं वा चित्तं "अनुत्तरं मे चित्तं" ति पजानाति, समाहितं वा चित्तं "समाहितं मे चित्तं" ति पजानाति, असमाहितं वा चित्तं "असमाहितं मे चित्तं" ति पजानाति, विमुत्तं वा चित्तं "विमुत्तं मे चित्तं" ति पजानाति, अविमुत्तं वा चित्तं "अविमुत्तं मे चित्तं" ति पजानाति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं ववत्थपेति । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वावत्थितं ववत्थपेत्वा बहिद्धा चित्ते चित्तं उपसंहरति ।

१६. कथं च भिक्खु बहिद्धा चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु सरागं वास्स चित्तं "सरागमस्स चित्तं" ति पजानाति, वीतरागं वास्स चित्तं "वीतरागमस्स चित्तं" ति पजानाति, सदोसं वास्स चित्तं "सदोसमस्स चित्तं" ति पजानाति, वीतदोसं वास्स चित्तं "वीतदोसमस्स चित्तं" ति पजानाति, समोहं वास्स चित्तं "समोहमस्स चित्तं" ति पजानाति, वीतमोहं वास्स चित्तं "वीतमोहमस्स चित्तं" ति पजानाति, सङ्घित्तं वास्स चित्तं "सङ्घित्तमस्स चित्तं" ति पजानाति, विक्खित्तं वास्स चित्तं "विक्खित्तमस्स चित्तं" ति पजानाति, महग्गतं वास्स चित्तं "महग्गतमस्स चित्तं" ति पजानाति, अमहग्गतं वास्स चित्तं "अमहग्गतमस्स चित्तं" ति पजानाति, सउत्तरं वास्स चित्तं "सउत्तरमस्स चित्तं" ति पजानाति, अनुत्तरं वास्स चित्तं "अनुत्तरमस्स चित्तं" ति पजानाति, समाहितं वास्स चित्तं "समाहितमस्स चित्तं" ति पजानाति, असमाहितं वास्स चित्तं "असमाहितमस्स चित्तं" ति पजानाति, विमुत्तं वास्स चित्तं "विमुत्तमस्स चित्तं" ति पजानाति, अविमुत्तं वास्स चित्तं "अविमुत्तमस्स चित्तं" ति पजानाति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं ववत्थपेति । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वावत्थितं ववत्थपेत्वा अज्झत्तवहिद्धा चित्ते चित्तं उपसंहरति ।

१७. कथं च भिक्षु अज्जत्तवहिद्धा चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति ?

इद्य भिक्षु सरागं वा चित्तं "सरागं चित्तं" ति पजानाति, वीतरागं वा चित्तं "वीतरागं चित्तं" ति पजानाति, सदोसं वा चित्तं "सदोसं चित्तं" ति पजानाति, वीतदोसं वा चित्तं "वीतदोसं चित्तं" ति पजानाति, समोहं वा चित्तं "समोहं चित्तं" ति पजानाति, वीतमोहं वा चित्तं "वीतमोहं चित्तं" ति पजानाति, सद्वित्तं वा चित्तं "सद्वित्तं चित्तं" ति पजानाति, विक्खित्तं वा चित्तं "विक्खित्तं चित्तं" ति पजानाति, महग्गतं वा चित्तं "महग्गतं चित्तं" ति पजानाति, अमहग्गतं वा चित्तं "अमहग्गतं चित्तं" ति पजानाति, सउत्तरं वा चित्तं "सउत्तरं चित्तं" ति पजानाति, अनुत्तरं वा चित्तं "अनुत्तरं चित्तं" ति पजानाति, समाहितं वा चित्तं "समाहितं चित्तं" ति पजानाति, असमाहितं वा चित्तं "असमाहितं चित्तं" ति पजानाति, विमुत्तं वा चित्तं "विमुत्तं चित्तं" ति पजानाति, अविमुत्तं वा चित्तं "अविमुत्तं चित्तं" ति पजानाति । एवं भिक्षु अज्जत्तवहिद्धा चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ।

१८. अनुपस्सी ति ... पे०... विहरती ति ... पे०... आतापी ति ... पे०... सम्पजानो ति ... पे०... सतिमा ति ... पे०... विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ति । तत्थ कतमो लोको ?

तं येव चित्तं लोको । पञ्च पि उपादानक्खन्वा लोको - अयं वुच्चति "लोको" ।

तत्थ कतमा अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति "अभिज्झा" ।

तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्फस्सजं असातं दुक्खं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दोमनस्सं" ।

इति अयं च अभिज्झा इदं च दोमनस्सं इमहि लोके विनीता होन्ति पटिविनीता सन्ता समिता वूपसन्ता अत्थङ्गता अम्भत्थङ्गता

अपिप्ता व्यपिप्ता सोसिता-विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्यति “विनेय्य लोके अभिज्ञादोमनस्स” ति ।

४. धम्मानुपस्सना

१६. कथं च भिक्खु अज्झत्तं धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु सन्तं वा अज्झत्तं कामच्छन्दं “अत्थि मे अज्झत्तं कामच्छन्दो” ति पजानाति, असन्तं वा अज्झत्तं कामच्छन्दं “नत्थि मे अज्झत्तं कामच्छन्दो” ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स पहानं होति तं च पजानाति, यथा च पहीनस्स कामच्छन्दस्स आयति अनुप्पादो होति तं च पजानाति । सन्तं वा अज्झत्तं व्यापादं ... पे०... सन्तं वा वा अज्झत्तं थीनमिद्धं^१ ... पे०... सन्तं वा अज्झत्तं उद्धच्चकुक्कुच्चं ... पे०... सन्तं वा अज्झत्तं विचिकिच्छं “अत्थि मे अज्झत्तं विचिकिच्छा” ति पजानाति, असन्तं वा अज्झत्तं विचिकिच्छं “नत्थि मे अज्झत्तं विचिकिच्छा” ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नाय विचिकिच्छाय उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नाय विचिकिच्छाय पहानं होति तं च पजानाति, यथा च पहीनाय विचिकिच्छाय आयति अनुप्पादो होति तं च पजानाति ।

सन्तं वा अज्झत्तं सतिसम्बोज्झङ्गं “अत्थि मे अज्झत्तं सतिसम्बोज्झङ्गो” ति पजानाति, असन्तं वा अज्झत्तं सतिसम्बोज्झङ्गं “नत्थि मे अज्झत्तं सतिसम्बोज्झङ्गो” ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स सतिसम्बोज्झङ्गस्स उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स सतिसम्बोज्झङ्गस्स भावनाय^२ पारिपूरी^३ होति तं च पजानाति, सन्तं वा अज्झत्तं धम्मविचयसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा अज्झत्तं विरियसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा अज्झत्तं पीतिसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा अज्झत्तं पस्सद्विसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा अज्झत्तं समाधिसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा अज्झत्तं उपेक्खासम्बोज्झङ्गं “अत्थि मे अज्झत्तं उपेक्खासम्बोज्झङ्गो” ति पजानाति, असन्तं वा अज्झत्तं उपेक्खासम्बोज्झङ्गं “नत्थि मे अज्झत्तं उपेक्खासम्बोज्झङ्गो” ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स उपेक्खासम्बोज्झङ्गस्स उप्पादो होति तं च पजानाति,

१. धिगगिद्ध - म० । २-३. भावनापारिपूरी - स्या०; भावनापारिपूरी - री० ।

यथा च उप्पन्नस्स उपेक्खासम्बोज्झस्स भावनाय पारिपूरी होति तं च पजानाति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं ववत्थपेति । सो तं निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वावत्थितं ववत्थपेत्वा वहिद्धा धम्मेषु चित्तं उपसंहरति ।

- 5 २०. कथं च भिक्खु वहिद्धा धम्मेषु धम्मानुपस्सी विहरति ?
इध भिक्खु सन्तं वास्स कामच्छन्दं "अत्थिस्स कामच्छन्दो" ति पजानाति, असन्तं वास्स कामच्छन्दं "नत्थिस्स कामच्छन्दो" ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स पहानं होति तं च पजानाति, यथा च पहीनस्स कामच्छन्दस्स आर्याति अनुप्पादो होति तं च पजानाति ।
10 सन्तं वास्स व्यापादं ... पे०... सन्तं वास्स थीनमिदं ... पे०... सन्तं वास्स उद्धच्चकुक्कुच्चं ... पे०... सन्तं वास्स विचिकिच्छं "अत्थिस्स विचिकिच्छा" ति पजानाति, असन्तं वास्स विचिकिच्छं "नत्थिस्स विचिकिच्छा" ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नाय विचिकिच्छाय उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नाय विचिकिच्छाय पहानं होति तं च पजानाति, यथा च पहीनाय विचिकिच्छाय आर्याति अनुप्पादो होति तं च पजानाति ।

सन्तं वास्स सतिसम्बोज्झं "अत्थिस्स सतिसम्बोज्झो" ति पजानाति, असन्तं वास्स सतिसम्बोज्झं "नत्थिस्स सतिसम्बोज्झो" ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स सतिसम्बोज्झस्स उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स सतिसम्बोज्झस्स भावनाय पारिपूरी होति तं च पजानाति । सन्तं वास्स धम्मविचयसम्बोज्झं ... पे०... सन्तं वास्स विरियसम्बोज्झं ... पे०... सन्तं वास्स पीतिसम्बोज्झं ... पे०... सन्तं वास्स पस्सद्विसम्बोज्झं ... पे०... सन्तं वास्स समाधिसम्बोज्झं ... पे०... सन्तं वास्स उपेक्खासम्बोज्झं "अत्थिस्स उपेक्खासम्बोज्झो" ति पजानाति, असन्तं वास्स उपेक्खासम्बोज्झं "नत्थिस्स उपेक्खासम्बोज्झो" ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स उपेक्खासम्बोज्झस्स उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स उपेक्खासम्बोज्झस्स भावनाय पारिपूरी होति तं च पजानाति । सो तं

निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वावत्थितं ववत्थपेति । सो तं
निमित्तं आसेवित्वा भावेत्वा बहुलीकरित्वा स्वावत्थितं ववत्थपेत्वा
अज्झत्तवहिद्धा धम्मेषु चित्तं उपसंहरति ।

२१. कथं च भिक्खु अज्झत्तवहिद्धा धम्मेषु धम्मानुपस्सी
विहरति ?

इध भिक्खु सन्तं वा कामच्छन्दं “अत्थि कामच्छन्दो” ति पजा-
नाति, असन्तं वा कामच्छन्दं “नत्थि कामच्छन्दो” ति पजानाति, यथा
च अनुप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च
उप्पन्नस्स कामच्छन्दस्स पहानं होति तं च पजानाति, यथा च पहीनस्स
कामच्छन्दस्स आर्यति अनुप्पादो होति तं च पजानाति । सन्तं वा
व्यापादं^१ ... पे०... सन्तं वा थीनमिद्धं ... पे०... सन्तं वा उद्धच्चकुक्कुच्चं
... पे०... सन्तं वा विचिकिच्छं “अत्थि विचिकिच्छा” ति पजानाति,
असन्तं वा विचिकिच्छं “नत्थि विचिकिच्छा” ति पजानाति, यथा च
अनुप्पन्नाय विचिकिच्छाय उप्पादो होति तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नाय
विचिकिच्छाय पहानं होति तं च पजानाति, यथा च पहीनाय विचि-
किच्छाय आर्यति अनुप्पादो होति तं च पजानाति ।

सन्तं वा सतिसम्बोज्झङ्गं “अत्थि सतिसम्बोज्झङ्गो” ति पजा-
नाति, असन्तं वा सतिसम्बोज्झङ्गं “नत्थि सतिसम्बोज्झङ्गो” ति पजा-
नाति, यथा च अनुप्पन्नस्स सतिसम्बोज्झङ्गस्स उप्पादो होति तं च पजा-
नाति, यथा च उप्पन्नस्स सतिसम्बोज्झङ्गस्स भावनाय पारिपूरी होति
तं च पजानाति । सन्तं वा धम्मविचयसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा
विरियसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा पीतिसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं
वा पस्सद्विसम्बोज्झङ्गं ... पे०... सन्तं वा समाधिसम्बोज्झङ्गं ... पे०...
सन्तं वा उपेक्खासम्बोज्झङ्गं “अत्थि उपेक्खासम्बोज्झङ्गो” ति पजा-
नाति, असन्तं वा उपेक्खासम्बोज्झङ्गं “नत्थि उपेक्खासम्बोज्झङ्गो”
ति पजानाति, यथा च अनुप्पन्नस्स उपेक्खासम्बोज्झङ्गस्स उप्पादो होति
तं च पजानाति, यथा च उप्पन्नस्स उपेक्खासम्बोज्झङ्गस्स भावनाय
पारिपूरी होति तं च पजानाति । एवं भिक्खु अज्झत्तवहिद्धा धम्मेषु

धम्मानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्ज्ञादोमनस्सं ।

२२. अनुपस्सी ति । तत्थ कतमा अनुपस्सना ?

या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि -

५ अयं वुच्चति अनुपस्सना । इमाय अनुपस्सनाय उपेतो होति समुपेतो उपागतो समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो समन्नागतो । तेन वुच्चति “अनुपस्सी” ति ।

२३. विहरती ति । इरियति^१ वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति विहरति । तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

१० २४. आतापी ति । तत्थ कतमो^३ आतापो^३ ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो - अयं^४ वुच्चति “आतापो” । इमिना आतापेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “आतापी” ति ।

२५. सम्पजानो ति । तत्थ कतमं सम्पजञ्जं ?

१५ या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति “सम्पजञ्जं” । इमिना सम्पजञ्जेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “सम्पजानो” ति ।

B. 210

२६. सतिमा ति । तत्थ कतमा सति ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति - अयं वुच्चति “सति” ।

२० इमाय सतिया उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “सतिमा” ति ।

२७. विनेय्य लोके अभिज्ज्ञादोमनस्सं ति । तत्थ कतमो लोको ?

२५ तेव धम्मा लोको । पञ्च पि उपादानकखन्धा लोको । अयं वुच्चति “लोको” ।

तत्थ कतमा अभिज्ज्ञा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति “अभिज्ज्ञा” ।

१. ममुपपयो - स्या०; ममुप्ययो - रो० । २. इरियति - सी० । ३-३. कतमं आतापं - सी०; कतमं आतापं - स्या०, रो० । ४. इदं - सी०, स्या०, रो० ।

तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्फस्सजं असातं^१
दुक्खं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना -- इदं वुच्चति
“दोमनस्सं” ।

इति अयं च अभिज्झा इदं च दोमनस्सं इमम्हि लोके विनीता 5
होन्ति पटिविनीता सन्ता समिता वूपसन्ता अत्थङ्गता अब्भत्थङ्गता
अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति
“विनेरय लोके अभिज्झादोमनस्सं” ति ।

१२. अभिधम्मभाजनीयं

२८. चत्तारो सतिपट्टाना - इध भिक्खु काये कायानुपस्सी
विहरति, वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति, चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति, 10
धम्मेषु धम्मानुपस्सी विहरति ।

२९. कथं च भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोक्कुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगार्मि दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं^२ दन्धा- 15
भिज्जं काये कायानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति
सतिसम्बोज्जङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति “सतिपट्टानं” ।
अवसेसा धम्मा सतिपट्टानसम्पयुत्ता ।

३०. कथं च भिक्खु वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोक्कुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं 20
अपचयगार्मि दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं :
दन्धाभिज्जं वेदनासु वेदनानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति
सम्मासति सतिसम्बोज्जङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति
सतिपट्टानं । अवसेसा धम्मा सतिपट्टानसम्पयुत्ता । 25

१. आसातं - सी० । २. दुक्खपटिपदं - सी०, स्या०, से० ।

३१. कथं च भिक्खु चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोक्कुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगार्मि दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
5 भिञ्जं चित्ते चित्तानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति
सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "सतिपट्टानं" ।
अवसेसा धम्मा सतिपट्टानसम्पयुत्ता ।

३२. कथं च भिक्खु धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोक्कुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
10 अपचयगार्मि दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं धम्मेसु धम्मानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति
सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "सतिपट्टानं" ।
अवसेसा धम्मा सतिपट्टानसम्पयुत्ता ।

15 ३३. तत्थ कतमं सतिपट्टानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोक्कुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
; अपचयगार्मि दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं धम्मेसु धम्मानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति
20 सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "सतिपट्टानं" ।
अवसेसा धम्मा सतिपट्टानसम्पयुत्ता ।

३४. चत्तारो सतिपट्टाना - इध भिक्खु काये कायानुपस्सी
विहरति, वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति, चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति,
धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति ।

३५. कथं च भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोक्कुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगार्मि दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे
30 धम्मा कुसला । तस्सेव लोक्कुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता

विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जतं काये कायानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — इदं वुच्चति “सतिपट्टानं” । अवसेसा धम्मा सतिपट्टानसम्पयुत्ता ।

३६. कथं च भिक्खु वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति ? 5

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जतं वेदनासु वेदनानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — इदं वुच्चति “सतिपट्टानं” । अवसेसा धम्मा सतिपट्टानसम्पयुत्ता । 10

३७. कथं च भिक्खु चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति ? 15

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जतं चित्ते चित्तानुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — इदं वुच्चति “सतिपट्टानं” । अवसेसा धम्मा सतिपट्टानसम्पयुत्ता । 20

३८. कथं च भिक्खु धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति ? 25

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता 30

विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जतं धम्मेषु धम्मामनुपस्सी, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "सतिपट्टानं" । अत्रसेसा धम्मा सतिपट्टानसम्पयुत्ता ।

५ ३९. तत्थ कतमं सतिपट्टानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे
10 धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जतं, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "सतिपट्टानं" । अत्रसेसा धम्मा सतिपट्टानसम्पयुत्ता ।

६।

— ० —

§ ३. पञ्हापुच्छकं

15 ४०. चत्तारो सतिपट्टाना - इध भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं,
3 वेदनासु वेदानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं, चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं, धम्मेषु धम्मामनुपस्सी विहरति
20 आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं ।

४१. चतुन्नं सतिपट्टानानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुषकमेन

४२. सिया कुसला, सिया अव्याकता^१ । सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । सिया

विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा । अनुपादिन्नअनुपादानिया । असङ्घि-
 लिट्ठअसङ्घिलेसिका । सिया सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्क-
 विचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा । सिया पीतिसहगता, सिया
 सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता । नेवं दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा ।
 नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका । सिया अपचयगामिनो, सिया 5
 नेवाचयगामिनापचयगामिनो । सिया सेक्खा, सिया असेक्खा । अप्पमाणा ।
 अप्पमाणारम्मणा । पणीता । सिया सम्मतनियता, सिया अनियता ।
 न^१ मग्गारम्मणा, सिया मग्गहेतुका, सिया मग्गाधिपतिनो, सिया न
 वत्तव्वा मग्गहेतुका ति पि, मग्गाधिपतिनो ति पि । सिया उप्पन्ना,
 सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो । सिया^२ अतीता^३, सिया अनागता, 10
 सिया पच्चुप्पन्ना । न वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि, अनागतारम्मणा
 ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा ति पि । सिया अज्झत्ता, सिया
 वहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा । वहिद्धारम्मणा । अनिदस्सन-
 अप्पटिघा ।

२. बुक्कमातिफानुक्कमेन

४३. न हेतू । सहेतुका । हेतुसम्पयुत्ता । न वत्तव्वा हेतू चैव 15
 सहेतुका चा ति, सहेतुका चैव न च हेतू । न वत्तव्वा हेतू चैव हेतुसम्पयुत्ता
 चा ति, हेतुसम्पयुत्ता चैव न च हेतू । न हेतू सहेतुका ।

४४. सप्पच्चया । सङ्खता । अनिदस्सना । अप्पटिघा । अरूपा ।
 लोकुत्तरा । केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या । नो आसवा ।
 अनासवा । आसवविप्पयुत्ता । न वत्तव्वा आसवा चैव सासवा चा ति पि, 20
 सासवा चैव नो च आसवा ति पि । न वत्तव्वा आसवा चैव आसवसम्पयुत्ता
 चा ति पि, आसवसम्पयुत्ता चैव नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुत्ता ।
 अनासवा । नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा ... पे०...
 नो थोगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा ... पे०... सारम्मणा ।
 नो चित्ता । चेतसिका । चित्तसम्पयुत्ता । चित्तसंसद्धा । चित्तसमुद्धाना । 25
 चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो । चित्तसंसद्धसमुद्धाना । चित्तसंसद्धसमु-
 द्धानसहभुनो । चित्तसंसद्धसमुद्धानानुपरिवत्तिनो । बाहिरा । नो उपादा ।

अनुपादिन्ना । नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... न दस्सनेन
पहातव्वा, न भावनाय पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न
भावंनाय पहातव्वहेतुका ।

४५. सिया सवितक्का, सिया अवितक्का । सिया सविचारा,
5 सिया अविचारा । सिया सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका । सिया
पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता । मिया सुखसहगता, सिया न
सुखसहगता । सिया उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खासहगता । न
कामावचरा । न रूपावचरा । न अरूपावचरा । अपरियापन्ना । सिया
निय्यानिका, सिया अनिय्यानिका । सिया नियता, सिया अनियता ।
10 अनुत्तरा । अरणा ति ।

सतिपट्टानविमङ्गो निट्ठितो ।

८. सम्पपधानविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. चत्तारो सम्पपधाना - इध भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं 5 आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोत्ताय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ।

२. कथं च भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति 10 पदहति ? तत्थ कतमे अनुप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा ?

तीणि अकुसलमूलानि - लोभो, दोसो, मोहो । तदेकट्ठा च किलेसा । तंसम्पयुत्तो वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, विञ्जाणक्खन्धो, तंसमुट्ठानं कायकम्मं वचीकम्मं मनोकम्मं - इमे 15 वुच्चन्ति "अनुप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा" । इति इमेसं अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ।

३. छन्दं जनेती ति । तत्थ कतमो छन्दो ?

यो छन्दो छन्दिकता^१ कत्तुकम्यता कुसलो धम्मच्छन्दो - अयं वुच्चति "छन्दो" । इमं छन्दं जनेति सञ्जनेति उट्ठपेति^२ समुट्ठपेति^३ 20 निव्वत्तेति अभिनिव्वत्तेति । तेन वुच्चति "छन्दं जनेती" ति ।

४. वायमती ति । तत्थ कतमो वायामो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो - अयं वुच्चति "वायामो" । इमिना वायामेन उपेतो होति समुपेतो उपागतो समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो समन्नागतो । तेन वुच्चति "वायमती" ति । 25

१. छन्दीरुता - स्था० । २-३. उट्ठपेति समुट्ठपेति - स्था०, एवमुपरिपि ।

B. 217

५. विरियं आरभती ति । तत्थ कतमं विरियं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो — इदं वुच्चति “विरियं” । इमं विरियं आरभति समारभति आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तेन वुच्चति “विरियं आरभती” ति ।

६. चित्तं पग्गण्हाती ति । तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु — इदं वुच्चति “चित्तं” । इमं चित्तं पग्गण्हाति सम्पग्गण्हाति उपत्यम्भेति पच्चुपत्यम्भेति । तेन वुच्चति “चित्तं पग्गण्हाती” ति ।

७. पदहती ति । तत्थ कतमं पधानं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो — इदं वुच्चति “पधानं” । इमिना पधानेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “पदहती” ति ।

८. कथं च भिक्खु उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ?

१५ तत्थ कतमे उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा ?

तीणि अकुसलमूलानि — लोभो, दोसो, मोहो । तदेकद्वया च किलेसा । तंसम्पयुत्तो वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, विञ्जाणक्खन्धो, तंसमुद्धानं कायकम्मं वचीकम्मं मनोकम्मं — इमे वुच्चन्ति “उप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा” । इति इमेसं उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ।

९. छन्दं जनेती ति । तत्थ कतमो छन्दो ?

यो छन्दो छन्दिकता कत्तुकम्पता कुसलो धम्मच्छन्दो — अयं वुच्चति “छन्दो” । इमं छन्दं जनेति सञ्जनेति उट्टुपेति समुट्टुपेति निव्वत्तेति अभिनिव्वत्तेति । तेन वुच्चति “छन्दं जनेती” ति ।

१०. वायमती ति । तत्थ कतमो वायामो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो — अयं वुच्चति “वायामो” । इमिना वायामेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “वायमती” ति ।

११. विरियं आरभती ति । तत्थ कतमं विरियं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो -- इदं वुच्चति "विरियं" । इमं विरियं आरभति समारभति आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तेन वुच्चति "विरियं आरभती" ति ।

१२. चित्तं पग्गण्हाती ति । तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु -- इदं वुच्चति "चित्तं" । इमं चित्तं पग्गण्हाति सम्पग्गण्हाति उपत्यम्भेति पच्चुपत्यम्भेति । तेन वुच्चति "चित्तं पग्गण्हाती" ति ।

१३. पदहती ति । तत्थ कतमं पधानं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो -- इदं वुच्चति "पधानं" । इमिना पधानेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति "पदहती" ति ।

१४. कथं च भिक्खु अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ? तत्थ कतमे अनुप्पन्ना कुसला धम्मा ?

तीणि कुसलमूलानि -- अलोभो, अदोसो, अमोहो । तंसम्पयुत्तो वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, विञ्जाणक्खन्धो । तंसमुद्धानं कायकम्मं, वचीकम्मं, मनोकम्मं -- इमे वुच्चन्ति "अनुप्पन्ना कुसला धम्मा" । इति इमेसं अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ।

१५. छन्दं जनेती ति ... पे०... वायमतो ति ... पे०... विरियं आरभती ति ... पे०... चित्तं पग्गण्हाती ति ... पे०... पदहती ति । तत्थ कतमं पधानं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो -- इदं वुच्चति "पधानं" । इमिना पधानेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति "पदहती" ति ।

१६. कथं च भिक्खु उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मो-साय भिय्योभावाय वेपुल्लाच भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति

विरियं आरभति चित्तं पगगण्हाति पदहति ? तस्य कतमे उप्पन्ना कुसला धम्मा ?

तीणि कुसलमूलानि - अलोभो, अदोसो, अमोहो । तंसम्पयुत्तो वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सद्धारक्खन्धो, विञ्जाणक्खन्धो, तंसमु-
 5 ट्ठानं कायकम्मं वचीकम्मं मनोकम्मं - इमे वुच्चन्ति "उप्पन्ना कुसलां धम्मा" । इति इमेसं उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगगण्हाति पदहति ।

१७. ठितिया ति । या ठिति सो असम्मोसो, यो असम्मोसो
 10 सो भिय्योभावो, यो भिय्योभावो तं वेपुल्लं, यं वेपुल्लं सा भावना, या भावना सा पारिपूरी' ।

१८. छन्दं जनेती ति ... पे०... वायमती ति ... पे०... विरियं आरभती ति ... पे०... चित्तं पगगण्हाती ति ... पे०... पदहती ति । तस्य कतमं पधानं ?

15 यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो - इदं वुच्चति "पधानं" । इमिना पधानेन उपेतो होति ... पे०... ससंमन्नागतो । तेन वुच्चति "पदहती" ति ।

§ २. अभिधम्मभाज्जीयं

R. 211

१९. चत्तारो सम्मप्पघाना - इध भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति
 20 चित्तं पगगण्हाति पदहति, उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पधानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगगण्हाति पदहति, अनु-
 प्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगगण्हाति पदहति, उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय
 भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति
 25 विरियं आरभति चित्तं पगगण्हाति पदहति ।

२०. कथं च भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं

अनुष्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोक्कुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा- 5
भिञ्जं, तस्मिं समये अनुष्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुष्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ।

२१. छन्दं जनेती ति । तत्थ कतमो छन्दो ?

यो छन्दो छन्दिकता कत्तुकम्यता कुसलो धम्मच्छन्दो - अयं वुच्चति "छन्दो" । इमं छन्दं जनेति सज्जनेति उट्टुपेति समुट्टुपेति 10
निव्वत्तेति अभिनिव्वत्तेति । तेन वुच्चति "छन्दं जनेती" ति ।

२२. वायमती ति । तत्थ कतमो वायामो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "वायामो" ।
इमिना वायामेन उपेतो होति समुपेतो उपागतो समुपागत्तो उपपत्तो 15
सम्पत्तो समन्नागतो । तेन वुच्चति "वायमती" ति ।

२३. विरियं आरभती ति । तत्थ कतमं विरियं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "विरियं" । इमं
विरियं आरभति समारभति आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तेन 20
वुच्चति "विरियं आरभती" ति ।

२४. चित्तं पग्गण्हाती ति । तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविज्जाणघातु - इदं
वुच्चति "चित्तं" । इमं चित्तं पग्गण्हाति सम्पग्गण्हाति उपत्थम्भेति
पच्चुपत्थम्भेति । तेन वुच्चति "चित्तं पग्गण्हाती" ति । 25

२५. पदहती ति । तत्थ कतमं सम्मप्पधानं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "सम्मप्पधानं" ।
अवसेसा धम्मा सम्मप्पधानसम्पयुत्ता ।

२६. कथं च भिक्खु उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं
पहानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति
पदहति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, तस्मिं समये उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय
छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ।

२७. छन्दं जनेती ति ... पे०... वायमती ति ... पे०... विरियं
आरभती ति ... पे०... चित्तं पग्गण्हाती ति ... पे०... पदहती ति । तत्थ
कतमं सम्मप्पघानं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "सम्मप्पघानं" ।
अवसेसा धम्मा सम्मप्पघानसम्पयुत्ता ।

२८. कथं च भिक्खु अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय
छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, तस्मिं समये अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति
वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ।

R. 213

२९. छन्दं जनेती ति ... पे०... वायमती ति ... पे०... विरियं
आरभती ति ... पे०... चित्तं पग्गण्हाती ति ... पे०... पदहती ति । तत्थ
कतमं सम्मप्पघानं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "सम्मप्पघानं" ।
अवसेसा धम्मा सम्मप्पघानसम्पयुत्ता ।

३०. कथं च भिक्खु उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मो-
साय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति
विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगार्मिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये उप्पन्नानं कुसलानं धम्मनं ठितिया असम्मोसाय
भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति 5
विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति ।

३१. ठितिया ति । या ठिति सो असम्मोसो, यो असम्मोसो
सो भिय्योभावो, यो भिय्योभावो तं वेपुल्लं, यं वेपुल्लं सा भावना, या
भावना सा पारिपूरी ।

३२. छन्दं जनेती ति । तत्थ कतमो छन्दो ?

10

यो छन्दो छन्दिकता कत्तुकम्यता कुसलो धम्मच्छन्दो - अयं
वुच्चति "छन्दो" । इमं छन्दं जनेति सञ्जनेति उट्टुपेति समुट्टुपेति
निव्वत्तेति अभिनिव्वत्तेति । तेन वुच्चति "छन्दं जनेती" ति ।

३३. वायमती ति । तत्थ कतमो वायामो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय- 15
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "वायामो" ।
इमिना वायामेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति
"वायमती" ति ।

३४. विरियं आरभती ति । तत्थ कतमं विरियं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय- 20
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - इदं वुच्चति "विरियं" । इमं
विरियं आरभति समारभति आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तेन
वुच्चति "विरियं आरभती" ति ।

३५. चित्तं पग्गण्हाती ति । तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं 25
वुच्चति "चित्तं" । इमं चित्तं पग्गण्हाति सम्पग्गण्हाति उपत्यम्भेति
पच्चुपत्यम्भेति । तेन वुच्चति "चित्तं पग्गण्हाती" ति ।

३६. पदहती ति । तत्थ कतमं सम्मप्यधानं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो पे० सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्ग मग्गपरियापन्न - इद वुच्चति "सम्मप्पधान" ।
अवसेसा धम्मा सम्मप्पधानसम्पयुत्ता ।

३७ तत्थ कतम सम्मप्पधान ?

- 5 इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तर ज्ञान भावेति नित्यानिक
अपचयगामिं दिट्ठिगतान पहाणाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि पे० पठम ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपद दन्वा-
भिञ्ज, यो तस्मिं समये चेतसिको विरियारम्भो पे० सम्मावायामो
विरियसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्ग मग्गपरियापन्न - इद वुच्चति "सम्म-
10 प्पधान" । अवसेसा धम्मा सम्मप्पधानसम्पयुत्ता ।

—०—

§ ३ पञ्हापुच्छकं

- B 223 ३८ चत्तारो सम्मप्पधाना - इध भिक्खु अनुप्पन्नान पापकान
अकुसलान धम्मान अनुप्पादाय छन्द जनेति वायमति विरिय आरभति
चित्त पग्गण्हाति पदहति, उप्पन्नान पापकान अकुसलान धम्मान पहाणाय
पे० अनुप्पन्नान कुसलान धम्मान उप्पादाय पे० उप्पन्नान
15 कुसलान धम्मान टितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय
पारिपूरिया छन्द जनेति वायमति विरिय आरभति चित्त पग्गण्हाति
पदहति ।

३९ चतुन्न सम्मप्पधानान कति कुसला, कति अकुसला, कति
अव्याकता पे० कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमात्तिकानुक्कमेन

- 20 ४० कुसलायेव । सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया
R 215 अद्रुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । विपाकधम्मधम्मा । अनुपादिन्न-
अनुपादानिया । असङ्किलिट्ठअसङ्किलेसिका । सिया सवितक्क-
सविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा ।
सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता । नेव
25 दस्सनेन न भावनाय प्रहातव्वा । नेव दस्सनेन न भावनाय प्रहातव्व-
हेतुका । अपचयगामिनो । सेक्खा । अप्पमाणा । अप्पमाणारम्मणा ।
पणीता । सम्मत्तनियता । न मग्गारम्मणा, मग्गहेतुका, सिया मग्गा-

पतिनो, सिया न वत्तव्वा मग्गाधिपतिनो ति । सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, न वत्तव्वा उप्पादिनो ति । सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । न वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि, अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा ति पि । सिया अज्जत्ता, सिया वहिद्धा, सिया अज्जत्तवहिद्धा । वहिद्धारम्मणा । अनिदस्सनअप्पटिघा । 5

२. दुक्कमातिकानुक्कमेन

४१. न हेतू । सहेतुका । हेतुसम्पयुत्ता । न वत्तव्वा हेतू चेव सहेतुका चा ति, सहेतुका चेव न च हेतू । न वत्तव्वा हेतू चेव हेतुसम्पयुत्ता चा ति, हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू । न हेतू सहेतुका ।

४२. सप्पच्चया । सङ्खता । अनिदस्सना । अप्पटिघा । अरूपा । लोकुत्तरा । केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या । नो आसवा । 10
अनासवा । आसवविप्पयुत्ता । न वत्तव्वा आसवा चेव सासवा चा ति पि, सासवा चेव नो च आसवा ति पि । न वत्तव्वा आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता चा ति पि, आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुत्ता । अनासवा । नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा ... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा 15
... पे०... सारम्मणा । नो चित्ता । चेतसिका । चित्तसम्पयुत्ता । चित्तसंसट्ठा । चित्तसमुट्ठाना । चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो । चित्तसंसट्ठसमुट्ठाना । चित्तसंसट्ठसमुट्ठानसहभुनो । चित्तसंसट्ठसमुट्ठानानुपरिवत्तिनो । बाहिरा । नो उपादा । अनुपादिन्ना । नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... न दस्सनेन पहातव्वा । न भावनाय 20
पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

४३. सिया सवितवका, सिया अवितवका । सिया सविचारा, सिया अविचारा । सिया सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका । सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता । सिया सुखसहगता, सिया न सुखसहगता । सिया उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खासहगता । न 25
कामावचरा । न रूपावचरा । न अरूपावचरा । अपरियापन्ना । निय्यानिका । नियता । अनुत्तरा । अरणा ति ।

सम्मपघानविमङ्गो निट्ठितो ।

६. इद्धिपादविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. चत्तारो इद्धिपादा - इव भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्खार-
समन्नागतं इद्धिपादं भावेति, विरियसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धि-
पादं भावेति, चित्तसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं भावेति,
वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं भावेति ।

१. छन्दिद्धिपादो

२. कथं च भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं
भावेति ?

छन्दं चे भिक्खु अविपतिं करित्वा लभति समाधिं, लभति
चित्तस्सेकम्गतं - अयं वुच्चति "छन्दसमाधि" । सो अनुप्पन्नानं पापकानं
अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति
चित्तं पग्गण्हाति पदहति, उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय
छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, अनु-
प्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति
चित्तं पग्गण्हाति पदहति, उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय
भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति
विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इमे वुच्चन्ति "पधान-
सङ्खारा" । इति अयं च छन्दसमाधि, इमे च पधानसङ्खारा । तदेकञ्चं
अभिसञ्ज्जहित्वा अभिसङ्घिपित्वा छन्दसमाधिपधानसङ्खारो त्वेव सङ्खयं
गच्छति ।

३. तत्थ कतमो छन्दो ? यो छन्दो छन्दिकत्ता कत्तुकम्पता
कुसलो धम्मच्छन्दो - अयं वुच्चति "छन्दो" ।

तत्थ कतमो समाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति अवट्ठिति अविसाहारो अविक्खेपो
अविसाहट्ठमानसता समयो समाधिन्द्रियं समाधिबलं सम्मासमाधि - अयं
वुच्चति "समाधि" ।

तत्थ कतमो पधानसङ्कारो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो निक्कमो^१ परक्कमो उय्यामो वायामो उस्साहो उस्सोब्धी थामो ठिति^२ असिथिलपरक्कमता अनिक्खत्तछन्दता अनिक्खत्तधुरता धुरसम्पग्गाहो विरियं विरियिन्द्रियं विरियबलं सम्मा-
वायामो - अयं वुच्चति "पधानसङ्कारो" । इति इमिना च छन्देन, 5
इमिना च समाधिना, इमिना च पधानसङ्कारेण उपेतो होति समुपेतो
उपागतो समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो समन्नागतो । तेन वुच्चति "छन्द-
समाधिपधानसङ्कारसमन्नागतो" ति ।

४. इद्धी ति । या तेसं धम्मानं इद्धि समिद्धि इज्जना समिज्जना
लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा । 10

इद्धिपादो ति । तथाभूतस्स वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो,
सङ्कारक्खन्धो, विञ्जाणक्खन्धो ।

इद्धिपादं भावेती ति । ते धम्मे आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।
तेन वुच्चति "इद्धिपादं भावेती" ति ।

२. विरियिद्धिपादो

५. कथं च भिक्खु विरियसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं इद्धि- 15
पादं भावेति ?

विरियं चे भिक्खु अधिपत्तिं करित्वा लभति समाधिं लभति
चित्तस्सोकगतं - अयं वुच्चति "विरियसमाधि" । सो अनुपपन्नानं पापकानं
अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति
चित्तं पग्गह्हाति पदह्ति, उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय 20
... पे०... अनुपपन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय ... पे०... उप्पन्नानं
कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय
पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गह्हाति
पदह्ति । इमे वुच्चन्ति "पधानसङ्कारा" । इति अयं च विरियसमाधि,
इमे च पधानसङ्कारा; तदेकज्जं अभिसञ्चूहित्वा अभिसद्धिपित्वा 25
विरियसमाधिपधानसङ्कारो त्वेव सङ्गच्छं गच्छति ।

६. तत्थ कतमं विरियं ?

१. निग्गमो - ती० । २. पित्ति - ती०, रमा० ।

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०.. सम्मावायामो - इदं
वुच्चति "विरियं" ।

तत्थ कतमो समाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति अवट्ठिति अविहाहारो अविकल्पेपो
5 अविहाहटमानसता समयो समाधिन्द्रियं समाधिवलं सम्मासमाधि - अयं
वुच्चति "समाधि" ।

तत्थ कतमो पधानसङ्कारो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो - अयं
वुच्चति "पधानसङ्कारो" । इति इमिना च विरियेन, डमिना च
10 समाधिना, इमिना च पधानसङ्कारेण उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो ।
तेन वुच्चति "विरियसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतो" ति ।

७. इद्धी ति । या तेसं धम्मानं इद्धि समिद्धि इज्झना समिज्झना
लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिक्किरिया उपसम्पदा ।

इद्धिपादो ति । तथाभूतस्स वेदनाक्खन्वो ... पे०... विञ्जाण-
15 क्खन्वो ।

इद्धिपादं भावेती ति । ते धम्मे आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।
तेन वुच्चति "इद्धिपादं भावेती" ति ।

३. चित्तिद्विपादो

८. कथं च भिक्खु चित्तसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं इद्धिपादं
भावेति ?

20 चित्तं चे भिक्खु अधिपत्तिं करित्वा लभति समाधिं लभति चित्त-
स्सेकगतं - अयं वुच्चति "चित्तसमाधि" । सो अनुप्पन्नानं पापकानं
अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति
चित्तं पग्गहाति पदहति, उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पधानाय
... पे०.. अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय ... पे०... उप्पन्नानं
25 कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय
पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गहाति
पदहति । इमे वुच्चन्ति "पधानसङ्कारा" । इति अयं च चित्तसमाधि,
इमे च पधानसङ्कारा; तदेकज्झं अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्खिपित्वा
चित्तसमाधिपधानसङ्कारो त्वेव सङ्खयं गच्छति ।

६. तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
वुच्चति "चित्तं" ।

तत्थ कतमो समाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति ... पे०... सम्मासमाधि - अयं 5
वुच्चति "समाधि" ।

तत्थ कतमो पधानसङ्कारो ? यो चेतसिको विरियारम्भो
... पे०... सम्मावायामो - अयं वुच्चति "पधानसङ्कारो" । इति इमिना
च चित्तेन, इमिना च समाधिना, इमिना च पधानसङ्कारेण उपेतो होति
... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति "चित्तसमाधिपधानसङ्कारसमन्ना- 10
गतो" ति ।

१०. इद्धी ति । या तेसं धम्मानं इद्धि समिद्धि इज्जना समि-
ज्जना लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।

इद्धिपादो ति । तथाभूतस्स वेदनाक्खन्धो ... पे०... विञ्जाण-
क्खन्धो । 15

इद्धिपादं भावेती ति । ते धम्मे आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।
तेन वुच्चति "इद्धिपादं भावेती" ति ।

४. वीमंसिद्धिपादो

११. कथं च भिक्खु वीमंसासमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं
इद्धिपादं भावेति ?

वीमंसं चे भिक्खु अधिपतिं करित्वा लभति समाधिं लभति 20
चित्तस्सेकगतं - अयं वुच्चति "वीमंसासमाधि" । सो अनुप्पन्नानं
पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं
आरभति चित्तं पग्गह्हाति पदहति, उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं
पहानाय ... पे०... अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय ... पे० ...
उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय 25
भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं
पग्गह्हाति पदहति । इमे वुच्चन्ति "पधानसङ्कारा" । इति अयं च
वीमंसासमाधि, इमे च पधानसङ्कारा; तदेकज्जं अभिसञ्चूहित्वा
अभिसङ्घिपित्वा वीमंसासमाधिपधानसङ्कारो त्वेव सङ्घं गच्छति ।

१२. तत्थ कतमा वीमंसा ?

या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि-
अयं वुच्चति “वीमंसा” ।

तत्थ कतमो समाधि ?

5 या चित्तस्स ठिति सण्ठिति ... पे०... सम्मासमाधि - अयं वुच्चति
“समाधि” ।

तत्थ कतमो पधानसङ्कारो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो - अयं
वुच्चति “पधानसङ्कारो” । इति इमाय च वीमंसाय, इमिना च
10 समाधिना, इमिना च पधानसङ्कारेण उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो ।
तेन वुच्चति “वीमंसासमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतो” ति ।

१३. इट्ठो ति । या तेसं धम्मानं इट्ठि समिट्ठि इज्झना समि-
ज्झना लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिक्किरिया उपसम्पदा ।

इट्ठिपादो ति । तथाभूतस्स वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो,

15 सङ्खारक्खन्धो, विञ्जाणक्खन्धो ।

इट्ठिपादं भावेती ति । ते धम्मे आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।

तेन वुच्चति “इट्ठिपादं भावेती” ति ।

— ० —

§ २. अभिधम्मभाजनीयं

१४. चत्तारो इट्ठिपादा - इध भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्कार-
समन्नागतं इट्ठिपादं भावेति, विरियसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं इट्ठि-
20 पादं भावेति, चित्तसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं इट्ठिपादं भावेति,
वीमंसासमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं इट्ठिपादं भावेति ।

१. छन्दिट्ठिपादो

१५. कयं च भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं इट्ठि-
पादं भावेति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
25 अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-

भिञ्जं, तस्मिं समये छन्दसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं
भावेति ।

१६. तत्थ कतमो छन्दो ?

यो छन्दो छन्दिकता कत्तुकम्यता कुसलो धम्मच्छन्दो – अयं
वुच्चति “छन्दो” ।

तत्थ कतमो समाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधि-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं – अयं वुच्चति “समाधि” ।

तत्थ कतमो पधानसङ्खारो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं – अयं वुच्चति “पधानसङ्खारो” ।
इति इमिना च छन्देन, इमिना च समाधिना, इमिना च पधानसङ्खारेन
उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “छन्दसमाधिपधान-
सङ्खारसमन्नागतो” ति ।

१७. इद्धी ति । या तेसं धम्मानं इद्धि समिद्धि इज्जना समि-
ज्जना लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।
इद्धिपादो ति । तथाभूतस्स फस्सो ... पे०... पग्गाहो अविक्खेपो ।
इद्धिपादं भावेती ति । ते धम्मे आसेवति भावेति बहुली-
करोति । तेन वुच्चति “इद्धिपादं भावेती” ति ।

२. विरियिद्धिपादो

१८. कथं च भिक्खु विरियसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धि-
पादं भावेति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये विरियसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं
भावेति ।

१९. तत्थ कतमं विरियं ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं – इदं वुच्चति “विरियं” ।

तत्थ कतमो समाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधि-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "समाधि" ।

तत्थ कतमो पधानसङ्कारो ?

- 5 यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "पधानसङ्कारो" ।
इति इमिना च विरियेन, इमिना च समाधिना, इमिना च पधानसङ्कारेण
उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति "विरियसमाधि-
पधानसङ्कारसमन्नागतो" ति ।

- 10 २०. इद्धी ति । या तेसं धम्मानं इद्धि समिद्धि इज्जना
समिज्जना लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उप-
सम्पदा ।

इद्धिपादो ति । तथाभूतस फस्सो ... पे०... पग्गाहो अविक्खेपो ।

इद्धिपादं भावेती ति । ते धम्मे आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।

- 15 तेन वुच्चति "इद्धिपादं भावेती" ति ।

३. चित्तिद्धिपादो

- B. 231 २१. कयं च भिक्खु चित्तसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं इद्धि-
पादं भावेति ?

- R. 222 इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामि दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
20 कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दग्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये चित्तसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं इद्धिपादं
भावेति ।

२२. तत्थ कतमं चित्तं ?

- यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
25 वुच्चति "चित्तं" ।

तत्थ कतमो समाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधि-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "समाधि" ।

तत्थ कतमो पधानसङ्कारो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "पधानसङ्कारो" ।
इति इमिना च चित्तेन, इमिना च समाधिना, इमिना च पधानसङ्कारेण
उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति "चित्तसमाधिपधान-
सङ्कारसमन्नागतो" ति ।

5

२३. इद्धी ति । या तेसं धम्मानं इद्धि समिद्धि इज्जना समि-
ज्जना लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।

इद्धिपादो ति । तथाभूतस्स फत्सो ... पे०... पग्गाहो अविक्खेपो ।

इद्धिपादं भावेती ति । ते धम्मो आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।

तेन वुच्चति "इद्धिपादं भावेती" ति ।

10

४. वीमंसिद्धिपादो

२४. कथं च भिक्खु वीमंसासमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं
इद्धिपादं भावेति ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोक्कुत्तरं ज्ञानं भावेति नित्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पढानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा- 15
भिञ्जं, तस्मिं समये वीमंसासमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं इद्धिपादं
भावेति ।

२५. तत्थ कतमा वीमंसा ?

या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि
धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति 20
"वीमंसा" ।

तत्थ कतमो समाधि ?

या चित्तस्स ठिति सण्ठिति ... पे०... सम्मासमाधि सगाधि-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "समाधि" ।

तत्थ कतमो पधानसङ्कारो ?

25

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "पधानसङ्कारो" ।
इति इमाय च वीमंसाय, इमिना च समाधिना इमिना च पधा-

उपेतो होति समुपेतो उपागतो समुपागतो उपपन्नो सम्पन्नो समन्नागतो ।
तेन वुच्चति “वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतो” ति ।

२६. इट्ठी ति । या तेसं धम्मानं इट्ठि समिट्ठि इज्झना समि-
ज्झना लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।

5 इट्ठिपादो ति । तथाभूतस्स फस्सो ... पे०... पग्गाहो अविक्खेपो ।
इट्ठिपादं भावेती ति । ते धम्मे आसेवति भावेति बहुलीकरोति ।
तेन वुच्चति “इट्ठिपादं भावेती” ति ।

२७. चत्तारो इट्ठिपादा – छन्दिट्ठिपादो, विरियिट्ठिपादो,
चित्तिट्ठिपादो, वीमंसिट्ठिपादो ।

10 २८. तत्थ कतमो छन्दिट्ठिपादो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, यो तस्मिं समये छन्दो छन्दिकता कत्तुकम्यता कुसलो धम्म-
15 छन्दो – अयं वुच्चति “छन्दिट्ठिपादो” । अवसेसा धम्मा छन्दिट्ठिपाद-
सम्पयुत्ता ।

२९. तत्थ कतमो विरियिट्ठिपादो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
B. 233 20 कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, यो तस्मिं समये चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो
विरियसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गरियापन्नं – अयं वुच्चति विरियिट्ठि-
पादो” । अवसेसा धम्मा विरियिट्ठिपादसम्पयुत्ता ।

३०. तत्थ कतमो चित्तिट्ठिपादो ?

R. 224 25 इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, यं तस्मिं समये चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाण-
घातु – अयं वुच्चति “चित्तिट्ठिपादो” । अवसेसा धम्मा चित्तिट्ठिपाद-
30 सम्पयुत्ता ।

३१. तथ कतमो वीमंसिद्विपादो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोक्कुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, या तस्मिं समये पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो 5
सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं
वुच्चति "वीमंसिद्विपादो" । अवसेसा धम्मा वीमंसिद्विपादसम्पयुत्ता ।

३. पञ्हापुच्छकं

३२. चत्तारो इद्विपादा - इध भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्खार-
समन्नागतं इद्विपादं भावेति, विरियसमाधि ... पे०... चित्तसमाधि
... पे०... वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं भावेति । 10

३३. चतुस्रं इद्विपादानं कति कुसला, कति अकुसला, कति
अव्याकता ... पे०... कति संरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुक्कमेन

३४. कुसलायेव । सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया
अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । विपाकधम्मधम्मा । अनुपादिन्न-
अनुपादानिया । असङ्खिलिट्ठअसङ्खिलेसिका । सिया सवितक्कसविचारा, 15
सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा । सिया पीति-
सहगता, सिया सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता । नेव दस्सनेन न
भावनाय पहातब्बा । नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका । अप-
चयगामिनो । सेक्खा । अप्पमाणा^१ । अप्पमाणारम्मणा । पणीता ।
सम्मत्तनियता । न मग्गारम्मणा, मग्गहेतुका, न मग्गाधिपत्तिनो । सिया 20
उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, न वत्तव्वा उप्पादिनो ति । सिया अतीता,
सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । न वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति 25
पि, अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा ति पि । सिया
अज्झत्ता, सिया बहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा । बहिद्धारम्मणा । अनि-
दस्सनअप्पटिघा ।

२. द्रुक्मातृकानुष्क्रमेन

३५. वीमसिद्धिपादो हेतु, तयो इद्धिपादा न हेतू । सहेतुका । हेतुसम्पयुक्ता । वीमसिद्धिपादो हेतु चैव सहेतुको च, तयो इद्धिपादा न वत्तव्वा हेतू चैव सहेतुका चा ति, सहेतुका चैव न च हेतू । वीमसिद्धिपादो हेतु चैव हेतुसम्पयुक्तो च, तयो इद्धिपादा न वत्तव्वा हेतू चैव हेतुसम्पयुक्ता चा ति, हेतुसम्पयुक्ता चैव न च हेतू । तयो इद्धिपादा न हेतू सहेतुका, वीमसिद्धिपादो न वत्तव्वो न हेतु सहेतुको ति पि, न हेतु अहेतुको ति पि । सप्पच्चया । सङ्खता । अनिदस्सना । अप्पटिघा । अरूपा । लोक्तरा । केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या । नो आसवा । अनासवा । आसवविप्पयुक्ता । न वत्तव्वा आसवा चैव सासवा चा ति पि, सासवा चैव नो च आसवा ति पि । न वत्तव्वा आसवा चैव आसवसम्पयुक्ता चा ति पि, आसवसम्पयुक्ता चैव नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुक्ता । अनासवा ।

३६. नो संयोजना ... पे०... नो गन्वा ... पे०... नो ओघा ... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा ... पे०... सारम्मणा । तयो इद्धिपादा नो चित्ता, चित्तिद्धिपादो चित्तं । तयो इद्धिपादा चेतसिका, चित्तिद्धिपादो अचेतसिको । तयो इद्धिपादा चित्तसम्पयुक्ता, चित्तिद्धिपादो न वत्तव्वो चित्तेन सम्पयुक्तो ति पि, चित्तेन विप्पयुक्तो ति पि । तयो इद्धिपादा चित्तसंसट्ठा, चित्तिद्धिपादो न वत्तव्वो चित्तेन संसट्ठो ति पि, चित्तेन विसंसट्ठो ति पि । तयो इद्धिपादा चित्तसमुद्धाना, चित्तिद्धिपादो नो चित्तसमुद्धानो । तयो इद्धिपादा चित्तसहभुनो, चित्तिद्धिपादो नो चित्तसहभू । तयो इद्धिपादा चित्तानुपरिवत्तिनो, चित्तिद्धिपादो नो चित्तानुपरिवत्ति । तयो इद्धिपादा चित्तसंसट्ठसमुद्धाना, चित्तिद्धिपादो नो चित्तसंसट्ठसमुद्धानो । तयो इद्धिपादा चित्तसंसट्ठसमुद्धानसहभुनो, चित्तिद्धिपादो नो चित्तसंसट्ठसमुद्धानसहभू । तयो इद्धिपादा चित्तसंसट्ठसमुद्धानानुपरिवत्तिनो, चित्तिद्धिपादो नो चित्तसंसट्ठसमुद्धानानुपरिवत्ति ।

३७. तयो इद्धिपादा बाहिरा, चित्तिद्धिपादो अज्झत्तिको । नो उपादा । अनुपादिन्ना । नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... न दस्सनेन पहातव्वा । न भावनाय पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्व-

हतुका । न भावनाय पहातव्वहेतुका । सिया सवित्तक्का, सिया अवि-
 त्तक्का । सिया सविचारा, सिया अविचारा । सिया सप्पीतिका, सिया
 अप्पीतिका । सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता । सिया सुखसह-
 गता, सिया न सुखसहगता । सिया उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खा-
 सहगता । न कामावचरा । न रूपावचरा । न अरूपावचरा । अपरिया- ३
 पन्ना । निय्यानिका । नियता । अनुत्तरा । अरणा ति ।

इद्धिपादविभङ्गो निद्धितो ।

—:०:—

१०. वोञ्जङ्गविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. सत्तवोज्जङ्गा - सतिसम्बोज्जङ्गो, धम्मविचयसम्बोज्जङ्गो, विरियसम्बोज्जङ्गो, पीतिसम्बोज्जङ्गो, पस्सद्विसम्बोज्जङ्गो, समाधिसम्बोज्जङ्गो, उपेक्खासम्बोज्जङ्गो ।

२. तत्थ कतमो सतिसम्बोज्जङ्गो ?

१ इध भिक्खु सतिमा होति परमेण सतिनेपक्केण समप्रागतो, चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता होति अनुस्सरिता - अयं वुच्चति "सतिसम्बोज्जङ्गो" ।

३. सो तथा सतो विहरन्तो तं धम्मं पञ्जाय पविचिनति^१ पविचरति^२ परिवीमंसमापज्जति - अयं वुच्चति "धम्मविचय-
१० सम्बोज्जङ्गो" ।

४. तस्स तं धम्मं पञ्जाय पविचिनतो पविचरतो परिवीमंसमापज्जतो आरद्धं होति विरियं असल्लीनं - अयं वुच्चति "विरियसम्बोज्जङ्गो" ।

५. आरद्धविरियस्स उप्पज्जति पीति निरामिसा - अयं वुच्चति
१५ "पीतिसम्बोज्जङ्गो" ।

६. पीतिमनस्स कायो पि पस्सम्भति, चित्तं पि पस्सम्भति - अयं वुच्चति "पस्सद्विसम्बोज्जङ्गो" ।

७. पस्सद्विकायस्स सुखिनो चित्तं समाधियति - अयं वुच्चति "समाधिसम्बोज्जङ्गो" ।

८. सो तथा समाहितं चित्तं साधुकं अज्झुपेक्खिता होति - अयं
२० वुच्चति "उपेक्खासम्बोज्जङ्गो" ।

९. सत्त वोञ्जङ्गा^३ - सतिसम्बोज्जङ्गो, धम्मविचयसम्बो-

१. स्या० पोत्यके नरिय । २-२. पविचिनाति० - सी०; विचिनति पविचिनति - स्या०, रो० । ३. सम्बोज्जङ्गा - सी० ।

ज्झङ्गो, विरियसम्बोज्झङ्गो, पीतिसम्बोज्झङ्गो, पस्सद्धिसम्बोज्झङ्गो, समाधिसम्बोज्झङ्गो, उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ।

१०. तत्थ कतमो सतिसम्बोज्झङ्गो ?

अत्थि अज्झत्तं धम्मेसु सति, अत्थि बहिद्धा धम्मेसु सति ।

यदपि अज्झत्तं धम्मेसु सति तदपि सतिसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बो- 5.
धाय निब्बानाय संवत्तति । यदपि बहिद्धा धम्मेसु सति तदपि सति-
सम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति ।

११. तत्थ कतमो धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो ?

अत्थि अज्झत्तं धम्मेसु पविचयो, अत्थि बहिद्धा धम्मेसु

पविचयो । यदपि अज्झत्तं धम्मेसु पविचयो तदपि धम्मविचयसम्बो- 10
ज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति । यदपि बहिद्धा
धम्मेसु पविचयो तदपि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोधाय
निब्बानाय संवत्तति ।

१२. तत्थ कतमो विरियसम्बोज्झङ्गो ?

अत्थि कायिकं विरियं, अत्थि चेतसिकं विरियं । यदपि कायिकं 15

विरियं तदपि विरियसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय
संवत्तति । यदपि चेतसिकं विरियं तदपि विरियसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय
सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति ।

१३. तत्थ कतमो पीतिसम्बोज्झङ्गो ?

अत्थि सवितक्कसविचारा पीति, अत्थि अवितक्कअविचारा 20

पीति । यदपि सवितक्कसविचारा पीति तदपि पीतिसम्बोज्झङ्गो
अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति । यदपि अवितक्कअविचारा
पीति तदपि पीतिसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय
संवत्तति ।

१४. तत्थ कतमो पस्सद्धिसम्बोज्झङ्गो ?

अत्थि कायपस्सद्धिं, अत्थि चित्तपस्सद्धिं । यदपि कायपस्सद्धिं 25

तदपि पस्सद्धिसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति ।
यदपि चित्तपस्सद्धिं तदपि पस्सद्धिसम्बोज्झङ्गो अभिञ्जाय सम्बोधाय
निब्बानाय संवत्तति ।

१५. तत्तय कतमो समाधिसम्बोज्जङ्गो ?

अत्थि सवित्तक्को सविचारो समाधि, अत्थि अवित्तक्को अविचारो समाधि । यदपि सवित्तक्को सविचारो समाधि तदपि समाधिसम्बोज्जङ्गो अभिञ्जाय सम्बोघाय निव्वानाय संबत्तति । यदपि अवित्तक्को अविचारो समाधि तदपि समाधिसम्बोज्जङ्गो अभिञ्जाय सम्बोघाय निव्वानाय संबत्तति ।

१६. तत्तय कतमो उपेक्खासम्बोज्जङ्गो ?

अत्थि अज्जत्तं धम्मेषु उपेक्खा, अत्थि वहिद्धा धम्मेषु उपेक्खा । यदपि अज्जत्तं धम्मेषु उपेक्खा तदपि उपेक्खासम्बोज्जङ्गो अभिञ्जाय सम्बोघाय निव्वानाय संबत्तति । यदपि वहिद्धा धम्मेषु उपेक्खा तदपि उपेक्खासम्बोज्जङ्गो अभिञ्जाय सम्बोघाय निव्वानाय संबत्तति ।

१७. सत्त वोज्जङ्गा - सतिसम्बोज्जङ्गो, धम्मविचयसम्बोज्जङ्गो, विरियसम्बोज्जङ्गो, पीतिसम्बोज्जङ्गो, पस्सद्विसम्बोज्जङ्गो, समाधिसम्बोज्जङ्गो, उपेक्खासम्बोज्जङ्गो ।

१८. तत्तय कतमो सतिसम्बोज्जङ्गो ?

इध भिक्खु सतिसम्बोज्जङ्गं भावेति विवेकनिस्सितं विरागनिस्सितं निरोधनिस्सितं वोस्सग्गपरिणामि, धम्मविचयसम्बोज्जङ्गं भावेति ... पे०... विरियसम्बोज्जङ्गं भावेति ... पीतिसम्बोज्जङ्गं भावेति ... पस्सद्विसम्बोज्जङ्गं भावेति ... समाधिसम्बोज्जङ्गं भावेति ... उपेक्खासम्बोज्जङ्गं भावेति विवेकनिस्सितं विरागनिस्सितं निरोधनिस्सितं वोस्सग्गपरिणामि ।

— ० —

§ २. आभिघम्मभाजनीयं

१९. सत्त वोज्जङ्गा - सतिसम्बोज्जङ्गो, धम्मविचयसम्बोज्जङ्गो, विरियसम्बोज्जङ्गो, पीतिसम्बोज्जङ्गो, पस्सद्विसम्बोज्जङ्गो, समाधिसम्बोज्जङ्गो, उपेक्खासम्बोज्जङ्गो ।

२०. तत्तय कतमे सत्त वोज्जङ्गा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोक्कत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पटमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव

कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मि समये सत्त वोज्जङ्गा होन्ति - सतिसम्बोज्जङ्गो ... पे०...
उपेक्खासम्बोज्जङ्गो ।

२१. तत्थ कतमो सतिसम्बोज्जङ्गो ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति सतिसम्बोज्जङ्गो 5
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सतिसम्बोज्जङ्गो" ।

२२. तत्थ कतमो धम्मविचयसम्बोज्जङ्गो ?

या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि
धम्मविचयसम्बोज्जङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "धम्म-
विचयसम्बोज्जङ्गो" । 10

२३. तत्थ कतमो विरियसम्बोज्जङ्गो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-
सम्बोज्जङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "विरिय-
सम्बोज्जङ्गो" ।

२४. तत्थ कतमो पीतिसम्बोज्जङ्गो ?

या पीति पामोज्जं आमोदना पमोदना हासो पहासो वित्ति
ओदयं अत्तमनता चित्तस्स पीतिसम्बोज्जङ्गो - अयं वुच्चति "पीति-
सम्बोज्जङ्गो" । 15

२५. तत्थ कतमो पस्सद्विसम्बोज्जङ्गो ?

या वेदनाक्खन्धस्स सञ्जाक्खन्धस्स सङ्खारक्खन्धस्स विञ्जाण- 20
क्खन्धस्स पस्सद्वि पटिप्पस्सद्वि पस्सम्भना पटिप्पस्सम्भना पटिप्पस्स-
म्भितत्तं पस्सद्विसम्बोज्जङ्गो - अयं वुच्चति "पस्सद्विसम्बोज्जङ्गो" ।

२६. तत्थ कतमो समाधिसम्बोज्जङ्गो ?

या चित्तस्स ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधिसम्बोज्जङ्गो
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "समाधिसम्बोज्जङ्गो" । 25

२७. तत्थ कतमो उपेक्खासम्बोज्जङ्गो ?

या उपेक्खा उपेक्खना अज्झुपेक्खना मज्झत्तता चित्तस्स उपेक्खा-
सम्बोज्जङ्गो - अयं वुच्चति "उपेक्खासम्बोज्जङ्गो" । इमे वुच्चन्ति
सत्त वोज्जङ्गा । अवसेसा धम्मा सत्तहि वोज्जङ्गेहि सम्पयुत्ता ।

२८. सत्त वोज्झङ्गा - सतिसम्बोज्झङ्गो ... पे०... उपेक्खा-
सम्बोज्झङ्गो ।

२९. तत्थ कतमो सतिसम्बोज्झङ्गो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
5 अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सतिसम्बोज्झङ्गो" । अवसेसा
B. 240 धम्मा सतिसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा धम्मविचय-
10 सम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा विरियसम्बोज्झङ्गसम्प-
युत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा पीतिसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे०...
अवसेसा धम्मा पस्सद्विसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा
समाधिसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ।

३०. तत्थ कतमो उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ?

15 इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं
दन्वाभिञ्जं, या तस्मिं समये उपेक्खा उपेक्खना अज्झुपेक्खना
मज्झत्तता चित्तस्स उपेक्खासम्बोज्झङ्गो - अयं वुच्चति "उपेक्खा-
20 सम्बोज्झङ्गो" । अवसेसा धम्मा उपेक्खासम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ।

R. 231 ३१. सत्त वोज्झङ्गा - सतिसम्बोज्झङ्गो ... पे०... उपेक्खा-
सम्बोज्झङ्गो ।

३२. तत्थ कतमे सत्त वोज्झङ्गा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
25 अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, यो' तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति - इमे
धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता
विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति

दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जतं, तस्मिं समये सत्त बोज्झङ्गा होन्ति - सतिसम्बोज्झङ्गो ... पे०... उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ।

३३. तत्थ कतमो सतिसम्बोज्झङ्गो ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति “सतिसम्बोज्झङ्गो” ... पे०... । 5

३४. तत्थ कतमो उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ?

या उपेक्खा उपेक्खना अज्झुपेक्खना मज्झत्तता चित्तस्स उपेक्खा-सम्बोज्झङ्गो - अयं वुच्चति “उपेक्खासम्बोज्झङ्गो” । इमे वुच्चन्ति “सत्त बोज्झङ्गा” । अवसेसा धम्मा सत्तहि बोज्झङ्गेहि सम्पयुत्ता ।

३५. सत्त बोज्झङ्गा - सतिसम्बोज्झङ्गो ... पे०... उपेक्खा-सम्बोज्झङ्गो । 10

३६. तत्थ कतमो सतिसम्बोज्झङ्गो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-भिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं, या तस्मिं समये सति अनुस्सति सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति “सतिसम्बोज्झङ्गो” । अवसेसा धम्मा सतिसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा धम्मविचयसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा विरिय-सम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा पीतिसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा पस्सद्विसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा समाधिसम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता । 20 25

३७. तत्थ कतमो उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-भिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे 30

धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतता भावितता
 विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
 दुक्खपटिपदं दन्वाभिञ्जं सुञ्जतं, या तस्मिं समये उपेक्खा उपेक्खना
 अज्झुपेक्खना मज्झत्तता चित्तस्स उपेक्खासम्बोज्झङ्गो - अयं वुच्चति
 5 "उपेक्खासम्बोज्झङ्गो" । अवसेसा धम्मा उपेक्खासम्बोज्झङ्गसम्पयुत्ता ।

— ० —

§ ३. पञ्हापुच्छकं

३८. सत्त वोज्झङ्गा - सतिसम्बोज्झङ्गो, धम्मविचयसम्बो-
 ज्झङ्गो, विरियसम्बोज्झङ्गो, पीतिसम्बोज्झङ्गो, पत्सद्विसम्बोज्झङ्गो,
 समाधिसम्बोज्झङ्गो, उपेक्खासम्बोज्झङ्गो ।

D. 212 ३९. सत्तन्नं वोज्झङ्गानं कति कुसला, कति अकुसला, कति
 10 अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुक्कमेन

४०. सिया कुसला, सिया अव्याकता । पीतिसम्बोज्झङ्गो
 सुखाय वेदनासम्पयुत्तो; छ वोज्झङ्गा सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता,
 सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । सिया विपाका, सिया विपाक-
 धम्मधम्मा । अनुपादिन्ननुपादानिया । असङ्किलिट्ठअसङ्किलेसिका ।
 15 सिया सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्क-
 अविचारा । पीतिसम्बोज्झङ्गो न पीतिसहगतो, सुखसहगतो, न उपेक्खा-
 सहगतो; छ वोज्झङ्गा सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया
 उपेक्खासहगता । नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा । नेव दस्सनेन
 न भावनाय पहातव्वहेतुका । सिया अपचयगामिनो, सिया नेवाचग्र-
 20 गामिनापचयगामिनो । सिया सेक्खा; सिया असेक्खा । अप्पमाणा ।
 अप्पमाणारम्मणा । पणीता । सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता ।
 न मग्गारम्मणा, सिया मग्गहेतुका, सिया मग्गाधिपत्तिनो; सिया
 न वत्तव्वा मग्गहेतुका ति पि, मग्गाधिपत्तिनो ति पि । सिया
 उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो । सिया अतीता, सिया
 25 अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । न वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि,
 अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा ति पि । सिया अज्झत्ता,

सिया बहिद्धा, सिया अज्ज्ञत्तवहिद्धा । बहिद्धारम्मणा^१ । अनिदस्सना-
अप्पटिघा ।

२. दुक्कमातिकानुक्कमेन

४१. धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो हेतु, छ बोज्झङ्गा न^२ हेतू ।
सहेतुका^३ । हेतुसम्पयुत्ता । धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो हेतु चेव सहेतुको च,
छ बोज्झङ्गा न वत्तब्बा हेतू चेव सहेतुका चा ति, सहेतुका चेव न च 5
हेतू । धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो हेतु चेव हेतुसम्पयुत्तो च, छ बोज्झङ्गा
न वत्तब्बा हेतू चेव हेतुसम्पयुत्ता चा ति, हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू ।
छ बोज्झङ्गा न हेतू सहेतुका, धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो न वत्तब्बो न
हेतु सहेतुको ति पि, न हेतु अहेतुको ति पि । सप्पच्चया । सङ्खता ।
अनिदस्सना । अप्पटिघा । अरूपा । लोक्कुत्तरा । केनचि विञ्जेय्या, केनचि 10
न विञ्जेय्या । नो आसवा । अनासवा आसवविप्पयुत्ता । न^३ वत्तब्बा
आसवा चेव सासवा चा ति पि, सासवा चेव नो च आसवा ति
पि^३ । आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता चा ति पि, आसवसम्पयुत्ता
चेव नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुत्ता । अनासवा । नो
संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा ... पे०... नो योगा 15
... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा ... पे०... सारम्मणा ।
नो चित्ता । चेतसिका । चित्तसम्पयुत्ता । चित्तसंसट्ठा । चित्तसमु-
ट्ठाना । चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो । चित्तसंसट्ठसमुट्ठाना ।
चित्तसंसट्ठसमुट्ठानसहभुनो । चित्तसंसट्ठसमुट्ठानानुपरिवत्तिनो । बाहिरा ।
नो उपादा । अनुपादिन्ना । नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... 20
न दस्सनेन पहातब्बा । न भावनाय पहातब्बा । न दस्सनेन पहातव्व-
हेतुका । न भावनाय पहातव्वहेतुका । सिया सवितक्का, सिया अवि-
तक्का । सिया सविचारा, सिया अविचारा ।

४२. पीतिसम्बोज्झङ्गो अप्पीतिको, छ बोज्झङ्गा सिया
सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका । पीतिसम्बोज्झङ्गो न पीतिसहगतो, 25
छ बोज्झङ्गा सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता । पीतिसम्बो-
ज्झङ्गो मुखसहगतो, छ बोज्झङ्गा सिया मुखसहगता, सिया न मुख-

१. अज्ज्ञत्तवहिद्धारम्मणा - सी० । २-२. सी०, म० पोरपकेणु नदिय । ३-३. अयं पाठो म० पोपके न दिस्सति ।

सहगता । पीतिसम्बोज्जङ्गो न उपेक्खासहगतो, छ वोज्जङ्गा सिया
 उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खासहगता । न कामावचरा । न रूपा-
 वचरा । न अरूपावचरा । अपरियापन्ना । सिया निय्यानिका,
 सिया अनिय्यानिका । सिया नियता, सिया अनियता । अनुत्तरा ।
 ५ अरणा ति ।

वोज्जङ्गविभङ्गो निर्दिष्टो ।

११. मग्गज्झविभङ्गो^१

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. अरियो अट्टुङ्गिको मग्गो, सेय्यथीदं – सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासत्ति, सम्मासमाधि ।

२. तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

दुक्खे आणं, दुक्खसमुदये आणं, दुक्खनिरोधे आणं, दुक्ख- 5
निरोधगामिनिया पटिपदाय आणं – अयं वुच्चति “सम्मादिट्ठि” ।

३. तत्थ कतमो सम्मासङ्कप्पो ?

नेक्खम्मसङ्कप्पो, अब्यापादसङ्कप्पो, अविहिंसासङ्कप्पो – अयं
वुच्चति “सम्मासङ्कप्पो” ।

४. तत्थ कतमा सम्मावाचा ?

10

मुसावादा वेरमणी, पिसुणाय^१ वाचाय^१ वेरमणी, फरुसाय वाचाय
वेरमणी, सम्फप्पलापा वेरमणी – अयं वुच्चति “सम्मावाचा” ।

५. तत्थ कतमो सम्माकम्मन्तो ?

पाणातिपाता वेरमणी, अदिन्नादाना वेरमणी, कामेसुमिच्छा-
चारा वेरमणी – अयं वुच्चति “सम्माकम्मन्तो” ।

15

६. तत्थ कतमो सम्माआजीवो ?

इध अरियसावको मिच्छाआजीवं पहाय सम्माआजीवेन जीविकं^३
कप्पेति – अयं वुच्चति “सम्माआजीवो” ।

७. तत्थ कतमो सम्मावायामो ?

इध भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय 20
छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, उप्पन्नानं
पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहाणाय छन्दं जनेति वायमति विरियं
आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, अनुप्पन्ना^२ कुसलानं धम्मानं उप्पादाय
छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, उप्पन्नानं

१. मग्गविभङ्गो – सी०, स्या०, रो० । २-२. पिसुणावाचा – सी०, एयमुपरि पि ।
३. जीविकं – स्या० ।

कुसलानं घम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति - अयं वुच्चति "सम्मावायामो" ।

८. तत्थ कतमा सम्मासति ?

५ इध भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं, वेदनासु वेदनानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं, चित्ते चित्तानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं, धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं - अयं वुच्चति "सम्मासति" ।

९. तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

इध भिक्खु विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; वितक्कविचारानं वूपसमा अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवि-
१५ तक्कं अविचारं समाधिजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पजानो सुखं च कायेन पटिसंवेदेति, यं तं अरिया आचिक्खन्ति "उपेक्खको सतिमा सुखविहारी" ति ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुव्वेव सोमनस्सदोमनस्सानं श्रत्यङ्गमा अदुक्खमसुखं
२० उपेक्खासतिपारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति - अयं वुच्चति "सम्मासमाधि" ।

१०. अरियो अट्टङ्गिको मग्गो, सेय्यधीदं - सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

११. तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

इध भिक्खु सम्मादिट्ठि भावेति विवेकनिस्सितं विरागनिस्सितं निरोधनिस्सितं वोस्सग्गपरिणामि सम्मासङ्कप्पं भावेति ... पे०... सम्मावाचं भावेति ... पे०... सम्माकम्मन्तं भावेति ... पे०... सम्माआजीवं भावेति ... पे०... सम्मावायामं भावेति ... पे०... सम्मासति भावेति

... पे०... सम्मासमाधिं भावेति विवेकनिस्सितं विरागनिस्सितं निरोध-
निस्सितं वोस्सन्गपरिणामि ।

— ० —

§ २. अभिधम्मभाजनीयं

१२. अट्ठङ्गिको मग्गो — सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मा-
वाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मा-
समाधि ।

१३. तत्थ कतमो अट्ठङ्गिको मग्गो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं^१ दन्वा-
भिञ्जं, तस्मिं समये अट्ठङ्गिको मग्गो होति — सम्मादिट्ठि ... पे०...
सम्मासमाधि ।

१४. तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि
धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति
“सम्मादिट्ठि” ।

१५. तत्थ कतमो सम्मासङ्कप्पो ?

यो तक्को वितक्को सङ्कप्पो अप्पना व्यप्पना^२ चेतसो
अभिनिरोपना सम्मासङ्कप्पो भग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति
“सम्मासङ्कप्पो” ।

१६. तत्थ कतमा सम्मावाचा ?

या चतूहि वचीदुच्चरितेहि आरति विरति पटिविरति वेरमणी
अकिरिया अकरणं अनज्जापत्ति वेलाअनतिककमो सेतुघातो सम्मावाचा
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं — अयं वुच्चति “सम्मावाचा” ।

१७. तत्थ कतमो सम्माकम्मन्तो ?

या तीहि कायदुच्चरितेहि आरति विरति पटिविरति वेरमणी

१. दुक्खापटिपद — गी०, स्या० रो० । २. व्यप्पना — गी०, रो० ।

अकिरिया अकरणं अनज्जापत्ति वेलाअनतिक्कमो सेतुघातो सम्माकम्मन्तो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्माकम्मन्तो" ।

१८. तत्थ कतमो सम्माआजीवो ?

या मिच्छाआजीवा आरति विरति पटिविरति वेरमणी अकिरिया अकरणं अनज्जापत्ति वेलाअनतिक्कमो सेतुघातो सम्माआजीवो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्माआजीवो" ।

१९. तत्थ कतमो सम्मावायामो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो विरिय-सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मावायामो" ।

२०. तत्थ कतमा सम्मासति ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मासति" ।

B. 247

२१. तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

या चित्तस्स ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मासमाधि" । अयं वुच्चति "अट्ठङ्गिको मग्गो" । अवसेसा धम्मा अट्ठङ्गिकेन मग्गेन सम्पयुत्ता ।

२२. पञ्चङ्गिको मग्गो - सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

P. 138

२३. तत्थ कतमो पञ्चङ्गिको मग्गो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं अपचयगामि दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये पञ्चङ्गिको मग्गो होति - सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

२४. तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मादिट्ठि" ।

२५. तत्थ कतमो सम्मासङ्कप्पो ?

यो तक्को वितक्को ... पे०... सम्मासङ्कप्पो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मासङ्कप्पो" ।

२६. तत्थ कतमो सम्मावायामो ?

यो चेतसिको विरियारम्भो^१ ... पे०... सम्मावायामो विरियसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मावायामो" । 5

२७. तत्थ कतमा सम्मासति ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति सतिसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मासति" ।

२८. तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

या चित्तस्स ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधिसम्बोज्झङ्गो 10
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मासमाधि" ।

अयं वुच्चति "पञ्चङ्गिको मग्गो" । अरसेसा धम्मा पञ्चङ्गिकेन मग्गेन सम्पयुत्ता ।

२९. पञ्चङ्गिको मग्गो - सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि । 15

३०. तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति नित्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दग्धाभिज्जं, या तस्मिं समये पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्म- 20
विचयो सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मादिट्ठि" । अरसेसा धम्मा सम्मादिट्ठिया सम्पयुत्ता ... पे०... अरसेसा धम्मा सम्मासङ्कप्पेन सम्पयुत्ता ... पे०... अरसेसा धम्मा सम्मावायामेन सम्पयुत्ता ... पे०... अरसेसा धम्मा सम्मासतिया सम्पयुत्ता । 25

३१. तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति नित्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव

कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, या तस्मिं समये चित्तस्स ठिति ... पे०... सम्मासमाधि समाधि-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मासमाधि" ।
अवसेसा धम्मा सम्मासमाधिना सम्पयुत्ता ।

5 ३२. अट्ठङ्गिको मग्गो - सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मासमाधि ।

३३. तत्थ कतमो अट्ठङ्गिको मग्गो ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
10 भिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे
धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता
विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
दुक्खपटिपदं दन्वाभिञ्जं सुञ्जतं, तस्मिं समये अट्ठङ्गिको मग्गो होति -
सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मासमाधि । अयं वुच्चति "अट्ठङ्गिको मग्गो" ।
15 अवसेसा धम्मा अट्ठङ्गिकेन मग्गेन सम्पयुत्ता ।

३४. पञ्चङ्गिको मग्गो - सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मा-
वायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

३५. तत्थ कतमो पञ्चङ्गिको मग्गो ?

R. 216 इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
20 अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
E. 249 कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वा-
भिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे
धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता
विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
25 दुक्खपटिपदं दन्वाभिञ्जं मुञ्जतं, तस्मिं समये पञ्चङ्गिको मग्गो
होति - सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मा-
समाधि । अयं वुच्चति "पञ्चङ्गिको मग्गो" । अवसेसा धम्मा पञ्च-
ङ्गिकेन मग्गेन सम्पयुत्ता ।

३६. पञ्चङ्गिको मग्गो - सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मा-
30 वायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

३७. तत्थ कतमा सम्मादिट्ठि ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगार्मिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे 5
धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता
विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जातं, या तस्मिं समये पञ्जा पजानना
... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो
मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मादिट्ठि" । अवसेसा धम्मा 10
सम्मादिट्ठिया सम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा सम्मासङ्कप्पेन सम्पयुत्ता
... पे०... अवसेसा धम्मा सम्मावायामेन सम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा
धम्मा सम्मासतिया सम्पयुत्ता ।

३८. तत्थ कतमो सम्मासमाधि ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं 15
अपचयगार्मिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे R. 2:
धम्मा कुसला । तस्सेव लोकुत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता
भावितत्ता विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज 20
विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जातं, या तस्मिं समये
चित्तस्स ठिति सण्ठिति अवट्ठिति अविसाहारो अविक्खेपो अविसाहट-
मानसता समयो समाधिन्द्रियं समाधिबलं सम्मासमाधि समाधि-
सम्बोज्झङ्गो मग्गङ्गं मग्गपरियापन्नं - अयं वुच्चति "सम्मासमाधि" ।
अवसेसा धम्मा सम्मासमाधिना सम्पयुत्ता । 25

§ ३. पञ्हापुच्छकं

३६. अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो, सेय्यथीदं^१ - सम्मादिट्ठि, सम्मा-
सङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो,
सम्मासति, सम्मासमाधि ।

४०. अदृशं मग्गङ्गानं कति कुसला, कति अकुसला, कति
अव्याकता^१ ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुषकमेन

४१. सिया कुसला, सिया अव्याकता । सम्मासङ्कप्पो सुखाय
वेदनाय सम्पयुत्तो; सत्त मग्गङ्गा सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया
५ अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । सिया विपाका, सिया विपाक-
धम्मधम्मा । अनुपादिन्नअनुपादानिया^२ । असङ्कित्ठुअसङ्किलेसिका^३ ।
सम्मासङ्कप्पो अवितक्कविचारमत्तो; सत्त मग्गङ्गा सिया सवितक्क-
सविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा ।
सम्मासङ्कप्पो पीतिसहगतो, सुखसहगतो, न उपेक्खासहगतो; सत्त
१० मग्गङ्गा सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता ।
नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा । नेव दस्सनेन न भावनाय पहा-
तव्वहेतुका । सिया अपचयगामिनो, सिया नेवाचयगामिनापचयगामिनो ।
सिया सेक्खा, सिया असेक्खा । अप्पमाणा । अप्पमाणारम्मणा ।
पणीता । सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता । न मग्गारम्मणा,
१५ सिया मग्गहेतुका, सिया मग्गाधिपतिनो; सिया न वत्तव्वा मग्गहेतुका
ति पि, मग्गाधिपतिनो ति पि । सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया
उप्पादिनो । सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । न
वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि, अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्ना-
रम्मणा ति पि । सिया अज्जत्ता, सिया वहिद्धा, सिया अज्जत्तवहिद्धा ।
२० वहिद्धारम्मणा । अनिदस्सनअप्पटिघा ।

२. दुक्कमातिकानुषकमेन

४२. सम्मादिट्ठि हेतु, सत्त मग्गङ्गा न हेतू^४ । सहेतुका ।
हेतुसम्पयुत्ता । सम्मादिट्ठि हेतु चेव सहेतुका च, सत्त मग्गङ्गा न
वत्तव्वा हेतू चेव सहेतुका चा ति, सहेतुका चेव न च हेतू । सम्मादिट्ठि
हेतु चेव हेतुसम्पयुत्ता च, सत्त मग्गङ्गा न वत्तव्वा हेतू चेव हेतुसम्प-
२५ युत्ता चा ति, हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू । सत्त मग्गङ्गा न हेतू सहेतुका,
सम्मादिट्ठि न वत्तव्वा न हेतु सहेतुका ति पि, न हेतु अहेतुका ति पि ।

१. अव्याकता - सी०, रो०, एवमुपरि पि । २. अनुपादिष्णा अनुपादानिया - रो० ।

३. असङ्कित्ठुअविनेसिना - सी० । ४. हेतु - मी०, एवमुपरि पि ।

४३. सप्पन्चया । सङ्घता । अनिदस्सना । अप्पटिघा ।
अरूपा । लोकुत्तरा । केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या ।

४४. नो आसवा । अनासवा । आसवविप्पयुत्ता । न वत्तव्वा
आसवा चैव सासवा चा ति पि, सासवा चैव नो च आसवा ति पि ।
न वत्तव्वा आसवा चैव आसवसम्पयुत्ता चा ति पि, आसवसम्पयुत्ता चैव 5
नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुत्ता^१ । अनासवा^१ ।

४५. नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा
... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा
... पे०... सारम्मणा । नो चित्ता । चेतसिका । चित्तसम्पयुत्ता । चित्त-
संसट्ठा । चित्तसमुट्ठाना । चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो । चित्त- 10
संसट्ठसमुट्ठाना । चित्तसंसट्ठसमुट्ठानसहभुनो । चित्तसंसट्ठसमुट्ठानानुपरि-
वत्तिनो । बाहिरा । नो^२ उपादा^३ । अनुपादिन्ना ।

४६. नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... न दस्सनेन
पहातव्वा । न भावनाय पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न
भावनाय पहातव्वहेतुका । सम्मासङ्कप्पो अवितक्को, सत्त मग्गङ्गा 15
सिया सवितक्का, सिया अवितक्का । सम्मासङ्कप्पो सविचारो, सत्त
मग्गङ्गा सिया सविचारा, सिया अविचारा । सम्मासङ्कप्पो सप्पीतिको,
सत्त मग्गङ्गा सिया सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका । सम्मासङ्कप्पो
पीतिसहगतो, सत्त मग्गङ्गा सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता ।
सम्मासङ्कप्पो सुखसहगतो, सत्त मग्गङ्गा सिया सुखसहगता, सिया न 20
सुखसहगता । सम्मासङ्कप्पो न उपेक्खासहगतो, सत्त मग्गङ्गा सिया
उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खासहगता । न कामावचरा । न रूपा-
वचरा । न अरूपावचरा । अपरियापन्ना । सिया निय्यानिका, सिया
अनिय्यानिका । सिया नियता, सिया अनियता । अनुत्तरा । अरणा ति ।
मग्गङ्गविभङ्गो^३ निट्ठितो^३ ।

B. 232

R. 243

:०:

१-१. आसवविप्पयुत्ता ० - स्या०, रो० । २-२. नुपादा - स्या० । ३-३. मग्गविभङ्गो
समत्तो - स्या०; मग्गविभङ्गो समत्तो एकादसको - रो० ।

१२. ज्ञानविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

मातिकाजहेतो

१. इष भिक्खु पातिभोक्खसंवरसंवृतो विहरति, आचारगोचर-
सम्पन्नो, अणुमत्तेसु^१ वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खा-
पदेसु इन्द्रियेसु गुत्तद्वारो भोजने मत्तञ्जू पुव्वरत्तापररत्तं जागरियानु-
योगमनुयुत्तो सातच्चं नेपक्कं दोधिपक्खिकानं धम्मानं भावनानुयोग-
5 मनुयुत्तो ।

२. सो अभिक्कन्ते पटिक्कन्ते सम्पजानकारी होति, आलोकिते
विलोकिते सम्पजानकारी होति, सम्मिञ्जिते^२ पसारिते सम्पजानकारी
होति, सञ्जाटिपत्तचीवरधारणे सम्पजानकारी होति, असिते पीते खायिते
सायिते सम्पजानकारी होति, उच्चारपस्सावकम्मे सम्पजानकारी होति,
10 गते ठिते निसिन्ने सुत्ते जागरिते भासिते तुण्हीभावे^३ सम्पजानकारी
होति ।

३. सो विवित्तं सेनासनं भजति अरञ्जं रुक्खमूलं पव्वतं कन्दरं
गिरिगुहं सुसानं वनपत्यं अम्भोकासं पलालपुञ्जं अप्पसद्दं अप्पनिग्घोसं
विजनवातं मनुस्सराहस्सेव्यकं^४ पटिसल्लानसारुप्पं^५ । सो अरञ्जगतो
15 वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा निसीदति पल्लञ्जं आभुजित्वा
उजुं कायं पणिधाय परिमुखं सति उपट्टपेत्वा ।

४. सो अभिज्जं लोके पहाय विगताभिज्जेन चेतसा विहरति,
अभिज्जाय चित्तं परिसोधेति । व्यापादपदोसं पहाय अव्यापन्नचित्तो
विहरति सब्बपाणभूतहितानुकम्पी, व्यापादपदोसा चित्तं परिसोधेति ।
20 थीनमिद्धं^६ पहाय विगतथीनमिद्धो विहरति आलोकसञ्जी सतो सम्प-
जानो, थीनमिद्धा चित्तं परिसोधेति । उद्धच्चकुक्कुच्चं पहाय अनुद्धतो
विहरति अज्जत्तं वूपसन्तचित्तो, उद्धच्चकुक्कुच्चा चित्तं परिसोधेति ।

१. अणुमत्तेसु - सी० । २. सम्मिञ्जिते - म० । ३. तुण्हीभावे - सी० । ४. मनुस्स-
राहस्सेव्यकं - सी०, स्या०, रो० । ५. पटिसल्लानसारुप्पं - सी०; पटिसल्लानसारुप्पं - स्या०,
रो० । ६. थीनमिद्धं - म०, एवमुपरि पि ।

विचिकिच्छं पहाय तिष्णविचिकिच्छो विहरति अकथङ्कयी' कुसलेसु
धम्मेसु, विचिकिच्छाय चित्तं परिसोधेति ।

५. सो इमे पञ्च नीवरणे पहाय चेतसो उपविकलेसे पञ्चाय
दुब्बलीकरणे' विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं
सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; वितक्क- 5 B. /
विचारानं वूपसमा अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं
अविचारं समाधिजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; पीतिया
च विरागा उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पजानो सुखं च कायेन
पटिसंवेदेति, यं तं अरिया आचिक्खन्ति - "उपेक्खको सतिमा सुखविहारी"
ति ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च 10
पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्यङ्गमा अदुक्खमसुखं उपेक्खा-
सतिपरिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं
समतिक्कमा पटिषसञ्ज्ञानं अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा
"अनन्तो आकासो" ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति;
सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म "अनन्तं विञ्जाणं" ति 15
विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति; सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं
समतिक्कम्म "नत्थि किञ्ची" ति आकिञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति;
सब्बसो आकिञ्चञ्चायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतनं
उपसम्पज्ज विहरति ।

भातिकानिद्वेसो

६. इधा ति । इमिस्सा दिट्ठिया, इमिस्सा खन्तिया, इमिस्सा 20
रुचिया, इमिस्मि आदाये, इमिस्मि धम्मे, इमिस्मि विनये, इमिस्मि धम्म-
विनये, इमिस्मि पावचने, इमिस्मि ब्रह्मचरिये, इमिस्मि सत्थुसासने । तेन
वुच्चति "इधा" ति ।

७. भिक्खू ति । समञ्जाय भिक्खु, पटिञ्जाय भिक्खु,
भिक्खती ति भिक्खु, भिक्खको ति भिक्खु, भिक्खाचरियं अज्झुपगतो 25
ति भिक्खु, भिन्नपटधरो ति भिक्खु, भिन्दति पापके अकुसले धम्मे ति
भिक्खु, भिन्नत्ता पापकानं अकुसलानं धम्मानं भिक्खु, ओधिसो किलेसानं

पहाना भिक्खु, अनोधिसो किलेसानं पहाना भिक्खु, सेक्खो' भिक्खु, असेक्खो' भिक्खु, नेवसेक्खनासेक्खो भिक्खु, अगो भिक्खु, भद्रो भिक्खु, मण्डो भिक्खु, सारो भिक्खु, समग्गेन सङ्घेन जित्तिचतुत्थेन कम्ममेन अक्रुप्पेन ठानारहेन उपसम्पन्नो भिक्खु ।

5 द. पातिमोक्खं ति । सीलं पत्तिट्ठा आदि चरणं संयमो संवरो मोक्खं^२ पामोक्खं^३ कुसलानं धम्मानं समापत्तिया ।

संवरो ति । कायिको अवीतिक्कमो, वाचसिको अवीतिक्कमो, कायिकवाचसिको अवीतिक्कमो ।

संबुतो ति । इमिना पातिमोक्खसंवरेन उपेतो होति समुपेतो
10 उपागतो समुपागतो उपपन्नो^३ सम्पन्नो^३ समन्नागतो । तेन वुच्चति "पातिमोक्खसंवरसंबुतो" ति ।

६. विहरती ति । इरियति^४ वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति विहरति । तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

१०. आचारमोचरसम्पन्नो ति । अत्थि आचारो, अत्थि
15 अनाचारो ।

तत्थ कतमो अनाचारो ?

कायिको वीतिक्कमो, वाचसिको वीतिक्कमो, कायिकवाचसिको वीतिक्कमो - अयं वुच्चति "अनाचारो" । सव्वं पि दुस्सील्यं अनाचारो । इधेक्कच्चो वेळुदानेन वा पत्तदानेन वा पुप्फदानेन वा फलदानेन वा सिनान-
20 दानेन वा दन्तकट्टदानेन वा चाटुकम्यताय^५ वा मुग्गसूप्यताय^५ वा पारि-
भट्ठताय^५ वा जङ्घपेसतिकेन वा अञ्जतरञ्जतरेन वा^६ बुद्धपटिकुट्टेन मिच्छाआजीवेन^७ जीविकं^८ कप्पेति - अयं वुच्चति "अनाचारो" ।

तत्थ कतमो आचारो ?

कायिको अवीतिक्कमो, वाचसिको अवीतिक्कमो, कायिकवाच-
25 सिको अवीतिक्कमो - अयं वुच्चति "आचारो" । सव्वो पि सीलसंवरो आचारो । इधेक्कच्चो न वेळुदानेन न पत्तदानेन न पुप्फदानेन न फलदानेन न सिनानदानेन न दन्तकट्टदानेन न चाटुकम्यताय न मुग्गसूप्यताय न

१-१. सेलो भिक्खु असेलो - रो०, एवमुपरि पि । २-२. मूखं पमुखं - स्या०, रो० । ३-३. उप्पन्नो समुप्पन्नो - सी०; ० समुपन्नो - स्या०, रो० । ४. इरीयति - सी० । ५. पातु-
पम्यताय - स्या०; पाटुकम्यताय - रो० । ६. मुग्गसूप्यताय - सी०; मुग्गसूप्यताय - स्या०,
रो० । ७. पारिभट्टताय - सी० । ८. स्या०, रो० पालेत्थेमु नत्थि । ९. मिच्छाजीवेन -
सी० । १०. जीविकं - स्या०, रो० ।

पारिभट्चताय न जङ्घपेसनिकेन न अञ्जतरञ्जतरेन वुद्धपटिकुट्टेन
मिच्छाआजीवेन जीविकं कप्पेति - अयं वुच्चति "आचारो" ।

११. गोचरो ति । अत्थि गोचरो, अत्थि अगोचरो ।

तत्थ कतमो अगोचरो ?

इधेकच्चो वेसियागोचरो वा होति विघवागोचरो वा थुल्ल- 5 R. .
कुमारिगोचरो^१ वा पण्डकगोचरो वा भिक्खुनिगोचरो^२ वा पानागार-
गोचरो वा, संसट्ठो विहरति राजूहि राजमहामत्तेहि तित्थियेहि तित्थिय-
सावकेहि अननुलोमिकेन संसग्गेन^३; यानि वा पन तानि कुलानि B. १'
अस्सद्धानि अप्पसन्नानि अनोपानभूतानि अक्कोसकपरिभासकानि अनत्थ-
कामानि अहितकामानि अफासुककामानि^४ अयोगक्खेमकामानि भिक्खून् 10
भिक्खुनीन् उपासकानं उपासिकानं, तथारूपानि कुलानि सेवति भजति
पयिरुपासति - अयं वुच्चति "अगोचरो" ।

तत्थ कतमो गोचरो ?

इधेकच्चो न वेसियागोचरो होति न विघवागोचरो न थुल्ल-
कुमारिगोचरो न पण्डकगोचरो न भिक्खुनिगोचरो न पानागारगोचरो, 15
असंसट्ठो^५ विहरति राजूहि राजमहामत्तेहि तित्थियेहि तित्थियसावकेहि
अननुलोमिकेन संसग्गेन; यानि वा पन तानि कुलानि सद्धानि पसन्नानि
ओपानभूतानि कासावपज्जोतानि^६ इसिवात्तपटिवातानि अत्थकामानि
हितकामानि फासुककामानि योगक्खेमकामानि भिक्खून् भिक्खुनीन्
उपासकानं उपासिकानं, तथारूपानि कुलानि सेवति भजति पयिरुपासति 20
-अयं वुच्चति "गोचरो" ।

इति इमिना च आचारेण इमिना च गोचरेण उपेतो होति ... पे०...
समन्नागतो । तेन वुच्चति "आचारगोचरसम्पन्नो" ति ।

१२. अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी ति । तत्थ कतमे अणुमत्ता
वज्जा ? 25

यानि तानि वज्जानि अप्पमत्तकानि ओरमत्तकानि लहुसानि^७
लहुसम्मतानि^८ संयमकरणीयानि संवरकरणीयानि चित्तुप्पादकरणीयानि

१. थुल्लकुमारीगोचरो - स्या०, रो० । २. भिक्खुनीगोचरो - सी०, स्या०, रो० ।
३. गिहिसंसग्गेन - स्या०, रो०, एवमुपरि पि । ४. अफासुककामानि - स्या०, रो० । ५. न
संसट्ठो - स्या० । ६. कासावपज्जोतानि - स्या० । ७-८. लहुकानि लहुकसम्मतानि - तो० ।

मनसिकारपटिवद्वानि - इमे वुच्चन्ति "अणुमत्ता वज्जा" । इति^१ इमेसु अणुमत्तेसु वज्जेसु वज्जदस्सावी च होति भयदस्सावी च आदीनवदस्सावी च निस्सरणदस्सावी च । तेन वुच्चति "अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी" ति ।

R. 248 5 १३. समादाय सिक्खति सिक्खापदेसू ति । तत्थ कतमा सिक्खा ?

चतस्तो सिक्खा - भिक्खूने भिक्खुसिक्खा, भिक्खुनीने भिक्खुनि-
सिक्खा, उपासकानं उपासकसिक्खा, उपासिकानं उपासिकसिक्खा^२ ।
इमा वुच्चन्ति "सिक्खायो" । इति इमासु सिक्खासु सव्वेन सव्वं सव्वथा
10 सव्वं असेसं निस्सेसं समादाय वत्तति । तेन वुच्चति "समादाय सिक्खति
सिक्खापदेसू" ति ।

१४. इन्द्रियेसु गुत्तद्वारो ति । अत्थि इन्द्रियेसु गुत्तद्वारता,
अत्थि अगुत्तद्वारता^३ ।

B. 257 तत्थ कतमा इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता ?

15 इधेकच्चो चक्खुना रूपं दिस्वा निमित्तग्गाही होति अनुव्यञ्जन-
ग्गाही । अत्त्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्ज्ञा-
दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय न
पटिपज्जति, न रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये न संवरं आपज्जति ।
सोतेन सद्दं सुत्वा ... पे०... धानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिव्हाय
20 रसं सायित्वा ... पे०... कायेन फोटुव्वं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं
विज्जाय निमित्तग्गाही होति अनुव्यञ्जनग्गाही । यत्त्वाधिकरणमेनं
मनिन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्ज्ञादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा
अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय न पटिपज्जति, न रक्खति मनिन्द्रियं,
मनिन्द्रिये न संवरं आपज्जति । या इमेसं छन्नं इन्द्रियानं अगुत्ति अगोपना
25 अनारक्खो^४ असंवरो - अयं वुच्चति "इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता" ।

तत्थ कतमा इन्द्रियेसु गुत्तद्वारता ?

इधेकच्चो चक्खुना रूपं दिस्वा, न निमित्तग्गाही होति नानु-
व्यञ्जनग्गाही । यत्त्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं

१. स्या० पोट्यके नत्थि । २. उपासिकासिक्खा - सी०, स्या०, रो० । ३. इन्द्रियेषु
अगुत्तद्वारता - स्या०, रो० । ४. अनारक्खता - सी० ।

अभिज्ज्ञादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्युं, तस्स संवराय पटिपज्जति, रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये संवरं आपज्जति । सोतेन सद्दं सुत्वा ... पे०... धानेन गन्वं धायित्वा ... पे०... जिह्वाय रसं सायित्वा ... पे०... कायेन फोट्टुव्वं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय न निमित्तग्गाही होति नानुव्यञ्जनग्गाही । अत्वाधिकरणमेतं मनिन्द्रियं 5
 असंवृतं^१ विहरन्तं अभिज्ज्ञादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्स-
 वेय्युं, तस्स संवराय पटिपज्जति, रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये संवरं
 आपज्जति । या इमेसं छन्नं इन्द्रियानं गुत्ति गोपना आरक्खो संवरो – अयं
 वुच्चति “इन्द्रियेसु गुत्तद्वारता” । इमाय इन्द्रियेसु गुत्तद्वारताय उपेतो R. 2
 होति समुपेतो ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “इन्द्रियेसु गुत्तद्वारो” 10
 ति ।

१५. भोजने मत्तञ्जु ति । अत्थि भोजने मत्तञ्जुता, अत्थि
 भोजने^२ अमत्तञ्जुता ।

तत्थ कतमा भोजने अमत्तञ्जुता ?

इधेकच्चो अप्पटिसङ्खा अयोनिसो आहारं आहारेति दवाय 15
 मदाय मण्डनाय विभूसनाय^३ । या तत्थ असन्तुट्ठिता अमत्तञ्जुता
 अप्पटिसङ्खा भोजने – अयं वुच्चति “भोजने अमत्तञ्जुता” ति ।

तत्थ कतमा भोजने मत्तञ्जुता ?

इधेकच्चो पटिसङ्खा योनिसो आहारं आहारेति – “नेव दवाय
 न मदाय न मण्डनाय न विभूसनाय, यावदेव इमस्स कायस्स ठितिया 20
 यापनाय विहिंसुपरतिया^४ ब्रह्मचरियानुग्गहाय, इति पुराणं च वेदं
 पटिहल्लामि नवं च वेदं न उप्पादेस्सामि यात्रा च मे भविस्सति अन-
 वज्जता च फासु विहारो चा” ति । या तत्थ सन्तुट्ठिता मत्तञ्जुता
 पटिसङ्खा भोजने – अयं वुच्चति “भोजने मत्तञ्जुता” । इमाय भोजने
 मत्तञ्जुताय उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति “भोजने 25
 मत्तञ्जू” ति ।

१६. कथं च भिक्खु पुव्वरत्तापररतं जागरियानुयोगमनुयुत्तो
 होति ?

१. संवृतं – सी०, स्या० । २. सी० पीत्यके नत्थि । ३. सी० पीत्यके नत्थि ।

४. विहिंसुपरतिया – स्या० ।

इध भिक्खु दिवसं चङ्कमेन निसज्जाय आवरणीयेहि^१ धम्मोहि चित्तं परिसोधेति, रत्तिया पठमयामं चङ्कमेन निसज्जाय आवरणीयेहि धम्मोहि चित्तं परिसोधेति, रत्तिया मज्झिमयामं दक्खिणेन पस्सेन सीहसेय्यं कप्पेति पादे^२ पादं अच्चाधाय सतो सम्पजानो उट्ठानसञ्जं मनसि-
 5 करित्वा, रत्तिया पच्चिमयामं पच्चुट्ठाय चङ्कमेन निसज्जाय आवरणीयेहि धम्मोहि चित्तं परिसोधेति । एवं भिक्खु पुट्ठवरत्तापररत्तं जागरियानुयोगमनुयुत्तो^३ ।

१७. सात्तच्चं ति । यो चेतसिको विरियारम्भो ... पे०... सम्मावायामो ।

10 १८. नेपक्कं ति । या पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि ।

१९. बोधिपक्खिकानं^४ धम्मानं भावनानुयोगमनुयुत्तो ति । तत्थ कतमे बोधिपक्खिका धम्मा ?

सत्त वोज्झङ्गा - सत्तिसम्बोज्झङ्गो, धम्मविचयसम्बोज्झङ्गो,
 15 विरियसम्बोज्झङ्गो, पीतिसम्बोज्झङ्गो, पस्सद्विसम्बोज्झङ्गो, समाधि-
 R. 250 सम्बोज्झङ्गो, उपेक्खासम्बोज्झङ्गो । इमे वुच्चन्ति “बोधिपक्खिका धम्मा” । इति “ते” बोधिपक्खिके धम्मे आसेवति भावेति बहुलीकरोति । तेन वुच्चति “बोधिपक्खिकानं धम्मानं भावनानुयोगमनुयुत्तो” ति ।

B. 259 २०. कथं च भिक्खु अभिक्कन्ते पटिक्कन्ते सम्पजानकारी
 20 होति, आलोकिते विलोकिते सम्पजानकारी होति, सम्मिञ्जिते^५ पसारिते सम्पजानकारी होति, सङ्घाटिपत्तचीवरधारणे सम्पजानकारी होति, असिते पीते खायिते सायिते सम्पजानकारी होति, उच्चारपस्सावकम्मं सम्पजानकारी होति, गते ठिते निसिन्ने सुत्ते जागरिते भासिते तुण्हीभावे सम्पजानकारी होति ?

25 इध भिक्खु सतो सम्पजानो अभिक्कमति, सतो सम्पजानो पटिक्कमति, सतो सम्पजानो आलोकेति, सतो सम्पजानो विलोकेति, सतो सम्पजानो सम्मिञ्जेति, सतो सम्पजानो पसारेति, सतो सम्पजानकारी

१. आवरणीयेहि - स्या०, रो० । २. पादेन - स्या०, रो० । ३. जागरियानुमो-
 गमनुयुत्तो होति - स्या०, रो० । ४. बोधिपक्खिकानं - मी० । ५. स्या० पोट्ठके नत्थि ।
 ६. इमे - सी०, रो० । ७. सम्मिञ्जिते - म० ।

होति, सङ्घाट्टिपत्तचीवरधारणे सतो सम्पजानकारी होति, असिते पीते खायिते सायिते सतो सम्पजानकारी होति, उच्चारपस्सावकम्मे सतो सम्पजानकारी होति, गते ठिते निसिन्ने सुत्ते जागरिते भासिते तुण्हीभावे सतो सम्पजानकारी होती ति ।

२१. तत्थ' कतमा सति ?

5

या सति अनुस्सति पटिस्सति सति सरणता धारणता अपि-
लापनता असम्मुसनता सति सतिन्द्रियं सतिवलं सम्मासति - अयं
वुच्चति "सति" ।

२२. सम्पजानो ति । तत्थ कतमं सम्पजञ्जं ? या पञ्जा
पजानना विचयो पविचयो धम्मविचयो सल्लक्खणा उपलक्खणा पच्चुप- 10
लक्खणा पण्डिच्चं कोसल्लं नेपुञ्जं वेभव्या चिन्ता उपपरिक्खा भूरीमेधा
परिणायिका विपस्सना सम्पजञ्जं पतोदो पञ्जा पञ्जिन्द्रियं पञ्जा-
बलं पञ्जासत्थं पञ्जापासादो पञ्जाआलोको पञ्जाओभासो पञ्जा-
पज्जोतो पञ्जारतनं अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति
"सम्पजञ्जं" । इति इमाय च सतिया इमिना च सम्पजञ्जेन उपेतो 15
होति ... पे०... समन्नागतो । एवं भिक्खु सतो सम्पजानो अभिक्कमति,
सतो सम्पजानो पटिक्कमति, सतो सम्पजानो आलोकेति, सतो सम्प-
जानो विलोकेति, सतो सम्पजानो सम्मिञ्जेति, सतो सम्पजानो पसारेति,
सतो सम्पजानकारी होति, सङ्घाट्टिपत्तचीवरधारणे सतो सम्पजानकारी
होति, असिते पीते खायिते सायिते सतो सम्पजानकारी होति, उच्चार- 20
पस्सावकम्मे सतो सम्पजानकारी होति, गते ठिते निसिन्ने सुत्ते जागरिते
भासिते तुण्हीभावे सम्पजानकारी होति ।

R. 25

B. 1

२३. विवित्तं ति । सन्तिके चे पि सेनासनं होति, तं च
अनाकिण्णं गहट्ठेहि पव्वजितेहि । तेन तं विवित्तं । दूरे चे पि सेनासनं
होति, तं च अनाकिण्णं गहट्ठेहि पव्वजितेहि । तेन तं विवित्तं । 25

२४. सेनासनं ति । मञ्चो पि सेनासनं, पीठं पि सेनासनं,
भिसिं^१ पि सेनासनं, विम्बोहनं^२ पि सेनासनं, विहारो पि सेनासनं, अड्ड-
योगो पि सेनासनं, पासादो पि सेनासनं, अट्टो पि सेनासनं, माळो^४ पि

१. सतो ति - स्या०, रो० । २. भिसी - सी० । ३. विव्योहनं - म० । ४. मालो -
सी०, स्या० ।

सेनासनं, लेणं^१ पि सेनासनं, गुहा पि सेनासनं, रुखमूलं पि सेनासनं, वेळुगुम्बो पि सेनासनं । यत्थ वा पन भिक्खु पटियकमन्ति सच्चमेतं सेनासनं ।

२५. विवित्तं सेनासनं भजती ति । इमं विवित्तं सेनासनं ।
5 भजति सम्भजति सेवति निसेवति संसेवति । तेन वुच्चति "विवित्तं" सेनासनं^३ भजती" ति ।

२६. अरञ्जं ति । निक्खमित्त्वा वहि इन्दखीला सच्चमेतं अरञ्जं ।

२७. रुखमूलं ति । रुखमूलं येव रुखमूलं । पव्वतो येव
10 पव्वतो । कन्दरा येव कन्दरा । गिरिगुहा येव गिरिगुहा । सुसानं येव सुसानं । अब्भोकासो येव अब्भोकासो । पलालपुञ्जो येव पलालपुञ्जो ।

२८. वनपत्थं ति । दूरानमेतं सेनासनानं अधिवचनं । वनपत्थं ति । वनसण्डानमेतं सेनासनानं अधिवचनं । वनपत्थं ति । भीसन-
कानमेतं^३ सेनासनानं अधिवचनं । वनपत्थं ति । सलोमहंसानमेतं सेना-
15 सनानं अधिवचनं । वनपत्थं ति । परियन्तानमेतं सेनासनानं अधि-
वचनं । वनपत्थं ति । न मनुस्सूपचारानमेतं^४ सेनासनानं अधिवचनं ।
वनपत्थं ति । दुरभिसम्भवानमेतं सेनासनानं अधिवचनं ।

B. 261 २९. अप्पसहं ति । सन्तिके चे पि सेनासनं होति, तं च अना-
किण्णं गहट्ठेहि पव्वजित्तेहि । तेन तं अप्पसहं । दूरे चे पि सेनासनं
20 होति, तं च अनाकिण्णं गहट्ठेहि पव्वजित्तेहि । तेन तं अप्पसहं ।

R. 252 ३०. अप्पनिग्घोसं ति । यदेव तं अप्पसहं तदेव तं अप्प-
निग्घोसं । यदेव तं अप्पनिग्घोसं तदेव तं विजनवातं । यदेव तं विजन-
वातं तदेव तं मनुस्सराहस्सेय्यकं । यदेव तं मनुस्सराहस्सेय्यकं तदेव तं
पटिसल्लानसारुप्पं^५ ।

25 ३१. अरञ्जगतो वा रुखमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा
ति । अरञ्जगतो वा होति रुखमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा ।

१. लेण - सी०, स्या०, रो० । २-२. स्या०, रो० पोल्यकेसु नत्थि । ३. भिसनकानमेतं - सी०, स्या०, रो० । ४. मनुस्सूपचारानमेतं - सी०, स्या०, रो० । ५. पटिसल्लानसारुप्पं - स्या०, रो० ।

३२. निसीदति पल्लङ्गं आभुजित्वा ति । निसिन्नो होति पल्लङ्गं आभुजित्वा ।

३३. उजुं कायं पणिवाया ति । उजुको होति कायो ठितो पणिहितो ।

३४. परिमुखं सति उपट्टपेत्वा ति । तत्थ कतमा सति ? 5

या सति अनुस्सति पटिस्सति ... पे०... सम्मासति - अयं वुच्चति "सति" । अयं सति उपट्टिता होति सुपट्टिता नासिकग्गे वा मुखनिमित्ते वा । तेन वुच्चति "परिमुखं सति उपट्टपेत्वा" ति ।

३५. अभिज्झं लोके पहाया ति । तत्थ कतमा अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति 10 "अभिज्झा" ।

तत्थ कतमो लोको ?

पञ्चुपादानक्खन्धा लोको - अयं वुच्चति "लोको" । अयं अभिज्झा इमहि लोके सन्ता होति समिता वूपसन्ता अत्थङ्गता अत्थङ्गता अप्पिता व्यप्पिता^१ सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन 15 वुच्चति "अभिज्झं लोके पहाया" ति ।

३६. विगताभिज्झेण चेतसा ति । तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं विगताभिज्झं होति । तेन वुच्चति "विगताभिज्झेण चेतसा" ति । 20

३७. विहरती ति । इरियति वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति विहरति । तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

३८. अभिज्झाय चित्तं परिसोधेती ति । तत्थ कतमा अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति 25 "अभिज्झा" ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय अभिज्झाय सोधेति विसोधेति

सेनासनं, लेण^१ पि सेनासनं, गुहा पि सेनासनं, रुक्खमूलं पि सेनासनं, वेळुगुम्बो पि सेनासनं । यत्थ वा पन भिवसू पटिक्कमन्ति सव्वमेतं सेनासनं ।

२५. विवित्तं सेनासनं भजती ति । इमं विवित्तं सेनासनं
5 भजति सम्भजति सेवति निसेवति संसेवति । तेन वुच्चति “विवित्तं”
सेनासनं^२ भजती” ति ।

२६. अरञ्जं ति । निक्खमित्वा वहि इन्द्रखीला सव्वमेतं
अरञ्जं ।

२७. रुक्खमूलं ति । रुक्खमूलं येव रुक्खमूलं । पव्वतो येव
10 पव्वतो । कन्दरा येव कन्दरा । गिरिगुहा येव गिरिगुहा । सुसानं येव
सुसानं । अब्भोकासो येव अब्भोकासो । पलालपुञ्जो येव पलालपुञ्जो ।

२८. वनपत्थं ति । दूरानमेतं सेनासनानं अधिवचनं । वनपत्थं
ति । वनसण्डानमेतं सेनासनानं अधिवचनं । वनपत्थं ति । भीसन-
कानमेतं^३ सेनासनानं अधिवचनं । वनपत्थं ति । सलोमहंसानमेतं सेना-
15 सनानं अधिवचनं । वनपत्थं ति । परियन्तानमेतं सेनासनानं अधि-
वचनं । वनपत्थं ति । न मनुस्सूपचारानमेतं^४ सेनासनानं अधिवचनं ।
वनपत्थं ति । दुरभिसम्भवानमेतं सेनासनानं अधिवचनं ।

B. 261

२९. अप्पसहं ति । सन्तिके चे पि सेनासनं होति, तं च अना-
किण्णं गहट्ठेहि पव्वजितेहि । तेन तं अप्पसहं । दूरे चे पि सेनासनं
20 होति, तं च अनाकिण्णं गहट्ठेहि पव्वजितेहि । तेन तं अप्पसहं ।

R. 252

३०. अप्पनिग्घोसं ति । यदेव तं अप्पसहं तदेव तं अप्प-
निग्घोसं । यदेव तं अप्पनिग्घोसं तदेव तं विजनवातं । यदेव तं विजन-
वातं तदेव तं मनुस्साराहस्सेय्यकं । यदेव तं मनुस्साराहस्सेय्यकं तदेव तं
पटिसल्लानसारुप्पं^५ ।

25

३१. अरञ्जागतो वा. रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा
ति । अरञ्जागतो वा होति रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा ।

१. लेण - सी०, स्या०, रो० । २-२. स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । ३. भिसनकानमेतं
- सी०, स्या०, रो० । ४. मनुस्सुपचारानमेत - सी०, स्या०, रो० । ५. पटिसल्लानसारुप्पं
- स्या०, रो० ।

३२. निसीदति पल्लङ्कं आभुजित्वा ति । निसिन्नो होति
पल्लङ्कं आभुजित्वा ।

३३. उजुं कायं पणिधाय ति । उजुको होति कायो ठितो
पणिहितो ।

३४. परिमुखं सति उपट्टपेत्वा ति । तत्थ कतमा सति ? 5

या सति अनुस्सति पटिस्सति ... पे०... सम्मासति - अयं वुच्चति
“सति” । अयं सति उपट्टिता होति सुपट्टिता नासिकग्गे वा मुखनिमित्ते
वा । तेन वुच्चति “परिमुखं सति उपट्टपेत्वा” ति ।

३५. अभिज्झं लोके पहाया ति । तत्थ कतमा अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति 10
“अभिज्झा” ।

तत्थ कतमो लोको ?

पञ्चुपादानवखन्धा लोको - अयं वुच्चति “लोको” । अयं
अभिज्झा इमहि लोके सन्ता होति समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता
अब्भत्यङ्गता अप्पिता व्यप्पिता^१ सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन 15
वुच्चति “अभिज्झं लोके पहाया” ति ।

३६. विगताभिज्झेन चेतसा ति । तत्थ कतमं^२ चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
वुच्चति “चित्तं” । इदं चित्तं विगताभिज्झं होति । तेन वुच्चति
“विगताभिज्झेन चेतसा” ति । 20

३७. विहरती ति । इरियति वत्तति पालेति यपेति यापेति
चरति विहरति । तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

B. 262

३८. अभिज्झाय चित्तं परिसोधेती ति । तत्थ कतमा
अभिज्झा ?

यो रागो सारागो ... पे०... चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति 25
“अभिज्झा” ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
वुच्चति “चित्तं” । इदं चित्तं इमाय अभिज्झाय सोधेति विसोधेति

परिसोधेति मोचेति विमोचेति परिमोचेति । तेन वुच्चति “अभिज्ञाय चित्तं परिसोधेती” ति ।

३६. व्यापादपदोसं^१ पहाया ति । अत्यि व्यापादो, अत्यि पदासो ।

5 तत्य कतमो व्यापादो ?

यो चित्तस्स आघातो पटिघातो पटिघं पटिविरोधो कोपो पकोपो सम्पकोपो दोसो पदोसो सम्पदोसो चित्तस्स व्यापत्ति मनोपदोसो कोधो कुज्जना कुज्जितत्तं दोसो दुस्सना^२ दुस्सितत्तं^३ व्यापत्ति व्यापज्जना व्यापज्जितत्तं^३ विरोधो पटिविरोधो चण्डिककं असुरोपो अनत्तमनता

10 चित्तस्स अयं वुच्चति “व्यापादो” ।

तत्य कतमो पदोसो ?

यो व्यापादो सो पदोसो, यो पदोसो सो व्यापादो । इति अयं च व्यापादो अयं च पदोसो सन्ता होन्ति समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता अभत्यङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता ।

15 तेन वुच्चति “व्यापादपदोसं पहाया” ति ।

४०. अव्यापन्नचित्तो ति । तत्य कतमं चित्तं ? यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु — इदं वुच्चति “चित्तं” । इदं चित्तं अव्यापन्नं होति । तेन वुच्चति “अव्यापन्नचित्तो” ति ।

४१. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति “विहरती” ति ।

D. 263 20

४२. व्यापादपदोसा चित्तं परिसोधेती ति । अत्यि व्यापादो अत्यि पदोसो ।

तत्य कतमो व्यापादो ?

यो चित्तस्स आघातो ... पे०... चण्डिककं असुरोपो अनत्तमनता चित्तस्स — अयं वुच्चति “व्यापादो” ।

25 तत्य कतमो पदोसो ?

यो व्यापादो सो पदोसो, यो पदोसो सो व्यापादो ।

तत्य कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु — इदं

१. व्यापादपदोसं — धी०, रो०, एवमुपरि ति । २-२. इमना इत्थित्तं — स्वा० ।
३. सो० पोत्थके नत्थि ।

वुच्चति "चित्त" । इदं चित्तं इमम्हा व्यापादपदोसा सोधेति विसोधेति परिसोधेति मोचेति विमोचेति परिमोचेति । तेन वुच्चति "व्यापाद-पदोसा चित्तं परिसोधेती" ति ।

४३. थीनमिद्धं^१ पहाया ति । अत्थ थीनं, अत्थ मिद्धं ।

तत्थ कतमं थीनं ?

5

या चित्तस्स अकल्यता अकम्मञ्जता ओलीयना सल्लीयना लीनं लीयना लीयित्तं थीनं थीयना थीयित्तं चित्तस्स - इदं वुच्चति "थीनं" ।

तत्थ कतमं मिद्धं ?

या कायस्स अकल्यता अकम्मञ्जता ओनाहो परियोनाहो 10 R.
अन्तोसमोरोधो मिद्धं सुप्पं^२ पचलायिका सुप्पं सुप्पना^३ सुप्पित्तं^३ - इदं वुच्चति "मिद्धं" ।

इति इदं च थीनं इदं च मिद्धं सन्ता होन्ति समिता वूपसन्ता अत्थङ्गता अब्भत्थङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति "थीनमिद्धं पहाया" ति । 15

४४. विगतथीनमिद्धो ति । तस्स थीनमिद्धस्स चत्ता वन्तता मुत्ता पहीनत्ता पटिनिस्सट्टत्ता पहीनपटिनिस्सट्टत्ता । तेन वुच्चति "विगतथीनमिद्धो" ति ।

४५. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

४६. आलोकसञ्जी ति । तत्थ कतमा सञ्जा ?

20

या सञ्जा सञ्जानना सञ्जानित्तं - अयं वुच्चति "सञ्जा" । अयं सञ्जा आलोका होति विवटा परिसुद्धा परियोदाता । तेन वुच्चति "आलोकसञ्जी" ति ।

B. 264

४७. सतो सम्पजानो ति । तत्थ कतमा सति ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति - अयं वुच्चति "सति" 1 25

तत्थ कतमं सम्पजञ्जं ?

या पञ्जा पजानना ... पे०... असोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति "सम्पजञ्जं" । इति इमाय च सतिया इमिना च सम्प-

१. पिनमिद्धं - म०, एवगुपरि पि । २. सोप्पं - स्या०, रो० । ३-३. सुप्पना सुप्पित्तं - स्या०, रो० ।

जञ्ब्रेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति "सतो सम्पजानो" ति ।

४८. थीनमिद्धा चित्तं परिसोधेती ति । अत्यि थीनं, अत्यि मिद्धं ।

5 तत्य कतमं थीनं ... पे०... इदं वुच्चति "थीनं" ।

तत्य कतमं मिद्धं ... पे०... इदं वुच्चति "मिद्धं" ।

तत्य कतमं चित्तं ... पे०... इदं वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमम्हा थीनमिद्धा सोधेति विसोधेति परिसोधेति मोचेति विमोचेति परिमोचेति । तेन वुच्चति "थीनमिद्धा चित्तं परिसोधेती" ति ।

10 ४९. उद्धच्चकुक्कुच्चं पहाया ति । अत्यि उद्धच्चं, अत्यि कुक्कुच्चं ।

तत्य कतमं उद्धच्चं ?

यं चित्तस्स उद्धच्चं अवूपसमो चेतसो विक्खेपो भन्तत्तं चित्तस्स - इदं वुच्चति "उद्धच्चं" ।

15 तत्य कतमं कुक्कुच्चं ?

अकप्पिये कप्पियसञ्जिता, कप्पिये अकप्पियसञ्जिता, अवज्जे वज्जसञ्जिता, वज्जे अवज्जसञ्जिता, यं एवरूपं कुक्कुच्चं कुक्कुच्चायना कुक्कुच्चायितत्तं चेतसो विप्पटिसारो मनोविलेखो - इदं वुच्चति "कुक्कुच्चं" । इति इदं च उद्धच्चं इदं च कुक्कुच्चं सन्ता होन्ति समिता

20 वूपसन्ता अत्यङ्गता अन्वभत्यङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति "उद्धच्चकुक्कुच्चं पहाया" ति ।

५०. अनुद्धतो ति । तस्स उद्धच्चकुक्कुच्चस्स चत्ता वन्तत्ता मुत्ता पहीनत्ता पटिनिस्सट्ठत्ता पहीनपटिनिस्सट्ठत्ता । तेन वुच्चति "अनुद्धतो" ति ।

25 ५१. बिहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "बिहरती" ति ।

५२. वूपसन्तचित्तो ति । तत्य कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं अज्जत्तं सन्तं होति समितं वूपसन्तं । तेन वुच्चति "अज्जत्तं वूपसन्तचित्तो" ति ।

५३. उद्धच्चकुक्कुच्चा चित्तं परिसोधेतीति । अत्थि उद्धच्चं,
अत्थि कुक्कुच्चं ।

तत्थ कतमं उद्धच्चं ?

यं चित्तस्स उद्धच्चं अबूपसमो चेतसो विकखेपो भन्तत्त चित्तस्स -
इदं वुच्चति "उद्धच्चं" ।

तत्थ कतमं कुक्कुच्चं ... पे०... इदं वुच्चात् "कुक्कुच्चं" ।

तत्थ कतमं चित्तं ... पे०... इदं वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं
इमम्हा उद्धच्चकुक्कुच्चा सोधेति विसोधेति परिसोधेति मोचेति
विमोचेति परिमोचेति । तेन वुच्चति "उद्धच्चकुक्कुच्चा चित्तं
परिसोधेती" ति ।

५४. विचिकिच्छं पहायाति । तत्थ कतमा विचिकिच्छा ?

'या कङ्खा कङ्खायना कङ्खायितत्तं विमति विचिकिच्छा द्वेब्भकं
द्विधापथो^१ संसयो अनेकंसग्गाहो^२ आसप्पना परिसप्पना अपरियोगाहणा^३
छम्भितत्तं^४ चित्तस्स मनोविलेखो - अयं वुच्चति "विचिकिच्छा" ।
अयं विचिकिच्छा सन्ता होति समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता अब्भत्थङ्गता
अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति
"विचिकिच्छं पहाया" ति ।

५५. तिण्णविचिकिच्छोति । इमं विचिकिच्छं तिण्णो होति
उत्तिण्णो^१ नित्तिण्णो पारङ्गतो^२ पारमनुप्पत्तो । तेन वुच्चति "तिण्ण-
विचिकिच्छो" ति ।

५६. विहरतीति ... पे०... तेन वुच्चति विहरतीति^१ ।

५७. अकथङ्कथी कुसलेसु धम्मेषु ति । इमाथ विचिकिच्छाय
कुसलेसु धम्मेषु न कङ्खति न विचिकिच्छति अकथङ्कथी होति निक्कथ-
ङ्कथी^१ विक्कथङ्कथो^२ । तेन वुच्चति "अकथङ्कथी कुसलेसु धम्मेषु" ति ।

५८. विचिकिच्छाय चित्तं परिसोधेतीति । तत्थ कतमा
विचिकिच्छा ?

१. द्वेषापथो - सी०, स्या०, रो० । २. अनेकसग्गाहो - सी०, स्या०, रो० ।

३. अपरियोगहना - सी०; अपरियोगाहना - स्या०, रो० । ४. चम्भितत्त - स्या०, रो० ।

५. पारगतो - स्या०, रो० । ६-६ न० पोत्पके नायि । ७-७ निक्कथङ्कथो विगतवचङ्कथो -
स्या०, रो० ।

या कङ्क्षा कङ्क्षायना कङ्क्षायितत्तं छम्मितत्तं चित्तस्स मनो-
विलेखो - अयं वुच्चति "विचिकिच्छा" ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
5 वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय विचिकिच्छाय सोवेति विसोघेति
परिसोघेति मोचेति विमोचेति परिमोचेति । तेन वुच्चति विचिकिच्छाय
चित्तं परिसोघेती" ति ।

५६. इमे पञ्च नीवरणे पहाया ति । इमे पञ्च नीवरणा
सन्ता होन्ति समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता अन्मत्यङ्गता अप्पिता व्यप्पिता
10 सोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति "इमे पञ्च नीवरणे
पहाया" ति ।

६०. चेतसो उपक्किलेसे ति ? इमे पञ्च नीवरणा चित्तस्स
उपक्किलेसा ।

६१. पञ्जाय दुव्वलीकरणे ति । इमेहि पञ्चहि नीवरणेहि
15 अनुप्पन्ना चेव पञ्जा न उप्पज्जति उप्पन्ना च पञ्जा निरुज्जति ।
तेन वुच्चति "पञ्जाय दुव्वलीकरणे" ति ।

६२. विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेही ति ।
तत्थ कतमे कामा ?

छन्दो कामो, रागो कामो, छन्दरागो कामो, सङ्कप्पो कामो,
20 रागो कामो, सङ्कप्परागो कामो - इमे वुच्चन्ति "कामा" ।

तत्थ कतमे अकुसला धम्मा ?

कामच्छन्दो, व्यापादो, थीनं, मिढं, उद्वच्चं, कुक्कुच्चे, विचि-
किच्छा - इमे वुच्चन्ति "अकुसला धम्मा" । इति इमेहि च कामेहि
इमेहि च अकुसलेहि धम्मेहि विवित्तो होति । तेन वुच्चति "विविच्चेव
25 कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेही" ति ।

६३. सवितक्कं सविचारं ति । अत्थिय वितक्को, अत्थिय
विचारो ।

तत्थ कतमो वितक्को ?

यो तक्को वितक्को सङ्कप्पो अप्पना व्यप्पना चेतसो अनिनि-
30 रोपना सम्मासङ्कप्पो - अयं वुच्चति "वितक्को" ।

तत्थ कतमो विचारो ?

यो चारो विचारो अनुविचारो उपविचारो चित्तस्स अनुसन्धनता अनुपेक्खनता - अयं वुच्चति "विचारो" । इति इमिना च वितक्कोन इमिना च विचारेण उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति "सवितक्कं सविचारं" ति ।

5

६४. विवेकजं ति । वितक्को, विचारो, पीति, सुखं, चित्तस्से-कग्गता - ते इमस्मिं विवेके जाता होन्ति सञ्जाता निब्बत्ता अभि-निब्बत्ता पातुभूता । तेन वुच्चति "विवेकजं" ति ।

६५. पीतिसुखं ति । अत्थि पीति, अत्थि सुखं ।

तत्थ कतमा पीति ?

10

या पीति पामोज्जं आमोदना पमोदना हासो पहासो वित्ति ओदग्यं^२ अत्तमनता चित्तस्स - अयं वुच्चति "पीति" ।

तत्थ कतमं सुखं ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - इदं वुच्चति "सुखं" । इदं सुखं इमाय पीतिया सहगतं होति सहजातं संसट्ठं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "पीतिसुखं" ति ।

15

६६. पठमं ति । गणनानुपुब्बता^३ पठमं । इदं पठमं समा-पज्जती ति पठमं ।

६७. ज्ञानं ति । वितक्को, विचारो, पीति, सुखं, चित्तस्से-कग्गता ।

20

६८. उपसम्पज्जा ति । यो पठमस्स ज्ञानस्स लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।

६९. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

७०. वित्तक्कविचारानं वूपसमा ति । अत्थि वितक्को, अत्थि विचारो ।

25

तत्थ कतमो वितक्को ?

यो तक्को वितक्को ... पे०... सम्मासङ्कप्पो - अयं वुच्चति "वितक्को" ।

तत्त्य कतमो विचारो ?

R. 258

यो चारो विचारो अनुविचारो उपविचारो चित्तस्स अनुसन्धनता अनुपेक्खनता - अयं वुच्चति "विचारो" । इति अयं च वितक्को अयं

B. 268

5 च विचारो सन्ता होन्ति ममिता वूपसन्ता अत्यङ्गता अम्भत्यङ्गता
अप्यिता व्यप्यिता मोसिता विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति
"वितक्कविचारानं वूपसमा" ति ।

७१. अज्झत्तं ति । यं अज्झत्तं पच्चत्तं ।

७२. सम्पसादनं ति । या सद्दा सदहना ओकप्पना अभि-
प्पसादो ।

10

७३. चेतसो एकोदिभावं ति । या चित्तस्स ठिति' ... पे०...
सम्मासमाधि ।

७४. अवितक्कं अविचारं ति । अत्य वितक्को, अत्य विचारो ।
तत्त्य कतमो वितक्को ?

यो तक्को वितक्को ... पे०... सम्मासङ्कप्पो - अयं वुच्चति
15 "वितक्को" ।

तत्त्य कतमो विचारो ?

यो चारो अनुचारो' विचारो अनुविचारो उपविचारो चित्तस्स
अनुसन्धनता अनुपेक्खनता - अयं वुच्चति "विचारो" ।

इति अयं च वितक्को अयं च विचारो सन्ता होति समिता
20 वूपसन्ता अत्यङ्गता अम्भत्यङ्गता अप्यिता व्यप्यिता सोसिता विसोसिता
व्यन्तीकता । तेन वुच्चति "अवितक्कं अविचारं" ति ।

७५. समाधिजं ति । सम्पसादो पीतिसुखं - ते इमस्मि
समाधिम्हि जाता होन्ति सज्जाता निव्वत्ता अभिनिव्वत्ता पानुभूता ।
तेन वुच्चति "समाधिजं" ति ।

25

७६. पीतिसुखं ति । अत्य पीति, अत्य सुखं ।

तत्त्य कतमा पीति ... पे०... अयं वुच्चति "पीति" ।

तत्त्य कतमं सुखं ... पे०... इदं वुच्चति "सुखं" । इदं सुखं
इमाय पीतिया सहगतं होति सहजातं संसट्टं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति
"पीतिसुखं" ति ।

७७. द्रुतियं ति । गणनानुपुञ्चता द्रुतियं । इदं द्रुतियं समा-
पञ्जती ति द्रुतियं ।

७८. ज्ञानं ति । सम्पसादो, पीति, सुखं, चित्तस्सेकग्गता ।

७९. उपसम्पज्जा ति । यो द्रुतियस्स ज्ञानस्स लाभो पट्टिलाभो
पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।

८०. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

८१. पीतिया च विरागा ति । तत्थ कतमा पीति ?

या पीति पामोज्जं आमोदना पमोदना हासो पहासो वित्ति
ओदग्यं अत्तमनता चित्तस्स - अयं वुच्चति "पीति" । अयं पीति सन्ता
होति समिता वूपसन्ता अत्थङ्गता अत्थङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता
विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति "पीतिया च विरागा" ति ।

८२. उपेक्खको ति । तत्थ कतमा उपेक्खा ?

या उपेक्खा उपेक्खना अज्झुपेक्खना मज्झत्तता चित्तस्स - अयं
वुच्चति "उपेक्खा" । इमाय उपेक्खाय उपेतो होति ... पे०... समन्ना-
गतो । तेन वुच्चति "उपेक्खको" ति ।

८३. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

८४. सतो च सम्पज्जानो ति । तत्थ कतमा सति ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति - अयं वुच्चति "सति" ।
तत्थ कतमं सम्पज्जं ?

या पज्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि -
इदं वुच्चति "सम्पज्जं" । इति इमाय च सतिया इमिना च सम्प-
ज्जनेन उपेतो होति ... पे०... समन्नागतो । तेन वुच्चति "सतो च
सम्पज्जानो" ति ।

८५. सुखं च कायेन पटिसंवेदेती ति । तत्थ कतमं सुखं ?

यंचेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - इदं वुच्चति "सुखं" ।

तत्थ कतमो कायो ?

सञ्जाक्खन्धो, सद्धारक्खन्धो, विञ्जाणक्खन्धो - अयं
वुच्चति "कायो" । इदं सुखं इमिना कायेन पटिसंवेदेति । तेन वुच्चति
"सुखं च कायेन पटिसंवेदेती" ति ।

B. 270

८६. यं तं श्रिया आचिक्खन्ती ति । तत्थ कतमे श्रिया ?

श्रिया वुच्चन्ति बुद्धा च बुद्धसावका च । ते इमं आचिक्खन्ति
देसेन्ति पञ्जापेन्ति^१ पट्टपेन्ति विवरन्ति विभजन्ति उत्तानि^२ करोन्ति^३
पकासेन्ति । तेन वुच्चति "यं तं श्रिया आचिक्खन्ती" ति ।

5 ८७. उपेक्खको सतिमा सुखविहारी ति । तत्थ कतमा
उपेक्खा ?

या उपेक्खा उपेक्खना अज्झुपेक्खना मज्झत्तता चित्तस्स - अयं
वुच्चति "उपेक्खा" ।

R. 260

तत्थ कतमा सति ?

10 या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति - अयं वुच्चति
"सति" ।

तत्थ कतमं सुखं ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना - इदं वुच्चति "सुखं" ।

15 इति इमाय च उपेक्खाय इमाय च सतिया इमिना च सुखेन
समन्नागतो इरियति वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति विहरति ।
तेन वुच्चति "उपेक्खको सतिमा सुखविहारी" ति ।

८८. ततियं ति । गणनानुपुव्वता ततियं । इदं ततियं समा-
पज्जती ति ततियं ।

20 ८९. ज्ञानं ति । उपेक्खा, सति, सम्पज्झं, सुखं, चित्तस्से
कम्पता ।

९०. उपसम्पज्जा ति । यो ततियस्स ज्ञानस्स लाभो पटिलाभो
पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्चिकिरिया उपसम्पदा ।

९१. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

25 ९२. सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना ति । अत्थि सुखं,
अत्थि दुक्खं ।

तत्थ कतमं सुखं ?

१. पञ्जापेन्ति - म० । २-२. उत्तानि करोन्ति - सी०; उत्तानीकरोन्ति - स्या०,
रो० ।

यं कायिकं सातं कायिकं सुखं कायसम्पस्सजं सातं सुखं वेदयितं
कायसम्पस्सजा साता सुखा वेदना - इदं वुच्चति "सुखं" ।

तत्थ कतमं दुक्खं ?

यं कायिकं असातं कायिकं दुक्खं कायसम्पस्सजं असातं दुक्खं
वेदयितं कायसम्पस्सजा असाता दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति "दुक्खं" । 5

इति इदं च सुखं इदं च दुक्खं सन्ता होन्ति समिता वूपसन्ता
अत्यङ्गता अब्भत्यङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता विसोसिता व्यन्ती-
कता । तेन वुच्चति "सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना" ति ।

६३. पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्यङ्गमा ति । अत्थि
सोमनस्सं, अत्थि दोमनस्सं । 10

तत्थ कतमं सोमनस्सं ?

यं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतोसम्पस्सजं सातं सुखं वेदयितं
चेतोसम्पस्सजा साता सुखा वेदना - इदं वुच्चति "सोमनस्सं" ।

तत्थ कतमं दोमनस्सं ?

यं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्पस्सजं असातं 15
दुक्खं वेदयितं चेतोसम्पस्सजा असाता दुक्खा वेदना - इदं वुच्चति
"दोमनस्सं" ।

इति इदं च सोमनस्सं इदं च दोमनस्सं पुब्बेव सन्ता होन्ति
समिता वूपसन्ता अत्यङ्गता अब्भत्यङ्गता अप्पिता व्यप्पिता सोसिता
विसोसिता व्यन्तीकता । तेन वुच्चति "पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं 20
अत्यङ्गमा" ति ।

६४. अदुक्खमसुखं ति । यं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतो-
सम्पस्सजं अदुक्खमसुखं वेदयितं चेतोसम्पस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना ।
तेन वुच्चति "अदुक्खमसुखं" ति ।

६५. उपेक्खासतिपरिमुद्धि ति । तत्थ कतमा उपेक्खा ? 25
या उपेक्खा उपेक्खना अज्जुपेक्खना मज्झत्तता चित्तस्स - अयं
वुच्चति "उपेक्खा" ।

तत्थ कतमा सति ?

या सति अनुस्सति ... पे०... सम्मासति - अयं वुच्चति "सति" ।

अयं सति इमाय उपेक्खाय विवटा होति परिसुद्धा परियोदाता । तेन वुच्चति "उपेक्खासतिपारिसुद्धि" ति ।

६६. चतुत्यं ति । गणनानुपुव्वता चतुत्यं, इदं चतुत्यं समापज्जती ति चतुत्यं ।

5 ६७. ज्ञानं ति । उपेक्खा, सति, चित्तस्सेकग्गता ।

B. 272

६८. उपसम्पज्जा ति । यो चतुत्यस्स ज्ञानस्स लाभो पटि-
लाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्चिकिरिया उपसम्पदा ।

६९. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

१००. सब्वसो रूपसञ्जानं समतिक्कमा ति । तत्थ कतमा
10 रूपसञ्जा^१ ?

रूपावचरसमापत्ति^१ समापन्नस्स वा उपपन्नस्स वा दिट्ठघम्मसुख-
विहारिस्स वा सञ्जा सञ्जानना सञ्जानित्तं - इमा वुच्चन्ति "रूप-
सञ्जायो" । इमा रूपसञ्जायो अतिक्कन्तो होति वोतिक्कन्तो समति-
क्कन्तो । तेन वुच्चति "सब्वसो रूपसञ्जानं समतिक्कमा" ति ।

15 १०१. पटिघसञ्जानं अत्यङ्गमा ति । तत्थ कतमा पटिघ-
सञ्जा^१ ?

रूपसञ्जा सदसञ्जा ... पे०... फोट्टव्वसञ्जा - इमा वुच्चन्ति
पटिघसञ्जायो । इमा पटिघसञ्जायो सन्ता होन्ति समिता वूपसन्ता
अत्यङ्गता अब्भत्यङ्गता अण्णिता व्यण्णिता सोसिता विसोसिता व्यन्ती-
20 कता । तेन वुच्चति "पटिघसञ्जानं अत्यङ्गमा" ति ।

१०२. नानत्तसञ्जानं अमनसिकारा ति । तत्थ कतमा
नानत्तसञ्जा^१ ?

R. 262

असमापन्नस्स^१ मनोघातु समङ्गिस्स वा मनोविञ्जाणघातु
समङ्गिस्स वा सञ्जा सञ्जानना सञ्जानित्तं - इमा वुच्चन्ति
25 "नानत्तसञ्जायो" । इमा नानत्तसञ्जायो न मनसि करोति । तेन
वुच्चति "नानत्तसञ्जानं अमनसिकारा" ति ।

१०३. अनन्तो आकासो ति । तत्थ कतमो आकासो ?

१. रूपसञ्जायो - स्या०, रो० । २. वा रूपावचरसमापत्ति - स्या०, रो० ।
३. पटिघसञ्जायो - स्या०, रो० । ४. नानत्तसञ्जायो - स्या०, रो० । ५. वा अयमा-
पन्नस्स - स्या०, रो० ।

यो आकासो आकासगतं अघं अघगतं विवरो विवरगतं असम्फुट्टं चतूहि महाभूतेहि - अयं वुच्चति "आकासो" । तस्मिन् आकासे चित्तं ठपेति सण्ठपेति अनन्तं फरति । तेन वुच्चति "अनन्तो आकासो" ति ।

१०४. आकासानञ्चायतनं ति । आकासानञ्चायतनं समापन्नस्स वा उपपन्नस्स वा दिट्ठधम्मसुखविहारिस्स वा चित्तचेतसिका धम्मा । 5

१०५. उपसम्पज्जा ति । यो आकासानञ्चायतनस्स लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सञ्चिकिरिया उपसम्पदा ।

१०६. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

१०७. सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्मा^१ ति । इमं आकासानञ्चायतनं अतिक्कन्तो होति वीतिक्कन्तो समतिक्कन्तो । तेन वुच्चति "सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्मा" ति । 10

१०८. अनन्तं विञ्जाणं ति । तंयेव आकासं विञ्जाणेन फुट्टं मनसि करोति अनन्तं फरति । तेन वुच्चति "अनन्तं विञ्जाणं" ति ।

१०९. विञ्जाणञ्चायतनं ति । विञ्जाणञ्चायतनं समापन्नस्स वा उपपन्नस्स वा दिट्ठधम्मसुखविहारिस्स वा चित्तचेतसिका धम्मा । 15

११०. उपसम्पज्जा ति । यो विञ्जाणञ्चायतनस्स लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सञ्चिकिरिया उपसम्पदा ।

१११. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति । 20

११२. सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्मा ति । इमं विञ्जाणञ्चायतनं अतिक्कन्तो होति वीतिक्कन्तो समतिक्कन्तो । तेन वुच्चति "सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्मा" ति ।

११३. नत्थि किञ्ची ति । तंयेव विञ्जाणं भावेति^२ विभावेति अन्तरभावेति, "नत्थि किञ्ची" ति पस्सति । तेन वुच्चति "नत्थि किञ्ची" ति । 25

११४. आकिञ्चञ्जायतनं ति । आकिञ्चञ्जायतनं समापन्नस्स वा उपपन्नस्स वा दिट्ठधम्मसुखविहारिस्स वा चित्तचेतसिका धम्मा ।

R. 263

११५. उपसम्पज्जा ति । यो आकिञ्चञ्जायतनस्स लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।

११६. विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

११७. सब्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्मा ति । इमं
5 आकिञ्चञ्जायतनं अतिक्कन्तो होति वीतिक्कन्तो समतिक्कन्तो । तेन वुच्चति "सब्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्मा" ति ।

D. 274

नेवसञ्जीनासञ्जी' ति । तंयेव आकिञ्चञ्जायतनं सन्ततो मनसि करोति सङ्खारावसेसमापत्ति भावेति । तेन वुच्चति "नेव-सञ्जीनासञ्जी" ति ।

10 ११८. नेवसञ्जानासञ्जायतनं ति । नेवसञ्जानासञ्जायतनं समापन्नस्स वा उपपन्नस्स वा दिट्ठधम्मसुखविहारिस्स वा चित्त-चेतसिका घम्मा ।

११९. उपसम्पज्जा ति । यो नेवसञ्जानासञ्जायतनस्स लाभो पटिलाभो पत्ति सम्पत्ति फुसना सच्छिकिरिया उपसम्पदा ।

15 १२०. विहरती ति । इरियति वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति विहरति । तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

— ० —

§ २. अभिघम्मभाजनीयं

१. रूपावचरकुसलं

घतुक्का

१२१. चत्तारि ज्ञानानि - पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं ।

१२२. तत्य कतमं पठमं ज्ञानं ?

20 इध भिक्खु मस्मि समये रूपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पयवीकसिणं', तस्मि समये पञ्चङ्गिकं ज्ञानं होति - वितक्को, विचारो, पीति, सुखं, चित्तस्से-काग्गता । इदं वुच्चति "पठमं ज्ञानं" । अवसेसा घम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१. अय पाठो मातिकाय नत्थि, निद्वेसे पन सुच्चपोदपकेसु दिस्सति । २. पठवीकसिणं - सी०, स्था०, रो०, एवमुपरि पि ।

१२३. तत्थ कतमं दुतियं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मग्गं भावेति वितक्क-
विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवी-
कसिणं, तस्मिं समये तिवङ्गिकं ज्ञानं होति - पीति, सुखं,
चित्तस्सेकग्गता । इदं वुच्चति "दुतियं ज्ञानं" । अवसेसा धम्मा 5
ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१२४. तत्थ कतमं ततियं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मग्गं भावेति पीतिया च
विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं
समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति - सुखं, चित्तस्सेकग्गता । इदं वुच्चति "ततियं 10
ज्ञानं" । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१२५. तत्थ कतमं चतुत्थं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मग्गं भावेति सुखंस्स च
पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं
समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति - उपेक्खा, चित्तस्सेकग्गता । इदं वुच्चति 15
"चतुत्थं ज्ञानं" । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

पञ्चमं

१२६. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मग्गं भावेति
विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवी-
कसिणं, तस्मिं समये पञ्चङ्गिकं ज्ञानं होति - वितक्को, विचारो, पीति,
सुखं, चित्तस्सेकग्गता । इदं वुच्चति "पठमं ज्ञानं" । अवसेसा धम्मा 20
ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१२७. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मग्गं भावेति
विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि अवितक्कं विचारमत्तं
विवेकजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं
समये चतुरङ्गिकं ज्ञानं होति - विचारो, पीति, सुखं, चित्तस्सेकग्गता । 25
इदं वुच्चति "दुतियं ज्ञानं" । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१२८. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मग्गं भावेति
वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
पथवीकसिणं, तस्मिं समये तिवङ्गिकं ज्ञानं होति - पीति, सुखं, चित्तस्से-

कग्गता । इदं वुच्चति "ततियं ज्ञानं" । अरवसेसा धम्मा ज्ञान-
सम्पयुत्ता ।

१२९. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपत्तिया मग्गं भावेति
पीत्तिया च विरागा ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवी-
५ कसिणं, तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति - सुखं, चित्तस्सेकग्गता । इदं
वुच्चति "चतुत्थं ज्ञानं" । अरवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

B. 276

१३०. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपत्तिया मग्गं भावेति
सुखस्स च पहाणा ... पे०... पञ्चमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवी-
कसिणं, तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति - उपेक्खा, चित्तस्सेकग्गता ।
१० इदं वुच्चति "पञ्चमं ज्ञानं" । अरवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

२. अरूपावचरकुसलं

265

१३१. इध भिक्खु यस्मिं समये अरूपपत्तिया मग्गं भावेति
सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिकम्म नेवसञ्जानासञ्जायतन-
सञ्जासहगतं सुखस्स च पहाणा ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरति, तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति - उपेक्खा, चित्तस्सेकग्गता ।
१५ इदं वुच्चति "चतुत्थं ज्ञानं" । अरवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

३. लोकुत्तरकुसलं

चतुथकं

१३२. चत्तारि ज्ञानानि - पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं
ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं ।

१३३. तत्थ कतमं पठमं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
२० अपचयगार्मि दिट्ठिगगतानं पहाणाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये पञ्चङ्गिकं ज्ञानं होति - वितक्को, विचारो,
पीति, सुखं, चित्तस्सेकग्गता । इदं वुच्चति "पठमं ज्ञानं" । अरवसेसा
धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

25

१३४. तत्थ कतमं दुतियं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं

अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया वितक्क-
विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं
दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये तिवज्झिकं ज्ञानं होति - पीति, सुखं, चित्तस्से-
कग्गता । इदं वुच्चति “दुतियं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१३५. तत्थ कतमं ततियं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया पीतिया च
विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये दुवज्झिकं ज्ञानं होति - सुखं, चित्तस्सेकग्गता ।
इदं वुच्चति “ततियं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१३६. तत्थ कतमं चतुत्थं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया सुखस्स च
पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये दुवज्झिकं ज्ञानं होति - उपेक्खा, चित्तस्सेकग्गता ।
इदं वुच्चति “चतुत्थं ज्ञानं” । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

पञ्चकं

१३७. इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्या-
निकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विवि-
च्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं
दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये पञ्चज्झिकं ज्ञानं होति - वितक्को, विचारो,
पीति, सुखं, चित्तस्सेकग्गता । इदं वुच्चति “पठमं ज्ञानं” । अवसेसा
धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१३८. इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्या-
निकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विवि-
च्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि अविक्कं विचारमत्तं
विवेकजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
भिञ्जं, तस्मिं समये चतुरज्झिकं ज्ञानं होति - विचारो, पीति, सुखं,

चित्तस्सेकगता । इदं वुच्चति “दुतियं ज्ञानं” । अत्रसेसा धम्मा ज्ञान-
सम्पयुत्ता ।

१३६. इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निर्या-
निकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया वितक्क-
5 विचारानं वूपसमा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं
दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये तिवद्भिकं ज्ञानं होति - पीति, सुखं, चित्तस्से-
कगता । इदं वुच्चति “ततियं ज्ञानं” । अत्रसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१४०. इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निर्या-
निकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया पीतिया
n. 278 10 च विरागा ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं
दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये दुवद्भिकं ज्ञानं होति - सुखं, चित्तस्से-
कगता । इदं वुच्चति “चतुत्थं ज्ञानं” । अत्रसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१४१. इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निर्या-
निकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया सुखस्स
15 च पहाना ... पे०... पञ्चमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं
दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये दुवद्भिकं ज्ञानं होति - उपेक्खा, चित्तस्से-
कगता । इदं वुच्चति “पञ्चमं ज्ञानं” । अत्रसेसा धम्मा ज्ञान-
सम्पयुत्ता ।

४. रूपावचरविपाका

१४२. चत्तारि ज्ञानानि - पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं
ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं ।

20 १४३. तत्थ कतमं पठमं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं
समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे धम्मा कुसला ।
तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं
25 विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं,
तस्मिं समये पञ्चद्भिकं ज्ञानं होति - वितक्को, विचारो, पीति, सुखं,
चित्तस्सेकगता । इदं वुच्चति “पठमं ज्ञानं” । अत्रसेसा धम्मा ज्ञान-
सम्पयुत्ता ।

१४४. तत्थ कतमं दुतियं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मग्गं भावेति वितक्क-
विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवी-
कसिणं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे
धम्मा कुसला । तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचि- 5
तत्ता विपाकं वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०...
ततियं ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं ... पे०... पठमं ज्ञानं ... पे०... पञ्चमं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं
होति - उपेक्खा, चित्तस्सेकगता । इदं बुच्चति "पञ्चमं ज्ञानं" ।
अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ... पे०... । 10

५. अरूपावचरविपाका

१४५. इध भिक्खु यस्मिं समये अरूपूपपत्तिया मग्गं भावेति
सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतन-
सञ्जासहगतं सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरति, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे
धम्मा कुसला । तस्सेव अरूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उप- 15
चित्तत्ता विपाकं सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जाना-
सञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति - उपेक्खा,
चित्तस्सेकगता । इदं बुच्चति "चतुत्थं ज्ञानं" । अवसेसा धम्मा ज्ञान-
सम्पयुत्ता । 20

६. लोकुत्तरविपाका

१४६. चत्तारि ज्ञानानि - पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं ज्ञानं,
चतुत्थं ज्ञानं ।

१४७. तत्थ कतमं पठमं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निय्यानिकं
अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव 25
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुवखपटिपदं दन्धा-
भिञ्जां, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे
वि०-४१

धम्मा कुसला । तस्सेव लोकोत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता विपाकं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जातं, तस्मिं समये पञ्चङ्गिकं ज्ञानं होति - वितक्को, विचारो, पीति, सुखं, चित्तस्सेकग्गता । इदं वुच्चति "पठमं ज्ञानं" । अरवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१४८. तत्थ कतमं दुतियं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये लोकोत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं अपचयगामिं दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया वितक्क-विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अरविक्खेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव लोकोत्तरस्स कुसलस्स ज्ञानस्स कतत्ता भावितत्ता विपाकं वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं ... पे०... पठमं ज्ञानं ... पे०... पञ्चमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्जं सुञ्जातं, तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति - उपेक्खा, चित्तस्सेकग्गता । इदं वुच्चति "पञ्चमं ज्ञानं" । अरवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

B. 280

७. रूपारूपावचरकिरिया

१४९. चत्तारि ज्ञानानि - पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं ।

१५०. तत्थ कतमं पठमं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपावचरं ज्ञानं भावेति किरियं नेव कुसलं नाकुसलं न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये पञ्चङ्गिकं ज्ञानं होति - वितक्को, विचारो, पीति, सुखं, चित्तस्सेकग्गता । इदं वुच्चति "पठमं ज्ञानं" । अरवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१५१. तत्थ कतमं दुतियं ज्ञानं ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपावचरं ज्ञानं भावेति किरियं नेव कुसलं नाकुसलं न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं

... पे०... पठमं ज्ञानं ... पे०... पञ्चमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवी-
कसिणं, तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति - उपेक्खा, चित्तस्सेकग्गता ।
इदं वुच्चति "पञ्चमं ज्ञानं" । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ।

१५२. इध भिक्खु यस्मिं समये अरूपावचरं ज्ञानं भावेति
किरियं नेव कुसलं नाकुसलं न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं सच्चसो 5
आकिञ्चञ्जायतनं समतिककम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा-
सहगतं सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति,
तस्मिं समये दुवङ्गिकं ज्ञानं होति - उपेक्खा, चित्तस्सेकग्गता । इदं
वुच्चति "चतुत्थं ज्ञानं" । अवसेसा धम्मा ज्ञानसम्पयुत्ता ति ।

§ ३. पञ्हापुच्छकं

१५३. चत्तारि ज्ञानानि - इध भिक्खु विविच्चेव कामेहि 10 B.
विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं^१ सविचारं विवेकजं पीतिसुखं
पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... वितक्कविचारानं वूपसमा
अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अविताक्कं अविचारं समाधिजं
पीतिसुखं द्रुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... पीतिया च विरागा
उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पजानो सुखं च कायेन पटिसंवेदेति, यं 15
तं अरिया आचिक्खन्ति - "उपेक्खको सतिमा सुखविहारी" ति ततियं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना
पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्थङ्गमा अदुक्खमसुखं उपेक्खासति-
पारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ।

१५४. चतुन्नं ज्ञानानं कति कुसला, कति अकुसला, कति 20
अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुष्कमेन

१५५. सिया कुसला, सिया अव्याकता । तीणि ज्ञानानि^२ -
एत्युप्पन्नं सुखं वेदनं ठपेत्वा सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, चतुत्थं ज्ञानं -
एत्युप्पन्नं अदुक्खमसुखं वेदनं ठपेत्वा अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ।

R. 270

- सिया विपाका, सिया विपाकधम्मघम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्म-
 धम्मा । सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया, सिया
 अनुपादिन्ननुपादानिया । सिया असङ्किलिद्धसङ्किलेसिका, सिया असङ्क-
 लिद्धअसङ्किलेसिका । पठमं ज्ञानं - एत्युप्पन्ने वितक्कविचारे ठपेत्वा
 5 सवितक्कं सविचारं, तीणि ज्ञानानि अवितक्कअविचारा । द्वे ज्ञानानि -
 एत्युप्पन्नं पीतिं ठपेत्वा पीतिसहगता, तीणि ज्ञानानि - एत्युप्पन्नं सुखं
 ठपेत्वा सुखसहगता, चतुत्थं ज्ञानं - एत्युप्पन्नं उपेक्कं ठपेत्वा उपेक्खा-
 सहगतं । नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा । नेव दस्सनेन न भावनाय
 पहातव्वहेतुका । सिया आचयगामिनो, सिया अपचयगामिनो, सिया
 10 नेवाचयगामिनापचयगामिनो । सिया सेक्खा, सिया असेक्खा, सिया
 नेवसेक्खनासेक्खा । सिया महग्गता, सिया अप्पमाणा । तीणि ज्ञानानि
 न वत्तव्वा परित्तारम्मणा ति पि, महग्गतारम्मणा ति पि, सिया
 अप्पमाणारम्मणा, सिया न वत्तव्वा अप्पमाणारम्मणा ति; चतुत्थं ज्ञानं
 सिया परित्तारम्मणं, सिया महग्गतारम्मणं, सिया अप्पमाणारम्मणं;
 15 सिया न वत्तव्वं परित्तारम्मणं ति पि, महग्गतारम्मणं ति पि,
 अप्पमाणारम्मणं ति पि । सिया मज्झिमा, सिया पणीत्ता । सिया सम्मत्त-
 नियता, सिया अनियता । तीणि ज्ञानानि न मग्गारम्मणा, सिया मग्गहेतुका,
 सिया मग्गाधिपतिनो, सिया न वत्तव्वा मग्गहेतुका ति पि, मग्गा-
 धिपतिनो ति पि; चतुत्थं ज्ञानं सिया मग्गारम्मणं, सिया मग्गहेतुकं, सिया
 20 मग्गाधिपति, सिया न वत्तव्वं मग्गारम्मणं ति पि, मग्गहेतुकं ति पि
 मग्गाधिपतो ति पि । सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो ।
 मिया अतीता, मिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । तीणि ज्ञानानि न
 वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि, अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा
 ति पि; चतुत्थं ज्ञानं सिया अतीतारम्मणं, सिया अनागतारम्मणं, सिया
 25 पच्चुप्पन्नारम्मणं, सिया न वत्तव्वं अतीतारम्मणं ति पि, अनागता-
 रम्मणं ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणं ति पि । सिया अज्झता, सिया
 वहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा । तीणि ज्ञानानि वहिद्धारम्मणा, चतुत्थं
 ज्ञानं सिया अज्झत्तारम्मणं, सिया वहिद्धारम्मणं, सिया अज्झत्तवहिद्धा-
 रम्मणं, सिया न वत्तव्वं अज्झत्तारम्मणं ति पि, वहिद्धारम्मणं ति,
 30 पि, अज्झत्तवहिद्धारम्मणं ति पि । अनिदस्सन्नअप्पटिघा ।

D 282

२. दुकमातिकानुष्कमेन

१५६. न हेतू । सहेतुका । हेतुसम्पयुक्ता । न वत्तव्वा हेतू
चेव सहेतुका चा ति, सहेतुका चेव न च हेतू । न वत्तव्वा हेतू
चेव हेतुसम्पयुक्ता चा ति, हेतुसम्पयुक्ता चेव न च हेतू । न हेतू
सहेतुका ।

१५७. सम्पच्चया । सङ्घता । अनिदस्सना । अप्पट्ठिघा । 5
अरूपा । सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा । केनचि विञ्जेय्या, 7
केनचि न विञ्जेय्या ।

१५८. नो आसवा । सिया सासवा, सिया अनासवा ।
आसवविप्पयुक्ता । न वत्तव्वा आसवा चेव सासवा चा ति, सिया
सासवा चेव नो च आसवा, सिया न वत्तव्वा सासवा चेव नो च आसवा 10
ति । न वत्तव्वा आसवा चेव आसवसम्पयुक्ता चा ति पि, आसव-
सम्पयुक्ता चेव नो च आसवा ति पि । सिया आसवविप्पयुक्ता सासवा, B.
सिया आसवविप्पयुक्ता अनासवा ।

१५९. नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा
... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा ... पे०... 15
सारम्मणा । नो चित्ता । चेतसिका । चित्तसम्पयुक्ता । चित्तसंसट्ठा ।
चित्तसमुद्धाना । चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो । चित्तसंसट्ठ-
समुद्धाना । चित्तसंसट्ठसमुद्धानसहभुनो । चित्तसंसट्ठसमुद्धानानुपरि-
वत्तिनो । वाहिरा । नो उपादा । सिया उपादिन्ना, सिया अनुपादिन्ना ।

१६०. नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... न दस्सनेन 20
पहातव्वा । न भावनाय पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न भावनाय
पहातव्वहेतुका । पठमं ज्ञानं — एत्थुप्पन्नं वितक्कं ठपेट्वा सवितक्कं, तीणि
ज्ञानानि अवितक्का । पठमं ज्ञानं — एत्थुप्पन्नं विचारं ठपेट्वा सविचारं,
तीणि ज्ञानानि अविचारा । द्वे ज्ञानानि — एत्थुप्पन्नं पीत्तिं ठपेट्वा
सप्पीतिका, द्वे ज्ञानानि अप्पीतिका । द्वे ज्ञानानि — एत्थुप्पन्नं पीत्तिं 25
ठपेट्वा पीत्तिसहगता, द्वे ज्ञानानि न पीत्तिसहगता । तीणि ज्ञानानि —
एत्थुप्पन्नं सुखं ठपेट्वा सुखसहगता, चतुत्त्यं ज्ञानं न सुखसहगतं । चतुत्त्यं
ज्ञानं — एत्थुप्पन्नं उपेक्खं ठपेट्वा उपेक्खासहगतं, तीणि ज्ञानानि उपेक्खा-

सहगता । न कामावचरा । सिया रूपावचरा, सिया न रूपावचरा ।
 स्त्रीणि ज्ञानानि न अरूपावचरा, चतुर्थं ज्ञानं सिया अरूपावचरं, सिया
 न अरूपावचरं । सिया परियापन्ना, सिया अपरियापन्ना । सिया निय्या-
 निका, सिया अनिय्यानिका । सिया नियता, सिया अनियता । सिया
 5 सउत्तरा, सिया अनुत्तरा । अरणा ति ।

ज्ञानविभङ्गो निट्टितो ।

—:०:—

१३. अप्पमञ्जाविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. चतस्सो अप्पमञ्जायो - इध भिक्खु मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं^१, इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्ताय सब्बावन्तं लोकं मेत्तासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेण अब्बापज्जेन^२ फरित्वा विहरति; करुणासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्ताय सब्बावन्तं लोकं करुणासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेण अब्बापज्जेन फरित्वा विहरति; मुदितासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्ताय सब्बावन्तं लोकं मुदितासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेण अब्बापज्जेन फरित्वा विहरति; उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्ताय सब्बावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेण अब्बापज्जेन फरित्वा विहरति ।

१. मेत्ता

२. कथं च भिक्खु मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति ?

सैय्यथापि नाम एकं पुग्गलं पियं मनापं दिस्वा मेत्तायेय्यं, एवमेव सव्वे सत्ते मेत्ताय फरति ।

तत्थ कत्तमा मेत्ता ?

या सत्तेसु मेत्ति मेत्तायना मेत्तायित्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मेत्ता" ।

तत्थ कत्तमं चित्तं ?

१. अप्पमञ्जाविभङ्गो - रो० । २. चतुत्थं - ती०, एवमुपरि पि । ३. अब्बापज्जेन - सी०, रया०; अब्बापज्जेन - रो० ।

यं चित्तं मनो मानसं हृदयं पण्डरं मनो मनायतनं मनिन्द्रियं विञ्जाणं विञ्जाणकत्तन्धो तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय मेत्ताय सहगतं होति सहजातं संसद्धं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "मेत्तासहगतेन चेतसा" ति ।

- 5 ३. एकं दिसं ति । पुरत्थिमं वा दिसं पच्छिमं वा दिसं उत्तरं वा दिसं दक्खिणं वा दिसं उद्धं वा अधो वा तिरियं वा विदिसं वा ।

फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुच्चित्वा ।

विहरती ति । इरियति वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति विहरति । तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

- 10 तथा दुत्तियं ति । यथेव एकं दिसं तथा दुत्तियं दिसं तथा ततियं दिसं तथा चतुत्थं दिसं तथा उद्धं तथा अधो तथा तिरियं तथा विदिसं ।

सब्बधि सब्बत्ताय सब्बावन्तं लोकं ति । सब्बेन सब्बं सब्बथा सब्बं अत्तेसं निस्सेसं । परियादायवचनमेत्तं - "सब्बधि सब्बत्ताय सब्बावन्तं लोकं" ति ।

- 15 ४. मेत्तासहगतेन चेतसा ति । तत्थ कतमा मेत्ता ?
या सत्तेसु मेत्ति मेत्तायना मेत्तायित्तत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मेत्ता" ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

- 20 यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय मेत्ताय सहगतं होति सहजातं संसद्धं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "मेत्तासहगतेन चेतसा" ति ।

विपुलेना ति । यं विपुलं तं महग्गतं, यं महग्गतं तं अप्पमाणं, यं अप्पमाणं सो अवेरो, यो अवेरो सो अव्यापज्जो ।

फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुच्चित्वा ।

- 25 विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

२. फरणा

५. कयं च भिक्खु करुणासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति ?

सेय्यथापि नाम एकं पुगलं दुग्गतं दुरुपेतं दिस्वा, करुणायेय्य,
एवमद् सव्वे सत्ते करुणाय फरति^२ ।

तत्थ कतमा करुणा ?

या सत्तेसु करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति -
अयं वुच्चति "करुणा" ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय करुणाय सहगतं होति सहजातं
संसद्वं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "करुणासहगतेन चेतसा" ति ।

६. एकं दिसं ति । पुरत्थिमं वा दिसं पच्छिमं वा दिसं उत्तरं 10
वा दिसं दक्खिणं वा दिसं उद्धं वा अधो वा तिरियं वा विदिसं वा ।

फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुच्चित्वा ।

विहरती ति । इरियति वत्तति पालेति यपेति यापेति चरति
विहरति । तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

तथा दुतियं ति । यथेव एकं दिसं तथा दुतियं दिसं तथा ततियं 15
दिसं तथा चतुत्यं दिसं तथा उद्धं तथा अधो तथा तिरियं तथा विदिसं ।

सव्वधि सव्वत्तताय सव्वावन्तं लोकं ति । सव्वेन सव्वं सव्वथा
सव्वं असेसं निस्सेसं । परिधादायवचनमेतं - "सव्वधि सव्वत्तताय
सव्वावन्तं लोकं" ति ।

७. करुणासहगतेन चेतसा ति । तत्थ कतमा करुणा ? 20

या सत्तेसु करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति -
अयं वुच्चति "करुणा" ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय करुणाय सहगतं होति सहजातं 25
संसद्वं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "करुणासहगतेन चेतसा" ति ।

विपुलेना ति । यं विपुलं तं महग्गतं, यं महग्गतं तं अप्पमाणं,
यं अप्पमाणं सो अवेरो, यो अवेरो सो अव्यापज्जो ।

फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुच्चित्वा ।

विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति । 30

३. मुदिता

८. कथं च भिक्षु मुदितासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति ?

सेय्यथापि नाम एकं पुगलं पियं मनापं दिस्वा मुदितो अस्स, एवमेव सब्बे सत्ते मुदिताय फरति ।

5 तत्थ कतमा मुदिता ?

या सत्तेसु मुदिता मुदितायना मुदितायित्तं मुदिताचेतो-
विमुत्ति - अयं वुच्चति "मुदिता" ।

R. 275

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु - इदं
10 वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय मुदिताय सहगतं होति सहजातं
संसट्ठं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "मुदितासहगतेन चेतसा" ति ।

९. एकं दिसं ति । पुरत्थिमं वा दिसं पच्छिमं वा दिसं उत्तरं
वा दिसं दक्खिणं वा दिसं उद्धं वा अघो वा तिरियं वा विदिसं वा ।

फरित्वा ति । फरित्वा अघिमुच्चित्वा ।

15 विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

तथा द्दुत्तियं ति । यथेव एकं दिसं तथा द्दुत्तियं दिसं तथा त्तितियं
दिसं तथा चतुत्तियं दिसं तथा उद्धं तथा अघो तथा तिरियं तथा विदिसं ।

B. 288

सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं ति । सत्त्वेन सब्बं सब्बथा
सब्बं असेसं निस्सेसं । परियादायवचनमेतं - "सब्बधि सब्बत्तताय
20 सब्बावन्तं लोकं" ति ।

१०. मुदितासहगतेन चेतसा ति । तत्थ कतमा मुदिता ?

या सत्तेसु मुदिता मुदितायना मुदितायित्तं मुदिताचेतोविमुत्ति -
अयं वुच्चति "मुदिता" ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

25 यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणघातु -
इदं वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय मुदिताय सहगतं होति
सहजातं संसट्ठं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "मुदितासहगतेन चेतसा" ति ।

विपुलेना ति । यं विपुलं तं महंगतं, यं महंगतं तं अप्पमाणं, यं
अप्पमाणं सो अवेरो, यो अवेरो सो अब्बापज्जो ।

फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुच्चित्वा ।

विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

४. उपेक्षा

११. कथं च भिक्षु उपेक्षासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति ?

सेय्यथापि नाम एकं पुगलं नेव मनापं न अमनापं दिस्वा 5
उपेक्खको अस्स, एवमेव सब्बे सत्ते उपेक्खाय फरति ।

तत्थ कतमा उपेक्खा ?

या सत्तेसु उपेक्खा उपेक्खायना उपेक्खायितत्तं उपेक्खाचेतो-
विमुत्ति - अयं वुच्चति "उपेक्खा" ।

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय उपेक्खाय सहगतं होति सहजातं
संसद्वं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "उपेक्खासहगतेन चेतसा" ति ।

१२. एकं दिसं ति । पुरत्थिमं वा दिसं पच्छिमं वा दिसं उत्तरं
वा दिसं दक्खिणं वा दिसं उद्धं वा अधो वा तिरियं वा विदिसं वा । 15

फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुच्चित्वा ।

विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

तथा दुत्तियं ति । यथेव एकं दिसं तथा दुत्तियं दिसं तथा ततियं
दिसं तथा चतुत्थं दिसं तथा उद्धं तथा अधो तथा तिरियं तथा विदिसं ।

सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं ति । सब्बेन सब्बं सब्बथा 20
सब्बं असेसं निस्सेसं । परियादायवचनमेतं - "सब्बधि सब्बत्तताय
सब्बावन्तं लोकं" ति ।

१३. उपेक्खासहगतेन चेतसा ति । तत्थ कतमा उपेक्खा ?

या सत्तेसु उपेक्खा उपेक्खायना उपेक्खायितत्तं उपेक्खाचेतो-
विमुत्ति - अयं वुच्चति "उपेक्खा" । 25

तत्थ कतमं चित्तं ?

यं चित्तं मनो मानसं ... पे०... तज्जामनोविञ्जाणधातु - इदं
वुच्चति "चित्तं" । इदं चित्तं इमाय उपेक्खाय सहगतं होति सहजातं
संसद्वं सम्पयुत्तं । तेन वुच्चति "उपेक्खासहगतेन चेतसा" ति ।

विपुलेना ति । यं विपुलं तं महग्गतं, यं महग्गतं तं अल्पमाणं,
यं अल्पमाणं सो अवेरो, यो अवेरो सो अव्यापज्जो ।

फरित्वा ति । फरित्वा अधिमुञ्चित्वा ।

विहरती ति ... पे०... तेन वुच्चति "विहरती" ति ।

— ० —

१२. अभिघम्मभाजनीयं

5 १४. चतस्तो अल्पमञ्जायो -- मेत्ता, करुणा, मुदिता, उपेक्खा ।

१. मेत्ता

१५. तत्थ कतमा मेत्ता ?

R. 277

B 290

इद्य भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या
तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति -- अयं वुच्चति
10 "मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

१६. तत्थ कतमा मेत्ता ?

इद्य भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति वितक्क-
विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं,
या तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति -- अयं
15 वुच्चति "मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

१७. तत्थ कतमा मेत्ता ?

इद्य भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति पीतिया च
विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या
तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति -- अयं वुच्चति
20 "मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

१८. इद्य भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या तस्मिं
समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति -- अयं वुच्चति
"मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

25

१९. इद्य भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति

विविच्चेव' कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि' अवितक्कं विचारमत्तं विवेकजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

२०. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति वितक्क- ५
विचारानं वूपसमा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं,
या तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति - अयं
वुच्चति "मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

२१. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति पीतिया 10
च विरागा ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या
तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति
"मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

२. करुणा

२२. तत्थ कतमा करुणा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणासहगतं, या 15
तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति -
अयं वुच्चति "करुणा" । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

२३. तत्थ कतमा करुणा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति पीतिया च
विरागा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणासहगतं, या 20
तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति - अयं
वुच्चति "करुणा" । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

२४. तत्थ कतमा करुणा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति पीतिया च
विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणासहगतं, या 25
तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति - अयं
वुच्चति "करुणा" । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

२५. इय भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणा-सहगतं, या तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतो-विमुत्ति - अयं वुच्चति "करुणा" । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

५ २६. इय भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि अदितयकं विचारमत्तं विवेकजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणासहगतं, या तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "करुणा" । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

१० २७. इय भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति वितक्क-विचारानं वूपसमा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणा-सहगतं, या तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतो-विमुत्ति - अयं वुच्चति "करुणा" । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

R. 279

B. 292

२८. इय भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति पीतिया
१५ च विरागा ... पे०... चतुत्यं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणासहगतं,
या तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति -
अयं वुच्चति "करुणा" । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

३. मुदिता

२९. तत्थ कतमा मुदिता ?

इय भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव
२० कामेहि ... पे०... पठमं, ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, या
तस्मिं समये मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति - अयं
वुच्चति "मुदिता" । अवसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

३०. तत्थ कतमा मुदिता ?

इय भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति वितक्क-
२५ विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदिता-
सहगतं, या तस्मिं समये मुदिता मुदितायतना मुदितायितत्तं मुदिता-
चेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मुदिता" । अवसेसा धम्मा मुदिताय
सम्पयुत्ता ।

३१. तत्थ कतमा मुदिता ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति पीतिया च विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, या तस्मिं समये मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मुदिता" । अरसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

५

३२. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, या तस्मिं समये मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मुदिता" । अरसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

३३. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि अवितक्कं विचारमत्तं विवेकजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, या तस्मिं समये मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मुदिता" । अरसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

10

३४. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, या तस्मिं समये मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मुदिता" । अरसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

15

३५. इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति पीतिया च विरागा ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, या तस्मिं समये मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मुदिता" । अरसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

20

४. उपेक्खा

३६. तत्थ कतमा उपेक्खा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति उपेक्खासहगतं, या तस्मिं समये उपेक्खा उपेक्खायना उपेक्खायितत्तं उपेक्खाचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "उपेक्खा" । अरसेसा धम्मा उपेक्खाय सम्पयुत्ता ।

25

५. विपाका

३७. चतस्रो अप्पमञ्जायो – मेत्ता, करुणा, मुदिता, उपेक्षा ।

३८. तत्थ कतमा मेत्ता ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, तस्मिं
5 समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे धम्मा कुसला ।
तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं
विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं,
या तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति – अयं
वुच्चति “मेत्ता” । अ वसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

10 ३९. तत्थ कतमा मेत्ता ?

R. 280 इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति वितक्क-
विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्ता-
सहगतं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे
D. 294 धम्मा कुसला । तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उप-
15 चितत्ता विपाकं वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०...
ततियं ज्ञानं ... पे०... पठमं ज्ञानं ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं
ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या तस्मिं
समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायितत्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति – अयं वुच्चति
“मेत्ता” । अ वसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

20 ४०. तत्थ कतमा करुणा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणासहगतं, तस्मिं
समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे धम्मा कुसला ।
तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं
25 विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणा-
सहगतं, या तस्मिं समये करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतो-
विमुत्ति – अयं वुच्चति “करुणा” । अ वसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

४१. तत्थ कतमा करुणा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपपपत्तिया मग्गं भावेति वितक्क-

विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणा-
सहगतं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे
धम्मा कुसला । तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता
विपाकं वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं
ज्ञानं ... पे०... पठमं ज्ञानं ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं 5
... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति करुणासहगतं, या तस्मिं समये
करुणा करुणायना करुणायितत्तं करुणाचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति
“करुणा” । अवसेसा धम्मा करुणाय सम्पयुत्ता ।

४२. तत्थ कतमा मुदिता ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव 10
कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, तस्मिं
समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे धम्मा कुसला ।
तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं
विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदिता-
सहगतं, या तस्मिं समये मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतो- 15
विमुत्ति - अयं वुच्चति “मुदिता” । अवसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

४३. तत्थ कतमा मुदिता ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मगं भावेति वितक्क-
विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदिता-
सहगतं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे धम्मा 20
कुसला । तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता
विपाकं वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं
ज्ञानं ... पे०... पठमं ज्ञानं ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं
... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मुदितासहगतं, या तस्मिं समये
मुदिता मुदितायना मुदितायितत्तं मुदिताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति 25
“मुदिता” । अवसेसा धम्मा मुदिताय सम्पयुत्ता ।

४४. तत्थ कतमा उपेक्खा ?

इध भिक्खु यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मगं भावेति मुखस्स च
पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति उपेक्खासहगतं, तस्मिं
समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे धम्मा कुसला । 30

तस्सेव रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्तत्ता विपाकं सुखस्स
 च पहाना दुक्खस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति
 उपेक्खासहगतं, या तस्मिं समये उपेक्खा उपेक्खायना उपेक्खायित्तं
 उपेक्खाचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "उपेक्खा" । अवसेसा धम्मा
 5 उपेक्खाय सम्पयुत्ता ।

६. किरिया

४५. चतस्सो अण्णमञ्जायो - मेत्ता, करुणा, मुदिता, उपेक्खा ।

४६. तत्थ कतमा मेत्ता ?

इथ भिक्खु यस्मिं समये रूपावचरं ज्ञानं भावेति किरियं नेव
 कुसलं नाकुसलं न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं विविच्चेव कामेहि
 R. 282 10 ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या तस्मिं समये
 मेत्ति मेत्तायना मेत्तायित्तं मेत्ताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मेत्ता" ।
 अवसेसा धम्मा मेत्ताय सम्पयुत्ता ।

४७. तत्थ कतमा मेत्ता ?

इथ भिक्खु यस्मिं समये रूपावचरं ज्ञानं भावेति किरियं नेव
 15 कुसलं नाकुसलं न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं वितक्कविचारानं
 वूपसमा ... पे०... दुत्तियं ज्ञानं ... पे०... तत्तियं ज्ञानं ... पे०... पठमं ज्ञानं
 ... पे०... दुत्तियं ज्ञानं ... पे०... तत्तियं ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उप-
 सम्पज्ज विहरति मेत्तासहगतं, या तस्मिं समये मेत्ति मेत्तायना मेत्तायित्तं
 मेत्ताचेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "मेत्ता" । अवसेसा धम्मा मेत्ताय
 20 सम्पयुत्ता ।

R. 296

४८. तत्थ कतमा करुणा ... पे०... तत्थ कतमा मुदिता
 ... पे०... तत्थ कतमा उपेक्खा ?

इथ भिक्खु यस्मिं समये रूपावचरं ज्ञानं भावेति किरियं नेव
 कुसलं नाकुसलं न च कम्मविपाकं दिट्ठधम्मसुखविहारं सुखस्स च पहाना
 25 दुक्खस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति उपेक्खा-
 सहगतं, या तस्मिं समये उपेक्खा उपेक्खायना उपेक्खायित्तं उपेक्खा-
 चेतोविमुत्ति - अयं वुच्चति "उपेक्खा" । अवसेसा धम्मा उपेक्खाय
 सम्पयुत्ता ।

§ ३. पञ्हापुच्छकं

४६. चतस्सो अप्पमञ्जायो - इध भिक्खु मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमधो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं मेत्तासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेण अव्यापज्जेण फरित्वा विहरति; करुणासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमधो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं करुणासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेण अव्यापज्जेण फरित्वा विहरति; मुदितासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमधो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं मुदितासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेण अव्यापज्जेण फरित्वा विहरति; उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं, इति उद्धमधो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेण अव्यापज्जेण फरित्वा विहरति ।

५०. चतुन्नं अप्पमञ्जानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमात्तिकानुक्कमेण

५१. सिया कुसला, सिया अव्याकता । तिस्सो अप्पमञ्जायो सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, उपेक्खा अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्म-धम्मा । सिया उपादिञ्जुपादानिया, सिया अनुपादिञ्जुपादानिया । असङ्घिलिट्टुसङ्घिलेसिका । तिस्सो अप्पमञ्जायो सिया सवितक्क-सविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा; उपेक्खा अवितक्कअविचारा । तिस्सो अप्पमञ्जायो सिया पीत्ति-सहगता, सिया सुखसहगता, न उपेक्खासहगता, सिया न वत्तव्वा पीत्ति-सहगता ति; उपेक्खा उपेक्खासहगता । नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा । नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका । सिया आचय-

- नामितो, सिया नेवाचयगामिनापचयगामिनो । नेवसेवसनासेवला । महग्गता । न वत्तव्वा परित्तरम्मणा ति पि, महग्गतारम्मणा ति पि, अप्पमाणारम्मणा ति पि । मज्झिमा । अनियता । न वत्तव्वा मग्गारम्मणा ति पि, मग्गहेतुका ति पि, मग्गाधिपत्तिनो ति पि ।
- 5 सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो^१ । सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । न वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि, अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा ति पि । सिया अज्जत्ता, सिया वहिद्धा, सिया अज्जत्तवहिद्धा । वहिद्धारम्मणा । अनिदस्सनअप्पटिघा ।

२. बुद्धभातिपानुवकमेन

५२. मेत्ता हेतु, तिस्सो अप्पमञ्जायो न हेतू । सहेतुका । हेतुसम्पयुत्ता । मेत्ता हेतु चैव सहेतुका च; तिस्सो अप्पमञ्जायो न वत्तव्वा हेतू चैव सहेतुका चा ति, सहेतुका चैव न च हेतू^५ । मेत्ता हेतु चैव हेतुसम्पयुत्ता च; तिस्सो अप्पमञ्जायो न वत्तव्वा हेतू चैव हेतुसम्पयुत्ता चा ति, हेतुसम्पयुत्ता चैव न च हेतू । तिस्सो अप्पमञ्जायो न हेतू सहेतुका; मेत्ता न वत्तव्वा न हेतु सहेतुका ति पि, 15 न हेतु अहेतुका ति पि ।

५३. सम्पच्चया । सहता । अनिदस्सना । अप्पटिघा । अरूपा । लोकिया । केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या । नो आसवा । सासवा । आसवविप्पयुत्ता । न वत्तव्वा आसवा चैव सासवा चा ति, सासवा चैव नो च आसवा । न वत्तव्वा आसवा चैव आसव- 20 सम्पयुत्ता चा ति पि, आसवसम्पयुत्ता चैव नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुत्ता सासवा ।

५४. नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा ... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा ... पे०... सारम्मणा । नो चित्ता । चैतसिका । चित्तसम्पयुत्ता । चित्तसंसट्ठा । 25 चित्तसमुद्धाना । चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो । चित्तसंसट्ठसमुद्धाना । चित्तसंसट्ठसमुद्धानसहभुनो । चित्तसंसट्ठसमुद्धानानुपरिवत्तिनो । वाहिरा । नो उपादा । सिया उपादिन्ना, मिया अनुपादिन्ना ।

१. आचयगामिनियो - रो०, एवम्परि पि । २. उप्पादिनियो - रो० । ३. हेतू - रया०, रो० । ४. हेतु - ती०, एवम्परि पि ।

५५. नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... न दस्सनेन
 पहातव्वा । न भावनाय पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न
 भावनाय पहातव्वहेतुका । तिस्सो अप्पमञ्जायो सिया सवितक्का,
 सिया अवितक्का; उपेक्खा अवितक्का । तिस्सो अप्पमञ्जायो सिया
 सविचारा, सिया अविचारा; उपेक्खा अविचारा । तिस्सो अप्पमञ्जायो 5
 सिया सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका; उपेक्खा अप्पीतिका । तिस्सो
 अप्पमञ्जायो सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता; उपेक्खा
 न पीतिसहगता । तिस्सो अप्पमञ्जायो सुखसहगता, उपेक्खा न सुख-
 सहगता । उपेक्खा उपेक्खासहगता, तिस्सो अप्पमञ्जायो न उपेक्खा-
 सहगता । न कामावचरा । रूपावचरा । न अरूपावचरा । परियापन्ना । 10
 अनिय्यानिका । अनियता । सउत्तरा । अरणा ति ।

अप्पमञ्जाविमङ्गो निट्ठितो

गामिनो, सिया नेवाचयगाभिनापचयगामिनो । नेवसेक्खनासेक्खा । महगता । न वत्तव्वा परित्तारम्मणा ति पि, महगगतारम्मणा ति पि, अप्पमाणारम्मणा ति पि । मज्झिमा । अनियता । न वत्तव्वा मगारम्मणा ति पि, मग्गाहेतुका ति पि, मग्गाधिपतिनो ति पि । सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनो^१ । सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना । न वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि, अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा ति पि । सिया अज्जत्ता, सिया वहिद्धा, सिया अज्जत्तवहिद्धा । वहिद्धारम्मणा । अनिदस्सनअप्पटिघा ।

२. दुफमातिकानुवकमेत

५२. मेत्ता हेतू, तिस्सो अप्पमञ्जायो न हेतू । सहेतुका । हेतुसम्पयुत्ता । मेत्ता हेतु चेव सहेतुका च; तिस्सो अप्पमञ्जायो न वत्तव्वा हेतू चेव सहेतुका चा ति, सहेतुका चेव न न हेतू^२ । मेत्ता हेतु चेव हेतुसम्पयुत्ता च; तिस्सो अप्पमञ्जायो न वत्तव्वा हेतू चेव हेतुसम्पयुत्ता चा ति, हेतुसम्पयुत्ता चेव न च हेतू । तिस्सो अप्पमञ्जायो न हेतू सहेतुका; मेत्ता न वत्तव्वा न हेतु सहेतुका ति पि, न हेतु अहेतुका ति पि ।

५३. सप्पच्चया । सहता । अनिदस्सना । अप्पटिघा । अरूपा । लोकिया । केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या । नो आसवा । सासवा । आसवविप्पयुत्ता । न वत्तव्वा आसवा चेव सासवा चा ति, सासवा चेव नो च आसवा । न वत्तव्वा आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता चा ति पि, आसवसम्पयुत्ता चेव नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुत्ता सासवा ।

५४. नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा ... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा ... पे०... सारम्मणा । नो चित्ता । चित्तसिका । चित्तसम्पयुत्ता । चित्तंसंसट्ठा । चित्तसमुद्धाना । चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो । चित्तंसंसट्टसमुद्धाना । चित्तसंसट्टसमुद्धानसहभुनो । चित्तंसंसट्टसमुद्धानानुपरिवत्तिनो । वाहिरा । नो उपादा । सिया उपादिन्ना, सिया अनुपादिन्ना ।

१. प्राचयगामिनियो - रो०, एवमुपरि पि । २. उप्पादिनियो - रो० । ३. हेतू - रया०, रो० । ४. हेतू - षी०, एवमुपरि पि ।

५५. नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... न दस्सनेन
 पहातव्वा । न भावनाय पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न
 भावनाय पहातव्वहेतुका । तिस्सो अप्पमञ्जायो सिया सवितक्का,
 सिया अवितक्का; उपेक्खा अवितक्का । तिस्सो अप्पमञ्जायो सिया
 सविचारा, सिया अविचारा; उपेक्खा अविचारा । तिस्सो अप्पमञ्जायो 5
 सिया सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका; उपेक्खा अप्पीतिका । तिस्सो
 अप्पमञ्जायो सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता; उपेक्खा
 न पीतिसहगता । तिस्सो अप्पमञ्जायो सुखसहगता, उपेक्खा न सुख-
 सहगता । उपेक्खा उपेक्खासहगता, तिस्सो अप्पमञ्जायो न उपेक्खा-
 सहगता । न कामावचरा । रूपावचरा । न अरूपावचरा । परियापन्ना । 10
 अनिय्यानिका । अनियता । सउत्तरा । अरणा ति ।

अप्पमञ्जाविभङ्गो निट्ठितो

१४. सिक्खापदविभङ्गो

§ १. अभिव्यम्भभाजनीयं

१. 299,
४. 285

१. पञ्च सिक्खापदानि - पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं, अदिन्नादाना वेरमणीसिक्खापदं, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणीसिक्खापदं, मुसावादा वेरमणीसिक्खापदं, मुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं ।

5 २. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-सहगतं आणसम्पयुत्तं पाणातिपाता विरमन्तस्स, या तस्मिं समये पाणातिपाता आरति विरति पटिविरति वेरमणी अकिरिया अकरणं अनज्झापत्ति वेलाअनतिक्कमो सेतुधातो - इदं वुच्चति "पाणातिपाता
10 वेरमणीसिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा वेरमणिया सम्पयुत्ता ।

३. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-सहगतं आणसम्पयुत्तं पाणातिपाता विरमन्तस्स, या तस्मिं समये चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - इदं वुच्चति "पाणातिपाता वेरमणी-
15 सिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा चेतनाय सम्पयुत्ता ।

४. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-सहगतं आणसम्पयुत्तं पाणातिपाता विरमन्तस्स, यो' तस्मिं समये' फस्सो ... पे०... पग्गाहो अविक्खेपो - इदं वुच्चति "पाणातिपाता वेरमणी-
20 सिक्खापदं" ।

५. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-सहगतं आणसम्पयुत्तं ससह्वारेण ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्प-युत्तं ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्पयुत्तं ससह्वारेण ... पे०...
25 उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं

R. 285

१. चेतपित्तं - सो० । २-३. झी०, त्या०, रो० पोत्यवेमु नरिय ।

ससङ्कारेण ... पे०... उपेक्खासहगतं आणविप्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खा-
सहगतं आणविप्पयुत्तं ससङ्कारेण पाणातिपाता विरमन्तस्स, या तस्मि
समये पाणातिपाता आरति विरति पटिविरति वेरमणी अक्रिरिया
अकरणं अनज्जापत्ति वेलाअनतिककमो सेतुघातो - इदं वुच्चति "पाणा-
तिपाता वेरमणीसिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा वेरमणिया सम्पयुत्ता । 5

B. 300

६. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं
आणविप्पयुत्तं ससङ्कारेण पाणातिपाता विरमन्तस्स, या तस्मिं समये
चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - इदं वुच्चति "पाणातिपाता वेरमणी-
सिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा चेतनाय सम्पयुत्ता । 10

७. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं
आणविप्पयुत्तं ससङ्कारेण पाणातिपाता विरमन्तस्स फस्सो ... पे०...
पग्गाहो अविक्खेपो - इदं वुच्चति "पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं" ।

८. तत्थ कतमं अदिन्नादाना वेरमणीसिक्खापदं ... पे०... 15

कामेसुमिच्छाचारा वेरमणीसिक्खापदं ... पे०... मुसावादा वेरमणी-
सिक्खापदं ... पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं आणसम्पयुत्तं सुरामेरयमज्जपमादट्टाना विरमन्तस्स, या तस्मिं
समये सुरामेरयमज्जपमादट्टाना आरति विरति पटिविरति वेरमणी 20
अक्रिरिया अकरणं अनज्जापत्ति वेलाअनतिककमो सेतुघातो - इदं वुच्चति
"सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा वेर-
मणिया सम्पयुत्ता ।

९. तत्थ कतमं सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स- 25
सहगतं आणसम्पयुत्तं सुरामेरयमज्जपमादट्टाना विरमन्तस्स, या तस्मिं
समये चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - इदं वुच्चति "सुरामेरयमज्ज-
पमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा चेतनाय सम्पयुत्ता ।

H. 287

१०. तत्थ कतमं सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं आणसम्पयुत्तं सुरामेरयमज्जपमादट्टाना विरमन्तस्स, यो तस्मिं
समये फस्सो .. पे० .. पग्गाहो अविक्खेपो - इदं वुच्चति "सुरामेरय-
मज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं" ।

B 301 5

११. तत्थ कतमं सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं ?
यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं आणसम्पयुत्तं ससह्वारेण ... पे० .. सोमनस्ससहगतं आणविप्प-
युत्तं ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्पयुत्तं ससह्वारेण ... पे०...
उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं
10 ससह्वारेण ... पे०... उपेक्खामहगतं आणविप्पयुत्तं' ... पे०... उपेक्खा-
सहगतं आणविप्पयुत्तं ससह्वारेण सुरामेरयमज्जपमादट्टाना विरमन्तस्स,
या तस्मिं समये सुरामेरयमज्जपमादट्टाना आरति विरति पटिविरति
वेरमणी अकिरिया अकरणं अनज्जापत्ति वेलाअनतिककमो सेतुघातो -
इदं वुच्चति "सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं" । अवसेसा
15 धम्मा वेरमणिया सम्पयुत्ता ।

१२. तत्थ कतमं सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं ?
यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं
आणविप्पयुत्तं ससह्वारेण सुरामेरयमज्जपमादट्टाना विरमन्तस्स, या
तस्मिं समये चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - इदं वुच्चति "सुरामेरय-
20 मज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा चेतनाय
सम्पयुत्ता ।

१३. तत्थ कतमं सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं ?
यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं
आणविप्पयुत्तं ससह्वारेण सुरामेरयमज्जपमादट्टाना विरमन्तस्स, यो
R. 283 25 तस्मिं समये फस्सो ... पे०... पग्गाहो अविक्खेपो - इदं वुच्चति "सुरा-
मेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं" ।

१४. पञ्च सिक्खापदानि - पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं,
अदिग्घादाना वेरमणीसिक्खापदं, कामेनुमिच्छाचारा वेरमणीसिक्खापदं,

मुसावादा वेरमणीसिक्खापदं, सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणी-
सिक्खापदं ।

१५. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं ज्ञाणसम्पयुत्तं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... छन्दाधिपतेय्यं ... 5
विरियाधिपतेय्यं ... चित्ताधिपतेय्यं ... वीमंसाधिपतेय्यं ... छन्दाधि-
पतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... विरियाधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ...
पणीतं ... चित्ताधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... वीमंसाधिपतेय्यं
हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं पाणातिपाता विरमन्तस्स, या तस्मिं समये
पाणातिपाता आरति विरति पटिविरति वेरमणी अकिरिया अकरणं 10
अनज्झापत्ति वेलाअनतिककमो सेतुघातो - इदं वुच्चति "पाणातिपाता
वेरमणीसिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा वेरमणिया सम्पयुत्ता ।

B. 302

१६. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं ज्ञाणसम्पयुत्तं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... छन्दाधिपतेय्यं ... 15
विरियाधिपतेय्यं ... चित्ताधिपतेय्यं ... वीमंसाधिपतेय्यं ... छन्दाधि-
पतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... विरियाधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ...
पणीतं ... चित्ताधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... वीमंसाधिपतेय्यं
हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं पाणातिपाता विरमन्तस्स, या तस्मिं समये
चेतना सञ्चेतना सञ्चेतयित्तं - इदं वुच्चति "पाणातिपाता वेरमणी- 20
सिक्खापदं" । अवसेसा धम्मा चेतनाय सम्पयुत्ता ।

१७. तत्थ कतमं पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं ज्ञाणसम्पयुत्तं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... छन्दाधिपतेय्यं ...
विरियाधिपतेय्यं ... चित्ताधिपतेय्यं ... वीमंसाधिपतेय्यं ... छन्दाधि- 25
पतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... विरियाधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं
... पणीतं ... चित्ताधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... वीमंसाधि-
पतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं पाणातिपाता विरमन्तस्स,
यो तस्मिं समये फत्सो ... पे०... पग्गाहो अथिक्खेपो - इदं वुच्चति
"पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापदं" ।

R. 289

१८ तत्थ कतम पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापद ?

- यस्मिं समये कामावचर कुसल चित्त उप्पन्न होति मोमनस्स-
सहगत जाणसम्पयुत्त ससङ्खारेण पे० मोमनस्ससहगत जाणविप्प-
युत्त पे० सोमनस्ससहगत जाणविप्पयुत्त ससङ्खारेण पे०
5 उपेक्खासहगत जाणसम्पयुत्त पे० उपेक्खासहगत जाणसम्पयुत्त
ससङ्खारेण पे० उपेक्खामहगत जाणविप्पयुत्त पे० उपेक्खा-
सहगत जाणविप्पयुत्त ससङ्खारेण हीन मज्झिम पणीत छन्दाधि-
पतेय्य विरियाधिपतेय्य चित्ताधिपतेय्य छन्दाधिपतेय्य हीन
मज्झिम पणीत विरियाधिपतेय्य हीन मज्झिम पणीत
10 चित्ताधिपतेय्य हीन मज्झिम पणीत पाणातिपाता विरमन्तस्स,
या तस्मिं समये पाणातिपाता आरति विरति पटिविरति वेरमणी
अकिरिया अकरण अनज्जापत्ति वेलाअनतिककमो मेतुघातो - इद वुच्चति
“पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापद” । अवसेसा धम्मा वेरमणिया सम्प-
युत्ता पे० अवसेसा धम्मा चेतनाय सम्पयुत्ता पे० फस्सो पे०
15 पग्गाहो अविक्खेपो - इद वुच्चति “पाणातिपाता वेरमणीसिक्खापद” ।

१९ तत्थ कतम अदिन्नादाना वेरमणीसिक्खापद पे०
कामेसुभिच्छाचारा वेरमणीमिक्खापद पे० मुसावादा वेरमणी-
सिक्खापद पे० सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापद ?

- यस्मिं समये कामावचर कुमल चित्त उप्पन्न होति सोमनस्स-
20 सहगत जाणसम्पयुत्त हीन मज्झिम पणीत छन्दाधिपतेय्य
विरियाधिपतेय्य चित्ताधिपतेय्य वीमसाधिपतेय्य छन्दाधि-
पतेय्य हीन मज्झिम पणीत विरियाधिपतेय्य हीन मज्झिम
पणीत चित्ताधिपतेय्य हीन मज्झिम पणीत वीमसाधिपतेय्य
हीन मज्झिम पणीत सुरामेरयमज्जपमादट्टाना विरमन्तस्स, या
25 तस्मिं समये सुरामेरयमज्जपमादट्टाना आरति विरति पटिविरति
वेरमणी अकिरिया अकरण अनज्जापत्ति वेलाअनतिककमो सेतुघातो -
इद वुच्चति “सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापद” । अवसेसा
धम्मा वेरमणिया सम्पयुत्ता पे० अवसेसा धम्मा चेतनाय सम्पयुत्ता
पे० फस्सो पे० पग्गाहो अविक्खेपो - इद वुच्चति “सुरा-
30 मेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापद” ।

२०. तत्थ कतमं सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं ?

यस्मिं समये कामावचरे कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं आणसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्प-
युत्तं ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०...
उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं 5
ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगतं आणविप्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खा-
सहगतं आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ... छन्दाधि-
पतेय्यं ... विरियाधिपतेय्यं ... चित्ताधिपतेय्यं ... छन्दाधिपतेय्यं हीनं ...
मज्झिमं ... पणीतं ... विरियाधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं ... पणीतं ...
चित्ताधिपतेय्यं हीनं ... मज्झिमं पणीतं सुरामेरयमज्जपमादट्टाना विर- 10
मन्तस्स, या तस्मिं समये सुरामेरयमज्जपमादट्टाना आरति विरति
पटिविरति वेरमणी अकिरिया अकरणं अनज्जापत्ति वेलाअनतिक्कमो
सेतुघातो - इदं वुच्चति "सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं" ।
अवसेसा धम्मा वेरमणिया सम्पयुत्ता ... पे०... अवसेसा धम्मा चेतनाय
सम्पयुत्ता ... पे०... फस्सो ... पे०... पग्गाहो अविक्खेपो - इदं वुच्चति 15
"सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणीसिक्खापदं" ।

B. 504

२१. कतमे धम्मा सिक्खा ?

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं आणसम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा ... पे०... धम्मारम्मणं वा यं यं
वा पनारब्भ, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे 20
धम्मा सिक्खा ।

२२. कतमे धम्मा सिक्खा ?

R. 291

यस्मिं समये कामावचरं कुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगतं आणसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्प-
युत्तं ... पे०... सोमनस्ससहगतं आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०... 25
उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं आणसम्पयुत्तं
ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगतं आणविप्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खा-
सहगतं आणविप्पयुत्तं ससङ्खारेण रूपारम्मणं वा ... पे०... धम्मारम्मणं
वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो
होति । इमे धम्मा सिक्खा । 30

30

२३. कतमे धम्मा सिक्खा ?

यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मग्गं भावेति ... पे०... अरूपूपपात्तया
मग्गं भावेति ... पे०... लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं अपचयगामि
दिट्ठिगतानं पहाणाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०...
५ पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धाभिञ्चं, तस्मिं समये
फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे धम्मा सिक्खा ।

— ० —

१२. पञ्चापुच्छकं

२४. पञ्च सिक्खापदानि — पाणात्तिपाता वेरमणीसिक्खापदं,
अदिन्नादाना वेरमणीसिक्खापदं, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणीसिक्खापदं,
मुसावादा वेरमणीसिक्खापदं, सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणी-
१० सिक्खापदं ।

२५. पञ्चमं सिक्खापदानं कति कुसला, कति अकुसला, कति
अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुक्कनेन

२६. कुसलायेव । सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया
अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता । विपाकधम्मधम्मा । अनुपादिद्वं-
१५ पादानिया । असङ्खिलिट्ठसङ्खिलेसिका । सवितक्कसविचारा । सिया
पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता ।

नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्या । नेव दस्सनेन न भावनाय
पहातव्वहेतुका । आचयगामिनो । नेवसेक्खनासेक्खा । परिता । परिता-
R. 292 रम्मणा । मज्झिमा । अनियता । न वत्तव्या मग्गारम्मणा ति पि,
२० मग्गहेतुका ति पि, मग्गाधिपतिनो ति पि । सिया उप्पन्ना, सिया
अनुप्पन्ना, न वत्तव्या उप्पादिनो ति । सिया अतीता, सिया अना-
गता, सिया पच्चुप्पन्ना । पच्चुप्पन्नारम्मणा । सिया अज्झत्ता, सिया
वहिट्ठा, सिया अज्झत्तवहिट्ठा । वहिट्ठारम्मणा । अनिदस्सनअप्पटिघा ।

२. दुक्कमातिकानुक्कनेन

२७. न हेतू । सहेतुका । हेतुसम्पयुत्ता । न वत्तव्या हेतू
२५ चैव सहेतुका चा ति, सहेतुका चैव न च हेतू । न वत्तव्या हेतू चैव
हेतुसम्पयुत्ता चा ति, हेतुसम्पयुत्ता चैव न च हेतू । न हेतू सहेतुका ।

२८. सप्पञ्चया । सङ्खता । अनिदस्सना । अप्पटिघा ।
अरूपा । लोकिया । केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या ।

२९. नो आसवा । सासवा । आसवविप्पयुत्ता । न
वत्तव्वा आसवा चेव सासवा चा ति, सासवा चेव नो च आसवा । न
वत्तव्वा आसवा चेव आसवसम्पयुत्ता चा ति पि, आसवसम्पयुत्ता चेव 5
नो च आसवा ति पि । आसवविप्पयुत्ता सासवा ।

३०. नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा
... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा
... पे०... सारम्मणा । नो चित्ता । चेतसिका । चित्तसम्पयुत्ता । B. 306
चित्तसंसट्ठा । चित्तसमुट्ठाना । चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो । 10
चित्तसंसट्ठसमुट्ठाना । चित्तसंसट्ठसमुट्ठानसहभुनो । चित्तसंसट्ठसमुट्ठानानु-
परिवत्तिनो । बाहिरा । नो उपादा । अनुपादिन्ना । नो उपादाना
... पे०... नो किलेसा ।

३१. न दस्सनेन पहातव्वा । न भावनाय पहातव्वा । न
दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न भावनाय पहातव्वहेतुका । सवितक्का । 15
सविचारा । सिया सप्पीतिका, सिया अप्पीतिका । सिया पीतिसहगता,
सिया न पीतिसहगता । सिया सुखसहगता, सिया न सुखसहगता ।
सिया उपेक्खासहगता, सिया न उपेक्खासहगता । कामावचरा ।
न रूपावचरा । न अरूपावचरा । परियापन्ना । अनिय्यानिका ।
अनियता । सउत्तरा । अरणा ति । 20

सिक्खापदविभङ्गे निद्वितो' ।

—:०:—

१५. पटिसम्भिदाविभङ्गो

§ १. सुत्तन्तभाजनीयं

१. सङ्गहवारो

१. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा^१ ।

अत्ये जाणं अत्यपटिसम्भिदा, धम्मे जाणं धम्मपटिसम्भिदा, तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा^१ ।

२. सच्चवारो

२. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

दुक्खे जाणं अत्यपटिसम्भिदा, दुक्खसमुदये जाणं धम्मपटिसम्भिदा, दुक्खनिरोधे जाणं अत्यपटिसम्भिदा, दुक्खनिरोधगामिनिया 10 पटिपदाय जाणं धम्मपटिसम्भिदा, तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

३. हेतुवारो

३. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

हेतुमिह जाणं धम्मपटिसम्भिदा, हेतुफले जाणं अत्यपटिसम्भिदा, तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा, जाणेषु 15 जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

४. धम्मवारो

४. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

ये धम्मा जाता भूता सञ्जाता निव्वता अभिनिव्वता पातुभूता, 20 इमेसु धम्मेसु जाणं अत्यपटिसम्भिदा; यम्हा^३ धम्मा^१ ते धम्मा जाता

१. पटिमाण० - स्या०, रो०, एवमुपरि पि । १-१. येहि धम्मेहि - स्या०, रो० ।

भूता सञ्जाता निव्वत्ता अभिनिव्वत्ता पातुभूता, तेसु धम्मसेसु जाणं धम्मपटिसम्भिदा; तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा; जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

५. पटिच्चसमुत्पादवारो

५. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्थपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

जरामरणे जाणं अत्थपटिसम्भिदा, जरामरणसमुदये जाणं धम्मपटिसम्भिदा, जरामरणनिरोधे जाणं अत्थपटिसम्भिदा, जरामरणनिरोधगामिनिया पटिपदाय जाणं धम्मपटिसम्भिदा, तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

६. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्थपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

जातिया जाणं ... पे०... भवे जाणं ... पे०... उपादाने जाणं ... पे०... तण्हाय जाणं ... पे०... वेदनाय जाणं ... पे०... फस्से जाणं ... पे०... सळायतने जाणं ... पे०... नामरूपे जाणं ... पे०... विञ्जाणे जाणं ... पे०... सङ्खारेसु जाणं अत्थपटिसम्भिदा, सङ्खारसमुदये जाणं धम्मपटिसम्भिदा, सङ्खारनिरोधे जाणं अत्थपटिसम्भिदा, सङ्खारनिरोधगामिनिया पटिपदाय जाणं धम्मपटिसम्भिदा, तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

६. परिघत्तिवारो

७. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्थपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

तत्थ कतमा धम्मपटिसम्भिदा ?

इध भिक्खु धम्मं जानाति - सुत्तं गेय्यं वेय्याकरणं गाथं उदानं इतिवुत्तकं जातकं अब्भुतधम्मं वेदल्लं । अयं वुच्चति "धम्मपटिसम्भिदा" । सो तस्स तस्सेव भासितस्स अत्थं जानाति - "अयं इमस्स भासितस्स अत्थो, अयं इमस्स भासितस्स अत्थो" ति । अयं वुच्चति

“अत्यपटिसम्भिदा” । तत्र धम्मनिस्ताभिलापे जाण निरुत्तिपटि-
सम्भिदा । जाणेषु जाण पटिभानपटिसम्भिदा ।

— ० —

§ २. अभिधम्मभाजनीयं

१. कुसलवारो

B 309

८ चतस्तो पटिसम्भिदा — अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटि-
सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

९ क्तमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये कामावचर कुसल चित्त उप्पन्नं होति सोमनस्स-

- 5 सहगत जाणसम्पयुत्त रूपारम्मण वा पे० धम्मारम्मण वा य यं
R. 29b वा पनारब्भ, तस्मिं समये फस्सो होति पे० अविकखेपो होति ।
इमे धम्मा कुसला । इमेसु धम्मेसु जाण धम्मपटिसम्भिदा । तेस
विपाके जाण अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेस धम्मान पञ्जात्ति
होति तत्र धम्मनिस्ताभिलापे जाण निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन
10 तानि जाणानि जानाति — “इमानि जाणानि इदमत्यजोतकानी” ति,
जाणेषु जाण पटिभानपटिसम्भिदा ।

१० चतस्तो पटिसम्भिदा — अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटि-
सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

११ क्तमे धम्मा कुसला ?

- 15 यस्मिं समये कामावचर कुसल चित्त उप्पन्नं होति सोमनस्स-
सहगत जाणसम्पयुत्त ससद्दारेण पे० सोमनस्ससहगत जाणविप्प-
युत्त पे० सोमनस्ससहगत जाणविप्पयुत्त ससद्दारेण पे०
उपेक्खासहगत जाणसम्पयुत्त पे० उपेक्खासहगत जाणसम्पयुत्त
ससद्दारेण पे० उपेक्खासहगत जाणविप्पयुत्त पे०. उपेक्खा-
20 सहगत जाणविप्पयुत्त ससद्दारेण रूपारम्मण वा पे० धम्मारम्मण
वा य य वा पनारब्भ, तस्मिं समये फस्सो होति पे० अविकखेपो
होति । इमे धम्मा कुसला । इमेसु धम्मेसु जाण धम्मपटिसम्भिदा ।
तेस विपाके जाण अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेस धम्मान
पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिस्ताभिलापे जाण निरुत्तिपटिसम्भिदा ।

येन ज्ञाणेन तानि ज्ञाणानि जानाति - "इमानि ज्ञाणानि इदमत्य-
जोतकानी" ति, ज्ञाणेषु ज्ञाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

१२. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटि-
सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

१३. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मग्गं भावेति विविच्चेव कामेहि
... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं^१, तस्मिं समये
फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । इमेसु
धम्मेषु ज्ञाणं धम्मपटिसम्भिदा । तेसं विपाके ज्ञाणं अत्यपटिसम्भिदा ।
याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे
ज्ञाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन ज्ञाणेन तानि ज्ञाणानि जानाति -
"इमानि ज्ञाणानि इदमत्यजोतकानी" ति, ज्ञाणेषु ज्ञाणं पटिभान-
पटिसम्भिदा ।

5 B. 510

10

१४. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटि-
सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

R.

15

१५. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये अरूपूपपत्तिया मग्गं भावेति सव्वसो अरक्किञ्चञ्जा-
यतनं समतिककम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स च
पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये फस्सो
होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । इमेसु धम्मेषु
ज्ञाणं धम्मपटिसम्भिदा । तेसं विपाके ज्ञाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय
निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे ज्ञाणं
निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन ज्ञाणेन तानि ज्ञाणानि जानाति - "इमानि
ज्ञाणानि इदमत्यजोतकानी" ति, ज्ञाणेषु ज्ञाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

20

१६. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटि-
सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

25

१७. कतमे धम्मा कुसला ?

यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यायानिकं अपचयगाभि
दिट्ठिगतानं पहानाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०...

१. पठवीकसिण - सी०; पठवीकसिणं - स्वा०, रो० ।

पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्वाभिञ्जं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे धम्मा कुसला । इमेसु धम्मेसु जाणं धम्मपटिसम्भिदा । तेसं विपाके जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे
 5 जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति - “इमानि जाणानि इदमत्यजोतकानी” ति, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

२. अकुसलवारो

B. 311

१८. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

10

१९. कतमे धम्मा अकुसला ?

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतसम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा ... पे०... धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्ध, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे धम्मा अकुसला । इमेसु धम्मेसु जाणं धम्मपटिसम्भिदा । तेसं विपाके
 15 जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति - “इमानि जाणानि इदमत्यजोतकानी” ति, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

R. 297

२०. चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

20

२१. कतमे धम्मा अकुसला ?

यस्मिं समये अकुसलं चित्तं उप्पन्नं होति सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतसम्पयुत्तं ससह्वारेण ... पे०... सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं ... पे०... सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं ससह्वारेण ... पे०... उपेक्खा-
 25 सहगतं दिट्ठिगतसम्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं दिट्ठिगतसम्पयुत्तं ससह्वारेण ... पे०... उपेक्खासहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं दिट्ठिगतविप्पयुत्तं ससह्वारेण ... पे०... दोमनस्ससहगतं पटिघ-

सम्पयुत्तं ... पे०... दोमनस्ससहगतं पटिघसम्पयुत्तं ससङ्खारेण ... पे०...
 उपेक्खासहगतं विचिकिच्छासम्पयुत्तं ... पे०... उपेक्खासहगतं उद्धच्च-
 सम्पयुत्तं रूपारम्मणं वा ... पे०... धम्मारम्मणं वा यं यं वा पनारब्भ,
 तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे धम्मा
 अकुसला । इमेषु धम्मेषु जाणं धम्मपटिसम्भिदा । तेसं विपाके जाणं 5
 अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जात्ति होति तत्र
 धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि
 जाणानि जानाति - "इमानि जाणानि इदमत्यजोतकानी" ति, जाणेषु
 जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

२. विपाकवारो

२२. तिस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि- 10 B. 31
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

२३. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितता
 विपाकं चक्खुविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रूपारम्मणं, तस्मि
 समये फस्सो होति, वेदना होति, सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति, 15
 उपेक्खा होति, चित्तस्सेकग्गता होति, मनिन्द्रियं होति, उपेक्खिन्द्रियं
 होति, जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्जे पि अत्य
 पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा । इमे धम्मा अव्याकता । इमेषु धम्मेषु
 जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जात्ति होति
 तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि 20
 जाणानि जानाति - "इमानि जाणानि इदमत्यजोतकानी" ति,
 जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

२४. तिस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

२५. कतमे धम्मा अव्याकता ?

25

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितता
 विपाकं सोत्तविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं सद्धारम्मणं ... पे०...
 धानविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं गन्धारम्मणं ... पे०... जिब्हा-
 विञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रसारम्मणं ... पे०... कायविञ्जाणं

R.

उप्पन्नं होति सुखसहगतं फोट्टुव्वारम्मणं, तस्मिं समये फस्सो होति, वेदना होति, सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति, सुखं होति, चित्तस्सेकग्गता होति, मनिन्द्रियं होति, सुखिन्द्रियं होति, जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्चे पि अत्थि पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो
 5 घम्मा । इमे घम्मा अव्याकता । इमेसु घम्मेसु जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं घम्मानं पञ्जत्ति होति तत्र घम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति - “इमानि जाणानि इदमत्यजोतकानी” ति, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

10 २६. तिस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

B. 313

२७. कतमे घम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाका मनोघातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०...
 15 फोट्टुव्वारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये फस्सो होति, वेदना होति, सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति, वितक्को होति, विचारो होति, उपेक्खा होति, चित्तस्सेकग्गता होति, मनिन्द्रियं होति, उपेक्खिन्द्रियं होति, जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्चे पि अत्थि पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो घम्मा । इमे घम्मा अव्याकता । इमेसु
 20 घम्मेसु जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं घम्मानं पञ्जत्ति होति तत्र घम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति - “इमानि जाणानि इदमत्यजोतकानी” ति, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

२८. तिस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

25 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

२९. कतमे घम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाका मनोविञ्जाणघातु उप्पन्ना होति सोमनस्ससहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... घम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भं, तस्मिं समये फस्सो
 30 होति, वेदना होति, सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति, वितक्को

होति, विचारो होति, पीति होति, सुखं होति, चित्तस्सेकग्गता होति, मनिन्द्रियं होति, सोमनस्सिन्द्रियं होति, जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्जे पि अत्थि पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा । इमे धम्मा अव्याकता । इमेसु धम्मेसु जाणं अत्थपटिसम्भदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं 5 निरुत्तिपटिसम्भदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानात्ति - "इमानि जाणानि इदमत्थजोत्तकानी" ति, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भदा ।

R. 299

३०. तिस्सो पटिसम्भदा - अत्थपटिसम्भदा, निरुत्तिपटिसम्भदा, पटिभानपटिसम्भदा ।

३१. कतमे धम्मा अव्याकता ?

10

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाका मनोविञ्जाणधातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... धम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये फस्सो होति, वेदना होति, सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति, वितक्को होति, विचारो होति, उपेक्खा होति, चित्तस्सेकग्गता होति, मनिन्द्रियं 15 होति, उपेक्खिन्द्रियं होति, जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्जे पि अत्थि पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा । इमे धम्मा अव्याकता । इमेसु धम्मेसु जाणं अत्थपटिसम्भदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानात्ति - "इमानि जाणानि 20 इदमत्थजोत्तकानी" ति, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भदा ।

B. 314

३२. तिस्सो पटिसम्भदा - अत्थपटिसम्भदा, निरुत्तिपटिसम्भदा, पटिभानपटिसम्भदा ।

३३. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये कामावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता 25 विपाका मनोविञ्जाणधातु उप्पन्ना होति सोमनस्ससहगता जाणसम्पयुत्ता ... पे०... सोमनस्ससहगता जाणसम्पयुत्ता ससङ्खारेण ... पे०... सोमनस्ससहगता जाणविप्पयुत्ता ... पे०... सोमनस्ससहगता जाणविप्प-

युक्ता ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगता ज्ञाणसम्पयुक्ता ... पे०...
 उपेक्खासहगता ज्ञाणसम्पयुक्ता ससङ्खारेण ... पे०... उपेक्खासहगता
 ज्ञाणविप्पयुक्ता .. पे०... उपेक्खासहगता ज्ञाणविप्पयुक्ता ससङ्खारेण
 रूपारम्भणा वा ... पे०... धम्मारम्भणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये
 5 फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा अव्याकता ।
 इमेसु धम्मेसु ज्ञाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं
 पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे ज्ञाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा ।
 येन ज्ञाणेण तानि ज्ञाणानि जानाति - "इमानि ज्ञाणानि इदमत्य-
 जोतकानी" ति, ज्ञाणेसु ज्ञाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

10 ३४. तिस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

३५. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये रूपूपपत्तिया मगं भावेति विविच्चेव कामेहि
 ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं समये
 B. 315 15 फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव
 रूपावचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं विविच्चेव
 कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति पथवीकसिणं, तस्मिं
 समये फस्सो होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा अव्याकता ।
 इमेसु धम्मेसु ज्ञाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं
 20 पञ्जात्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे ज्ञाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा ।
 R. 300 येन ज्ञाणेण तानि ज्ञाणानि जानाति - "इमानि ज्ञाणानि इदमत्य-
 जोतकानी" ति, ज्ञाणेसु ज्ञाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

३६. तिस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

25 ३७. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये अरूपूपपत्तिया मगं भावेति सव्वसो आकिञ्चञ्जा-
 यतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं मुखस्स च
 पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये फस्सो
 होति ... पे०... अविकखेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव अरूपा-

वचरस्स कुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं सव्वसो आकिञ्च-
 ञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जासहगतं सुखस्स
 च पहाणा ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं समये फस्सो
 होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे धम्मा अव्याकता । इमेषु
 धम्मेसु जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जत्ति 5
 होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन
 तानि जाणानि जानाति - “इमानि जाणानि इदमत्यजोतकानी” ति,
 जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

३८. तिस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

10

३९. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये लोकुत्तरं ज्ञानं भावेति निव्यानिकं अपचयगार्मि
 दिट्ठिगतानं पहाणाय पठमाय भूमिया पत्तिया विविच्चेव कामेहि ... पे०...
 पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं^१ दन्धाभिञ्जं, तस्मिं समये
 फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति । इमे धम्मा कुसला । तस्सेव 15
 लोकुत्तरस्स कुसलस्स कम्मस्स^२ कतत्ता भावितत्ता विपाकं विविच्चेव
 कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति दुक्खपटिपदं दन्धा-
 भिञ्जं सुञ्जातं, तस्मिं समये फस्सो होति ... पे०... अविक्खेपो होति ।
 इमे धम्मा अव्याकता । इमेषु धम्मेसु जाणं अत्यपटिसम्भिदा । याय
 निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जत्ति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं 20
 निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति - “इमानि
 जाणानि इदमत्यजोतकानी” ति, जाणेषु जाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

B. 3/

20

४०. तिस्सो पटिसम्भिदा - अत्यपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

४१. कतमे धम्मा अव्याकता ?

25 R.

यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचितत्ता विपाकं
 चवखुविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रूपारम्मणं ... पे०...
 सोतविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं सद्धारम्मणं ... पे०...
 धानविञ्जाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं गन्धारम्मणं ... पे०...

१. दुक्खपटिपदं - रो०, स्या०, रो०, एयमुपरि वि । २. ज्ञानस्स - स्या०, रो० ।

- जिह्वाविज्ञाणं उप्पन्नं होति उपेक्खासहगतं रसारम्मणं ... पे०...
 कायविज्ञाणं उप्पन्नं होति दुक्खसहगतं फोढुव्वारम्मणं, तस्मिं समये
 फस्सो होति, वेदना होति, सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति,
 दुक्खं होति, चित्तस्सेकग्गता होति, मनिन्द्रियं होति, दुक्खिन्द्रियं होति,
 5 जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्जे पि अत्थि पटिच्च-
 समुप्पन्ना अरूपिनो घम्मा । इमे घम्मा अव्याकता । इमेसु घम्मेसु ज्ञाणं
 अत्थिपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया तेसं घम्मानं पञ्जात्ति होति तत्र
 घम्मनिरुत्ताभिलापे ज्ञाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन ज्ञाणेन तानि
 ज्ञाणानि जानाति - "इमानि ज्ञाणानि इदमत्थजोतकानी" ति, ज्ञाणेषु
 10 ज्ञाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

४२. तिस्सो पटिसम्भिदा - अत्थिपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानसम्भिदा ।

४३. कतमे घम्मा अव्याकता ?

- यस्मिं समये अकुसलस्स कम्मस्स कतत्ता उपचित्तता विपाका
 15 मनोघातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... फोढुव्वार-
 रम्मणा वा ... पे०... मनोविज्ञाणघातु उप्पन्ना होति उपेक्खासहगता
 रूपारम्मणा वा ... पे०... घम्मारम्मणा वा यं यं वा पनारट्ठ, तस्मिं समये
 B 317 फस्सो होति, वेदना होति, सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति,
 वितक्को होति, विचारो होति, उपेक्खा होति, चित्तस्सेकग्गता होति,
 20 मनिन्द्रियं होति, उपेक्खिन्द्रियं होति, जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन
 तस्मिं समये अञ्जे पि अत्थि पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो घम्मा । इमे
 घम्मा अव्याकता । इमेसु घम्मेसु ज्ञाणं अत्थिपटिसम्भिदा । याय
 निरुत्तिया तेसं घम्मानं पञ्जात्ति होति तत्र घम्मनिरुत्ताभिलापे ज्ञाणं
 निरुत्तिपटिसम्भिदा । येन ज्ञाणेन तानि ज्ञाणानि जानाति - "इमानि
 ज्ञाणानि इदमत्थजोतकानी" ति, ज्ञाणेषु ज्ञाणं पटिभानपटिसम्भिदा ।

४. किरियवारो

- 25 ४४. तिस्सो पटिसम्भिदा - अत्थिपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

४५. कतमे घम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये मनोधातु उप्पन्ना होति किरिया नेव कुसला नाकुसला
 न च कम्मविपाका उपेक्खासहगता रूपारम्मणा वा ... पे०... फोट्टुव्वा-
 रम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये फस्सो होति, वेदना होति,
 सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति, वित्तक्को होति, विचारो होति,
 उपेक्खा होति, चित्तस्सेकगता होति, मनिन्द्रियं होति, उपेक्खिन्द्रियं 5
 होति, जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्जे पि अत्थि पटिच्च-
 समुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा । इमे धम्मा अव्याकता । इमेसु धम्मेसु आणं
 अत्थपटिसम्भदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जत्ति होति तत्र
 धम्मनिरुत्ताभिलापे आणं निरुत्तिपटिसम्भदा । येन आणेन तानि
 आणानि जानाति - "इमानि आणानि इदमत्थजोतकानी" ति, आणेषु 10
 आणं पटिभानपटिसम्भदा ।

४६. तिस्सो पटिसम्भदा - अत्थपटिसम्भदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भदा, पटिभानपटिसम्भदा ।

४७. कतमे धम्मा अव्याकता ?

यस्मिं समये मनोविञ्जाणधातु उप्पन्ना होति किरिया नेव 15
 कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका सोमनस्ससहगता रूपारम्मणा वा
 ... पे०... धम्मरम्मणा वा ... पे०... मनोविञ्जाणधातु उप्पन्ना होति
 किरिया नेव कुसला नाकुसला न च कम्मविपाका उपेक्खासहगता रूपा-
 रम्मणा वा ... पे०... धम्मरम्मणा वा यं यं वा पनारब्भ, तस्मिं समये
 फस्सो होति, वेदना होति, सञ्जा होति, चेतना होति, चित्तं होति, 20
 वित्तक्को होति, विचारो होति, उपेक्खा होति, चित्तस्सेकगता होति,
 विरियिन्द्रियं होति, समाधिन्द्रियं होति, मनिन्द्रियं होति, उपेक्खिन्द्रियं
 होति, जीवित्तिन्द्रियं होति, ये वा पन तस्मिं समये अञ्जे पि अत्थि
 पटिच्चसमुप्पन्ना अरूपिनो धम्मा । इमे धम्मा अव्याकता । इमेसु धम्मेसु
 आणं अत्थपटिसम्भदा । याय निरुत्तिया तेसं धम्मानं पञ्जत्ति होति 25
 तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे आणं निरुत्तिपटिसम्भदा । येन आणेन तानि
 आणानि जानाति - "इमानि आणानि इदमत्थजोतकानी" ति, आणेषु
 आणं पटिभानपटिसम्भदा ।

४८. तिस्सो पटिसम्भदा - अत्थपटिसम्भदा, निरुत्तिपटि-
 सम्भदा, पटिभानपटिसम्भदा ।

४६ कतमे धम्मा अव्याकता ?

- यस्मिं समये मनोविञ्जाणघातु उप्पन्ना हीति किरिया नेव
 पुसला नाकुसला न च कम्मविपाका सोमनस्ससहगता जाणसम्पयुत्ता
 पे० सोमनस्ससहगता जाणसम्पयुत्ता ससङ्कारेण पे० सोमनस्स-
 5 सहगता जाणविप्पयुत्ता पे० सोमनस्ससहगता जाणविप्पयुत्ता
 ससङ्कारेण पे० उपेक्खासहगता जाणसम्पयुत्ता पे० उपेक्खा-
 सहगता जाणसम्पयुत्ता ससङ्कारेण पे० उपेक्खासहगता जाणविप्प-
 युत्ता पे० उपेक्खासहगता जाणविप्पयुत्ता ससङ्कारेण पे०
 रूपावचर ज्ञान भावेति पे० अरूपावचर ज्ञान भावेति किरिय नेव
 10 कुसल नाकुसल न च कम्मविपाक दिट्ठधम्मसुखविहार पे० सब्बसो
 आकिञ्चञ्जायतन समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा-
 सहगत सुखस्स च पहाना पे० चतुत्थ ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति,
 तस्मिं समये फस्सो होति पे० अविक्खेपो होति । इमे धम्मा
 R 303 अव्याकता । इमेसु धम्मेसु जाण अत्थपटिसम्भिदा । याय निरुत्तिया
 15 तेस धम्मान पञ्जति होति तत्र धम्मनिरुत्ताभिलापे जाण निरुत्तिपटि-
 सम्भिदा । येन जाणेन तानि जाणानि जानाति - "इमानि जाणानि
 इदमत्थजौतकानी" ति, जाणेसु जाण पटिभानपटिसम्भिदा ।

- ५० चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्थपटिसम्भिदा, धम्मपटि-
 सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा । तस्सो पटि-
 B 319 20 सम्भिदा कामावचरकुसलतो चतूसु जाणसम्पयुत्तेसु चित्तुप्पादेसु,
 किरियतो चतूसु जाणसम्पयुत्तेसु चित्तुप्पादेसु उप्पज्जन्ति । अत्थपटि-
 सम्भिदा एतेसु चैव उप्पज्जति, चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु च उप्प-
 ज्जति ।

१३ पञ्हापुच्छक

- ५१ चतस्सो पटिसम्भिदा - अत्थपटिसम्भिदा, धम्मपटि-
 25 सम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा, पटिभानपटिसम्भिदा ।

५२. चतुर्भ्रं पटिसम्भदानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ... पे०... कति सरणा, कति अरणा ?

१. तिकमातिकानुक्कमेन

५३. सिया कुसला, सिया अव्याकता ।

सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ।

5

तिस्सो पटिसम्भदा सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा; अत्थपटिसम्भदा सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

तिस्सो पटिसम्भदा अनुपादिन्नुपादानिया; अत्थपटिसम्भदा सिया अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नअनुपादानिया ।

10

तिस्सो पटिसम्भदा असङ्किलिट्ठअसङ्किलेसिका; अत्थपटिसम्भदा सिया असङ्किलिट्ठअसङ्किलेसिका, सिया असङ्किलिट्ठअसङ्किलेसिका ।

तिस्सो पटिसम्भदा सवितक्कसविचारा; अत्थपटिसम्भदा सिया सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा । सिया पीतिसहगता, सिया सुखसहगता, सिया उपेक्खासहगता । नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा । नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका ।

15

तिस्सो पटिसम्भदा सिया आचयगामिनो, सिया नेवाचयगामिनापचयगामिनो; अत्थपटिसम्भदा सिया आचयगामिनी, सिया अपचयगामिनी, सिया नेवाचयगामिनापचयगामिनी ।

20

R

तिस्सो पटिसम्भदा नेवसेक्खनासेक्खा, अत्थपटिसम्भदा सिया सेक्खा, सिया असेक्खा, सिया नेवसेक्खनासेक्खा' ।

B.

तिस्सो पटिसम्भदा परित्ता; अत्थपटिसम्भदा सिया परित्ता, सिया अप्पमाणा ।

25

निरुत्तिपटिसम्भदा परित्तारम्मणा; तिस्सो पटिसम्भदा सिया परित्तारम्मणा, सिया महग्गतारम्मणा, सिया अप्पमाणारम्मणा ।

तिस्सो पटिसम्भिदा मज्झिमा; अत्थपटिसम्भिदा सिया मज्झिमा, सिया पणीता ।

तिस्सो पटिसम्भिदा अनियता; अत्थपटिसम्भिदा सिया सम्मत्तनियता, सिया अनियता ।

- 5 निरुत्तिपटिसम्भिदा न वत्तव्वा - मग्गारम्मणा ति पि, मग्ग-हेतुका ति पि, मग्गाधिपतिनी ति पि; अत्थपटिसम्भिदा न मग्गारम्मणा, सिया मग्गहेतुका, सिया मग्गाधिपतिनी, सिया न वत्तव्वा मग्गहेतुका ति पि, मग्गाधिपतिनी ति पि; द्वे पटिसम्भिदा सिया मग्गारम्मणा, न मग्गहेतुका, सिया मग्गाधिपतिनो, सिया न वत्तव्वा
- 10 मग्गारम्मणा ति पि, मग्गाधिपतिनो ति पि ।

तिस्सो पटिसम्भिदा सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, न वत्तव्वा उप्पादिनो ति, अत्थपटिसम्भिदा सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, सिया उप्पादिनी । सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना ।

निरुत्तिपटिसम्भिदा पच्चुप्पन्नारम्मणा; द्वे पटिसम्भिदा सिया

- 15 अतीतारम्मणा, सिया अनागतारम्मणा, सिया पच्चुप्पन्नारम्मणा; अत्थपटिसम्भिदा सिया अतीतारम्मणा, सिया अनागतारम्मणा, सिया पच्चुप्पन्नारम्मणा, सिया न वत्तव्वा अतीतारम्मणा ति पि, अनागतारम्मणा ति पि, पच्चुप्पन्नारम्मणा ति पि । सिया अज्झत्ता, सिया वहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा ।

- 20 निरुत्तिपटिसम्भिदा वहिद्धारम्मणा; तिस्सो पटिसम्भिदा सिया अज्झत्तारम्मणा, सिया वहिद्धारम्मणा, सिया अज्झत्तवहिद्धारम्मणा । अनिदस्सानअपटिघा ।

२. दुक्कमात्तिकानुक्कमेत्तं

५४. हेतू । सहेतुका । हेतुसम्पयुत्ता । हेतू चैव सहेतुका च । हेतू चैव हेतुसम्पयुत्ता च । न वत्तव्वा न हेतू सहेतुका ति पि, न हेतू
- 25 अहेतुका ति पि ।

B. 321

५५. सप्पञ्चया । सङ्खत्ता । अनिदहसना । अप्पटिघा । अरूपा । तिस्सो पटिसम्भिदा लोकिया, अत्थपटिसम्भिदा सिया लोकिया, सिया लोक्कुत्तरा । केनचि विञ्जेय्या, केनचि न विञ्जेय्या ।

५६. नो आसवा । तिस्सो पटिसम्भिदा सासवा; अत्थपटि-
- R. 305 30 सम्भिदा सिया सासवा, सिया अनासवा । आसवविप्पयुत्ता । तिस्सो पटि-

सम्भिदा न वत्तव्वा आसवा चैव सासवा चा ति, सासवा चैव नो च
 आसवा; अत्यपटिसम्भिदा न वत्तव्वा आसवा' चैव सासवा चा ति,
 सिया सासवा चैव नो च आसवा', सिया न वत्तव्वा सासवा चैव नो च
 आसवा ति । न वत्तव्वा आसवा चैव आसवसम्पयुत्ता चा ति पि,
 आसवसम्पयुत्ता चैव नो च आसवा ति पि । तिस्सो पटिसम्भिदा 5
 आसवविप्पयुत्ता सासवा; अत्यपटिसम्भिदा सिया आसवविप्पयुत्ता
 सासवा, सिया आसवविप्पयुत्ता अनासवा ।

५७. नो संयोजना ... पे०... नो गन्था ... पे०... नो ओघा
 ... पे०... नो योगा ... पे०... नो नीवरणा ... पे०... नो परामासा
 ... पे०... सारम्मणा । नो चित्ता । चेतसिका । चित्तसम्पयुत्ता । 10
 चित्तसंसट्ठा । चित्तसमुद्धाना । चित्तसहभुनो । चित्तानुपरिवत्तिनो ।
 चित्तसंसट्ठसमुद्धाना । चित्तसंसट्ठसमुद्धानसहभुनो । चित्तसंसट्ठसमुद्धा-
 नानुपरिवत्तिनो । बाहिरा । नो उपादा । अनुपादिन्ना ।

५८. नो उपादाना ... पे०... नो किलेसा ... पे०... न दस्सनेन
 पहातव्वा । न भावनाय पहातव्वा । न दस्सनेन पहातव्वहेतुका । न भाव- 15
 नाय पहातव्वहेतुका । तिस्सो पटिसम्भिदा सवितक्का; अत्यपटिसम्भिदा
 सिया सवितक्का, सिया अवितक्का । तिस्सो पटिसम्भिदा सविचारा;
 अत्यपटिसम्भिदा सिया सविचारा, सिया अविचारा । सिया सप्पीतिका,
 सिया अप्पीतिका । सिया पीतिसहगता, सिया न पीतिसहगता । सिया
 सुखसहगता, सिया न सुखसहगता । सिया उपेक्खासहगता, सिया न 20
 उपेक्खासहगता । तिस्सो पटिसम्भिदा कामावचरा; अत्यपटिसम्भिदा
 सिया कामावचरा, सिया न कामावचरा । न रूपावचरा । न अरूपावचरा । B.
 तिस्सो पटिसम्भिदा परियापन्ना; अत्यपटिसम्भिदा सिया परियापन्ना,
 सिया अपरियापन्ना । तिस्सो पटिसम्भिदा अनिय्यानिका; अत्यपटि-
 सम्भिदा सिया निय्यानिका, सिया अनिय्यानिका । तिस्सो पटिसम्भिदा 25
 अनियता; अत्यपटिसम्भिदा सिया नियता, सिया अनियता । तिस्सो
 पटिसम्भिदा सउत्तरा; अत्यपटिसम्भिदा सिया सउत्तरा, सिया अनु-
 त्तरा । अरणा ति ।

पटिसम्भिदाविभङ्गो निद्वित्तो .

—:०:—

१६. ज्ञाणविभङ्गो

§ १. मातिकाज्ज्ञेसो

एकविधेन

१. एकविधेन ज्ञाणवत्यु -

(१) पञ्च विज्ञाणा न हेतू, अहेतुका, हेतुविष्युत्ता, सप्पच्चया, सङ्खता, अरूपा, लोकिया, सासवा, संयोजनिया, गन्थनिया, ओघनिया, योगनिया, नीवरणिया, परामट्टा, उपादानिया, सङ्किलेसिका, 5 अव्याकता, सारम्मणा, अचेतसिका, विपाका, उपादिनुपादानिया, असङ्किलिदुसङ्किलेसिका, न सवितक्कसविचारा, न अवितक्कविचारमत्ता, अवितक्कअविचारा, न पीतिसहगता, नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वा, नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुका, नेवाचयगामिनापचयगामिनो, नेवसेक्खनासेक्खा, परित्ता, कामावचरा, न रूपावचरा, न अरूपावचरा, 10 परियापन्ना, तो अपरियापन्ना, अनियता, अनिय्यानिका, उप्पन्नमनो-विज्जेय्या^१, अनिच्चा, जरामिभूता^१

(२) पञ्च विज्ञाणा उप्पन्नवत्युका

(३) पुरेजातवत्युका पुरेजातारम्मणा

(४) अज्झत्तिकवत्युका बाहिरारम्मणा

15 (५) असम्भिन्नवत्युका असम्भिन्नारम्मणा

(६) नानावत्युका नानारम्मणा

(७) न अञ्जमञ्जस्स गोचरविसयं पच्चनुभोन्ति

(८) न असमन्नाहारा उप्पज्जन्ति

(९) न अमनसिकारा उप्पज्जन्ति

20 (१०) न अव्वोकिण्णा उप्पज्जन्ति

(११) न अपुट्ठं अचरिमं उप्पज्जन्ति

(१२) न अञ्जमञ्जस्स समनन्तरा उप्पज्जन्ति

(१३) पञ्च विज्ञाणा अनाभोगा

(१४) पञ्चहि विज्ञाणेहि न कञ्चि^२ धम्मं पट्टिजानाति^३

25 अञ्जत्र अभिनिपातमत्ता

१-१. म० पोटके नलिय । २. विञ्चि - मी०, एवमुपरि पि । ३. पट्टिजानाति - सी० ।

- (१५) पञ्चन्नं विञ्जाणानं समनन्तरा पि न कञ्चि धम्मं पटिविजानाति
- (१६) पञ्चहि विञ्जाणेहि न कञ्चि इरियापथं कप्पेति
- (१७) पञ्चन्नं विञ्जाणानं समनन्तरा पि न कञ्चि इरिया-
पथं कप्पेति ३
- (१८) पञ्चहि विञ्जाणेहि न कायकम्मं न वचीकम्मं पट्टुपेति
- (१९) पञ्चन्नं विञ्जाणानं समनन्तरा पि न कायकम्मं न
वचीकम्मं पट्टुपेति
- (२०) पञ्चहि विञ्जाणेहि न कुसलाकुसलं धम्मं समादियति
- (२१) पञ्चन्नं विञ्जाणानं समनन्तरा पि न कुसलाकुसलं 10
धम्मं समादियति
- (२२) पञ्चहि विञ्जाणेहि न समापज्जति न बुद्धाति R.
- (२३) पञ्चन्नं विञ्जाणानं समनन्तरा पि न समापज्जति न
बुद्धाति
- (२४) पञ्चहि विञ्जाणेहि न चवति न उप्पज्जति' 15
- (२५) पञ्चन्नं विञ्जाणानं समनन्तरा पि न चवति न
उप्पज्जति
- (२६) पञ्चहि विञ्जाणेहि न सुपति न पटिवुज्जति न B.
सुपिनं पस्सति
- (२७) पञ्चन्नं विञ्जाणानं समनन्तरा पि न सुपति न 20
पटिवुज्जति न सुपिनं पस्सति, याथावकवत्थुविभावना
पञ्जा

एवं एकविधेन जाणवत्थु ।

दुविधेन

२. दुविधेन जाणवत्थु -

- (१) लोकिया पञ्जा, लोकुत्तरा पञ्जा 25
- (२) केनचि विञ्जेय्या पञ्जा, केनचि न विञ्जेय्या
पञ्जा
- (३) सासवा पञ्जा, अनासवा पञ्जा

- (४) आसवविष्ययुक्ता सासवा पञ्जा, आसवविष्ययुक्ता
अनासवा पञ्जा
- (५) संयोजनिया पञ्जा, असंयोजनिया पञ्जा
- 5 (६) संयोजनविष्ययुक्ता संयोजनिया पञ्जा, संयोजन-
विष्ययुक्ता असंयोजनिया पञ्जा
- (७) गन्धनिया पञ्जा, अगन्धनिया पञ्जा
- (८) गन्धविष्ययुक्ता गन्धनिया पञ्जा, गन्धविष्ययुक्ता
अगन्धनिया पञ्जा
- (९) ओघनिया पञ्जा, अओघनिया पञ्जा
- 10 (१०) ओघविष्ययुक्ता ओघनिया पञ्जा, ओघविष्ययुक्ता
अओघनिया पञ्जा
- (११) योगनिया पञ्जा, अयोगनिया पञ्जा
- (१२) योगविष्ययुक्ता योगनिया पञ्जा, योगविष्ययुक्ता
अयोगनिया पञ्जा
- 15 (१३) नीवरणिया पञ्जा, अनीवरणिया पञ्जा
- (१४) नीवरणविष्ययुक्ता नीवरणिया पञ्जा, नीवरणविष्य-
युक्ता अनीवरणिया पञ्जा
- R. 309 (१५) परामद्धा पञ्जा, अपरामद्धा पञ्जा
- (१६) परामासविष्ययुक्ता परामद्धा पञ्जा, परामासविष्ययुक्ता
20 अपरामद्धा पञ्जा
- (१७) उपादिघ्ना पञ्जा, अनुपादिघ्ना पञ्जा
- (१८) उपादानिया पञ्जा, अनुपादानिया पञ्जा
- (१९) उपादानविष्ययुक्ता उपादानिया पञ्जा, उपादान-
विष्ययुक्ता अनुपादानिया पञ्जा
- 25 (२०) सङ्किलेसिका पञ्जा, असङ्किलेसिका पञ्जा
- (२१) किलेसविष्ययुक्ता सङ्किलेसिका पञ्जा, किलेसविष्य-
युक्ता असङ्किलेसिका पञ्जा
- (२२) सवित्तका पञ्जा, अवित्तका पञ्जा

- (२३) सविचारा पञ्जा, अविचारा पञ्जा
- (२४) सप्पीतिका पञ्जा, अष्पीतिका पञ्जा
- (२५) पीतिसहगता पञ्जा, न पीतिसहगता पञ्जा
- (२६) सुखसहगता पञ्जा, न सुखसहगता पञ्जा
- (२७) उपेक्षासहगता पञ्जा, न उपेक्षासहगता पञ्जा 5
- (२८) कामावचरा पञ्जा, न कामावचरा पञ्जा
- (२९) रूपावचरा पञ्जा, न रूपावचरा पञ्जा
- (३०) अरूपावचरा पञ्जा, न अरूपावचरा पञ्जा
- (३१) परियापन्ना पञ्जा, अपरियापन्ना पञ्जा
- (३२) नित्यानिका पञ्जा, अनित्यानिका पञ्जा 10
- (३३) नियता पञ्जा, अनियता पञ्जा
- (३४) सत्तरा पञ्जा, अनुत्तरा पञ्जा B. 325
- (३५) अत्थजापिका पञ्जा, जापितत्था पञ्जा
- एवं द्विविधेन जाणवत्थु ।

तिविधेन

' 7

३. तिविधेन जाणवत्थु — 15 R. 910
- (१) चिन्तामया पञ्जा, सुतमया पञ्जा, भावनामया पञ्जा
- (२) दानमया पञ्जा, सीलमया पञ्जा, भावनामया पञ्जा
- (३) अधिसीले पञ्जा, अधिचित्ते पञ्जा, अधिपञ्जाय 20 पञ्जा
- (४) आयकोसल्लं, अपायकोसल्लं, उपायकोसल्लं
- (५) विपाका पञ्जा, विपाकधम्मधम्मा पञ्जा, नेव-विपाकनविपाकधम्मधम्मा पञ्जा
- (६) उपादिभुपादानिया पञ्जा, अनुपादिभुपादानिया 25 पञ्जा, अनुपादिन्नअनुपादानिया पञ्जा
- (७) सवितक्कसविचारा पञ्जा, अवितक्कविचारमत्ता पञ्जा, अवितक्कअविचारा पञ्जा

- (८) पीतिसहगता पञ्जा, सुखसहगता पञ्जा, उपेक्त्वा-
सहगता पञ्जा
- (९) आचयगामिनी पञ्जा, अपचयगामिनी पञ्जा, नेवा-
चयगामिनापचयगामिनी पञ्जा
- 5 (१०) सेक्त्वा पञ्जा, असेक्त्वा पञ्जा, नेवसेक्त्वासेक्त्वा
पञ्जा
- (११) परित्ता पञ्जा, महग्गता पञ्जा, अप्पमाणा पञ्जा
- (१२) परित्तारम्मणा पञ्जा, महग्गतारम्मणा पञ्जा, अप्प-
माणारम्मणा पञ्जा
- 10 (१३) मग्गारम्मणा पञ्जा, मग्गहेतुका पञ्जा, मग्गाधि-
पतिनी पञ्जा
- (१४) उप्पन्ना पञ्जा, अनुप्पन्ना पञ्जा, उप्पादिनी पञ्जा
- R. 311 (१५) अतीता पञ्जा, अनागता पञ्जा, पच्चुप्पन्ना पञ्जा
- (१६) अतीतारम्मणा पञ्जा, अनागतारम्मणा पञ्जा, पच्चु-
प्पन्नारम्मणा पञ्जा
- 15 (१७) अज्जत्ता पञ्जा, वहिद्धा पञ्जा, अज्जत्तवहिद्धा पञ्जा
- (१८) अज्जत्तारम्मणा पञ्जा, वहिद्धारम्मणा पञ्जा,
अज्जत्तवहिद्धारम्मणा पञ्जा
- (१९) सवितक्कसविचारा पञ्जा अत्थि विपाका, अत्थि
20 विपाकधम्मधम्मा, अत्थि नेवविपाकनविपाक-
धम्मधम्मा
- (२०) अत्थि उपादिन्नुपादानिया, अत्थि अनुपादिन्नुपादानिया,
अत्थि अनुपादिन्ननुपादानिया
- (२१) अत्थि पीतिसहगता, अत्थि सुखसहगता, अत्थि उपेक्त्वा-
25 सहगता
- (२२) अत्थि आचयगामिनी, अत्थि अपचयगामिनी, अत्थि
नेवाचयगामिनापचयगामिनी
- (२३) अत्थि सेक्त्वा, अत्थि असेक्त्वा, अत्थि नेवसेक्त्वासेक्त्वा
- (२४) अत्थि परित्ता, अत्थि महग्गता, अत्थि अप्पमाणा

- (२५) अत्थि परित्तरम्मणा, अत्थि महग्गतारम्मणा, अत्थि
अप्पमाणारम्मणा
- (२६) अत्थि मग्गारम्मणा, अत्थि मग्गहेतुका, अत्थि मग्गाधि-
पतिनी
- (२७) अत्थि उप्पन्ना, अत्थि अनुप्पन्ना, अत्थि उप्पादिनी 5
- (२८) अत्थि अतीता, अत्थि अनागता, अत्थि पच्चुप्पन्ना B. 326
- (२९) अत्थि अतीतारम्मणा, अत्थि अनागतारम्मणा, अत्थि R. 312
पच्चुप्पन्नारम्मणा
- (३०) अत्थि अज्झत्ता, अत्थि वहिद्धा, अत्थि अज्झत्तवहिद्धा
- (३१) अत्थि अज्झत्तारम्मणा, अत्थि वहिद्धारम्मणा, अत्थि 10
अज्झत्तवहिद्धारम्मणा
- (३२) अवित्तक्कविचारमत्ता पञ्जा अत्थि विपाका, अत्थि
विपाकधम्मधम्मा, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा
- (३३) अत्थि उपादिन्नुपादानिया, अत्थि अनुपादिन्नुपादानिया,
अत्थि अनुपादिन्नअनुपादानिया 15
- (३४) अत्थि आचयगामिनी, अत्थि अपचयगामिनी, अत्थि
नेवाचयगामिनापचयगामिनी
- (३५) अत्थि सेक्खा, अत्थि असेक्खा, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खा
- (३६) अत्थि उप्पन्ना, अत्थि अनुप्पन्ना, अत्थि उप्पादिनी
- (३७) अत्थि अतीता, अत्थि अनागता, अत्थि पच्चुप्पन्ना 20
- (३८) अत्थि अज्झत्ता, अत्थि वहिद्धा, अत्थि अज्झत्तवहिद्धा
- (३९) अवित्तक्कअविचारा पञ्जा अत्थि विपाका, अत्थि
विपाकधम्मधम्मा, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा
- (४०) अत्थि उपादिन्नुपादानिया, अत्थि अनुप्पादिन्नुपादा-
निया, अत्थि अनुप्पादिन्नअनुपादानिया 25
- (४१) अत्थि पीतिसहगता, अत्थि सुखसहगता, अत्थि उपेक्खा-
सहगता

(४२) अत्थि आचयगामिनी, अत्थि अपचयगामिनी, अत्थि
नेवाचयगामिनापचयगामिनी

(४३) अत्थि सेक्खा, अत्थि असेक्खा, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खा

(४४) अत्थि परित्तरम्मणा, अत्थि महग्गतारम्मणा, अत्थि
अप्पमाणारम्मणा

(४५) अत्थि मग्गारम्मणा, अत्थि मग्गहेतुका, अत्थि मग्गाधि-
पतिनी

(४६) अत्थि उप्पन्ना, अत्थि अनुप्पन्ना, अत्थि उप्पादिनी

(४७) अत्थि अतीता, अत्थि अनागता, अत्थि पच्चुप्पन्ना

(४८) अत्थि अतीतारम्मणा, अत्थि अनागतारम्मणा, अत्थि
पच्चुप्पन्तारम्मणा

(४९) अत्थि अज्झत्ता, अत्थि वहिद्धा, अत्थि अज्झत्तवहिद्धा

(५०) अत्थि अज्झत्तारम्मणा, अत्थि वहिद्धारम्मणा, अत्थि
अज्झत्तवहिद्धारम्मणा

(५१) पीतिसहगता पञ्जा सुखसहगता पञ्जा अत्थि
विपाका, अत्थि विपाकघम्मघम्मा, अत्थि नेवविपाक-
नविपाकघम्मघम्मा

(५२) अत्थि उपादिन्नुपादानिया, अत्थि अनुपादिन्नुपादानिया,
अत्थि अनुपादिन्ननुपादानिया

(५३) अत्थि सवितक्कसविचारा, अत्थि अवितक्कविचारमत्ता,
अत्थि अवितक्कअविचारा

(५४) अत्थि आचयगामिनी, अत्थि अपचयगामिनी, अत्थि
नेवाचयगामिनापचयगामिनी

(५५) अत्थि सेक्खा, अत्थि असेक्खा, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खा

(५६) अत्थि परित्ता, अत्थि महग्गता, अत्थि अप्पमाणा

(५७) अत्थि परित्तरम्मणा, अत्थि महग्गतारम्मणा, अत्थि
अप्पमाणारम्मणा

(५८) अत्थि मग्गारम्मणा, अत्थि मग्गहेतुका, अत्थि मग्गा-
धिपतिनी

- (५६) अत्थि उप्पन्ना, अत्थि अनुप्पन्ना, अत्थि उप्पादिनी
- (६०) अत्थि अतीता, अत्थि अनागता, अत्थि पच्चुप्पन्ना
- (६१) अत्थि अतीतारम्मणा, अत्थि अनागतारम्मणा, अत्थि
पच्चुप्पन्नारम्मणा
- (६२) अत्थि अज्झता, अत्थि वहिद्धा, अत्थि अज्झत्तवहिद्धा 5
- (६३) अत्थि अज्झत्तारम्मणा, अत्थि वहिद्धारम्मणा, अत्थि
अज्झत्तवहिद्धारम्मणा
- (६४) उपेक्खासहगता पञ्जा अत्थि विपाका, अत्थि विपाक-
धम्मधम्मा, अत्थि नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा
- (६५) अत्थि उपादिन्नुपादानिया, अत्थि अनुपादिन्नुपादा- 10
निया, अत्थि अनुपादिन्नअनुपादानिया
- (६६) अत्थि आचयगामिनी, अत्थि अपचयगामिनी, अत्थि
नेवाचयगामिनापचयगामिनी
- (६७) अत्थि सेक्खा, अत्थि असेक्खा, अत्थि नेवसेक्खनासेक्खा
- (६८) अत्थि परित्ता, अत्थि महग्गता, अत्थि अप्पमाणा 15
- (६९) अत्थि परित्तारम्मणा, अत्थि महग्गतारम्मणा, अत्थि
अप्पमाणारम्मणा
- (७०) अत्थि मग्गारम्मणा, अत्थि मग्गहेतुका, अत्थि मग्गाधि-
पतिनी
- (७१) अत्थि उप्पन्ना, अत्थि अनुप्पन्ना, अत्थि उप्पादिनी 20 "
- (७२) अत्थि अतीता, अत्थि अनागता, अत्थि पच्चुप्पन्ना
- (७३) अत्थि अतीतारम्मणा, अत्थि अनागतारम्मणा, अत्थि
पच्चुप्पन्नारम्मणा
- (७४) अत्थि अज्झता, अत्थि वहिद्धा, अत्थि अज्झत्तवहिद्धा
- (७५) अत्थि अज्झत्तारम्मणा, अत्थि वहिद्धारम्मणा, अत्थि 25
अज्झत्तवहिद्धारम्मणा

एवं तिविधेन ज्ञाणवत्थु ।

चतुर्विधेन

४. चतुर्विधेन जाणवत्यु -

(१) कम्मस्सकतजाणं, सच्चानुलोमिकं जाणं, मग्गसमङ्गिस्स जाणं, फलसमङ्गिस्स जाणं

(२) दुक्खे जाणं, दुक्खसमुदये जाणं, दुक्खनिरोधे जाणं, दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय जाणं

(३) कामावचरा पञ्ञा, रूपावचरा पञ्ञा, अरूपावचरा पञ्ञा, अपरियापत्ता पञ्ञा

(४) धम्मे जाणं, अन्वये जाणं, परिये^१ जाणं, सम्मत्तिजाणं^२

(५) अत्थि पञ्ञा आचयाय नो अपचयाय, अत्थि पञ्ञा अपचयाय नो आचयाय, अत्थि पञ्ञा आचयाय चेव अपचयाय च, अत्थि पञ्ञा नेवाचयाय नो अपचयाय

(६) अत्थि पञ्ञा निव्विदाय नो पटिवेधाय, अत्थि पञ्ञा पटिवेधाय नो निव्विदाय, अत्थि पञ्ञा निव्विदाय चेव पटिवेधाय च, अत्थि पञ्ञा नेव निव्विदाय नो पटिवेधाय

(७) हानभागिनी पञ्ञा, ठित्तिभागिनी पञ्ञा, विसेस-
भागिनी पञ्ञा, निव्वेधभागिनी पञ्ञा

(८) चतस्सो पटिसम्भिदा

(९) चतस्सो पटिपदा

(१०) चत्तारि आरम्मणानि

(११) जरामरणे जाणं, जरामरणसमुदये जाणं, जरामरण-
निरोधे जाणं, जरामरणनिरोधगामिनिया पटिपदाय जाणं(१२-२१) जातिया जाणं ... पे०... भवे जाणं' ... पे०...
उपादाने जाणं ... पे०... तण्हाय जाणं ... पे०... वेदनाय जाणं ... पे०...
फस्से जाणं ... पे०... सळायतने जाणं' ... पे०... नामरूपे जाणं ... पे०...
विञ्ञाणे जाणं ... पे०... सङ्खारेसु जाणं, सङ्खारसमुदये जाणं, सङ्खार-
निरोधे जाणं, सङ्खारनिरोधगामिनिया पटिपदाय जाणं

एवं चतुर्विधेन जाणवत्यु ।

१. परिन्वे - सी०, स्या०, रो० । २. सम्मत्तिजाणं - स्या०, रो० ।

पञ्चविधेन

५. पञ्चविधेन जाणवत्यु -

- (१) पञ्चङ्गिको सम्मासमाधि
(२) पञ्चजाणिको सम्मासमाधि

एवं पञ्चविधेन जाणवत्यु ।

छविधेन

६. छविधेन जाणवत्यु -

- (१) छसु अभिञ्जासु पञ्जा

एवं छविधेन जाणवत्यु ।

सत्तविधेन

७. सत्तविधेन जाणवत्यु -

- (१) सत्तसत्तति^१ जाणवत्युनि

एवं सत्तविधेन जाणवत्यु ।

अट्टविधेन

८. अट्टविधेन जाणवत्यु -

- (१) चतसु मग्गेषु, चतसु फलेषु पञ्जा

एवं अट्टविधेन जाणवत्यु ।

नवविधेन

९. नवविधेन जाणवत्यु -

- (१) नवसु अनुपुब्बविहारसमापत्तीसु पञ्जा

एवं नवविधेन जाणवत्यु ।

दसविधेन

१०. दसविधेन जाणवत्यु -

दस तथागतस्स तथागतवलानि येहि बलेहि समन्नागतो तथागतो
आरामं ठानं पट्टिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।
कतमानि दस ?

(१) इथ तथागतो ठानं च ठानतो अट्टानं च अट्टानतो

१. सत्तसत्तति - स्वा०, रो० ।

यथाभूतं पजानाति । यं पि तथागतो ठानं च ठानतो अट्टानं च अट्टानतो यथाभूतं पजानाति, इदं पि तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

5 (२) पुन च परं तथागतो अतीतानागतपच्चुप्पन्नानं कम्म-समादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं पजानाति । यं पि तथागतो अतीतानागतपच्चुप्पन्नानं कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं पजानाति, इदं पि तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं
10 पवत्तेति ।

(३) पुन च परं तथागतो सब्बत्यगामिनि^१ पटिपदं यथाभूतं पजानाति । यं पि तथागतो सब्बत्यगामिनि पटिपदं यथाभूतं पजानाति, इदं पि तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

15 (४) पुन च परं तथागतो अनेकधातुनानाधातुलोकं^२ यथाभूतं पजानाति । यं पि तथागतो अनेकधातुनानाधातुलोकं यथाभूतं पजानाति, इदं पि तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

R. 318 20 (५) पुन च परं तथागतो सत्तानं नानाधिमुत्तिकतं यथाभूतं पजानाति । यं पि तथागतो सत्तानं नानाधिमुत्तिकतं यथाभूतं पजानाति, इदं पि तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

B. 330 25 (६) पुन च परं तथागतो परसत्तानं परपुग्गलानं इन्द्रियपरो-परियत्तं यथाभूतं पजानाति । यं पि तथागतो परसत्तानं परपुग्गलानं इन्द्रियपरोपरियत्तं यथाभूतं पजानाति, इदं पि तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

(७) पुन च परं तथागतो ज्ञानविमोक्खसमाधिसमापत्तीनं सङ्खिलेसं बोदानं वृट्ठानं यथाभूतं पजानाति । यं पि तथागतो ज्ञान-

१. सब्बत्यगामिनी - सी० । २. अनेकधातुं नानाधातु लोकं - त्या०, रो० ।

विमोक्षसमाधिसमापत्तीनं सङ्कलेसं वोदानं बुद्धानं यथाभूतं पजानाति,
इदं पि तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं
ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

(८) पुन च परं तथागतो पुब्बेनिवासानुस्सतिं यथाभूतं
पजानाति । यं पि तथागतो पुब्बेनिवासानुस्सतिं यथाभूतं पजानाति, 5
इदं पि तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं
ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

(९) पुन च परं तथागतो सत्तानं चुतूपपातं यथाभूतं
पजानाति । यं पि तथागतो सत्तानं चुतूपपातं यथाभूतं पजानाति, इदं पि
तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं 10
पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

(१०) पुन च परं तथागतो आसवानं खयं यथाभूतं पजानाति ।
यं पि तथागतो आसवानं खयं यथाभूतं पजानाति, इदं पि तथागतस्स
तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति,
परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति । 15

इमानि दस तथागतस्स तथागतबलानि, येहि बलेहि समन्नागतो
तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं
पवत्तेति ।

एवं दसविधेन जाणवत्थु ।

§ २. मातिकानिद्देशो

१. एकविधेन

१. पञ्चविञ्जाणा' न हेतुमेव, अहेतुकमेव, हेतुविष्ययुत्तमेव, 20 B.
सप्यच्चयमेव, सङ्कतमेव, अरूपमेव, लोकियमेव, सासवमेव, संयोजनिय- R. C.
मेव, गन्यनियमेव, श्रोधनियमेव, योगनियमेव, नीवरणियमेव, परामट्टमेव,
उपादानियमेव, सङ्कलेसिकमेव, अव्याकतमेव, सारम्मणमेव, अचेत-
सिकमेव, विपाकमेव, उपादिभृपादानियमेव, असङ्कलिट्टसङ्कलेसिकमेव,

न सवितक्कसविचारमेव, न अवितक्कविचारमत्तमेव, अवितक्कअविचार-
मेव, न पीतिसहगतमेव, नेव दस्सनेन न भावनाय पहातव्वमेव, नेव
दस्सनेन न भावनाय पहातव्वहेतुकमेव, नेवाचयगामिनापचयगामिमेव,
नेवसेक्खनासेक्खमेव, परित्तमेव, कामावचरमेव, न रूपावचरमेव, न
5 अरूपावचरमेव^१, परियापन्नमेव, नो अपरियापन्नमेव, अनियतमेव,
अनिय्यानिकमेव, उप्पन्नं मनोविञ्जाणविञ्जेय्यमेव, अनिच्चमेव,
राभिभूतमेव ।

२. पञ्च विञ्जाणा उप्पन्नवत्थुका उप्पन्नारम्मणा ति ।
उप्पन्नस्मि वत्थुस्मि उप्पन्ने आरम्मणे उप्पज्जन्ति ।

10 ३. पुरेजातवत्थुका पुरेजातारम्मणा ति । पुरेजातस्मि वत्थुस्मि
पुरेजाते आरम्मणे उप्पज्जन्ति ।

४. अज्झत्तिकवत्थुका वाहिरारम्मणा ति । पञ्चन्नं विञ्जा-
णानं वत्थु^२ अज्झत्तिका आरम्मणा वाहिरा ।

५. असम्भिन्नवत्थुका असम्भिन्नारम्मणा ति । असम्भिन्नस्मि
15 वत्थुस्मि असम्भिन्ने आरम्मणे उप्पज्जन्ति ।

६. नानावत्थुका नानारम्मणा ति । अञ्जं चक्खुविञ्जाणस्स
वत्थु च आरम्मणं च, अञ्जं सोतविञ्जाणस्स वत्थु च आरम्मणं
च, अञ्जं घानविञ्जाणस्स वत्थु च आरम्मणं च, अञ्जं जिह्वाविञ्जा-
णस्स वत्थु च आरम्मणं च, अञ्जं कायविञ्जाणस्स वत्थु च
20 आरम्मणं च ।

७. न अञ्जमञ्जस्स गोचरविसयं पच्चनुभोन्ती ति । चक्खु-
विञ्जाणस्स गोचरविसयं सोतविञ्जाणं न पच्चनुभोति, सोतविञ्जा-
णस्स गोचरविसयं पि चक्खुविञ्जाणं न पच्चनुभोति, चक्खुविञ्जाणस्स
गोचरविसयं घानविञ्जाणं न पच्चनुभोति, घानविञ्जाणस्स गोचर-
B. 332 25 विसयं पि चक्खुविञ्जाणं न पच्चनुभोति, चक्खुविञ्जाणस्स गोचर-
R. 320 विसयं जिह्वाविञ्जाणं न पच्चनुभोति, जिह्वाविञ्जाणस्स गोचरविसयं
पि चक्खुविञ्जाणं न पच्चनुभोति, चक्खुविञ्जाणस्स गोचरविसयं
कायविञ्जाणं न पच्चनुभोति, कायविञ्जाणस्स गोचरविसयं पि

चक्षुर्विज्ञानं न पचनुभोति, सोतविज्ञानस्स ... पे०... धानविज्ञा-
णस्स ... पे०... जिह्वाविज्ञानस्स ... पे०... कायविज्ञानस्स गोचर-
विसयं चक्षुर्विज्ञानं न पचनुभोति, चक्षुर्विज्ञानस्स गोचरविसयं
पि कायविज्ञानं न पचनुभोति, कायविज्ञानस्स गोचरविसयं सोत-
विज्ञानं न पचनुभोति, सोतविज्ञानस्स गोचरविसयं पि काय- 5
विज्ञानं न पचनुभोति, कायविज्ञानस्स गोचरविसयं धानविज्ञानं
न पचनुभोति, धानविज्ञानस्स गोचरविसयं पि कायविज्ञानं न
पचनुभोति, कायविज्ञानस्स गोचरविसयं जिह्वाविज्ञानं न पचनु-
भोति, जिह्वाविज्ञानस्स गोचरविसयं पि कायविज्ञानं न पचनुभोति ।

८. न असमन्नाहारा उपपज्जन्ती ति । समन्नाहरन्तस्स 10
उपपज्जन्ति ।

९. न अमनसिकारा उपपज्जन्ती ति । मनसिकरोन्तस्स
उपपज्जन्ति ।

१०. न अब्बोकिण्णा उपपज्जन्ती ति । न पटिपाटिया
उपपज्जन्ति । 15

११. न अपुब्बं अचरिसं उपपज्जन्ती ति । न एकक्खणे
उपपज्जन्ति ।

१२. न अञ्जामञ्जास्स समनन्तरा उपपज्जन्ती ति । चक्षु-
र्विज्ञानस्स उपपन्नसमनन्तरा सोतविज्ञानं न उपपज्जति, सोत-
विज्ञानस्स उपपन्नसमनन्तरा पि चक्षुर्विज्ञानं न उपपज्जति, चक्षु- 20
र्विज्ञानस्स उपपन्नसमनन्तरा धानविज्ञानं न उपपज्जति, धानविज्ञा-
णस्स उपपन्नसमनन्तरा पि चक्षुर्विज्ञानं न उपपज्जति, चक्षुर्विज्ञा-
णस्स उपपन्नसमनन्तरा जिह्वाविज्ञानं न उपपज्जति, जिह्वाविज्ञा-
णस्स उपपन्नसमनन्तरा पि चक्षुर्विज्ञानं न उपपज्जति, चक्षुर्विज्ञा-
णस्स उपपन्नसमनन्तरा कायविज्ञानं न उपपज्जति, कायविज्ञानस्स 25
उपपन्नसमनन्तरा पि चक्षुर्विज्ञानं न उपपज्जति, सोतविज्ञानस्स
... पे०... धानविज्ञानस्स ... पे०... जिह्वाविज्ञानस्स ... पे०...
कायविज्ञानस्स उपपन्नसमनन्तरा चक्षुर्विज्ञानं न उपपज्जति, चक्षु-
र्विज्ञानस्स उपपन्नसमनन्तरा पि कायविज्ञानं न उपपज्जति, काय-
विज्ञानस्स उपपन्नसमनन्तरा सोतविज्ञानं न उपपज्जति, सोत- 30
विज्ञानस्स उपपन्नसमनन्तरा पि कायविज्ञानं न उपपज्जति, काय-

२ 321

विज्जाणस्स उप्पन्नसमनन्तरा घानविज्जाण न उप्पज्जति, घान-
विज्जाणस्स उप्पन्नसमनन्तरा पि कायविज्जाण न उप्पज्जति, काय-
विज्जाणस्स उप्पन्नसमनन्तरा जिब्हाविज्जाण न उप्पज्जति, जिब्हा-
विज्जाणस्स उप्पन्नसमनन्तरा पि कायविज्जाण न उप्पज्जति ।

5 १३ पञ्च विज्जाणा अनाभोगा ति । पञ्चन्न विज्जाणान
नत्थि आवट्टना^१ वा आभोगो वा समन्नाहारो वा मनसिकारो वा ।

१४ पञ्चहि विज्जाणेहि न कञ्चि^२ धम्मं पटिविजानाती
ति । पञ्चहि विज्जाणेहि न कञ्चि धम्म पटिविजानाति ।

अञ्जन्न अभिनिपातमत्ता ति । अञ्जन्न^३ आपातमत्ता ।

10 १५ पञ्चन्न विज्जाणानं समनन्तरा पि न कञ्चि धम्मं
पटिविजानाती ति । पञ्चन्न विज्जाणान समनन्तरा मनोघातुया पि
न कञ्चि धम्म पटिविजानाति ।

१६ पञ्चहि विज्जाणेहि न कञ्चि इरियापथं कप्पेती ति ।
पञ्चहि विज्जाणेहि न कञ्चि इरियापथ कप्पेति - गमन वा ठान वा
15 निमज्ज वा सेय्य वा ।

१७ पञ्चन्न विज्जाणानं समनन्तरा पि न कञ्चि इरियापथं
कप्पेती ति । पञ्चन्न विज्जाणान समनन्तरा मनोघातुया पि न कञ्चि
इरियापथ कप्पेति - गमन वा ठान वा निमज्ज वा सेय्य वा ।

१८ पञ्चहि विज्जाणेहि न कायकम्मं न वचीकम्मं पट्टपेती
20 ति । पञ्चहि विज्जाणेहि न वायकम्म न^३ वचीकम्म पट्टपेति ।

१९ पञ्चन्न विज्जाणानं समनन्तरा पि न कायकम्मं न
वचीकम्मं पट्टपेती ति । पञ्चन्न विज्जाणान समनन्तरा मनोघातुया
पि न कायकम्म न वचीकम्म पट्टपेति ।

२० पञ्चहि विज्जाणेहि न कुसलाकुसलं धम्मं समादियती
25 ति । पञ्चहि विज्जाणेहि न कुसलाकुसल धम्म समादियति ।

२१ पञ्चन्न विज्जाणानं समनन्तरा पि न कुसलाकुसलं धम्मं

१ आवट्टना - ती०, स्या०, रो० । २ विञ्चि - सी०, एवमुपरि पि । ३ सी०,
स्या० पोपरेणु नत्थि ।

समादियतीति । पञ्चन्नं विज्ञाणानं समनन्तरा मनोधातुया पि न कुसलाकुसलं धम्मं समादियति ।

२२. पञ्चहि विज्ञाणेहि न समापज्जति न वुट्ठातीति ।
पञ्चहि विज्ञाणेहि न समापज्जति न वुट्ठाति ।

२३. पञ्चन्नं विज्ञाणानं समनन्तरा पि न समापज्जति न 5 B. ...
वुट्ठातीति । पञ्चन्नं विज्ञाणानं समनन्तरा मनोधातुया पि न R. ...
समापज्जति न वुट्ठाति ।

२४. पञ्चहि विज्ञाणेहि न चवति न उप्पज्जतीति ।
पञ्चहि विज्ञाणेहि न चवति न उप्पज्जति ।

२५. पञ्चन्नं विज्ञाणानं समनन्तरा पि न चवति न 10
उप्पज्जतीति । पञ्चन्नं विज्ञाणानं समनन्तरा मनोधातुया पि न
चवति न उप्पज्जति ।

२६. पञ्चहि विज्ञाणेहि न सुपति न पटिबुज्जति न सुपिनं
पस्सतीति । पञ्चहि विज्ञाणेहि न सुपति न पटिबुज्जति न सुपिनं
पस्सति । 15

२७. पञ्चन्नं विज्ञाणानं समनन्तरा पि न सुपति न पटि-
बुज्जति न सुपिनं पस्सतीति । पञ्चन्नं विज्ञाणानं समनन्तरा मनो-
धातुया पि न सुपति न पटिबुज्जति न सुपिनं पस्सति । एवं याथावक-
वत्युविभावना पञ्जा ।

एवं एकविधेन ज्ञाणवत्यु ।

20

२. द्विविधेन

२८. (१) तीसु भूमिसु कुसलाव्याकते पञ्जा लोकिया
पञ्जा । चतूसु मग्गेषु चतूसु फलेसु पञ्जा लोकुत्तरा पञ्जा ।

(२) सच्चा व पञ्जा केनचि विज्जेय्या, केनचि न
विज्जेय्या ।

(३) तीसु भूमिसु कुसलाव्याकते पञ्जा सासवा पञ्जा । 25
चतूसु मग्गेषु चतूसु फलेसु पञ्जा अनासवा पञ्जा ।

(४) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा आसवविप्पयुत्ता सासवा पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा आसवविप्पयुत्ता अनासवा पञ्जा ।

(५) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा संयोजनिया पञ्जा ।
5 चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा असंयोजनिया पञ्जा ।

(६) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा संयोजनविप्पयुत्ता संयोजनिया पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा संयोजन-विप्पयुत्ता असंयोजनिया पञ्जा ।

B. 335

(७) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा गन्धनिया पञ्जा ।
10 चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा अगन्धनिया पञ्जा ।

(८) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा गन्धविप्पयुत्ता गन्धनिया पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा गन्धविप्पयुत्ता अगन्धनिया पञ्जा ।

(९) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा ओघनिया पञ्जा ।
15 चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा अओघनिया पञ्जा ।

R. 323

(१०) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा ओघविप्पयुत्ता ओघनिया पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा ओघविप्पयुत्ता अओघनिया पञ्जा ।

(११) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा योगनिया पञ्जा ।
20 चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा अयोगनिया पञ्जा ।

(१२) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा योगविप्पयुत्ता योगनिया पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा योगविप्पयुत्ता अयोगनिया पञ्जा ।

(१३) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा नीवरणिया पञ्जा ।
25 चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा अनीवरणिया पञ्जा ।

(१४) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा नीवरणविप्पयुत्ता नीवरणिया पञ्जा । चतूसु मग्गेसु चतूसु फलेसु पञ्जा नीवरणविप्प-युत्ता अनीवरणिया पञ्जा ।

(१५) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा परामद्वा पञ्जा ।
चतूसु मग्गेषु चतूसु फलेसु पञ्जा अपरामद्वा पञ्जा ।

(१६) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा परामासविप्पयुत्ता
परामद्वा पञ्जा । चतूसु मग्गेषु चतूसु फलेसु पञ्जा परामासविप्पयुत्ता
अपरामद्वा पञ्जा ।

5

(१७) तीसु भूमीसु विपाके पञ्जा उपादिन्ना पञ्जा ।
तीसु भूमीसु कुसले तीसु भूमीसु किरियाव्याकते चतूसु मग्गेषु चतूसु
फलेसु पञ्जा अनुपादिन्ना पञ्जा ।

(१८) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा उपादानिया
पञ्जा । चतूसु मग्गेषु चतूसु फलेसु पञ्जा अनुपादानिया पञ्जा ।

10

(१९) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा उपादानविप्पयुत्ता
उपादानिया पञ्जा । चतूसु मग्गेषु चतूसु फलेसु पञ्जा उपादान-
विप्पयुत्ता अनुपादानिया पञ्जा ।

(२०) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा सङ्किलेसिका
पञ्जा । चतूसु मग्गेषु चतूसु फलेसु पञ्जा असङ्किलेसिका पञ्जा ।

15

(२१) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा किलेसविप्पयुत्ता
सङ्किलेसिका पञ्जा । चतूसु मग्गेषु चतूसु फलेसु पञ्जा किलेसविप्प-
युत्ता असङ्किलेसिका पञ्जा ।

B.

(२२) वितक्कसम्पयुत्ता पञ्जा सवितक्का पञ्जा । वितक्क-
विप्पयुत्ता पञ्जा अवितक्का पञ्जा ।

20

(२३) विचारसम्पयुत्ता पञ्जा सविचारा पञ्जा । विचार-
विप्पयुत्ता पञ्जा अविचारा पञ्जा ।

(२४) पीतिसम्पयुत्ता पञ्जा सप्पीतिका पञ्जा । पीति-
विप्पयुत्ता पञ्जा अप्पीतिका पञ्जा ।

(२५) पीतिसम्पयुत्ता पञ्जा पीतिसहगता पञ्जा । पीति-
विप्पयुत्ता पञ्जा न पीतिसहगता पञ्जा ।

25

(२६) सुखसम्पयुत्ता पञ्जा सुखसहगता पञ्जा । सुख-
विप्पयुत्ता पञ्जा न सुखसहगता पञ्जा ।

R

(२७) उपेक्षासम्पयुक्ता पञ्जा उपेक्षासहगता पञ्जा ।
उपेक्षाविष्पयुक्ता पञ्जा न उपेक्षासहगता पञ्जा ।

(२८) कामावचरकुसलाव्याकते पञ्जा कामावचरा पञ्जा ।
रूपावचरा पञ्जा^१ अरूपावचरा पञ्जा अपरियापन्ना पञ्जा न कामा-
५ वचरा पञ्जा ।

(२९) रूपावचरकुसलाव्याकते पञ्जा रूपावचरा पञ्जा ।
कामावचरा पञ्जा अरूपावचरा पञ्जा अपरियापन्ना पञ्जा न
रूपावचरा पञ्जा ।

(३०) अरूपावचरकुसलाव्याकते पञ्जा अरूपावचरा पञ्जा ।
१० कामावचरा पञ्जा रूपावचरा पञ्जा अपरियापन्ना पञ्जा न अरूपा-
वचरा पञ्जा ।

(३१) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा परियापन्ना पञ्जा ।
चतसु मग्नेसु चतसु फलेसु पञ्जा अपरियापन्ना पञ्जा ।

(३२) चतसु मग्नेसु पञ्जा^२ निव्यानिका पञ्जा । तीसु
१५ भूमीसु कुसले चतसु भूमीसु विपाके तीसु भूमीसु किरियाव्याकते पञ्जा
अनिव्यानिका पञ्जा ।

(३३) चतसु मग्नेसु पञ्जा नियता पञ्जा । तीसु भूमीसु
कुसले चतसु भूमीसु विपाके तीसु भूमीसु किरियाव्याकते पञ्जा
अनियता पञ्जा ।

२० (३४) तीसु भूमीसु कुसलाव्याकते पञ्जा सउत्तरा पञ्जा ।
चतसु मग्नेसु चतसु फलेसु पञ्जा अनुत्तरा पञ्जा ।

(३५) तत्र कतमा अत्यजापिका पञ्जा ?

चतसु भूमीसु कुसले अरहतो अभिञ्जं उप्पादेन्तस्स समापत्ति
उप्पादेन्तस्स किरियाव्याकते पञ्जा अत्यजापिका पञ्जा । चतसु
२५ भूमीसु विपाके अरहतो उप्पन्नाय अभिञ्जाय उप्पन्नाय समापत्तिया
किरियाव्याकते पञ्जा जापित्तया पञ्जा ।

एवं दुविधेन आणवत्त्यु ।

३. तिविधेन

२६. (१. क) तत्थ कतमा चिन्तामया पञ्जा ?

योगविहितेसु वा कम्मायतनेसु योगविहितेसु वा सिप्पायतनेसु
योगविहितेसु वा विज्जाट्टानेसु^१ कम्मस्सकतं वा सच्चानुलोमिकं वा
रूपं अनिच्चं ति वा वेदना ... पे०... सञ्जा ... सङ्खारा ... विज्जाणं
अनिच्चं ति वा, यं एवरूपिं अनुलोमिकं खन्ति दिट्ठिं रुचिं मुदिं^२ पेक्खं 5
धम्मनिज्ज्ञानक्खन्ति परतो अस्सुत्वा^३ पटिलभति - अयं वुच्चति "चिन्ता-
मया पञ्जा" ।

(ख) तत्थ कतमा सुतमया पञ्जा ?

योगविहितेसु वा कम्मायतनेसु योगविहितेसु वा सिप्पायतनेसु
योगविहितेसु वा विज्जाट्टानेसु कम्मस्सकतं वा सच्चानुलोमिकं वा रूपं 10
अनिच्चं ति वा वेदना ... पे०... सञ्जा ... सङ्खारा ... विज्जाणं अनिच्चं
ति वा, यं एवरूपिं अनुलोमिकं खन्ति दिट्ठिं रुचिं मुदिं पेक्खं धम्मनिज्ज्ञान-
क्खन्ति परतो सुत्वा पटिलभति - अयं वुच्चति "सुतमया पञ्जा" ।

(ग) सब्वा पि समापन्नस्स पञ्जा भावनामया पञ्जा ।

(२. क) तत्थ कतमा दानमया पञ्जा ?

दानं आरब्ध दानाधिगच्छ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना
... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "दानमया
पञ्जा" ।

(ख) तत्थ कतमा सीलमया पञ्जा ?

सीलं आरब्ध सीलाधिगच्छ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना 20
... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "सीलमया
पञ्जा" ।

(ग) सब्वा पि समापन्नस्स पञ्जा भावनामया पञ्जा ।

(३. क) तत्थ कतमा अधिसीले पञ्जा ?

पातिमोक्खसंवरं^४ संवरन्तस्स^५ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना 25
... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "अधिसीले
पञ्जा" ।

१. विज्जाट्टानेसु - स्था०, रो०; एवमुपरि पि । २. मुदिं - स्था०, रो० । ३. अगुत्वा
सी० । ४-५. पातिमोक्खसंवरं वुत्तस्स - स्था०, रो० ।

(घ) तत्त कतमा अघिचित्ते पञ्जा ?

रूपावचरारूपावचरसमापत्ति समापज्जन्तस्स या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे० अमोहो घम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "अघिचित्ते पञ्जा" ।

B 338 5

(ग) तत्त कतमा अघिपञ्जाय पञ्जा ?

चतूसु मग्गोसु चतूसु फलेसु पञ्जा - अयं वुच्चति "अघिपञ्जाय पञ्जा" ।

(४. क) तत्त कतमं आयकोसल्लं ?

"इमे घम्मे मनसिकरोतो अनुप्पन्ना चेव अकुसला घम्मा न उप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च अकुसला घम्मा पहीयन्ति । इमे वा पनिमे घम्मे मंसिकरोतो अनुप्पन्ना चेव कुसला घम्मा उप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च कुसला घम्मा भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया संवत्तन्ती" ति - या तत्त पञ्जा पजानना . पे० . अमोहो घम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति "आयकोसल्लं" ।

R. 326

15 (ख) तत्त कतमं अपायकोसल्लं ?

"इमे घम्मे मनसिकरोतो अनुप्पन्ना चेव कुसला घम्मा न उप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च कुसला घम्मा निरुज्जन्ति । इमे वा पनिमे घम्मे मनसिकरोतो अनुप्पन्ना चेव अकुसला घम्मा उप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च अकुसला घम्मा भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तन्ती" ति - या तत्त पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो घम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति "अपायकोसल्लं" ।

20

(ग) सर्व्या पि तत्रुपाया पञ्जा उपायकोसल्लं ।

(५ क) चतूसु भूमीसु विपाके पञ्जा विपाका पञ्जा ।

(ख) चतूसु भूमीसु कुसले पञ्जा विपाकघम्मघम्मा पञ्जा ।

25

(ग) तीमु भूमीसु किरियाव्याकते पञ्जा नेवविपाकनविपाकघम्मघम्मा पञ्जा ।

(६. क) तीमु भूमीसु विपाके पञ्जा उपादिद्वुपादानिया पञ्जा ।

... (ख) तीमु भूमीसु कुसले तीमु भूमीसु किरियाव्याकते पञ्जा अनुपादिद्वुपादानिया पञ्जा ।

30

(ग) चतूसु मग्गेषु चतूसु फलेसु पञ्जा अनुपादिच्चअनुपादानिया पञ्जा ।

(७. क) वितक्कविचारसम्पयुत्ता पञ्जा सवितक्कसविचारा पञ्जा ।

(ख) वितक्कविप्पयुत्ता विचारसम्पयुत्ता पञ्जा अवितक्क- 5
विचारमत्ता पञ्जा ।

(ग) वितक्कविचारविप्पयुत्ता पञ्जा अवितक्कअविचारा पञ्जा ।

(८. क) पीतिसम्पयुत्ता पञ्जा पीतिसहगता पञ्जा ।

(ख) सुखसम्पयुत्ता पञ्जा सुखसहगता पञ्जा । 10

(ग) उपेक्खासम्पयुत्ता पञ्जा उपेक्खासहगता पञ्जा ।

(९. क) तीसु भूमीसु कुसले, पञ्जा आचयगामिनी पञ्जा । B.

(ख) चतूसु मग्गेषु पञ्जा अपचयगामिनी पञ्जा ।

(ग) चतूसु भूमीसु विपाके तीसु भूमीसु किरियाव्याकते पञ्जा
नेवाचयगामिनापचयगामिनी पञ्जा । 15

(१०. क) चतूसु मग्गेषु तीसु फलेसु पञ्जा सेक्खा पञ्जा ।

(ख) उपरिट्ठिमा^१ अरहत्तफले पञ्जा असेक्खा पञ्जा ।

(ग) तीसु भूमीसु कुसले तीसु भूमीसु विपाके तीसु भूमीसु
किरियाव्याकते पञ्जा नेवसेक्खनासेक्खा पञ्जा ।

(११. क) कामावचरकुसलाव्याकते पञ्जा परित्ता पञ्जा । 20

(ख) रूपावचरारूपावचरकुसलाव्याकते पञ्जा महगता
पञ्जा ।

(ग) चतूसु मग्गेषु चतूसु फलेसु पञ्जा अप्पमाणा पञ्जा ।

(१२. क) तत्थ कतमा परित्तारम्मणा पञ्जा ?

परित्ते धम्मे आरव्वं या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०... 25 R.
अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "परित्तारम्मणा
पञ्जा" ।

(ख) तत्थ कतमा महगतारम्मणा पञ्जा ?

महगते धम्मे आरव्वं या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०...

अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "महंगातारम्मणा पञ्जा" ।

(ग) तत्थ कतमा अप्पमाणारम्मणा पञ्जा ?

अप्पमाणे धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना... पे०...

5 अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "अप्पमाणारम्मणा पञ्जा" ।

(१३. क) तत्थ कतमा मग्गारम्मणा पञ्जा ?

अरियमग्गं आरब्भ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०...

अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "मग्गारम्मणा पञ्जा" ।

10 (ख) चतूसु मग्गेषु पञ्जा मग्गहेतुका पञ्जा ॥

(ग) तत्थ कतमा मग्गाधिपतिनी पञ्जा ?

अरियमग्गं अधिपतिं करित्वा या उप्पज्जति पञ्जा पजानना

... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "मग्गाधिपतिनी पञ्जा" ।

B. 340 15 (१४) चतूसु भूमिसु विपाके पञ्जा सिया उप्पन्ना, सिया उप्पादिनी, न वत्तव्वा अनुप्पन्ना ति । चतूसु भूमिसु कुसले तीसु भूमिसु किरियाव्याकते पञ्जा सिया उप्पन्ना, सिया अनुप्पन्ना, न वत्तव्वा उप्पादिनी ति ।

16 (१५) सव्वा व पञ्जा सिया अतीता, सिया अनागता, सिया पच्चुप्पन्ना ।

(१६. क) तत्थ कतमा अतीतारम्मणा पञ्जा ?

अतीते धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०...

अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "अतीतारम्मणा पञ्जा" ।

25 (ख) तत्थ कतमा अनागतारम्मणा पञ्जा ?

अनागते धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०...

अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "अनागतारम्मणा पञ्जा" ।

(ग) तत्थ कतमा पच्चुप्पन्नारम्मणा पञ्जा ?

30 पच्चुप्पन्ने धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०...

अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "पञ्चुप्पन्नारम्मणा पञ्जा" ।

(१७) सव्वा व पञ्जा सिया अज्झत्ता, सिया वहिद्धा, सिया अज्झत्तवहिद्धा ।

(१८. क) तत्थ कतमा अज्झत्तारम्मणा पञ्जा ?

5

अज्झत्ते धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ...पे०...

R.

अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "अज्झत्तारम्मणा पञ्जा" ।

(ख) तत्थ कतमा वहिद्धारम्मणा पञ्जा ?

वहिद्धा धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ...पे०... 10

अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "वहिद्धारम्मणा पञ्जा" ।

(ग) तत्थ कतमा अज्झत्तवहिद्धारम्मणा पञ्जा ?

अज्झत्तवहिद्धा धम्मे आरब्भ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ...पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "अज्झत्त- 15
वहिद्धारम्मणा पञ्जा" ।

एवं तिविधेन जाणवत्थु ।

४. चतुर्विधेन

३०. (१.क) तत्थ कतमं कम्मस्सकतजाणं ?

D.

"अत्थि दिन्नं, अत्थि यिट्ठं, अत्थि हुतं, अत्थि सुकतदुक्कटानं^१
कम्मनं फलं विपाको, अत्थि अयं लोको, अत्थि परो लोको, अत्थि माता, 20
अत्थि पिता, अत्थि सत्ता ओपपातिका, अत्थि लोके समणद्वाह्याणा सम्म-
गता सम्मापटिपन्ना ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्जा सच्छि-
कत्वा पवेदेन्ती" ति - या एवस्था पञ्जा पजानना ...पे०... अमोहो
धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति "कम्मस्सकतजाणं" ।

उपेत्वा सच्चानुलोमिकं जाणं, सव्वा पि सासवा कुसला पञ्जा 25
कम्मस्सकतजाणं ।

(ल) तत्थ कतमं सच्चानुलोमिकं जाणं ?

१. सुवट्ठुसटानं - यी०, स्था०, रो० ।

“रूपं अनिच्चं” ति वा वेदना ... पे०... सञ्ज्ञा ... सङ्खारा ...
 “विञ्जाणं अनिच्चं” ति वा या एवरूपी अनुलोमिका खन्ति दिट्ठि रुचि
 मुदि पेक्खा धम्मनिज्झानक्खन्ति - इदं वुच्चति “सच्चानुलोमिकं
 जाणं” ।

5 (ग) चतूसु मग्गेषु पञ्जा मग्गसमङ्गिस्स जाणं ।

(घ) चतूसु फलेषु पञ्जा फलसमङ्गिस्स जाणं ।

(२) मग्गसमङ्गिस्स जाणं दुक्खे पेतं जाणं, दुक्खसमुदये
 पेतं जाणं, दुक्खनिरोधे पेतं जाणं, दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय
 पेतं जाणं ।

10 (क) तत्थ कतमं दुक्खे जाणं ?

दुक्खं आरब्भ या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो
 धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति “दुक्खे जाणं” ।

(ख-घ) दुक्खसमुदयं आरब्भ ... पे०... दुक्खनिरोधं आरब्भ
 ... पे०... दुक्खनिरोधगामिनिं पटिपदं आरब्भ या उप्पज्जति पञ्जा
 15 पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति
 “दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय जाणं” ।

(३) कामावचरकुसलाव्याकते पञ्जा कामावचरा पञ्जा ।
 रूपावचरकुसलाव्याकते पञ्जा रूपावचरा पञ्जा । अरूपावचरकुसला-
 व्याकते पञ्जा अरूपावचरा पञ्जा । चतूसु मग्गेषु चतूसु फलेषु
 20 पञ्जा अपरियापन्ना पञ्जा ।

(४. क) तत्थ कतमं धम्मे जाणं ?

चतूसु मग्गेषु चतूसु फलेषु पञ्जा धम्मे जाणं ।

(ख) सो इमिना धम्मेन जातेन^१ दिट्ठेन पत्तेन विदितेन
 परियोगाब्हेन अतीतानागतेन^२ नयं^३ नेति । “ये हि^४ केचि अतीतमद्धानं
 25 समणा वा ब्राह्मणा वा दुक्खं अब्भञ्जंसु”, दुक्खसमुदयं अब्भञ्जंसु,
 दुक्खनिरोधं अब्भञ्जंसु, दुक्खनिरोधगामिनिं पटिपदं अब्भञ्जंसु,
 इमञ्जेव ते दुक्खं अब्भञ्जंसु, इमञ्जेव ते दुक्खसमुदयं अब्भञ्जंसु,
 इमञ्जेव ते दुक्खनिरोधं अब्भञ्जंसु, इमञ्जेव ते दुक्खनिरोधगामिनिं

१. ज्ञानेन - सी० । २. अतीतानागते - स्या०, रो० । ३. यं - सी० । ४. पि
 सी० । ५. अब्भञ्जिमु - स्या०, रो०, एवमुपरि पि ।

पटिपदं अब्भञ्जंसु । ये हि^१ केचि अनागतमद्धानं समणा वा ब्राह्मणा वा दुक्खं अभिजानिस्सन्ति, दुक्खसमुदयं अभिजानिस्सन्ति, दुक्खनिरोधं अभिजानिस्सन्ति, दुक्खनिरोधगामिनिं पटिपदं अभिजानिस्सन्ति, इमञ्जेव ते दुक्खं अभिजानिस्सन्ति, इमञ्जेव ते दुक्खसमुदयं अभिजानिस्सन्ति, इमञ्जेव ते दुक्खनिरोधं अभिजानिस्सन्ति, इमञ्जेव ते 5 दुक्खनिरोधगामिनिं पटिपदं अभिजानिस्सन्ती” ति - या तत्थ पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति “अन्वये जाणं” ।

(ग) तत्थ कतमं परिये जाणं ?

इध भिक्खु परसत्तानं परपुग्गलानं चेतसा चेतो परिच्च 10 पजानाति । सरागं वा चित्तं “सरागं चित्तं” ति पजानाति, वीतरागं वा चित्तं “वीतरागं चित्तं” ति पजानाति, सदोसं वा चित्तं “सदोसं चित्तं” ति पजानाति, वीतदोसं वा चित्तं “वीतदोसं चित्तं” ति पजानाति, समोहं वा चित्तं “समोहं चित्तं” ति पजानाति, वीतमोहं वा चित्तं “वीतमोहं चित्तं” ति पजानाति, सङ्खित्तं वा चित्तं “सङ्खित्तं चित्तं” ति पजानाति, विक्खित्तं 15 वा चित्तं “विक्खित्तं चित्तं” ति पजानाति, महग्गतं वा चित्तं “महग्गतं चित्तं” ति पजानाति, अमहग्गतं वा चित्तं “अमहग्गतं चित्तं” ति पजानाति, सउत्तरं वा चित्तं “सउत्तरं चित्तं” ति पजानाति, अनुत्तरं वा चित्तं “अनुत्तरं चित्तं” ति पजानाति, समाहितं वा चित्तं “समाहितं चित्तं” ति पजानाति, असमाहितं वा चित्तं “असमाहितं चित्तं” ति पजानाति, विमुत्तं वा चित्तं 20 “विमुत्तं चित्तं” ति पजानाति, अविमुत्तं वा चित्तं “अविमुत्तं चित्तं” ति पजानाती ति - या तत्थ पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्म- विचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति “परिये जाणं” ।

R.

(घ) ठपेत्वा धम्मे जाणं अन्वये जाणं परिये जाणं, अवसेसा पञ्जा सम्मुत्तिजाणं । 25

(१. क) तत्थ कतमा पञ्जा आचयाय नो अपचयाय ?

कामावचरकुसले पञ्जा आचयाय नो अपचयाय ।

(ख) चतुसु मग्गेसु पञ्जा अपचयाय नो आचयाय ।

B.

(ग) रूपावचरारूपावचरकुसले पञ्जा आचयाय चेव अपचयाय च ।

30

(प) अत्रसेसा पञ्जा नेव आचयाय नो अपचयाय ॥

(६ क) तस्य कतमा पञ्जा निव्विदाय नो पटिवेधाय ?

याय 'पञ्जाय कामेसु वीतरागो होति, न च अभिञ्जायो पटिविज्जति न च सच्चानि - अयं युच्चति "पञ्जा निव्विदाय नो पटिवेधाय" ।

(स) स्वेव पञ्जाय कामेसु वीतरागो समानो अभिञ्जायो पटिविज्जति न च सच्चानि - अयं युच्चति "पञ्जा पटिवेधाय नो निव्विदाय" ।

(ग) चतूसु मग्गेषु पञ्जा निव्विदाय चेव पटिवेधाय च ।

(प) अत्रसेसा पञ्जा नेव निव्विदाय नो पटिवेधाय ।

(७. क) तस्य कतमा हानभागिनी पञ्जा ?

पठमस्स ज्ञानस्स लाभो^१ कामसहगता सञ्जामनसिकारा समुदा-
चरन्ति हानभागिनी पञ्जा ।

(ख) तदनुधम्मता सति सन्तिट्ठति ठितिभागिनी^२ पञ्जा ।

(ग) अविक्कसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति
विसेसभागिनी पञ्जा ।

(घ) निव्विदासहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति
विरागूपसञ्जिता^३ निव्वेधभागिनी पञ्जा ।

दुतियस्स ज्ञानस्स लाभो^१ वितक्कसहगता सञ्जामनसिकारा
समुदाचरन्ति हानभागिनी-पञ्जा । तदनुधम्मता सति सन्तिट्ठति ठिति-
भागिनी^२ पञ्जा । उपेक्कसासहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति
विसेसभागिनी पञ्जा । निव्विदासहगता सञ्जामनसिकारा समुदा-
चरन्ति विरागूपसञ्जिता^३ निव्वेधभागिनी पञ्जा ।

ततियस्स ज्ञानस्स लाभो^१ पीतिसुखसहगता^४ सञ्जामनसिकारा
समुदाचरन्ति हानभागिनी पञ्जा । तदनुधम्मता सति सन्तिट्ठति ठिति-
भागिनी पञ्जा । अदुक्खमसुखसहगता सञ्जामनसिकारा समुदा-
चरन्ति विसेसभागिनी पञ्जा । निव्विदासहगता सञ्जामनसिकारा
समुदाचरन्ति विरागूपसञ्जिता^३ निव्वेधभागिनी पञ्जा ।

१. लाभो - स्या०, रो० । २. थिति० - यी० । ३. विरागूपसञ्जिता - स्या०,
विरागूपसञ्जिता - रो० । ४. पीतिसुखसहगता - स्या०, रो० ।

चतुर्थस्स ज्ञानस्स लाभो उपेक्खासहगता^१ सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति हानभागिनी पञ्जा । तदनुधम्मता सति सन्तिट्ठति ठित्ति-
भागिनी पञ्जा । आकासानञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा-
समुदाचरन्ति विसेसभागिनी पञ्जा । निब्बिदासहगता सञ्जामनसि-
कारा-समुदाचरन्ति विरागूपसञ्जिता निब्बेधभागिनी पञ्जा । 5

आकासानञ्चायतनस्स लाभो रूपसहगता सञ्जामनसिकारा-
समुदाचरन्ति हानभागिनी पञ्जा । तदनुधम्मता सति सन्तिट्ठति
ठित्तिभागिनी पञ्जा । विञ्जाणञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा
समुदाचरन्ति विसेसभागिनी पञ्जा । निब्बिदासहगता सञ्जामनसि-
कारा-समुदाचरन्ति विरागूपसञ्जिता निब्बेधभागिनी पञ्जा । 10

विञ्जाणञ्चायतनस्स लाभो आकासानञ्चायतनसहगता-
सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति हानभागिनी पञ्जा । तदनुधम्मता
सति सन्तिट्ठति ठित्तिभागिनी पञ्जा । आकिञ्चञ्चायतनसहगता
सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति विसेसभागिनी पञ्जा । निब्बिदा-
सहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति विरागूपसञ्जिता निब्बेध- 15
भागिनी पञ्जा ।

आकिञ्चञ्चायतनस्स^१ लाभो विञ्जाणञ्चायतनसहगता^२
सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति हानभागिनी पञ्जा । तदनुधम्मता
सति सन्तिट्ठति ठित्तिभागिनी पञ्जा । नेवसञ्जानासञ्चायतनसहगता
सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति विसेसभागिनी पञ्जा । निब्बिदा- 20
सहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति विरागूपसञ्जिता निब्बेध-
भागिनी पञ्जा ।

(८) तत्थ कत्तमा चतस्सो पटिसम्भिदा ?

अत्यपटिसम्भिदा, धम्मपटिसम्भिदा, निरुत्तिपटिसम्भिदा; पटि-
भानपटिसम्भिदा^३ । 25

अत्ये जाणं अत्यपटिसम्भिदा, धम्मे जाणं धम्मपटिसम्भिदा,
तत्र^३ धम्मनिरुत्ताभिलापे जाणं निरुत्तिपटिसम्भिदा, जाणेषु जाणं
पटिभानपटिसम्भिदा ।

इमा चतस्सो पटिसम्भिदा ।

१. सुखसहगता - स्या०, रो० । २. पटिभाणपटिसम्भिदा - स्या०, रो० । ३. तत्थ
- सी० ।

(६) तत्थ कतमा चतस्सो पटिपदा ?

दुक्खपटिपदा दन्वाभिञ्जा पञ्जा, दुक्खपटिपदा खिप्पाभिञ्जा पञ्जा, सुखपटिपदा दन्वाभिञ्जा पञ्जा, सुखपटिपदा खिप्पाभिञ्जा पञ्जा ।

5 (क) तत्थ कतमा दुक्खपटिपदा दन्वाभिञ्जा पञ्जा ?
R. 332 किञ्छेन कसिरेन समाधि उप्पादेन्तस्स दन्वं तण्हानं^१ अभिजानन्तस्स या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "दुक्खपटिपदा दन्वाभिञ्जा पञ्जा" ।

(ख) तत्थ कतमा दुक्खपटिपदा खिप्पाभिञ्जा पञ्जा ?
10 किञ्छेन कसिरेन समाधि उप्पादेन्तस्स खिप्पं तण्हानं अभिजानन्तस्स या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "दुक्खपटिपदा खिप्पाभिञ्जा पञ्जा" ।

B. 345

(ग) तत्थ कतमा सुखपटिपदा दन्वाभिञ्जा पञ्जा ?
अकिञ्छेन अकसिरेन समाधि उप्पादेन्तस्स दन्वं तण्हानं अभिजानन्तस्स या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "सुखपटिपदा दन्वाभिञ्जा पञ्जा" ।

(घ) तत्थ कतमा सुखपटिपदा खिप्पाभिञ्जा पञ्जा ?
अकिञ्छेन अकसिरेन समाधि उप्पादेन्तस्स खिप्पं तण्हानं अभिजानन्तस्स या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "सुखपटिपदा खिप्पाभिञ्जा पञ्जा" ।

20 इमा चतस्सो पटिपदा ।

(१०) तत्थ कतमानि चत्तारि आरम्मणानि ?

परित्ता परित्त्तारम्मणा पञ्जा, परित्ता अप्पमाणा रम्मणा पञ्जा, अप्पमाणा परित्त्तारम्मणा पञ्जा, अप्पमाणा अप्पमाणा रम्मणा पञ्जा ।

25 (क) तत्थ कतमा परित्ता परित्त्तारम्मणा पञ्जा ?

समाधिस्स न निकामलाभिस्स आरम्मणं थोकं फरन्तस्स या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति "परित्ता परित्त्तारम्मणा पञ्जा" ।

१. तण्हानं - स्या०, रो०, एवमुपरि चि ।

(ख) तत्थ कतमा परित्ता अप्पमाणारम्मणा पञ्ञा ?

समाधिस्स न निकामलाभिस्स आरम्मणं विपुलं फरन्तस्स या
उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि
- अयं वुच्चति "परित्ता अप्पमाणारम्मणा पञ्ञा" ।

(ग) तत्थ कतमा अप्पमाणा परित्त्तारम्मणा पञ्ञा ?

समाधिस्स निकामलाभिस्स आरम्मणं थोकं फरन्तस्स या
उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि -
अयं वुच्चति "अप्पमाणा परित्त्तारम्मणा पञ्ञा" ।

(घ) तत्थ कतमा अप्पमाणा अप्पमाणारम्मणा पञ्ञा ?

समाधिस्स निकामलाभिस्स आरम्मणं विपुलं फरन्तस्स या
उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि -
अयं वुच्चति "अप्पमाणा अप्पमाणारम्मणा पञ्ञा" ।

इमानि चत्तारि आरम्मणानि ।

(११) मग्गसमङ्गिस्स जाणं जरामरणे पेतं जाणं, जरामरण-
समुदये पेतं जाणं, जरामरणनिरोधे पेतं जाणं, जरामरणनिरोधगामि-
निया पटिपदाय पेतं जाणं ।

(क) तत्थ कतमं जरामरणे जाणं ?

जरामरणं आरब्भ या उप्पज्जति पञ्ञा पजानना ... पे०...
अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति "जरामरणे जाणं" ।

(ख-घ) जरामरणसमुदयं आरब्भ ... पे०... जरामरणनिरोधं
आरब्भ ... पे०... जरामरणनिरोधगामिनिं पटिपदं आरब्भ या उप्पज्जति
पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति
"जरामरणनिरोधगामिनिया पटिपदाय जाणं" ।

(१२-२१) धम्मसमङ्गिस्स^१ जाणं जातिया पेतं जाणं ... पे०...
भवे पेतं जाणं ... पे०... उपादाने पेतं जाणं ... पे०... तप्हाय पेतं जाणं
... पे०... वेदनाय पेतं जाणं ... पे०... फस्से पेतं जाणं ... पे०... सत्तायतने
पेतं जाणं ... पे०... नामरूपे पेतं जाणं ... पे०... विञ्ञाणे पेतं जाणं
... पे०... सङ्खारेसु^२ पेतं जाणं, सङ्खारसमुदये पेतं जाणं, सङ्खारनिरोधे
पेतं जाणं, सङ्खारनिरोधगामिनिया पटिपदाय पेतं जाणं ।

तत्थ कतमं सङ्खारेसु जाणं ?

१. मग्गसमङ्गिस्स - ती०, स्वा०, रो० । २. सङ्खारे - रो० ।

सङ्घारे आरब्ध या उप्पज्जति पञ्जा पजानना ... पे०...
अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति "सङ्घारेसु ज्ञाणं" ।

सङ्घारसमुदयं आरब्ध ... पे०... सङ्घारनिरोधं आरब्ध ... पे०...
सङ्घारनिरोधगामिनि पटिपदं आरब्ध या उप्पज्जति पञ्जा पजानना
5 ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति "सङ्घारनिरोध-
गामिनिया पटिपदाय ज्ञाणं" ।

एवं चतुर्विधेन ज्ञाणवत्यु ।

५. पञ्चविधेन

334

३१. (१) तत्थ कतमो पञ्चङ्गिको सम्मासमाधि ?

पीतिफरणता, सुखफरणता, चेतोफरणता, -आलोकफरणता,

10 पञ्चवेक्खणानिमित्तं ।

द्वीसु ज्ञानेसु पञ्जा पीतिफरणता । तीसु ज्ञानेसु पञ्जा
-सुखफरणता । परचित्ते ज्ञाणं चेतोफरणता । दिव्यचक्खु आलोक-
-फरणता । तम्हा तम्हा समाधिम्हा । वुट्ठितस्स पञ्चवेक्खणाज्ञाणं
पञ्चवेक्खणानिमित्तं । अयं वुच्चति पञ्चङ्गिको सम्मासमाधि ।

B. 347 15

(२) तत्थ कतमो पञ्चजाणिको सम्मासमाधि ?

"अयं समाधि पञ्चुप्पन्नमुखो चैव आरयति च सुखविपाको" ति
पञ्चत्तञ्जेव ज्ञाणं उप्पज्जति । "अयं समाधि अरियो निरामिसो" ति
पञ्चत्तञ्जेव ज्ञाणं उप्पज्जति । "अयं समाधि महापुरिससेवितो"
ति पञ्चत्तञ्जेव ज्ञाणं उप्पज्जति । "अयं समाधि सन्तो पणीतो
20 पटिप्पस्सद्धलद्धो" एकोदिभावाधिगतो न ससङ्घारनिग्गह्वारितगतो"
ति पञ्चत्तञ्जेव ज्ञाणं उप्पज्जति । सो खो पनाहं इमं समाधि सतो
समापज्जामि सतो वुट्ठहामी" ति पञ्चत्तञ्जेव ज्ञाणं उप्पज्जति ।
अयं पञ्चजाणिको सम्मासमाधि ।

एवं पञ्चविधेन ज्ञाणवत्यु ।

६. छविधेन

28 ३२. तत्थ कतमा छसु अभिञ्जासु पञ्जा ?

१. अवापुरिससेवितो - स्या०, रो० । २. पटिप्पस्सद्धलद्धो - ही०; पटिप्पस्सद्धि-
लद्धो - स्या०, रो० । ३. ससङ्घारनिग्गह्वारितगतो - स्या०; ससङ्घारनिग्गह्वारितगतो -
रो० । ४. सतो व - स्या०, रो० ।

॥ इद्विधे जाणं, ॥ सोतधातुविसुद्धिया ॥ जाणं, ॥ परत्तित्ते जाणं,
 पुब्बेनिवासानुस्सतिया ॥ जाणं, सत्तानं चतुत्पपाते जाणं, आसवानं खये
 जाणं - इमा छसु अभिञ्जासु पञ्जा ।

एवं छन्विधेन जाणवत्थु ।

७. सत्तविधेन

३३. तत्थ कतमानि सत्तसत्तति^१ जाणवत्थूनि ?

जातिपच्चया जरामरणं ति जाणं, असति जातिया नत्थि
 जरामरणं ति जाणं, अतीतं पि अद्धानं जातिपच्चया जरामरणं ति जाणं,
 असति जातिया नत्थि जरामरणं ति जाणं, अनागतं पि अद्धानं, जाति-
 पच्चया जरामरणं ति जाणं, असति जातिया नत्थि जरामरणं ति जाणं ।
 यं पिस्स तं धम्मट्ठित्तिजाणं तं पि खयधम्मं वयधम्मं विरागधम्मं निरोध- १०
 धम्मं ति जाणं; भवपच्चया जाती ति जाणं ... पे०... उपादानपच्चया
 भवो ति जाणं ... पे०... तण्हापच्चया उपादानं ति जाणं ... पे०... वेदना-
 पच्चया तण्हा ति जाणं ... पे०... फस्सपच्चया वेदना ति जाणं ... पे०...
 सळायत्तनपच्चया फस्सो ति जाणं ... पे०... नामरूपपच्चया सळायत्तनं
 ति जाणं ... पे०... विञ्जाणपच्चया नामरूपं ति जाणं ... पे०... १५
 सङ्खारपच्चया विञ्जाणं ति जाणं ... पे०... अविज्जापच्चया सङ्खारा
 ति जाणं, असति अविज्जाय नत्थि सङ्खारा ति जाणं, अतीतं पि अद्धानं
 अविज्जापच्चया सङ्खारा ति जाणं, असति अविज्जाय नत्थि सङ्खारा
 ति जाणं, अनागतं पि अद्धानं अविज्जापच्चया सङ्खारा ति जाणं, २०
 असति अविज्जाय नत्थि सङ्खारा ति जाणं । यं पिस्स तं धम्मट्ठित्ति-
 जाणं तं पि खयधम्मं वयधम्मं विरागधम्मं निरोधधम्मं ति जाणं ।
 इमानि सत्तसत्तति^३ जाणवत्थूनि ।

एवं सत्तविधेन जाणवत्थु ।

८. अट्ठविधेन

३४. तत्थ कतमा चतूसु मग्गेषु चतूसु फलेसु पञ्जा ?

सोतापत्तिमग्गे पञ्जा, सोतापत्तिफले पञ्जा, सकदागामिमग्गे २५
 पञ्जा, सकदागामिफले पञ्जा, अनागामिमग्गे पञ्जा, अनागामिफले

१. पुब्बेनिवासानुस्सति - सी०, स्या०, रो० । २. सत्तसत्तति - स्या०, रो० ।

३. सत्तति - सी० ।

पञ्जा, अरहत्तमगे पञ्जा, अरहत्तफले पञ्जा — इमा चतूसु मग्गेषु
चतूसु फलेसु पञ्जा ।

एवं अट्टविधेन आणवत्थु ।

६. नवविधेन

३५. तत्थ कत्तमा नवसु अनुपुच्चविहारसमापत्तीसु पञ्जा ?
5 पठमज्झानसमापत्तिया पञ्जा, दुतियज्झानसमापत्तिया पञ्जा,
ततियज्झानसमापत्तिया पञ्जा, चतुत्थज्झानसमापत्तिया पञ्जा,
आकासानञ्चायतनसमापत्तिया पञ्जा, विञ्जाणञ्चायतनसमापत्तिया
पञ्जा, आकिञ्चञ्चायतनसमापत्तिया पञ्जा, नेवसञ्जानासञ्जा-
यतनसमापत्तिया पञ्जा, सञ्जावेदयितनिरोधसमापत्तिया वुट्ठितस्स
10 पच्चवेक्खणाञ्जाणं — इमा नवसु अनुपुच्चविहारसमापत्तीसु पञ्जा ।

एवं नवविधेन आणवत्थु ।

१०. दसविधेन

३६. (१) तत्थ कत्तमं तथागतस्स ठानं च ठानतो अट्टानं च
अट्टानतो यथामूतं आणं ?

- इथ तथागतो “अट्टानमेतं अनवकासो यं दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो
R. 336 15 कञ्चि सङ्खारं निच्चतो उपगच्छेय्य, नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति ।
‘ठानं च खो एतं विज्जति यं पुयुज्जनो कञ्चि सङ्खारं निच्चतो उपगच्छेय्य,
ठानमेतं विज्जती’ ति पजानाति । “अट्टानमेतं अनवकासो यं दिट्ठि-
सम्पन्नो पुग्गलो कञ्चि सङ्खारं सुखतो उपगच्छेय्य, नेतं ठानं विज्जती”
ति पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं पुयुज्जनो कञ्चि सङ्खारं
B. 349 20 सुखतो उपगच्छेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति । “अट्टानमेतं
अनवकासो यं दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो कञ्चि घम्मं अत्थतो उपगच्छेय्य,
नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं पुयु-
ज्जनो कञ्चि घम्मं अत्थतो उपगच्छेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजा-
नाति । “अट्टानमेतं अनवकासो यं दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो मातरं जीविता
25 वीरोपेय्य, नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति
यं पुयुज्जनो मातरं जीविता वीरोपेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति ।

अट्टानमेतं अनवकासो यं दिद्विसम्पन्नो पुग्गलो पितरं जीविता वोरोपेय्य
 ... पे०... अरहन्तं जीविता वोरोपेय्य ... पे०... पद्दुत्तेन^१ चित्तेन तथा-
 गतस्स लोहितं उप्पादेय्य ... पे०... सङ्घं भिन्देय्य ... पे०... अज्जं सत्थारं
 उद्दिसेय्य ... पे०... अट्टमं भवं निव्वत्तेय्य, नेतं ठानं विज्जती ति पजानाति ।
 “ठानं च खो एतं विज्जति यं पुथुज्जनो अट्टमं भवं निव्वत्तेय्य, ठानमेतं^५
 विज्जती” ति पजानाति ।

“अट्टानमेतं अनवकासो यं एकस्सा लोकधातुया द्वे अरहन्तो
 सम्मासम्बुद्धा अपुब्बं अचरिमं उप्पज्जेय्युं, नेतं ठानं विज्जती” ति
 पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं एकस्सा लोकधातुया एको
 अरहं सम्मासम्बुद्धो उप्पज्जेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति ।^{१०}
 “अट्टानमेतं अनवकासो यं एकस्सा लोकधातुया द्वे राजानो चक्कवत्ती^२
 अपुब्बं अचरिमं उप्पज्जेय्युं, नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं
 च खो एतं विज्जति यं एकस्सा लोकधातुया एको राजा चक्कवत्ती
 उप्पज्जेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति ।

“अट्टानमेतं अनवकासो यं इत्थी^३ अरहं अस्स सम्मासम्बुद्धो, नेतं^{१५}
 ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं पुरिसो अरहं
 अस्स^४ सम्मासम्बुद्धो, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति । “अट्टानमेतं
 अनवकासो यं इत्थी राजा अस्स चक्कवत्ती^५, नेतं ठानं विज्जती” ति
 पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं पुरिसो राजा अस्स चक्कवत्ती,
 ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति । “अट्टानमेतं अनवकासो यं इत्थी^{२०}
 सक्कत्तं करेय्य^६, मारत्तं करेय्य, ब्रह्मत्तं करेय्य, नेतं ठानं विज्जती” ति
 पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं पुरिसो सक्कत्तं^७ करेय्य मारत्तं
 करेय्य^८ ब्रह्मत्तं करेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति ।

“अट्टानमेतं अनवकासो यं कायदुच्चरितस्स इट्ठो कन्तो मनापो
 विपाको निव्वत्तेय्य, नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं च खो^{२५}
 एतं विज्जति यं कायदुच्चरितस्स अनिट्ठो अकन्तो अमनापो विपाको
 निव्वत्तेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति । अट्टानमेतं अनवकासो
 यं वचीदुच्चरितस्स ... पे०... यं मनोदुच्चरितस्स इट्ठो कन्तो मनापो

१. पुत्तेन - सी०, स्वा०, रो० । २. चक्कवत्तिनो - स्वा०, रो० । ३. इत्थि - सी०,
 रो० । ४. म० पोत्यके नत्थि । ५. चक्कवत्ति - स्वा०, रो० । ६. वारेय्य - रो०, एवमुपरि
 वि । ७-७ रो० पोत्यके नत्थि ।

विपाको निव्वत्तेय्य, नेतं ठानं विज्जती ति पजानाति । ठानं च खो एतं विज्जति यं वचीदुच्चरितस्स . पे०...^१ य मनोदुच्चरितस्स अनिट्ठो. अकन्तो अमनापो विपाको निव्वत्तेय्य, ठानमेतं विज्जती ति पजानाति ।

“अट्टानमेतं अनवकासो यं कायमुचरितस्स अनिट्ठो अकन्तो अमनापो विपाको निव्वत्तेय्य, नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं कायमुचरितस्स इट्ठो कन्तो मनापो विपाको निव्वत्तेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति । अट्टानमेतं अनवकासो यं वचीमुचरितस्स ... पे०... यं मनोमुचरितस्स अनिट्ठो अकन्तो अमनापो विपाको निव्वत्तेय्य, नेतं ठानं विज्जती ति पजानाति । ठानं च खो एतं विज्जति यं वचीमुचरितस्स . पे०. यं मनोमुचरितस्स इट्ठो कन्तो मनापो विपाको निव्वत्तेय्य, ठानमेतं विज्जती ति पजानाति ।

“अट्टानमेतं अनवकासो यं कायदुच्चरितसमङ्गी तन्निदानं तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जेय्य^३, नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं कायदुच्चरितसमङ्गी तन्निदानं तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति । अट्टानमेतं अनवकासो यं वचीदुच्चरितसमङ्गी ... पे०... यं मनोदुच्चरितसमङ्गी तन्निदानं तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जेय्य, नेतं ठानं विज्जती ति पजानाति । ठानं च खो एतं विज्जति यं वचीदुच्चरितसमङ्गी ... पे०... यं मनोदुच्चरितसमङ्गी तन्निदानं तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य, ठानमेतं विज्जती ति पजानाति ।

“अट्टानमेतं अनवकासो यं कायमुचरितसमङ्गी तन्निदानं तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य, नेतं ठानं विज्जती” ति पजानाति । “ठानं च खो एतं विज्जति यं कायमुचरितसमङ्गी तन्निदानं तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जेय्य, ठानमेतं विज्जती” ति पजानाति । अट्टानमेतं अनवकासो यं वचीमुचरितसमङ्गी ... पे०... यं मनोमुचरितसमङ्गी

१-१. रो० पोट्यके नयि । २. त निदाना - सी०, रो०, एवमुपरिपि । ३. उपपज्जेय्य - सी०, रो०, एवमुपरिपि ।

तन्निदानं तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं
 निरयं उपपज्जेय्य, नेतं ठानं विज्जती ति पजानाति । ठानं च खो एतं
 विज्जति यं वचीसुचरितसमङ्गी ... पे०... यं मनोसुचरितसमङ्गी तन्निदानं
 तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जेय्य, ठानमेतं
 विज्जती ति पजानाति । “ये ये धम्मा येसं येसं धम्मानं हेतू पच्चया 5
 उपादाय तं तं ठानं, ये ये धम्मा येसं येसं धम्मानं न हेतू अप्पच्चया
 उपादाय तं तं अट्टानं” ति । या तत्थ पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो
 धम्मविचयो सम्मादिट्ठि - इदं तथागतस्स ठानं च ठानतो अट्टानं च
 अट्टानतो यथाभूतं ज्ञाणं ।

(२) तत्थ कतमं^३ तथागतस्स अतीतानागतपच्चुप्पन्नानं कम्म- 10
 समादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं ज्ञाणं ?

इध तथागतो पजानाति - “अत्येकच्चानि पापकानि कम्म-
 समादानानि गतिसम्पत्तिपटिवाब्धानि न विपच्चन्ति^४ । अत्येकच्चानि
 पापकानि कम्मसमादानानि उपधिसम्पत्तिपटिवाब्धानि न विपच्चन्ति ।
 अत्येकच्चानि पापकानि कम्मसमादानानि कालसम्पत्तिपटिवाब्धानि न 15
 विपच्चन्ति । अत्येकच्चानि पापकानि कम्मसमादानानि पयोगसम्पत्ति-
 पटिवाब्धानि न विपच्चन्ति ।

“अत्येकच्चानि पापकानि कम्मसमादानानि गतिविपत्ति आगम्म
 विपच्चन्ति । अत्येकच्चानि पापकानि कम्मसमादानानि उपधिविपत्ति
 आगम्म विपच्चन्ति । अत्येकच्चानि पापकानि कम्मसमादानानि काल- 20
 विपत्ति आगम्म विपच्चन्ति । अत्येकच्चानि पापकानि कम्मसमादानानि
 पयोगविपत्ति आगम्म विपच्चन्ति ।

“अत्येकच्चानि कल्याणानि कम्मसमादानानि गतिविपत्तिपटि-
 वाब्धानि न विपच्चन्ति । अत्येकच्चानि कल्याणानि कम्मसमादानानि
 उपधिविपत्तिपटिवाब्धानि न विपच्चन्ति । अत्येकच्चानि कल्याणानि 25
 कम्मसमादानानि कालविपत्तिपटिवाब्धानि न विपच्चन्ति । अत्ये-
 कच्चानि कल्याणानि कम्मसमादानानि पयोगविपत्तिपटिवाब्धानि न
 विपच्चन्ति ।

“अत्येकच्चानि कल्याणानि कम्मसमादानानि गतिसम्पत्ति

१. उपादाय - स्या०, रो० । २. न पच्चया - स्या०, रो० । ३. कतमा - रो० ।

४. विपच्चन्ति - स्या०, रो०, एवमुपरि पि ।

आगम विपच्यन्ति । अत्येकच्चानि कल्याणानि कम्मसमादानानि उपधिसम्पत्ति आगम विपच्यन्ति । अत्येकच्चानि कल्याणानि कम्मसमादानानि कालसम्पत्ति आगम विपच्यन्ति । अत्येकच्चानि कल्याणानि कम्मसमादानानि पयोगसम्पत्ति आगम विपच्यन्ती” ति ।

5 या तत्थ पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि – इदं तथागतस्स अतीतानागतपच्चुप्पधानं कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं ज्ञाणं ।

(३) तत्थ कतमं तथागतस्स सब्बत्थगामिनिं पटिपदं यथाभूतं ज्ञाणं ?

10 इध तथागतो “अयं मग्गो अयं पटिपदा निरयगामी” ति पजानाति, “अयं मग्गो अयं पटिपदा तिरच्छानयोनियगामी” ति पजानाति, “अयं मग्गो अयं पटिपदा पेत्तिविसयगामी” ति पजानाति, “अयं मग्गो अयं पटिपदा मनुस्सलोकगामी” ति पजानाति, “अयं मग्गो अयं पटिपदा देवलोकगामी” ति पजानाति, “अयं मग्गो अयं पटिपदा
15 निब्बानगामी” ति पजानाती ति ।

या तत्थ पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि – इदं तथागतस्स सब्बत्थगामिनिं पटिपदं यथाभूतं ज्ञाणं ।

(४) तत्थ कतमं तथागतस्स अनेकधातुनानाधातुलोकं यथाभूतं ज्ञाणं ?

20 इध तथागतो खन्धनानत्तं पजानाति, आयतनानत्तं पजानाति, धातुनानत्तं पजानाति, अनेकधातुनानाधातुलोकनानत्तं पजानाती ति । या तत्थ पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि – इदं तथागतस्स अनेकधातुनानाधातुलोकं यथाभूतं ज्ञाणं ।

(५) तत्थ कतमं तथागतस्स सत्तानं नानाधिमुत्तिकत्तं यथाभूतं
25 ज्ञाणं ?

इध तथागतो पजानाति – “सन्ति सत्ता हीनाधिमुत्तिका, सन्ति सत्ता पणीताधिमुत्तिका ।^१ हीनाधिमुत्तिका सत्ता हीनाधिमुत्तिके सत्ते सेवन्ति भजन्ति पयिरुपासन्ति । पणीताधिमुत्तिका सत्ता पणीताधिमुत्तिके सत्ते सेवन्ति भजन्ति पयिरुपासन्ति ।

१. सब्बत्थगामिनी – सी० । २. निरयगामिनी – सी०, स्या०, रो०, एवमुपरि वि ।
३. तिरच्छानयोनियगामिनी – स्या०, रो० । ४. पेत्तिविसयगामिनी – स्या०, रो० ।

“अतीतं पि अद्धानं हीनाधिमुक्तिका सत्ता हीनाधिमुक्तिके सत्ते सेविसु भजिसु पयिरुपासिसु, पणीताधिमुक्तिका सत्ता पणीताधिमुक्तिके सत्ते सेविसु भजिसु पयिरुपासिसु ।

“अनागतं पि अद्धानं हीनाधिमुक्तिका सत्ता हीनाधिमुक्तिके सत्ते सेविस्सन्ति भजिस्सन्ति पयिरुपासिस्सन्ति, पणीताधिमुक्तिका सत्ता 5
पणीताधिमुक्तिके सत्ते सेविस्सन्ति भजिस्सन्ति पयिरुपासिस्सन्ती”
ति । या तत्थ पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि
— इदं तथागतस्स सत्तानं नानाधिमुक्तिकतं यथाभूतं ञाणं ।

(६) तत्थ कतमं तथागतस्स परसत्तानं परपुग्गलानं इन्द्रिय-
परोपरियत्तं यथाभूतं ञाणं ? इध तथागतो सत्तानं आसयं पजानाति, 10
अनुसयं पजानाति, चरितं पजानाति, अधिमुत्ति पजानाति, अप्परजक्खे
महारजक्खे तिक्खिन्द्रिये मुदिन्द्रिये^१ स्वाकारे द्वाकारे सुविञ्जापये
दुविञ्जापये^२ भव्वाभव्वे सत्ते पजानाति ।

कतमो च सत्तानं आसयो ? “सस्सतो लोको” ति वा,
“असस्सतो लोको” ति वा, “अन्तवा लोको” ति वा, “अनन्तवा लोको” 15
ति वा, “तं जीवं तं सरीरं” ति वा, “अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं” ति वा,
“होति तथागतो परं मरणा ति वा, “न होति तथागतो परं मरणा” ति वा,
“होति च न च होति तथागतो परं मरणा” ति वा, “नेव होति न न होति
तथागतो परं मरणा” ति वा, इति भवदिट्ठिसन्निस्सिता वा सत्ता होन्ति
विभवदिट्ठिसन्निस्सिता वा । एते वा पन उभो अन्ते अनुपगम्म 20
इदप्पच्चयता पटिच्चसमुप्पत्तेसु धम्मेसु अनुलोमिका खन्ति पटिलद्धा
होति यथाभूतं^३ ञाणं । अयं सत्तानं आसयो ।

कतमो च सत्तानं अनुसयो ? सत्तानुसया — कामरागानुसयो,
पटिधानुसयो, मानानुसयो, दिट्ठानुसयो, विचिकिञ्छानुसयो, भवरागानु-
सयो, अविज्जानुसयो । यं लोके पियरूपं सातरूपं एत्थ सत्तानं रागानुसयो 25
अनुसेति । यं लोके अप्पियरूपं असातरूपं एत्थ सत्तानं पटिधानुसयो
अनुसेति । इति इमेसु द्वीसु धम्मेसु अविज्जानुपतिता । तदेकट्ठो मानो
च दिट्ठि च विचिकिञ्छो च दट्ठवा । अयं सत्तानं अनुसयो ।

कतमं च सत्तानं चरितं ? पुञ्जाभिसङ्कारो, अपुञ्जाभि-

१. मुदिन्द्रिये — ती० । २. सुविञ्जापये — त्या० । ३. यथाभूतं वा — त्या०, रो० ।

सङ्कारो, आनेञ्जाभिसङ्कारो, परित्तभूमको वा महाभूमको वा - इदं सत्तानं चरितं ।

D. 354

कतमा च सत्तानं अधिमुत्ति ? सन्ति सत्ता हीनाधिमुत्तिका, सन्ति सत्ता पणीताधिमुत्तिका । हीनाधिमुत्तिका सत्ता हीनाधिमुत्तिके

R. 341

5 सत्ते सेवन्ति भजन्ति पयिरुपासन्ति । पणीताधिमुत्तिका सत्ता पणीताधिमुत्तिके सत्ते सेवन्ति भजन्ति पयिरुपासन्ति ।

अतीतं पि अद्धानं हीनाधिमुत्तिका सत्ता हीनाधिमुत्तिके सत्ते सेविसु भजिसु पयिरुपासिसु । पणीताधिमुत्तिका सत्ता पणीताधिमुत्तिके सत्ते सेविसु भजिसु पयिरुपासिसु ।

10

अनागतं पि अद्धानं हीनाधिमुत्तिका सत्ता हीनाधिमुत्तिके सत्ते संविस्सन्ति भजिस्सन्ति पयिरुपासिस्सन्ति । पणीताधिमुत्तिका सत्ता पणीताधिमुत्तिके सत्ते सेविस्सन्ति भजिस्सन्ति पयिरुपासिस्सन्ति । अयं सत्तानं अधिमुत्ति ।

कतमे ते सत्ता महारजक्खा ? दस किलेसवत्थूनि - लोभो, 15 दोसो, मोहो, मानो, दिट्ठि, विचिकिच्छा, धीनं, उद्वच्चं, अहिरिकं, अनोत्तप्यं । येसं सत्तानं इमानि दस किलेसवत्थूनि आसेवितानि भावितानि बहुलीकतानि उस्सदगतानि, इमे ते सत्ता महारजक्खा ।

कतमे ते सत्ता अप्परजक्खा ? येसं सत्तानं इमानि दस किलेसवत्थूनि अनासेवितानि अभावितानि अबहुलीकतानि अनुस्सदगतानि, इमे 20 ते सत्ता अप्परजक्खा ।

कतमे ते सत्ता मुदिन्द्रिया ? पञ्चिन्द्रियानि - सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । येसं सत्तानं इमानि पञ्चिन्द्रियानि अनासेवितानि अभावितानि अबहुलीकतानि अनुस्सदगतानि, इमे ते सत्ता मुदिन्द्रिया ।

25

कतमे ते सत्ता त्तिक्खिन्द्रिया ? येसं सत्तानं इमानि पञ्चिन्द्रियानि आसेवितानि भावितानि बहुलीकतानि उस्सदगतानि, इमे ते सत्ता त्तिक्खिन्द्रिया ।

B. 355

कतमे ते सत्ता द्वाकारा ? ये ते सत्ता पापासया पापानुसया पापचरिता पापाधिमुत्तिका महारजक्खा मुदिन्द्रिया, इमे ते सत्ता 30 द्वाकारा ।

कतमे ते सत्ता स्वाकारा ? ये ते सत्ता कल्याणासया कल्याण-
चरिता कल्याणाधिमुक्तिका अप्परजक्खा तिविखन्द्रिया, इमे ते सत्ता
स्वाकारा ।

कतमे ते सत्ता दुविञ्जापया ? ये च^१ ते सत्ता द्वाकारा, तेव
ते सत्ता दुविञ्जापया । ये च^२ ते सत्ता स्वाकारा, तेव ते सत्ता 5
सुविञ्जापया ।

कतमे ते सत्ता अभव्वा ? ये ते सत्ता कम्मावरणेन समन्नागता
किलेसावरणेन समन्नागता विपाकावरणेन समन्नागता अस्सद्धा अच्छ-
न्दिका दुप्पञ्जा अभव्वा नियामं ओवकमित्तुं कुसलेसु धम्मेषु सम्मत्तं,
इमे ते सत्ता अभव्वा ।

कतमे ते सत्ता भव्वा ? ये ते सत्ता न कम्मावरणेन समन्नागता
न किलेसावरणेन समन्नागता न विपाकावरणेन समन्नागता सद्धा छन्दिका
पञ्जवग्तो भव्वा नियामं ओवकमित्तुं कुसलेसु धम्मेषु सम्मत्तं, इमे ते
सत्ता भव्वा ति । या तत्थ पञ्जा पजानता ... पे०... अमोहो धम्मविचरयो
सम्मादिट्ठि - इदं तथागतस्स परसत्तानं परपुग्गलानं इन्द्रियपरोपरियत्तं 15
यथाभूतं ज्ञाणं ।

(७) तत्थ कतमं तथागतस्स ज्ञानविमोक्खसमाधिसमापत्तीं
सङ्किलेसं बोदानं वुट्ठानं यथाभूतं ज्ञाणं ?

ज्ञायी ति । चत्तारो ज्ञायी । अत्येकच्चो ज्ञायी सम्पत्तियेव^३
समानं विपत्ती ति पच्चेति, अत्येकच्चो ज्ञायी विपत्तियेव^३ समानं 20
सम्पत्ती ति पच्चेति, अत्येकच्चो ज्ञायी सम्पत्तियेव समानं सम्पत्ती ति
पच्चेति, अत्येकच्चो ज्ञायी विपत्तियेव समानं विपत्ती ति पच्चेति -
इमे चत्तारो ज्ञायी ।

अपरं^४ पि चत्तारो ज्ञायी । अत्येकच्चो ज्ञायी दन्धं समापज्जति
खिप्पं वुट्ठाति, अत्येकच्चो ज्ञायी खिप्पं समापज्जति दन्धं वुट्ठाति, अत्ये- 25
कच्चो ज्ञायी दन्धं समापज्जति दन्धं वुट्ठाति, अत्येकच्चो ज्ञायी खिप्पं
समापज्जति खिप्पं वुट्ठाति - इमे चत्तारो ज्ञायी ।

अपरं पि चत्तारो ज्ञायी । अत्येकच्चो ज्ञायी समाधिस्मि
समाधिकुसलो होति, न समाधिस्मि समापत्तिकुसलो; अत्येकच्चो ज्ञायी

१. य - सी०, रो० । २. सम्पत्तियेव - सी०, स्या० । ३. विपत्तियेव - सी०, स्या० ।
४. अपरो - सी० ।

समाधिस्मि समापत्तिकुसलो होति, न समाधिस्मि समाधिकुसलो;
अत्येकच्चो ज्ञायी समाधिस्मि समाधिकुसलो च होति, समाधिस्मि
समापत्तिकुसलो च; अत्येकच्चो ज्ञायी नेव समाधिस्मि समाधिकुसलो
होति, न समाधिस्मि समापत्तिकुसलो - इमे चत्तारो ज्ञायी ।

5 ज्ञानं ति । चत्तारि ज्ञानानि - पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं
ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं ।

विमोक्खो ति । अट्ठ विमोक्खा । रूपी^१ रूपानि पस्सति - अयं
पठमो विमोक्खो । अज्झत्तं अरूपसञ्जी वहिद्वा रूपानि पस्सति - अयं
दुतियो विमोक्खो । सुभन्तेव अधिमुत्तो होति - अयं ततियो विमोक्खो ।

10 सव्वसो रूपसञ्जानं समतिक्कमा पटिघसञ्जानं अत्यङ्गमा नानत्त-
सञ्जानं अमनसिकारा अनन्तो आकासो ति आकासानञ्चायतनं उप-
सम्पज्ज विहरति - अयं चतुत्थो विमोक्खो । सव्वसो आकासानञ्चा-
यतनं समतिक्कम्म अनन्तं विञ्जानं^२ ति^३ विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज
विहरति - अयं पञ्चमो विमोक्खो । सव्वसो विञ्जाणञ्चायतनं
R. 343 15 समतिक्कम्म नत्थि किञ्चि ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज
विहरति - अयं छट्ठो विमोक्खो । सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समति-
क्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति - अयं सत्तमो
विमोक्खो । सव्वसो नेवसञ्जानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जा-
वेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति - अयं अट्ठमो विमोक्खो ।

20 समाधी ति । तयो समाधी - सवितक्कसविचारो समाधि,
अवितक्कविचारमत्तो समाधि, अवितक्कअविचारो समाधि ।

B. 357 समापत्ती ति । नव अनुपुव्वविहारसमापत्तियो - पठमज्ज्ञान-
समापत्ति, दुतियज्ज्ञानसमापत्ति, ततियज्ज्ञानसमापत्ति, चतुत्थज्ज्ञान-
समापत्ति, आकासानञ्चायतनसमापत्ति, विञ्जाणञ्चायतनसमापत्ति,
25 आकिञ्चञ्जायतनसमापत्ति, नेवसञ्जानासञ्जायतनसमापत्ति, सञ्जा-
वेदयितनिरोधसमापत्ति ।

सङ्खिलेसं ति । हानभागियो धम्मो । वोदानं ति । विसेस-
भागियो धम्मो । वुट्ठानं ति । वोदानं पि वुट्ठानं, तम्हा तम्हा समाधिम्हा
वुट्ठानं पि वुट्ठानं ति । या तत्थ पञ्जा पजानना ... पे०... अमोहो धम्म-

विचयो सम्मादिट्टि - इदं तथागतस्स ज्ञानविमोक्खसमाधिसमापत्तीनं सङ्खिलेसं वोदानं वुट्ठानं यथाभूतं ज्ञाणं ।

(८) तत्थ कतमं तथागतस्स पुब्बेनिवासानुस्सति यथाभूतं ज्ञाणं ?

इध तथागतो अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, सेय्यथीदं^१ - 5
 एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो पि जातियो
 पञ्च पि जातियो दस^२ पि^३ जातियो वीसं^३ पि^३ जातियो तिसं पि जातियो
 चत्तालीसं^४ पि जातियो पञ्चासं पि जातियो जातिसतं पि जातिसहस्सं
 पि जातिसतसहस्सं पि अनेके पि संवट्टकप्पे अनेके पि विवट्टकप्पे अनेके पि
 संवट्टविवट्टकप्पे "अमुत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो 10
 एवंसुखदुक्खप्पटिसंबेदी" एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो अमुत्र उदपादिं ;
 तत्रापासि^५ एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटि-
 संबेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपन्नो^६ ति । इति साकारं
 सज्जेसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरती ति । या तत्थ पञ्जा
 पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्टि - इदं तथागतस्स 15
 पुब्बेनिवासानुस्सति यथाभूतं ज्ञाणं ।

(९) तत्थ कतमं तथागतस्स सत्तानं चुतूपपातं यथाभूतं^७ ज्ञाणं ?

इध तथागतो दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते 20
 दुग्गते यथाकम्मपणे^१ सत्ते पजानाति - "इमे वत भोन्तो सत्ता काय-
 दुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनोदुच्चरितेन
 समन्नागता अरियानं उपवादका मिच्छादिट्टिका मिच्छादिट्टिकम्म-
 समादाना । ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं
 उपपन्ना । इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता वची- 25
 सुचरितेन समन्नागता मनोसुचरितेन समन्नागता अरियानं अनुपवादका
 सम्मादिट्टिका सम्मादिट्टिकम्मसमादाना । ते कायस्स भेदा परं मरणा
 सुगतिं सगं लोकं उपपन्ना" ति । इति दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अति-

१. सेय्यथीदं - म० । २. दत्ताप्पि - रो० । ३-३. वीमत्तिप्पि - गी० । ४. चत्ता-
 लीसं - सी०, रो० । ५. एवंसुखदुक्खप्पटिसंबेदी - मी०, स्वा०, रो० । ६. स्या० पोत्थके
 नत्थि । ७. यथाकम्मपणे - स्वा०, रो० ।

वकन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुव्वण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाती ति । या तत्थ पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — इदं तथागतस्स सत्तानं चुतूपपातं यथाभूतं ज्ञाणं ।

5 (१०) तत्थ कतमं तथागतस्स आसवानं खयं^१ यथाभूतं ज्ञाणं ?

इध तथागतो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्ञा-विमुत्ति दिट्ठेव वम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरती ति । या तत्थ पञ्ञा पजानना ... पे०... अमोहो धम्मविचयो सम्मादिट्ठि — इदं तथागतस्स आसवानं खयं यथाभूतं ज्ञाणं ति* ।

ज्ञाणविमङ्गो निट्ठितो ।

—:०:—

१. खये — सी०, रो० । *एत्थ — 'इमानि दस तथागतस्स तथागतवलानि येहि बलेहि समप्रागतो तथागतो आसवं अथ पटिजानाति परिस्सामु सीह्नादं नदति ब्रह्मचक्कं पवत्तेति । एवं दसविधेन ज्ञाणवत्तू' ति सी०, रो० पोत्थकेनु अयिको पाठो दिस्सति ।

१७. खुद्कवत्थुविभङ्गो

§ १. मातिकाउद्देशो

१. एककमातिका

(१) जातिमदो	(२५) परिणाहमदो ^३	B.
(२) गोत्तमदो	(२६) सण्ठानमदो	
(३) आरोग्यमदो	(२७) पारिपूरिमदो	
(४) योव्वनमदो	(२८) मदो	
(५) जीवितमदो	(२९) पमादो	5
(६) लाभमदो	(३०) थम्भो	
(७) सक्कारमदो	(३१) सारम्भो	
(८) गरुकारमदो	(३२) अत्रिच्छता ^४	
(९) पुरेक्खारमदो	(३३) महिच्छता	
(१०) परिवारमदो	(३४) पापिच्छता	10
(११) भोगमदो	(३५) सिङ्गं	
(१२) वण्णमदो	(३६) तित्तिणं	
(१३) सुतमदो	(३७) चापल्यं	
(१४) पटिभानमदो ^१	(३८) असभागवुत्ति	
(१५) रत्तञ्चुमदो	(३९) अरति	15
(१६) पिण्डपातिकमदो	(४०) तन्दी ^५	
(१७) अनवञ्जातमदो ^२	(४१) विजम्भिता ^६	
(१८) इरियापथमदो	(४२) भत्तसम्मदो	
(१९) इद्धिमदो	(४३) चेतसो च ^७ लीनत्तं	
(२०) यसमदो	(४४) कुहना	20
(२१) सीलमदो	(४५) लपना	
(२२) ज्ञानमदो	(४६) नेमित्तिकता	
(२३) सिप्पमदो	(४७) निप्पेसिकता	
(२४) आरोहमदो	(४८) लाभेन लाभं निजिगीसनता ^८	R

१. पटिभानमदो - सी०, स्या०, रो० । २. अनवञ्जातमदो - स्या०, रो० ।
 ३. परिणाहमदो - सी० । ४. अत्रिच्छता - स्या०, रो० । ५. तन्दी - सी०, स्या० ।
 ६. विजम्भिता - सी०, स्या०, रो० । ७. स्या०, रो० पोत्यकेमु नत्थि । ८. निजिगीसनता -
 सी०; जिगिसनता - स्या०, रो० ।

- (४६) सेव्योहमस्मी ति मानो
 (५०) सदिसोहमस्मी ति मानो
 (५१) हीनोहमस्मी ति मानो
 (५२) सेव्यस्स सेव्योहमस्मी ति मानो
 5 (५३) सेव्यस्स सदिसोहमस्मी ति मानो
 (५४) सेव्यस्स हीनोहमस्मी ति मानो
 (५५) सदिसस्स सेव्योहमस्मी ति मानो
 (५६) सदिसस्स सदिसोहमस्मी ति मानो
 (५७) सदिसस्स हीनोहमस्मी ति मानो
 10 (५८) हीनस्स सेव्योहमस्मी ति मानो
 (५९) हीनस्स सदिसोहमस्मी ति मानो
 (६०) हीनस्स हीनोहमस्मी ति मानो
 (६१) मानो (६६) जनपदवितक्को
 (६२) अतिमानो (७०) अमरवितक्को
 15 (६३) मानातिमानो (७१) परानुद्ध्यतापटि-
 (६४) औमानो संयुक्तो' वितक्को
 (६५) अधिमानो (७२) लाभसक्कारसिलोक-
 (६६) अस्मिमानो पटिसंयुक्तो वितक्को
 (६७) मिच्छामानो (७३) अनवञ्जत्तिपटि-
 20 (६८) जातिवितक्को संयुक्तो वितक्को

२. दुक्मातिका

- (१) कोधो च, उपनाहो च (६) भवदिट्ठि च, विभवदिट्ठि च
 (२) मक्खो च, पळासो^१ च (७) सस्सतदिट्ठि च, उच्छेद-
 (३) इस्सा च, मच्छरियं च दिट्ठि च
 (४) माया च, साठेय्यं^३ च (८) अन्तवादिट्ठि च, अन्तवा-
 (५) अविज्जा च, भवतण्हा च दिट्ठि च

१. परानुद्ध्यतापटिसंयुक्तो - स्या० । २. पलासो - सी०, स्वा०, रो० । ३. साधेय्यं - स्या० ।

- (६) पुढ्वन्तानुदिट्टि च, अपरन्तानुदिट्टि च
 (१०) अहिरिकं च, अनोत्तप्यं च
 (११) दोवचस्सता च, पापमित्तता च
 (१२) अनज्जवो^१ च, अमद्वो च
 (१३) अक्खन्ति च, असोरच्चं च 5
 (१४) असाखल्यं^२ च, अप्पटिसन्धारो च
 (१५) इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता च, भोजने अमत्तञ्जुता च R.
 (१६) मुट्टस्सच्चं^३ च, असम्पजञ्जं च
 (१७) सीलविपत्ति च, दिट्ठिविपत्ति च
 (१८) अज्झत्तसंयोजनं च, वहिद्धासंयोजनं च 10

३. तिकमातिका

(१) तीणि अकुसलमूलानि	(१५) तीणि तित्थायतनानि	
(२) तयो अकुसलवितक्का	(१६) तयो किञ्चना	
(३) तिस्सो अकुसलसञ्जा	(१७) तीणि अङ्गणानि	
(४) तिस्सो अकुसलधातुयो	(१८) तीणि मलानि	
(५) तीणि दुच्चरित्तानि	(१९) तीणि विसमानि	15
(६) तयो आसवा	(२०) अपरानि पि तीणि	
(७) तीणि संयोजनानि	विसमानि	
(८) तिस्सो तण्हा	(२१) तयो अग्गी	
(९) अपरा पि तिस्सो तण्हा	(२२) तयो कसावा	
(१०) अपरा ^४ पि तिस्सो तण्हा ^४	(२३) अपरे पि तयो कसावा	20
(११) तिस्सो एसना	(२४) अस्साददिट्ठि, अत्तानुदिट्ठि,	
(१२) तिस्सो विधा	मिच्छादिट्ठि	
(१३) तीणि भयानि	(२५) अरत्ति, विहेसा, अधम्म-	
(१४) तीणि तमानि	चरिया	
(२६) दोवचस्सता, पापमित्तता, नानत्तसञ्जा		25

१. अनाज्जवो - स्या० । २. असाखल्लं - सी० । ३. मुट्टस्सच्चं - सी०, स्या०, रो०, एवमुपरि पि । ४-४. म० पोत्यणे नत्थि; अपरा पि तिस्सो तण्हा, अपरा... - रो० ।

- (४९) सेव्योहमस्मी ति मानो
 (५०) सदिसोहमस्मी ति मानो
 (५१) हीनोहमस्मी ति मानो
 (५२) सेव्यस्स सेव्योहमस्मी ति मानो
 5 (५३) सेव्यस्स सदिसोहमस्मी ति मानो
 (५४) सेव्यस्स हीनोहमस्मी ति मानो
 (५५) सदिसस्स सेव्योहमस्मी ति मानो
 (५६) सदिसस्स सदिसोहमस्मी ति मानो
 (५७) सदिसस्स हीनोहमस्मी ति मानो
 10 (५८) हीनस्स सेव्योहमस्मी ति मानो
 (५९) हीनस्स सदिसोहमस्मी ति मानो
 (६०) हीनस्स हीनोहमस्मी ति मानो
 (६१) मानो (६९) जनपदवित्तको
 (६२) अतिमानो (७०) अमरवित्तको
 15 (६३) मानातिमानो (७१) परानुदयतापटि-
 (६४) ओमानो संयुक्तो^१ वित्तको
 (६५) अधिमानो (७२) लाभसकारसिलोक-
 (६६) अस्मिमानो पटिसंयुक्तो वित्तको
 (६७) मिच्छामानो (७३) अनवञ्जत्तिपटि-
 20 (६८) ज्ञातिवित्तको संयुक्तो वित्तको

२. दुकमातिपा

- (१) कोधो च, उपनाहो च (६) भवदिट्ठि च, विभवदिट्ठि च
 (२) मक्खो च, पळासो^२ च (७) सस्सतदिट्ठि च, उच्छेद-
 (३) इस्सा च, मच्छरिपं च दिट्ठि च
 (४) माया च, साठेय्यं^३ च (८) अन्तवादिट्ठि च, अनन्तवा-
 (५) अविज्जा च, भवतण्हा च दिट्ठि च

- (६) पुब्बन्तानुदिट्ठि च, अपरन्तानुदिट्ठि च
 (१०) अहिरिकं च, अनोत्तप्पं च
 (११) दोवचस्सता च, पापमित्तता च
 (१२) अनज्जवो^१ च, अमद्दवो च
 (१३) अक्खन्ति च, असोरच्चं च 5
 (१४) असाखल्यं^२ च, अप्पटिसन्थारो च
 (१५) इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता च, भोजने अमत्तञ्चुता च R
 (१६) मुट्ठस्सच्चं^३ च, असम्पजञ्जं च
 (१७) सीलविपत्ति च, दिट्ठिविपत्ति च
 (१८) अज्झत्तसंयोजनं च, वहिद्धासंयोजनं च 10

३. तिकमातिका

(१) तीणि अकुसलमूलानि	(१५) तीणि तित्थायतनानि	
(२) तयो अकुसलवितक्का	(१६) तयो किञ्चना	
(३) तिस्सो अकुसलसञ्जा	(१७) तीणि अङ्गणानि	
(४) तिस्सो अकुसलधातुयो	(१८) तीणि मलानि	
(५) तीणि दुच्चरितानि	(१९) तीणि विसमानि	15
(६) तयो आसवा	(२०) अपरानि पि तीणि	
(७) तीणि संयोजनानि	विसमानि	
(८) तिस्सो तण्हा	(२१) तयो अग्गी	
(९) अपरा पि तिस्सो तण्हा	(२२) तयो कसावा	
(१०) अपरा ^४ पि तिस्सो तण्हा ^५	(२३) अपरे पि तयो कसावा	20
(११) तिस्सो एसना	(२४) अस्साददिट्ठि, अत्तानुदिट्ठि,	
(१२) तिस्सो विधा	मिच्छादिट्ठि	
(१३) तीणि भयानि	(२५) अरति, विहेसा, अधम्म-	
(१४) तीणि तमानि	चरिया	
(२६) दोवचस्सता, पापमित्तता, नानत्तसञ्जा		25

१. अनाज्जवो - स्या० । २. असाखल्यं - सी० । ३. मुट्ठस्सच्चं - सी०, स्या०, रो०, एवमुपरि पि । ४-५. म० पोत्यके नत्थि; अपरा पि तिस्सो तण्हा, अपरा... - रो० ।

- (२७) उद्धच्चं, कोसज्जं, पमादो
 (२८) असन्तुट्टिता, असम्पजञ्जता, महिच्छता
 (२९) अहिरिकं, अनोत्तप्पं, पमादो
 (३०) अनादरियं, दोवचस्सता, पापमित्तता
 5 (३१) अस्सद्वियं, अवदञ्जुता, कोसज्जं
 (३२) उद्धच्चं, असंवरो, दुस्सीत्यं
 (३३) अरियानं अदस्सनकम्म्यता, सद्वम्मं असोतुकम्म्यता,
 उपारम्भचित्तता
 (३४) मुट्टस्सच्चं, असम्पजञ्जं, चेतसो विक्खेपो
 R. 348 10 (३५) अयोनिसो मनसिकारो, कुम्मगगसेवना, चेतसो च
 लीनत्तं

४. चतुक्कमात्तिका

- (१) चत्तारो आसवा (१०) अपरे पि चत्तारो
 (२) चत्तारो गन्धा अनरियवोहारा
 B. 361 (३) चत्तारो ओघा (११) चत्तारि दुच्चरितानि
 15 (४) चत्तारो योगा (१२) अपरानि पि चत्तारि
 (५) चत्तारि उपादानानि दुच्चरितानि
 (६) चत्तारो तण्डुप्पादा (१३) चत्तारि भयानि
 (७) चत्तारि अगतिगमनानि (१४) अपरानि पि चत्तारि
 (८) चत्तारो विपरियासा^१ भयानि
 20 (९) चत्तारो अनरियवोहारा (१५) चतस्सो दिट्ठियो

५. पञ्चकमात्तिका

- (१) पञ्चोरम्भागियानि (३) पञ्च मच्छरियानि
 संयोजनानि (४) पञ्च सङ्गा
 (२) पञ्चुद्धम्भागियानि (५) पञ्च सल्ला
 संयोजनानि (६) पञ्च चेतोखिला
 25 (७) पञ्च चेतसोविनिवन्धा

१. विपरियेमा - सी०, स्या०, रो० ।

- (८) पञ्च नीवरणानि (१२) पञ्च व्यसना
 (९) पञ्च कम्मानि आनन्त- (१३) पञ्च अबसन्तिया
 रिकानि^१ आदीनवा
 (१०) पञ्च दिट्ठियो (१४) पञ्च भयानि
 (११) पञ्च वेरा
 (१५) पञ्च दिट्ठधम्मनिव्वानवादा

5

६. छक्कमातिका

- (१) छ विवादमूलानि (८) छ सोमनस्सुपविचारा
 (२) छ छन्दरागा^२ (९) छ दोमनस्सुपविचारा
 (३) छ विरोधवत्थूनि (१०) छ उपेक्खुपविचारा^३
 (४) छ तण्हाकाया (११) छ गेहसितानि
 (५) छ अगारवा सोमनस्सानि
 (६) छ परिहानिया धम्मा (१२) छ गेहसितानि
 (७) अपरे पि छ परिहानिया दोमनस्सानि
 धम्मा (१३) छ गेहसिता उपेक्खा
 (१४) छ दिट्ठियो

10

15

७. सत्तकमातिका

- (१) सत्त अनुसया (४) सत्त असद्धम्मा
 (२) सत्त संयोजनानि (५) सत्त दुच्चरितानि
 (३) सत्त परियुट्ठानानि (६) सत्त माना
 (७) सत्त दिट्ठियो

८. अट्ठकमातिका

- (१) अट्ठ किल्लेसवत्थूनि (३) अट्ठसु लोकधम्मसे 20
 (२) अट्ठ कुसीतवत्थूनि चित्तस्स पटिघातो

१. अनन्तरिकानि - रो० । २. छन्दरागा गेहसिता धम्मा - स्या०, रो० ।

३. उपेक्खुपविचारा - स्या० ।

(४) अट्ट अनरियवोहारा	(७) अट्ट असञ्जिवादा
(५) अट्ट मिच्छत्ता	(८) अट्ट नेवसञ्जि-
(६) अट्ट पुरिसदोसा	नासञ्जिवादा

६. नवकमातिका

5	(१) नव आघातवत्थूनि	(५) नव इञ्जितानि
	(२) नव पुरिसमलानि	(६) नव मञ्जितानि
	(३) नवविधा माना	(७) नव फन्दितानि
	(४) नव तण्हामूलका ^१ घम्मा	(८) नव पपञ्चितानि
	(९) नव सङ्घत्तानि	

१०. दसकमातिका

10	(१) दस किलेसवत्थूनि	(५) दस मिच्छत्ता
	(२) दस आघातवत्थूनि	(६) दसवत्थुका मिच्छादिट्ठि
	(३) दस अकुसलकम्मपया	(७) दसवत्थुका अन्तग्गाहिका
	(४) दस संयोजनानि	दिट्ठि

११. तण्हाविचरितानि

अट्टारस तण्हाविचरितानि अज्झत्तिकस्स उपादाय, अट्टारस तण्हाविचरितानि वाहिरस्स उपादाय, तदेकज्झं अभिसञ्जूहित्वा^२ अभिसङ्घिपित्वा छत्तिस तण्हाविचरितानि होन्ति । इति अतीतानि छत्तिस तण्हाविचरितानि, अनागतानि छत्तिस तण्हाविचरितानि, पच्चुप्पन्नानि छत्तिस तण्हाविचरितानि, तदेकज्झं अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्घिपित्वा अट्ट तण्हाविचरितसतं होति । यानि च द्वासट्ठि दिट्ठिगतानि ब्रह्मजाले वेय्याकरणे वुत्तानि भगवता ।

— ० —

§ २. एककमातिकानिद्वेसो

(१) जातिमदो

१. तत्थ कतमो जातिमदो ?

जातिं पटिच्च मदो मज्जना मज्जितत्तं मानो मज्जना मञ्जि-

१. तण्हामूलिका - सी० । २. अभिसञ्जूहित्वा - म०, एवमुपरि पि ।

तत्तं उन्नति^१ उन्नमो^१ धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं
बुच्चति "जातिमदो" ।

(२-२७) गोत्तमवादो

२. तत्थ कतमो गोत्तमदो ?

गोत्तं पटिच्च ... पे०... आरोग्यं पटिच्च ... पे०... योव्वनं
पटिच्च ... पे०... जीवितं पटिच्च ... पे०... लाभं पटिच्च ... पे०... सक्कारं 5
पटिच्च ... पे०... गरुकारं पटिच्च ... पे०... पुरेक्खारं पटिच्च ... पे०...
परिवारं पटिच्च ... पे०... भोगं पटिच्च ... पे०... वण्णं पटिच्च ... पे०...
सुतं पटिच्च ... पे०... पटिभानं पटिच्च ... पे०... रत्तञ्जैतं पटिच्च
... पे०... पिण्डपातिकत्तं पटिच्च ... पे०... अनवञ्जातं पटिच्च ... पे०...
इरियापथं पटिच्च ... पे०... इद्धि पटिच्च ... पे०... यसं पटिच्च ... पे०... 10
सीलं पटिच्च ... पे०... ज्ञानं पटिच्च ... पे०... सिप्पं पटिच्च ... पे०...
आरोहं पटिच्च ... पे०... परिणाहं पटिच्च ... पे०... सण्ठानं पटिच्च
... पे०... पारिपूरिं पटिच्च मदो मज्जना मज्जितत्तं मानो^३ मञ्जना
मञ्जितत्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं
बुच्चति "पारिपूरिमदो" । 15

(२८) मदो

३. तत्थ कतमो मदो ?

यो मदो मज्जना मज्जितत्तं मानो मञ्जना मञ्जितत्तं उन्नति
उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं बुच्चति "मदो" ।

(२९) पमादो

४. तत्थ कतमो पमादो ?

कायदुच्चरिते वा वचीदुच्चरिते वा मनोदुच्चरिते वा पञ्चसु 20
वा कामगुणेषु चित्तस्स बोस्सग्गो बोस्सग्गानुप्पदानं कुसलानं वा धम्मानं
भावनाय असक्कच्चकिरियता असातच्चकिरियता अनट्टितकिरियता^३
ओलीनवुत्तिता निक्खित्तद्धन्दा^४ निक्खित्तधुरता अनासेवना अभावना

१-१. उण्णति उण्णामो - स्या०; उण्णति उण्णमो - रो०, एवमुपरि पि । २. मानो
प - म० । ३. अनिट्टिय० - सी०, रो० । ४. निक्खित्तद्धन्दा - स्या० ।

अवहुलीकम्मं अनधिद्वानं अननुयोगो पमादो, यो एवरूपो पमादो पमज्जना पमज्जितत्तं - अयं वुच्चति "पमादो" ।

(३०) थम्भो

५. तत्थ कतमो थम्भो ?

यो थम्भो थम्भना थम्भितत्तं कक्खल्लियं^१ फारुसियं^२ उज्जुचितता

5 अमुदुता - अयं वुच्चति "थम्भो" ।

(३१) सारम्भो

६. तत्थ कतमो सारम्भो ?

यो सारम्भो पटिसारम्भो सारम्भना पटिसारम्भना पटि-
सारम्भितत्तं - अयं वुच्चति "सारम्भो" ।

(३२) अत्रिच्छता

७. तत्थ कतमा अत्रिच्छता ?

10 इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खा-
रेहि^३ पच्चहि वा कामगुणेहि असन्तुट्टस्स भिय्योकम्यता, या एवरूपा
R. 351 इच्छा इच्छागता^४ अत्रिच्छता रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
वुच्चति "अत्रिच्छता" ।

(३३) महिच्छता

८. तत्थ कतमा महिच्छता ?

15 इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खा-
रेहि पच्चहि वा कामगुणेहि असन्तुट्टस्स भिय्योकम्यता, या एवरूपा इच्छा
इच्छागता महिच्छता रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति
"महिच्छता" ।

(३४) पापिच्छता

९. तत्थ कतमा पापिच्छता ?

20 इधेकच्चो अस्सद्धो समानो "सद्धो ति मं जनो जानातू" ति
इच्छति, दुस्सीलो समानो "सीलवा ति मं जनो जानातू" ति इच्छति,

१. कक्खलियं - सी०, रो० । २. फारुसियं - रो० । ३. इतरितर० - स्या० ।

४. इच्छागतं - स्या०, रो०, एवमुपरि पि ।

अप्पस्सुतो समानो “बहुस्सुतो ति मं जनो जानातू” ति इच्छति, सङ्ग-
णिकारामो समानो “पव्विवित्तो ति मं जनो जानातू” ति इच्छति, कुसीतो
समानो “आरद्धविरियो ति मं जनो जानातू” ति इच्छति, मुट्टस्सती^१
समानो “उपट्टितस्सती ति मं जनो जानातू” ति इच्छति, असमाहितो
समानो “समाहितो ति मं जनो जानातू” ति इच्छति, दुप्पञ्जो समानो 5
“पञ्जवा ति मं जनो जानातू” ति इच्छति, अखीणासवो समानो
“खीणासवो ति मं जनो जानातू” ति इच्छति - या एवरूपा इच्छा
इच्छागता पापिच्छता रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
वुच्चति “पापिच्छता” ।

(३५) सिङ्गं

१०. तत्थ कतमं सिङ्गं ?

10

यं सिङ्गं सिङ्गारता चातुरता^२ चातुरियं परिकवत्तता^३ पारिकव-
त्तियं^४ - इदं वुच्चति “सिङ्गं” ।

(३६) तित्तिणं

११. तत्थ कतमं तित्तिणं ?

यं तित्तिणं तित्तिणायना तित्तिणायितत्तं लोलुप्यं लोलुप्पायना
लोलुप्पायितत्तं पुच्छञ्जिकता^५ साधुकम्यता - इदं वुच्चति “तित्तिणं” । 15

(३७) चापल्यं

१२. तत्थ कतमं चापल्यं ?

चीवरमण्डना पत्तमण्डना सेनासनमण्डना इमस्स वा पूतिकायस्स
वाहिरानं वा परिकव्खारानं मण्डना विभूसना केळना^६ परिकेळना^७
गिद्धिकता^८ गिद्धिकत्तं चपलता चापल्यं - इदं वुच्चति “चापल्यं” ।

(३८) असभागवृत्ति

१३. तत्थ कतमं असभागवृत्ति ?

20

मातरि वा पितरि वा जेट्ठे वा भातरि वा आचरियेसु वा
उपज्जाये^९ वा बुद्धे वा सावकेसु वा अञ्जतरञ्जतरेसु गस्सुद्वानियेसु^{१०}

१ मुट्टस्सति - सी०, स्या०, रो० । २ चातुरता - स्या०, रो० । ३ परिकवत्तता -
स्या० । ४ पारिकवत्तियं - स्या०; परिकवत्तियं - रो० । ५ पुच्छञ्जिकता - स्या०, रो० ।
६-६. केतना परिकेचना - सी० । ७-७. गेधिकता गेधिकत्तं - सी० । ८. उपज्जायेसु -
सी० । ९. गस्सुद्वानियेसु - सी०; गस्सुद्वानियेसु - स्या०; १० गस्सुद्वानियेसु - रो० ।

विष्पटिकूलगाहिता^१ विपच्चनीकसातता^२ अनादरियं अनादरियता^३
अगारवता अप्पतिस्सवता^४ - अयं वुच्चति "असभागवुत्ति" ।

(३६) अरति

१४. तत्थ कतमा अरति ?

पन्तेसु वा सेनासनेसु अञ्जतरञ्जतरसेसु वा अधिकुसलेसु
५ धम्मेसु^५ अरति अरतिता अनभिरति अनभिरमणा उक्कण्ठिता परि-
तस्सिता^६ - अयं वुच्चति "अरति" ।

(४०) तन्दी

१५. तत्थ कतमा तन्दी ?

या तन्दी तन्दियना तन्दिमनकता आलस्यं आलस्यायना^७
आलस्यायित्तं^८ - अयं वुच्चति "तन्दी" ।

(४१) विजम्भिता

१० १६. तत्थ कतमा विजम्भिता ?

या कायस्स जम्भना विजम्भना आनमना विनमना सन्नमना
पणमना व्याधियकं^९ - अयं वुच्चति "विजम्भिता" ।

(४२) भत्तसम्मदो

१७ तत्थ कतमो भत्तसम्मदो ?

या भुत्ताविस्स भत्तमुच्छा भत्तकिलमथो भत्तपरिळाहो^{१०} काय-
१५ दुट्ठुल्लं - अयं वुच्चति "भत्तसम्मदो" ।

(४३) चेतसो च लीनत्तं

१८. तत्थ कतमं चेतसो च^{११} लीनत्तं ?

या चित्तस्स अकल्यता^{१२} अकम्मञ्जता ओलीयना सल्लीयना
लीनं लीयना लीयितत्तं थोनं थोयना थोयितत्तं चित्तस्स - इदं वुच्चति
"चेतसो च लीनत्तं" ।

१. विष्पटिकूलगाहिता - सी०, स्या०; विष्पटिकूलगाहिता - रो० । २. विपच्चनी-
कसातता - सी० । ३. अनादरता - स्या०, रो० । ४. अप्पतिस्सवता - स्या०, रो० ।
५. धम्मेसु वा - रो० । ६. परितप्पिता - स्या० । ७-७. आलस्यायना आलसायित्तं -
स्या०, रो० । ८. व्याधियकं - सी०, रो० । ९. भत्तपरिळाहो - सी० । १०. स्या०, रो०
पोत्थवेसु नत्थि । ११. अकल्यता - सी० ।

(४४) कुहना

१९. तत्थ कतमा कुहना ?

लाभसक्कारसिलोकसन्निसितस्स पापिच्छस्स इच्छापकतस्स पच्चयपटिसेवनसङ्घातेन वा सामन्तजप्पित्तेन वा इरियापथस्स वा अठपना^१ ठपना सण्ठपना भाकुटिता^२ भाकुटियं कुहना कुहायना कुहित्तं - अयं वुच्चति "कुहना" ।

(४५) लपना

२०. तत्थ कतमा लपना ?

लाभसक्कारसिलोकसन्निसितस्स पापिच्छस्स इच्छापकतस्स या परेसं आलपना लपना सल्लपना उल्लपना समुल्लपना उन्नहना समुन्नहना उक्काचना^३ समुक्काचना^३ अनुप्पियभाणिता चाटुकम्यता^४ मुग्गसूप्यता^५ पारिभट्ठता^६ - अयं वुच्चति "लपना" ।

(४६) नेमित्तिकता

२१. तत्थ कतमा नेमित्तिकता ?

लाभसक्कारसिलोकसन्निसितस्स पापिच्छस्स इच्छापकतस्स यं परेसं निमित्तं निमित्तकम्मं ओभासो ओभासकम्मं सामन्तजप्पा परिकथा - अयं वुच्चति "नेमित्तिकता" ।

(४७) निप्पेसिकता

२२. तत्थ कतमा निप्पेसिकता ?

लाभसक्कारसिलोकसन्निसितस्स पापिच्छस्स इच्छापकतस्स या परेसं अक्कोसना वग्भना गरहणा उक्खेपना समुक्खेपना खिपना सङ्घिपना पापना सम्पापना अवण्णहारिका परपिट्ठिभंसिकता - अयं वुच्चति "निप्पेसिकता" ।

(४८) लाभेन लाभं निजिगीसनता

२३. तत्थ कतमा लाभेन लाभं निजिगीसनता ?

लाभसक्कारसिलोकसन्निसितो पापिच्छो इच्छापकतो इतो

१. अठपना - सी०, स्या०, रो० । २. भाकुटिका - स्या०, रो० । ३-३. उक्कापना समुक्कापना - स्या० । ४. पातुकम्यता - स्या०, रो० । ५. मुग्गसूपता - स्या०; मुग्गसूपता - रो० । ६. पारिभट्टता - सी०, रो० ।

लट्ठं ग्रामिसं अमुत्र हरति अमुत्र वा लट्ठं ग्रामिसं इय आहरति, या एवरूपो
ग्रामिसस्स^१ एट्ठि गवेट्ठि परियेट्ठि एसना गवेसना परियेसना — अयं वुच्चति
“लाभेन लाभं निजिगीसनता” ।

(४६) सेय्योहमस्मी ति मानो

२४. तत्थ कतमो सेय्योहमस्मी ति मानो ?

- 5 इधेकच्चो जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोवखर-
ताय वा धनेन वा अज्जेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा
विज्जाट्टानेन^२ वा सुतेन वा पटिभानेन वा अञ्जतरञ्जतरेन वत्थुना
मानं जप्पेति, यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं उन्नति उन्नामो
धजो सम्पग्गाहो^३ केतुकम्पता चित्तस्स — अयं वुच्चति “सेय्योहमस्मी ति
10 मानो” ।

(५०) सदिसोहमस्मी ति मानो

२५. तत्थ कतमो सदिसोहमस्मी ति मानो ?

- B. 367 इधेकच्चो जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोवखर-
ताय वा धनेन वा अज्जेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा
विज्जाट्टानेन वा सुतेन वा पटिभानेन वा अञ्जतरञ्जतरेन वत्थुना
15 मानं जप्पेति, यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं उन्नति उन्नामो
धजो सम्पग्गाहो केतुकम्पता चित्तस्स — अयं वुच्चति “सदिसोहमस्मी
ति मानो” ।

(५१) हीनोहमस्मी ति मानो

२६. तत्थ कतमो हीनोहमस्मी ति मानो ?

- 20 इधेकच्चो जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोवखर-
ताय वा धनेन वा अज्जेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा
विज्जाट्टानेन वा सुतेन वा पटिभानेन वा अञ्जतरञ्जतरेन वत्थुना
ओमानं जप्पेति, यो एवरूपो ओमानो ओमञ्जना ओमञ्जितत्तं हीळ्णा
ओहीळ्णा ओहीळित्तं अत्तुञ्जा अत्तवञ्जा^४ अत्तपरिभवो — अयं
वुच्चति “हीनोहमस्मी ति मानो” ।

१. ग्रामितेन ग्रामिसस्स — सी०, स्या०, रो० । २. विज्जट्टानेन — स्या०, रो० ।

३. सम्पग्गाहो — सी०, एवमुपरि पि । ४. अत्तवञ्जा — स्या० ।

(५२) सेय्यस्स सेय्योहमस्मी ति मानो

२७. तत्थ कतमो सेय्यस्स सेय्योहमस्मी ति मानो ?

इधेकच्चो सेय्यो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोक्खरताय वा धनेन वा अज्जेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा विज्जाट्टानेन वा सुतेन वा पटिभानेन वा अञ्जतरञ्जतरेन वत्थुना परेहि सेय्यं अत्तानं दहति, सो तं निस्साय मानं जप्पेति । यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जित्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्पता चित्तस्स - अयं वुच्चति "सेय्यस्स सेय्योहमस्मी ति मानो" ।

(५३) सेय्यस्स सदिसोहमस्मी ति मानो

२८. तत्थ कतमो सेय्यस्स सदिसोहमस्मी ति मानो ?

इधेकच्चो सेय्यो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोक्खरताय वा धनेन वा अज्जेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा विज्जाट्टानेन वा सुतेन वा पटिभानेन वा अञ्जतरञ्जतरेन वत्थुना परेहि सदिसं अत्तानं दहति; सो तं निस्साय मानं जप्पेति । यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जित्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्पता चित्तस्स - अयं वुच्चति "सेय्यस्स सदिसोहमस्मी ति मानो" ।

(५४) सेय्यस्स हीनोहमस्मी ति मानो

२९. तत्थ कतमो सेय्यस्स हीनोहमस्मी ति मानो ?

इधेकच्चो सेय्यो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोक्खरताय वा धनेन वा अज्जेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा विज्जाट्टानेन वा सुतेन वा पटिभानेन वा अञ्जतरञ्जतरेन वत्थुना परेहि हीनं अत्तानं दहति; सो तं निस्साय ओमानं जप्पेति । यो एवरूपो ओमानो ओमञ्जना ओमञ्जित्तं हीळना ओहीळना ओहीळित्तं अत्तुञ्जा अत्तवञ्जा अत्तपरिभवो - अयं वुच्चति "सेय्यस्स हीनोहमस्मी ति मानो" ।

(५५) सदिसस्स सेय्योहमस्मी ति मानो

३०. तत्थ कतमो सदिसस्स सेय्योहमस्मी ति मानो ?

इधेकच्चो सदिसो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा ... पे०... अञ्जतरञ्जतरेन वत्थुना परेहि सेय्यं अत्तानं दहति; 25

सो तं निस्साय मानं जप्पेति । यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं
... पे०... केतुकम्यता चित्तस्स -- अयं वुच्चति "सदिसस्स सेय्योहमस्मी
ति मानो" ।

(५६) सदिसस्स सदिसोहमस्मी ति मानो

३१. तत्थ कतमो सदिसस्स सदिसोहमस्मी ति मानो ?

- 5 इधेकच्चो सदिसो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा
... पे०... अञ्जतरञ्जतरेण वत्थुना परेहि सदिसं अत्तानं दहति;
सो तं निस्साय मानं जप्पेति । यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं
उन्नति उन्नमो वजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स -- अयं वुच्चति
"सदिसस्स सदिसोहमस्मी ति मानो" ।

(५७) सदिसस्स हीनोहमस्मी ति मानो

- 10 ३२. तत्थ कतमो सदिसस्स^१ हीनोहमस्मी ति मानो ?

इधेकच्चो सदिसो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन
वा ... पे०... अञ्जतरञ्जतरेण वत्थुना परेहि हीनं अत्तानं दहति;
सो तं निस्साय ओमानं^२ जप्पेति । यो एवरूपो ओमानो ओमञ्जना
ओमञ्जितत्तं हीळना ओहीळना ओहीळितत्तं अत्तुञ्जा अत्तवञ्जा^३
15 अत्तपरिभवो -- अयं वुच्चति "सदिसस्स हीनोहमस्मी ति मानो" ।

(५८) हीनस्स सेय्योहमस्मी ति मानो

३३. तत्थ कतमो हीनस्स सेय्योहमस्मी ति मानो ?

- इधेकच्चो हीनो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा
... पे०... अञ्जतरञ्जतरेण वत्थुना परेहि सेय्यं अत्तानं दहति; सो तं
निस्साय मानं जप्पेति । यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं उन्नति
20 उन्नमो वजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स -- अयं वुच्चति "हीनस्स
सेय्योहमस्मी ति मानो" ।

(५९) हीनस्स सदिसोहमस्मी ति मानो

३४. तत्थ कतमो हीनस्स सदिसोहमस्मी ति मानो ?

इधेकच्चो हीनो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा

... पे०... अञ्जतरञ्जतरने वत्थुना परेहि सदिसं अत्तानं दहति; सो तं निस्साय मानं जप्पेति । यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं वुच्चति "हीनस्स सदिसोहमस्मी ति मानो" ।

(६०) हीनस्स हीनोहमस्मी ति मानो

३५. तत्थ कतमो हीनस्स हीनोहमस्मी ति मानो ?

इधेकच्चो हीनो होति जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा

... पे०... अञ्जतरञ्जतरने वत्थुना परेहि सदिसं अत्तानं दहति; सो तं निस्साय ओमानं जप्पेति । यो एवरूपो ओमानो ओमञ्जना ओमञ्जितत्तं हीळना ओहीळना ओहीळितत्तं अत्तुञ्जा अत्तवञ्जा अत्तपरिभवो - अयं वुच्चति "हीनस्स हीनोहमस्मी ति मानो" ।

(६१) मानो

३६. तत्थ कतमो मानो ?

यो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं वुच्चति "मानो" ।

(६२) अतिमानो

३७. तत्थ कतमो अतिमानो ?

इधेकच्चो जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा ... पे०... अञ्जतरञ्जतरने वत्थुना परेहि^१ अत्तानं^२ अतिमञ्जति । यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं वुच्चति "अतिमानो" ।

(६३) मानातिमानो

३८. तत्थ कतमो मानातिमानो ?

इधेकच्चो जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा ... पे०... अञ्जतरञ्जतरने वत्थुना पुब्बकालं परेहि सदिसं अत्तानं दहति, अपरकालं^३ अत्तानं सेय्यं दहति* । यो एवरूपो मानो मञ्जना मञ्जितत्तं

१. परे-स्या० । २. स्या० पोत्थने नत्थि । ३. अपरकाले - रो० । * एत्थ - 'परेहि हीनं न दहती' ति स्या०, रो० पोत्थनेसु अधिकां पाठो दिस्सति ।

उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं वुच्चति
“मानातिमानो” ।

(६४) ओमानो

३६. तत्थ कतमो ओमानो ?

इयंकेच्चो जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोक्खर-
B 370 5 ताय वा धनेन वा अज्जेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा
विज्जाट्टानेन वा सुतेन वा पटिभानेन वा अञ्जतरञ्जतरेन वत्थुना
ओमानं जप्पेति । यो एवरूपो ओमानो ओमञ्जना ओमञ्जित्तं
हीळना ओहीळना ओहीळित्तं अत्तुञ्जा अत्तवञ्जा अत्तपरिभवो -
अयं वुच्चति “ओमानो” ।

(६५) अधिमानो

10 ४०. तत्थ कतमो अधिमानो ?

अप्पत्ते पत्तसञ्जिता, अकते कतसञ्जिता, अनधिगते अधिगत-
सञ्जिता, असच्चिकते सच्चिकतसञ्जिता, यो एवरूपो मानो मञ्जना
मञ्जित्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं
वुच्चति “अधिमानो” ।

(६६) अस्मिमानो

R. 355 15 ४१. तत्थ कतमो अस्मिमानो ?

एपं अस्मी ति मानो, अस्मी ति छन्दो, अस्मी ति अनुसयो,
वेदना ... पे०... सञ्जा ... पे०... सह्वारा ... पे०... विञ्जाणं अस्मी ति
मानो, अस्मी ति छन्दो, अस्मी ति अनुसयो, यो एवरूपो मानो मञ्जना
मञ्जित्तं उन्नति उन्नमो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं
20 वुच्चति “अस्मिमानो” ।

(६७) मिच्छामानो

४२. तत्थ कतमो मिच्छामानो ?

इयंकेच्चो पापकेन वा कम्मायतनेन पापकेन वा सिप्पायतनेन
पापकेन वा विज्जाट्टानेन पापकेन वा सुतेन पापकेन वा पटिभानेन पापकेन
वा सीलेन पापकेन वा वतेन पापकेन वा सीलव्यतेन पापिकाय वा दिट्ठिया
25 अञ्जतरञ्जतरेन वत्थुना मानं जप्पेति , यो एवरूपो मानो मञ्जना

मञ्जित्तं उन्नति उन्नामो धजो सम्पग्गाहो केतुकम्यता चित्तस्स - अयं वुच्चति "मिच्छामानो" ।

(६८) जातिवित्तको

४३. तत्थ कतमो जातिवित्तको ?

जातके आरब्भ गेहसितो तक्को वित्तको मिच्छासङ्कप्पो - अयं वुच्चति "जातिवित्तको" ।

5

(६९) जनपदवित्तको

४४. तत्थ कतमो जनपदवित्तको ?

जनपदं आरब्भ गेहसितो तक्को वित्तको मिच्छासङ्कप्पो - अयं वुच्चति "जनपदवित्तको" ।

(७०) अमरवित्तको

४५. तत्थ कतमो अमरवित्तको ?

दुक्करकारितापटिसंयुत्तो^१ वा दिट्ठिगतपटिसंयुत्तो वा गेहसितो तक्को वित्तको मिच्छासङ्कप्पो - अयं वुच्चति "अमरवित्तको" ।

10

(७१) परानुद्दयतापटिसंयुत्तो वित्तको

४६. तत्थ कतमो परानुद्दयतापटिसंयुत्तो वित्तको ?

इधेकच्चो गिहिसंसट्ठो विहरति सहनन्दी सहसोकी, सुखितेसु सुखितो, दुक्खितेसु दुक्खितो, उप्पन्नेसु किच्चकरणीयेसु अत्तना वा^२ योगं आपज्जति । यो तत्थ गेहसितो तक्को वित्तको मिच्छासङ्कप्पो - अयं वुच्चति "परानुद्दयतापटिसंयुत्तो वित्तको" ।

15

(७२) लाभविपटिसंयुत्तो वित्तको

४७. तत्थ कतमो लाभसक्कारसिलोकपटिसंयुत्तो वित्तको ?

लाभसक्कारसिलोकं आरब्भ गेहसितो तक्को वित्तको मिच्छासङ्कप्पो - अयं वुच्चति "लाभसक्कारसिलोकपटिसंयुत्तो वित्तको" ।

(७३) अनवञ्जत्तिपटिसंयुत्तो वित्तको

४८. तत्थ कतमो अनवञ्जत्तिपटिसंयुत्तो वित्तको ?

इधेकच्चो जातिया वा गोत्तेन वा कोलपुत्तियेन वा वण्णपोक्ख-

20

१. दुक्करकारितापटिसंयुत्तो - स्या०, रो० । २. य - स्या०, रो० ।

रताय वा घनेन वा अज्ज्ञेनेन वा कम्मायतनेन वा सिप्पायतनेन वा विज्जाट्टानेन वा सुतेन वा पटिभानेन वा अञ्जतरञ्जतरेन वत्थुना मा' मं परे अवजानिसू ति । यो तत्थ गेहसितो तक्को वितक्को मिच्छा-सङ्कप्पो - अयं वुच्चति "अनवञ्जत्तिपटिसंयुत्तो वितक्को" ।

— ० —

§ ३. दुकमात्तिकानिद्देशो

(१) कोधो च उपनाहो च

5 ४६. (क) तत्थ कतमो कोधो ?

यो कोधो कुञ्जना कुञ्जितत्तं दोसो दुस्सना' दूस्सितत्तं व्यापत्ति व्यापज्जना व्यापज्जितत्तं विरोधो पटिविरोधो चण्डिक्कं असुरोपो अनत्तमनता चित्तस्स - अयं वुच्चति "कोधो" ।

(ख) तत्थ कतमो उपनाहो ?

10 पुव्वकालं कोधो, अपरकालं उपनाहो । यो एवरूपो उपनाहो उपनहूना^३ उपनहूतत्तं^३ अट्टपना^४ ठपना सण्ठपना अनुसंसन्दना अनुप्प-वन्वना दब्धीकम्मं कोवस्स - अयं वुच्चति "उपनाहो" ।

(२) मक्खो च पळासो च

५०. (क) तत्थ कतमो मक्खो ?

15 यो मक्खो मक्खायाना^५ मक्खायितत्तं^५ निट्ठुरियं निट्ठुरियकम्मं - अयं वुच्चति "मक्खो" ।

(ख) तत्थ कतमो पळासो ?

यो पळासो पळासायाना पळासाहारो^६ विवादट्टानं युगग्गाहो अप्पटिनस्सग्गो - अयं वुच्चति "पळासो" ।

(३) इस्सा च मच्छरियं च

५१. (क) तत्थ कतमा इस्सा ?

20 या परलामसक्कारगरुकारमाननवन्दनपूजनासु इस्सा इस्सायाना इस्सायितत्तं उसूया उसूयाना उसूयितत्तं - अयं वुच्चति "इस्सा" ।

१. वा - सी० । २-२. दूयना दूसितत्तं - स्या० । ३-३. उपनहूना उपनाहितत्तं - स्या०; उपनहूना उपनहितत्तं - रो० । ४. अट्टपना - सी० । ५-५. मक्खायाना मक्खायितत्तं - सी०; मक्खायाना मक्खायितत्तं - स्या०, रो० । ६. पळासो - स्या०, रो०, एवमुपरि पि । ७. पळासायितत्तं पळासाहारो - स्या०, रो० ।

(ख) तत्थ कतमं मच्छरियं ?

पञ्च मच्छरियानि - आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभ-
मच्छरियं, वण्णमच्छरियं, धम्ममच्छरियं । यं एवरूपं मच्छेरं मच्छरायना
मच्छरायितत्तं वेविच्छं कदरियं कटुकञ्चुकता अग्गहितत्तं^१ चित्तस्स -
इदं वुच्चति "मच्छरियं" ।

5

(४) माया च साठेय्यं च

५२. (क) तत्थ कतमा माया ?

इधेकच्चो कायेन दुच्चरितं चरित्वा, वाचाय दुच्चरितं चरित्वा,
मनसा दुच्चरितं चरित्वा तस्स पटिच्छादनहेतुं^२ पापिकं इच्छं पणिदहति ।
"मा मं जञ्जा" ति इच्छति । "मा मं जञ्जा" ति सङ्कप्पेति^३ ।
"मा मं जञ्जा" ति वाचं भासति । "मा मं जञ्जा" ति कायेन
परक्कमति । या एवरूपा माया मायाविता अच्चासरा वञ्चना
निकति विकिरणा^४ परिहरणा गूहना^५ परिगूहना^६ छादना पटिच्छादना^७
अनुत्तानीकम्मं^८ अनाविकम्मं^९ वोच्छादना पापकिरिया - अयं वुच्चति
"माया" ।

R.

10

(ख) तत्थ कतमं साठेय्यं ?

15

इधेकच्चो सठो^१ होति परिसठो । यं तत्थ सठं सठता साठेय्यं
कक्करता^२ कक्करियं^३ परिवत्तता पारिवत्तियं - इदं वुच्चति
"साठेय्यं" ।

(५) अविज्जा च भवतण्हा च

५३. (क) तत्थ कतमा अविज्जा ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो
अकुसलमूलं - अयं वुच्चति "अविज्जा" ।

20

(ख) तत्थ कतमा भवतण्हा ?

यो भवेसु भवच्छन्दो भवरागो भवनन्दी भवतण्हा भवसिनेहो
भवपरिळाहो भवमुच्छा भवज्झोसानं - अयं वुच्चति "भवतण्हा" ।

१. पग्गहितत्त - सी० । २. पटिच्छादनहेतु - सी०, स्या०, रो० । ३. सङ्कप्पति
- स्या० । ४. विकिरणा - सी०; विकीरणा - स्या०, रो० । ५-५. गूहना परिगूहना - सी०,
स्या०, रो० । ६. परिच्छादना - स्या०, रो० । ७. अनुत्तानीकम्मं - सी० । ८. अनावीकम्मं
- सी० । ९. सठो - स्या०, एवमुपरि पि । १०-१०. कक्करता कक्करियं - स्या० ।

(६) भवदिट् च विभवदिट् च

५४. (क) तत्थ कतमा भवदिट् ?

“भविस्सति अत्ता च लोको चा” ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति “भवदिट्ठि” ।

(ख) तत्थ कतमा विभवदिट् ?

5 “न भविस्सति अत्ता च लोको चा” ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति विभवदिट्ठि^१ ।

(७) सस्सतदिट् च उच्च्येददिट् च

५५. (क) तत्थ कतमा सस्सतदिट् ?

“सस्सतो अत्ता च लोको चा” ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति “सस्सतदिट्ठि” ।

10 (ख) तत्थ कतमा उच्च्येददिट् ?

“उच्च्येज्जिस्सति अत्ता च लोको चा” ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति “उच्च्येददिट्ठि” ।

(८) अन्तवादिट् च अनन्तवादिट् च

५६. (क) तत्थ कतमा अन्तवादिट् ?

15 “अन्तवा अत्ता च लोको चा” ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति “अन्तवादिट्ठि” ।

(ख) तत्थ कतमा अनन्तवादिट् ?

“अनन्तवा अत्ता च लोको चा” ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति “अनन्तवादिट्ठि” ।

(९) पुव्वन्तानुदिट् च अपरन्तानुदिट् च

५७. (क) तत्थ कतमा पुव्वन्तानुदिट् ?

20 पुव्वन्तं आरब्भ या उप्पज्जति दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति “पुव्वन्तानुदिट्ठि” ।

(ख) तत्थ कतमा अपरन्तानुदिट् ?

१. विपरियेसग्गाहो - मी०, रो०; विपरियेसग्गाहो - स्या०, एवमुपरि पि । २. भवदिट्ठि - सी० ।

अपरन्तं आरब्धं या उप्पज्जति दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०...
विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति "अपरन्तानुदिट्ठि" ।

(१०) अहिरिकं च अनोत्तप्पं च

५८. (क) तत्थ कतमं अहिरिकं ?

यं न हिरीयति^१ हिरियित्तव्वेन, न हिरीयति पापकानं अकुसलानं
धम्मनं समापत्तिया - इदं वुच्चति "अहिरिकं" ।

(ख) तत्थ कतमं अनोत्तप्पं ?

यं न ओत्तप्पति, ओत्तप्पित्तव्वेन न ओत्तप्पति पापकानं
अकुसलानं धम्मनं समापत्तिया - इदं वुच्चति "अनोत्तप्पं" ।

(११) दोवचस्सता च पापमित्तता च

५९. (क) तत्थ कतमा दोवचस्सता ?

सहधम्मिके वुच्चमाने^२ दोवचस्सायं दोवचस्सियं दोवचस्सता^३ 10
विप्पटिकुलगाहिता^४ विपच्चनीकसातता अनादरियं अनादरता अगार-
वता अप्पत्तिस्सवता - अयं वुच्चति "दोवचस्सता" ।

(ख) तत्थ कतमा पापमित्तता ?

ये ते पुगला अस्सद्धा दुस्सीला अप्पस्सुता मच्छरिनो दुप्पञ्जा,
या तेसं सेवना निसेवना संसेवना भजना सम्भजना भत्ति सम्भत्ति सम्प- 15
वङ्कता - अयं वुच्चति "पापमित्तता" ।

(१२) अनज्जवो च अमद्दवो च

६०. (क) तत्थ कतमो अनज्जवो ?

यो अनज्जवो अनज्जवता जिम्हता वङ्कता कुटिलता - अयं
वुच्चति "अनज्जवो" ।

(ख) तत्थ कतमो अमद्दवो ?

या अमुदुता अमद्दवता कक्खळियं फारसियं कक्खळता, कठिनता^५.
उजुचित्तता अमुदुता - अयं वुच्चति "अमद्दवो" ।

(१३) अव्वलन्ति च असोरच्चं च

६१. (क) तत्थ कतमा अव्वलन्ति ?

१. हिरियति - स्या०, रो० । २. वुच्चमाने दोवचस्सता - सी० । ३. दोवचस्सिता -
सी० । ४. विप्पटिकुलगाहिता - सी०, स्या०, रो० । ५. अनाज्जवो - स्या०, एवमुपरि पि ।
६. कठिनता - स्या० ।

या अरुखन्ति अरुखमनता अनधिवासनता चण्डिकं अमुरोपो
अनत्तमनता चित्तस्स - अयं वुच्चति "अरुखन्ति" ।

(ख) तत्थ कतमं असोरच्चं ?

कायिको वीतिकमो वाचसिको वीतिकमो कायिकवाचसिको
5 वीतिकमो - इदं वुच्चति "असोरच्चं" । सत्वं पि दुस्तीत्यं असोरच्चं ।

(१४) असाखल्यं च अप्पटिसन्यारो च

६२. (क) तत्थ कतमं असाखल्यं ?

या सा वाचा कण्डका^१ कक्कसा परकट्टुका पराभिस्सज्जनी कोव-
सामन्ता असमाधिसंवत्तनिका तथारूपि वाचं भासिता होति । या
तत्थ असण्हुवाचता असखिलवाचता फलसवाचता - इदं वुच्चति
10 "असाखल्यं" ।

(ख) तत्थ कतमो अप्पटिसन्यारो ?

द्वे पटिसन्यारा - आमिसपटिसन्यारो च धम्मपटिसन्यारो च ।
इधेकच्चो अप्पटिसन्यारको होति आमिसपटिसन्यारेण वा धम्मपटि-
सन्यारेण वा - अयं वुच्चति "अप्पटिसन्यारो" ।

(१५) इन्द्रियेषु अगुत्तद्वारता च भोजने अमत्तञ्जुता च

15 ६३. (क) तत्थ कतमा इन्द्रियेषु अगुत्तद्वारता ?

इधेकच्चो चक्खुना रूपं दिस्वा निमित्तग्गाही होति अनुव्यञ्जन-
ग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवुत्तं विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा
पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय न पटिपज्जति,
न रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये न संवरं आपज्जति । सोतेन सद्दं
B. 375 20 सुत्वा ... पे०... धानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिह्वाय रसं सायित्वा
... पे०... कायेन फोट्टुच्चं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय निमित्त-
ग्गाही होति अनुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं असंवुत्तं
विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स
संवराय न पटिपज्जति, न रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये न संवरं
25 आपज्जति । या इमेसं द्यन्नं इन्द्रियानं अगुत्ति अगोपना अनारक्खो असंवरो
- अयं वुच्चति "इन्द्रियेषु अगुत्तद्वारता" ।

(ख) तत्थ कतमा भोजने अमत्तञ्जुता ?

इधेकच्चो अप्पटिसङ्घा अयोनिस्सो आहारं आहारेति दवाय मदाय मण्डनाय विभूसनाय । या तत्थ असन्तुट्ठिता अमत्तञ्जुता अप्पटिसङ्घा भोजने - अयं वुच्चति "भोजने अमत्तञ्जुता ।"

(१६) मुट्ठस्सच्चं च असम्पजञ्जं च

६४. (क) तत्थ कतमं मुट्ठस्सच्चं ?

5

या अस्सति^१ अननुस्सति अप्पटिस्सति अस्सति^२ अस्सरणता अधारणता पिलापनता सम्मुसनता - इदं वुच्चति "मुट्ठस्सच्चं" ।

(ख) तत्थ कतमं असम्पजञ्जं ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं - इदं वुच्चति "असम्पजञ्जं" ।

10

(१७) सीलविपत्ति च दिट्ठिविपत्ति च

६५. (क) तत्थ कतमा सीलविपत्ति ?

यो^३ कायिको वीतिक्कमो वाचसिको वीतिक्कमो कायिकवाचसिको वीतिक्कमो - अयं वुच्चति "सीलविपत्ति" । सव्वं पि दुस्सील्यं सीलविपत्ति ।

(ख) तत्थ कतमा दिट्ठिविपत्ति ?

15

"नत्थि दिन्नं, नत्थि यिट्ठं ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती" ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति "दिट्ठिविपत्ति" । सव्वा पि मिच्छादिट्ठि दिट्ठिविपत्ति ।

(१८) अज्झत्तसंयोजनं च बहिद्धासंयोजनं च

६६. (क) तत्थ कतमं अज्झत्तसंयोजनं ?

20

पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि - अज्झत्तसंयोजनं ।

(ख) पञ्चुद्धम्भागियानि संयोजनानि - बहिद्धासंयोजनं ।

§ ४. तिक्रमातिक्रान्तिहेतो

(१) तीणि अकुसलमूलानि

६७. तत्थ कतमानि तीणि अकुसलमूलानि ?

B.

१. असति - सी०, रो० । २. स्या०, रो० पोत्वकेणु नत्थि ।

या अक्खन्ति अक्खमनता अनधिवासनता चण्डिकं असुरोपो
अनत्तमनता चित्तस्स - अयं वुच्चति "अक्खन्ति" ।

(ख) तत्थ कतमं असोरच्चं ?

कायिको वीतिककमो वाचसिको वीतिककमो कायिकवाचसिको
5 वीतिककमो - इदं वुच्चति "असोरच्चं" । सच्चं पि दुस्सील्यं असोरच्चं ।

(१४) असाखल्यं च अप्पटिसन्यारो च

६२. (क) तत्थ कतमं असाखल्यं ?

या सा वाचा कण्हका^१ कक्कसा परकट्टुका पराभिसज्जनी कोध-
सामन्ता असमाधिसंवत्तनिका तथारूपि वाचं भासिता होति । या
तत्थ असण्हवाचता असखिलवाचता फहसवाचता - इदं वुच्चति
10 "असाखल्यं" ।

(ख) तत्थ कतमो अप्पटिसन्यारो^२ ?

इहे पटिसन्यारा - आमिसपटिसन्यारो च धम्मपटिसन्यारो च ।
इधेकच्चो अप्पटिसन्यारको होति आमिसपटिसन्यारेण वा धम्मपटि-
सन्यारेण वा - अयं वुच्चति "अप्पटिसन्यारो" ।

(१५) इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता च भोजने अमत्तञ्जुता च

15 ६३. (क) तत्थ कतमा इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता ?

इधेकच्चो चक्खुना रूपं दिस्वा निमित्तग्गाही होति अनुव्यञ्जन-
ग्गाही । यत्त्वाधिकरणमेणं चक्खुन्द्रियं असंवुत्तं विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा
पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्युं, तस्स संवराय न पटिपज्जति,
न रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये न संवरं आपज्जति । सोतेण सद्दं
B. 375 20 सुत्वा ... पे०... घानेण गन्धं घायित्वा ... पे०... जिब्हाय रसं सायित्वा
... पे०... कायेण फोट्टुव्वं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय निमित्त-
ग्गाही होति अनुव्यञ्जनग्गाही । यत्त्वाधिकरणमेणं मनिन्द्रियं असंवुत्तं
विहरन्तं अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्युं, तस्स
संवराय न पटिपज्जति, न रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये न संवरं
25 आपज्जति । या इमेसं छत्रं इन्द्रियानं अगुत्ति अगोपना अनारक्खो असंवरो
- अयं वुच्चति "इन्द्रियेसु अगुत्तद्वारता" ।

(ख) तत्थ कतमा भोजने अमत्तञ्जुता ?

इधेकच्चो अप्पटिसङ्घा अयोनिसो आहारं आहारेति दवाय मदाय मण्डनाय विभूसनाय । या तत्थ असन्नुट्ठिता अमत्तञ्जुता अप्पटिसङ्घा भोजने - अयं वुच्चति "भोजने अमत्तञ्जुता ।"

(१६) मुट्टस्सच्चं च असम्पज्जं च

६४. (क) तत्थ कतमं मुट्टस्सच्चं ?

5

या अस्सति^१ अननुस्सति अप्पटिस्सति अस्सति^१ अस्सरणता अधारणता पिलापनता सम्मुसनता - इदं वुच्चति "मुट्टस्सच्चं" ।

(ख) तत्थ कतमं असम्पज्जं ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं - इदं वुच्चति "असम्पज्जं" ।

10

(१७) सीलविपत्तिं च दिट्ठिविपत्तिं च

६५. (क) तत्थ कतमा सीलविपत्तिं ?

यो^१ कायिको वीतिककमो वाचसिको वीतिककमो कायिकवाचसिको वीतिककमो - अयं वुच्चति "सीलविपत्तिं" । सब्बं पि दुस्सील्यं सीलविपत्तिं ।

(ख) तत्थ कतमा दिट्ठिविपत्तिं ?

15

"नत्थि दिन्नं, नत्थि यिट्ठं ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिज्जा सच्छिकत्वा पवेदेन्ती" ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति "दिट्ठिविपत्तिं" । सब्बा पि मिच्छादिट्ठि दिट्ठिविपत्तिं ।

(१८) अज्झत्तसंयोजनं च बहिद्वासंयोजनं च

६६. (क) तत्थ कतमं अज्झत्तसंयोजनं ?

20

पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि - अज्झत्तसंयोजनं ।

(ख) पञ्चुद्धम्भागियानि संयोजनानि - बहिद्वासंयोजनं ।

— ० —

§ ४. तिक्रमातिक्रानिद्देशो

(१) तीणि अकुसलमूलानि

६७. तत्थ कतमानि तीणि अकुसलमूलानि ?

B.

१. अस्सति - सी०, रो० । २. स्या०, रो० पोत्यवेमु नत्थि ।

लोभो, दोसो, मोहो ।

(क) तत्त्य कतमो लोभो ?

यो रागो सारागो अनुनयो अनुरोधो नन्दी नन्दिरागो^१ चित्तस्स
 सारागो इच्छा मुच्छा अज्झोसान गेधो^२ परिगेधो^३ सङ्को^३ पङ्को एजा
 5 माया जनिका^४ सञ्जननी सिव्विनी जालिनी सरिता विसत्तिका सोत^५
 विसदा आयूहनी^६ दुत्तिया पणिवि भवनेत्ति^७ वन वनयो सन्धवो^८ सिनेहो^९
 अपेक्खा पटिवन्धु^{१०} आसा आसीसना^{११} आसीसितत्त^{१२} रूपासा सद्दामा
 गन्धासा रसासा फोद्धव्वासा लाभासा धनासा पुत्तासा जीवितासा जप्पा^{१३}
 अभिजप्पा जप्पना^{१३} जप्पितत्त लोलुप्य लोलुप्पायना लोलुप्पायितत्त
 10 पुच्छञ्जिक्ता^{१४} साधुकम्पता^{१५} अधम्मरागो विसमलोभो निकन्ति
 निकामना पत्थना पिहना सम्पत्थना कामतण्हा भवतण्हा विभवतण्हा
 रूपतण्हा अरूपतण्हा निरोधतण्हा सद्दतण्हा रूपतण्हा^{१६} गन्धतण्हा रसतण्हा
 फोद्धव्वतण्हा धम्मतण्हा ओघो योगो गन्धो उपादान आवरण नोवरण
 छदन^{१७} वन्धन उपक्खिज्जेसो अनुसयो परियुट्ठान लता वेविच्छ दुक्खमूल
 15 दुक्खनिदान दुक्खसम्भवो मारपासो मारवळिस^{१८} मारविसयो तण्हानदी
 तण्हाजाल तण्हागद्दुल तण्हाममुट्ठो अभिज्झा लोभो अकुसलमल -
 अय वुच्चनि "लोभो" ।

(ख) तत्त्य कतमो दोसो ?

"अनत्थ मे अचरी" ति आघातो जायति, "अनत्थ मे चरती" ति
 20 आघातो जायति, "अनत्थ मे चरिस्सती" ति आघातो जायति, "पियस्स
 मे मनापस्स अनत्थ अचरि" पे० अनत्थ चरति पे० "अनत्थ
 चरिस्सती" ति आघातो जायति, "अपियस्स मे अमनापस्स अत्थ
 अचरि" पे० अत्थ चरति पे० "अत्थ चरिस्सती"
 ति आघातो जायति, अट्टाने वा पन आघातो जायति । यो
 25 एवत्पो चित्तस्स आघातो पटिघातो पटिघ पटिविरोधो कोपो पकोपो
 सम्पकोपो दोसो पदोसो सम्पदोसो चित्तस्स व्यापत्ति^{१९} मनोपदोसो कोपो

१ नन्दीरागो - स्या०, रो० । २ पतिगेधो - स्या०, रो० । ३ सङ्को - सी० ।
 ४ जनिका - सी० । ५ मुत्त - स्या०, रो० । ६ आयूहनि - सी० । ७ भवनेत्ति - रो० ।
 ८ सन्धवो - सी० । ९ स्नेहा - सी० । १० पटिवन्धु - सी० । ११-१२ आसिसण
 प्र सिमित्त - सी०, स्या० रो० । १३ जप्पा पजप्पा - म्या०, रो० । १४ जप्पा जपना - स्या०,
 रो० । १५ पुच्छिक्ता - स्या०, रो० । १६ साधुकम्पता - सी०, छाट्टवम्पता - रो० ।
 १७ छदन, म० पत्थवन्धु ना । १८ मारवळिस - स्या०, रो० । १९ मारवळिस -
 स्या०, रो० । २० व्यापत्ति - रो० ।

कुञ्जना कुञ्जितत्तं दोसो दुस्सना^१ दुस्सितत्तं^१ व्यापत्ति व्यापज्जना
व्यापज्जितत्तं विरोधो पटिविरोधो चण्डिकं असुरोपो अनत्तमनता
चित्तस्स - अयं वुच्चति "दोसो" ।

(ग) तत्थ कतमो मोहो ?

दुक्खे अञ्जाणं, दुक्खसमुदये अञ्जाणं, दुक्खनिरोधे अञ्जाणं, 5
दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय अञ्जाणं, पुब्बन्ते अञ्जाणं, अपरन्ते
अञ्जाणं, पुब्बन्तापरन्ते अञ्जाणं, इदप्पच्चयता पटिच्चसमुप्पन्नेसु
धम्मेषु अञ्जाणं, यं एवरूपं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी
मोहो अकुसलमूलं - अयं वुच्चति "मोहो" ।

इमानि तीणि अकुसलमूलानि ।

(२) तयो अकुसलवितक्का

६८. तत्थ कतमे तयो अकुसलवितक्का ?

कामवितक्को, व्यापादवितक्को, विहिंसावितक्को ।

(क) तत्थ कतमो कामवितक्को ?

कामपटिसंयुत्तो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कप्पो - अयं वुच्चति
"कामवितक्को" ।

(ख) तत्थ कतमो व्यापादवितक्को ?

व्यापादपटिसंयुत्तो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कप्पो - अयं
वुच्चति "व्यापादवितक्को" ।

(ग) तत्थ कतमो विहिंसावितक्को ?

विहिंसापटिसंयुत्तो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कप्पो - अयं 20
वुच्चति "विहिंसावितक्को" ।

इमे तयो अकुसलवितक्का ।

(३) तिस्सो अकुसलसञ्जा

६९. तत्थ कतमा तिस्सो अकुसलसञ्जा ?

कामसञ्जा, व्यापादसञ्जा, विहिंसासञ्जा ।

(क) तत्थ कतमा कामसञ्जा ?

कामपटिसंयुत्ता^३ सञ्जा सञ्जानना सञ्जानितत्तं - अयं
वुच्चति "कामसञ्जा" ।

१-१. दुस्सना दुस्सितत्तं - स्या० । २. अकुसलवितक्को - सी० । ३. कामपटिसंयुत्तो - रो० ।

(ख) तत्थ कतमा व्यापादसञ्जा ?

व्यापादपटिसंयुत्ता सञ्जा सञ्जानना सञ्जानितत्तं - अयं
वुच्चति "व्यापादसञ्जा" ।

(ग) तत्थ कतमा विहिंसासञ्जा ?

5 विहिंसापटिसंयुत्ता सञ्जा सञ्जानना सञ्जानितत्तं - अयं
वुच्चति "विहिंसासञ्जा" ।

इमा तिस्सो अकुसलसञ्जा ।

(४) तिस्सो अकुसलघातुयो

७०. तत्थ कतमा तिस्सो अकुसलघातुयो ?

कामघातु, व्यापादघातु, विहिंसाघातु ।

तत्थ कतमा कामघातु ?

कामवितक्को कामघातु । व्यापादवितक्को व्यापादघातु ।

विहिंसावितक्को विहिंसाघातु ।

(क) तत्थ कतमो कामवितक्को ?

15 कामपटिसंयुत्तो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कप्पो - अयं वुच्चति
"कामवितक्को" ।

(ख) तत्थ कतमो व्यापादवितक्को ?

व्यापादपटिसंयुत्तो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कप्पो - अयं
वुच्चति "व्यापादवितक्को" ।

(ग) तत्थ कतमो विहिंसावितक्को ?

20 विहिंसापटिसंयुत्तो तक्को वितक्को मिच्छासङ्कप्पो - अयं
वुच्चति "विहिंसावितक्को" ।

इमा तिस्सो अकुसलघातुयो ।

(५) तीणि दुच्चरितानि

७१. तत्थ कतमानि तीणि दुच्चरितानि ?

कायदुच्चरितं, वचीदुच्चरितं, मनोदुच्चरितं ।

25 (क) तत्थ कतमं कायदुच्चरितं ?

पाणातिपातो, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारो - इदं वुच्चति
"कायदुच्चरितं" ।

(ख) तत्थ कतमं वचीदुच्चरितं ?

मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरसा वाचा, सम्फप्पलापो - इदं वुच्चति "वचीदुच्चरितं" ।

(ग) तत्थ कतमं मनोदुच्चरितं ?

अभिज्जा, व्यापादो, मिच्छादिट्ठि - इदं वुच्चति "मनो-
दुच्चरितं" ।

5

(क-ग) तत्थ कतमं कायदुच्चरितं ?

अकुसलं कायकम्मं कायदुच्चरितं, अकुसलं वचीकम्मं वची-
दुच्चरितं, अकुसलं मनोकम्मं मनोदुच्चरितं ।

तत्थ कतमं अकुसलं कायकम्मं ?

अकुसला कायसञ्चेतना अकुसलं कायकम्मं, अकुसला वची- 10
सञ्चेतना अकुसलं वचीकम्मं, अकुसला मनोसञ्चेतना अकुसलं
मनोकम्मं ।

इमानि तीणि दुच्चरितानि ।

(६) तयो आसवा

७२. तत्थ कतमे तयो आसवा ?

कामासवो, भवासवो, अविज्जासवो ।

15

(क) तत्थ कतमो कामासवो ?

यो कामेसु कामच्छन्दो कामरागो कामनन्दी कामतण्हा काम-
सिनेहो कामपरिळाहो काममुच्छा कामज्जोसानं - अयं वुच्चति
"कामासवो" ।

(ख) तत्थ कतमो भवासवो ?

20 B.

यो भवेसु भवच्छन्दो ... पे०... भवज्जोसानं ~ अयं वुच्चति
"भवासवो" ।

(ग) तत्थ कतमो अविज्जासवो ?

दुक्खे अञ्जाणं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं - अयं
वुच्चति "अविज्जासवो" ।

25

इमे तयो आसवा ।

(७) तीणि संयोजनानि

७३. तत्थ कतमानि तीणि संयोजनानि ?

सक्कायदिट्ठि, विचिकिच्छा, सीलव्वतपरामासो

(क) तत्तय कतमा सक्कायदिट्ठि ?

उध अस्सुतवा पुथुज्जनो अरियानं अदस्सावी अरियधम्मस्स अकोविदो अरियधम्मे अविनीतो, मप्पुरिमानं अदस्सावी सप्पुरिसधम्मस्स अकोविदो सप्पुरिसधम्मे अविनीतो - रूप अत्ततो समनुपस्सति रूपवन्तं
5 वा अत्तानं अत्तनि वा रूपं रूपस्मि वा अत्तानं । वेदनं ... पे०... सञ्जं .. पे० . सङ्गारे .. पे०.. विञ्जाणं अत्ततो समनुपस्सति विञ्जाणवन्तं वा अत्तानं अत्तनि वा विञ्जाणं विञ्जाणस्मि वा अत्तानं । या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो^१ - अयं वुच्चति "सक्कायदिट्ठि" ।

(ख) तत्तय कतमा विचिकिच्छा ?

10 सत्यरि कङ्कति विचिकिच्छति, धम्मे कङ्कति विचिकिच्छति, सङ्घे कङ्कति विचिकिच्छति, सिक्खाय कङ्कति विचिकिच्छति, पुव्वन्ते कङ्कति विचिकिच्छति, अपरन्ते कङ्कति विचिकिच्छति, पुव्वन्तापरन्ते कङ्कति विचिकिच्छति, इदप्पच्चयतापटिच्चसमुप्पन्नेसु धम्मेसु कङ्कति विचिकिच्छति । या एवरूपा कङ्कति कङ्कयायना कङ्कयितत्तं^२ थम्मिगतं^३
15 चित्तस्स मनोविलेपो - अयं वुच्चति "विचिकिच्छा" ।

(ग) तत्तय कतमो सीलव्वतपरामासो ?

"इतो वहिद्धा समणब्राह्मणानं सीलेन सुद्धि वतेन सुद्धि सीलव्वतेन सुद्धि" ति - या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति "सीलव्वतपरामासो" ।

20 इमानि तीणि संयोजनानि ।

(घ) तिस्सो तण्हा

७४. तत्तय कतमा तिस्सो तण्हा ?

कामतण्हा, भवतण्हा, विभवतण्हा ।

तत्तय कतमा भवतण्हा ?

भवदिट्ठिसहगतो रागो सारागो^४ चित्तस्स सारागो - अयं
25 वुच्चति "भवतण्हा" ।

तत्तय कतमा विभवतण्हा ?

१ विपरियेसग्गाहो - सी०, रो०; विपरियेसग्गाहो - स्या० । २ 'विमति विचिकिच्छा द्वेदहक द्वेषापयो ससयो अनेकसग्गाहो आमप्पना परिसप्पना अपरियोगहता' ति स्या०, रो० पोत्थवेसु अधिको पाठो विससति । ३ छम्मिगतं - सी० । ४ 'अनुत्तयो अनुत्तोयो नन्दी नन्दीरागो' ति स्या०, रो० पोत्थवेसु अधिको पाठो विससति ।

उच्छेददिद्विसहगतो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
वुच्चति "विभवतण्हा" । अवसेसा तण्हा कामतण्हा ।

तत्थ कतमा कामतण्हा ?

कामघातुपटिसंयुत्तो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
वुच्चति "कामतण्हा" ।

5

रूपघातुअरूपघातुपटिसंयुत्तो रागो सारागो चित्तस्स सारागो -
अयं वुच्चति "भवतण्हा" ।

उच्छेददिद्विसहगतो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
वुच्चति "विभवतण्हा" ।

इमा तिस्सो तण्हा ।

10

(६) अपरा पि तिस्सो तण्हा

७५. तत्थ कतमा अपरा पि तिस्सो तण्हा ?

कामतण्हा, रूपतण्हा, अरूपतण्हा ।

(क) तत्थ कतमा कामतण्हा ?

कामघातुपटिसंयुत्तो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
वुच्चति "कामतण्हा" ।

15

(ख) तत्थ कतमा रूपतण्हा ?

रूपघातुपटिसंयुत्तो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
वुच्चति "रूपतण्हा" ।

(ग) तत्थ कतमा अरूपतण्हा ?

अरूपघातुपटिसंयुत्तो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
वुच्चति "अरूपतण्हा" । इमा तिस्सो तण्हा ।

१२

(१०) अपरा पि तिस्सो तण्हा

७६. तत्थ कतमा अपरा पि तिस्सो तण्हा ?

रूपतण्हा, अरूपतण्हा, निरोधतण्हा ।

(क) तत्थ कतमा रूपतण्हा ?

रूपघातुपटिसंयुत्तो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
वुच्चति "रूपतण्हा" ।

25

(ख) तत्थ कतमा अरूपतण्हा ?

अरूपघातुपटिसंयुत्तो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
वुच्चति "अरूपतण्हा" ।

(ग) तत्थ कतमा निरोधतण्हा ?

उच्छेददिट्ठिसहगतो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं वुच्चति "निरोधतण्हा" । इमा तिस्सो तण्हा ।

(११) तिस्सो एसना

७७. तत्थ कतमा तिस्सो एसना ?

कामेसना, भवेसना, ब्रह्मचरियेसना ।

(क) तत्थ कतमा कामेसना ?

यो कामेसु कामच्छन्दो ... पे०... कामज्ज्ञोसानं - अयं वुच्चति "कामेसना" ।

(ख) तत्थ कतमा भवेसना ?

१० यो भवेसु भवच्छन्दो ... पे०... भवज्ज्ञोसानं - अयं वुच्चति "भवेसना" ।

(ग) तत्थ कतमा ब्रह्मचरियेसना ?

"सस्सतो लोको" ति वा, "असस्सतो लोको" ति-वा ... पे०... "नेव होति न न होति तयागतो परं मरणा" ति वा या एवत्पा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति "ब्रह्मचरियेसना" ।

७८. (क) कामभवो^१ तदेकट्ठं अकुसलं कायकम्मं वचीकम्मं मनोकम्मं - अयं वुच्चति "कामेसना" ।

(ख) भवरागो^२ तदेकट्ठं अकुसलं कायकम्मं वचीकम्मं मनोकम्मं - अयं वुच्चति "भवेसना" ।

R. 367 20 (ग) अन्तग्गाहिका दिट्ठि तदेकट्ठं अकुसलं कायकम्मं वचीकम्मं मनोकम्मं - अयं वुच्चति "ब्रह्मचरियेसना" ।

इमा तिस्सो एसना ।

(१२) तिस्सो विघा

७९. तत्थ कतमा तिस्सो विघा ?

२५ "सेय्योहमस्मी" ति विघा, "सदिसोहमस्मी" ति विघा, "हीनो-हमस्मी" ति विघा - इमा तिस्सो विघा ।

१. तत्थ कतमा कामेसना कामभवो - सी०; तत्थ कतमा कामेसना कामरागो - स्या०, रो० । २. तत्थ कतमा भवेसना भवरागो - सी०, स्या० ।

(१३) तीणि भयानि

८०. तत्थ कत्तमानि तीणि भयानि ?

जातिभयं, जराभयं, मरणभयं ।

(क) तत्थ कत्तमं जातिभयं ?

जातिं पटिच्च भयं भयानकं छम्भितत्तं लोमहंसो चेतसो उत्रासो

— इदं वुच्चति “जातिभयं” ।

5

(ख) तत्थ कत्तमं जराभयं ?

जरं पटिच्च भयं भयानकं छम्भितत्तं लोमहंसो चेतसो उत्रासो

— इदं वुच्चति “जराभयं” ।

(ग) तत्थ कत्तमं मरणभयं ?

मरणं पटिच्च भयं भयानकं छम्भितत्तं लोमहंसो चेतसो उत्रासो

— इदं वुच्चति “मरणभयं” ।

B

10

इमानि तीणि भयानि ।

(१४) तीणि तमानि

८१. तत्थ कत्तमानि तीणि तमानि ?

अतीतं वा^१ अद्धानं आरब्भ कङ्कति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति
न सम्पसीदति, अनागतं वा अद्धानं आरब्भ कङ्कति विचिकिच्छति
नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, एतरहि वा पच्चुप्पन्नं अद्धानं आरब्भ
कङ्कति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति — इमानि तीणि
तमानि ।

15

(१५) तीणि तित्थायत्तनानि

८२. तत्थ कत्तमानि तीणि तित्थायत्तनानि ?

इधेकच्चो समणो वा ब्राह्मणो वा एवंवादी होति एवंदिट्ठी — 20

“यं किञ्चायं पुरिसपुग्गलो पटिसंवेदेति सुखं वा दुक्खं वा अदुक्खमसुखं
वा, सब्बं तं पुब्बे कतहेतू” ति; इध पनेकच्चो समणो वा ब्राह्मणो वा
एवंवादी होति एवंदिट्ठी — “यं किञ्चायं पुरिसपुग्गलो पटिसंवेदेति सुखं
वा दुक्खं वा अदुक्खमसुखं वा, सब्बं तं इस्सरनिम्मानहेतू” ति; इध
पनेकच्चो समणो वा ब्राह्मणो वा एवंवादी होति एवंदिट्ठी — “यं किञ्चायं :

पुरिसपुग्गलो पटिसंवेदेति मुखं वा दुक्खं वा अद्रुक्खमसुखं वा, सव्वं तं अहेतु अप्पच्चया" ति - इमानि तीणि तित्थायतनानि ।

(१६) तयो किञ्चना

८३. तत्थ कत्तमे तयो किञ्चना ?

रागो किञ्चनं, दोसो किञ्चनं, मोहो किञ्चनं - इमे तयो

5 किञ्चना ।

(१७) तीणि अङ्गणानि

८४. तत्थ कत्तमानि तीणि अङ्गणानि ?

रागो अङ्गणं, दोसो अङ्गणं, मोहो अङ्गणं - इमानि तीणि अङ्गणानि ।

(१८) तीणि मलानि

८५. तत्थ कत्तमानि तीणि मलानि ?

10 रागो मलं, दोसो मलं, मोहो मलं - इमानि तीणि मलानि ।

(१९) तीणि विसमानि

८६. तत्थ कत्तमानि तीणि विसमानि ?

रागो विसमं, दोसो विसमं, मोहो विसमं - इमानि तीणि विसमानि ।

(२०) अपरानि पि तीणि विसमानि

८७. तत्थ कत्तमानि अपरानि पि तीणि विसमानि ?

15 कायविसमं, वचीविसमं, मनोविसमं - इमानि तीणि विसमानि ।

(२१) तयो अग्गी

८८. तत्थ कत्तमे तयो अग्गी ?

रागग्गि, दोसग्गि, मोहग्गि - इमे तयो अग्गी ।

(२२) तयो कसावा

८९. तत्थ कत्तमे तयो कसावा ?

रागकसावो, दोसकसावो, मोहकसावो - इमे तयो कसावा ।

(२३) अपरे पि तयो कसावा

९०. तत्थ कत्तमे अपरे पि तयो कसावा ?

कायकसावो, वचीकसावो, मनोकसावो — इमे तयो कसावा ।

(२४. क) अस्साददिट्ठि

६१. तत्थ कतमा अस्साददिट्ठि ?

इधेकच्चो समणो वा ब्राह्मणो वा एवंवादी होति एवंदिट्ठी —

“नत्थि कामेसु दोसो” ति । सो कामेसु पातव्यतं आपज्जति । अयं
बुच्चति “अस्साददिट्ठि” ।

(ख) अत्तानुदिट्ठि

६२. तत्थ कतमा अत्तानुदिट्ठि ?

इध अस्सुतवा पुथुज्जनो अरियानं अदस्सावी अरियधम्मस्स
अकोविदो अरियधम्मे अविनीतो, सप्पुरिसानं अदस्सावी सप्पुरिसधम्मस्स
अकोविदो सप्पुरिसधम्मे अविनीतो — रूपं अत्ततो समनुपस्सति रूपवन्तं
वा अत्तानं अत्तनि वा रूपं रूपस्मिं वा अत्तानं । वेदनं ... पे०... सज्जं
... पे०... सङ्खारे ... पे०... विज्जाणं अत्ततो समनुपस्सति विज्जाणवन्तं
वा अत्तानं अत्तनि वा विज्जाणं विज्जाणस्मिं वा अत्तानं । या एवरूपा
दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो — अयं बुच्चति “अत्तानुदिट्ठि” ।

(ग) मिच्छादिट्ठि

६३. तत्थ कतमा मिच्छादिट्ठि ?

“नत्थि दिन्नं, नत्थि यिट्ठं ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं
सयं अभिज्जा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती” ति — या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं
... पे०... विपरियासग्गाहो — अयं बुच्चति “मिच्छादिट्ठि” ।

सस्सतदिट्ठि अस्साददिट्ठि, सक्कायदिट्ठि अत्तानुदिट्ठि, उच्छेद-
दिट्ठि मिच्छादिट्ठि ।

(२५. क) अरति

६४. तत्थ कतमा अरति ?

पन्तेसु वा सेनासनेसु अज्जातरज्जातरेसु वा अधिकुसलेसु धम्मेसु
अरति अरतित्ता^१ अनभिरति अनभिरमणा^२ उक्कण्ठिता परितस्सिता —
अयं बुच्चति “अरति” ।

१. अरतिका — सी०, स्था०, रो० । २. अनभिरमणा — स्था०, रो० । ३. परितस्सिता-
का — सी०; परितस्सिता — स्था० ।

(स) विहेसा

६५ तस्य कतमा विहेसा ?

इधेकच्चो पाणिना वा लेङ्ङना वा दण्डेन वा सत्येन वा रज्जुया
वा अञ्जतरञ्जतरेण सत्ते विहेडेति या एवरूपा हेठना विहेठना
हिंसना विहिंसना रोसना विरोसना पम्पघातो - अयं वुच्चति "विहेसा" ।

(ग) अधम्मचरिया

1 384 5

६६ तस्य कतमा अधम्मचरिया ?

कायेन अधम्मचरियाविसमचरिया, वाचाय अधम्मचरिया-
विसमचरिया, मनसा अधम्मचरियाविसमचरिया - अयं वुच्चति "अधम्म-
चरिया" ।

(२६ क) दोवचस्तता

६७ तस्य कतमा दोवचस्तता ?

10 सहधम्मिके वुच्चमाने दोवचस्साय दोवचस्सिय दोवचस्तता
विप्पटिकुलगाहिता^१ विपच्चनीकतातता अनादरिय अनादरता
अगारवता अप्पतिस्तवता - अयं वुच्चति "दोवचस्तता" ।

(ख) पापमित्ता

६८ तस्य कतमा पापमित्ता ?

ये ते पुमाला अस्सद्वा दुस्मीला अप्पस्सुता मच्छरिनो दुप्पञ्जा,
15 या तेस सेवना निसेवना भसेवना भजना सम्भजना भित्ति सम्भित्ति तसम्प-
वद्धता - अयं वुच्चति "पापमित्ता" ।

(ग) नानत्तसञ्जा

६९ तस्य कतमा नानत्तसञ्जा ?

कामसञ्जा, व्यापादसञ्जा, विहिंसासञ्जा - अयं वुच्चति
"नानत्तसञ्जा" । सन्वा पि अकुसला^२ सञ्जा^३ नानत्तसञ्जा ।

(२७ क) उद्वच्च

20

१०० तस्य कतम उद्वच्च ?

य चित्तस्स उद्वच्च अवूपसमो चेतसो विक्खेपो भन्तत्त चित्तस्म -
इदं वुच्चति "उद्वच्च" ।

१ विप्पटिकुलगाहिता - सी०, स्या०, रो० । २-० अनुमलसञ्जा - सी०, स्या०, रो० ।

(ख) कोसज्जं

१०१. तत्थ कतमं कोसज्जं ?

कायदुच्चरिते वा वचीदुच्चरिते वा मनोदुच्चरिते वा पञ्चसु
 वा कामगुणेषु चित्तस्स वोस्सग्गो वोस्सग्गानुप्पदानं कुसलानं^१ धम्मानं
 भावनाय असक्कच्चकिरियता असातच्चकिरियता अनट्ठितकिरियता^२
 ओलीनवुत्तिता निक्खित्तच्छन्दता निक्खित्तधुरता अनासेवना अभावना^३
 अवहुलीकम्मं अनधिट्ठानं अननुयोगो पमादो - इदं वुच्चति "कोसज्जं" ।

(ग) पमादो

१०२. तत्थ कतमो पमादो ?

कायदुच्चरिते वा वचीदुच्चरिते वा मनोदुच्चरिते वा पञ्चसु
 वा कामगुणेषु चित्तस्स वोस्सग्गो वोस्सग्गानुप्पदानं कुसलानं धम्मानं
 भावनाय असक्कच्चकिरियता असातच्चकिरियता अनट्ठितकिरियता^{१०}
 ओलीनवुत्तिता निक्खित्तच्छन्दता निक्खित्तधुरता अनासेवना अभावना
 अवहुलीकम्मं अनधिट्ठानं अननुयोगो पमादो, यो एवरूपो पमादो
 पमज्जना पमज्जितत्तं - अयं वुच्चति "पमादो" ।

(२८. क) असन्तुट्ठिता

१०३. तत्थ कतमा असन्तुट्ठिता ?

इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खा-^{१५}
 रेहि पञ्चहि वा कामगुणेहि असन्तुट्ठित्तस्स भिय्योकम्यता, या एवरूपा
 इच्छा इच्छागता^३ असन्तुट्ठिता रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
 वुच्चति "असन्तुट्ठिता" ।

(ख) असम्पज्जता

१०४. तत्थ कतमा असम्पज्जता ?

यं अज्जाणं अदस्सनं ... पे०... अचिज्जालङ्गी मोहो अकुसल-^{२०}
 मूलं - अयं वुच्चति "असम्पज्जता" ।

(ग) महिच्छता

१०५. तत्थ कतमा महिच्छता ?

१. कुसलानं वा - त्या०, रो० । २. अनट्ठितकिरियता - सी०, रो० । ३. इच्छागत -
 सी०, त्या०, रो० ।

इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिवखा-
रेहि पच्चहि वा कामगुणेहि असन्तुट्टस्स भिय्योकम्यता, या एवरूपा
इच्छा इच्छागता महिच्छता रागो सारागो चित्तस्स सारागो - अयं
वुच्चति "महिच्छता" ।

(२६. क) अहिरिकं

- 5 १०६. तत्थ कतमं अहिरिकं ?
यं न हिरीयति^१ हिरीयित्वेन, न हिरीयति पापकानं अकुसलानं
धम्मानं समापत्तिया - इदं वुच्चति "अहिरिकं" ।

(ख) अनोत्तप्यं

१०७. तत्थ कतमं अनोत्तप्यं ?
यं न ओत्तपति ओत्तपित्वेन, न ओत्तपति पापकानं अकुसलानं
10 धम्मानं समापत्तिया - इदं वुच्चति "अनोत्तप्यं" ।

(ग) पमादो

१०८. तत्थ कतमो पमादो ?
कायदुच्चरिते वा वचीदुच्चरिते वा मनोदुच्चरिते वा पच्चसु
R. 371 वा कामगुणेषु चित्तस्स वोस्सगो वोस्सगानुप्पवानं कुसलानं धम्मानं
भावनाय असक्कच्चकिरियता असातच्चकिरियता अनट्ठितकिरियता
15 ओलीनवृत्तित्ता निविखत्तद्धन्दता निविखत्तधुरता अनासेवना अभावना
अवहूलोकम्मं अनधिट्ठानं अननुयोगो पमादो, यो एवरूपो पमादो
पमज्जना पमज्जित्तं - अयं वुच्चति "पमादो" ।

(३०. क) अनादरियं

१०९. तत्थ कतमं अनादरियं ?
यं अनादरियं अनादरता अगारवता अप्पत्तिस्सवता अनद्दा^२
20 अनदायना अनदायित्तं^३ असीत्थं अचित्तीकारो^३ - इदं वुच्चति
"अनादरियं" ।

(ख) दोवचस्सता

११०. तत्थ कतमा दोवचस्सता ?

१. हिरीयति - स्या०, रो० । २-३. अनादा अनादायना अनादायित्तं - स्या० ।
३. अचिन्नागो - स्या०; अचित्तीकारो - रो० ।

सहधम्मिके वुच्चमाने दोवचस्सायं दोवचस्सियं दोवचस्सता
विप्पटिकुलगाहिता विपच्चनीकसातता अनादरियं अनादरता अगारवता
अप्पतिस्सवता - अयं वुच्चति "दोवचस्सता"

(ग) पापमित्तता

१११. तत्थ कतमा पापमित्तता ?

ये ते पुग्गला अस्सद्धा दुस्सीला अप्पस्सुता मच्छरिनो दुप्पञ्जा,
या तेसं सेवना निसेवना संसेवना पटिसेवना^१ भजना सम्भजना भत्ति
सम्भत्ति तंसम्पवङ्कता - अयं वुच्चति "पापमित्तता" ।

(३१. क) अस्सद्धियं

११२. तत्थ कतमं अस्सद्धियं ?

इधेकच्चो अस्सद्धो होति, न सदहति वुद्धं वा धम्मं वा सङ्गं वा,
यं एवरूपं अस्सद्धियं अस्सद्धेना अनोकप्पना अनभिप्पसादो - इदं
वुच्चति "अस्सद्धियं" ।

(ख) अवदञ्जुता

११३. तत्थ कतमा अवदञ्जुता ?

पञ्च मच्छरियाणि - आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभ-
मच्छरियं, वण्णमच्छरियं, धम्ममच्छरियं । यं एवरूपं मच्छेरं मच्छरायणा
मच्छरायितत्तं वेविच्छं कदरियं कटुकञ्चुक्ता अगाहितत्तं चित्तस्स -
अयं वुच्चति "अवदञ्जुता" ।

(ग) कोसज्जं

११४. तत्थ कतमं कोसज्जं ?

कायदुच्चरिते वा वचीदुच्चरिते वा मनोदुच्चरिते वा पञ्चसु
वा कामगुणेषु चित्तस्स वोस्सग्गो, वोस्सग्गानुप्पदानं कुसलानं धम्मानं,
भावनाय असक्कच्चकिरियता असातच्चकिरियता अनट्टितकिरियता
ओलीनवुत्तिता निक्खित्तच्छन्दता निक्खित्तधुरता अनासेवना अभावना
अवहुलीकम्मं अनधिट्ठानं अननुयोगो पमादो - इदं वुच्चति "कोसज्जं" ।

(३२. क) उद्धच्चं

११५. तत्थ कतमं उद्धच्चं ?

१. स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि ।

यं चित्तस्स उद्धच्चं अबूपसमो चेतसो विवखेपो भवन्तत्तं चित्तस्स
- इदं वुच्चति "उद्धच्चं" ।

(स) असंवरो

११६. तत्थ कतमो असंवरो ?

इधेकच्चो चक्खुना रूपं दिस्वा निमित्तग्गाही होति अनुव्यञ्जन-
ग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्जा-
दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेद्युं, तस्स संवराय न पटि-
पज्जति, न रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये न संवरं आपज्जति । सोतेन
सद्दं सुत्वा ... पे०... धानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिब्हाय रसं सायित्वा
... पे०... कायेन फोट्टुव्वं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय
निमित्तग्गाही होति अनुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं
असंवृतं विहरन्तं अभिज्जादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्स-
वेद्युं, तस्स संवराय न पटिपज्जति, न रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये न
संवरं आपज्जति - अयं वुच्चति "असंवरो" ।

11. 307

(ग) दुस्सील्यं

११७. तत्थ कतमं दुस्सील्यं ?

कायिको वीतिक्कमो, वाचसिको वीतिक्कमो, कायिकवाचसिको
वीतिक्कमो - इदं वुच्चति "दुस्सील्यं" ।

(३३. क) अरियाणं अदस्सनकम्यता

११८. तत्थ कतमा अरियाणं अदस्सनकम्यता ?

तत्थ कतमे अरिया ?

अरिया वुच्चन्ति बुद्धा च बुद्धसावका च ।

या इमेसं अरियाणं अदस्सनकम्यता अदट्ठुकम्यता असमतु-
कम्यता असमागन्तुकम्यता - अयं वुच्चति "अरियाणं अदस्सनकम्यता" ।

(ख) सद्धम्मं असोतुकम्यता

११९. तत्थ कतमा सद्धम्मं असोतुकम्यता ?

तत्थ कतमो सद्धम्मो ?

चत्तारो सत्तिपट्ठाना, चत्तारो सम्मप्पधाना, चत्तारो इद्धिपादा,
पञ्चिन्द्रियानि, पञ्च बलानि, सत्त वोज्झङ्गा, अरियो अट्टङ्गिको
मग्गो - अयं वुच्चति "सद्धम्मो" ।

या इमस्स सद्धम्मस्स असोतुकम्यता असवनकम्यता^१ अनुग्गहेतु-
कम्यता अधारेतुकम्यता - अयं वुच्चति "सद्धम्मं असोतुकम्यता" ।

(ग) उपारम्भचित्तता

१२०. तत्थ कतमा उपारम्भचित्तता ?

तत्थ कत्तमो उपारम्भो ?

यो उपारम्भो अनुपारम्भो^२ उपारम्भना अनुपारम्भना अनु- 5
पारम्भित्तं उञ्जा अवञ्जा णरिभवो रन्वगवेसिता - अयं वुच्चति
"उपारम्भचित्तता" ।

(३४. क) मुट्टस्सच्चं

१२१. तत्थ कतमं मुट्टस्सच्चं^३ ?

या अस्सति^४ अननुस्सति^५ अप्पटिस्सति अस्सति अस्सरणता^६
अधारणता पिलापनता सम्मुसनता^७ - इदं वुच्चति "मुट्टस्सच्चं" । 10

(ख) असम्पजञ्जं

१२२. तत्थ कतमं असम्पजञ्जं ?

यं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी मोहो अकुसलमूलं
- इदं वुच्चति "असम्पजञ्जं" ।

(ग) चेतसो विक्खेपो

१२३. तत्थ कतमो चेतसो विक्खेपो ?

यं चित्तस्स उद्धच्चं अवूपसमो चेतसो विक्खेपो भन्तत्तं 15
चित्तस्स - अयं वुच्चति "चेतराो विक्खेपो" ।

(३५. क) अयोनिसो मनसिकारो

१२४. तत्थ कतमो अयोनिसो मनसिकारो ?

अनिच्चे "निच्चं" ति अयोनिसो मनसिकारो, दुक्खे "सुखं" ति
अयोनिसो मनसिकारो, अनत्तनि "अत्ता" ति अयोनिसो मनसिकारो,
असुभे "सुभं" ति अयोनिसो मनसिकारो, सच्चविप्पटिकुलेन^८ वा 20

१. अस्सवनकम्यता - स्या० । २. अनुपारम्भो - स्या०, रो० । ३. मुट्टस्सच्चं -
स्या०, रो० । ४. अस्सति - सी०, रो० । ५. अननुस्सति - स्या० । ६. अस्सरणता - सी०,
स्या०, रो० । ७. सम्मुसनता - सी०, रो० । ८. सच्चविप्पटिकुलेन - सी०, स्या०, रो० ।

चित्तस्स आवट्टना^१ अनावट्टना^१ आभोगो ममत्ताहारो मनसिकारो - अयं वुच्चति "अपोनिसो मनसिकारो" ।

(ख) कुम्भगसेवना

१२५ तत्थ कतमा कुम्भगसेवना ?

तत्थ कतमो कुम्भगो ?

५ मिच्छादिद्वि, मिच्छासङ्कप्पो, मिच्छावाचा, मिच्छाकम्मन्तो, मिच्छाआजीवो, मिच्छावायामो, मिच्छासति, मिच्छासमाधि - अयं वुच्चति "कुम्भगो" । या इमस्स कुम्भगस्स सेवना निसेवना संसेवना राजना सम्भजना भत्ति सम्भत्ति तसम्पवद्धता - अयं वुच्चति "कुम्भगसेवना" ।

(ग) चेतसो च लीनत्तं

१० १२६ तत्थ कतमं चेतसो च^२ लीनत्तं ?

या चित्तस्स अकल्यता अकम्मञ्जता ओलीयना सल्लीयना लीनं लीयना लीयितत्तं थीनं^३ थीयना थीयितत्तं चित्तस्स - इदं वुच्चति "चेतसो च लीनत्तं" ।

— ० —

§ ५. चतुक्कमातिकान्दिहेसो

(१) चत्तारो आसवा

१२७ तत्थ कतमे चत्तारो आसवा ?

१५ कामासवो, भवासवो, दिट्ठासवो, अविज्जासवो ।

(क) कामासवो

१२८. तत्थ कतमो कामासवो ?

R. 374

यो कामेसु कामच्छन्दो कामरागो कामनन्दी कामतण्हा कामनिनेहो कामपरिळाहो काममुच्छा कामज्जोसान - अयं वुच्चति "कामासवो" ।

१-१. आवज्जना अनावज्जना - स्या० । २ स्या०, रो० पोत्वेषु नत्थ ।
३. विन - म० ।

(ख) भवासवो

१२६. तत्थ कतमो भवासवो ?

यो भवेसु भवच्छन्दो ... पे०... भवज्ज्ञोसानं - अयं वुच्चति
“भवासवो” ।

(ग) दिट्ठासवो

१३०. तत्थ कतमो दिट्ठासवो ?

“सस्सतो लोको” ति वा, “असस्सतो लोको” ति वा, “अन्तवां 5
लोको” ति वा, “अनन्तवा लोको” ति वा, “तं जीवं तं सरीरं” ति वा,
“अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं” ति वा, “होति तथागतो परं मरणा” ति वा,
“न होति तथागतो परं मरणा” ति वा, “होति च न च होति तथागतो
परं मरणा” ति वा, “नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा” ति वा ।
या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगतं ... पे०... विपरियासग्गाहो - अयं वुच्चति 10 B,
“दिट्ठासवो” । सव्वा पि मिच्छादिट्ठि दिट्ठासवो ।

(घ) अविज्जासवो

१३१. तत्थ कतमो अविज्जासवो ?

दुक्खे अञ्जाणं, दुक्खसमुदये अञ्जाणं, दुक्खनिरोधे अञ्जाणं,
दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय अञ्जाणं, पुव्वन्ते अञ्जाणं, अपरन्ते
अञ्जाणं, पुव्वन्तापरन्ते अञ्जाणं, इदप्पच्चयता पटिच्चसमुप्पत्तेसु 15
धम्मेषु अञ्जाणं । यं एवरूपं अञ्जाणं अदस्सनं ... पे०... अविज्जालङ्गी
मोहो अकुसलमूलं - अयं वुच्चति “अविज्जासवो” ।

इमे चत्तारो आसवा ।

(२-५) चत्तारो गन्धादी

१३२. तत्थ कतमे चत्तारो गन्धा ... पे०... चत्तारो ओघा
... पे०... चत्तारो योगा ... पे०... चत्तारि उपादानानि ? 20कामुपादानं, दिट्ठुपादानं, सीलव्वतुपादानं^१, अत्तवादुपादानं^१ ।

(क) कामुपादानं

१३३. तत्थ कतमं कामुपादानं ?

यो कामेषु कामच्छन्दो ... पे०... कामज्ज्ञोसानं - इदं वुच्चति
“कामुपादानं” । ;

१-१. सीलव्वतुपादानं धत्तवातुपादानं - सी०, एवमुपरि पि ।

(क) दिट्ठुपादान

१३४ तस्य कतम दिट्ठुपादान ?

"नत्थि दिन्न, नत्थि यिट्ठ पे० ये इम च लोक पर च लोक सय अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती" ति । या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगत पे० विपरियासग्गाहो - इद वुच्चति "दिट्ठुपादान" । ठपेत्वा

5 सीलव्वतुपादान च अत्तवादुपादान च सव्वा पि मिच्छादिट्ठि दिट्ठुपादान ।

(ग) सीलव्वतुपादान

१३५ तस्य कतम सीलव्वतुपादान ?

इतो बहिद्धा समणब्राह्मणान सीलेन सुद्धि वतेन सुद्धि सीलव्वतेन सुद्धी ति । या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगत पे० विपरियासग्गाहो - इद

10 वुच्चति "सीलव्वतुपादान" ।

(घ) अत्तवादुपादान

१३६ तस्य कतम अत्तवादुपादान ?

इध अस्सुतवा पुयुज्जनो अरियान अदस्सावी अग्गियधम्मस्स अकोविदो अरियधम्मो अविनीतो, सप्पुरिसान अदस्सावी सप्पुरिसधम्मस्स अकोविदो सप्पुरिमधम्मो अविनीतो - रूप अत्ततो ममनुपस्सति रूपवन्त वा

15 अत्तान अत्तनि वा रूप रूपास्मि वा अत्तान । वेदन पे० सञ्ज पे० सङ्खारे पे० विञ्जाण अत्ततो ममनुपस्सति विञ्जाणवन्त वा अत्तान अत्तनि वा विञ्जाण विञ्जाणास्मि वा अत्तान । या एवरूपा दिट्ठि दिट्ठिगत पे० विपरियामग्गाहो - इद वुच्चति "अत्तवादुपादान" ।

इमानि चत्तारि उपादानानि ।

(ङ) चत्तारो तण्हुप्पादा

B 390 20

१३७ तस्य कतमे चत्तारो तण्हुप्पादा ?

चीवरहेतु वा भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, पिण्हपातहेतु वा भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, मेनासनहेतु वा भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति, इतिभवाभवहेतु वा भिक्खुनो तण्हा उप्पज्जमाना उप्पज्जति - इमे चत्तारो तण्हुप्पादा ।

(च) चत्तारि अगतियमनानि

25

१३८ तस्य कतमानि चत्तारि अगतियमनानि ?

छन्दार्गतिं गच्छति, दोसार्गतिं गच्छति, मोहार्गतिं गच्छति, भयार्गतिं गच्छति । या एवरूपा अर्गति^१ अर्गतिगमनं^१ छन्दगमनं वग्गमनं वारिगमनं — इमानि चत्तारि अर्गतिगमतानि ।

(८) चत्तारो विपरियासा

१३६. तत्थ कतमे चत्तारो विपरियासा^२ ?

अनिच्चे “निच्चं” ति सञ्जाविपरियासो चित्तविपरियासो 5
दिट्ठिविपरियासो, दुक्खे “सुखं” ति सञ्जाविपरियासो चित्तविपरियासो
दिट्ठिविपरियासो, अनत्तनि “अत्ता” ति सञ्जाविपरियासो चित्तविपरि-
यासो दिट्ठिविपरियासो, असुभे “सुभं” ति सञ्जाविपरियासो चित्त-
विपरियासो दिट्ठिविपरियासो — इमे चत्तारो विपरियासा ।

(९) चत्तारो अनरियवोहारा

१४०. तत्थ कतमे चत्तारो अनरियवोहारा ? 10

अदिट्ठे दिट्ठवादिता, अस्सुते सुतवादिता, अमुते मुतवादिता,
अविञ्जाते विञ्जातवादिता — इमे चत्तारो अनरियवोहारा ।

(१०) अपरे पि चत्तारो अनरियवोहारा

१४१. तत्थ कतमे अपरे पि चत्तारो अनरियवोहारा ?

दिट्ठे अदिट्ठवादिता, सुते अस्सुतवादिता, मुते, अमुतवादिता,
विञ्जाते अविञ्जातवादिता — इमे चत्तारो अनरियवोहारा । 15

(११) चत्तारि दुच्चरित्तानि

१४२. तत्थ कतमानि चत्तारि दुच्चरित्तानि ?

पाणातिपातो, अदिल्लादानं, कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो —
इमानि चत्तारि दुच्चरित्तानि ।

(१२) अपरानि पि चत्तारि दुच्चरित्तानि

१४३. तत्थ कतमानि अपरानि पि चत्तारि दुच्चरित्तानि ?

मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरुसा वाचा, सम्फप्पलापो — इमानि 20
चत्तारि दुच्चरित्तानि ।

१-१. अर्गतिगमना — मी०, एवमुपरि पि । २. विपरियेसा — सी०, स्वा०, रो०,
एवमुपरि पि ।

(१३) चत्वारि भयानि

१४४. तत्थ कतमानि चत्वारि भयानि ?

जातिभयं, जराभयं, व्याधिभयं, मरणभयं - इमानि चत्वारि भयानि ।

(१४) अपरानि पि चत्वारि भयानि

१४५. तत्थ कतमानि अपरानि पि चत्वारि भयानि ?

५ सजभयं, चोरभयं, अग्निभयं, उदकभयं - इमानि चत्वारि भयानि ।

१४६. तत्थ कतमानि अपरानि पि चत्वारि भयानि ?

B 391 ऊमिभयं, कुम्भीलभयं, आवट्टभयं, सुसुकाभयं - इमानि चत्वारि भयानि ।

१४७. तत्थ कतमानि अपरानि पि चत्वारि भयानि ?

10 अत्तानुवादभयं, परानुवादभयं, दण्डभयं, दुग्गतिभयं - इमानि चत्वारि भयानि ।

(१५) चतस्सो दिट्ठियो

१४८. तत्थ कतमा चतस्सो दिट्ठियो ?

R. 277 15 "सयङ्कतं सुखदुक्खं" ति सच्चतो थेततो दिट्ठि उप्पज्जति, "परङ्कतं सुखदुक्खं" ति सच्चतो थेततो दिट्ठि उप्पज्जति, "सयङ्कतं च परङ्कतं च सुखदुक्खं" ति सच्चतो थेततो दिट्ठि उप्पज्जति, "असयङ्कारं अपरङ्कारं अधिच्चसमुप्पन्नं सुखदुक्खं" ति सच्चतो थेततो दिट्ठि उप्पज्जति - इमा चतस्सो दिट्ठियो ।

— ० —

१६. पञ्चफमातिकानिहेसो

(१) पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि

१४९. तत्थ कतमानि पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि ?

20 सवकायदिट्ठि, विचिकिच्छा, सीलव्वतपरामासो, कामच्छन्दो, व्यापादो - इमानि पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि ।

१. दुग्गित्तभय - सी०, त्या०, रो० । २. परवत् - त्या०, रो० । ३-३. असयंकरं अपरवत् - त्या० ।

(२) पञ्चद्वम्भागियानि संयोजनानि

१५०. तत्थ कतमानि पञ्चद्वम्भागियानि संयोजनानि ?

रूपरागो, अरूपरागो, मानो, उद्वच्चं, अविज्जा - इमानि पञ्चद्वम्भागियानि संयोजनानि ।

(३) पञ्च मच्छरियानि

१५१. तत्थ कतमानि पञ्च मच्छरियानि ?

आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, धम्ममच्छरियं - इमानि पञ्च मच्छरियानि ।

(४) पञ्च सङ्गा

१५२. तत्थ कतमे पञ्च सङ्गा ?

रागसङ्गो, दोससङ्गो, मोहसङ्गो, मानसङ्गो, दिट्ठिसङ्गो - इमे पञ्च सङ्गा ।

(५) पञ्च सल्ला

१५३. तत्थ कतमे पञ्च सल्ला ?

रागसल्लं, दोससल्लं, मोहसल्लं, मानसल्लं, दिट्ठिसल्लं - इमे पञ्च सल्ला ।

(६) पञ्च चेतोखिला

१५४. तत्थ कतमे पञ्च चेतोखिला ?

सत्थरि कङ्कति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, धम्मे कङ्कति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, सङ्घे कङ्कति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, सिक्खाय कङ्कति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, सन्नहाचारीसु कुपितो होति अनत्तमनो आहतचित्तो खिलजातो - इमे पञ्च चेतोखिला ।

(७) पञ्च चेतसो विनिबन्धा

१५५. तत्थ कतमे पञ्च चेतसो विनिबन्धा ?

कामे अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो^१ अविगतपेमो अविगत-पिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो; काये अवीतरागो होति ...

रूपे श्रवीतरागो होति ... यावदत्यं उदरावदेहकं भुञ्जित्वा सेव्यसुखं पस्समुखं^१ मिद्वसुखं अनयुत्तो विहरति; अञ्जतरं देवनिकायं पणिवाय ब्रह्मचरियं चरति - "इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा" ति - इमे पञ्च चेतसो-
5 विनिबन्धा ।

(८) पञ्च नीवरणानि

१५६. तत्य कतमानि पञ्च नीवरणानि ?

कामच्छन्दनीवरणं, व्यापादनीवरणं, धीनमिद्वनीवरणं^२, उद्वच्च-
कुक्कुच्चनीवरणं, विचिकिच्छानीवरणं - इमानि पञ्च नीवरणानि ।

(९) पञ्च कम्मनि आनन्तरिकानि

१५७. तत्य कतमानि पञ्च कम्मनि आनन्तरिकानि^३ ?

10 माता जीविता दोरोपिता^४ होति, पिता जीविता दोरोपितो होति, अरहन्तो^५ जीविता दोरोपितो होति, दुद्वेन चित्तेन तयागतस्स लोहितं उप्पादितं होति, सङ्घो भिद्वो होति - इमानि पञ्च कम्मनि आनन्तरिकानि ।

(१०) पञ्च दिट्ठियो

१५८. तत्य कतमा पञ्च दिट्ठियो ?

15 "सञ्ची अत्ता होति अरोगो परं मरणा" ति इत्येके अभि-
वदन्ति, "असञ्ची अत्ता होति अरोगो परं मरणा" ति इत्येके अभि-
वदन्ति, "नेवसञ्चीनासञ्ची अत्ता होति अरोगो परं मरणा" ति इत्येके
अभिवदन्ति, सतो वा पन मत्तस्स उच्छेदं विनासं विभवं पञ्जापेन्ति^६,
दिट्ठवम्मनिच्चानं वा पनेके अभिवदन्ति - इमा पञ्च दिट्ठियो ।

(११) पञ्च वेरा

20 १५९. तत्य कतमे पञ्च वेरा ?

पाणातिपातो, अदिन्नादानं, कामेमुमिच्छाच्चारो, मुसावादो, सुरा-
मेरयमज्जपमादट्ठाना^७ - इमे पञ्च वेरा ।

१. कस्यसुखं - सी०, गे० । २. धीनमिद्वनीवरणं - म०, एवमुपरि पि । ३. आनन्त-
रियानि - सी० । ४. दोरोपेता - रो०, एवमुपरि पि । ५. अरहा - स्या०, रो० । ६. पञ्जपिन्ति
- म० । ७. सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं - सी०, स्या० ।

(१२) पञ्च व्यसना

१६०. तत्थ कतमे पञ्च व्यसना^१ ?

जातिव्यसनं, भोगव्यसनं, रोगव्यसनं, सीलव्यसनं, दिट्ठिव्यसनं -
इमे पञ्च व्यसना ।

(१३) पञ्च अक्खन्तिया आदीनवा

१६१. तत्थ कतमे पञ्च अक्खन्तिया आदीनवा ?

बहुनो जनस्स अप्पियो होति अमनापो, वेरवहुलो च^२ होति, 5
वज्जवहुलो च^३, सम्मूब्धो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा
अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति - इमे पञ्च अक्खन्तिया
आदीनवा ।

(१४) पञ्च भयानि

१६२. तत्थ कतमानि पञ्च भयानि ?

आजीवकभयं^४, असिलोकभयं, परिससारज्जभयं, मरणभयं, 10
दुग्गतिभयं - इमानि पञ्च भयानि ।

(१५) पञ्च दिट्ठधम्मनिब्बानवादा

१६३. तत्थ कतमे पञ्च दिट्ठधम्मनिब्बानवादा ?

(क) इधेकच्चो समणो वा ब्राह्मणो वा एवंवादी होति एवंदिट्ठी^५
- "यतो खो, भो, अयं अत्ता पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितो समङ्गीभूतो^६
परिचारेति, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता परमदिट्ठधम्मनिब्बानप्पत्तो 15
होती" ति । इत्थेके सतो सत्तस्स परमदिट्ठधम्मनिब्बानं पञ्जापेन्ति ।

(ख) तमञ्जो एवमाह - "अत्थि खो, भो, एसो अत्ता
यं त्वं वदेसि नेसो नत्थी ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता एत्तावता
परमदिट्ठधम्मनिब्बानप्पत्तो होति । तं किस्स हेतु ? कामा हि, भो,
अनिच्चा दुक्खा विपरिणामधम्मा । तेसं विपरिणामञ्जाथाभावा 20
उप्पज्जन्ति सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा ।

"यतो खो, भो, अयं अत्ता विधिच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता परमदिट्ठधम्म-

१. व्यसना - सी०, स्या०, रो० । २. स्या० पोत्थके नत्थि । ३. आजीविकभयं -
सी०, रो० । ४. एवंदिट्ठि - सी०, स्या० । ५. समङ्गीभूतो - सी०, स्या०, रो० ।

निव्वानप्पत्तो होती” ति । इत्येके सतो सत्तस्स परमदिट्ठघम्मनिव्वानं पञ्जापेन्ति ।

(ग) तमञ्जो एवमाह - “अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं त्वं वदेसि । नेसो नत्थी ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता
5 एत्तावता परमदिट्ठघम्मनिव्वानप्पत्तो होति । तं किस्स हेतु ? यदेव तत्थ वितक्कितं विचारितं एतेन एतं ओळारिकं अक्खायति ।

“यतो खो, भो, अयं अत्ता वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०...
दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता परमदिट्ठ-
घम्मनिव्वानप्पत्तो होती” ति । इत्येके सतो सत्तस्स परमदिट्ठघम्म-
10 निव्वानं पञ्जापेन्ति ।

४ (घ) तमञ्जो एवमाह - “अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं त्वं वदेसि । नेसो नत्थी ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता
एत्तावता परमदिट्ठघम्मनिव्वानप्पत्तो होति । तं किस्स हेतु ? यदेव
तत्थ पीतिगतं चेतसो उप्पलावितं, एतेन एतं ओळारिकं अक्खायति ।

15 “यतो खो, भो, अयं अत्ता पीतिया च विरागा ... पे०... तैतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता परमदिट्ठ-
घम्मनिव्वानप्पत्तो होती” ति । इत्येके सतो सत्तस्स परमदिट्ठघम्म-
निव्वानं पञ्जापेन्ति ।

R. 380

(ङ) तमञ्जो एवमाह - “अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं त्वं
20 वदेसि । नेसो नत्थी ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता एत्तावता परमदिट्ठघम्मनिव्वानप्पत्तो होति । तं किस्स हेतु ? यदेव तत्थ सुखपीतिं चेतसो आभोगो, एतेन एतं ओळारिकं अक्खायति ।

“यतो खो, भो, अयं अत्ता सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता परमदिट्ठघम्म-
25 निव्वानप्पत्तो होती” ति । इत्येके सतो सत्तस्स परमदिट्ठघम्मनिव्वानं पञ्जापेन्ति ।

इमे पञ्च दिट्ठघम्मनिव्वानवादा ।

५७. छक्कमात्तिकानिद्देशो

(१) छ विवादमूलानि

१६४. तत्थ कतमानि छ विवादमूलानि ?

कोधो, मक्खो, इस्सा, साठेय्य^१, पापिच्छता, सन्दिट्ठिपरामासिता
- इमानि छ विवादमूलानि ।

(२) छ छन्दरागा

१६५. तत्थ कतमे छ छन्दरागा^२ ?

छन्दरागा^१ गेहसिता धम्मा^३ । मनापियेसु^४ रूपेसु गेहसितो रागो 5
सारागो चित्तस्स सारागो, मनापियेसु सद्देषु ... पे०... मनापियेसु गन्धेषु
... पे०... मनापियेसु रसेसु ... पे०... मनापियेसु फोट्टुब्बेषु ... पे०...
मनापियेसु धम्मेसु गेहसितो रागो सारागो चित्तस्स सारागो - इमे छ
छन्दरागा ।

(३) छ विरोधवत्थूनि

१६६. तत्थ कतमानि छ विरोधवत्थूनि ?

10

अमनापियेसु रूपेसु चित्तस्स आघातो पटिघातो चण्डिक्कं
असुरोपो अनत्तमनता चित्तस्स, अमनापियेसु सद्देषु ... पे०... अमनापियेसु
गन्धेषु ... पे०... अमनापियेसु रसेसु ... पे०... अमनापियेसु फोट्टुब्बेषु
... पे०... अमनापियेसु धम्मेसु चित्तस्स आघातो पटिघातो चण्डिक्कं
असुरोपो अनत्तमनता चित्तस्स - इमानि छ विरोधवत्थूनि ।

15

(४) छ तण्हाकाया

१६७. तत्थ कतमे छ तण्हाकाया ?

रूपतण्हा, सद्दतण्हा, गन्धतण्हा, रसतण्हा, फोट्टुब्बतण्हा, धम्म-
तण्हा - इमे छ तण्हाकाया ।

(५) छ अगारवा

१६८. तत्थ कतमे छ अगारवा ?

सत्थरि अगारवो विहरति अप्पत्तिस्सो^५, धम्मे अगारवो विहरति 20

१. तापेय्यं - स्या०, एवमुपरि पि । २. छन्दरागगेहसिता धम्मा - स्या०, रो० ।
३-३. स्या०, रो० पोरयकेसु नत्थि । ४. मनापियेसु - स्या०, रो०, एवमुपरि पि ।
५. अप्पत्तिस्सो - स्या०, रो०, एवमुपरि पि ।

अप्पतिस्सो, सङ्खे अगारवो विहरति अप्पतिस्सो, सिक्खाय अगारवो विहरति अप्पतिस्सो, अप्पमादे अगारवो विहरति अप्पतिस्सो, पट्टि-सन्थारे अगारवो विहरति अप्पतिस्सो - इमे छ अगारवा ।

(६) छ परिहानिया धम्मा

१६९. तत्थ कतमे छ परिहानिया धम्मा ?

कम्मरामता, भस्सरामता, निहारामता, सङ्गणिकारामता, संसंगारामता, पपञ्चारामता - इमे छ परिहानिया धम्मा ।

(७) अपरे पि छ परिहानिया धम्मा

१७०. तत्थ कतमे अपरे पि छ परिहानिया धम्मा ?

कम्मरामता, भस्सरामता, निहारामता, सङ्गणिकारामता, दोवचस्सता, पापमित्तता - इमे छ परिहानिया धम्मा ।

(८) छ सोमनस्सुपविचारा

१७१. तत्थ कतमे छ सोमनस्सुपविचारा ?

चक्खुना रूपं दिस्वा सोमनस्सट्ठानियं रूपं उपविचरति, सोतेन सहं सुत्वा ... पे०... धानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिह्वाय रसं सायित्वा ... पे०... कायेन फोट्टुब्बं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय सोमनस्सट्ठानियं धम्मं उपविचरति - इमे छ सोमनस्सुपविचारा ।

(९) छ दोमनस्सुपविचारा

१७२. तत्थ कतमे छ दोमनस्सुपविचारा ?

चक्खुना रूपं दिस्वा दोमनस्सट्ठानियं रूपं उपविचरति, सोतेन सहं सुत्वा ... पे०... धानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिह्वाय रसं सायित्वा ... पे०... कायेन फोट्टुब्बं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय दोमनस्सट्ठानियं धम्मं उपविचरति - इमे छ दोमनस्सुपविचारा ।

(१०) छ उपेक्खुपविचारा

१७३. तत्थ कतमे छ उपेक्खुपविचारा ?

चक्खुना रूपं दिस्वा उपेक्खाट्ठानियं रूपं उपविचरति, सोतेन सहं सुत्वा ... पे०... धानेन गन्धं घायित्वा ... पे०... जिह्वाय रसं सायित्वा ... पे०... कायेन फोट्टुब्बं फुसित्वा ... पे०... मनसा धम्मं विञ्जाय उपेक्खाट्ठानियं धम्मं उपविचरति - इमे छ उपेक्खुपविचारा ।

(११) छ गेहसितानि सोमनस्सानि

१७४. तत्थ कतमानि छ गेहसितानि सोमनस्सानि ?

मनापियेसु रूपेसु गेहसितं चेतसिकं सातं चेतसिकं सुखं चेतो-
सम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा साता सुखा वेदना, मनापि-
येसु सद्देषु ... पे०... मनापियेसु गन्धेषु ... पे०... मनापियेसु रसेसु ... पे०...
मनापियेसु फोदुब्बेषु ... पे०... मनापियेसु धम्मेषु गेहसितं चेतसिकं सातं 5
चेतसिकं सुखं चेतोसम्फस्सजं सातं सुखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा साता
सुखा वेदना — इमानि छ गेहसितानि सोमनस्सानि ।

(१२) छ गेहसितानि दोमनस्सानि

१७५. तत्थ कतमानि छ गेहसितानि दोमनस्सानि ?

अमनापियेसु रूपेसु गेहसितं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं
चेतोसम्फस्सजं असातं दुक्खं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा असाता दुक्खा 10
वेदना, अमनापियेसु सद्देषु ... पे०... अमनापियेसु गन्धेषु ... पे०... अमना-
पियेसु रसेसु ... पे०... अमनापियेसु फोदुब्बेषु ... पे०... अमनापियेसु
धम्मेषु गेहसितं चेतसिकं असातं चेतसिकं दुक्खं चेतोसम्फस्सजं असातं
दुक्खं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा असाता दुक्खा वेदना — इमानि छ
गेहसितानि दोमनस्सानि । 15

(१३) छ गेहसिता उपेक्खा

१७६. तत्थ कतमा^१ छ गेहसिता उपेक्खा ?

उपेक्खाट्टानियेसु^२ रूपेसु गेहसितं चेतसिकं नेव सातं नासातं
चेतोसम्फस्सजं अदुक्खमसुखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा
वेदना, उपेक्खाट्टानियेसु सद्देषु ... पे०... उपेक्खाट्टानियेसु गन्धेषु ... पे०...
उपेक्खाट्टानियेसु रसेसु ... पे०... उपेक्खाट्टानियेसु फोदुब्बेषु ... पे०... 20
उपेक्खाट्टानियेसु धम्मेषु गेहसितं चेतसिकं नेव सातं नासातं चेतो-
सम्फस्सजं अदुक्खमसुखं वेदयितं चेतोसम्फस्सजा अदुक्खमसुखा वेदना —
इमा छ गेहसिता उपेक्खा ।

(१४) छ दिट्ठियो

१७७. तत्थ कतमा छ दिट्ठियो ?

१. कतमे — रो० । २. उपेक्खाट्टानियेसु — गी०; उपेक्खाट्टानियेसु — म्या०; उपेक्खा-
ट्टानियेसु — रो०, एवमुपरि पि ।

“अत्थि मे अत्ता” ति वा अस्स सच्चतो थेततो दिट्ठि उप्पज्जति,
 “नत्थि मे अत्ता” ति वा अस्स सच्चतो थेततो दिट्ठि उप्पज्जति, “अत्तना
 वा अत्तानं सञ्जानामी” ति वा अस्स सच्चतो थेततो दिट्ठि उप्पज्जति,
 “अत्तना वा अनत्तानं सञ्जानामी” ति वा अस्स सच्चतो थेततो दिट्ठि
 5 उप्पज्जति, “अनत्तना वा अत्तानं सञ्जानामी” ति वा अस्स सच्चतो
 397 थेततो दिट्ठि उप्पज्जति; अथ वा पनस्स एवदिट्ठो होत्ति - “सो मे
 अयं अत्ता वदो वेदेय्यो तत्र तत्र दोघरत्तं कल्याणपापकानं कम्मनं”
 विपाकं पच्चनुभोति । न सो जातो नाहोसि, न सो जातो न भविस्सति,
 निच्चो ध्रुवो सस्सतो अविपरिणामघम्मो” ति वा पनस्स सच्चतो थेततो
 10 दिट्ठि उप्पज्जति । इमा छ दिट्ठियो ।

— ० —

§ ८. सत्तकमात्तिकानिद्देशो

(१) सत्तानुत्तया

१७८. तत्थ कतमे सत्तानुत्तया ?

कामरागानुत्तयो, पटिधानुत्तयो, मानानुत्तयो, दिट्ठानुत्तयो,
 विचिकिच्छानुत्तयो, भवरागानुत्तयो, अविज्जानुत्तयो - इमे सत्त अनुत्तया ।

(२) सत्त संयोजनानि

१७९. तत्थ कतमानि सत्त संयोजनानि ?

15 कामरागसंयोजनं, पटिघसंयोजनं, मानसंयोजनं, दिट्ठिसंयोजनं,
 विचिकिच्छासंयोजनं, भवरागसंयोजनं, अविज्जासंयोजनं - इमानि सत्त
 संयोजनानि ।

(३) सत्त परियुद्धानानि

१८०. तत्थ कतमानि सत्त परियुद्धानानि ?

20 कामरागपरियुद्धानं, पटिघपरियुद्धानं, मानपरियुद्धानं, दिट्ठिपरि-
 युद्धानं, विचिकिच्छापरियुद्धानं, भवरागपरियुद्धानं, अविज्जापरियुद्धानं -
 इमानि सत्त परियुद्धानानि ।

१. स्या० पोत्वके नत्थि । २-२. स्या० पोत्वके नत्थि । ३. रो० पोत्वके नत्थि ।
 ४. घम्मन - स्या०, रो० । ५. अस्स - स्या० । ६. कतमे - रो० । ७. परियुद्धाना - रो० ।
 ८. इमे - रो० ।

(४) सत्त असद्वम्मा

१८१. तत्थ कतमे सत्त असद्वम्मा ?

अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी होति, अप्पस्सुतो होति, कुसीतो होति, मुट्ठस्सती होति, दुप्पञ्चो होति - इमे सत्त असद्वम्मा ।

(५) सत्त दुच्चरित्तानि

१८२. तत्थ कतमानि सत्त दुच्चरित्तानि ?

पाणातिपातो, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरुसा वाचा, सम्फप्पलापो - इमानि सत्त दुच्चरित्तानि ।

(६) सत्त माना

१८३. तत्थ कतमे सत्त माना ?

मानो, अतिमानो, मानातिमानो, ओमानो, अधिमानो, अस्मि-
मानो, मिच्छामानो - इमे सत्त माना ।

(७) सत्त दिट्ठियो

१८४. (क) तत्थ कतमा सत्त दिट्ठियो ?

इधेकच्चो समणो वा ब्राह्मणो वा एवंवादी होति एवंदिट्ठी -
"यतो खो, भो, अयं अत्ता रूपी चातुम्महाभूतिको^१ मातापेत्तिकसम्भवो^२
कायस्स भेदा उच्छिज्जति विनस्सति न होति परं मरणा, एत्तावता खो
भो, अयं अत्ता सम्मा समुच्छिन्नो होती" ति । इत्येके सतो सत्तस्स उच्छेदं
विनासं विभवं पञ्जापेन्ति ।

(ख) तमञ्चो एवमाह - "अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं त्वं
वदेसि । 'नेसो नत्थी' ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता एत्तावता
सम्मा समुच्छिन्नो होति । अत्थि खो भो अञ्चो अत्ता दिट्ठो रूपी
कामावचरो कवळीकारभक्खो^३ । तं त्वं न जानासि न पस्ससि ।
तमहं जानामि पस्सामि । सो खो, भो, अत्ता यतो कायस्स भेदा उच्छि-
ज्जति विनस्सति न होति परं मरणा, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता

१. चातुम्महाभूतिको - ५० । २. मातापेत्तिकसम्भवो - सी०; मातापेत्तिवत्सम्भवो -
स्या० । ३. कवळीकारभक्खो - सी०; कवळीकारपहारभक्खो - स्या०, रो० ।

सम्मासमुच्छिन्नो होती" ति । इत्येके सतो सत्तस्स उच्छेदं विनासं विभवं पञ्जापेन्ति ।

(ग) तमञ्चो एवमाह - "अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं त्वं वदेसि । 'नेसो नत्थी' ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता' एत्तावता सम्मा समुच्छिन्नो होति । अत्थि खो, भो, अञ्चो अत्ता दिव्वो रूपी मनोमयो^३ सव्वङ्गपच्चङ्गी अहीनिन्द्रियो । तं त्वं न जानासि न पस्ससि । तमहं जानामि पस्सामि । सो खो, भो, अत्ता यतो कायस्स भेदा उच्छिज्जति विनस्सति न होति परं मरणा, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता सम्मा समुच्छिन्नो होती" ति । इत्येके सतो सत्तस्स उच्छेदं विनासं विभवं पञ्जापेन्ति ।

(घ) तमञ्चो एवमाह - "अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं त्वं वदेसि । 'नेसो नत्थी' ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता एत्तावता सम्मा समुच्छिन्नो होति । अत्थि खो, भो, अञ्चो अत्ता सव्वसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्थङ्गमा नानत्त-सञ्ज्ञानं अमनसिकारा अनन्तो आकासो ति आकासानञ्चायतनूपगो । तं त्वं न जानासि न पस्ससि । तमहं जानामि पस्सामि । सो खो, भो, अत्ता यतो कायस्स भेदा उच्छिज्जति विनस्सति न होति परं मरणा, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता सम्मा समुच्छिन्नो होती" ति । इत्येके सतो सत्तस्स उच्छेदं विनासं विभवं पञ्जापेन्ति ।

B. 399 20 (ङ) तमञ्चो एवमाह - "अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं त्वं वदेसि । 'नेसो नत्थी' ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता एत्तावता सम्मा समुच्छिन्नो होति । अत्थि खो, भो, अञ्चो अत्ता सव्वसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म अनन्तं विञ्जाणं ति विञ्जाणञ्चायतनूपगो । तं त्वं न जानासि न पस्ससि । तमहं जानामि पस्सामि । सो खो, भो, अत्ता यतो कायस्स भेदा उच्छिज्जति विनस्सति न होति परं मरणा, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता सम्मा समुच्छिन्नो होती" ति । इत्येके सतो सत्तस्स उच्छेदं विनासं विभवं पञ्जापेन्ति ।

(च) तमञ्चो एवमाह - "अत्थि खो, भो, एसो अत्ता यं

त्वं वदेसि । 'नेसो नत्थी' ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता एत्ता-
वता सम्मा समुच्छिन्नो होति । अत्थि खो, भो, अञ्जो अत्ता सब्बसो
विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म नत्थि किञ्ची ति आकिञ्चञ्जाय-
तनूपगो । तं त्वं न जानासि न पस्ससि । तमहं जानामि पस्सामि । R.
सो खो, भो, अत्ता यतो कायस्स भेदा उच्छिज्जति विनस्सति न होति परं 5
मरणा, एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता सम्मा समुच्छिन्नो होती" ति ।
इत्थेके सतो सत्तस्स उच्छेदं विनासं विभवं पञ्जापेन्ति ।

(छ) तमञ्जो एवमाह - "अत्थि खो पन एसो अत्ता यं त्वं
वदेसि । 'नेसो नत्थी' ति वदामि । नो च खो, भो, अयं अत्ता एत्तावता
सम्मा समुच्छिन्नो होति । अत्थि खो, भो, अञ्जो अत्ता सब्बसो 10
आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगो । तं
त्वं न जानासि न पस्ससि । तमहं जानामि पस्सामि । सो खो, भो,
अत्ता यतो कायस्स भेदा उच्छिज्जति विनस्सति न होति परं मरणा,
एत्तावता खो, भो, अयं अत्ता सम्मा समुच्छिन्नो होती" ति । इत्थेके सतो
सत्तस्स उच्छेदं विनासं विभवं पञ्जापेन्ति । 15

इमा' सत्त दिट्ठियो ।

§ ६. अट्टकमात्तिकानिद्देशो

(१) अट्ट किलेसवत्थूनि

१८५. तत्थ कतमानि अट्ट किलेसवत्थूनि ?

लोभो, दोसो, मोहो, मानो, दिट्ठि, विचिकिच्छा, थीनं, उद्धच्चं -
इमानि अट्ट किलेसवत्थूनि ।

(२) अट्ट कुसीतवत्थूनि

१८६. तत्थ कतमानि अट्ट कुसीतवत्थूनि ? 20

(क) इय भिक्खुना कम्मं कातव्वं^१ होति । तस्स एवं होति -
"कम्मं खो मे कातव्वं भविस्सति । कम्मं खो पन मे करोन्तस्स कायो
किलमिस्सति । हन्दाहं निपज्जामी" ति । सो निपज्जति; न विरियं^३

१. इमानि - स्या०, रो० । २. वत्तव्य - स्या०, रो० । ३. धीरिय - म०,
एयमुपरि सि ।

आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । इदं पठमं कुसीतवत्थु^१ ।

(ख) पुन च परं भिक्खुना कम्मं कतं होति । तस्स एवं होति -
“अहं खो कम्मं अकासि । कम्मं खो पन मे करोन्तस्स कायो किलन्तो ।
5 हन्दाहं निपज्जामी” ति । सो निपज्जति; न विरियं आरभति अप्पत्तस्स
पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय ।
इदं दुतियं कुसीतवत्थु ।

(ग) पुन च परं भिक्खुना मग्गो गन्तव्वो होति । तस्स एवं
होति - “मग्गो सो मे^३ गन्तव्वो भविस्सति । मग्गं खो पन मे गच्छन्तस्स
10 कायो किलमिस्सति । हन्दाहं निपज्जामी” ति । सो निपज्जति; न
विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छि-
कतस्स सच्छिकिरियाय । इदं ततियं कुसीतवत्थु ।

(घ) पुन च परं भिक्खुना मग्गो गतो होति । तस्स एवं
होति - “अहं खो मग्गं अगमासि । मग्गं खो पन मे गच्छन्तस्स कायो
15 किलन्तो । हन्दाहं निपज्जामी” ति । सो निपज्जति; न विरियं
आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स
सच्छिकिरियाय । इदं चतुत्थं कुसीतवत्थु ।

(ङ) पुन च परं भिक्खु गामं वा निगमं वा पिण्डाय चरन्तो न
लभति लूखस्स^३ वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूर्ति । तस्स
20 एवं होति - “अहं खो गामं वा निगमं वा पिण्डाय चरन्तो नालत्थं लूखस्स
वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूर्ति । तस्स मे कायो किलन्तो
अकम्मञ्जो । हन्दाहं निपज्जामी” ति । सो निपज्जति; न विरियं
आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स
सच्छिकिरियाय । इदं पञ्चमं कुसीतवत्थु ।

(च) पुन च परं भिक्खु गामं वा निगमं वा पिण्डाय चरन्तो
लभति लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूर्ति । तस्स
एवं होति - “अहं खो गामं वा निगमं वा पिण्डाय चरन्तो अलत्थं लूखस्स
25 वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थं पारिपूर्ति । तस्स मे कायो किलन्तो
अकम्मञ्जो मासाचितं मञ्जे । हन्दाहं निपज्जामी” ति । सो

१. कुसीतवत्थु - स्या० । २. पन मे - सी०; सो मे - रो० । ३. लूखस्स - सी० ।

निपज्जति; न विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । इदं छट्ठं कुसीतवत्थु ।

(छ) पुन च परं भिक्खुनो उप्पन्नो होति अप्पमत्तको आबाधो । तस्स एवं होति - "उप्पन्नो खो मे अयं अप्पमत्तको आबाधो । अत्थि कप्पो निपज्जितुं । हन्दाहं निपज्जामी" ति । सो निपज्जति; न 5
विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । इदं सत्तमं कुसीतवत्थु ।

(ज) पुन च परं भिक्खु गिलानवुट्ठितो^१ होति अचिरवुट्ठितो गेलञ्जा । तस्स एवं होति - "अहं खो गिलानवुट्ठितो अचिरवुट्ठितो गेलञ्जा । तस्स मे कायो दुव्वलो अकम्मञ्जो । हन्दाहं निप- 10
ज्जामी" ति । सो निपज्जति, न विरियं आरभति अप्पत्तस्स पत्तिया, अनधिगतस्स अधिगमाय, असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । इदं अट्ठमं कुसीतवत्थु ।

इमानि अट्ठ कुसीतवत्थूनि ।

(३) अट्ठसु लोकधम्मेषु चित्तस्स पटिघातो

१८७. तत्थ कतमेषु अट्ठसु लोकधम्मेषु चित्तस्स पटिघातो ? 15 R
लाभे सारागो, अलाभे पटिविरोधो, यसे सारागो, अयसे पटिविरोधो, पसंसाय सारागो, निन्दाय पटिविरोधो, सुखे सारागो, दुक्खे पटिविरोधो - इमेषु अट्ठसु लोकधम्मेषु चित्तस्स पटिघातो ।

(४) अट्ठअनरियवोहारा

१८८. तत्थ कतमे अट्ठ अनरियवोहारा ?

अदिट्ठे दिट्ठवादिता, अस्सुते^२ सुतवादिता, अमुते मुतवादिता, 20
अविञ्जाते विञ्जातवादिता, दिट्ठे अदिट्ठवादिता, सुते अस्सुतवादिता, मुते अमुतवादिता, विञ्जाते अविञ्जातवादिता - इमे अट्ठ अनरियवोहारा ।

(५) अट्ठ मिच्छता

१८९. तत्थ कतमे अट्ठ मिच्छता ?

मिच्छादिट्ठि, मिच्छासङ्कप्पो, मिच्छावाचा, मिच्छाकम्मन्तो, 25

१. गिलाना वुट्ठितो - सी०, स्वा०, रो० । २. अमुते - सी०, स्वा०, रो० ।

मिच्छ्याञ्चाजीवो, मिच्छ्यावायामो, मिच्छ्यासति, मिच्छ्यासमाधि - इमे
अट्ट मिच्छता ।

(६) अट्ट पुरिसदोसा

१६०. तत्थ कतमे अट्ट पुरिसदोसा ?

(क) इध भिक्खू भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो भिक्खु
5 भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो^१ "न सरामि न सरामी" ति
अस्सतिया^२ व^३ निब्बेठेति^३ । अयं पठमो पुरिसदोसो ।

(ख) पुन च परं भिक्खू भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो भिक्खु
भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो चोदकंयेव^४ पटिप्परति - "किं नु खो
10 तुय्हं वालस्स अव्यत्तस्स^५ भणितेन ! त्वं^६ पि नाम मं भणितव्वं मञ्जसी"
ति ! अयं दुतियो पुरिसदोसो ।

(ग) पुन च परं भिक्खू भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो भिक्खु
भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो चोदकंयेव^४ पच्चारोपेति - "त्वं पि
खोसि इत्यन्नामं आपत्ति आपन्नो । त्वं ताव पठमं पटिकरोही" ति ।
अयं ततियो पुरिसदोसो ।

15 (घ) पुन च परं भिक्खू भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो
भिक्खु भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो अञ्जेनाञ्जं^७ पटिचरति,
वहिद्धा कयं अपनामेति, कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति । अयं
चतुत्थो पुरिसदोसो ।

(ङ) पुन च परं भिक्खू भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो
R. 328 20 भिक्खु भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो सङ्खमज्जे वाहाविकखेपकं
भणति । अयं पञ्चमो पुरिसदोसो ।

(च) पुन च परं भिक्खू भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो
भिक्खु भिक्खूहि आपत्तिया चोदियमानो अनादियित्वा^८ सङ्खं,
अनादियित्वा चोदकं, मापत्तिको व येन कामं पक्कमति । अयं छट्ठो
25 पुरिसदोसो ।

(छ) पुन च परं भिक्खू भिक्खुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो

१. चोदीयमानो - म० । २-२. अगत्तिया - स्या०, रो० । ३. निब्बेठेति - सी० ।
४. चोदकंयेव - सी०, रो० । ५. तुय्हं - सी० । ६. चोदकंयेव - स्या० । ७. अञ्जेनाञ्जं -
सी०, स्या०, रो० । ८. अनादियित्वा - स्या०, एवमुपरि पि ।

भिक्षु भिक्षूहि आपत्तिया चोदियमानो "नेवाहं आपन्नोमिह", न पनाहं अनापन्नोमिही" ति तुण्हीभूतो सङ्घं विहेसेति । अयं सत्तमो पुरिसदोसो ।

(ज) पुन च परं भिक्षू भिक्षुं आपत्तिया चोदेन्ति । सो भिक्षु भिक्षूहि आपत्तिया चोदियमानो एवमाह - "कि नु खो तुम्हे आयस्मन्तो अतिवाब्भं मयि^१ व्यावटा । इदानाहं सिक्खं पच्चक्खाय 5
हीनायावत्तिस्सामी" ति । सो सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सा एवमाह - "इदानि खो तुम्हे आयस्मन्तो अत्तमना होथा" ति । अयं अट्टमो पुरिसदोसो ।

इमे अट्ट पुरिसदोसा ।

(७) अट्ट असञ्जीवादा

१६१. तत्थ कतमे अट्ट असञ्जीवादा^३ ?

10

"रूपी अत्ता होति अरोगो परं मरणा" ति - असञ्जी ति नं पञ्जापेन्ति; अरूपी अत्ता ... पे०... रूपी च अरूपी च ... पे०... नेवरूपी-
नारूपी ... पे०... "अन्तवा अत्ता होति अरोगो परं मरणा" ति - असञ्जी
ति नं पञ्जापेन्ति; "अनन्तवा अत्ता होति अरोगो परं मरणा" ति -
असञ्जी ति नं पञ्जापेन्ति; "अन्तवा च अनन्तवा च अत्ता होति 15
अरोगो परं मरणा" ति - असञ्जी ति नं पञ्जापेन्ति; "नेवन्तवा
नानन्तवा अत्ता होति अरोगो परं मरणा" ति - असञ्जी ति नं पञ्जा-
पेन्ति । इमे अट्ट असञ्जीवादा ।

(८) अट्ट नेवसञ्जीनासञ्जीवादा

१६२. तत्थ कतमे अट्ट नेवसञ्जीनासञ्जीवादा ?

"रूपी अत्ता होति अरोगो परं मरणा" ति - नेवसञ्जीना- 20
सञ्जी ति नं पञ्जापेन्ति; "अरूपी अत्ता होति अरोगो परं मरणा"
ति - नेवसञ्जीनासञ्जी ति नं पञ्जापेन्ति; "रूपी च अरूपी च अत्ता
होति अरोगो परं मरणा" ति - नेवसञ्जीनासञ्जी ति नं पञ्जापेन्ति;
"नेवरूपीनारूपी अत्ता होति अरोगो परं मरणा" ति - नेवसञ्जी-
नासञ्जी ति नं पञ्जापेन्ति; "अन्तवा अत्ता होति अरोगो परं 25
मरणा" ति - नेवसञ्जीनासञ्जी ति नं पञ्जापेन्ति; "अनन्तवा"

१. आपन्नोत्तो - सी० । २. मयी - सी० । ३. असञ्जीवादा - स्था० ।

- अत्ता होति अरोगो परं मरणा” ति - नेवसञ्जीनासञ्जी ति नं पञ्जापेन्ति; “अन्तवा च अनन्तवा च अत्ता होति अरोगो परं मरणा” ति - नेवसञ्जीनासञ्जी ति नं पञ्जापेन्ति; “नेवन्तवा नानन्तवा अत्ता होति अरोगो परं मरणा” ति - नेवसञ्जीनासञ्जी
- 5 ति नं पञ्जापेन्ति । इमे अट्ट नेवसञ्जीनासञ्जीवादा ।

— ० —

§ १०. नवकमातिकानिद्देशो

(१) नव आघातवत्थूनि

१६३. तत्थ कतमानि नव आघातवत्थूनि ?

- “अनत्थं मे अचरी” ति आघातो जायति; “अनत्थं म चरती” ति आघातो जायति; “अनत्थं मे चरिस्सती” ति आघातो जायति; “पियस्स मे मनापस्स अनत्थं अचरि” ... पे०... अनत्थं चरति ... पे०... अनत्थं चरिस्सती ति आघातो जायति; अप्पियस्स मे अमनापस्स अत्थं अचरि ... पे०... अत्थं चरति ... पे०... अत्थं चरिस्सती ति आघातो जायति । इमानि नव आघातवत्थूनि ।

(२) नव पुरिसमलानि

१६४. तत्थ कतमानि नव पुरिसमलानि ?

- कोधो, मक्खो, इस्सा, मच्छरियं, माया, साठेय्यं, मुसावादो, पापिच्छता^१, मिच्छादिट्ठि - इमानि नव पुरिसमलानि ।

(३) नवविधा माना

१६५. तत्थ कतमे नवविधा माना ?

- “सेय्यस्स सेय्योहमस्मी” ति मानो, “सेय्यस्स सदिसोहमस्मी” ति मानो, “सेय्यस्स हीनोहमस्मी” ति मानो, “सदिसस्स सेय्योहमस्मी” ति मानो, “सदिसस्स सदिसोहमस्मी” ति मानो, “सदिसस्स हीनोहमस्मी” ति मानो, “हीनस्स सेय्योहमस्मी” ति मानो, “हीनस्स सदिसोहमस्मी” ति मानो, “हीनस्स हीनोहमस्मी” ति मानो - इमे नवविधा माना ।

(४) नव तण्हामूलका धम्मा

१६६. तत्थ कतमे नव तण्हामूलका धम्मा ?

१. सापेय्य - स्या० । २. पापिच्छा - स्या०, रो० ।

तण्हं पटिच्च परियेसना, परियेसनं पटिच्च लाभो, लाभं पटिच्च विनिच्छयो, विनिच्छयं पटिच्च छन्दरागो, छन्दरागं पटिच्च अज्झोसानं, अज्झोसानं पटिच्च परिग्गहो, परिग्गहं पटिच्च मच्छरियं, मच्छरियं पटिच्च आरक्खो, आरक्खाधिकरणं दण्डादान-सत्थादान-कलह-विग्गह-विवाद-तुवंतुवं-पेसुञ्ज-मुसावादा' अनेके पापका अकुसला धम्मा 5 सम्भवन्ति - इमे नव तण्हामूलका धम्मा ।

(५) नव इञ्जितानि

१६७. तत्थ कतमानि नव इञ्जितानि ?

“अस्मी” ति इञ्जितमेतं, “अहमस्मी” ति इञ्जितमेतं, “अय-महमस्मी” ति इञ्जितमेतं “भविस्स” ति इञ्जितमेतं, “रूपी भविस्स” ति इञ्जितमेतं, “अरूपी भविस्स” ति इञ्जितमेतं, “सञ्ची भविस्स” 10 ति इञ्जितमेतं, “असञ्ची भविस्स” ति इञ्जितमेतं, “नेवसञ्ची-नासञ्ची भविस्स” ति इञ्जितमेतं - इमानि नव इञ्जितानि ।

(६-६.) नव मञ्जितादीनि

१६८. तत्थ कतमानि नव मञ्जितानि ... नव फन्दितानि ... नव पपञ्चितानि ... नव सङ्गतानि ?

“अस्मी” ति सङ्गतमेतं, “अहमस्मी” ति सङ्गतमेतं, “अय-महमस्मी” ति सङ्गतमेतं, “भविस्स” ति सङ्गतमेतं, “रूपी भविस्स” ति सङ्गतमेतं, “अरूपी भविस्स” ति सङ्गतमेतं, “सञ्ची भविस्स” ति सङ्गतमेतं, “असञ्ची भविस्स” ति सङ्गतमेतं, “नेवसञ्चीनासञ्ची भविस्स” ति सङ्गतमेतं - इमानि नव सङ्गतानि ।

— ० —

§ ११. दसकमात्तिकानिहेसो

(१) दस किलेसवत्थूनि

१६९. तत्थ कतमानि दस किलेसवत्थूनि ?

लोभो, दोसो, मोहो, मानो, दिट्ठि, विचिकिच्छा, योनं^१, उद्धच्चं, अहिरिकं, अनोत्तप्पं - इमानि दस किलेसवत्थूनि ।

(२) दस आघातवत्थूनि

२००. तत्थ कत्तमानि दस आघातवत्थूनि ?

“अनत्थं मे अचरो” ति आघातो जायति, “अनत्थं मे चरती” ति आघातो जायति, “अनत्थं मे चरिस्सती” ति आघातो जायति, “पियस्स मे मनापस्स अनत्थं अचरि” ... पे०... अनत्थं चरति ... पे०... अनत्थं चरिस्सती ति आघातो जायति, अप्पियस्स मे अमनापस्स अत्थं अचरि ... पे०... अत्थं चरति ... पे०... अत्थं चरिस्सती ति आघातो जायति, अट्ठाने वा पन आघातो जायति — इमानि दस आघातवत्थूनि ।

(३) दस अकुसलकम्मपथा

२०१. तत्थ कत्तमे दस अकुसलकम्मपथा ?

पाणातिपातो, अदिग्घादानं, कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरसा वाचा, सम्फप्पलापो, अभिज्जा, व्यापादो, मिच्छा-
दिट्ठि — इमे दस अकुसलकम्मपथा ।

(४) दस संयोजनानि

२०२. तत्थ कत्तमानि दस संयोजनानि ?

कामरागसंयोजनं, पटिघसंयोजनं, मानसंयोजनं, दिट्ठिसंयोजनं, विचिकिच्छासंयोजनं, सीलव्वतपरामाससंयोजनं, भवरागसंयोजनं, इस्सासंयोजनं, मच्छरियसंयोजनं, अविज्जासंयोजनं — इमानि दस संयोजनानि ।

(५) दस मिच्छता

२०३. तत्थ कत्तमे दस मिच्छता ?

मिच्छादिट्ठि, मिच्छासङ्कप्पो, मिच्छावाचा, मिच्छाकम्मन्तो, मिच्छाआजीवो, मिच्छावायामो, मिच्छासत्ति, मिच्छासमाधि, मिच्छा-
जाणं, मिच्छाविमुत्ति — इमे दस मिच्छता ।

(६) दसवत्थुका मिच्छादिट्ठि

२०४. तत्थ कत्तमा दसवत्थुका मिच्छादिट्ठि ?

नत्थि दिग्घं, नत्थि यिट्ठं, नत्थि हुत्तं, नत्थि सुकतदुक्कटानं^३ कम्मानं फलं विपाको, नत्थि अयं लोको, नत्थि परो लोको, नत्थि माता,

नत्थि पिता, नत्थि सत्ता ओपपातिका, नत्थि लोके समणब्राह्मणा सम्मभगता सम्मा पटिपन्ना ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती ति - अयं दसवत्थुका मिच्छादिट्ठि ।

(७) दसवत्थुका अन्तग्गाहिका दिट्ठि

२०५. तत्थ कतमा दसवत्थुका अन्तग्गाहिका दिट्ठि ?

सस्सतो लोको ति वा, असस्सतो लोको ति वा, अन्तवा लोको ति वा, अनन्तवा लोको ति वा, तं जीवं तं सरीरं ति वा, अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ति वा, होति तथागतो परं मरणा ति वा, न होति तथागतो परं मरणा ति वा, होति च न च होति तथागतो परं मरणा ति वा, नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा ति वा - अयं दसवत्थुका अन्तग्गाहिका दिट्ठि ।

----- ० -----

§ १२. तण्हाविचरितानि

(१) अञ्जत्तिकस्स उपादाय

२०६. तत्थ कतमानि अट्टारस तण्हाविचरितानि अञ्जत्तिकस्स उपादाय ?

अस्मी ति होति, इत्थस्मी ति होति, एवस्मी ति होति, अञ्जथास्मी^१ ति होति, भविस्सं ति होति, इत्थं भविस्सं ति होति, एवं भविस्सं ति होति, अञ्जथा भविस्सं ति होति, असस्मी^२ ति होति, सातस्मी ति होति, सियं ति होति, इत्थं सियं ति होति, एवं सियं ति होति, अञ्जथा सियं ति होति, अपाहं सियं ति होति, अपाहं इत्थं सियं ति होति, अपाहं एवं सियं ति होति, अपाहं अञ्जथा सियं ति होति ।

२०७. (१) कथं च अस्मी ति होति ?

कच्चि^३ धम्मं अनवकारि^४ करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं ... सङ्खारे ... विञ्जाणं अस्मी ति छन्दं पटिलभति, अस्मी ति मानं पटिलभति, अस्मी ति दिट्ठि पटिलभति । तस्मि सति इमानि पपञ्चितानि होन्ति - इत्थस्मी ति वा एवस्मी ति वा अञ्जथास्मी ति वा ।

१. अञ्जथास्मी - रो० । २. सस्मी ति होति असस्मी - सी० । ३. विच्चि - सी० । ४. अनवकारी - सी० ।

(२) कथं च इत्यस्मी ति होति ?

खतियोस्मी ति वा, ब्राह्मणोस्मी ति वा, वेस्सोस्मी ति वा, सुदोस्मी ति वा, गहदोस्मी ति वा, पव्वजितोस्मी ति वा, देवोस्मी ति वा, मनुस्सोस्मी ति वा, रूपीस्मी ति वा, अरूपीस्मी ति वा, सञ्जीस्मी ति वा, असञ्जीस्मी ति वा, नेवसञ्जीनासञ्जीस्मी ति वा - एवं इत्यस्मी ति होति ।

(३) कथं च एवस्मी ति होति ?

परपुग्गलं उपनिघाय यथा सो खतियो तथाहं खतियोस्मी ति वा, यथा सो ब्राह्मणो तथाहं ब्राह्मणोस्मी ति वा, यथा सो वेस्सो तथाहं वेस्सोस्मी ति वा यथा सो सुदो तथाहं सुदोस्मी ति वा, यथा सो गहदो तथाहं गहदोस्मी ति वा, यथा सो पव्वजितो तथाहं पव्वजितोस्मी ति वा, यथा सो देवो तथाहं देवोस्मी ति वा, यथा सो मनुस्सो तथाहं मनुस्सोस्मी ति वा, यथा सो रूपी तथाहं रूपीस्मी ति वा, यथा सो अरूपी तथाहं अरूपीस्मी ति वा, यथा सो सञ्जी तथाहं सञ्जीस्मी ति वा, यथा सो असञ्जी तथाहं असञ्जीस्मी ति वा, यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी तथाहं नेवसञ्जीनासञ्जीस्मी ति वा - एवं एवस्मी ति होति ।

(४) कथं च अञ्जथास्मी ति होति ?

परपुग्गलं उपनिघाय यथा सो खतियो नाहं तथा खतियोस्मी ति वा यथा सो ब्राह्मणो नाहं तथा ब्राह्मणोस्मी ति वा, यथा सो वेस्सो नाहं तथा वेस्सोस्मी ति वा, यथा सो सुदो नाहं तथा सुदोस्मी ति वा, यथा सो गहदो नाहं तथा गहदोस्मी ति वा, यथा सो पव्वजितो नाहं तथा पव्वजितोस्मी ति वा, यथा सो देवो नाहं तथा देवोस्मी ति वा, यथा सो मनुस्सो नाहं तथा मनुस्सोस्मी ति वा, यथा सो रूपी नाहं तथा रूपीस्मी ति वा, यथा सो अरूपी नाहं तथा अरूपीस्मी ति वा, यथा सो सञ्जी नाहं तथा सञ्जीस्मी ति वा, यथा सो असञ्जी नाहं तथा असञ्जीस्मी ति वा, यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी नाहं तथा नेवसञ्जीनासञ्जीस्मी ति वा - एवं अञ्जथास्मी ति होति ।

(५) कथं च भविसं ति होति ?

कञ्चि घम्पं अनवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्चं ...

१. रो० शैलके नरिष ।

सङ्कारे ... विञ्जाणं भविस्सं ति छन्दं पटिलभति, भविस्सं ति मानं पटिलभति, भविस्सं ति दिट्ठं पटिलभति । तस्मिं सति इमानि पपञ्चि-
तानि होन्ति - इत्थं भविस्सं ति वा, एवं भविस्सं ति वा, अञ्जथा
भविस्सं ति वा ।

(६) कथं च इत्थं भविस्सं ति होति ?

5

खत्तियो भविस्सं ति वा, ब्राह्मणो भविस्सं ति वा, वेस्सो भविस्सं
ति वा, सुट्ठो भविस्सं ति वा, गहट्ठो भविस्सं ति वा, पव्वजितो भविस्सं
ति वा, देवो भविस्सं ति वा, मनुस्सो भविस्सं ति वा, रूपो भविस्सं ति
वा, अरूपो भविस्सं ति वा, सञ्जी भविस्सं ति वा, असञ्जी भविस्सं
ति वा, नेवसञ्जीनासञ्जी भविस्सं ति वा - एवं इत्थं भविस्सं ति 10
होति ।

(७) कथं च एवं भविस्सं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो तथाहं खत्तियो भविस्सं
ति वा, यथा सो ब्राह्मणो तथाहं ब्राह्मणो भविस्सं ति वा ... पे०... यथा सो
नेवसञ्जीनासञ्जी तथाहं नेवसञ्जीनासञ्जी भविस्सं ति वा - एवं^१ 15
एवं^१ भविस्सं ति होति ।

(८) कथं च अञ्जथा भविस्सं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो नाहं तथा खत्तियो
भविस्सं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो नाहं तथा ब्राह्मणो भविस्सं ति वा
... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी नाहं तथा नेवसञ्जीनासञ्जी 20
भविस्सं ति वा - एवं अञ्जथा भविस्सं ति होति ।

(९) कथं च असस्मी^२ ति होति ?

कञ्चि^३ धम्मं अनवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं
... सङ्कारे ... विञ्जाणं निच्चोस्मि धुवोस्मि सस्ततोस्मि अविपरिणाम-
धम्मोस्मी ति - एवं असस्मी ति होति । 25

(१०) कथं च सातस्मी^४ ति होति ?

कञ्चि धम्मं अनवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं
... सङ्कारे ... विञ्जाणं उच्छिज्जिस्सामि विनस्सिस्सामि न भविस्तामी
ति - एवं सातस्मी ति होति ।

१. एवं - सी०, म० । २. तस्मी - नी० । ३. कञ्चि - सी० । ४. सातस्मी -
सी० ।

D. 407

(२) कथं च इत्यस्मी ति होति ?

खत्तियोस्मी ति वा, ब्राह्मणोस्मी ति वा, वेस्तोस्मी ति वा, सुदोस्मी ति वा, गहद्वोस्मी ति वा, पव्वजितोस्मी ति वा, देवोस्मी ति वा, मनुस्सोस्मी ति वा, रूपीस्मी ति वा, अरूपीस्मी ति वा, सञ्जीस्मी ति वा, असञ्जीस्मी ति वा, नेवसञ्जीनासञ्जीस्मी ति वा - एवं इत्यस्मी ति होति ।

(३) कथं च एवस्मी ति होति ?

परपुग्गलं उपनिघाय यथा सो खत्तियो तथाहं खत्तियोस्मी ति वा, यथा सो ब्राह्मणो तथाहं ब्राह्मणोस्मी ति वा, यथा सो वेस्तो तथाहं वेस्तोस्मी ति वा यथा सो सुदो तथाहं सुदोस्मी ति वा, यथा सो गहद्वो तथाहं गहद्वोस्मी ति वा, यथा सो पव्वजितो तथाहं पव्वजितोस्मी ति वा, यथा सो देवो तथाहं देवोस्मी ति वा, यथा सो मनुस्सो तथाहं मनुस्सोस्मी ति वा, यथा सो रूपी तथाहं रूपीस्मी ति वा, यथा सो अरूपी तथाहं अरूपीस्मी ति वा, यथा सो सञ्जी तथाहं सञ्जीस्मी ति वा, यथा सो असञ्जी तथाहं असञ्जीस्मी ति वा, यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी तथाहं नेवसञ्जीनासञ्जीस्मी ति वा - एवं एवस्मी ति होति ।

(४) कथं च अञ्जथास्मी ति होति ?

परपुग्गलं उपनिघाय यथा सो खत्तियो नाहं तथा खत्तियोस्मी ति वा यथा सो ब्राह्मणो नाहं तथा ब्राह्मणोस्मी ति वा, यथा सो वेस्तो नाहं तथा वेस्तोस्मी ति वा, यथा सो सुदो नाहं तथा सुदोस्मी ति वा, यथा सो गहद्वो नाहं तथा गहद्वोस्मी ति वा, यथा सो पव्वजितो नाहं तथा पव्वजितोस्मी ति वा, यथा सो देवो नाहं तथा देवोस्मी ति वा, यथा सो मनुस्सो नाहं तथा मनुस्सोस्मी ति वा, यथा सो रूपी नाहं तथा रूपीस्मी ति वा, यथा सो अरूपी नाहं तथा अरूपीस्मी ति वा, यथा सो सञ्जी नाहं तथा सञ्जीस्मी ति वा, यथा सो असञ्जी नाहं तथा असञ्जीस्मी ति वा, यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी नाहं तथा नेवसञ्जीनासञ्जीस्मी ति वा - एवं अञ्जथास्मी ति होति ।

(५) कथं च भविस्सं ति होति ?

कच्चि वधम्मं अनवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं ...

१. रो० फोत्यके नत्ति ।

R. 394

B. 403

सङ्कारे ... विञ्जाणं भविस्सं ति छन्दं पटिलभति, भविस्सं ति मानं पटिलभति, भविस्सं ति दिट्ठिं पटिलभति । तस्मिं सति इमानि पपञ्चितानि होन्ति - इत्थं भविस्सं ति वा, एवं भविस्सं ति वा, अञ्जथा भविस्सं ति वा ।

(६) कथं च इत्थं भविस्सं ति होति ?

5

खत्तियो भविस्सं ति वा, ब्राह्मणो भविस्सं ति वा, वेस्सो भविस्सं ति वा, सुद्धो भविस्सं ति वा, गहद्धो भविस्सं ति वा, पब्बजितो भविस्सं ति वा, देवो भविस्सं ति वा, मनुस्सो भविस्सं ति वा, रूपी भविस्सं ति वा, अरूपी भविस्सं ति वा, सञ्जी भविस्सं ति वा, असञ्जी भविस्सं ति वा, नेवसञ्जीनासञ्जी भविस्सं ति वा - एवं इत्थं भविस्सं ति होति ।

(७) कथं च एवं भविस्सं ति होति ?

परपुगलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो तथाहं खत्तियो भविस्सं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो तथाहं ब्राह्मणो भविस्सं ति वा ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी तथाहं नेवसञ्जीनासञ्जी भविस्सं ति वा - एवं एव^१ भविस्सं ति होति ।

(८) कथं च अञ्जथा भविस्सं ति होति ?

परपुगलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो नाहं तथा खत्तियो भविस्सं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो नाहं तथा ब्राह्मणो भविस्सं ति वा ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी नाहं तथा नेवसञ्जीनासञ्जी भविस्सं ति वा - एवं अञ्जथा भविस्सं ति होति ।

(९) कथं च असस्मी^२ ति होति ?

कञ्चि^३ धम्मं अनवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं ... सङ्कारे ... विञ्जाणं निच्चोस्मि धुवोस्मि सस्सतोस्मि अविपरिणाम-धम्मोस्मी ति - एवं असस्मी ति होति ।

25

(१०) कथं च सातस्मी^४ ति होति ?

कञ्चि^३ धम्मं अनवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं ... सङ्कारे ... विञ्जाणं उच्चिज्जिस्सामि विनस्सास्सामि न भविस्सामी ति - एवं सातस्मी ति होति ।

१. एवं - सी०, म० । २. तस्मी - मी० । ३. किञ्चि - मी० । ४. मत्तमी - सी० ।

(११) कथं च सियं ति होति ?

B. 409

कञ्चि घम्मं अनवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं
... सह्वारे ... विञ्जाणं सियं ति छन्दं पटिलभति, सियं ति मानं पटि-
लभति, सियं ति दिट्ठि पटिलभति । तस्मि सति इमानि पपञ्चितानि
5 होन्ति - इत्थं सियं ति वा, एवं सियं ति वा, अञ्जया सियं ति वा ।

(१२) कथं च इत्थं सियं ति होति ?

खत्तियो सियं ति वा, ब्राह्मणो सियं ति वा, वेस्सो सियं ति वा,
सुद्धो सियं ति वा, गहट्ठो सियं ति वा, पव्वजितो सियं ति वा, देवो सियं
ति वा, मनुस्सो सियं ति वा, रूपी सियं ति वा, अरूपी सियं ति वा, सञ्जी
10 सियं ति वा, असञ्जी सियं ति वा, नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा
- एवं इत्थं सियं ति होति ।

(१३) कथं च एवं सियं ति होति ?

परपुगलं उपनिघाय यथा सो खत्तियो तथाहं खत्तियो सियं
ति वा, यथा सो ब्राह्मणो तथाहं ब्राह्मणो सियं ति वा ... पे०... यथा सो
15 नेवसञ्जीनासञ्जी तथाहं नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा - एवं एवं
सियं ति होति ।

(१४) कथं च अञ्जया सियं ति होति ?

परपुगलं उपनिघाय यथा सो खत्तियो नाहं तथा खत्तियो सियं
ति वा, यथा सो ब्राह्मणो नाहं तथा ब्राह्मणो सियं ति वा ... पे०... यथा
20 सो नेवसञ्जीनासञ्जी नाहं तथा नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा -
एवं अञ्जया सियं ति होति ।

(१५) कथं च अपाहं सियं ति होति ?

कञ्चि घम्मं अनवकारिं करित्वा रूपं ... वेदनं ... सञ्जं ...
सह्वारे ... विञ्जाणं अपाहं सियं ति छन्दं पटिलभति, अपाहं सियं ति
25 मानं पटिलभति, अपाहं सियं ति दिट्ठि पटिलभति । तस्मि सति इमानि
पपञ्चितानि होन्ति - अपाहं इत्थं सियं ति वा, अपाहं एवं सियं ति
वा, अपाहं अञ्जया सियं ति वा ।

(१६) कथं च अपाहं इत्थं सियं ति होति ?

अपाहं खत्तियो सियं ति वा, अपाहं ब्राह्मणो सियं ति वा, अपाहं

वेस्सो सियं ति वा, अपाहं सुद्धो सियं ति वा, अपाहं गहद्धो सियं ति वा,
 अपाहं पब्बजितो सियं ति वा, अपाहं देवो सियं ति वा, अपाहं
 मनुस्सो सियं ति वा, अपाहं रूपी सियं ति वा, अपाहं अरूपी सियं
 ति वा, अपाहं सञ्जी सियं ति वा, अपाहं असञ्जी सियं ति वा,
 अपाहं नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा - एवं अपाहं इत्थं सियं 5
 ति होति ।

(१७) कथं च अपाहं एवं सियं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो अपाहं तथा खत्तियो
 सियं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो अपाहं तथा ब्राह्मणो सियं ति वा ... पे०...
 यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी अपाहं तथा नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति 10
 वा - एवं अपाहं एवं सियं ति होति ।

(१८) कथं च अपाहं अञ्जथा सियं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो अपाहं न तथा खत्तियो
 सियं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो अपाहं न तथा ब्राह्मणो सियं ति वा
 ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी अपाहं न तथा नेवसञ्जीनासञ्जी 15
 सियं ति वा - एवं अपाहं अञ्जथा सियं ति होति ।

इमानि अट्टारस तण्हाविचरितानि अञ्जत्तिकस्स उपादाय ।

(२) बाहिरस्स उपादाय

२०८. तत्थ कतमानि अट्टारस तण्हाविचरितानि बाहिरस्स
 उपादाय ?

इमिना अस्मी ति होति, इमिना इत्थस्मी ति होति, इमिना 20
 एवस्मी ति होति, इमिना अञ्जथास्मी ति होति, इमिना भविस्सं ति
 होति, इमिना इत्थं भविस्सं ति होति, इमिना एवं भविस्सं ति होति,
 इमिना अञ्जथा भविस्सं ति होति, इमिना असस्मी ति होति, इमिना
 सातस्मी ति होति, इमिना सियं ति होति, इमिना इत्थं सियं ति होति,
 इमिना एवं सियं ति होति, इमिना अञ्जथा सियं ति होति, इमिना अपाहं 25
 सियं ति होति, इमिना अपाहं इत्थं सियं ति होति, इमिना अपाहं एवं सियं
 ति होति, इमिना अपाहं अञ्जथा सियं ति होति ।

२०६. (१) कथं च इमिना अस्मी ति होति ?

R. 397

कञ्चि धम्मं अवकारि^१ करित्वा रूपं ... वेदनं ... सञ्जं ...
सह्वारे ... विञ्जाणं इमिना अस्मी ति छन्दं पटिलभति, इमिना अस्मी
ति मानं पटिलभति, इमिना अस्मी ति दिट्ठि पटिलभति । तस्मि
५ सति इमानि पपञ्चितानि होन्ति - इमिना इत्यस्मी ति वा, इमिना
एवस्मी ति वा, इमिना अञ्जथास्मी ति वा ।

B. 411

(२) कथं च इमिना इत्यस्मी ति होति ?

इमिना सत्तियोस्मी ति वा, इमिना ब्राह्मणोस्मी ति वा, इमिना
वेस्सोस्मी ति वा, इमिना सुट्ठोस्मी ति वा, इमिना गहट्ठोस्मी ति वा,
१० इमिना पव्वजितोस्मी ति वा, इमिना देवोस्मी ति वा, इमिना मनुस्सोस्मी
ति वा, इमिना रूपीस्मी ति वा, इमिना अरूपीस्मी ति वा, इमिना
सञ्जीस्मी ति वा, इमिना असञ्जीस्मी ति वा, इमिना नेवसञ्जी-
नासञ्जीस्मी ति वा - एवं इमिना इत्यस्मी ति होति ।

(३) कथं च इमिना एवस्मी ति होति ?

१५ परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो सत्तियो इमिना तथाहं खत्तियोस्मी
ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना तथाहं ब्राह्मणोस्मी ति वा ... पे०... यथा
सो नेवसञ्जीनासञ्जी इमिना तथाहं नेवसञ्जीनासञ्जीस्मी ति वा -
एवं इमिना एवस्मी ति होति ।

(४) कथं च इमिना अञ्जथास्मी ति होति ?

२० परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो इमिना नाहं तथा
खत्तियोस्मी ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना नाहं तथा ब्राह्मणोस्मी ति
वा ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी इमिना, नाहं तथा नेवसञ्जी-
नासञ्जीस्मी ति वा - एवं इमिना अञ्जथास्मी ति होति ।

(५) कथं च इमिना भविस्सं ति होति ?

२५ कञ्चि धम्मं अवकारि करित्वा रूपं ... वेदनं ... सञ्जं ...
सह्वारे ... विञ्जाणं इमिना भविस्स ति छन्दं पटिलभति, इमिना
भविस्सं ति मानं पटिलभति, इमिना भविस्सं ति दिट्ठि पटिलभति ।
तस्मि सति इमानि पपञ्चितानि होन्ति - इमिना इत्थं भविस्सं ति
वा, इमिना एव भविस्सं ति वा, इमिना अञ्जथा भविस्सं ति वा ।

१. अवकारि - सी०; अनवकारि - रो०, एवमुपरि पि ।

(६) कथं च इमिना इत्थं भविस्सं ति होति ?

इमिना खत्तियो भविस्सं ति वा ... पे०... इमिना अरूपी भविस्सं ति वा, इमिना सञ्जी भविस्सं ति वा, इमिना असञ्जी भविस्सं ति वा, इमिना नेवसञ्जीनासञ्जी भविस्सं ति वा - एवं इमिना इत्थं भविस्सं ति होति ।

5

(७) कथं च इमिना एवं भविस्सं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो इमिना तथाहं खत्तियो भविस्सं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना तथाहं ब्राह्मणो भविस्सं ति वा ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी इमिना तथाहं नेवसञ्जीनासञ्जी भविस्सं ति वा - एवं इमिना एवं भविस्सं ति होति ।

10

(८) कथं च इमिना अञ्जथा भविस्सं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो इमिना नाहं तथा खत्तियो भविस्सं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना नाहं तथा ब्राह्मणो भविस्सं ति वा ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी इमिना नाहं तथा नेवसञ्जीनासञ्जी भविस्सं ति वा - एवं इमिना अञ्जथा भविस्सं ति होति ।

15

(९) कथं च इमिना असस्मी ति होति ?

कञ्चि धम्मं अवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं .. सङ्खारे ... विञ्जाणं इमिना निच्चोस्मि धुवोस्मि सस्सतोस्मि अविपरिणामधम्मोस्मी ति - एवं इमिना असस्मी ति होति ।

(१०) कथं च इमिना सातस्मी ति होति ?

कञ्चि धम्मं अवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं ... सङ्खारे ... विञ्जाणं इमिना उच्चिच्चिस्सामि विनस्सिस्सामि न भविस्सामी ति - एवं इमिना सातस्मी ति होति ।

20

(११) कथं च इमिना सियं ति होति ?

कञ्चि धम्मं अवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं ... सङ्खारे ... विञ्जाणं इमिना सियं ति द्दन्दं पटिलभति, इमिना सियं ति मानं पटिलभति, इमिना सियं ति दिट्ठि पटिलभति । तस्मि सति इमानि पपञ्चितानि होन्ति - इमिना इत्थं सियं ति वा, इमिना एवं सियं ति वा, इमिना अञ्जथा सियं ति वा ।

23

(१२) कथं च इमिना इत्यं सियं ति होति ?

इमिना खत्तियो सियं ति वा, इमिना ब्राह्मणो सियं ति वा, इमिना वेस्सो सियं ति वा, इमिना सुट्ठो सियं ति वा, इमिना गहट्ठो सियं ति वा, इमिना पव्वजितो सियं ति वा, इमिना देवो सियं ति वा, इमिना मनुस्सो सियं ति वा, इमिना रूपी सियं ति वा, इमिना अरूपी सियं ति वा, इमिना सञ्जी सियं ति वा, इमिना असञ्जी सियं ति वा, इमिना नेवसञ्जीनासञ्जी सियं पि वा - एवं इमिना इत्यं सियं ति होति ।

IL. 329

B. 413

(१३) कथं च इमिना एवं सियं ति होति ?

परपुगलं उपनिवाय यथा सो खत्तियो इमिना तथाहं खत्तियो सियं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना तथाहं ब्राह्मणो सियं ति वा ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी इमिना तथाहं नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा - एवं इमिना एवं सियं ति होति ।

(१४) कथं च इमिना अञ्जया सियं ति होति ?

परपुगलं उपनिवाय यथा सो खत्तियो इमिना नाहं तथा खत्तियो सियं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना नाहं तथा ब्राह्मणो सियं ति वा ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी इमिना नाहं तथा नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा - एवं इमिना अञ्जया सियं ति होति ।

(१५) कथं च इमिना अपाहं सियं ति होति ?

कच्चि धम्मं अवकारिं करित्वा रूपं ... पे०... वेदनं ... सञ्जं ... सत्तारे ... विञ्जारणं इमिना अपाहं सियं ति छन्दं पटिलभति, इमिना अपाहं सियं ति मानं पटिलभति, इमिना अपाहं सियं ति दिट्ठि पटिलभति । तस्मि नति इमानि पपञ्चितानि होन्ति - इमिना अपाहं इत्यं सियं ति वा, इमिना अपाहं एवं सियं ति वा, इमिना अपाहं अञ्जया सियं ति वा ।

25

(१६) कथं च इमिना अपाहं इत्यं सियं ति होति ?

इमिना अपाहं खत्तियो सियं ति वा, इमिना अपाहं ब्राह्मणो सियं ति वा, इमिना अपाहं वेस्सो सियं ति वा, इमिना अपाहं सुट्ठो सियं ति वा, इमिना अपाहं गहट्ठो सियं ति वा, इमिना अपाहं पव्वजितो सियं ति वा, इमिना अपाहं देवो सियं ति वा, इमिना अपाहं मनुस्सो सियं ति वा, इमिना अपाहं रूपी सियं ति वा, इमिना अपाहं अरूपी सियं ति वा, इमिना अपाहं

20

सञ्जी सियं ति वा, इमिना अपाहं असञ्जी सियं ति वा, इमिना अपाहं
नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा - एवं इमिना अपाहं इत्थं सियं ति होति ।

(१७) कथं च इमिना अपाहं एवं सियं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो इमिना अपाहं तथा
खत्तियो सियं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना अपाहं तथा ब्राह्मणो सियं 5
ति वा ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी इमिना अपाहं तथा
नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा - एवं इमिना अपाहं एवं सियं ति होति ।

(१८) कथं च इमिना अपाहं अञ्जथा सियं ति होति ?

परपुग्गलं उपनिधाय यथा सो खत्तियो इमिना अपाहं न तथा
खत्तियो सियं ति वा, यथा सो ब्राह्मणो इमिना अपाहं न तथा ब्राह्मणो 10
सियं ति वा ... पे०... यथा सो नेवसञ्जीनासञ्जी इमिना अपाहं न
तथा नेवसञ्जीनासञ्जी सियं ति वा - एवं इमिना अपाहं अञ्जथा
सियं ति होति ।

इमानि अट्टारस तण्हाविचरितानि बाहिरस्स उपादाय ।

इति' इमानि अट्टारस तण्हाविचरितानि अञ्जत्तिकस्स उपादाय, 15
इमानि अट्टारस तण्हाविचरितानि बाहिरस्स उपादाय, तदेकञ्जं
अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्घिपित्वा छत्तिस तण्हाविचरितानि होन्ति ।
इति एवरूपानि अतोतानि छत्तिस तण्हाविचरितानि, अनागतानि छत्तिस
तण्हाविचरितानि, पच्चुप्पन्नानि छत्तिस तण्हाविचरितानि, तदेकञ्जं
अभिसञ्जूहित्वा अभिसङ्घिपित्वा अट्टतण्हाविचरितसत्तं' होति । 20

२१०. तत्थ क्तमानि ट्ठासट्ठि दिट्ठिगतानि ब्रह्मजाले वेय्याकरणे
वुत्तानि भगवता ?

चत्तारो सस्सतवादा, चत्तारो एकच्चसस्सतिका, चत्तारो अन्ता-
नन्तिका, चत्तारो अमराविकखेपिका, द्वे अधिच्चसमुप्पन्निका, सोळस
सञ्जीवादा^१, अट्ट असञ्जीवादा, अट्ट नेवसञ्जीनासञ्जीवादा, सत्त 25
उच्छेदवादा, पच्च दिट्ठधम्मनिब्बानवादा - इमानि ट्ठासट्ठि दिट्ठिगतानि
ब्रह्मजाले वेय्याकरणे वुत्तानि भगवता ति ।

सुद्धकवत्पुविग्गो निट्ठितो ।

-----:o:-----

१. स्या० पोत्थके नस्सि । २. अट्टमतं तण्हाविचरितं - स्या०, रो० । ३. सञ्जीवादा
- स्या०, एषमुपरि सि ।

१८. धम्मपहदयविभङ्गो

§ १. सव्वसङ्गाहिकं

१. कति खन्धा, कति आयातनानि, कति धातुयो, कति सच्चानि, कति इन्द्रियाणि, कति हेतू, कति आहारा, कति फस्सा, कति वेदना, कति सञ्जा, कति चेतना, कति चित्तानि ?

२. पञ्चकमन्धा, द्वादसायतनानि, अट्टारस धातुयो, चत्तारि सच्चानि, वावीसतिन्द्रियाणि, नव हेतू, चत्तारो आहारा, सत्त फस्सा, सत्त वेदना, सत्त सञ्जा, नत्त चेतना, सत्त चित्तानि ।

३ तत्थ कतमे पञ्चखन्धा ?

रूपखन्धो, वेदनाखन्धो, मञ्जाखन्धो, सद्धारखन्धो, विज्जाणकखन्धो - इमे वुच्चन्ति "पञ्चखन्धा" ।

४ तत्थ कतमानि द्वादसायतनानि ?

चक्खायतनं, रूपायतन, सोत्तायतन, सद्दायतन, घानायतनं, गन्धायतनं, जिह्वायतन, रसायतन, कायायतनं, फोट्टव्वायतनं, मनायतनं, धम्ममायतनं - इमानि वुच्चन्ति "द्वादसायतनानि" ।

५. तत्थ कतमा अट्टारस धातुयो ?

चक्खुधातु, रूपधातु, चक्खुविज्जाणधातु, सोतधातु, सद्धातु, सोतविज्जाणधातु, घानधातु, गन्धधातु, घानविज्जाणधातु, जिह्वाधातु, रसधातु, जिह्वाविज्जाणधातु, कायधातु, फोट्टव्वधातु, कायविज्जाणधातु, मनोधातु, धम्मधातु, मनोविज्जाणधातु - इमा वुच्चन्ति "अट्टारस धातुयो" ।

६ तत्थ कतमानि चत्तारि मच्चानि ?

दुक्खमच्च, समुदयसच्च, निरोधसच्च, मग्गसच्च - इमानि वुच्चन्ति "चत्तारि मच्चानि" ।

७ तत्थ कतमानि वावीसतिन्द्रियाणि ?

चक्खुन्द्रिय, सोतिन्द्रिय, घानिन्द्रिय, जिह्विन्द्रिय, कायिन्द्रिय,

मनिन्द्रियं, इत्यिन्द्रियं, पुरिसिन्द्रियं, जीवितिन्द्रियं, सुखिन्द्रियं, दुःखिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं, दोमनस्सिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं, अनञ्जातञ्ज-
स्सामीतिन्द्रियं^१, अञ्चिन्द्रियं, अञ्जाताविन्द्रियं - इमानि वुच्चन्ति
“वावीसतिन्द्रियानि” ।

5

८. तत्थ कतमे नव हेतू ?

तयो कुसलहेतू, तयो अकुसलहेतू, तयो अब्याकतहेतू ।

तत्थ कतमे तयो कुसलहेतू ?

अलोभो कुसलहेतू, अदोसो कुसलहेतू, अमोहो कुसलहेतू - इमे
तयो कुसलहेतू ।

10

तत्थ कतमे तयो अकुसलहेतू ?

लोभो अकुसलहेतू, दोसो अकुसलहेतू, मोहो अकुसलहेतू - इमे
तयो अकुसलहेतू ।

तत्थ कतमे तयो अब्याकतहेतू ?

कुसलानं वा धम्मानं विपाकतो किरियाव्याकतेसु वा धम्मेसु 15
अलोभो, अदोसो, अमोहो - इमे तयो अब्याकतहेतू ।

इमे वुच्चन्ति “नव हेतू” ।

९. तत्थ कतमे चत्तारो आहारा ?

कवळीकाराहारो^२, फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विञ्जाणा-
हारो - इमे वुच्चन्ति “चत्तारो आहारा” ।

१०. तत्थ कतमे सत्त फस्सा ?

चक्खुसम्फस्सो, सौतसम्फस्सो, धानसम्फस्सो, जिह्वासम्फस्सो,
कायसम्फस्सो, मनोधानुसम्फस्सो, मनोविञ्जाणधानुसम्फस्सो - इमे
वुच्चन्ति “सत्त फस्सा” ।

११. तत्थ कतमा सत्त वेदना ?

चक्खुसम्फस्सजा वेदना, सौतसम्फस्सजा वेदना, धानसम्फस्सजा
वेदना, जिह्वासम्फस्सजा वेदना, कायसम्फस्सजा वेदना, मनोधानु-
सम्फस्सजा वेदना, मनोविञ्जाणधानुसम्फस्सजा वेदना - इमा वुच्चन्ति
“सत्त वेदना” ।

१. अनञ्जतञ्जस्सामीतिन्द्रियं - स्या० । २. कवळीकारो आहारो - ती०, स्या०,
रो० । ३. सम्फस्सो - ती० ।

१२. तत्थ कतमा सत्त सञ्जा ?

चक्खुसम्फस्सजा सञ्जा, सोतसम्फस्सजा सञ्जा, धान-
सम्फस्सजा सञ्जा, जिह्वासम्फस्सजा सञ्जा, कायसम्फस्सजा सञ्जा,
मनोधातुसम्फस्सजा सञ्जा, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा सञ्जा -
5 इमा वुच्चन्ति "सत्त सञ्जा" ।

D. 417

१३. तत्थ कतमा सत्त चेतना ?

चक्खुसम्फस्सजा चेतना, सोतसम्फस्सजा चेतना, धानसम्फस्सजा
चेतना, जिह्वासम्फस्सजा चेतना, कायसम्फस्सजा चेतना, मनोधातु-
सम्फस्सजा चेतना, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा चेतना - इमा वुच्चन्ति
10 "सत्त चेतना" ।

R. 404

१४. तत्थ कतमानि सत्त चित्तानि ?

चक्खुविञ्जाणं, सोतविञ्जाणं, धानविञ्जाणं, जिह्वा-
विञ्जाणं, कायविञ्जाणं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु - इमानि
वुच्चन्ति "सत्त चित्तानि" ।

— ० —

§ २. उप्पत्तानुप्पत्ती

१. कामघातुया

15 १५. कामघातुया कति खन्धा, कति आयतनानि, कति धातुयो,
कति सच्चानि, कति इन्द्रियानि, कति हेतू, कति आहारा, कति फस्सा,
कति वेदना, कति सञ्जा, कति चेतना, कति चित्तानि ?

कामघातुया पञ्चखन्धा, द्वादसायतनानि, अट्टारस धातुयो,
तीणि सच्चानि, वावीसतिन्द्रियानि, नव हेतू, चत्तारो आहारा,
20 सत्त फस्सा, सत्त वेदना, सत्त सञ्जा, सत्त चेतना, सत्त चित्तानि ।

१६. तत्थ कतमे कामघातुया पञ्चखन्धा ?

रूपखन्धो, वेदनाखन्धो, सञ्जाखन्धो, सहारखन्धो,
विञ्जाणखन्धो - इमे वुच्चन्ति "कामघातुया पञ्चखन्धा" ।

१७. तत्थ कतमानि कामघातुया द्वादसायतनानि ?

25

चक्खायतनं, रूपायतनं, सोतायतनं, सद्दायतनं, धानायतनं, गन्धा-

यतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोडुब्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं — इमानि वुच्चन्ति “कामधातुया द्वादसायतनानि” ।

१८. तत्थ कतमा कामधातुया अट्टारस धातुयो ?

चक्खुधातु, रूपधातु, चक्खुविञ्जाणधातु, सोतधातु, सद्धातु, सोतविञ्जाणधातु, धानधातु, गन्धधातु, धानविञ्जाणधातु, जिह्वा- 5
धातु, रसधातु, जिह्वाविञ्जाणधातु, कायधातु, फोडुब्बधातु, काय-
विञ्जाणधातु, मनोधातु, धम्मधातु, मनोविञ्जाणधातु — इमा वुच्चन्ति
“कामधातुया अट्टारस धातुयो” ।

१९. तत्थ कतमानि कामधातुया तीणि सच्चानि ?

दुक्खसच्चं, समुदयसच्चं, मग्गसच्चं — इमानि वुच्चन्ति “काम- 10
धातुया तीणि सच्चानि” ।

२०. तत्थ कतमानि कामधातुया वावीसतिन्द्रियानि ?

चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं ... पे०... अञ्जाताविन्द्रियं — इमानि
वुच्चन्ति “कामधातुया वावीसतिन्द्रियानि” ।

२१. तत्थ कतमे कामधातुया नव हेतू ?

तयो कुसलहेतू, तयो अकुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ... पे०...
इमे वुच्चन्ति “कामधातुया नव हेतू” ।

२२. तत्थ कतमे कामधातुया चत्तारो आहारा ?

कवळीकाराहारो, फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विञ्जाणा-
हारो — इमे वुच्चन्ति “कामधातुया चत्तारो आहारा” ।

२३. तत्थ कतमे कामधातुया सत्त फस्सा ?

चक्खुसम्फस्सो, सोतसम्फस्सो, धानसम्फस्सो, जिह्वासम्फस्सो,
कायसम्फस्सो, मनोधातुसम्फस्सो, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सो — इमे
वुच्चन्ति “कामधातुया सत्त फस्सा” ।

२४. तत्थ कतमा कामधातुया सत्त वेदना ?

चक्खुसम्फस्सजा वेदना, सोतसम्फस्सजा वेदना, धानसम्फस्सजा
वेदना, जिह्वासम्फस्सजा वेदना, कायसम्फस्सजा वेदना, मनोधातु-
सम्फस्सजा वेदना, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा वेदना — इमा वुच्चन्ति
“कामधातुया सत्त वेदना” ।

१२ तत्थ कतमा सत्त सञ्जा ?

चक्खुसम्फस्सजा सञ्जा, सोतसम्फस्सजा सञ्जा, धान-
सम्फस्सजा सञ्जा, जिह्वासम्फस्सजा सञ्जा, कायसम्फस्सजा सञ्जा,
मनोधातुसम्फस्सजा सञ्जा, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा सञ्जा -
5 इमा बुच्चन्ति "सत्त सञ्जा" ।

B 417

१३ तत्थ कतमा सत्त चेतना ?

चक्खुसम्फस्सजा चेतना, सोतसम्फस्सजा चेतना, धानसम्फस्सजा
चेतना, जिह्वासम्फस्सजा चेतना, कायसम्फस्सजा चेतना, मनोधातु-
सम्फस्सजा चेतना, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा चेतना - इमा बुच्चन्ति
10 "सत्त चेतना" ।

R 404

१४ तत्थ कतमानि सत्त चित्तानि ?

चक्खुविञ्जाण, सोतविञ्जाण, धानविञ्जाण, जिह्वा-
विञ्जाण, कायविञ्जाण, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु - इमानि
बुच्चन्ति "सत्त चित्तानि" ।

— ० —

§ २ उप्पत्तानुप्पत्ती

१. कामधातुया

15 १५ कामधातुया कति खन्धा, कति आयत्तनानि, कति धातुयो,
कति मच्चानि, कति इन्द्रियानि, कति हेतू, कति आहारा, कति फस्सा,
कति वेदना, कति मञ्जा, कति चेतना, कति चित्तानि ?

कामधातुया पञ्चखन्धा, द्वादसायत्तनानि, अट्ठारस धातुयो,
तीणि सच्चानि, द्वावीसतिन्द्रियानि, नव हेतू, चत्तारो आहारा,
20 सत्त फस्सा, सत्त वेदना, सत्त सञ्जा, सत्त चेतना, सत्त चित्तानि ।

१६ तत्थ कतमे कामधातुया पञ्चखन्धा ?

रूपखन्धो, वेदनाखन्धो, सञ्जाखन्धो, सत्त्वारखन्धो,
विञ्जाणखन्धो - इमे बुच्चन्ति "कामधातुया पञ्चखन्धा" ।

१७ तत्थ कतमानि कामधातुया द्वादसायत्तनानि ?

25

चमसायत्तन, रूपायत्तन, सोतायत्तन, सद्दामत्तन, धानायत्तन, गन्धा-

यतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोटुव्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं — इमानि वुच्चन्ति “कामधातुया द्वादसायतनानि” ।

१८. तत्थ कतमा कामधातुया अट्टारस धातुयो ?

चक्खुधातु, रूपधातु, चक्खुविञ्जाणधातु, सोतधातु, सहधातु, सोतविञ्जाणधातु, घानधातु, गन्धधातु, घानविञ्जाणधातु, जिह्वा- 5
धातु, रसधातु, जिह्वाविञ्जाणधातु, कायधातु, फोटुव्वधातु, काय-
विञ्जाणधातु, मनोधातु, धम्मधातु, मनोविञ्जाणधातु — इमा वुच्चन्ति
“कामधातुया अट्टारस धातुयो” ।

१९. तत्थ कतमानि कामधातुया तीणि सच्चानि ?

दुक्खसच्चं, समुदयसच्चं, भग्गसच्चं — इमानि वुच्चन्ति “काम- 10
धातुया तीणि सच्चानि” ।

२०. तत्थ कतमानि कामधातुया वावीसतिन्द्रियानि ?

चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं ... पे०... अञ्जाताविन्द्रियं — इमानि
वुच्चन्ति “कामधातुया वावीसतिन्द्रियानि” ।

२१. तत्थ कतमे कामधातुया नव हेतू ?

तयो कुसलहेतू, तयो अकुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ... पे०...
इमे वुच्चन्ति “कामधातुया नव हेतू” ।

२२. तत्थ कतमे कामधातुया चत्तारो आहारा ?

कवलीकाराहारो, फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विञ्जाणा-
हारो — इमे वुच्चन्ति “कामधातुया चत्तारो आहारा” ।

२३. तत्थ कतमे कामधातुया सत्त फस्सा ?

चक्खुसम्फस्सो, सोतसम्फस्सो, घानसम्फस्सो, जिह्वासम्फस्सो,
कायसम्फस्सो, मनोधातुसम्फस्सो, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सो — इमे
वुच्चन्ति “कामधातुया सत्त फस्सा” ।

२४. तत्थ कतमा कामधातुया सत्त वेदना ?

चक्खुसम्फस्सजा वेदना, सोतसम्फस्सजा वेदना, घानसम्फस्सजा
वेदना, जिह्वासम्फस्सजा वेदना, कायसम्फस्सजा वेदना, मनोधातु-
सम्फस्सजा वेदना, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा वेदना — इमा वुच्चन्ति
“कामधातुया सत्त वेदना” ।

१२. तस्य कतमा सत्त मञ्जा ?

चक्रसम्पत्सजा सञ्जा, सोतसम्पत्सजा सञ्जा, धान-
सम्पत्सजा सञ्जा, जिह्वासम्पत्सजा सञ्जा, कायसम्पत्सजा सञ्जा,
मनोधातुसम्पत्सजा सञ्जा, मनोविञ्जाणधातुसम्पत्सजा सञ्जा -
5 इमा वुच्चन्ति "सत्त सञ्जा" ।

B. 417

१३. तस्य कतमा सत्त चेतना ?

चक्रसम्पत्सजा चेतना, सोतसम्पत्सजा चेतना, धानसम्पत्सजा
चेतना, जिह्वासम्पत्सजा चेतना, कायसम्पत्सजा चेतना, मनोधातु-
सम्पत्सजा चेतना, मनोविञ्जाणधातुसम्पत्सजा चेतना - इमा वुच्चन्ति
10 "सत्त चेतना" ।

R. 404

१४. तस्य कतमानि सत्त चित्तानि ?

चक्रविञ्जाणं, सोतविञ्जाणं, धानविञ्जाणं, जिह्वा-
विञ्जाणं, कायविञ्जाणं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु - इमानि
वुच्चन्ति "सत्त चित्तानि" ।

— ० —

§ २. उप्पत्तानुप्पत्ती

१. कामधातुया

15 १५. कामधातुया कति खन्वा, कति श्रायतनानि, कति धातुयो,
कति सञ्चानि, कति इन्द्रियानि, कति हेतू, कति आहारा, कति फस्सा,
कति वेदना, कति सञ्जा, कति चेतना, कति चित्तानि ?

कामधातुया पञ्चखन्वा, द्वादसायतनानि, अट्ठारस धातुयो,
तीणि सञ्चानि, धावोसतिन्द्रियानि, नव हेतू, चत्तारो आहारा,
20 सत्त फस्सा, सत्त वेदना, सत्त सञ्जा, सत्त चेतना, सत्त चित्तानि ।

१६. तस्य कतमे कामधातुया पञ्चखन्वा ?

रूपखन्वो, वेदनाखन्वो, सञ्जाखन्वो, सङ्घारखन्वो,
विञ्जाणखन्वो - इमे वुच्चन्ति "कामधातुया पञ्चखन्वा" ।

१७. तस्य कतमानि कामधातुया द्वादसायतनानि ?

25

चक्रायतनं, रूपायतनं, सोतायतनं, सद्दायतनं, धानायतनं, गन्धा-

यतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोट्टुव्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं — इमानि वुच्चन्ति “कामधातुया द्वादसायतनानि” ।

१८. तत्थ कतमा कामधातुया अट्टारस धातुयो ?

चक्खुधातु, रूपधातु, चक्खुविज्जाणधातु, सोतधातु, सद्दधातु, सोतविज्जाणधातु, धानधातु, गन्धधातु, धानविज्जाणधातु, जिह्वा- 5
धातु, रसधातु, जिह्वाविज्जाणधातु, कायधातु, फोट्टुव्वधातु, काय-
विज्जाणधातु, मनोधातु, धम्मधातु, मनोविज्जाणधातु — इमा वुच्चन्ति
“कामधातुया अट्टारस धातुयो” ।

१९. तत्थ कतमानि कामधातुया तीणि सच्चानि ?

दुक्खसच्चं, समुदयसच्चं, मग्गसच्चं — इमानि वुच्चन्ति “काम- 10
धातुया तीणि सच्चानि” ।

२०. तत्थ कतमानि कामधातुया बावीसतिन्द्रियानि ?

चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं ... पे०... अज्जाताविन्द्रियं — इमानि
वुच्चन्ति “कामधातुया बावीसतिन्द्रियानि” ।

२१. तत्थ कतमे कामधातुया नव हेतू ?

तयो कुसलहेतू, तयो अकुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ... पे०...
इमे वुच्चन्ति “कामधातुया नव हेतू” । 15

२२. तत्थ कतमे कामधातुया चत्तारो आहारा ?

कवळीकाराहारो, फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विज्जाणा-
हारो — इमे वुच्चन्ति “कामधातुया चत्तारो आहारा” । 20

२३. तत्थ कतमे कामधातुया सत्त फस्सा ?

चक्खुसम्फस्सो, सोतसम्फस्सो, धानसम्फस्सो, जिह्वासम्फस्सो,
कायसम्फस्सो, मनोधातुसम्फस्सो, मनोविज्जाणधातुसम्फस्सो — इमे
वुच्चन्ति “कामधातुया सत्त फस्सा” ।

२४. तत्थ कतमा कामधातुया सत्त वेदना ?

चक्खुसम्फस्सजा वेदना, सोतसम्फस्सजा वेदना, धानसम्फस्सजा
वेदना, जिह्वासम्फस्सजा वेदना, कायसम्फस्सजा वेदना, मनोधातु-
सम्फस्सजा वेदना, मनोविज्जाणधातुसम्फस्सजा वेदना — इमा वुच्चन्ति
“कामधातुया सत्त वेदना” । 25

२५. तत्थ कतमा कामधातुया सत्त सञ्जा ?

चक्खुसम्फस्सजा सञ्जा, सोतसम्फस्सजा सञ्जा, धान-
सम्फस्सजा सञ्जा, जिह्वासम्फस्सजा सञ्जा, कायसम्फस्सजा सञ्जा,
मनोधातुसम्फस्सजा सञ्जा, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा सञ्जा -

5 इमा वुच्चन्ति "कामधातुया सत्त सञ्जा" ।

B. 419

२६. तत्थ कतमा कामधातुया सत्त चेतना ?

चक्खुसम्फस्सजा चेतना, सोतसम्फस्सजा चेतना, धानसम्फस्सजा
चेतना, जिह्वासम्फस्सजा चेतना, कायसम्फस्सजा चेतना, मनोधातु-
सम्फस्सजा चेतना, मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सजा चेतना - इमा

10 वुच्चन्ति "कामधातुया सत्त चेतना" ।

२७. तत्थ कतमानि कामधातुया सत्त चित्तानि ?

चक्खुविञ्जाणं, सोतविञ्जाणं, धानविञ्जाणं, जिह्वा-
विञ्जाणं, कायविञ्जाणं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु - इमानि
वुच्चन्ति "कामधातुया सत्त चित्तानि" ।

२. रूपधातुया

15 २८. रूपधातुया कति खन्वा, कति आयतना, कति धातुयो,
कति सच्चानि, कति इन्द्रियानि ... पे०... कति चित्तानि ?

रूपधातुया पञ्चकखन्वा, छ आयतनानि, नव धातुयो,
तीणि सच्चानि, चुद्धसिन्द्रियानि, अट्ट हेतू, तयो आहारा, चत्तारो फस्सा,
चतस्सो वेदना, चतस्सो सञ्जा, चतस्सो चेतना, चत्तारि चित्तानि ।

20 २९. तत्थ कतमे रूपधातुया पञ्चकखन्वा ?

रूपकखन्वो, वेदनाकखन्वो, सञ्जाकखन्वो, सङ्खारकखन्वो,
विञ्जाणकखन्वो - इमे वुच्चन्ति "रूपधातुया पञ्चकखन्वा" ।

३०. तत्थ कतमानि रूपधातुया छ आयतनानि ?

चक्सायतनं, रूपायतनं, सोतायतनं, सहायतनं, मनायतनं, धम्मा-
25 यतनं - इमानि वुच्चन्ति "रूपधातुया छ आयतनानि" ।

३१. तत्थ कतमा रूपधातुया नव धातुयो ?

चक्खुधातु, रूपधातु, चक्खुविञ्जाणधातु, सोतधातु, सद्धातु,
सोतविञ्जाणधातु, मनोधातु, धम्मधातु, मनोविञ्जाणधातु - इमा
"रूपधातुया नव धातुयो" ।

३२. तत्थ कतमानि रूपधातुया तीणि सच्चानि ?

दुक्खसच्चं, समुदयसच्चं, मगसच्चं — इमानि वुच्चन्ति “रूप-
धातुया तीणि सच्चानि” ।

३३. तत्थ कतमानि रूपधातुया चुइसिन्द्रियानि ?

चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, जीवित्तिन्द्रियं, सोमनस्सि- 5
न्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं,
पञ्चिन्द्रियं, अनञ्जातञ्जास्सामीत्तिन्द्रियं, अञ्चिन्द्रियं, अञ्जाता-
विन्द्रियं — इमानि वुच्चन्ति “रूपधातुया चुइसिन्द्रियानि” ।

३४. तत्थ कतमे रूपधातुया अट्ट हेतू ?

तयो कुसलहेतू, द्वे अकुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू । 10

तत्थ कतमे तयो कुसलहेतू ?

अलोभो कुसलहेतु, अदोसो कुसलहेतु, अमोहो कुसलहेतु — इमे
तयो कुसलहेतू ।

तत्थ कतमे द्वे अकुसलहेतू ?

लोभो अकुसलहेतु, मोहो अकुसलहेतु — इमे द्वे अकुसलहेतू ।

तत्थ कतमे तयो अव्याकतहेतू ?

कुसलानं वा^१ धम्मनं विपाकतो विरियाव्याकतेसु वा धम्मेषु
अलोभो, अदोसो, अमोहो — इमे तयो अव्याकतहेतू ।

इमे वुच्चन्ति रूपधातुया अट्ट हेतू ।

३५. तत्थ कतमे रूपधातुया तयो आहारा ?

फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विञ्जाणाहारो — इमे
वुच्चन्ति “रूपधातुया तयो आहारा” ।

३६. तत्थ कतमे रूपधातुया चत्तारो फस्सा ?

चक्खुसम्फस्सो, सोतसम्फस्सो, मनोधातुसम्फस्सो, मनोविञ्जाण-
धातुसम्फस्सो — इमे वुच्चन्ति “रूपधातुया चत्तारो फस्सा” ।

३७. तत्थ कतमा रूपधातुया चतस्सो वेदना ... पे०... चतस्सो

सञ्जा ... पे०... चतस्सो चेतना ... पे०... चत्तारि चित्तानि ?

चक्खुविञ्जाणं, सोतविञ्जाणं, मनोधातु, मनोविञ्जाणधातु —
इमानि वुच्चन्ति “रूपधातुया चत्तारि चित्तानि” ।

३. अरूपधातुया

B 424

३८. अरूपधातुया कति खन्धा ... पे०... कति चित्तानि ?

अरूपधातुया चत्तारो खन्धा, द्वे आयतनानि, द्वे धातुयो,
तीणि सच्चानि, एकादसिन्द्रियानि, अट्ट हेतू, तयो आहारा, एको फस्सो,
एका वेदना, एका सञ्ज्ञा, एका चेतना, एकं चित्तं ।

R 407 5

३९. तत्थ कतमे अरूपधातुया चत्तारो खन्धा ?

वेदनाखन्धो, सञ्ज्ञाखन्धो, सङ्गारखन्धो, विञ्जाणखन्धो
— इमे वुच्चन्ति “अरूपधातुया चत्तारो खन्धा” ।

४०. तत्थ कतमानि अरूपधातुया द्वे आयतनानि ?

मनायतनं, धम्मयातनं — इमानि वुच्चन्ति “अरूपधातुया द्वे
10 आयतनानि” ।

४१. तत्थ कतमा अरूपधातुया द्वे धातुयो ?

मनोविञ्जाणधातु, धम्मधातु — इमा वुच्चन्ति “अरूपधातुया
द्वे धातुयो” ।

४२. तत्थ कतमानि अरूपधातुया तीणि सच्चानि ?

15 दुक्खसच्चं, समुदयसच्चं, मगसच्चं — इमानि वुच्चन्ति “अरूप-
धातुया तीणि सच्चानि” ।

४३. तत्थ कतमानि अरूपधातुया एकादसिन्द्रियानि ?

मतिन्द्रियं, जीवित्तिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं,
सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं,
20 अञ्चिन्द्रियं, अञ्जाताविन्द्रियं — इमानि वुच्चन्ति “अरूपधातुया
एकादसिन्द्रियानि” ।

४४. तत्थ कतमे अरूपधातुया अट्ट हेतू ?

तयो कुसलहेतू, द्वे अकुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ... पे०... इमे
वुच्चन्ति “अरूपधातुया अट्ट हेतू” ।

25

४५. तत्थ कतमे अरूपधातुया तयो आहारा ?

फस्साहारो, मनोमञ्चेतनाहारो, विञ्जाणाहारो — इमे
वुच्चन्ति “अरूपधातुया तयो आहारा” ।

४६. तत्थ कतमो^१ अरूपधातुया एको फस्सो ?

मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सो - अयं वुच्चति "अरूपधातुया एको फस्सो" ।

४७. तत्थ कतमा अरूपधातुया एका वेदना ... पे०... एका सञ्जा ... पे०... एका चेतना ... पे०... एकं चित्तं ?

मनोविञ्जाणधातु - इदं वुच्चति "अरूपधातुया एकं चित्तं" ।

४. अपरियापन्ने

४८. अपरियापन्ने कति खन्धा ... पे०... कति चित्तानि ?

अपरियापन्ने चत्तारो खन्धा, द्वे आयतनानि, द्वे धातुयो, द्वे सच्चानि, द्वादसिन्द्रियानि, छ हेतू, तयो आहारा, एको फस्सो, एका वेदना, एका सञ्जा, एका चेतना, एकं चित्तं ।

४९. तत्थ कतमे अपरियापन्ने चत्तारो खन्धा ?

वेदनाक्खन्धो, सञ्जाक्खन्धो, सङ्खारक्खन्धो, विञ्जाणक्खन्धो - इमे वुच्चन्ति "अपरियापन्ने चत्तारो खन्धा" ।

५०. तत्थ कतमानि अपरियापन्ने द्वे आयतनानि ?

मनायतनं, धम्मायतनं - इमानि वुच्चन्ति "अपरियापन्ने द्वे आयतनानि" ।

५१. तत्थ कतमा^२ अपरियापन्ने द्वे धातुयो ?

मनोविञ्जाणधातु, धम्मधातु - इमा वुच्चन्ति "अपरियापन्ने द्वे धातुयो" ।

५२. तत्थ कतमानि अपरियापन्ने द्वे सच्चानि ?

मग्गसच्चं, निरोधसच्चं - इमानि वुच्चन्ति "अपरियापन्ने द्वे सच्चानि" ।

५३. तत्थ कतमानि अपरियापन्ने द्वादसिन्द्रियानि ?

मनिन्द्रियं, जीवित्तिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं, सट्ठिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं, अनञ्जातञ्जास्सामीतिन्द्रियं, अञ्चिन्द्रियं, अञ्जाताविन्द्रियं - इमानि वुच्चन्ति "अपरियापन्ने द्वादसिन्द्रियानि" ।

५४. तस्य कतमे अपरियापन्ने छ हेतू ?

तयो कुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ।

नस्य कतमे तयो कुमलहेतू ?

अलोभो कुसलहेतु, अदोसो कुसलहेतु, अमोहो कुसलहेतु - इमे

5 तयो कुसलहेतू ।

B. 423

तस्य कतमे तयो अव्याकतहेतू ?

कुसलानं धम्मानं विपाकतो अलोभो, अदोसो, अमोहो - इमे
तयो अव्याकतहेतू ।

इमे वुच्चन्ति "अपरियापन्ने छ हेतू" ।

10 ५५. तस्य कतमे अपरियापन्ने तयो आहारा ?

फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विञ्जाणाहारो - इमे
वुच्चन्ति "अपरियापन्ने तयो आहारा" ।

५६. तस्य कतमो अपरियापन्ने एको फस्सो ?

मनोविञ्जाणघातुसम्फस्सो - अयं वुच्चति "अपरियापन्ने
15 एको फस्सो" ।

५७. तस्य कतमा अपरियापन्ने एका वेदना ... पे०... एका
सञ्जा ... पे०... एका चेतना .. पे० एकं चित्तं ?

R. 409

मनोविञ्जाणघातु - इदं वुच्चति "अपरियापन्ने एकं चित्तं"

§ ३. परियापन्नापरियापन्नं

१. कामघातुया

५८. पञ्चन्नं खन्वानं कति कामघातुपरियापन्ना, कति
20 कामघातुपरियापन्ना ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति कामघातुपरियापन्ना
कति न कामघातुपरियापन्ना ?

रूपखन्वो कामघातुपरियापन्नो; चत्तारो खन्वा सिया काम
घातुपरियापन्ना, सिया न कामघातुपरियापन्ना ।

दसायतना कामघातुपरियापन्ना; द्वे आयतना सिया काम
25 घातुपरियापन्ना, सिया न कामघातुपरियापन्ना ।

सोळस धातुयो कामधातुपरियापन्ना; द्वे धातुयो सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

समुदयसच्चं कामधातुपरियापन्नं; द्वे सच्चा न कामधातुपरियापन्ना; दुक्खसच्चं सिया कामधातुपरियापन्नं, सिया न कामधातुपरियापन्नं ।

5

दसिन्द्रिया कामधातुपरियापन्ना; तीणिन्द्रिया न कामधातुपरियापन्ना; नविन्द्रिया सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

तयो अकुसलहेतू कामधातुपरियापन्ना; छ हेतू सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

10

कवळीकारो आहारो कामधातुपरियापन्नो; तयो आहारा सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

छ फस्सा कामधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सो सिया कामधातुपरियापन्नो, सिया न कामधातुपरियापन्नो ।

छ वेदना ... पे०... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता कामधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातु सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

15

२. रूपधातुया

५६. पञ्चन्नं खन्धानं कति रूपधातुपरियापन्ना, कति न रूपधातुपरियापन्ना ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति रूपधातुपरियापन्ना, कति न रूपधातुपरियापन्ना ?

रूपवखन्धो न रूपधातुपरियापन्नो; चत्तारो खन्धा सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

दसायतना न रूपधातुपरियापन्ना; द्वे आयतना सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

सोळस धातुयो न रूपधातुपरियापन्ना; द्वे धातुयो सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

तीणि सच्चानि^१ न रूपधातुपरियापन्ना; दुक्खसच्चं सिया रूपधातुपरियापन्नं, सिया न रूपधातुपरियापन्नं ।

१. सच्चा - स्वा०, एवमुपरि पि ।

५४. तत्थ कतमे अपरियापन्ने छ हेतू ?

तयो कुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ।

नत्थ कतमे तयो कुसलहेतू ?

अलोभो कुसलहेतु, अदोसो कुसलहेतु, अमोहो कुसलहेतु - इमे

5 तयो कुसलहेतू ।

B. 423

तत्थ कतमे तयो अव्याकतहेतू ?

कुसलानं धम्मानं विपाकतो अलोभो, अदोसो, अमोहो - इमे
तयो अव्याकतहेतू ।

इमे वुच्चन्ति "अपरियापन्ने छ हेतू" ।

10 ५५. तत्थ कतमे अपरियापन्ने तयो आहारा ?

फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विञ्जाणाहारो - इमे
वुच्चन्ति "अपरियापन्ने तयो आहारा" ।

५६. तत्थ कतमो अपरियापन्ने एको फस्सो ?

मनोविञ्जाणघातुसम्फस्सो - अयं वुच्चति "अपरियापन्ने
15 एको फस्सो" ।

५७. तत्थ कतमा अपरियापन्ने एका वेदना ... पे०... एका
सञ्जा ... पे०... एका चेतना .. पे० एकं चित्तं ?

R. 409

मनोविञ्जाणघातु - इदं वुच्चति "अपरियापन्ने एकं चित्तं" ।

§ ३. परियापन्नापरियापन्नं

१. कामघातुया

५८. पञ्चन्नं खन्धानं कति कामघातुपरियापन्ना, कति न
20 कामघातुपरियापन्ना ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति कामघातुपरियापन्ना,
कति न कामघातुपरियापन्ना ?

रूपखन्धो कामघातुपरियापन्नो; चत्तारो खन्धा सिया काम-
घातुपरियापन्ना, सिया न कामघातुपरियापन्ना ।

दसायतना कामघातुपरियापन्ना; द्वे आयतना सिया काम-
25 घातुपरियापन्ना, सिया न कामघातुपरियापन्ना ।

१. नो - सं० ।

सोळस धातुयो कामधातुपरियापन्ना; द्वे धातुयो सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

समुदयसच्चं कामधातुपरियापन्नं; द्वे सच्चा न कामधातुपरियापन्ना; दुक्खसच्चं सिया कामधातुपरियापन्नं, सिया न कामधातुपरियापन्नं ।

दसिन्द्रिया कामधातुपरियापन्ना; तीणिन्द्रिया न कामधातुपरियापन्ना; नविन्द्रिया सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

तयो अकुसलहेतू कामधातुपरियापन्ना; छ हेतू सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

कबळीकारो आहारो कामधातुपरियापन्नो; तयो आहारा सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

छ फत्सा कामधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातुसम्फत्सो सिया कामधातुपरियापन्नो, सिया न कामधातुपरियापन्नो ।

छ वेदना ... पे०... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता कामधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातु सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

२. रूपधातुया

५६. पञ्चन्नं खन्वानं कति रूपधातुपरियापन्ना, कति न रूपधातुपरियापन्ना ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति रूपधातुपरियापन्ना, कति न रूपधातुपरियापन्ना ?

रूपक्खन्धो न रूपधातुपरियापन्नो; चत्तारो खन्वा सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

दसायतना न रूपधातुपरियापन्ना; द्वे आयतना सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

सोळस धातुयो न रूपधातुपरियापन्ना; द्वे धातुयो सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

तीणि सच्चानि' न रूपधातुपरियापन्ना; दुक्खसच्चं सिया रूपधातुपरियापन्नं, सिया न रूपधातुपरियापन्नं ।

५४. तत्थ कतमे अपरियापन्ने छ हेतू ?

तयो कुसलहेतू, तयो अव्याकतहेतू ।

नत्थ कतमे तयो कुसलहेतू ?

अलोभो कुसलहेतु, अदोसो कुसलहेतु, अमोहो कुसलहेतु - इमे

5 तयो कुसलहेतू ।

B. 423

तत्थ कतमे तयो अव्याकतहेतू ?

कुसलानं धम्मानं विपाकतो अलोभो, अदोसो, अमोहो - इमे तयो अव्याकतहेतू ।

इमे वुच्चन्ति "अपरियापन्ने छ हेतू" ।

10 ५५. तत्थ कतमे अपरियापन्ने तयो आहारा ?

फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विञ्जाणाहारो - इमे वुच्चन्ति "अपरियापन्ने तयो आहारा" ।

५६. तत्थ कतमो अपरियापन्ने एको फस्सो ?

15 मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सो - अयं वुच्चति "अपरियापन्ने एको फस्सो" ।

५७. तत्थ कतमा अपरियापन्ने एका वेदना ... पे०... एका सञ्जा ... पे०... एका चेतना .. पे० एकं चित्तं ?

R. 400

मनोविञ्जाणधातु - इदं वुच्चति "अपरियापन्ने एकं चित्तं" ।

§ ३. परियापन्नापरियापन्नं

१. कामधातुया

५८. पञ्चन्नं खन्यानं कति कामधातुपरियापन्ना, कति न कामधातुपरियापन्ना ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति कामधातुपरियापन्ना, कति न कामधातुपरियापन्ना ?

रूपवस्त्रान्यो कामधातुपरियापन्नो; चत्तारो सन्धा सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न^१ कामधातुपरियापन्ना ।

दसायत्तना कामधातुपरियापन्ना; द्वे आयत्तना सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

१. नो - रो ।

सोळस धातुयो कामधातुपरियापन्ना; द्वे धातुयो सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

समुदयसच्चं कामधातुपरियापन्नं; द्वे सच्चा न कामधातुपरियापन्ना; दुक्खसच्चं सिया कामधातुपरियापन्नं, सिया न कामधातुपरियापन्नं ।

5

दसिन्द्रिया कामधातुपरियापन्ना; तीणिन्द्रिया न कामधातुपरियापन्ना; नविन्द्रिया सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

तयो अकुसलहेतू कामधातुपरियापन्ना; छ हेतू सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

10

कवळीकारो आहारो कामधातुपरियापन्नो; तयो आहारा सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

छ फस्सा कामधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सो सिया कामधातुपरियापन्नो, सिया न कामधातुपरियापन्नो ।

छ वेदना ... पे०... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता कामधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातु सिया कामधातुपरियापन्ना, सिया न कामधातुपरियापन्ना ।

15

२. रूपधातुया

५६. पञ्चन्नं खन्धानं कति रूपधातुपरियापन्ना, कति न रूपधातुपरियापन्ना ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति रूपधातुपरियापन्ना, कति न रूपधातुपरियापन्ना ?

20

रूपकखन्धो न रूपधातुपरियापन्नो; चत्तारो खन्धा सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

दसायतना न रूपधातुपरियापन्ना; द्वे आयतना सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

सोळस धातुयो न रूपधातुपरियापन्ना; द्वे धातुयो सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

25

तीणि सच्चानि^१ न रूपधातुपरियापन्ना; दुक्खसच्चं सिया रूपधातुपरियापन्नं, सिया न रूपधातुपरियापन्नं ।

१. सच्चा - स्या०, एकमुपरि सि ।

तेरसिन्द्रिया न रूपधातुपरियापन्ना; नविन्द्रिया [सिया रूप-
धातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

तयो अकुसलहेतू न रूपधातुपरियापन्ना; छ हेतू सिया
रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

5 कवळीकारो आहारो न रूपधातुपरियापन्नो; तयो आहारा
सिया रूपधातुपरियापन्ना, सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

छ फस्सा न रूपधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सो
सिया रूपधातुपरियापन्नो, सिया न रूपधातुपरियापन्नो ।

B 425

छ वेदना ... पे०... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता
10 न रूपधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातु सिया रूपधातुपरियापन्ना,
सिया न रूपधातुपरियापन्ना ।

३. अरूपधातुया

६०. पञ्चन्नं खन्धानं कति अरूपधातुपरियापन्ना, कति न
अरूपधातुपरियापन्ना' ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति अरूपधातुपरिया-
पन्ना, कति न अरूपधातुपरियापन्ना ?

15 रूपवखन्धो न अरूपधातुपरियापन्नो; चत्तारो खन्धा सिया
अरूपधातुपरियापन्ना, सिया न अरूपधातुपरियापन्ना ।

दसायतना न अरूपधातुपरियापन्ना; द्वे आयतना सिया
अरूपधातुपरियापन्ना, सिया न अरूपधातुपरियापन्ना ।

सोळस धातुयो न अरूपधातुपरियापन्ना; द्वे धातुयो सिया
20 अरूपधातुपरियापन्ना, सिया न अरूपधातुपरियापन्ना ।

तीणि सच्चानि^१ न अरूपधातुपरियापन्नानि^३ ।

दुकजसच्चं सिया अरूपधातुपरियापन्नं, सिया न अरूप-
धातुपरियापन्नं ।

R. 411

चुट्टिसिन्द्रिया न अरूपधातुपरियापन्ना; अट्टिन्द्रिया सिया
25 अरूपधातुपरियापन्ना, सिया न अरूपधातुपरियापन्ना ।

१. रूपधातुपरियापन्ना - म० । २. सच्चा - स्या०, से० । ३. अरूपधातुपरियापन्ना -
स्या०, से० ।

तयो अकुसलहेतू न अरूपधातुपरियापन्ना; छ हेतू सिया अरूपधातुपरियापन्ना, सिया न अरूपधातुपरियापन्ना ।

कवळीकारो आहारो न अरूपधातुपरियापन्नो; तयो आहारा सिया अरूपधातुपरियापन्ना, सिया न अरूपधातुपरियापन्ना ।

छ फस्सा न अरूपधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातु- 5 सम्फस्सो सिया अरूपधातुपरियापन्नो, सिया न अरूपधातुपरियापन्नो ।

छ वेदना ... पे०... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता न अरूपधातुपरियापन्ना; मनोविञ्जाणधातु सिया अरूपधातुपरियापन्ना, सिया न अरूपधातुपरियापन्ना ।

४. परियापन्नापरियापन्नं

६१. पञ्चन्नं खन्धानं कति परियापन्ना, कति अपरियापन्ना 10 ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति परियापन्ना, कति अपरियापन्ना ?

रूपक्खन्धो परियापन्नो; चत्तारो खन्धा सिया परियापन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

दसायतना परियापन्ना; द्वे आयतना सिया परियापन्ना, 15 सिया अपरियापन्ना ।

सोळस धातुयो परियापन्ना; द्वे धातुयो सिया परिया- पन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

द्वे सच्चा परियापन्ना; द्वे सच्चा अपरियापन्ना ।

दसिन्द्रिया परियापन्ना, तीणिन्द्रिया अपरियापन्ना; नविन्द्रिया 20 सिया परियापन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

तयो अकुसलहेतू परियापन्ना; छ हेतू सिया परियापन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

कवळीकारो आहारो परियापन्नो; तयो आहारा सिया परियापन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

छ फस्सा परियापन्ना; मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सो सिया 25 परियापन्नो, सिया अपरियापन्नो ।

छ वेदना ... पे०... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता परियापन्ना; मनोविञ्जाणधातु सिया परियापन्ना, सिया अपरियापन्ना ।

§ ४. पातुभावाभावा

१. कामधातुया

६२. कामधातुया उपपत्तिवक्षणे^१ कति खन्धा पातुभवन्ति ... पे० .. कति चित्तानि पातुभवन्ति ?

- कामधातुया उपपत्तिवक्षणे सव्वेसं पञ्चवखन्धा पातुभवन्ति;
 R. 412 कस्सचि एकादसायतनानि पातुभवन्ति; कस्सचि दसायतनानि
 B. 427 5 पातुभवन्ति; कस्सचि अपरानि दसायतनानि पातुभवन्ति; कस्सचि
 नवायतनानि पातुभवन्ति; कस्सचि सत्तायतनानि पातुभवन्ति; कस्सचि
 एकादस धातुयो पातुभवन्ति; कस्सचि दस धातुयो पातुभवन्ति; कस्सचि
 अपरा दस धातुयो पातुभवन्ति; कस्सचि नव धातुयो पातुभवन्ति;
 कस्सचि सत्त धातुयो पातुभवन्ति; सव्वेसं एकं मच्चं पातुभवति; कस्सचि
 10 चुट्टिसिन्द्रियानि पातुभवन्ति; कस्सचि तेरसिन्द्रियानि पातुभवन्ति;
 कस्सचि अपरानि तेरसिन्द्रियानि पातुभवन्ति; कस्सचि द्वादसिन्द्रियानि
 पातुभवन्ति; कस्सचि दसिन्द्रियानि पातुभवन्ति; कस्सचि नविन्द्रियानि
 पातुभवन्ति; कस्सचि अपरानि नविन्द्रियानि पातुभवन्ति; कस्सचि
 अट्टिन्द्रियानि पातुभवन्ति; कस्सचि अपरानि अट्टिन्द्रियानि पातुभवन्ति;
 15 कस्सचि सत्तिन्द्रियानि पातुभवन्ति; कस्सचि पञ्चिन्द्रियानि पातु-
 भवन्ति; कस्सचि चत्तारिन्द्रियानि पातुभवन्ति; कस्सचि तयो हेतू
 पातुभवन्ति; कस्सचि द्वे हेतू पातुभवन्ति; कस्सचि^२ अहेतुका पातु-
 भवन्ति; सव्वेसं चत्तारो आहारा पातुभवन्ति; सव्वेसं एको फस्सो
 पातुभवति; सव्वेमं एका वेदना ... एका सञ्जा ... एका चेतना ...
 20 एकं चित्तं पातुभवति ।

६३. कामधातुया उपपत्तिवक्षणे सव्वेसं कतमे पञ्चवखन्धा पातुभवन्ति ?

रूपवखन्धो ... पे०... विञ्जाणवखन्धो - कामधातुया उपपत्ति-
 वक्षणे सव्वेसं इमे पञ्चवखन्धा पातुभवन्ति ।

- 25 ६४. कामधातुया उपपत्तिवक्षणे कस्स^३ एकादसायतनानि पातुभवन्ति ?

१. उपपत्तिवक्षणे - सी०, रो० । २. वेचि - स्या, रो० । ३. कस्सचि - नी० ।

कामावचरानं देवानं, पठमकप्पिकानं मनुस्सानं, ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं, नेरयिकानं परिपुण्णायतनानं उपपत्तिकखणे एकादसायतनानि पातुभवन्ति — चक्खायतनं, रूपायतनं, सोतायतनं, धानायतनं, गन्धायतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोट्टुव्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं । कामघातुया उपपत्तिकखणे एतेसं इमानि एकादसायतनानि पातुभवन्ति । 5

६५. कामघातुया उपपत्तिकखणे कस्स दसायतनानि पातुभवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चन्धानं उपपत्तिकखणे दसायतनानि पातुभवन्ति — रूपायतनं, सोतायतनं, धानायतनं, गन्धायतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोट्टुव्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं । कामघातुया उपपत्तिकखणे एतेसं इमानि दसायतनानि पातुभवन्ति । 10

६६. कामघातुया उपपत्तिकखणे कस्स अपरानि दसायतनानि पातुभवन्ति ? 15

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चवधिरानं उपपत्तिकखणे दसायतनानि पातुभवन्ति — चक्खायतनं, रूपायतनं, धानायतनं, गन्धायतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोट्टुव्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं । कामघातुया उपपत्तिकखणे एतेसं इमानि दसायतनानि पातुभवन्ति । 20

६७. कामघातुया उपपत्तिकखणे कस्स नवायतनानि पातुभवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चन्धवधिरानं उपपत्तिकखणे नवायतनानि पातुभवन्ति — रूपायतनं, धानायतनं, गन्धायतनं, जिह्वायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोट्टुव्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं । कामघातुया उपपत्तिकखणे एतेसं इमानि नवायतनानि पातुभवन्ति । 25

६८. कामघातुया उपपत्तिकखणे कस्स सत्तायतनानि पातुभवन्ति ?

गढभसेय्यकानं सत्तानं उपपत्तिकखणे सत्तायतनानि पातुभवन्ति — 30

रूपायतनं, गन्धायतनं, रसायतनं, कायायतनं, फोद्व्वायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं । कामधातुया उपपत्तिक्वणे एतेसं इमानि सत्तायतनानि पातुभवन्ति ।

६६. कामधातुया उपपत्तिक्वणे कस्स एकादस धातुयो पातु-
5 भवन्ति ?

कामावचरानं देवानं, पठभकप्पिकानं मनुस्सानं, ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं परिपुण्णायतनानं उपपत्तिक्वणे एकादस धातुयो पातुभवन्ति - चक्खुधातु, रूपधातु, सोतधातु, धानधातु, गन्धधातु, जिब्हाधातु, रसधातु, कायधातु,
10 फोद्व्वधातु, मनोविञ्जाणधातु, धम्मधातु । कामधातुया उपपत्तिक्वणे एतेसं इमा^१ एकादस धातुयो पातुभवन्ति ।

B. 429 ७०. कामधातुया उपपत्तिक्वणे कस्स दस धातुयो पातु-
भवन्ति ?

R. 414 ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं
15 तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चन्धानं उपपत्तिक्वणे दस धातुयो पातु-
भवन्ति - रूपधातु, सोतधातु, धानधातु, गन्धधातु, जिब्हाधातु, रसधातु,
कायधातु, फोद्व्वधातु, मनोविञ्जाणधातु, धम्मधातु । कामधातुया
उपपत्तिक्वणे एतेसं इमा दस धातुयो पातुभवन्ति ।

७१. कामधातुया उपपत्तिक्वणे कस्स अपरा दस धातुयो
20 पातुभवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं
तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चवधिरानं उपपत्तिक्वणे दस धातुयो
पातुभवन्ति - चक्खुधातु, रूपधातु, धानधातु, गन्धधातु, जिब्हाधातु,
रसधातु, कायधातु, फोद्व्वधातु, मनोविञ्जाणधातु, धम्मधातु । काम-
25 धातुया उपपत्तिक्वणे एतेसं इमा दस धातुयो पातुभवन्ति ।

७२. कामधातुया उपपत्तिक्वणे कस्स नव धातुयो पातु-
भवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं
तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चन्धवधिरानं उपपत्तिक्वणे नव धातुयो

पातुभवन्ति - रूपधातु, धानधातु, गन्धधातु, जिह्वाधातु, रसधातु, कायधातु, फोट्टुब्बधातु, मनोविञ्जाणधातु, धम्मधातु । कामधातुया उपपत्तिक्रमणे एतेसं इमा नव धातुयो पातुभवन्ति ।

७३. कामधातुया उपपत्तिक्रमणे कस्स सत्त धातुयो पातुभवन्ति ?

5

गम्भसेय्यकानं सत्तानं उपपत्तिक्रमणे सत्त धातुयो पातुभवन्ति - रूपधातु, गन्धधातु, रसधातु, कायधातु, फोट्टुब्बधातु, मनोविञ्जाणधातु, धम्मधातु । कामधातुया उपपत्तिक्रमणे एतेसं इमा सत्त धातुयो पातुभवन्ति ।

७४. कामधातुया उपपत्तिक्रमणे सब्बेसं कतमं एकं सच्चं 10 पातुभवति ?

दुक्खसच्चं - कामधातुया उपपत्तिक्रमणे सब्बेसं इदं एकं सच्चं पातुभवति ।

७५. कामधातुया उपपत्तिक्रमणे कस्स चुद्दसिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

15

कामावचरानं देवानं, सहेतुकानं ज्ञाणसम्पयुत्तानं उपपत्तिक्रमणे चुद्दसिन्द्रियानि पातुभवन्ति - चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, धानिन्द्रियं, जिह्वान्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं वा उपेक्खिन्द्रियं वा, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सत्तिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । कामधातुया 20 उपपत्तिक्रमणे एतेसं इमानि चुद्दसिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

७६. कामधातुया उपपत्तिक्रमणे कस्स तेरसिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

कामावचरानं देवानं सहेतुकानं ज्ञाणविप्पयुत्तानं उपपत्तिक्रमणे तेरसिन्द्रियानि पातुभवन्ति - चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, धानिन्द्रियं, 25 जिह्वान्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं वा उपेक्खिन्द्रियं वा, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सत्तिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिक्रमणे एतेसं इमानि तेरसिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

७७. कामधातुया उपपत्तिक्रमणे कस्स अपरानि तेरसिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

पठमकप्पिकानं मनुस्सानं सहेतुकानं आणसम्पयुत्तानं उपपत्तिक्रमणे तेरसिन्द्रियानि पातुभवन्ति - चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, घानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, जीवित्तिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं वा उपेक्खिन्द्रियं वा, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, मत्तिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिक्रमणे एतेसं इमानि तेरसिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

७८. कामधातुया उपपत्तिक्रमणे कस्स द्वादसिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

पठमकप्पिकानं मनुस्सानं सहेतुकानं आणविप्पयुत्तानं उपपत्तिक्रमणे द्वादसिन्द्रियानि पातुभवन्ति - चक्खुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, घानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, जीवित्तिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं वा उपेक्खिन्द्रियं वा, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सत्तिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिक्रमणे एतेसं इमानि द्वादसिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

७९. कामधातुया उपपत्तिक्रमणे कस्स दसिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

गळभसेय्यकानं सत्तानं सहेतुकानं आणविप्पयुत्तानं उपपत्तिक्रमणे दसिन्द्रियानि पातुभवन्ति - कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं वा उपेक्खिन्द्रियं वा, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सत्तिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिक्रमणे एतेसं इमानि दसिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

८०. कामधातुया उपपत्तिक्रमणे कस्स नविन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

गळभसेय्यकानं सत्तानं सहेतुकानं आणविप्पयुत्तानं उपपत्तिक्रमणे नविन्द्रियानि पातुभवन्ति - कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, सोमनस्सिन्द्रियं वा उपेक्खिन्द्रियं वा, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सत्तिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिक्रमणे एतेसं इमानि नविन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

८१. कामधातुया उपपत्तिक्रमणे कस्स अपरानि नविन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं परिपुण्यायतनानं उपपत्तिक्वणे नविन्द्रियानि पातुभवन्ति - चक्षुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, घानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिक्वणे एतेसं इमानि नविन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

८२. कामधातुया उपपत्तिक्वणे कस्स अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चन्धानं उपपत्तिक्वणे अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति - सोतिन्द्रियं, घानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिक्वणे एतेसं इमानि अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

८३. कामधातुया उपपत्तिक्वणे कस्स अपरानि अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चन्धवधिरानं उपपत्तिक्वणे अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति - चक्षुन्द्रियं, घानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिक्वणे एतेसं इमानि अट्ठिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

८४. कामधातुया उपपत्तिक्वणे कस्स सत्तिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

ओपपातिकानं पेतानं, ओपपातिकानं असुरानं, ओपपातिकानं तिरच्छानगतानं नेरयिकानं, जच्चन्धवधिरानं उपपत्तिक्वणे सत्तिन्द्रियानि पातुभवन्ति - घानिन्द्रियं, जिह्विन्द्रियं, कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्थिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, उपेक्खिन्द्रियं । कामधातुया उपपत्तिक्वणे एतेसं इमानि सत्तिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

८५. कामधातुया उपपत्तिक्वणे कस्स पञ्चिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

गन्धसेय्यकानं सत्तानं अहेतुकानं, ठपेत्वा नपुंसकानं, उप-

पत्तिवर्णने पञ्चिन्द्रियाणि पातुभवन्ति - कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, इत्यिन्द्रियं वा पुरिसिन्द्रियं वा, जीवित्तिन्द्रियं, उपेक्षित्तिन्द्रियं । कामघातुया उपपत्तिवर्णने एतेषां इमानि पञ्चिन्द्रियाणि पातुभवन्ति ।

८६. कामघातुया उपपत्तिवर्णने कस्स चत्तारिन्द्रियाणि पातुभवन्ति ?

गन्मसेव्यकानं सत्तानं^१ अहेतुकानं, नपुंसकानं उपपत्तिवर्णने चत्तारिन्द्रियाणि पातुभवन्ति - कायिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, जीवित्तिन्द्रियं, उपेक्षित्तिन्द्रियं । कामघातुया उपपत्तिवर्णने एतेषां इमानि चत्तारिन्द्रियाणि पातुभवन्ति ।

८७. कामघातुया उपपत्तिवर्णने कस्स तयो हेतू पातुभवन्ति ?

कामावचरानं देवानं, पठमकप्पिकानं मनुस्सानं, गन्मसेव्यकानं सत्तानं सहेतुकानं आणसम्पयुत्तानं उपपत्तिवर्णने तयो हेतू पातुभवन्ति - अलोभो विपाकहेतु, अदोसो विपाकहेतु, अमोहो विपाकहेतु । कामघातुया उपपत्तिवर्णने एतेषां इमे तयो हेतू पातुभवन्ति ।

८८. कामघातुया उपपत्तिवर्णने कस्स द्वे हेतू पातुभवन्ति ?

कामावचरानं देवानं, पठमकप्पिकानं मनुस्सानं, गन्मसेव्यकानं सत्तानं सहेतुकानं आणविप्पयुत्तानं उपपत्तिवर्णने द्वे हेतू पातुभवन्ति - अलोभो विपाकहेतु, अदोसो विपाकहेतु । कामघातुया उपपत्तिवर्णने एतेषां इमे द्वे हेतू पातुभवन्ति ।

८९. अवसेसानं सत्तानं अहेतुका पातुभवन्ति ।

९०. कामघातुया उपपत्तिवर्णने सव्वेसं कतमं चत्तारो आहारा पातुभवन्ति ?

कवलीकारो आहारो, फस्साहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विञ्जाणाहारो - कामघातुया उपपत्तिवर्णने सव्वेसं इमे चत्तारो आहारा पातुभवन्ति ।

९०. कामघातुया उपपत्तिवर्णने सव्वेसं कतमो एको फस्सो पातुभवति ?

मनोविञ्जाणघातुसम्फस्सो - कामघातुया उपपत्तिवर्णने सव्वेसं अयं एको फस्सो पातुभवति ।

१. स्या० पोत्वके नरिय ।

६१. कामधातुया उपपत्तिकक्षणे सव्वेसं कतमा एका वेदना ... एका सञ्जा ... एका चेतना ... एकं चित्तं पातुभवति ?

मनोविञ्जाणधातु - कामधातुया उपपत्तिकक्षणे सव्वेसं इदं एकं चित्तं पातुभवति ।

२. रूपधातुया

६२. रूपधातुया उपपत्तिकक्षणे^१ कति खन्धा पातुभवन्ति 5
... पे०... कति चित्तानि पातुभवन्ति ?

रूपधातुया उपपत्तिकक्षणे, ठपेत्वा असञ्जासत्तानं देवानं, पञ्चकखन्धा पातुभवन्ति, पञ्चायतनानि पातुभवन्ति, पञ्च धातुयो पातुभवन्ति, एकं सच्चं पातुभवति, दसिन्द्रियानि पातुभवन्ति, तयो हेतू पातुभवन्ति, तयो आहारा पातुभवन्ति, एको फस्सो पातुभवति, एका 10
वेदना ... एका सञ्जा ... एका चेतना ... एकं चित्तं पातुभवति ।

६३. रूपधातुया उपपत्तिकक्षणे कतमे पञ्चकखन्धा पातुभवन्ति ?

रूपकखन्धो, वेदनाकखन्धो, सञ्जाकखन्धो, सङ्खारकखन्धो, विञ्जाणकखन्धो - रूपधातुया उपपत्तिकक्षणे इमे पञ्चकखन्धा 15
पातुभवन्ति ।

६४. रूपधातुया उपपत्तिकक्षणे कतमानि पञ्चायतनानि पातुभवन्ति ?

चक्खायतनं, रूपायतनं, सोत्तायतनं, मनायतनं, धम्मायतनं - रूपधातुया उपपत्तिकक्षणे इमानि पञ्चायतनानि पातुभवन्ति-। 20

६५. रूपधातुया उपपत्तिकक्षणे कतमा पञ्च धातुयो पातुभवन्ति ?

चक्षुधातु, रूपधातु, सोतधातु, मनोविञ्जाणधातु, धम्मधातु - रूपधातुया उपपत्तिकक्षणे इमा पञ्च धातुयो पातुभवन्ति ।

६६. रूपधातुया उपपत्तिकक्षणे कतमं एकं सच्चं पातुभवति ? 25
दुक्खससच्चं - रूपधातुया उपपत्तिकक्षणे इदं एकं सच्चं पातुभवति ।

६७. रूपधातुया उपपत्तिकक्षणे कतमानि दसिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

R. 419

चक्षुन्द्रियं, सोतिन्द्रियं, मनिन्द्रियं, जीवितिन्द्रियं, सौमनस्सिन्द्रियं वा उपेक्खिन्द्रियं वा, सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं^१, सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्जिन्द्रियं - रूपधातुया उपपत्तिवत्तणे इमानि दमिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

5

६८. रूपधातुया उपपत्तिवत्तणे कतमे तयो हेतू पातुभवन्ति ?

R. 434

अलोभो विपाकहेतु, अदोसो विपाकहेतु, अमोहो विपाकहेतु - रूपधातुया उपपत्तिवत्तणे इमे तयो हेतू पातुभवन्ति ।

६९. रूपधातुया उपपत्तिवत्तणे कतमे तयो आहारा पातुभवन्ति ?

10 फस्साहारो^१, मनोसञ्चेतनाहारो, विञ्जाणाहारो - रूपधातुया उपपत्तिवत्तणे इमे तयो आहारा पातुभवन्ति ।

१०० रूपधातुया उपपत्तिवत्तणे कतमो एको फस्सो पातुभवति ?

मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सो^१ - रूपधातुया उपपत्तिवत्तणे अयं एको फस्सो पातुभवति ।

15

१०१. रूपधातुया उपपत्तिवत्तणे कतमा एका वेदना ... एका सञ्जा ... एका चेतना ... एकं चित्तं पातुभवति ?

मनोविञ्जाणधातु - रूपधातुया उपपत्तिवत्तणे इदं एकं चित्तं पातुभवति ।

३. असञ्जसत्तान

१०२. असञ्जसत्तानं देवानं उपपत्तिवत्तणे कति खन्वा पातुभवन्ति ... पे०... कति चित्तानि पातुभवन्ति ?

असञ्जसत्तानं देवानं उपपत्तिवत्तणे एको खन्वो पातुभवति - रूपखन्वो; द्वे आयतनानि पातुभवन्ति - रूपायतनं, धम्मायतनं; द्वे धातुयो पातुभवन्ति - रूपधातु, धम्मधातु; एकं सच्च पातुभवति - दुक्खसच्चं; एकिन्द्रियं पातुभवति - रूपजीवितिन्द्रियं ।

25 असञ्जसत्ता देवा अहेतुका अनाहारा अफस्सका अवेदनका असञ्जाका अचेतनका अचित्तका पातुभवन्ति ।

१ वीरियिन्द्रिय - ५०, एकगुपरि वि । २ फस्साहारो - रो० । ३. मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सो पातुभवति - रो० ।

४. अरूपधातुया

१०३. अरूपधातुया उपपत्तिकक्षणे कति खन्धा पातुभवन्ति ... पे०... कति चित्तानि पातुभवन्ति ?

अरूपधातुया उपपत्तिकक्षणे चत्तारो खन्धा पातुभवन्ति, द्वे आयतनानि पातुभवन्ति, द्वे धातुयो पातुभवन्ति, एकं सच्चं पातुभवति, अट्टिन्द्रियानि पातुभवन्ति, तयो हेतू पातुभवन्ति, तयो आहारा पातुभवन्ति, 5 एको फस्सो पातुभवति, एका वेदना ... एका सञ्जा ... एका चेतना ... एकं चित्तं पातुभवति ।

१०४. अरूपधातुया उपपत्तिकक्षणे कतमे चत्तारो खन्धा पातुभवन्ति ?

वेदनाखन्धो, सञ्जाखन्धो, सङ्खारखन्धो, विञ्जाणखन्धो 10
— अरूपधातुया उपपत्तिकक्षणे इमे चत्तारो खन्धा पातुभवन्ति ।

१०५. अरूपधातुया उपपत्तिकक्षणे कतमानि द्वे आयतनानि पातुभवन्ति ?

मनायतनं, धम्मायतनं — अरूपधातुया उपपत्तिकक्षणे इमानि द्वे 15
आयतनानि पातुभवन्ति ।

१०६. अरूपधातुया उपपत्तिकक्षणे कतमा द्वे धातुयो पातुभवन्ति ?

मनोविञ्जाणधातु, धम्मधातु — अरूपधातुया उपपत्तिकक्षणे 20
इमा द्वे धातुयो पातुभवन्ति ।

१०७. अरूपधातुया उपपत्तिकक्षणे कतमं एकं सच्चं पातुभवति ? 20
दुक्खसच्चं — अरूपधातुया उपपत्तिकक्षणे इदं एकं सच्चं पातुभवति ।

१०८. अरूपधातुया उपपत्तिकक्षणे कतमानि अट्टिन्द्रियानि पातुभवन्ति ?

मनिन्द्रियं, जीवितिन्द्रियं, उपेयिखिन्द्रियं, सट्टिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, 25
सतिन्द्रियं, समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं — अरूपधातुया उपपत्तिकक्षणे इमानि अट्टिन्द्रियानि पातुभवन्ति ।

१०९. अरूपधातुया उपपत्तिकक्षणे कतमे तयो हेतू पातुभवन्ति ?

अलोभो विपाकहेतु, अदोसो विपाकहेतु, अमोहो विपाकहेतु -
अरूपधातुया उपपत्तिक्वणे इमे तयो हेतू पातुभवन्ति ।

११०. अरूपधातुया उपपत्तिक्वणे कतमे तयो आहारा पातु-
भवन्ति ?

5 फस्ताहारो, मनोसञ्चेतनाहारो, विञ्जाणाहारो - अरूप-
धातुया उपपत्तिक्वणे इमे तयो आहारा पातुभवन्ति ।

१११. अरूपधातुया उपपत्तिक्वणे कतमो एको फस्तो
पातुभवति ?

10 मनोविञ्जाणधातुसम्फस्तो - अरूपधातुया उपपत्तिक्वणे अयं
एको फस्तो पातुभवति ।

११२. अरूपधातुया उपपत्तिक्वणे कतमा एका वेदना ... पे०...
एका सञ्जा ... एका चेतना ... एकं चित्तं पातुभवति ?

मनोविञ्जाणधातु - अरूपधातुया उपपत्तिक्वणे इदं एकं चित्तं
पातुभवति ।

१५. भूमयो

B. 436, 13
R. 421

११३. कामावचरा धम्मा, न कामावचरा धम्मा, रूपावचरा
धम्मा, न रूपावचरा धम्मा, अरूपावचरा धम्मा, न अरूपावचरा धम्मा,
परियापन्ना धम्मा, अपरियापन्ना धम्मा ।

११४. कतमे धम्मा कामावचरा ?

20 हेतुतो अवीचिनिरयं परियन्तं करित्वा, उपरितो परनिम्मित-
वसवत्ती देवे अन्तोकरित्वा, यं एतस्मि अन्तरे एत्थावचरा एत्थ परियापन्ना
खन्वधातुआयतना; रूपं, वेदना, सञ्जा, सङ्खारा, विञ्जाणं - इमे
धम्मा कामावचरा ।

११५. कतमे धम्मा न कामावचरा ?

25 रूपावचरा, अरूपावचरा, अपरियापन्ना - इमे धम्मा न
कामावचरा ।

११६. कतमे धम्मा रूपावचरा ?

हेतुतो ब्रह्मलोकं परियन्तं करित्वा, उपरितो अकनिट्ठे देवे

अन्तोकृत्वा, यं एतस्मि अन्तरे एत्थावचरा एत्थ परियापन्ना समापन्नस्स वा उपपन्नस्स वा दिट्ठधम्मसुखविहारिस्स वा चित्तचेतसिका धम्मा - इमे धम्मा रूपावचरा ।

११७. कतमे धम्मा न रूपावचरा ?

कामावचरा, अरूपावचरा, अपरियापन्ना - इमे धम्मा न 5
रूपावचरा ।

११८. कतमे धम्मा अरूपावचरा ?

हेट्ठतो आकासानञ्जायतनूपगे देवे परियन्तं कृत्वा, उपरितो नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगे देवे अन्तोकृत्वा, यं एतस्मि अन्तरे एत्था-
वचरा एत्थ परियापन्ना समापन्नस्स वा उपपन्नस्स वा दिट्ठधम्मसुख- 10
विहारिस्स वा चित्तचेतसिका धम्मा - इमे धम्मा अरूपावचरा ।

११९. कतमे धम्मा न अरूपावचरा ?

कामावचरा, रूपावचरा, अपरियापन्ना - इमे धम्मा न
अरूपावचरा ।

१२०. कतमे धम्मा परियापन्ना ?

15

सासवा कुसलाकुसलव्याकता धम्मा कामावचरा, रूपावचरा,
अरूपावचरा, रूपवखन्धो, वेदनावखन्धो, सञ्जावखन्धो, सङ्खारवखन्धो,
विञ्जाणवखन्धो - इमे धम्मा परियापन्ना ।

१२१. कतमे धम्मा अपरियापन्ना ?

मग्गा च, मग्गफलानि च, असङ्खता च धानु - इमे धम्मा 20
अपरियापन्ना ।

— ० —

§ ६. उत्पादककर्म - श्रायुष्पमाणानि

१. उत्पादककम्मनि

१२२. देवा ति । तयो देवा - सम्मुत्तिदेवा^१, उपपत्तिदेवा^२,
विमुद्धिदेवा ।

सम्मुत्तिदेवा नाम - राजानो, देवियो, कुमार ।

१. सम्मुत्तिदेवा - स्या०, रो० । २. उपपत्तिदेवा - नी०, रो० ।

उपपत्तिदेवा नाम - चातुम्महाराजिके^१ देवे उपादाय तदुपरि
देवा ।

विसुद्धिदेवा नाम - अरहन्तो वुच्चन्ति ।

१२३. दानं दत्त्वा, सीलं समादियित्वा^२, उपोसथकम्मं कत्वा
५ कत्य उपपज्जन्ति ?

दानं दत्त्वा, सीलं समादियित्वा, उपोसथकम्मं कत्वा अप्पेकच्चे
खत्तियमहासालानं^३ सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे ब्राह्मणमहासालानं
सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे गहपतिमहासालानं सहव्यतं उपपज्जन्ति,
अप्पेकच्चे चातुम्महाराजिकानं देवानं सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे
१० तावत्तिसानं देवानं सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे यामानं देवानं सहव्यतं
उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे तुत्तितानं देवानं सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे
निम्मानरतीनं देवानं सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे परनिम्मित्त-
वसवत्तीनं देवानं सहव्यतं उपपज्जन्ति ।

२. आयुष्पमाणानि

१२४. मनुस्सानं कित्तकं आयुष्पमाणं ?
१५ वस्ससतं, अप्पं वा भिय्यो^४ ।

१२५. चातुम्महाराजिकानं देवानं कित्तकं आयुष्पमाणं ?
यानि मानुसकानि^५ पञ्चास वस्सानि, चातुम्महाराजिकानं देवानं
एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिस रत्तियो मासो । तेन मासेन
द्वादसमासियो संबच्छरो । तेन संबच्छरेण दिव्वानि पञ्च वस्ससतानि
२० चातुम्महाराजिकानं देवानं आयुष्पमाणं ।

१२६. मनुस्सानं गणनाय कित्तकं होति ?

नवुत्ति वस्ससतसहस्सानि ।

B. 438

१२७. तावत्तिसानं देवानं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

यं मानुसकं वस्ससतं, तावत्तिसानं देवानं एसो एको रत्तिन्दिवो ।
२५ ताय रत्तिया तिस रत्तियो मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो संबच्छरो ।
तेन संबच्छरेण दिव्वं वस्ससहस्सं तावत्तिसानं देवानं आयुष्पमाणं ।

१. चातुम्महाराजिके - न० । २. समादियित्वा - स्या० । ३. महासालान - सी०,
एवमुपरिपि । ४. भिय्यो वा - स्या०, रो० । ५. मनुस्सवानि - सी०, रो० ।

१२८. मनुस्सानं गणनाय कित्तकं होति ?

तिस्सो च वस्सकोटियो सट्ठि^१ च वस्ससतसहस्सानि ।

१२९. यामानं देवानं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

यानि मानुसकानि द्वे वस्ससतानि, यामानं देवानं एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन मासेन द्वादस- 5
मासियो संबच्छरो । तेन संबच्छरेण दिव्वानि द्वे वस्ससहस्सानि
यामानं देवानं आयुष्पमाणं ।

१३०. मनुस्सानं गणनाय कित्तकं होति ?

चुद्दसं^२ च वस्सकोटियो चत्तारीसं^३ च वस्ससतसहस्सानि ।

१३१. तुसितानं देवानं कित्तकं आयुष्पमाणं ? 10

यानि मानुसकानि चत्तारि वस्ससतानि, तुसितानं देवानं एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो संबच्छरो । तेन संबच्छरेण दिव्वानि चत्तारि वस्ससहस्सानि तुसितानं देवानं आयुष्पमाणं ।

१३२. मनुस्सानं गणनाय कित्तकं होति ? 15

सत्तपञ्चास वस्सकोटियो सट्ठि च वस्ससतसहस्सानि ।

१३३. निम्मानरतीनं देवानं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

यानि मानुसकानि अट्ठ वस्ससतानि, निम्मानरतीनं देवानं एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो संबच्छरो । तेन संबच्छरेण दिव्वानि अट्ठ वस्ससहस्सानि 20
निम्मानरतीनं देवानं आयुष्पमाणं ।

१३४. मनुस्सानं गणनाय कित्तकं होति ?

द्वे वस्सकोटिसतानि तिसं^४ च वस्सकोटियो चत्तारीसं च वस्स-
सतराहस्सानि ।

१३५. परनिम्मितवसवत्तीनं देवानं कित्तकं आयुष्पमाणं ? 25

यानि मानुसकानि सोळस वस्ससतानि, परनिम्मितवसवत्तीनं देवानं एसो एको रत्तिन्दिवो । ताय रत्तिया तिसरत्तियो मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो संबच्छरो । तेन संबच्छरेण दिव्वानि सोळस वस्ससहस्सानि परनिम्मितवसवत्तीनं देवानं आयुष्पमाणं ।

१. सट्ठि - स्या०, रो० । २. चुद्दस - स्या०, रो० । ३. चत्तारीसं - स्या० ।
४. तिस्सो - सी०, रो० ।

439

१३६. मनुस्मानं गणनाय कित्तकं ह्योति ?

नव च वस्सकोटिसतानि एकावीसं च वस्सकोटियो सट्ठि च वस्स-
सतसहस्सानी ति ।

द्ये एते कामावचरा, सच्चकामसमिद्धिनो ।

5

सव्येसं एकसह्वातो, आयु भवति कित्तको ॥

द्वादस कोटिसतं तेसं, अट्ठवीसं च कोटियो ।

पञ्जास सतसहस्सानि, वस्सग्गेन पकासिता ति ॥

424

१३७. पठमं ज्ञानं परित्तं भावेत्वा कथं उपपज्जन्ति ?

पठमं ज्ञानं परित्तं भावेत्वा ब्रह्मपारिसज्जानं देवानं सहव्यतं^१

10 उपपज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुप्पमाणं ?

कप्पस्स ततियो भागो ।

१३८. पठमं ज्ञानं मज्झिमं भावेत्वा कथं उपपज्जन्ति ?

पठमं ज्ञानं मज्झिमं भावेत्वा ब्रह्मपुरोहितानं देवानं सहव्यतं

15 उपपज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुप्पमाणं ?

उपड्ढकप्पो ।

१३९. पठमं ज्ञानं पणीतं भावेत्वा कथं उपपज्जन्ति ?

पठमं ज्ञानं पणीतं भावेत्वा महाब्रह्मानं देवानं सहव्यतं उप-

20 पज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुप्पमाणं ?

कप्पो ।

१४०. दुतियं ज्ञानं परित्तं भावेत्वा कथं उपपज्जन्ति ?

दुतियं ज्ञानं परित्तं भावेत्वा परिस्तामानं देवानं सहव्यतं

25 उपपज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुप्पमाणं ?

द्वे कप्पा ।

१४१. दुतियं ज्ञानं मज्झिमं भावेत्वा कथं उपपज्जन्ति ?

१-१. द्यप्पि ते - स्या० । २. सहव्यत - सो०, रो० । ३. एको कप्पो - स्या० ।

दुतियं ज्ञानं मज्झिमं भावेत्वा अप्पमाणाभानं देवानं सहव्यतं
उपपज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

चत्तारो कप्पा ।

१४२. दुतियं ज्ञानं पणीतं भावेत्वा कत्थ उपपज्जन्ति ? 5

दुतियं ज्ञानं पणीतं भावेत्वा आभस्सरानं देवानं सहव्यतं
उपपज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

अट्ठ कप्पा ।

१४३. ततियं ज्ञानं परित्तं भावेत्वा कत्थ उपपज्जन्ति ? 10

ततियं ज्ञानं परित्तं भावेत्वा परित्तसुभानं देवानं सहव्यतं
उपपज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

सोळस कप्पा ।

१४४. ततियं ज्ञानं मज्झिमं भावेत्वा कत्थ उपपज्जन्ति ? 15

ततियं ज्ञानं मज्झिमं भावेत्वा अप्पमाणसुभानं देवानं सहव्यतं
उपपज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

वार्त्तिस^१ कप्पा ।

१४५. ततियं ज्ञानं पणीतं भावेत्वा कत्थ उपपज्जन्ति ? 20

ततियं ज्ञानं पणीतं भावेत्वा सुभकिण्हानं देवानं सहव्यतं उप-
पज्जन्ति ।

तेसं कित्तकं आयुष्पमाणं ?

चतुसट्ठि^२ कप्पा ।

१४६. चतुत्यं ज्ञानं भावेत्वा आरम्मणनानत्तता मनसिकार- 25
नानत्तता छन्दनानत्तता पणिधिनानत्तता अधिमोक्खनानत्तता अभिनीहार-
नानत्तता पञ्जानानत्तता अप्पेकच्चे असज्जसत्तानं देवानं सहव्यतं उप-
पज्जन्ति, अप्पेकच्चे वेहप्फलानं देवानं सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे
अविहानं देवानं सहव्यतं उपपज्जन्ति, अप्पेकच्चे अतप्पानं देवानं सहव्यतं

उपपज्जन्ति, अप्पेवच्चे सुदस्सान देवान सहव्यत उपपज्जन्ति, अप्पेवच्चे सुदस्सीन देवान सहव्यत उपपज्जन्ति, अप्पेवच्चे अवनिट्ठान देवान सहव्यत उपपज्जन्ति, अप्पेवच्चे आकामानञ्जायतनूपगान देवान महव्यत उपपज्जन्ति, अप्पेवच्चे विञ्जाणञ्जायतनूपगान देवान सहव्यत उप-
 5 पज्जन्ति, अप्पेकच्चे आकिञ्चञ्जायतनूपगान देवान महव्यत उप-
 पज्जन्ति, अप्पेवच्चे नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगान देवान सहव्यत उपपज्जन्ति ।

१४७ असञ्जमत्तान च वेहेफ्फान च देवान वित्तव आयुप्पमाण ?

10 पञ्चवप्पसतानि ।

१४८ अविहान देवान वित्तक आयुप्पमाण ?
 वप्पमहस्म ।

१४९ अतप्पान देवान वित्तव आयुप्पमाण ?
 द्वे कप्पसहस्सानि ।

15 १५० सुदस्सान देवान कित्तव आयुप्पमाण ?
 चत्तारि वप्पसहस्सानि ।

१५१ सुदस्सीन देवान कित्तक आयुप्पमाण ?
 अट्ठ कप्पसहस्सानि ।

20 १५२ अवनिट्ठान देवान कित्तव आयुप्पमाण ?
 सोळस कप्पसहस्सानि ।

१५३ आकासानञ्जायतनूपगान देवान कित्तक आयुप्पमाण ?
 वीसति कप्पसहस्सानि ।

441 १५४ विञ्जाणञ्जायतनूपगान देवान वित्तव आयुप्पमाण ?
 चत्तारीस वप्पसहस्सानि ।

426 25 १५५ आकिञ्चञ्जायतनूपगान देवान कित्तक आयुप्पमाण ?
 सट्ठि कप्पसहस्सानि ।

१५६ नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगान देवान कित्तक आयु-
 प्पमाण ?

चतुरासीति कप्पसहस्सानी ति ।

उक्खित्ता पुञ्जतेजेन, कामरूपगति^१ गता ।
 भवगतं^२ पि सम्पत्ता, पुनागच्छन्ति^३ दुग्गतिं ॥
 ताव दीघायुका सत्ता, चवन्ति आयुसङ्ख्या ।
 नत्थि कोचि भवो निच्चो, इति वुत्तं महेसिना ॥ 5
 तस्मा हि धीरा निपका, निपुणा अत्थचिन्तका ।
 जरामरणमोक्खाय, भावेन्ति मग्गमुत्तमं ॥
 भावयित्वा सुच्चि मग्गं, निव्वानोगधगामिनं ।
 सव्वासवे परिञ्जाय, परिनिव्वन्ति अनासवा ति ॥

§ ७. अभिज्ञेय्यादी

१५७. पञ्चन्नं खन्धानं कति अभिज्ञेय्या, कति परिज्ञेय्या, 10
 कति पहातव्वा, कति भावेतव्वा, कति सच्छिकातव्वा, कति न पहातव्वा,
 न भावेतव्वा, न सच्छिकातव्वा ...पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति अभिज्ञेय्या,
 कति परिज्ञेय्या, कति पहातव्वा, कति भावेतव्वा, कति सच्छिकातव्वा,
 कति न पहातव्वा न भावेतव्वा न सच्छिकातव्वा ?

रूपखन्धो अभिज्ञेय्यो परिज्ञेय्यो न पहातव्वो न 15
 भावेतव्वो न सच्छिकातव्वो । चत्तारो खन्धा अभिज्ञेय्या परिज्ञेय्या,
 सिया पहातव्वा, सिया भावेतव्वा, सिया सच्छिकातव्वा, सिया न
 पहातव्वा न भावेतव्वा न सच्छिकातव्वा ।

दसायतना अभिज्ञेय्या परिज्ञेय्या न पहातव्वा न
 भावेतव्वा न सच्छिकातव्वा । द्वे आयतना अभिज्ञेय्या परिज्ञेय्या, 20
 सिया पहातव्वा, सिया भावेतव्वा, सिया सच्छिकातव्वा, सिया न
 पहातव्वा न भावेतव्वा न सच्छिकातव्वा ।

सोळस धातुयो अभिज्ञेय्या परिज्ञेय्या न पहातव्वा न
 भावेतव्वा न सच्छिकातव्वा । द्वे धातुयो अभिज्ञेय्या परिज्ञेय्या,
 सिया पहातव्वा, सिया भावेतव्वा, सिया सच्छिकातव्वा, सिया न पहा- 25
 तव्वा न भावेतव्वा न सच्छिकातव्वा ।

१. कामरूपगती - रो० । २. भवगं वा - स्या० । ३. पुन गच्छन्ति - स्या०, रो० ।
 ४. सिया न - रो० ।

R. 427

समुदयसच्चं अभिञ्जेय्यं परिञ्जेय्यं पहातव्यं न भावेतव्यं
 न सच्छिकातव्यं । मगसच्चं अभिञ्जेय्यं परिञ्जेय्यं न पहातव्यं
 भावेतव्यं न सच्छिकातव्यं । निरोधसच्चं अभिञ्जेय्यं परिञ्जेय्यं
 न पहातव्यं न भावेतव्यं सच्छिकातव्यं । दुःखसच्चं अभिञ्जेय्यं
 5 परिञ्जेय्यं, सिया पहातव्यं, न भावेतव्यं, न सच्छिकातव्यं, सिया
 न पहातव्यं ।

नचिन्द्रिया अभिञ्जेय्या परिञ्जेय्या न पहातव्या न
 भावेतव्या न सच्छिकातव्या । दोमनस्सिन्द्रियं अभिञ्जेय्यं परिञ्जेय्यं
 पहातव्यं न भावेतव्यं न सच्छिकातव्यं । अनज्जातञ्जस्सामी-
 10 त्तिन्द्रियं^१ अभिञ्जेय्यं परिञ्जेय्यं न पहातव्यं भावेतव्यं^२ न सच्छि-
 कातव्यं । अज्जिन्द्रियं अभिञ्जेय्यं परिञ्जेय्यं न पहातव्यं, सिया
 भावेतव्यं, सिया सच्छिकातव्यं । अज्जाताचिन्द्रियं अभिञ्जेय्यं परि-
 ञ्जेय्यं न पहातव्यं न भावेतव्यं सच्छिकातव्यं । तीणिन्द्रिया अभि-
 15 ञ्जेय्या परिञ्जेय्या न पहातव्या, सिया भावेतव्या, सिया सच्छि-
 कातव्या, सिया न भावेतव्या, सच्छिकातव्या^३ । छ इन्द्रिया अभिञ्जेय्या
 परिञ्जेय्या, सिया पहातव्या, सिया भावेतव्या, सिया सच्छिकातव्या,
 सिया न पहातव्या न भावेतव्या न सच्छिकातव्या ।

तयो अकुसलहेतू अभिञ्जेय्या परिञ्जेय्या पहातव्या न
 भावेतव्या न सच्छिकातव्या । तयो कुसलहेतू अभिञ्जेय्या परिञ्जेय्या
 20 न पहातव्या, सिया भावेतव्या, न सच्छिकातव्या, सिया न भावेतव्या ।
 तयो अव्याकतहेतू अभिञ्जेय्या परिञ्जेय्या न पहातव्या न भावेतव्या,
 सिया सच्छिकातव्या, सिया न सच्छिकातव्या ।

B. 443

कवलीकारो^४ आहारो अभिञ्जेय्यो परिञ्जेय्यो न पहातव्यो
 न भावेतव्यो न सच्छिकातव्यो । तयो आहारा अभिञ्जेय्या परिञ्जेय्या,
 25 सिया पहातव्या, सिया भावेतव्या, सिया सच्छिकातव्या, सिया न
 पहातव्या न भावेतव्या न सच्छिकातव्या ।

छ फस्सा अभिञ्जेय्या परिञ्जेय्या न पहातव्या न
 भावेतव्या न सच्छिकातव्या । मनोविज्जाणघातुसम्फस्सो अभिञ्जेय्यो

१. स्या० पोत्वके नदिये । २. अनज्जातञ्जस्सामीत्तिन्द्रियं - स्या० । ३. न भावेतव्यं -
 रो० । ४. न सच्छिकातव्या - सी०, स्वा०, रो० । ५. कवलीकारो - सी०, स्वा०, रो० ।

परिञ्जेय्यो, सिया पहातव्वो. सिया भावेतव्वो, सिया सच्छिकातव्वो,
सिया न पहातव्वो न भावेतव्वो न सच्छिकातव्वो ।

छ वेदना ... पे०... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता
अभिञ्जेय्या परिञ्जेय्या न पहातव्वा न भावेतव्वा न सच्छिकातव्वा ।
मनोविञ्जाणधातु अभिञ्जेय्या परिञ्जेय्या, सिया पहातव्वा, सिया 5
भावेतव्वा, सिया सच्छिकातव्वा, सिया न पहातव्वा न भावेतव्वा न
सच्छिकातव्वा ।

— ० —

३ द. सारम्मणानारम्मणा

१५८. पञ्चन्नं खन्धानं कति सारम्मणा, कति अनारम्मणा
... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति सारम्मणा, कति अनारम्मणा ?

रूपकखन्धो अनारम्मणो । चत्तारो खन्धा सारम्मणा । 10

दसायतना अनारम्मणा । मनायतनं सारम्मणं । धम्मायतनं
सिया सारम्मणं, सिया अनारम्मणं ।

दस धातुयो अनारम्मणा । सत्त धातुयो सारम्मणा ।
धम्मधातु सिया सारम्मणा, सिया अनारम्मणा ।

द्वे सच्चा सारम्मणा । निरोधसच्चं अनारम्मणं । दुक्ख- 15
सच्चं सिया सारम्मणं, सिया अनारम्मणं ।

सत्तिन्द्रिया अनारम्मणा । चुद्दसिन्द्रिया सारम्मणा ।
जीवित्तिन्द्रियं सिया सारम्मणं, सिया अनारम्मणं । नव हेतू सारम्मणा ।
कवळीकारो आहारो अनारम्मणो । तयो आहारा सारम्मणा । सत्त
फस्सा ... सत्त वेदना ... सत्त सञ्जा ... सत्त चेतना ... सत्त चित्ता 20
सारम्मणा ।

पञ्चन्नं खन्धानं कति सारम्मणारम्मणा, कति अनारम्मणा-
रम्मणा ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति सारम्मणारम्मणा, कति
अनारम्मणारम्मणा ?

रूपकखन्धो अनारम्मणो । चत्तारो खन्धा सिया सारम्मणा- 25
रम्मणा, सिया अनारम्मणारम्मणा ।

दसायतना अनारम्मणा । मनायतनं सिया सारम्मणा-

रम्मणं, सिया अनारम्मणारम्मणं । धम्मायतनं सिया सारम्मणारम्मणं,
सिया अनारम्मणारम्मणं, सिया अनारम्मणं ।

दस धातुयो अनारम्मणा । छ धातुयो अनारम्मणारम्मणा ।
मनोविञ्जाणघातु सिया सारम्मणारम्मणा, सिया अनारम्मणारम्मणा ।
5 धम्मघातु सिया सारम्मणारम्मणा, सिया अनारम्मणारम्मणा, सिया
अनारम्मणा ।

निरोधसच्चं अनारम्मणं । मग्गसच्चं अनारम्मणारम्मणं ।
समुदयसच्चं सिया सारम्मणारम्मणं, सिया अनारम्मणारम्मणं । दुक्ख-
सच्चं सिया सारम्मणारम्मणं, सिया अनारम्मणारम्मणं, सिया
10 अनारम्मणं ।

सत्तिन्द्रिया अनारम्मणा । पञ्चिन्द्रिया अनारम्मणारम्मणा ।
नविन्द्रिया सिया सारम्मणारम्मणा, सिया अनारम्मणारम्मणा ।
जीवित्तिन्द्रियं सिया सारम्मणारम्मणं, सिया अनारम्मणारम्मणं, सिया
अनारम्मणं ।

15 नव हेतू सिया सारम्मणारम्मणा, सिया अनारम्मणा-
रम्मणा । कवलीकारो आहारो अनारम्मणो । तयो आहारा सिया
सारम्मणारम्मणा, सिया अनारम्मणारम्मणा । छ फस्सा अनारम्मणा-
रम्मणा । मनोविञ्जाणघातुसम्फस्सो सिया सारम्मणारम्मणो सिया
अनारम्मणारम्मणो । छ वेदना ... छ सञ्जा ... छ चेतना ...
20 छ चित्ता अनारम्मणारम्मणा । मनोविञ्जाणघातु सिया सारम्मणा-
रम्मणा, सिया अनारम्मणारम्मणा ।

—o—

§ ६. दिट्ठसुतमुतादी

१५६. पञ्चदं खन्धानं कति दिट्ठा, कति सुता, कति मुता,
कति विञ्जाता, कति न दिट्ठा न सुता न मुता न विञ्जाता ... पे०...
B. 445 सत्तन्नं चित्तानं कति दिट्ठा, कति सुता, कति मुता, कति विञ्जाता, कति
25 न दिट्ठा न सुता न मुता न विञ्जाता ?

रूपवस्त्वो सिया दिट्ठो, सिया सुतो, सिया मुतो, सिया

विञ्जातो, सिया न दिट्ठो न सुतो न मुतो, विञ्जातो^१ । चत्तारो खन्धा न दिट्ठा न सुता न मुता, विञ्जाता ।

रूपायतनं दिट्ठं, न सुतं न मुतं, विञ्जातं । सहायतनं न दिट्ठं, सुतं, न मुतं, विञ्जातं । गन्धायतनं ... रसायतनं ... फोट्टुब्बायतनं न दिट्ठं न सुतं, मुतं, विञ्जातं । सत्तायतना न दिट्ठा न सुता न मुता, विञ्जाता । 5

रूपधातु दिट्ठा, न सुता न मुता, विञ्जाता । सहधातु न दिट्ठा, सुता, न मुता, विञ्जाता । गन्धधातु ... रसधातु ... फोट्टुब्बधातु न दिट्ठा न सुता, मुता, विञ्जाता । तेरस धातुयो न दिट्ठा न सुता न मुता, विञ्जाता । 10

तीणि सच्चानि^२ न दिट्ठा न सुता न मुता, विञ्जाता । दुक्खसन्धं सिया दिट्ठं, सिया सुतं, सिया मुतं, सिया विञ्जातं, सिया न दिट्ठं न सुतं न मुतं, विञ्जातं ।

वावीसतिन्द्रिया न दिट्ठा न सुता न मुता, विञ्जाता । नव हेतू न दिट्ठा न सुता न मुता, विञ्जाता । चत्तारो आहारा न दिट्ठा न सुता न मुता, विञ्जाता । सत्त फस्सा न दिट्ठा न सुता न मुता, विञ्जाता । सत्त वेदना ... सत्त सञ्जा ... सत्त चेतना ... सत्त चित्ता न दिट्ठा न सुता न मुता, विञ्जाता । 15

§ १०. मातिकानुष्कमेन

१. तिकानि

१६०. पञ्चस्रं खन्धानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ... पे०... सत्तस्रं चित्तानं कति कुसला, कति अकुसला, कति अव्याकता ? 2

रूपखन्धो अव्याकतो । चत्तारो खन्धा सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया अव्याकता । दसायतना अव्याकता । द्वायतना सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया अव्याकता । सोळस धातुयो

१. न विञ्जातो - सी०, रो० । २. सन्धा - स्या० ।

अव्याकता । द्वे धातुयो सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया अव्याकता ।
समृद्धयसच्चं अकुसलं । मगसच्चं कुसलं । निरोधसच्चं अव्याकतं ।
दुःखसच्चं सिया कुसलं, सिया अकुसलं, सिया अव्याकतं ।

दसिन्द्रिया अव्याकता । दोमनस्सिन्द्रियं अकुसलं ।

- 5 अनञ्जातञ्जस्सामीतिन्द्रियं कुसलं । चत्तारिन्द्रिया सिया कुसला,
सिया अव्याकता । छ इन्द्रिया सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया
अव्याकता ।

तयो कुसलहेतू कुसला । तयो अकुसलहेतू अकुसला ।
तयो अव्याकतहेतू अव्याकता । कवळीकारो आहारो अव्याकतो । तयो
10 आहारा सिया कुसला, मिया अकुसला, सिया अव्याकता । छ फत्सा
अव्याकता । मनोविञ्जाणघातुसम्फस्सो सिया कुसलो, सिया अकुसलो,
सिया अव्याकतो । छ वेदना ... छ सञ्जा ... छ चेतना ... छ चित्ता
अव्याकता । मनोविञ्जाणघातु सिया कुसला, सिया अकुसला, सिया
अव्याकता ।

- 15 १६१. पञ्चन्नं खन्धानं कति सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, कति
दुःखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, कति अदुःखमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता
... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, कति दुःखाय
वेदनाय सम्पयुत्ता, कति अदुःखमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ?

द्वे खन्धा न वत्तव्वा सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ति
20 पि, दुःखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ति पि, अदुःखमसुखाय वेदनाय
सम्पयुत्ता ति पि । तयो खन्धा सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया
दुःखाय वेदनाय सम्पयुत्ता, सिया अदुःखमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ।

R. 431

दसायतना न वत्तव्वा सुखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ति
पि, दुःखाय वेदनाय सम्पयुत्ता ति पि, अदुःखमसुखाय वेदनाय
25 सम्पयुत्ता ति पि । मनायतनं- सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया
दुःखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया अदुःखमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं ।
धम्मायतनं सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया दुःखाय वेदनाय
सम्पयुत्तं, सिया अदुःखमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं, सिया न वत्तव्वं
सुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं ति पि, दुःखाय वेदनाय सम्पयुत्तं ति पि,
30 अदुःखमसुखाय वेदनाय सम्पयुत्तं ति पि ।

R. 447

कवलीकारो आहारो न वत्त्वो सुखाय वेदनाय सम्पयुक्तो ति पि, दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्तो ति पि, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्तो ति पि । तयो आहारा सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्ता, सिया अदुक्खमसुखाय 5 वेदनाय सम्पयुक्ता ।

पञ्च फस्सा अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता । कायविञ्जाणघातुसम्फस्सो सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुक्तो, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्तो । मनोविञ्जाणघातुसम्फस्सो सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुक्तो, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्तो, सिया अदुक्खम- 10 सुखाय वेदनाय सम्पयुक्तो ।

सत्त वेदना न वत्त्व्या सुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता ति पि, दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्ता ति पि, अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता ति पि । पञ्च सञ्जा पञ्च चेतना पञ्च त्रित्ता अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता, कायविञ्जाणघातु^१ सिया सुखाय 15 वेदनाय सम्पयुक्ता^२, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्ता । मनोविञ्जाणघातु सिया सुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता, सिया दुक्खाय वेदनाय सम्पयुक्ता, सिया अदुक्खमसुखाय वेदनाय सम्पयुक्ता ।

१६२ पञ्चन्न खन्वान कति विपाका, कति विपाकधम्मधम्मा, कति नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा पे० . सत्तन्न चित्तान कति विपाका, 20 कति विपाकधम्मधम्मा, कति नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ?

एपक्खन्वो नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । चत्तारो खन्वा सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाक- नविपाकधम्मधम्मा ।

दसायतना नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । द्वायतना सिया 25 विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्म- धम्मा ।

दस घातुयो नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । पञ्च घातुयो विपाका । मनोघातु सिया विपाका, सिया नेवविपाकनविपाक-

१ कायविञ्जाण - स्या०, रो० । २ सम्पयुक्त - स्या० ।

धम्मधम्मा । द्वे धातुयो सिया विपाका; सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

द्वे सच्चा विपाकधम्मधम्मा । निरोधसच्चं नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मं । दुक्खसच्चं सिया विपाकं, सिया विपाकधम्मधम्मं, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मं ।

सत्तिन्द्रिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । तीणिन्द्रिया विपाका । द्विन्द्रिया^१ विपाकधम्मधम्मा । अञ्जिन्द्रियं सिया विपाकं, सिया विपाकधम्मधम्मं ।^२ नविन्द्रिया सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

छ हेतू विपाकधम्मधम्मा । तयो अव्याकतहेतू सिया विपाका, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

कवळीकारो आहारो नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । तयो आहारा सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । पञ्च फस्सा विपाका । मनोधातुसम्फस्सो सिया विपाको, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सो सिया विपाको, सिया विपाकधम्मधम्मो, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो । पञ्च वेदना ... पञ्च सञ्जा ... पञ्च चेतना ... पञ्च चित्ता विपाका । मनोधातु सिया विपाका, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा । मनोविञ्जाणधातु सिया विपाका, सिया विपाकधम्मधम्मा, सिया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा ।

१६३. पञ्चन्नं खन्वानं कति उपादिन्नुपादानिया^२, कति अनुपादिन्नुपादानिया, कति अनुपादिन्नअनुपादानिया ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति उपादिन्नुपादानिया, कति अनुपादिन्नुपादानिया, कति अनुपादिन्नअनुपादानिया ?

रूपक्खन्धो सिया उपादिन्नुपादानियो, सिया अनुपादिन्नुपादानियो । चत्तारो खन्धा सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नअनुपादानिया ।

पञ्चायतना उपादिन्नुपादानिया । सहायतनं अनुपा-

१. दुर्बिन्द्रिया - मौ०; द्वे इन्द्रिया - रो० । २. उपादिन्नुपादानिया - रो०, एवमुपरि पि ।

दिन्नुपादानियं । चत्तारो आयतना सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया
अनुपादिन्नुपादानिया । द्वायतना सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया
अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नअनुपादानिया ।

दस धातुयो उपादिन्नुपादानिया । सहधातु अनुपादिन्नु-
5 पादानिया । पञ्च धातुयो सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नु-
पादानिया । द्वे धातुयो सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नु-
पादानिया, सिया अनुपादिन्नअनुपादानिया ।

समुदयसच्चं अनुपादिन्नुपादानियं । द्वे सच्चा अनुपादिन्न-
अनुपादानिया । दुक्खसच्चं सिया उपादिन्नुपादानियं, सिया अनुपादिन्नु-
10 पादानियं ।

नविन्द्रिया उपादिन्नुपादानिया । दोमनस्सिन्द्रियं अनु-
पादिन्नुपादानियं । तीणिन्द्रिया अनुपादिन्नअनुपादानिया । नविन्द्रिया
सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्न-
अनुपादानिया । तयो अकुसलहेतू अनुपादिन्नुपादानिया । तयो कुसलहेतू
15 सिया अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नअनुपादानिया । तयो
अव्याकतहेतू सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया,
सिया अनुपादिन्नअनुपादानिया ।

कवळीकारो आहारो सिया उपादिन्नुपादानियो, सिया
अनुपादिन्नुपादानियो । तयो आहारा सिया उपादिन्नुपादानिया, सिया
20 अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नअनुपादानिया ।

पञ्च फस्सा उपादिन्नुपादानिया । मनोधातुसम्फस्सो
सिया उपादिन्नुपादानियो, सिया अनुपादिन्नुपादानियो । मनोविञ्जाण-
धातुसम्फस्सो सिया उपादिन्नुपादानियो, सिया अनुपादिन्नुपादानियो,
सिया अनुपादिन्नअनुपादानियो । पञ्च वेदना ... पञ्च सञ्जा ... पञ्च
25 चेतना ... पञ्च चित्ता उपादिन्नुपादानिया । मनोधातु सिया उपादिन्नु-
पादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया । मनोविञ्जाणधातु सिया
उपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्नुपादानिया, सिया अनुपादिन्न-
अनुपादानिया ।

कति सवितक्कसविचारा, कति अवितक्कविचारमत्ता, कति अवितक्क-
अविचारा ?

रूपखन्धो अवितक्कअविचारो । तयो खन्धा सिया
सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्क-
अविचारा । सङ्खारखन्धो सिया सवितक्कसविचारो, सिया अवितक्क- 5
विचारमत्तो, सिया अवितक्कअविचारो. सिया न वत्तब्बो सवितक्क-
सविचारो ति पि, अवितक्कविचारमत्तो ति पि, अवितक्कअविचारो
ति पि ।

दसायतना अवितक्कअविचारा । मनायतनं सिया सवितक्क-
सविचारं, सिया अवितक्कविचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं । 10
धम्मायतनं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्कविचारमत्तं, सिया
अवितक्कअविचारं, सिया न वत्तब्बं सवितक्कसविचारं ति पि,
अवितक्कविचारमत्तं ति पि, अवितक्कअविचारं ति पि ।

पन्नरस धातुयो अवितक्कअविचारा । मनोधातु सवितक्क-
सविचारा । मनोवञ्जाणधातु सिया सवितक्कसविचारा, सिया 15
अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा । धम्मधातु सिया
सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्कविचारमत्ता, सिया अवितक्क-
अविचारा, सिया न वत्तब्बा सवितक्कसविचारा ति पि, अवितक्क-
विचारमत्ता ति पि, अवितक्कअविचारा ति पि ।

समुदयसच्चं सवितक्कसविचारं । निरोधसच्चं अवितक्क- 20
अविचारं । मग्गसच्चं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्क-
विचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं । दुक्खसच्चं सिया सवितक्क-
सविचारं, सिया अवितक्कविचारमत्तं, सिया अवितक्कअविचारं, सिया
न वत्तब्बं सवितक्कसविचारं ति पि, अवितक्कविचारमत्तं ति पि,
अवितक्कअविचारं ति पि । 25

नविन्द्रिया अवितक्कअविचारा । दोमनस्सिन्द्रियं सवितक्क-
सविचारं । उपेक्खिन्द्रियं सिया सवितक्कसविचारं, सिया अवितक्क-
अविचारं । एकादसिन्द्रिया सिया सवितक्कसविचारा, सिया अवितक्क-
विचारमत्ता, सिया अवितक्कअविचारा ।

तयो अकुसलहेतू सवितक्कसविचारा । छ हेतू सिया
 सवितक्कसविचारा, सिया अविक्कविचारमत्ता, सिया अविक्क-
 अविचारा । कवळीकारो आहारो अविक्कअविचारो । तयो आहारा
 सिया सवितक्कसविचारा, सिया अविक्कविचारमत्ता, सिया अविक्क-
 5 अविचारा । पञ्च फस्सा अविक्कअविचारा । मनोधातुसम्फस्सो
 सवितक्कसविचारो । मनोविञ्जाणधातुसम्फस्सो सिया सवितक्क-
 सविचारो, सिया अविक्कविचारमत्तो, सिया अविक्कअविचारो । पञ्च
 वेदना ... पञ्च सञ्जा ... पञ्च चेतना .. पञ्च चित्ता अविक्क-
 अविचारा मनोधातु सवितक्कसविचारा, मनोविञ्जाणधातु सिया
 10 सवितक्कसविचारा, सिया अविक्कविचारमत्ता, सिया अविक्क-
 अविचारा ।

२. दुक्कानि

१६५. पञ्चन्नं खन्धानं कति रूपा, कति अरूपा ... पे०...
 सत्तन्नं चित्तानं कति रूपा, कति अरूपा ?

R. 436

रूपखन्धो रूपं । चत्तारो खन्धा अरूपा । दसायतना
 15 रूपा । मनायतनं अरूपं । धम्मायतनं सिया रूपं, सिया अरूपं ।
 दस धातुयो रूपा । सत्त धातुयो अरूपा । धम्मधातु सिया रूपा, सिया
 अरूपा । तीणि सच्चानि अरूपा । दुवलसच्चं सिया रूपं, सिया अरूपं ।
 सत्तिन्द्रिया रूपा । चुट्टसिन्द्रिया अरूपा । जीवित्तिन्द्रियं सिया रूपं, सिया
 अरूपं । नव हेतू अरूपा । कवळीकारो आहारो रूपं । तयो आहारा
 20 अरूपा । सत्त फस्सा अरूपा । सत्त वेदना ... सत्त सञ्जा ... सत्त चेतना
 सत्त चित्ता अरूपा ।

१६६. पञ्चन्नं सन्धानं कति लोकिया, कति लोकुत्तरा ?
 द्वादसन्नं आयतनानं कति लोकिया, कति लोकुत्तरा ? अट्टारमन्नं धातूनं
 कति लोकिया, कति लोकुत्तरा ? चतुन्नं सच्चानं कति लोकिया, कति
 25 लोकुत्तरा ... पे०... सत्तन्नं चित्तानं कति लोकिया, कति लोकुत्तरा ?

रूपखन्धो लोकियो । चत्तारो खन्धा सिया लोकिया,
 सिया लोकुत्तरा । दसायतना लोकिया । द्वे आयतना सिया लोकिया,
 सिया लोकुत्तरा । सोट्ठस धातुयो लोकिया । द्वे धातुयो सिया लोकिया,
 सिया लोकुत्तरा । द्वे सच्चा लोकिया । द्वे सच्चा लोकुत्तरा ।

B. 453

दसिन्द्रिया लोकिया । तीणिन्द्रिया लोकुत्तरा । नविन्द्रिया
 सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा । तयो अकुसलहेतू लोकिया ।
 छहेतू सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा । कवळीकारो ग्राहारो लोकियो ।
 तयो ग्राहारा सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा । छ फस्ता लोकिया ।
 मनोविञ्जाणघातुसम्फस्सो सिया लोकियो, सिया लोकुत्तरो । छ 5
 वेदना लोकिया । मनोविञ्जाणघातुसम्फस्सजा वेदना सिया लोकिया,
 सिया लोकुत्तरा । छ सञ्जा लोकिया । मनोविञ्जाणघातुसम्फस्सजा
 सञ्जा सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा । छ चेतना लोकिया । मनो-
 विञ्जाणघातुसम्फस्सजा चेतना सिया लोकिया, सिया लोकुत्तरा ।
 छ चित्ता लोकिया । मनोविञ्जाणघातु सिया लोकिया, सिया 10
 लोकुत्तरा ति ।

अभिञ्जा द्वे सारम्मणा^१, दिट्ठा कुसलवेदना ।

विपाका च उपादिग्गा, वितक्क^२ रूपलोकिया^३ ति ॥

धम्महृदयविभङ्गो निट्ठितो^४ ।

—:०:—

विभङ्गपकरणं^५ निट्ठितं^६ ।

१. सारम्मणा - स्या०, रो० । २-२. वितक्करूपलोकिया सी०, स्या०; वितक्क-
 रूपेण लोकिया - रो० । ३. समस्तो - स्या०, रो० । ४. विभङ्गपकरणं - म० ।
 ५. ममत्तं - सी० ।

वितेसपदान

अनुषकमणिका

निद्रा, देवा	५०२, ५०८	अञ्जयास्मी ति, वय	४७२
मलवम्मपथा, दस	४७०	अञ्जमञ्जवतुकक	१००
मलवातुयो, तिस्सो	४३४	अञ्जाताविन्द्रिय, वतम	१५६
मलमूलपच्चया सहारो, वतमो	२३५, २३६	अञ्जिन्द्रिय, वतम	१५६
तनम्लानि, तीणि	२५६, २५७	अट्टकमातिका	४१३
मलवितवका, तयो	४३३	अट्टुङ्गिको मगो, अरियो	२८५-२८७, २६०
मलसञ्जा, त्रिस्सो	४३३, ४३४	अट्ट अनरियवोहारा	४६५
मलहेतु, तयो	४८१, ५१०	- असञ्जीवादा	४६७, ४७६
सत्ता, धम्मा	२०७, २११, २१७, २०८, ३५४	- वितेसवत्थूनि	४६३
- वेदता	६	- पुनोववत्थूनि	४६५
अन्दि, वतमा	४२६	- नेवसञ्जीनासञ्जीवादा	४६७, ४६८, ४७६
अनिया, पञ्जा	३८२	- पुरिमदोसा	४६७
अवा, छ	४५८	- मिच्छता	४६६
ो, तयो	४४०	- विभोक्ता	४०६
पार्ति, चीणि	४४०	- वतमे अरूपधातुया	४८६
ण, दोसो	४४०	अट्टसु लोकधम्मेषु, चित्तस्स पटिघातो	४६५
- माहो	४४०	अट्टारस, तण्हाविचरितानि अञ्जत्तिवत्स	
- रागो	४४०	उपादाय	४७५
ाना, वदना	६	- तण्हाविचरितानि, वतमानि	४७१
सत्तबहिद्धारम्मणा, पञ्जा	३८६	- तण्हाविचरितानि बाहिरस्स	
सत्तसंयोजन, वतम	४३१	उपादाय	४७५, ४७६
सत्तारम्मणा, पञ्जा	३८६	- धातुयो	१०८, ११२, ४८०
सत्ता, वेदता	६	अणुमत्ता वज्जा, वतमा	२६७
- सञ्जा	६	अतप्पान, देवान	५०७
सत्तिवा, धाकासधातु	१०५	अतिमानो, वतमो	४२३
- धापोधातु	१०३	अतीतानागतपच्चुप्पन्ना, वेदना	५
- तेजोधातु	१०३	अतीतानागतपच्चुप्पान, रूप	३
- पयवीधातु	१०२	अतीतारम्मणा, पञ्जा	३८८
- वायोधातु	१०६, १०५	अतीता, वदना	५
सि रूप	४	- सहारा	११
- विञ्जाण	१५	- सञ्जा	८
गया मविस्स ति, कय	४७३	अनीत, रूप	३
- सिय ति, कय	४७४	- विञ्जाण	१४
		अत्तवाटुपादान, वतम	४५०
		अत्तानुदिट्ठि वतमा	४४१

दम्परजन्मा, सता	४०४	अविज्ञा, कतमा	१७३, १८१, १८३, १८४-१८६,
अप्येहि सम्पयोगो दुस्त्वो, कतमो	१२८		१६१, १६३-१६६, १६८, २०१,
अप्योविका, पञ्जा	३८३		२०२, २०४, २०८-२११, ४२७
अव्याप्तहेतु, तयो	४८१	अविज्ञापातु	१०४, १०६, १०७
अव्याप्ता धन्मा, कतमे	२१८, २२०-२२६, २३२	अविज्ञानुसयो	४०३
	-२३५, ३५५, ३६२	अविज्ञापचचया सद्धारो	१७३, १८२, १८४,
- वेदना	६		१६८, २०१, २०२,
अव्यापादधातु, कतमा	१०८		२०५, २०८, २२६
अनव्या, सता	४०५	- अविज्ञासम्पयुतो	१६३
अभिज्ञा, कतमा	२४०, २४२, २४४,		-१६७
	२४८, ३०३	- अविज्ञाहेतुको	१८७-१८६,
			१६१
अमद्वो, कतमो	४२६	अविज्ञासवो, कतमो	४३५, ४४६
अमरवितकको, कतमो	४२५	अवितककविचारो, समाधि	४०६
अमराधिकोपिका, चत्तारो	४७६	अवितककविचारमता पञ्जा	३८७
अमोहो, कतमो	२१२	अवितककविचारमतो, समाधि	४०६
अयोगनिया, पञ्जा	३८२	अवितकका, पञ्जा	३८३
अयोनिशो मनसिचारो, कतमो	४४७	अविहान, देवान	५०७
अरञ्ज	३७२	अविहिसापातु, कतमा	१०८
अरति, कतमा	४१८, ४४१	असङ्खिलेसिका, पञ्जा	३८३
अरिपसच्चानि, चत्तारि	१२६, १४३	असङ्खिता, धातु	८८, ११२
अरिपसच्च, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा	१२६	असञ्जसत्तान, देवान	५००, ५०७, ५०८
- दुक्खनिरोधो	१२६	असञ्जीवादा, अट्ट	४६७, ४७६
- दुक्खसमुदयां	१२६	असद्धम्मा, सत्त	४६१
- दुक्ख	१२६	असन्नुद्धिता, कतमा	४४३
अरिया, कतमे	४४६	असनागवृत्ति, कतम	४१७
अरियान अदस्सनकम्पता, कतमा	४४६	असम्पजञ्जता, कतमा	४४३
अरियो, अट्टञ्जिको मग्गो	१३३, २८५-२८७, २६०	असम्पजञ्ज, कतम	४३१, ४४७
अरूपजीवितिन्द्रिय, कतम	१५७	असत्तो वि, कथ	४७३
अरूपतण्हा, कतमा	४३७	असात्त्व्य, कतम	४३०
अरूपधातुयां	४८६	असेस्ता, पञ्जा	३८७
- उप्पत्तिरुत्थे	५०१, ५०२	असोरच्च, कतम	४३०
- एक चित्तं	४८७	अस्मिमानो, कतमो	४२४
अस्यावचरा धम्मा, कतमे	५०३	अस्मी ति, कथ	४७१
- पञ्जा	३८३	अस्तदिय, कतम	४४५
अरूपपाप्पतिया मग्ग भावेति	३५३	अस्ताददिट्ठि, कतमा	४४१
असोमो, कतमो	२१३, २१४	असयोगनिया, पञ्जा	३८२
अवदञ्जुता, कतमा	४४५	असवरो, कतमो	४४६
अविचार, पञ्जा	३८३	अहिरिक, कतम	४२६, ४४५

श्रा	
श्राकासधातु	१०२, १०५, १०६
— भ्रञ्जत्तिका	१०५
— बाहिरा	१०५, १०६
श्राकासानञ्जायतनूपगानं, देवानं	५०८
श्राकातो, कतमो	३१४
श्राकिञ्चञ्जायतनूपगानं, देवानं	५०८
श्राघातवत्युनि, दस	४६८, ४७०
श्राचयगामिनी, पञ्जा	३८७
श्राचयाय चैव अपचयाय च, पञ्जा	३६१
— नो अपचयाय, पञ्जा	३६१
श्राचारगोचरसम्पन्नो	२६६
श्राचारो	२६६, २६७
श्रातापी	२३६, २४८
श्रानेञ्जानिसद्धारो, कतमो	१७३
श्रापोधातु	१०२, १०३
— भ्रञ्जत्तिका	१०३
— बाहिरा	१०३
श्रानस्तरानं, देवानं	५०७
श्रायकोसल्लं, कतमं	३८६
श्रायतनानि, छ	४८०, ४८४
श्रास्मपानि, चत्तारि	३६४, ३६५
श्रालोकफरणता	३६६
श्रावासमच्छरियं	४२७
श्रासवविष्पयुक्ता श्रनारावा, पञ्जा	३-२
— सासवा, पञ्जा	३-२
श्रासवा, चत्तारो	४४८
— तयो	४३५
श्राहारा, चत्तारो	४८०, ४८१, ५१३
श्राहारो, कबळीकारो	४, ११२, ५१०, ५१८, ५२१
इ	
इत्यस्मी ति, कथं	४७२
इत्यिन्द्रियं, कतमं	१५७
इत्थं भविस्सं ति, कथं	४७३
— सियं ति, कथं	४७४
इद्धि	२६६, २६८-२७२
इद्धिपादा, चत्तारो	२६४, २६८, २७२, २७३

इद्धिपादं, चित्तसमाधिपधानसद्धार-	
समन्नागतं	
— इन्द्रसमाधिपधानसद्धार०	
— विरियसमाधिपधान०	२६४,
— योमंसासमाधि०	२६४, २६७
इन्द्रिपानि, वायोसति	
इन्द्रियेणु मगुत्तद्वारता, कतमा	
— गुत्तद्वारता, कतमा	
इमिना भ्रञ्जया भविस्सं ति, कथं	
इमिना भ्रञ्जया सियं ति, कथं	
— भ्रञ्जयास्मी ति, कथं	
— मपाहुं भ्रञ्जया सियं ति, कथं	
— इत्थं सियं ति, कथं	
— एवं सियं ति, कथं	
— सियं ति, कथं	
— असस्मी ति, कथं	
— असमी ति, कथं	
— इत्यस्मी ति, कथं	
— इत्थं भविस्सं ति, कथं	
— सियं ति, कथं	
— एवस्मी ति, कथं	
— एवं भविस्सं ति, कथं	
— सियं ति, कथं	
— भविस्सं ति, कथं	
— सातस्मी ति, कथं	
— सियं ति, कथं	
इत्सा, कतमा	
उ	
उच्छेदविद्धि, कतमा	
उच्छेदवादा, सत्त	
उद्धच्चं, कतमं	३
उपनाहो, कतमो	
उपपत्तिदेवा	
उपपत्तिभवो, कतमो	
उपादानपच्चया पि तण्हा, कतमा	
— भवो, कतमो	
उपादानविष्पयुक्ता अनुपादानिया, प	
— उपादानिया, प	

अम्बरजम्बा, सत्ता	४०४	अविज्जा, कतमा	१७३, १८१, १८३, १८४-१८६,
अप्पियंही सम्पयोगी दुक्खो, कतमो	१२८		१६१, १६३-१६६, १६८, २०१,
अप्पीतिपा, पञ्जा	३८३		२०२, २०५, २०८-२११, ४२७
अध्यानतहेतु, तयो	४८१	अविज्जायातु	१०४, १०६, १०७
अध्याकता धम्मा, वतमे	२१८, २२०-२२६, २३२	अविज्जानुसयो	४०३
	-२३५, ३५५, ३६२	अविज्जापच्चया सङ्घारो	१७३, १८२, १८५,
- वेदना	६		१६८, २०१, २०२,
अध्यापादपातु, कतमा	१०८		२०५, २०८, २२६
अध्व्या, सत्ता	४०५	- अविज्जासम्पुत्तो	१६३
अभिज्झा, वतमा	२४०, २४२, २४४,		-१६७
	२४८, ३०३	- अविज्जाहेतु को	१८७-१८८,
अमद्दो, कतमो	४२६		१६१
अमरवितक्को, वतमो	४२५	अविज्जानवो, कतमो	४३५, ४४६
अमराविकखेपिका, चत्तारो	४७६	अवितक्कअविचारो, समाधि	४०६
अमोहो, कतमो	२१३	अवितक्कविचारमत्ता पञ्जा	३८७
अयोगनिया, पञ्जा	३८२	अवितक्कविचारमत्तो, समाधि	४०६
अयोतिसो मनसिकारो, कतमो	४४७	अवितक्का, पञ्जा	३८३
अरञ्जं	३७२	अविहान, देवान	५०७
अरति, कतमा	४१८, ४४१	अविहिसाधातु, कतमा	१०८
अरियसञ्चानि, चत्तारि	१२६, १४३	असङ्खिलेसिका, पञ्जा	३८३
अरियसच्च, दुक्खनिरोधगागिनी पटियदा	१२६	असङ्खता, धातु	८८, ११२
- दुक्खनिरोधो	१२६	असञ्जसत्तान, देवान	५००, ५०७, ५०८
- दुक्खसमुद्दयो	१२६	असञ्जोवावा, अट्ट	४६७, ४७६
- दुवत्त	१२६	असङ्गम्मा, सत्त	४६१
अरिया, वतमे	४४६	असन्तुट्टिता, वतमा	४४३
अरियान अदस्तनकम्पता, कतमा	४४६	असभागवुत्ति, वतम	४१७
अरियो, अट्टङ्गिणो मामो	१३३, २८५-२८७, २६०	असम्मज्जता, वतमा	४४३
अरूपयीचित्तिन्द्रिय, कतम	१५७	असम्मज्ज, वतम	४३१, ४४७
अरूपतट्ठा, वतमा	४३७	असस्मी ति, कथ	४७३
अरूपभातुया	४८६	असाखल्य, वतम	४३०
- उपपत्तिवन्धे	५०१, ५०२	असेक्खा, पञ्जा	३८७
- एक चित्तं	४८७	असोरच्च, कतम	४३०
अरूपावचरा धम्मा, वतमे	५०३	अस्मिमानो, कतमो	४२४
- पञ्जा	३८३	अस्मी ति, कथ	४७१
अरूपपतिया मग्ग भावेति	३५३	अस्सदिय, कतम	४४५
अस्तोमो, वतमो	२१३, २१४	अस्साददिट्ठि, कतमा	४४१
अवदञ्जुता, वतमा	४४५	असपोजनिया, पञ्जा	३८२
अविचारा, पञ्जा	३८३	असचरो, वतमो	४४६
		अहिरिक, वतम	४२६, ४४५

आकाशधातु	१०२, १०५, १०६
— अञ्जस्तिका	१०५
— बाहिरा	१०५, १०६
आकासानञ्चायतनूपगानं, देवान	५०८
आकासो, कतमो	३१४
आकिञ्चञ्जायतनूपगानं, देवानं	५०८
आघातवत्युनि, दस	४६८, ४७०
आचयनाग्निनी, पञ्जा	३८७
आचयाय चैव अपचयाय च, पञ्जा	३६१
— नो अपचयाय, पञ्जा	३६१
आचारगोचरसम्पत्तो	२६६
आचारो	२६६, २६७
घातापी	२३६, २४८
आनेञ्जाभिसङ्कारो, कतमो	१७३
आपोधानु	१०२, १०३
— अञ्जस्तिका	१०३
— बाहिरा	१०३
आभस्वरानं, देवानं	५०७
आयकोसल्लं, कतमं	३८६
आयतनानि, छ	४८०, ४८४
आरम्भणानि, चत्वारि	३६४, ३६५
आलोककरणता	३६६
आयासमच्छरियं	४२७
आसवविष्णुपुता आसवा, पञ्जा	३-२
— साशवा, पञ्जा	३-२
आसवा, चत्वारो	४४८
— तयो	४३५
आहारा, चत्वारो	४८०, ४८१, ४१३
आहारो, कवळीकारो	४, ११२, ५१०, ५१८, ५२१
इ	
इत्थस्मी ति, कथं	४७२
इत्विन्द्रियं, कतमं	१५७
इत्थं भविस्सं ति, कथं	४७३
— सियं ति, कथं	४७४
इत्थि	२६६, २६८-२७२
इत्थिधाया, चत्वारो	२६४, २६८, २७२, २७३

इत्थिपादं, त्रित्तसमाधिपधानसङ्कार-	२६४, २६६,
समन्तागतं	२६८, २७०
— छन्दसमाधिपधानसङ्कार०	२६४, २६८
— विरियसमाधिपधान०	२६४, २६५, २६६
— वीमंसासमाधि०	२६४, २६७, २६८, २७०
इन्द्रियाणि, बाबोसति	४८०
इन्द्रियेषु अगुत्तद्वारता, कतमा	२६८, ४३०
— गुत्तद्वारता, कतमा	२६८
इमिना अञ्जथा भविस्सं ति, कथं	४७७
इमिना अञ्जथा सियं ति, कथं	४७८
— अञ्जथास्मी ति, कथं	४७६
— अपाहं अञ्जथा सियं ति, कथं	४७६
— इत्थं सियं ति, कथं	४७८
— एवं सियं ति, कथं	४७६
— सियं ति, कथं	४७८
— असस्मी ति, कथं	४७६
— असस्मी ति, कथं	४७७
— इत्थस्मी ति, कथं	४७६
— इत्थं भविस्स ति, कथं	४७७
— सियं ति, कथं	४७८
— एवस्मी ति, कथं	४७६
— एवं भविस्सं ति, कथं	४७७
— सियं ति, कथं	४७८
— भविस्सं ति, कथं	४७६
— सातस्मी ति, कथं	४७७
— सियं ति, कथं	४७७
इत्था, कतमा	४२६
उ	
उच्छेददिट्ठि, कतमा	४२८
उच्छेदवाया, सत्ता	४७६
उद्धञ्चं, कतमं	३०६, ३०७, ४४२
उपनाहो, कतमो	४२६
उपपत्तिदेवा	५०४
उपपत्तिभवो, कतमो	१७५
उपादानपञ्चया पि तप्पहा, कतमा	३००
— भवो, कतमो	१७५, १८३, २००
उपादानविष्णुपुता अनुपादानिया, पञ्जा	३८३
— उपादानिया, पञ्जा	३८३

उपादानानि, चत्वारि	४४६, ४५०	श्रोमानो, यतमो	४२४
उपादानिया, पञ्चा	३८३	शोरम्भागियानि सयोजनानि, पञ्च	४५२
उपादिता, पञ्चा	३८३	श्रोकारिका, वेदना	६
उपादिमुपादानिया, पञ्चा	३८६	- सङ्घारा	१२
उपायकोसल्ल, यतम	३८६	- सञ्जा	६
उपायासो, कतमो	१२७, १७६	श्रोकारिक, स्य	४
उपायभित्तता यतमा	४४७	- विञ्जाण	१५
उपायभो, कतमो	४४७		
उपासकसिक्खा	२६८	फ	
उपासिकासिक्खा	२६८	पति दिट्ठा, पञ्चम सन्धान	५१२
उपक्खा, कतमा	३११, ३१२, ३३१, ३३५, ३३७	- न दिट्ठा न मुत्ता	५१२
उपक्खाधानु	१०६	- मुत्ता	५१२
उपेक्खासम्बोज्जत्तो	२७६-२८२, ३०७	- ताणिया, चतुस्र सञ्चान	५२०
उपेक्खासहमता, पञ्चा	३८८, ३८७	- द्वादसस्र आयतनान	५२०
उपकिमिन्द्रिय, कतम	१५८	- पञ्चम सन्धान	५२०
उपक्खुपविचारा, छ	४५८	- सत्तम चित्तान	५२०
उपादवकम्मामि	५०३	- लोकुत्तरा, अट्टारस्र धानुल	५२०
		- चतुस्र सञ्चान	५२०
ए		- द्वादसस्र आयतनान	५२०
एककमातिका	४०६	- पञ्चम सन्धान	५२०
एकस्यसस्यतिका, चत्वारो	४७६	- सत्तम चित्तान	५२०
एका चेतना, कतमा	४८७, ४८८	- विपाका, पञ्चम सन्धान, सत्तम चित्तान	५१६
एकादसिन्द्रियानि, अरुणधातुया	४८६	- विञ्जाता	५१२
एका वेदना, कतमा	४८७, ४७७	- मुत्ता	५१२
- सञ्जा, कतमा	४८७, ४८८	करु उपपज्जन्ति, दान दत्त्वा	५०४
एको फसो, कतमो	४८७, ४८८	ववळीकारो, आहारो	४, ११२
एक चित्त, यतम	४८७, ८८८	कम्मभवो, यतमो	१७५
एवस्मी ति, कय	४७२	कम्मसकतन्नाण, कतम	३८६
एव भविस्स ति, कय	४७३	कम्मामि अगिन्तरितानि, पञ्च	४५४
- सिध ति, कय	४७४	कण्मा, कतमा	३२६, ३३३, ३३६
एसना, तिस्रो	४३८	कसावा, तयो	४४०, ४४१
ओ		कामउण्हा, कतमा	४३७
ओपनिया, पञ्चा	३८२	कामधातु, कतमा	१०७
ओपविषयमुत्ता मनोचनिया, पञ्चा	३८२	कामधातुया	४८८, ४६२-४६८
- ओपनिया, पञ्चा	३८२	- अट्टारस्र धानुयो, कतमा	४८३
ओषा, चत्वारो	४४६	- उपपत्तिवत्तणे	४६७
ओषातिरान, अणुदान	४६३	- चत्तारो आहार, कतमे	४८३
- विरञ्चानातान	४६३	- वीणि सञ्चानि, कतमानि	४८३
- पेतान	४६३	- द्वादसायतनानि, कतमानि	४८२

कामधातुया नव हेतु, कतमे	४८३
- पञ्चकखन्धा, कतमे	४८२
- बावोसतिन्द्रियानि, कतमानि	४८३
- सप्त चित्तानि, कतमानि	४८४
- चेतना, कतमा	४८४
- फस्ता, कतमे	४८३
- वेदना, कतमा	४८३
- सञ्ज्ञा, कतमा	४८४
कामरागानुसयो	४०३
कामवितक्रो, कतमो	४३३, ४३४
कामसञ्ज्ञा, कतमा	४३३
कामा, कतमे	३०८
कामावचरा धम्मा, कतमे	५०२
- पञ्जा	३८४
कामावचरणं, देवानं	४६३, ४६८
कामावचरं कुसलं, चित्तं	३४४, ३४५
कामासवो, कतमो	४३५, ४४८
कामुपादानं, कतमं	४४६
कामेसना, कतमा	४३०
कामेसुमिच्छाचारा वेरमणीसिक्खापदं, कतमं	३४३
कायदुच्चरितं, कतमं	४३४, ४३५
कायधातु, कतमा	११०
कायविञ्जाणधातु	१०६, ११०, ११६
कायविञ्जाणं	१५
कायविसमं	४४०
कायसङ्कारो, कतमो	१७३
कायसम्पत्तजा, सञ्ज्ञा	६
कायानुपस्ती	२४६, २५०
कायायतनं	८३, ८४
कायिन्द्रियं, कतमं	१५६
कायो, कतमो	३११
किञ्चना, तयो	४४०
किञ्चनं, दोषो	४४०
- मोहो	४४०
- रागो	४४०
कित्तकं आयुष्माणं, भ्रकनिद्वानं देवानं	५०८
- धत्तप्पानं देवानं	५०८
- भ्रविहानं देवानं	५०८
- भ्रकासानञ्चायतनूपगानं०	५०८

कित्तकं आयुष्माणं, भ्रकिञ्चञ्जायतनूपगानं०	५०८
- चतुम्महाराजिकानं देवानं	५०४
- तत्त्वतिसानं देवानं	५०४
- तुसितानं देवानं	५०५
- निम्भानरतीनं, देवानं	५०५
- नेवसञ्जानासञ्जा-	
यतनूपगानं०	५०८
- परनिम्मितवसवतीनं देवानं	५०५
- मनुस्सानं	५०४, ५०६
- यामानं, देवानं	४०५
- विञ्जाणञ्चायतनूपगानं०	५०८
- सुदस्सानं देवानं	५०८
- सुदस्सीनं देवानं	५०८
किलेसवत्पूनि, भद्रु	४६३
- दस	४०४, ४६६
किलेसविष्युत्ता भ्रसङ्किलेसिका, पञ्जा	३८३
- सङ्किलेसिका, पञ्जा	३८३
कुक्कुच्चं, कतमं	३०६, ३०७
कुम्ममासेवना, कतमा	४४८
कुम्ममो, कतमो	४४८
कुलमच्छरियं	४२७
कुसलमूलपञ्चया सङ्कारो, कतमो	२१३-२१७, २३२
कुसलमुला धम्मा, कतमे	२१३-२१७
कुसलमूलानि, तीणि	२५८
कुसलहेतु, तयो	४८१
कुसलाकुसला, वेदना	६
कुसला धम्मा, कतमे	१८१, २१२, २१४-२१६, २२६-२३२, २३४, २५२, ३५३
कुसीत्तवत्यु, भद्रुनं	४६५
- चतुत्थं	४६४
- छट्ठं	४६५
- तत्तियं	४६४
- दुत्तियं	४६४
- पञ्चमं	४६४
- षष्ठमं	४६५
- सप्तमं	४६५
कुसीत्तवत्पूनि, भद्रु	४६५
कुहना, कतमा	४१६

केनचि न विज्जेय्या, पञ्जा	३८१	चतुक्कमातिगा	४१२
- विज्जेय्या, पञ्जा	३८१	चतुत्थं, धानं	१३५, ३१७, ३१६-३२३, ५०७
कीपो, कतमो	४२६	चतुरङ्गकं, धानं	३१७, ३१६
कीस्रजं, कतमं	४४२, ४४५	चतुसु फलेसु, पञ्जा	३६४
		- मगोसु, पञ्जा	३६७
		चत्तारि, ध्रगतिगमनानि	४५०
ग		- धरियसञ्चानि	१२६, १४३
गन्यनिद्या, पञ्जा	३८२	- धारम्मणानि	३६४, ३६५
गन्यविष्युत्ता ध्रगन्यनिया, पञ्जा	३८२	- उपादानानि	४४६, ४५०
- गन्यनिया, पञ्जा	३८२	- चित्तानि	४८४
गन्या, चत्तारो	४४६	- चित्तानि, रूपधातुया	४८५
गन्यधातु, कतमा	१०६	- धानानि	३१६, ३१८, ३२०-३२२, ४०६
गन्यामतनं	८३, ८७	- दुच्चरितानि	४५१
गेहसिता उपेक्खा, ध	४५६	- भयानि	४५२
गेहसितानि दोमनस्सानि, ध	४५६	- सञ्चानि	१३५, १४०, १४२
- सोमनस्सानि, ध	४५६	चत्तारो, धनरियवोहारा	४५१
गोचरो, कतमो	२६७	- ध्रन्तानन्तिको	४७६
गोत्तमो, कतमो	४१५	- ध्रमरादिकखेपिका	४७६
		- ध्रासवा	४४८
घ		- ध्राहारा	४८०, ४८१, ४१३
घानधातु, कतमा	१०६	- इद्धिपादा	२६४, २६८, २७२, २७३
घानविञ्जाणधातु	१०६, १०६, ११०	- एकाच्चसस्सतिका	४७६
घानविञ्जाणं	१५	- ध्रोधा, कतमे	४४६
घानसम्फस्सजा, सञ्जा	६	- खन्धा, ध्रपरिधापत्ते	४८७
घानामतनं	८३, ८४	- ध्ररूपधातुया	४८६
घानिन्द्रियं, कतमं	१५६	- गन्या	४४६
		- हाथी	४०५
घ		- तञ्जुणादाना	४५०
घक्खापतनं	८३	- फत्सा, रूपधातुया	४८५
घक्खुधातु, कतमा	१०६	- महामूता	१७४
घक्खुन्द्रियं, कतमं	१५६	- योधा	४४६
घक्खुविञ्जाणधातु	१०६, १०६	- विपरियासा	४५१
घक्खुविञ्जाणं	१५	- सतिपट्टाना	२३८, २४६, २५०, २५२
घत्तसो, ध्रम्मपञ्जायो	३३२, ३३६, ३३८, ३३६	- सम्मपधाना	२५५, २५८, २६२
- वेतना, रूपधातुया	४८६	- सस्सतवादा	४७६
- दिट्ठियो	२५२	चरितं, ध्रवमं सतानं	४०३
- पटिपथा	३६४	धातुम्महापजिका, देवा	५०४
- पटिपत्तिवदा	३४०-३४४, ३६२, ३६३	वापत्य, कतमं	४१७
- वेदना, रूपधातुया	४८५	चित्तसमाधि	२६६
- सञ्जा, रूपधातुया	४८५		
- धिक्खा	२६८		

वित्तसमाधिपधानसङ्घारसमन्नागतं, इन्द्रिपादं	२६४,	२६६, २६८, २७०	४५८
वित्तस्य पटिघातो, ऋदुसु लोकधम्मसु	४६५		५०४
विचारि, चत्तारि	४८४		४५६
- सत्त	४८०, ४८२, ५१३		४५६
चित्तानुपत्ती	२४२, २४३, २४४, २५०, २५१		४५७
चित्तिन्द्रिपादो		२७२	४५७
चित्तं, कतमं	२५६, २५७, २६१, २६७, २७०,		४५६, ४६०
	२७१, ३०४, ३०६, ३०८,		४५८
	३२७, ३३१, ३४३		४५८
चित्तामया, पञ्जा		३८५	४५८
चेतना, कायसम्फत्सजा		११, १२	४५८
- धानसम्फत्सजा		११, १२	४५८
- चक्खुसम्फत्सजा		११, १२	४५८
- जिह्वासम्फत्सजा		११, १२	४५८
- मनोसम्फत्सजा		११, १२	४५८
- सत्त	४००, ४८२, ५१३		४५८
- सोतसम्फत्सजा		११, १२	४५८
चेतसो च लीनत्तं, कतमं		४१८, ४४८	४५८
- विक्खेपो, कतमो		४५७	४५८
- चिनिवन्धा, कतमे		४५३	४५८
चेतोखिला, पञ्च		४५३	४५८
चेतोफरणत्ता		३६६	४५८
छ			
छक्कमातिका		४१३	४५८
छद्दायतनपञ्चया पि नामरूपं		२०४, २०७	४५८
- फस्सो, कतमो	१८२, १८५, १८७,		४५८
	१६६, २०४, २०६, २४६		४५८
- छद्दायतनसम्मयुत्तो	१६३,		४५८
	१६६,		४५८
- छद्दायतनहेतुको	१६०, १६८		४५८
छन्दसमाधिपधानसङ्घारसमन्नागतं इन्द्रिपाद	२६४,		४५८
	२६८		४५८
छन्दिन्द्रिपादो		२७२	४५८
छन्दो, कतमो	२५५, २५६, २५६, २६१, २६४		४५८
छसु भविञ्जामु पञ्जा, कतमा		३६६, ३६७	४५८
छ, भगारत्वा		४५७, ४५८	४५८
- भायतनानि		४८४	४५८
छ, उपेखलुपविचारा			४५८
- कामावचरा			५०४
- गेहसिता उपेखत्ता			४५६
- गेहसितानि दोमनस्तानि			४५६
- सोमनस्तानि			४५६
- छन्दरागा			४५७
- तण्हाकाया			४५७
- विट्ठियो		४५६, ४६०	४५८
- दोमगस्तुपविचारा			४५८
- धातुयो	१०२, १०४, १०६, १०८		४५८
- परिहानिया धम्मा			४५८
- विरोधवत्थुनि			४५७
- विवादमूलानि			४५७
- सोमनस्तुपविचारा			४५८
- हेतु, अपरिवापन्ने			४८८
ज			
जच्चन्धवधिरानं			४६३
जच्चन्धानं			४६३
जच्चवधिरानं			४६३
जनपदवितक्को, कतमो			४२५
जरा, कतमा	१२६, १७५, १८३, २००, २३७		४३७
जराभय, कतमं			४३७
जरामरणनिरोधगामिनिया पटिपदाय ज्ञाणं			३६५
जरामरणनिरोधे, ज्ञाणं			३६५
जरामरणसमुदये, ज्ञाणं			३६५
जातर, वेदता			६
जाति, कतमा			१२६
जातिपञ्चया जरामरणं, कतमं	१७५, १८३, २००,		४३७
	२३७		४३७
जातिभयं, कतमं			४३७
जातिमदो, कतमो			४१४
जापित्त्या, पञ्जा			३८४
जिह्वाधातु, कतमा			११०
जिह्वायतन		८३, ८४	११०
जिह्वाविञ्ज्याणभातु		१०६, ११०	१५
जिह्वाविञ्ज्याणं			१५
जिह्वासम्फत्सजा, सञ्जा			६
जिह्विन्द्रियं, कतमं			१५६
जीवित्तिन्द्रियं, कतमं			१५७

देवा, तयो	५०३
देवान, प्रवनिट्टान	५०२, ५०८
- अत्तप्पान	५०७
- प्रप्यमाणभुभान	५०७
- प्रप्यमाणाभान	५०७
- प्रविहान	५०७
- प्रसञ्जामत्तान	५००, ५०७
- शाखासानञ्चायतनूपगान	५०८
- शानिञ्चञ्जायतनूपगान	५०८
- शाभस्सरा	५०७
- कामावचरान	४६८
- कित्तव आयुप्पमाण	५०८
- प्रातुम्महाराजिवान	५०४
- तावत्तिसान	५०४
- तुसितान	५०४, ५०५
- निम्मानरतीन	५०४, ५०५
- नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगान	५०८
- परनिम्मितवसवत्तीन	५०४, ५०५
- परित्तमुभान	५०७
- परित्तामान	५०६
- ब्रह्मपारिसञ्जान	५०६
- ब्रह्मपुरोहिहान	५०६
- महाप्रहान	५०६
- ग्रामान	५०४, ५०५
- जेह्फनान	५०७, ५०८
- सुदम्मान	५०८
- सुदत्तीन	५०८
- सुमविष्णान	५०७
द्वे, अत्तुसलद्वेत्त	४८६
- अपिच्चममुप्पमिक्का	४७६
- भावननानि, अपरियापत्रे	४८७
- अरूपधानुया	४८६
- धातुयो, अपरियापत्रे	४८७
- अरूपधानुया	४८६
- सच्चानि, अपरियापत्रे	४८७
दोमवस्सधातु	१०६
दोमवत्तिसाट्ठप, वनम	११८
दोमवत्त, वतम	१२७, १७७, २४०, २४२, २४४, २४६, २१३

दोवचस्सता, वतमा	४२६, ४४२, ४४४
दोसकसावो	४४०
दोसग्गि	४४०
दोसो, वतमो	४३२

घ

घम्मधातु	१११, ११२
- सिया अचेतसिक्का	१२१
- अतीता	११५
- अनगता	११५
- अनारम्मणा	१२१
- अप्पच्चया	११६
- अरूपा	११७
- अवितक्कअविचारा	११३
- अवितक्कविचारमत्ता	११३
- असह्वता	११५
- आसवा	११७
- उपादा	१२२
- उपादान	१२२
- विलेसा	१२३
- चेव विलेसत्तम्पयुत्ता च	१२४
- गन्धो	११८
- चित्तविप्पयुत्ता	१२१
- चित्तविससट्ठा	१२१
- चित्तसम्पयुत्ता	१२१
- चित्तसहभू	१२१
- चित्तससट्ठसमुद्धानसहभू	१२२
- चित्तससट्ठसमुद्धाना	१२२
- चित्तससट्ठा	१२१
- चित्तानुपरिवत्ती	१२१
- चेतसिक्का	१२१
- न हेतु अहेतुका	११६
- सहेतुवा	११६
- नीवरण	११६
- नो आसवा	११७
- उपादा	१२२
- उपादान	१२२
- विलेसा	१२३

धम्मघातु, सिया नो गन्यो	११८	धम्मा, सिक्खा	३४७, ३४८
- चित्तसहभू	१२१	धम्मायतनं	८३, ८७
- चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू	१२२	- सिया अचेतसिकं	६७
- चित्तसंसद्वसमुद्धाना	१२२	- अनारम्मणं	६७
- चित्तानुपरिवत्ती	१२१	- अप्पच्चयं	६२
- नीवरणं	११६	- अरूपं	६२
- परामातो	१२०	- अचित्तककविचारमत्तं	८६
- संयोजन	११८	- असह्वतं	६२
- पच्चुप्पन्ना	११५	- आसवो	६३
- परागासविप्पयुत्ता	१२०	- उपादा	६८
- परामाससम्पयुत्ता	१२०	- उपादानं	६८
- परामासो	१२०	- किल्लेसो	६६
- रूपा	११७	- गन्यो	६४
- सम्पच्चया	११६	- चित्तविप्पयुत्तं	६७
- सवित्तकसविचारा	११३	- चित्तविंसंसद्वं	६७
- सारम्मणा	१२१	- चित्तसम्पयुत्तं	६७
- संयोजनं	११८	- चित्तसहभू	६७
- हेतु	११५	- चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू	६७
धम्मपटिसम्भिदा	३५०-३५४, ३६२	- चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवत्ति	६७
- दुक्खनिरोधगामिनिया पटि-		- चित्तसंसद्वसमुद्धानं	६७
पदाय आणं	३५०	- चित्तसंसद्वं	६७
- दुक्खसमुदये आणं	३५०	- चित्तानुपरिवत्ति	६७
- धम्मे आणं	३६३	- चेतनिकं	६७
धम्ममच्छरियं	४२७	- न हेतु	६१
धम्मविचयसम्बोज्जाङ्गो	२७६, २७७, २८२, ३००	- अहेतुकं	६२
धम्मानुपस्सो	२४५, २४७-२४१	- सहेतुकं	६२
धम्मा भकुसला, कतमे	२०७-२११, २१७, २५५,	- नीवरणं	६५
	२५६, ३५५	- नो आसवो	६३
- अपरियापन्ना, कतमे	५०३	- उपादा	६८
- भव्यापत्ता, कतमे	२१८, २२१-२२६,	- उपादानं	६८
	२३२-२३५, ३५५-३६२	- किल्लेसो	६६
- अरूपावचरा, कतमे	५०३	- गन्यो	६४
- पुसंतामूत्ता, कतमे	२१७	- चित्तसहभू	६७
- कुगन्ना, कतमे	१८१, २१२, २१४-२१६,	- चित्तसंसद्वसमुद्धानसहभू	६७
	२२६-२३४, ३५२, ३५३	- चित्तसंसद्वसमुद्धानानुपरिवत्ति	६७
- न अरूपावचरा	५०३	- चित्तसंसद्वसमुद्धानं	६७
- न कामावचरा	५०२	- चित्तानुपरिवत्ति	६७
- न रूपावचरा	५०३	- नीवरणं	६५
- परिव्यापन्ना	५०३	- परामाणो	६६

धम्मायतन सिया नो संयोजनं	६३	नवविषया, माना	४६८
- परामासविष्ययुत्तं	६६	नानतसञ्ज्ञा, कतमा	३१४, ४४२
- परामासमम्ययुत्तं	६६	नामपच्चया छद्दायतनं	१०२, १८४, १८५, १८८, १९६, २०४, २१६, २३६
- परामामो	६६	- पि विञ्ज्याणं	१६६, २०२, २०३, २०६
- रूपं	६२	- फत्तो	२०२
- सद्धतं	६२	- नामसम्पयुत्तो	१६४
- सप्यच्चयं	६२	नामरूपपच्चया छद्दायतनं नामसम्पयुत्तं	१६६, १६७
- सवितक्कसविवारं	८६	- सञ्जायतनं	१७४, १८२, १८७, २०७
- सारम्मणं	६७	- नामरूपहेतुकं	१६०, १६२
- संयोजनं	६३	नामं, कतमं	१७४, १८४, १८६, १६०, १६१, १६५-१६७, २०३, २०४, २०६
- हेतु	६१	निष्पेसिकता, कतमा	४१६
धम्मे ज्ञाण, कतमं	३६०	निश्चिदाय नो पटिवेधाय पञ्ज्ञा, कतमा	३६२
धम्मो, विरोधभागियो	४०६	निञ्चेधगामिनी, पञ्ज्ञा	३६२, ३६३
- हानाभागियो	४०६	निम्मानरतीनं, देवानं	५०४, ५०५
धातुयो, घट्टारस	१०८, ११२, ४८०	नियता, पञ्ज्ञा	३८४
- छ	१०२, १०६, १०८	निय्यानिका, पञ्ज्ञा	३८४
- नव	४८४	निर्घतिपटिसम्भिदा	३५०, ३५४, ३६३
न		- धम्मनिश्चत्तामिलापे	ज्ञाणं ३५०, ३६३
न धरूपावचरा, धम्मा	५०३	नीवरणविष्ययुत्ता भनीवरणिया, पञ्ज्ञा	३८२
- पञ्ज्ञा	३८४	- नीवरणिया, पञ्ज्ञा	३८२
- उपेक्षासहृगता, पञ्ज्ञा	३८४	नीवरणा, पञ्च	३०८
- कामावचरा, धम्मा	५०२	नीवरणिया, पञ्ज्ञा	३८२
- पञ्ज्ञा	३८४	नेकवम्मघाटु, कतमा	१०८
- पीतिसहृगता, पञ्ज्ञा	३८३	नेमित्तिकता, कतमा	४१६
- रूपावचरा, धम्मा	५०३	नेरयिकान परिपुण्णायतनानं	४६३
- गुणसहृगता, पञ्ज्ञा	३८३	नेव आचयाय नो अपचयाय, पञ्ज्ञा	३६२
नव, भनपुण्यविहारनामापत्तियो	३६८, ४०६	नेवविषयाकथम्मधम्मा, पञ्ज्ञा	३८६
- भाषातवत्थूनि	४६८	नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतनूपगानं, देवानं	५०८
- इच्छित्तानि	४६६	नेवसञ्ज्ञीनामञ्जीवादा, अट्ट	४६८, ४७६
- सङ्गमूलना धम्मा	४६६	नेवाचयगामिनापचयगामिनी, पञ्ज्ञा	३८७
- धातुयो	४८४	प	
- पपञ्चित्तानि	४६६	पच्चपचतुक्कं	१७७, १८१
- पुरिसमत्तानि	४६८	पच्चवेत्तणानिमित्तं	३६६
- फण्डित्तानि	४६६	पच्चुप्यन्नारम्मणा, पञ्ज्ञा	३८८, ३८९
- मञ्जित्तानि	४६६	पच्चुप्यन्ना, वेदना	६
- सद्धतानि	४६६	- सद्दाया	१२
- हेतु	४८०, ४८१		
नववनातिका	४१४		

पञ्चपन्था, सञ्ज्ञा	८	पञ्ज्ञा, अतीवरणीया	३८२
पञ्चुपपन्न, रूप	४	- अनुत्तरा	३८४
- विञ्ज्ञाण	१५	- अनुपादानिया	३८३
पञ्चकसन्ध्या	३, १७, ७०, ४८०, ४८४	- अनुपादिभ्रानुपादानिया	३८७
पञ्चद्विको, मग्नो	२८८-२९०	- अनुपादिभ्रा	३८३
- सम्मासमाधि	३६६	- अनुपादिभ्रुपादानिया	३८६
पञ्चद्विक, ज्ञान	३१७, ३१९	- अनोधनिया	३८२
पञ्च, आदीनवा, अक्सत्तिया	४५५	- अपचदगामिनी	३०७
- आनन्तरिकानि, कम्मनि	४५४	- अपरामट्टा	३८३
- उद्धम्भाणियानि, सयोजनानि	४३१, ४५३	- अपरिमापत्ता	३८४, ३९०
- औरम्भाणियानि, सयोजनानि	४३१, ४५२	- अप्यमाणा	३८७
- चेतसो विनिबन्धा	४५४	- अप्यमाणारम्मणा	३८८
- दिट्ठधम्मनिब्वानवादा	४५५, ४५६, ४७९	- अप्पीतिका	३८३
- दिट्ठियो	४५४	- अयोगनिया	३८२
- नीवरणानि	३०८, ४५४	- अरुपावचरा	३८४
- व्यसना	४५५	- अविचारा	३८३
- भयानि	४५५	- अवितक्कअविचारा	३८७
- मच्छरियानि	४२७, ४५३	- अवितक्कविचारमत्ता	३८७
- विञ्ज्ञाणा	३७७	- अवितक्का	३८३
- वेरा	४५४	- असङ्किलेसिका	३८३
- सङ्गा	४५३	- असेक्खा	३८७
- सल्ला	४५३	- असयोजनिया	३८२
- सिक्खापदानि	३४२, ३४४, ३४८	- आचयगामिनी	३८७
पञ्चकमातिका	४१२	- भासवविप्ययुत्ता अनासवा	३८२
पञ्चजाणिको, सम्मासमाधि	३६६	- सासवा	३८२
पञ्चम, ज्ञान	३१८, ३२०-३२२	- उपादानविप्ययुत्ता अनुपादानिया	३८३
पञ्चन्द्रियानि	४०४	- उपादानिया	३८३
पञ्जा, अग्न्यनिया	३८२	- उपादिभ्रा	३८३
- अञ्जसवहिद्वारम्मणा	३८६	- उपादिभ्रुपादानिया	३८६
- अञ्जत्तारम्मणा	३८६	- उपेक्खासहयता	८४, ३८७
- अतीतारम्मणा	३८८	- भोपनिया	३८२
- अल्पजापिका	३८४	- भोधविप्ययुत्ता अनोधनिया	३८२
- अधिचित्ते	३०६	- भोपविप्ययुत्ता भोधनिया	३८२
- अधिपञ्ज्ञाय	३०६	- वागावचरा	३८४
- अधिसीले	३८५	- विलेसविप्ययुत्ता अरुड्ढिलेसिका	३८३
- अनागतारम्मणा	३८८	- किलेसविप्ययुत्ता सङ्किलेसिका	३८३
- अनासया	३८१	- वेनचि न विञ्जेय्या	३८१
- अनियता	३८४	- वेनचि विञ्जेय्या	३८१
- अनिय्यानिषा	३८४		

पञ्चा, गन्धनिया	३८०	पञ्चा, लोभिया	३८१
- गन्धविष्युक्ता अगन्धनिया	३८२	- लोभुत्तरा	३८१
- गन्धनिया	३८२	- विषावधम्मघम्मा	३८६
- चिन्तामया	३८५	- विषाका	३८६
- जापित्तया	३८४	- मउत्तरा	३८४
- ठित्तिभागिनी	३८२	- सद्धित्तिसिका	३८४
- दानमया	३८५	- सप्पीतिका	३८३
- न अरूपावचरा	३८४	- सविचारा	३८३
- उपेक्खासहगता	३८४	- सवित्तश्चमविचारा	३८७
- वामावचरा	३८४	- सवित्तवका	३८३
- पीतिसहगता	३८३	- सासवा	३८१
- रूपावचरा	३८४	- सीलमया	३८५
- सुखसहगता	३८३	- सुखसहगता	३८३, ३८७
- निन्देघभागिनी	३८२	- सुतमया	३८५
- नियता	३८४	- सेकरा	३८७
- निव्यानिका	३८४	- संयोजनविष्युक्ता असंयोजनिया	३८२
- नीवरणविष्युक्ता अनीवरणिया	३८२	- संयोजनिया	३८२
- नीवरणविष्युक्ता नीवरणिया	३८२	- हानभागिनी	३८२
- नीवरणिया	३८२	पञ्चान्द्रिय, कतम	१५६
- नेवविषाक नविषाक धम्मघम्मा	३८६	पटिषपच्चया अघिमोक्खो	२१०
- नेवसेवखनासेक्खा	३८७	पटिषसञ्जा, कतमा	३१४
- नेवाचयगामिनापचयगामिनी	३८७	पटिषानुसयो	४०३
- पच्चुपन्नारम्मणा	३८८, ३८९	पटिपदा, चतस्सो	३९४
- परामट्टा	३८३	पटिमानपटिसम्भिदा	३५०-३५४, ३६२
- परामासविष्युक्ता अपरामट्टा	३८३	- ज्ञानेसु ज्ञान	३५०, ३६३
- परामासविष्युक्ता	३८३	पटिसम्भिदा, चतस्सो	३५०-३५४, ३६२, ३६३
- परित्ता	३८७	- तिस्सो	३५५-३६१
- परित्तारम्मणा	३८७	पठम ज्ञान, कतम	३१६-३२४
- परियापन्ना	३८४	पणीत, ततिय ज्ञान	५०७
- पीतिसहगता	३८३, ३८७	- दुतिय ज्ञान	५०७
- बहिद्धारम्मणा	३८६	- पठम ज्ञान	५०६
- मग्गहेतुका	३८८	- स्य	५
- मग्गाधिपतिनी	३८८	पयवीधातु, अज्जातिका	१०२
- महम्मता	३८७	- वाहिरा	१०२
- महम्मतारम्मणा	३८७	पदोसो, कतमो	३०३
- योगनिया	३८२	पधानसद्धारो, कतमो	२६५-२७१
- योगविष्युक्ता अयोगनिया	३८२	पधान, कतम	२५६, २५७
- योगनिया	३८२	पमादो, कतमो	४१५, ४४३, ४४५
- रूपावचरा	३८४	परनिम्मितवसवत्तीन, देवान	५०४, ५०५

परानुद्दयतापटिसंयुक्तो वितक्को, कतमो	४२५	पुरिसदोसो, पञ्चमो	४६६
परामद्वा, पञ्जा	३८३	- पठमो	४६६
परामासविष्ययुक्ता अपरामद्वा, पञ्जा	३८३	- दुतियो	४६६
- परामद्वा, पञ्जा	३८३	- सत्तमो	४६७
परित्तसुभानं, देवानं	५०७	पुरिसमत्तानि, नव	४६८
परित्ता अप्पमाणारम्मणा, पञ्जा	३६४, ३६५	पुरिसिन्द्रियं, कतमं	१५७
- परित्त्तारम्मणा, पञ्जा	३६४, ३६५		
परित्ताभानं, देवानं	५०६		
परित्त्तारम्मणा, पञ्जा	३८७		
परित्तं, तत्तियं ज्ञानं	५०७		
- दुतियं ज्ञानं	५०६		
- पठमं ज्ञानं	५०६		
परिदेवो, कतमो	१२७, १७६		
परियापन्ना, धम्मा	५०३		
- पञ्जा	३८४		
परियापन्नापरियापन्नं	४६१		
परियुद्धानानि, सत्त	४०६		
परिये आणं, कतमं	३६१		
परिहानिया धम्मा, छ	४५८		
पसादपच्चया अघिमोक्खो २१३, २१८, २२४, २३०			
पस्सद्विसम्बोज्जाङ्गो २७६-२७६, २८२, ३००			
पळासो, कतमो	४२६		
पाणातिपात्ता वेरमणीसिक्खापदं, कतमं ३४२-३४६,			
पातिमोक्खं	२६६		
पापमित्तता, कतमा	४२६, ४४२, ४४५		
पापिच्छता, कतमा	४१६, ४१७		
पियेहि विष्ययोगो दुक्खो, कतमो	१२८		
पीति, कतमा	३०६		
पीतिकरणता	३६६		
पीतिसम्बोज्जाङ्गो २७६-२७६, २८२			
पीतिसहगता, पञ्जा	३८३, ३८७		
पुग्गलो, दिट्ठिसम्पत्तो	३६८		
पुञ्जाभिसङ्खारो, कतमो	१७३		
पुञ्चन्तानुदिट्ठि, कतमा	४२८		
पुरिसदोसा, अद्द	४६७		
पुरिसदोसो, धट्टमो	४६७		
- चतुर्यो	४६६		
- छट्ठी	४६६		
- तत्तियो	४६६		
वि०-६८			
		फ	
		फस्सपच्चया पि छट्ठाभयतनं	२०४
		- नामं	२०२
		- वेदना १७४, १८२, १६६,	
		२०७-२३६	
		- फस्ससम्पयुक्ता	१६३
		- फस्सहेतुका	१६१
		फस्सा, सत्त	४८०, ४८१
		फोट्टव्वधातु, कतमा	११०
		फोट्टव्वायतनं	८३, ८७
		व	
		वहिद्धारम्मणा, पञ्जा	३८६
		वहिद्धा, रूपं	४
		- विञ्जाणं	१५
		- वेदना	६
		- सङ्खारा	१२
		- सञ्जा	६
		- संयोजनं	४३१
		वावीसतिन्द्रियानि	१५६, १६०, ४८०,
			४८१, ५१३
		वाहिरा, आकासाधातु	१०५, १०६
		- आपोधातु	१०३
		- तेजोधातु	१०४
		- पथवीधातु	१०२
		- वायोधातु	१०५
		वोज्जाङ्गा, सत्त	२७६, २८०-२८२, ३००
		वोधिपक्खिका, धम्मा	३००
		व्यसना, पञ्च	४५५
		व्यापादधातु, कतमा	१०७
		व्यापादवितक्को, कतमो	४३३, ४३४
		व्यापादसञ्जा, कतमा	४३३

व्यापादो, कतमो	३०३
ब्रह्मचक्र	३७६, ३७७
ब्रह्मचरियेसना, कतमा	४३८
ब्रह्मजाले, वेव्याकरणे	४१४, ४७६
ब्रह्मपारिसञ्जान, देवान	५०६
ब्रह्मपुरोहितान, देवान	५०६

भ

भक्तसम्मदो, कतमो	४१८
भव्या, सत्ता	४०५
भवानि, चत्तारि	४५२
- तीणि	४३६
- पञ्च	४५५
भवतण्हा, कतमा	४२७, ४३६, ४३७
भवदिट्ठि, कतमा	४२८
भवपञ्चया जाति, कतमा	१७५, १८३, २००, २३७
भवरागानुसयो	४०३
भवसवो, कतमो	४३५, ४४६
भविस्स ति, कथ	४७२
भवेसना, कतमा	४३८
भावनामया, पञ्चा	३८५
भिकखुनिमिक्खा	२६८
भिकखुसिक्खा	२६८
भूमयो	५०२
भोजने भ्रमत्तन्नुता, कतमा	२६६, ४३१
- भ्रमत्तन्नुता, कतमा	२६६

म

मनसो, कतमा	४२६
मग्गहेतुका, पञ्चा	३८८
मग्गारिपनिती, पञ्चा	३८८
मग्गारम्मणा, पञ्चा	३८८
मग्गा, अरियो अट्टङ्गिको	१३३
- पञ्चङ्गिका	२८८-२९०
मच्छरियानि, पञ्च	४२७, ३५३
मच्छरिय, कतम	४२७
मज्झिम, ततिय ज्ञान	५०७
- दुत्तिय ज्ञान	५०६, ५०७
- पठम ज्ञान	५०६

मदो, कतमो	४१५
मनापतन, अट्टविधेन	८५
- अरूप	६२
- एकविधेन	८५
- चतुर्विधेन	८५
- चित्त	६७
- छव्विधेन	६५
- तिविधेन	८५
- दसविधेन	८५
- दुविधेन	८५
- नवविधेन	८५
- पञ्चविधेन	८५
- सत्तविधेन	८५
- सारन्मण	६७
- सिंया अविक्कण अविचार	८६
- अविक्कण अविचारमत्ता	८६
- न हेतु अहेतुक	६२
- सहेतुक	६२
- परामासविम्ययुत्ता	६६
- परामासम्ययुत्ता	६६
- सवितक्क सविचारं	८६
मनिन्द्रिय, कतम	१५६
मनुस्सान गणनाय, कित्तक देवान प्रायुप्पमाण	५०५
मनोदुच्चरित, कतम	४३५
मनोपातु, कतमा	११०
- सविचारा	१२५
- सवितक्क सविचारा	११३
- सवितक्का	१२४
- सिंया नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मा	११३
- सिंया विपाका	११३
मनोविज्जापधातु	१०६, ११२
- सिंया अविक्कण अविचारा	११३
- अविक्कण अविचारमत्ता	११
- न हेतु अहेतुका	११६
- सहेतुका	११६
- परामासविम्ययुत्ता	१२०
- परामासम्ययुत्ता	१२०
- सवितक्क सविचारा	११३

मनोविज्ञानं	१५
मनोविज्ञानं	४४०
मरणसमं, कतमं	४३६
मरणं, कतमं	१२६, १७५, १८३, २००, २३७
मत्तानि, तीणि	४४०
मत्तं, दोसो	४४०
- मोहो	४४०
- रागो	४४०
महामता, पञ्जा	३८७
महामतारम्मपा, पञ्जा	३८७
महाब्रह्मानं, देवानं	५०६
महानूत, चत्तारो	१०४
महारजक्खा, सत्ता	४०४
महिच्छता, कतमा	४१६, ४४३
मानादिमानो, कतमो	४२३
मानानुसयो	४०३
माना, नवविधा	४६८
- सत्त	४६१
मानो, कतमो	४२३
माया, कतमा	४२७
मिच्छता, अट्ट	४६६
- दत्त	४७०
मिच्छादिद्धि, कतमा	४४१
- दत्तवत्थुका	४७१
मिच्छामानो, कतमो	४२४
मिद्धं, कतमं	४०३
मुट्टसच्चं, कतमं	४३१, ४४७
मुदिता, कतमा	३३०, ३३४, ३३५, ३३७
मुदिन्द्रिया,	४०४
मुसायादा वेरमणोसिक्खापदं, कतमं	३४३
मेत्ता, कतमा	३२८, ३३२, ३३६, ३३८
मोहकसावो, कतमो	४४०
मोहगि	४४०
मोहो, कतमो	४३३

य

यमानूतं ज्ञाणं	३६८, ४०५, ४०७
- यनैकयातुनानायातुसोकं	४०२

यमानूतं ज्ञाणं, ध्यातवानं समं	४०८
- नानाधिमुत्तिकतं	४०२
- परसत्तानं इन्द्रियपरोपरियत्तं	४०३
- पुब्बेनिवात्तानुत्सति	४०७
- विपाकं	४०१
- सत्तानं चतुपपातं	४०७
- सञ्चयगामिनिं पटिपदं	४०२
यमानं, देवानं	५०४, ५०५
योगनिया, पञ्जा	३८२
योगविष्णुत्ता अयोगनिया, पञ्जा	३८२
- भोगनिया, पञ्जा	३८२
योग, चत्तारो	४४६
यं पिच्छं न समति तं पि दुक्खं, कतमं	१२८

र

रसघानु, कतमा	११०
रसामतनं	८३, ८७
रागकसावो	४४०
रागगि	४४०
रक्खमूलं	३०२
रूपवसन्धो	३, १७
- अट्टविधेन	१६
- अनारम्मणो	७१, ७२, ७७
- अनियतो	७१, ८२
- अनिय्यानिको	८१
- अप्पोतिको	८१
- अज्याकतो	७०
- अरणो	८२
- अविचारो	८१
- अवितक्कअविचारो	७०
- अवित्तको	८१
- असङ्कलिट्टुसङ्किलोसिको	७०
- असङ्कलिट्टो	७६
- अहेतुको	७२
- आसवविष्णुत्तासवो	७४
- आसवविष्णुत्तो	७३
- उपादानविष्णुत्तउपादानियो	७६
- उपादानविष्णुत्तो	७८
- उपादानियो	७८

रूपवस्त्रयो, एव विधेन	१८
- एकादसविधेन	२०
- वामावचरो	८१
- विलेखविष्णुयुक्तो	७६
- गन्धनियो	७५
- गन्धविष्णुयुक्तगन्धनियो	७६
- गन्धविष्णुयुक्तो	७५
- चतुर्विधेन	१६
- चित्तविष्णुयुक्तो	७७
- चित्तविससट्टो	७८
- छविधेन	१६
- त्रिविधेन	१८
- दसविधेन	२०
- दसनेन पहातव्यहेतुवो	८१
- दसनेन पहातव्यो	८०
- द्रुविधेन	१८
- न श्रुपावचरो	८१
- न रपावचरो	८१
- न हेतु प्रहेतुवो	७३
- नीवरणविष्णुयुक्तनीवरणियो	७७
- नीवरणविष्णुयुक्तो	७६
- नीवरणियो	७६
- नेव दसनेन न भावनाय पहातव्यहेतुवो	७१
- नेव दसनेन न भावनाय पहातव्यो	७१
- नेवविपाकनविपाकधम्मधम्मो	७०
- नेवसेक्कनासेक्को	७१
- नेवाचयपामिनापचयगामी	७१
- पञ्चविधेन	१६
- परामट्टो	७७
- परामासविष्णुयुक्तो	७७
- परित्तो	७१
- परियापन्नो	८१
- पीतिसहपवो	८१
- भावनाय पहातव्यहेतुवो	८१
- भावनाय पहातव्यो	८१
- मज्झिमां	७१
- रूप	७३

रूपवस्त्रयो, लोविचो	७३
- मउत्तरो	८२
- मङ्कलेसिचो	७६
- सत्तविधेन	१६
- सामवो	७३
- सिपा भनिदस्सनसम्पटिधो	७२
- भनिदस्सनसम्पटिधो	७२
- भनिदस्सनो	७३
- भनुपादिप्रो	७८
- भनुपादिभुपादानियो	७०
- भम्पटिधो	७३
- उपादा	७८
- उपादिप्रो	७८
- उपादिभुपादानियो	७०
- नो उपादा	७८
- सनिदस्सनसम्पटिधो	७२
- सनिदस्सनो	७३
- सम्पटिधो	७३
- सयोजनविष्णुयुक्तसयोजनियो	७४
- सयोजनविष्णुयुक्तो	७४
- सयोजनियो	७४
- हेतुविष्णुयुक्तो	७२
रूपजीवित्तिन्द्रिय, मनम	१५७
रूपतप्हा, कतमा	४३७
रूपधातुया	४८६
- अट्ट हेतु	४८६
- उपपत्तिकरणे	४६६, ५००
- चत्तारि चित्तानि	४८५
- चुहसिन्द्रियाणि	४८५
- छ भायतनानि	४८४
- तीणि सच्चानि	४८५
- नव धातुयो	४८४
- पञ्चकखण्णा	४८४
रूपसञ्ज्या, कतमा	३१४
रूपायतन	८३, ८६
- सनिदस्सनसम्पटिध	६१
- सनिदस्सन	६२
रूपावचरा धम्मा, कतमे	५०२
- पञ्ज्या	८४३

रूपुपादानवस्तुयो	१२६
रूपं, अञ्जतिर्कं	१८
- अञ्जत्तं	४
- भतीतानागतपञ्चुप्पन्नं	३
- भतीतं	३
- भनागतं	३
- अनिदस्सनअप्पटिघं धम्मयायतन- परियापन्नं	८८, ११२
- अनिदस्सनं	१८
- अनुपादिभूपादानियं	१८
- अनुपादिघ्नं	१८
- अप्पटिघं	१८
- इन्द्रियं	१८
- उपादा	१८
- उपादिभूपादानियं	१८
- उपादिघ्नं	१८
- ओच्छारिकं	४, १८
- कतनं	१७४, १८६, १९०-१९२, १९५-१९७, २०३, २०४, २०६
- कायविञ्जेय्यं	१९
- धानविञ्जेय्यं	१९
- चक्खुविञ्जेय्यं	१९
- चित्तसमुद्धानं	१८
- चित्तसहमु	१८
- चित्तानुपरिवत्ति	१८
- त्रिज्हाविञ्जेय्यं	१९
- दूरे	५, १८
- न इन्द्रियं	१८
- न चित्तसमुद्धानं	१८
- न चित्तसहमु	१८
- न चित्तानुपरिवत्ति	१८
- न महानूतं	१८
- न विञ्जति	१८
- नो उपादा	१८
- पञ्चुप्पन्नं	४
- पणीतं	५
- र्वाहृदा	४
- र्वाहिरं	१८
- मनोपाणुविञ्जेय्यं	१९, २०

रूपं, महानूतं	१८
- विञ्जति	१८
- सनिदस्सनं	१८
- सन्तिके	१८
- सम्पटिघं	१८
- मुखुमं	४, १८
- सोतविञ्जेय्यं	१९
- हीनं	४

ल

लपना, कतमा	४१९
लाभमच्छरियं	४२७
लाभसक्कारसिलोकपटिसंयुत्तो, वितक्को	४२६
लाभेन लाभं निजिगीरानता, कतमा	४१९
लोकिया, पञ्जा	३८१
लोकुत्तरा, पञ्जा	३८१
लोकुत्तरं, ज्ञानं	३५३
लोके गन्धवितक्को	१३१
- पियरूपं सातरूपं, गन्धविचारो	१३१
- चक्खुविञ्जार्णं	१३०
- चक्खुसम्पत्सजा घेयना	१३०
- चक्खुसम्पत्सो	१३०
- चक्खुं	१२६
- धम्मवितक्को	१३१
- फोद्धव्यविचारो	१३१
- रसविचारो	१३१
- रूपतण्हा	१३०
- रूपविचारो	१३१
- रूपवितक्को	१३१
- रूपसञ्चेतना	१३०
- रूपसञ्जा	१३०
- रूपा	१२६
- सहमिधारो	१३१
- फोद्धव्यवितक्को	१३१
- रसवितक्को	१३१
- सहवितक्को	१३१
लोको, कतमो	२४०, २४२, २४४, २४८
- पञ्च उपादानवस्तुया	२४०, २४२, २४४, २४८
लोको, कतमो	४३२

व	विज्ञानपत्रिका नाम	१७५, १८०, १८२-१८४, १९९, २०१, २०९-२३६
बचोदुत्तरितं, कतमं	४३४	- विज्ञानहेतुकं १७८, १८३
बचीविसमं	४४०	१८९
दण्डमच्छरियं	४२७	- विज्ञानसाम्युक्तं १७९, १९३, १९४
मनपत्र	३७२	- वि मङ्गलरो, कतमो १९९, २०१, २०३, २०४
वायामो, कतमो	२४५, २४६, २४८, २६१	१२९
वायोवातु, भ्रमस्तित्वा	१०४, १०५	विज्ञानपुपादानकथनयो
- बाहिरा	१०५	विज्ञानं, भ्रमस्तं
विचारो, कतमो	३०९, ३१०	- प्रतीतं
विचिच्छिन्ना, कतमा	३०७, ४३६	- भ्रनागतं
विचिच्छिन्नानुसयो	४०३	- प्रोत्कारिकं
विचिच्छिन्नापत्रया भवो, कतमो	२११	- पूरे
विजग्मिता, पतमा	४१८	- पञ्चदश
विज्ञानवमनयो	३, १४, १७, १८	- बाहिरा
- भ्रमस्तित्वा	७८	- सन्धिके
- भ्रमविधेन	५८	- हीनं
- एकविधेन	५८	वितकको, कतमो
- चतुर्विधेन	५८	विधा, तिस्रो
- अनुवीसतिविधेन	६८	- सदिगोहमस्मी ति
- नितं	७७	- सम्योहमस्मी ति
- द्विविधेन	५८	- हीनोहमस्मी ति
- त्रिविधेन	५८	विनरिपाशा, कतारो
- दशविधेन	५९	विपावधम्मपम्मा, पञ्जा
- दुविधेन	५८	विपावा, पञ्जा
- नवविधेन	५८	विमवतण्हा, कतमा
- पञ्चविधेन	५८	विमवदिट्ठि, कतमा
- षड्विधेन	६९	विमोक्ता, भट्ट
- सप्तविधेन	५८, ६८	विमोक्ता, भट्टमो
विज्ञानपञ्चापत्रपुकारं, वेवानं	५०८	- चतुर्थी
विज्ञानपत्रा, कतमा	१०२, १०६	- छट्ठी
विज्ञानपत्रिका, नामरूपं १७४, १८२, १८४-१८६, २०२, २०३, २०४		- तृतीयो
- विज्ञानहेतुकं १७८, १९०, १९१		- दुवियो
- विज्ञानसाम्युक्तं १७८, १९५-१९७		- पञ्चमो
		- षष्ठो
		- सप्तमो
		विरियमभाविपयानघट्टारसमन्नागतं, प्रद्विपावं २६४-२६६

विरियसम्बोज्जङ्गो	२७६, २७७, २८२	वेदना, अनागतता	६
विरियिद्विपादो	२७२	- अनासवा	७
विरियिन्द्रियं, कतमं	१५८	- अभ्याकता	६
विरियं, कतमं	२५६-२६१, २६५, २६६-२७१	- ओळारिका	६
विरोधवत्सूनि, छ	४५७	- कुसलाकुसला	६
विवादमूलानि, छ	४५७	- जाता	६
विसमानि, तीणि	४४०	- दूरे	७
विसमं, दोसो	४४०	- पञ्चुप्पन्ना	६
- मोहो	४४०	- बहिद्धा	६
- रागो	४४०	- सत्त	४८०, ४८१, ५१३
विसुद्धिदेवा	५०४	- सन्तिके	७
विसेसभागियो, धम्मो	४०६	- सासवा	७
विहिंसायातु	१०७, १०८	- सुखा	६
विहिंसावितक्को, कतमो	४३३, ४३४	- च अद्रुवल्लमसुखा च	६
विहिंसासञ्जा, कतमा	४३३	- हीना	७
विहेसा, कतमा	४४२	वेदनापञ्चया, अधिमोक्खो २१२, २२१, २२७, २३६	
वेदनाखण्यो	३, ५, १६, १११	- तग्हा, कतमा	१८२, २००
- अट्टविधेन	२१	- वेदनासम्पयुता, कतमा	१६३
- एकविधेन	२०	- वेदनाहेतुका	१८८, १६२
- चतुब्बिधेन	२०	- पटिधं, कतम	२१०
- चतुर्वीसतिविधेन	३१	- पसादो, कतमो	२१३, २१८, २२४
- छच्चिधेन	२०	- पि फत्सो, कतमो	१६६
- तिविधेन	२०	- भवो, कतमो	२१६, २२०, २२२, २२३, २२६
- तिसविधेन	३१	- विचिकिच्छा, कतमो	२११
- दसविधेन	२१	वेरा, पञ्च	४५४
- दुविधेन	२०	वेहप्फलान देवानं	५०७-५०८
- नवविधेन	२१		
- पञ्चविधेन	२०		
- सट्टविधेन	३२		
- सत्ताविधेन	२१		
वेदानुपस्सी	२४६, २५१		
वेदनुपादानवरत्थो	१२६		
वेदना, अकुसला	६		
- अजाता	६		
- अज्जाता	६		
- अतीना	५		
- अतीतानागतपञ्चुप्पन्ना	५		
- अद्रुक्कमसुसा	६		
		स	
		सजतरा, पञ्जा	३८४
		सक्कायदिद्धि, कतमा	४३६
		सङ्कलैसिका, पञ्जा	४८३
		सङ्गतानि, नव	४६६
		सङ्गारखण्यो	३, ११, १७, ४५, ८८, १११
		- अट्टविधेन	४६
		- एकविधेन	४५
		- चतुब्बिधेन	४५
		- चतुर्वीसतिविधेन	५६
		- छच्चिधेन	४५

सङ्घारकलन्यो, तिथिधेन	४५	सञ्जाकलन्यो, दसविधेन	३४
- दसविधेन	४६	- दुविधेन	३३
- दुविधेन	४५	- नवविधेन	३४
- नवविधेन	४६	- पञ्चविधेन	३३
- पञ्चविधेन	४५	- बहुविधेन	४४
- बहुविधेन	४७	- सप्तविधेन	३३, ४३
- सप्तविधेन	४६, ५७	सञ्ज्ञा, धञ्जाता	६
सङ्घारपञ्चया भि अविज्ञा १६८, २०३, २०५		- धृतीता	८
- विज्ञाण १७४, १८२, १८४, २०१,		- धनागता	८
२०३, २०५, २१३, २१८,		- धनासदा	१०
२२२, २२६, २२७		- भोद्धारिका	६
- सङ्घारसम्पुत्त १६३		- पञ्चसुसम्पस्तजा	६
- १६५, १६७		- पञ्चुप्पत्ता	८
- सङ्घारद्वेत्तुक १८७, १८६,		- बहिद्धा	६
१६१		- सत्त	४८०, ४८२, ५१३
सङ्घारा, धृतीता	११	- सन्तिके	१०
- धनागता	११, १२	- सासया	१०
- भोद्धारिका	१२	- हीना	१०
- दूरे	१३	सञ्जीवादा, सोत्तस	४७६
- पञ्चुपत्ता	१२	सञ्जुमादानकलन्यो	१२६
- बहिद्धा	१२	सत्ति, वत्तमा २४८, ३०१, ३०३, ३०४, ३१३	
- सन्तिके	१४	सत्तिन्दिय	१५६
- हीना	१३	सत्तिपट्टान, वत्तम	२५०, २५२
सङ्घारमादानकलन्यो	१२६	सत्तिपट्टाना, चत्तारो	२३८, २४६, २५०, २५२
सङ्घारेसु आण	३६५, ३६६	सत्तिसम्बोग्गसङ्गो	२७६-२८२, ३००
सङ्घारो, वत्तनो	२१८, २२०-२२४,	सत्त, अनुसया	४६०
२२६, २२७, २३६		- असदम्ममा	४६१
सङ्घित्तेन पञ्चुपादानकलन्या दुक्कला, वत्तम	१२६	- उच्छेदवादा	४७६
सङ्घा, पञ्च	४५३	- चित्तानि	४८०, ४८२, ५१३
सञ्चानि, तीणि	२१३	- चेतना	४८०, ४८२, ५१३
- चत्तारि	१३५, १४०, ४८०	- दिट्ठियो	४६१, ४६२
सञ्ज्ञानकलन्यो	३, ८, १७, ३३, १११	- दुच्चरितानि	४६१
- मट्टविधेन	३३	- परियुट्टानानि	४६०
- एकविधेन	३३	- पम्सा	४८०, ४८१
- चतुर्वीसत्तिविधेन	४३	- बोय्झङ्गा	२७६, २८०, २८२, ३००
- चतुर्विधेन	३३	- भाणा	४६१
- ध्वविधेन	३३	- वेदना	४८०, ४८१
- त्रिविधेन	३३	- सञ्ज्ञा	४८०, ४८२, ५१३
- त्रिसत्तिविधेन	४४	सत्तकमातिका	४१३

सत्तसत्ति, आणवत्युनि	३६७	सम्मावाचा	१३३, १३६, २८५, २८७, २६१
सत्तानं अधिमुत्ति	४०४	सम्मावामापो	१३३, १३४, १३६, १३७, १४१, २८६-२६१
- अनुसयो	४०३		
- आसयो	४०३	सम्मासङ्खुप्पो	१३३, १३६, २८५-२८७, २६०, २६१
सदिसोहमस्मी ति, मानो	४२०		
- विधा	४३८	सम्मासत्ति	१३४, १३७, १४१, २८५-२८७, २६०, २६१
सविसस्स सदिसोहमस्मी ति, मानो	४२२		
- सेव्योहमस्मी ति, मानो	४२१	सम्मासमाधि	१३४, १३७, १४१, २८५-२६१
- हीनोहमस्मी ति, मानो	४२२	सम्मुतिदेवा	५०३
सद्घातु, कतमा	१०६	सत्ता, पञ्च	४५३
- अनुपादिन्ना	१२२	सविवकसविचारा, पञ्जा	३८७
- अनुपादिभ्रुपादानिया	११३	सवितक्कसविचारो, समाधि	४०६
सद्दामतनं	८३, ८६	सवितक्का, पञ्जा	३८३
- अनुपादिभ्रुपादानियं	८६	सविचारा, पञ्जा	३८३
- अनुपादिदं	६८	सस्सतविद्धि, कतमा	४२८
सद्धम्मं अश्रोतुकम्भयता	४४७	सस्सतवादा, चत्तारो	४७६
सद्धिन्द्रियं, कतमं	१५८	स.अयतनपञ्चया फत्सो, कतमो	१७४, १८२
सन्तिके, विञ्जानं	१७	साठेयं, कतमं	४२७
- वेदना	७	सातस्मी ति, कयं	४७३
- सङ्कारा	१४	सारम्भो, कतमो	४१६
- सञ्जा	१०	सारम्मणानारम्मणा, पञ्जा	५११
सण्पीतिका, पञ्जा	३८३	सासवा, पञ्जा	३८१
समाधि, कतमो	२६४-२६७, २६६-२७१	- वेदना	७
- अवितक्कअविचारो	४०६	सिक्खा, चतस्सो	२६८
- अवितक्कविचारमतो	४०६	- धम्मा	३४७, ३४८
- सवितक्कसविचारो	४०६	सिक्खापदानि, पञ्च	३४२, ३४४, ३४८
समाधिन्द्रियं, कतमं	१५६	सिद्धा, कतमं	४१७
समाधिसम्भोज्ञज्ञो	२७६, २७६, २८२, ३००	सियं ति, कयं	४७४
समाधी, तयो	४०६	सौलब्धतपरामासो, कतमो	४३६
सम्पज्झां, कतमं	२३६, २४०, २४८, ३०१	सौलब्धतुपादानं, कतमं	४५०
सम्पजानो	२४०	सौलमया, पञ्जा	३८५
सम्पपपाना, चत्तारो	२५५, २५८, २६२	सौलविवत्ति, कतमा	४३१
सम्पपपानं, कतमं	२५६-२६२	सुखधातु	१०६
सम्माधापीयो	१३३, १३६, २८५, २८६, २८८, २६१	सुखपटिपदा, खिप्पाभिञ्जा पञ्जा	३६४
		- दग्धाभिञ्जा पञ्जा	३६४
सम्मानम्मन्तो	१३३, १३६, १४०, २८५, २८७, २८६-२६१	सुखफरणता	३६६
		सुखगह्यता, पञ्जा	३८३, ३८७
सम्मादिद्धि	१३३, १३६, १४०, २८५, २८६, २८७, २८६-२६१	सुखा च धुक्करामसुखा, वेदना	६
		- वेदना	६

सुखिन्द्रिय, वतम	१५८	सोतायतन	८१, ८४
सुखुम, रूप	४	सोतिन्द्रिय, वतम	१५६
सुप्त, वतम	३०६, ३१२	सोमनस्सपातु	१०६
सुवममा, पञ्जा	३८५	सोमनस्सिन्द्रिय, वतम	१५८
सुदस्मान, देवान	५०८	सोमनस्सुपविचारा, छ	४५८
सुदस्तीन, देवान	५०८	सोमनस्स, वतम	३१३
सुभकिण्हान, देवान	५०७	सोऽस, सञ्जीवादा	४७६
सुरामेरयभज्जपमादट्टाना वीरमणी-		सयोजनविण्युत्ता असयोजनिया, पञ्जा	३८२
सिववापद, वतम	३४३, ३४४, ३४७	- सयोजनिया, पञ्जा	३८२
सेक्खा, पञ्जा	३८७	सयोजनानि, तोणि	४३५, ४३६
सेनासान, षट्ठी	३०१	- दस	४७०
- अहुयोगो	३०१	- पञ्चुद्धम्भागियानि	४३१
- सेनामन, गुहा	३०२	- पञ्चौरम्भागियानि	४३१
- पासादो	३०१	सयोजनिया, पञ्जा	३८२
- पीठ	३०१	सवरौ	२६६
- त्रिम्बोहन	३०१	सयुतो	२६६
- भित्ति	३०१	स्वानारा, सत्ता	४०४
- मञ्चो	३०१		
- मालो	३०१	ह	
- दक्खमल	३०२	हानभागिनी, पञ्जा	३६२
- सेणो	३०१	हानभागियो, धम्मो	४०६
- विहारो	३०१	हीनस्म सदिसेहमस्मी त्ति मानो	४२२
- वेऽगुम्य	३०२	- सेय्योहमस्मी त्ति मानो	४२२
सेय्यस्स सदिसेहमस्मी त्ति मानो	४२१	- हीनोहमस्मी त्ति मानो	४२३
- सेय्याहमस्मी त्ति मानो	४२१	हीना, वेदना	७
- हीनोहमस्मी त्ति मानो	४२१	- सद्द्वारा	१३
सेय्योहमस्मी त्ति मानो	४२०	- सञ्जा	१०
- विषा	४३८	हीनोहमस्मी त्ति मानो	४२०
सोवो	१२७, १७५	- विषा	४३८
सोत्तपातु, वतमा	१०६	हीनं, रूप	४
सोतविञ्जाणधानु	१०६, १०६	- विञ्जाण	१६
सोतविञ्जाण	१५	हेतुवतुक्क	१७८
सोतसम्पन्नसजा, सञ्जा	६	हेतु, तयो	५०१
		- नय	४८०, ४८१

गाथायो

अभिञ्ज्या द्वे सारम्भणा	५२५	ताव दीघापुका सता	५०१
उन्निक्ता पुञ्जतेजेन	५०६	द्वादस कोटिसतं तेसं	५०६
छ एते कामावचरा	५०६		
सस्मा हि धीरा निपका	५०६	भावयित्वा सुचि मगं	५०६

उपमायो

सेय्ययापि नाम एकं पुगलं दुग्गतं दुरुपेतं दिस्वा करुणायेय्य	३२६
सेय्ययापि नाम एकं पुगलं नेव मनापं न अमनापं दिस्वा उपेक्खको अस्स	३३१
सेय्ययापि नाम एकं पुगलं पियं मनापं दिस्वा मुदितो अस्स	३३०
सेय्ययापि नाम एकं पुगलं पियं मनापं दिस्वा भेत्तायेय्य	३२७

सुद्धिपणं

विट्ठे	पणिसं	असुद्धपाठी	सुद्धपाठी	विट्ठे	पणिसं	असुद्धपाठी	सुद्धपाठी
६	२६	दटब्बा	दटुब्बा	३०४	१०	चित्तस्स	चित्तस्स -
५१	१७	एकविधन	एकविधेन	३०७	४	द्विक्खेया भन्तत्त	द्विक्खेपो भन्तत्तं
७५	६	०सम्पयत्तो	० सम्पयुत्तो	३०७	६	बुच्चात	बुच्चति
१००	८	किलेस०	किलेस०	३०८	१२	ति ?	ति ।
१४४	१३	अनुपादिभुवादा	अनुपादिभुवादा-	३२६	२	एवमेव	एवमेव
१४५	२८	न न वत्तब्बं	न वत्तब्बं	३४८	२	अरूपपात्तया	अरूपपत्तिपा
२००	१८	अभिनिव्वत्ति	अभिनिव्वत्ति	३५०	१६	निव्वता	निव्वत्ता
२०८	१	रूपारम्भण	रूपारम्भणं	"	"	अभिनिव्वत्ता	अभिनिव्वत्ता
२१८	१७	उपचित्त	उपचित्ता	३५६	२१	०पटिसम्मिदा	०पटिसम्मिदा
२२३	१६	उपाचतात्ता	उपचित्ता	३५६	२६	पनारब्भं	पनारब्भ
२२८	३०	नेव	नेव	३६०	१२	पटिभानराग्ग्भिदा	पटिभानपटि- सम्भिदा
२४२	१६	दोमनस्स	दोमनस्सं				
२६२	२७	भग्गा-	भग्गाधि-	४०३	१	सत्त	सत्तं
२७५	१	हेतुका	हेतुका	४२३ (सिरो)		हीनोहेमस्मी	हीनोहमस्मी
२७६	१	सत्तबोज्जाङ्गा	सत्त बोज्जाङ्गा	४४५	६	सङ्घ	सङ्घं
२८२	१२	वेदनासम्पमुत्तो	वेदनाय सम्पयुत्तो	४४६	२०	असमनु-	असमेतु-
२८३	४	सहेतुका	सहेतुका	४४८	८	जना	भजना
२६३ (गिरो)		पञ्हापुष्कं	पञ्हापुष्कं	४५०	२	पर च लोक	परं च लोकं
३०४	४	पदासो	पदासो	४५२	१७	दिट्ठि	दिट्ठि

विट्ठे	पत्तिय	अमुद्धपाठो	मुद्धपाठो	विट्ठे	पत्तिय	अमुद्धपाठो	मुद्धपाठो
४६८	७	म	मे	५११	१४	धम्मघातु	धम्मघातु
५०० (तिरो)	असञ्जगतान	असञ्जनत्तान		५१५	१४	ति ति	ति वि
५०४	२४	ऐसो	एयो	५१६	१५	मनायञ्जाण०	मनोविञ्जाण०

— :०: —

प्रकाशक भिक्षु जगदीश पाश्यप, मन्त्री, पालि प्रकाशन मण्डल,
बिहार, नालन्दा (पटना)

मुद्रक : श्री कृष्णचन्द्र येरो, विद्यामन्दिर प्रेस (प्राइवेट) लिमिटेड,
डो० १५/२४, मानमन्दिर, वाराणसी-१.

आ

आकाशधानु	१०२, १०५, १०६
- अञ्जत्तिका	१०५
- बाहिरा	१०५, १०६
आकासानञ्जायतनूपगानं, देवानं	५०८
आकासो, कतमो	३१४
आकिञ्चञ्जायतनूपगानं, देवानं	५०८
आधातवत्पूनि, दस	४६८, ४७०
आचयगामिनी, पञ्जा	३८७
आचयाय चैव अपचयाय च, पञ्जा	३६१
- नो अपचयाय, पञ्जा	३६१
आचारगोचरसम्पन्नो	२६६
आचारो	२६६, २६७
यातापी	२३६, २४८
आनेञ्जाभिसङ्कारो, कतमो	१७३
आपोधानु	१०२, १०३
- अञ्जत्तिका	१०३
- बाहिरा	१०३
आभस्तरानं, देवानं	५०७
आयकोसल्लं, कतमं	३८६
आयतनानि, छ	४८०, ४८४
आरम्मणानि, चत्तारि	३६४, ३६५
आलोकफरणता	३६६
आवासमच्छरियं	४२७
आसवविष्युत्ता अनासवा, पञ्जा	३-२
- सासवा, पञ्जा	३-२
आसवा, चत्तारो	४४८
- तयो	४३५
आहार, चत्तारो	४८०, ४८१, ५१३
आहारो, कवळीकारो	४, ११२, ५१०, ५१८, ५२१

इ

इत्यस्मी ति, कथं	४७२
इत्यिन्द्रियं, कतमं	१५७
इत्य भविस्सं ति, कथं	४७३
- सियं ति, कथं	४७४
इद्धि	२६६, २६८-२७२
इद्धिपादा, चत्तारो	२६४, २६८, २७२, २७३

इद्धिपादं, चित्तसमाधिपधानसङ्कार-	२६४, २६६,
समन्नागतं	२६८, २७०
- छन्दसमाधिपधानसङ्कार०	२६४, २६८
- विरियसमाधिपधान०	२६४, २६५, २६६
- वीमंसासमाधि०	२६४, २६७, २६८, २७०
इन्द्रियानि, वावीसति	४८०
इन्द्रियेषु अगुत्तद्वारता, कतमा	२६८, ४३०
- गुत्तद्वारता, कतमा	२६८
इमिना अञ्जाया भविस्सं ति, कथं	४७७
इमिना अञ्जाया सियं ति, कथं	४७७
- अञ्जायास्मी ति, कथं	४७६
- अपाहं अञ्जाया सियं ति, कथं	४७६
- इत्थं सिय ति, कथं	४७८
- एवं सियं ति, कथं	४७६
- सियं ति, कथं	४७८
- असस्मी ति, कथं	४७६
- अस्मी ति, कथं	४७७
- इत्यस्मी ति, कथं	४७६
- इत्थं भविस्सं ति, कथं	४७७
- सियं ति, कथं	४७८
- एवस्मी ति, कथं	४७६
- एवं भविस्स ति, कथं	४७७
- सियं ति, कथं	४७८
- भविस्सं ति, कथं	४७६
- सातस्मी ति, कथं	४७७
- सियं ति, कथं	४७७
इस्सा, कतमा	४२६

उ

उच्छेदविट्ठि, कतमा	४२८
उच्छेदवादा, सत्त	४७६
उद्धच्चं, कतमं	३०६, ३०७, ४४२
उगताहो, कतमो	४२६
उपपत्तिदेवा	५०४
उपपत्तिभवो, कतमो	१७५
उपादानपच्चया पि तण्हा, कतमा	२००
- भवो, कतमो	१७५, १८३, २००
उपादानविष्युत्ता अनुपादानिया, पञ्जा	३८३
- उपादानिया, पञ्जा	३८३